

שבוע פרשת מטות-מסעי

(12 – 18 July 1955)

כ"ה תמוז – ב' מנחם-אב תשע"ה

ספרי' – אוצר החסידים – ליובאוויטש

קובץ
שלשלת האור

שער
שלישי

היכל
תשיעי

דבר מלכות

מאמרי דא"ח, שיחות ואגרות קודש

מאת
כבוד קדושת

אדמו"ר מנחם מענדל שליט"א

שניאורסאהן
מליובאוויטש

•

יוצא לאור על ידי מערכת

„אוצר החסידים“

ברוקלין, נ.י.

סניף אה"ק כפר חב"ד

770 איסטערן פארקוויי

שנת חמשת אלפים שבע מאות חמשים ושתיים לבריאה

ה' תהא שנת נפלאות בכל

צדי"ק שנה להולדת כ"ק אדמו"ר שליט"א

הוספה: כמפורט במפתח כללי עמוד ד'

אף על פי שיכולים להניח תפילין במשך כל היום כולו (מנץ החמה, או עלות השחר, עד צאת הכוכבים או שקיעת החמה), הרי הזמן המובחר להנחת תפילין הוא בזמן תפילת שחרית, כמנהג ישראל שמניחים תפילין ומתפללים בהם. (משוחת י"א שבט תשכ"ח)

וְאַהֲבַתְּ אֶת יְיָ אֱלֹהֶיךָ, בְּכָל לִבְּךָ וּבְכָל נַפְשְׁךָ וּבְכָל מְאֹדְךָ. וְהָיוּ הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה, אֲשֶׁר אֲנִי מְצַוְךָ הַיּוֹם, עַל לִבְּךָ. וְשָׁנַנְתָּם לְבָנֶיךָ וּדְבַרְתָּ בָּם, בְּשִׁבְתְּךָ בְּבֵיתְךָ וּבְלַכְתְּךָ בַּדֶּרֶךְ וּבְשֹׁכְבְּךָ וּבְקוּמְךָ. וְקָשַׁרְתָּם לְאוֹת עַל יָדְךָ, וְהָיוּ לְטֹטְפֹת בֵּין עֵינֶיךָ. וְכִתַּבְתָּם עַל מְזוֹזֹת בֵּיתְךָ וּבְשַׁעְרֶיךָ. וְהָיָה אִם שָׁמַעַתְּ שְׁמִעוּ אֶל מְצוֹתַי, אֲשֶׁר אֲנִי מְצַוֶּה אֶתְכֶם הַיּוֹם, לֵאמֹר אֶת יְיָ אֱלֹהֵיכֶם וּלְעַבְדוֹ, בְּכָל לִבְבְּכֶם וּבְכָל נַפְשְׁכֶם. וְנָתַתִּי מִטֵּר אֲרָצְכֶם בְּעֵת יוֹרֵה וּמִלְקוֹשׁ, וְאִסַּפְתִּי דִגְגָךְ וְתִירְשְׁךָ וְיִצְהָרְךָ. וְנָתַתִּי עֹשֶׁב בְּשָׂדְךָ לְבַהֲמֶתְךָ, וְאָכְלָתָּ וּשְׂבַעְתָּ. הַשְּׁמֵרוּ לְכֶם פֶּן יִפְתָּה לְבַבְכֶם, וְסָרְתֶם וַעֲבַדְתֶּם אֱלֹהִים אֲחֵרִים וְהִשְׁתַּחֲוִיתֶם לָהֶם. וְחָרָה אַף יְיָ בְּכֶם וְעָצַר אֶת הַשָּׁמַיִם וְלֹא יִהְיֶה מִטֵּר וְהָאֲדָמָה לֹא תֵתֵן אֶת יְבוּלָהּ, וְאֲבַדְתֶּם מְהֵרָה מֵעַל הָאָרֶץ הַזֹּאת אֲשֶׁר יְיָ נָתַן לְכֶם. וְשָׁמַתֶּם אֶת דְּבָרֵי אֱלֹהֵי עַל לִבְבְּכֶם וְעַל נַפְשְׁכֶם, וְקָשַׁרְתֶּם אֹתָם לְאוֹת עַל יָדְכֶם וְהָיוּ לְטֹטְפֹת בֵּין עֵינֵיכֶם. וְלִמְדֶתֶם אֹתָם אֶת בְּנֵיכֶם לְדֹבַר בָּם, בְּשִׁבְתְּךָ בְּבֵיתְךָ וּבְלַכְתְּךָ בַּדֶּרֶךְ וּבְשֹׁכְבְּךָ וּבְקוּמְךָ. וְכִתַּבְתָּם עַל מְזוֹזֹת בֵּיתְךָ וּבְשַׁעְרֶיךָ. לְמַעַן יִרְבוּ יְמֵיכֶם וְיָמֵי בְנֵיכֶם עַל הָאֲדָמָה אֲשֶׁר נִשְׁפַע יְיָ לְאַבְתִּיכֶם לְתֵת לָהֶם, בְּיָמֵי הַשָּׁמַיִם עַל הָאָרֶץ.

וַיֹּאמֶר יְיָ אֶל מֹשֶׁה לֵאמֹר. דַּבֵּר אֶל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וְאָמַרְתָּ אֲלֵהֶם וַעֲשׂוּ וְעִשׂוּ לָהֶם צִיצִית עַל פְּנֵי בְּגָדֵיהֶם לְדֹרֵתָם, וְנָתַנּוּ עַל צִיצִית הַפֶּנֶךְ, פֶּתִיל תְּכֵלֶת. וְהָיָה לָכֶם לְצִיצִית, וְרָאִיתֶם אֹתוֹ, וְזָכַרְתֶּם אֶת כָּל מְצוֹת יְיָ, וְעִשִּׂיתֶם אֹתָם, וְלֹא תִתּוּרֻּ אַחֲרֵי לִבְבְּכֶם וְאַחֲרֵי עֵינֵיכֶם אֲשֶׁר אֹתָם זֵנִים אַחֲרֵיהֶם. לְמַעַן תִּזְכְּרוּ וַעֲשִׂיתֶם אֶת כָּל מְצוֹתַי, וְהִיִּיתֶם קְדוֹשִׁים לֵאלֹהֵיכֶם. אֲנִי יְיָ אֱלֹהֵיכֶם, אֲשֶׁר הוֹצֵאתִי אֶתְכֶם, מֵאֶרֶץ מִצְרַיִם לְהָיוֹת לָכֶם לֵאלֹהִים, אֲנִי יְיָ אֱלֹהֵיכֶם (אֲנִי יְיָ אֱלֹהֵיכֶם) אָמֵן.

בכון לומר קודם התפילה:

הַרְיֵנִי מִקֶּבֶל עָלַי מְצוֹת עֲשֵׂה שֶׁל וְאַהֲבַת לְרַעְךָ כְּמוֹךְ
מצוה להתפלל בתפילין את כל תפילת שחרית כולל שיעור תהלים כפי שמתחלק לימי החודש.

יְהִי רְצוֹן מִלְּפָנֶיךָ, יְיָ אֱלֹהֵינוּ וְאַלֹהֵי אֲבוֹתֵינוּ, שְׂיַבְנָה בֵּית הַמִּקְדָּשׁ בְּמַהֲרָה בְּיָמֵינוּ, וְתֵן חֶלְקֵנוּ בְּתוֹרַתְךָ. אַךְ צְדִיקִים יִרְדּוּ לְשִׁמְךָ יִשְׁבּוּ יִשְׂרָאֵל אֶת פָּנֶיךָ.

טוב להרגיל עצמו לומר ... נוסח זה מודה וכו' ועל ידי זה יזכור את ה' הניצב עליו:
מִוֹדָה אֲנִי לְפָנֶיךָ, מֶלֶךְ חַי וְקַיִם שֶׁהַחַיּוּת בִּי נִשְׁמָתִי בְּחִמְלָה. רַבָּה אֱמוּנָתְךָ.

מצוה לומר את כל ברכות השחר

ברכת התורה

צריך לזוהר בה מאד ואסור לדבר ולהוציא דברי תורה מפיו עד שיברך.
בְּרוּךְ אַתָּה יְיָ אֱלֹהֵינוּ מֶלֶךְ הָעוֹלָם, אֲשֶׁר קִדְּשָׁנוּ בְּמִצְוֹתַי וְצִוְּנוּ עַל דְּבָרֵי תוֹרָתְךָ:

וְהַעֲרַב נָא יְיָ אֱלֹהֵינוּ אֶת־דְּבָרֵי תוֹרַתְךָ בְּפִינוּ, וּבְכִי כָל־עַמְּךָ בֵּית יִשְׂרָאֵל, וְנִהְיָ אֲנַחְנוּ וְצִאֲצֵאֵינוּ, וְצִאֲצֵאֵי כָל־עַמְּךָ בֵּית יִשְׂרָאֵל, כְּלָנוּ יוֹדְעֵי שְׁמֶךָ וְלוֹמְרֵי תוֹרַתְךָ לְשִׁמְחָה. בְּרוּךְ אַתָּה יְיָ, הַמְלַמֵּד תוֹרָה לְעַמּוֹ יִשְׂרָאֵל: בְּרוּךְ אַתָּה יְיָ אֱלֹהֵינוּ מֶלֶךְ הָעוֹלָם, אֲשֶׁר בָּחַר בָּנוּ מִכָּל הָעַמִּים וְנָתַן לָנוּ אֶת תּוֹרָתוֹ. בְּרוּךְ אַתָּה יְיָ, נוֹתֵן הַתּוֹרָה:

וַיְדַבֵּר יְהוָה אֶל־מֹשֶׁה לֵאמֹר: דַּבֵּר אֶל־אַהֲרֹן וְאֶל־בָּנָיו לֵאמֹר כֹּה תִבְרַכּוּ אֶת־בְּנֵי יִשְׂרָאֵל אֲמֹר לָהֶם: יִבְרַכְךָ יְהוָה וְיִשְׁמְרֶךָ: יָאֵר יְהוָה | פָּנָיו אֵלֶיךָ וַיַּחֲנֶךָ: יִשְׂאֵל יְהוָה | פָּנָיו אֵלֶיךָ וַיִּשֶׁם לְךָ שְׁלוֹם: וְשָׁמוּ אֶת־שְׁמִי עַל־בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וְאֲנִי אֲבָרְכֶם:

ברכות הנחת תפילין

הברכה הראשונה, (באמירתה מכוונים הן על התפילין של יד והן על התפילין של ראש) נאמרת לפני הידוק הרצועה על שריר הקיבורת של היד השמאלית (איטר, הכותב ביד שמאל מניח את התפילין על יד ימין) באופן שהתפילין נוטות לעבר הגוף.

בְּרוּךְ אַתָּה יְיָ אֱלֹהֵינוּ מֶלֶךְ הָעוֹלָם, אֲשֶׁר קִדְּשָׁנוּ בְּמִצְוֹתַי וְצִוְּנוּ לְהִנִּיחַ תְּפִלִּין:

הברכה השניה נאמרת (רק אם דיבר בין הנחת תפילין שלייד לשל־ראש) לפני הידוק הרצועה על הראש

בְּרוּךְ אַתָּה יְיָ אֱלֹהֵינוּ מֶלֶךְ הָעוֹלָם, אֲשֶׁר קִדְּשָׁנוּ בְּמִצְוֹתַי וְצִוְּנוּ עַל מְצוֹת תְּפִלִּין:

קריאת שמע

שְׁמַע יִשְׂרָאֵל, יְיָ אֱלֹהֵינוּ, יְיָ אֶחָד: בְּרוּךְ שֵׁם כְּבוֹד מְלִכּוּתוֹ לְעוֹלָם וָעֶד:

כדאי לשכלל ילד, בן או בת - גם קטני קטנים - וגם המבוגרים יהיה סידור (תפילה) פרטי משלו - לומר תפילה לחשם, חוקש - חמשה חומשי תורה (או ספר אחר של תורה) משלו ללמוד בו כל יום תורה, וכן להבדיל קופת־צדקה משלו - שלתוכה נותן צדקה (לבד משבת ויום טוב), מכספו הפרטי (שניתן לו מהוריו או שקיבל כפרס ... שבהן יכול היה לקנות חיי נפש, ולהשתמש בו לצרכיו האישיים, ושכתבו על זה "להשם הארץ ומלואה" (או בראשית־תבות "לה") בצירוף שם - ודברים אלו יהיו ברשותו ואחריותו ויניחם בחדרו, במקום בולט - את הקופה יש לקבוע בחדר על ידי מסמר וכדומה, ועל ידי זה תהיה כולו ייחפץ ל"חדר ובית של צדקה".

קיד.

בו מבואר מפני מה זכה יהודה למלכות:

א בצאת ישראל ממצרים בית יעקב מעם לעז: ב היתה יהודה לקדשו ישראל ממשלותיו:
ג הים ראה ויגם הירדן יסב לאחור: ד ההרים רקדו כאילים גבעות כבני-צאן: ה מה-לך
הים כי תגום הירדן תסב לאחור: ו ההרים תרקדו כאילים גבעות כבני-צאן: ז מלפני אדון
חולי ארץ מלפני אלוה יעקב: ח ההפכי הצור אגם-מים חלמיש למעינו-מים:

קמו.

חפילה על אריכות הגלות שיעשה למען שמו שלא יתחלל:

א לא לנו | יהוה לא־לנו פִּי־לְשֹׁנָךְ תִּן כְּבוֹד עַל־חֲסִדֶּךָ עַל־אַמְתֶּךָ: ב לִמָּה יֹאמְרוּ הַגּוֹיִם
אֵי־הָיָא אֱלֹהֵיהֶם: ג וְאֵלֵהֶינוּ בִּשְׁמַיִם כָּל אֲשֶׁר־חָפֵץ עָשָׂה: ד עֲצִיבֵיהֶם כֶּסֶף וְזָהָב מַעֲשֵׂה
יְדֵי אָדָם: ה פָּה־לָהֶם וְלֹא יִדְבְּרוּ עֵינֵי לָהֶם וְלֹא יֵרְאוּ: ו אֲזִנֵּי לָהֶם וְלֹא יִשְׁמְעוּ אֶף לָהֶם
וְלֹא יִרְחִיחוּ: ז יְדֵיהֶם | וְלֹא יִמְיִשּׁוּן רַגְלֵיהֶם וְלֹא יִחַלְכוּ לֹא־יִהְיוּ בְּגִרֹנָם: ח כְּמוֹתֵהֶם יִהְיוּ
עֹשִׂיהֶם כָּל אֲשֶׁר־כָּטַח בָּהֶם: ט יִשְׂרָאֵל כָּטַח בִּיהוָה עֲזָרָם וּמִגֹּנָם הוּא: י בֵּית אֶהֱרֹן כָּטַחוּ
בִּיהוָה עֲזָרָם וּמִגֹּנָם הוּא: יא יֵרְאֵי יְהוָה כָּטַחוּ בִּיהוָה עֲזָרָם וּמִגֹּנָם הוּא: יב יְהוָה זָכְרָנוּ יִבְרָךְ
יִבְרָךְ אֶת־בֵּית יִשְׂרָאֵל יִבְרָךְ אֶת־בֵּית אֶהֱרֹן: יג יִבְרָךְ יֵרְאֵי יְהוָה הַקְטַנִּים עִם־הַגְּדֹלִים: יד יִסַּף
יְהוָה עֲלֵיכֶם עֲלֵיכֶם וְעַל־בְּנֵיכֶם: טו בְּרוּכִים אַתֶּם לִיהוָה עֹשֵׂה שָׁמַיִם וָאָרֶץ: טז הַשָּׁמַיִם
שָׁמַיִם לִיהוָה וְהָאָרֶץ נָתַן לַבְּנֵי־אָדָם: יז לֹא הִמָּתִים יְהַלְלוּ־יָהּ וְלֹא כָל־יְרֵדֵי דוֹמָה:
יח וְאַנְחֵנוּ | נִבְרָךְ יְהוָה מִעַתָּה וְעַד־עוֹלָם הַלְלוּ־יָהּ:

נקודות משיחות קודש – מזמור קיד מתוך "תהילות מנחם"

א – בצאת ישראל ממצרים. קיח, כט – הודו להוי' כי טוב כי לעולם חסדו

חירות נצחית

א. הוראה מיוחדת יש (בנוסף להוראות הכלליות מאמירת מזמורי הלל¹), מהתחלת השיעור (דיום כ"ד בחודש²) "בצאת ישראל ממצרים", ומסיומו ב"הודו להוי', כי טוב כי לעולם חסדו":

"בצאת ישראל ממצרים": על כל יהודי לזכור תמיד שבנ"י היו במצרים והקב"ה הוציאם משם, כמ"ש³ "בכל דור ודור חייב אדם לראות את עצמו כאילו הוא יצא ממצרים". ומכיון שהקב"ה הוציאם לחירות מכל הענינים הבלתי רצויים – עניני מצרים, והעמידם במצב של חירות – "גוי קדוש"⁴, ובזה גופא "צבאות ה'"⁵, הרי אין זה מתאים להיכנס שוב לעניני מצרים,

המשך בעמוד י

(1) ראה "תהילות מנחם" קיג, א. קיח, כט. עיי"ש.

(2) כתקנת כ"ק מו"ח אדמו"ר, נדפס בקובץ מכתבים שבסוף ספר תהלים "אהל יוסף יצחק". וכן בסוף "תהילות מנחם" ח"א.

(3) פסחים קטז, ב – במשנה. וראה תניא רפמ"ז.

(4) יתרו יט, ו.

(5) בשלח יב, מא.

ביאור בדרך אפשר

1 וַיְדַבֵּר מֹשֶׁה אֶל רָאשֵׁי הַמַּטּוֹת לִבְנֵי יִשְׂרָאֵל לֵאמֹר, זֶה
2 הַדָּבָר אֲשֶׁר צִוָּה ה'וְיָ. אִישׁ כִּי יְדֹר נָדָר גו',¹ וַיְדוּעִים
3 הַדְּיוּקִים בָּזָה הַשָּׁאֵלוֹת הַמְּבוֹסֶסוֹת עַל הַדְּיוּקִים בַּלְשׁוֹנוֹת פְּסוּקִים אֵלֶּה
4 בְּדְרוּשֵׁי מֵאֵמֶרֶי הַחֲסִידוֹת עַל פְּרִשְׁת מִטּוֹת (ב'לְקוּטֵי תוֹרָה'²
5 לַאֲדַמּו"ר הוֹקֵן, וּבְדְרוּשִׁים מֵאֵמֶרֶי
6 הַחֲסִידוֹת שֶׁלֹּאֲחֲרֵי-זֶה³ שֶׁל
7 הַאֲדַמּו"רִים בְּדוּרוֹת הַבָּאִים, וּבְפָרֶט
8 בְּדְבוּר־הַמִּתְחִיל הַזֶּה בְּמֵאֵמֶר
9 הַפּוֹתַח בַּפְּסוּק זֶה "וַיְדַבֵּר מֹשֶׁה...",
10 שֶׁל הַרְבֵּי הַרְשֵׁב דְּשֵׁנֶת עֶטְר"ת
11 תַּרְע"ט⁴ וּבְדְבוּר־הַמִּתְחִיל הַזֶּה
12 לְבַעַל הַגְּאוּלָּה דִּי"ב תַּמּוּז⁵
13 הַרְבֵּי הַרִי"צ שִׁיצָא מֵמֵאֶסֶר בְּיוֹם זֶה,
14 י"ב תַּמּוּז, בִּשְׁנַת תַּרְפ"ז), מֵהוּ עֲנִין
15 הַנְּדָרִים שְׁאוּסָר הָאֵדָם עַל
16 עֲצָמוֹ דְּבָר הַמּוֹתָר מִצַּד עֲצָמוֹ,
17 לִילּוּ הַנֶּדֶר. דְּאִיתָא מוֹבָא
18 בְּיָרוּשְׁלָמִי⁶ לַעֲנִין הַנְּדָרִים שֶׁהֵם
19 דְּבָר לֹא רָאוּ וְאוֹמְרִים לוֹ לְנוֹדֵר לֹא
20 דִּיךְ בְּמָה שְׁאִסְרָה תוֹרָה אֵלָּא
21 שְׁאִתָּהּ מִבְּקָשׁ לְאִסּוֹר עַל עֲצָמוֹ
22 דְּבָרִים אֲחֵרִים שֶׁמֶן הַתּוֹרָה הֵם
23 מוֹתָרִים, וְאִם-כֵּן מֵהִי מַעֲלָת
24 הַנְּדָרִים מֵהַ שְׁאוּסָר עַל עֲצָמוֹ
25 דְּבָר הַמּוֹתָר וְהָרִי מִשְׁמַע מְדַבְּרִי
26 חֲכָמֵינוּ ז"ל אֵלּוּ, שֶׁלֹּא רָאוּ לְאֵדָם
27 לְאִסּוֹר עַל עֲצָמוֹ אֶת מֵה שְׁמוֹתָ לוֹ
28 עַל-פִּי הַתּוֹרָה?
29 גַּם צְרִיךְ לְהַבִּין מֵה שֶׁבְּעֲנִין
30 הַנְּדָרִים מְדִיק הַתּוֹב לֹמֵר
31 אֶת פֶּרֶשִׁי הַצִּיּוּרִים, בַּהֲקִדְמַת אֲמִירָה:
32 זֶה הַדָּבָר גו' וְלֹא מִצִּיּוֹן אֶת
33 הַהֲקִדְמָה הַזֹּאת, "זֶה הַדָּבָר אֲשֶׁר צִוָּה
34 ה'", בְּשָׂאֵר הַמִּצְוֹת.
35 וַיּוֹכֵן זֶה (בְּמֵבָאָר בְּדְרוּשֵׁי⁷
36 מֵאֵמֶרֶי הַחֲסִידוֹת הַנוֹכְרִים) עַל-פִּי
37 מֵה שְׁאִמְרוּ רַבּוֹתֵינוּ ז"ל
38 בְּמִשְׁנֵה דְּאִבּוֹת⁸ נְדָרִים סִיג
39 לְפָרִישׁוֹת, וְכַתֵּב ה'מִדְּרָשׁ
40 שְׁמוּאֵל בְּפִירוּשׁוֹ לְפָרָקִי אֲבוֹת

ביאור בדרך אפשר

41 דְּפִירוּשׁוֹ שֶׁל מֵאֵמֶר הַמִּשְׁנָה "נְדָרִים סִיג לְפָרִישׁוֹת" הוּא מִלִּי
42 דְּחִסְדִּיּוֹתָא הַנִּהְגָּה שֶׁל חֲסִידוֹת, מַעֲבָר לְמָה שְׁמַתְחִיב עַל-פִּי הָרִין
43 (וּלְפִיכֶךָ הוֹבָא מֵאֵמֶר זֶה בְּמִסְכָּת אֲבוֹת שֶׁהִיא הוֹרָאוֹת וְהוֹרָכוֹת
44 שֶׁל מִלִּי דְּחִסְדִּיּוֹתָא⁹), וּפִירוּשׁ הַהַגְדָּרָה שֶׁל מִלִּי דְּחִסְדִּיּוֹתָא
45 הוּא עַל-פִּי מֵה שְׁמִבְאָר
46 בְּמִקּוֹם אַחֵר¹⁰ בַּקְּבֵלָה וְחֲסִידוֹת
47 דְּמַעֲלָת הַחֲסִיד הִיא לְמַעֲלָה
48 מִמַּעֲלָת הַצְּדִיק וְלִכֵּן "מִלִּי
49 דְּחִסְדִּיּוֹתָא" הֵם הַנִּהְגָּה בְּצוּרָה נַעֲלִית
50 בְּיוֹתֵר, כִּפִּי שְׁמַמְשִׁיךְ וּמִבְּאָר.
51 וְהַעֲנִין הוּא¹¹, דְּהִנֵּה בְּכָלִּלוֹת
52 בְּאוֹפֵן כִּלְלִי יֵשׁ ג' בְּחִינּוֹת
53 מְדִירָאוֹת רִחוּנִית בְּיִשְׂרָאֵל,
54 רִשְׁעִים בִּינּוּנִים וְצְדִיקִים.
55 אֲבָל יֵשׁ עוֹד מַעֲלָה מְדִירָגָה
56 רִחוּנִית גְּדוּלָּה מִמַּעֲלָת
57 הַצְּדִיקִים, וְהִיא מַעֲלָת
58 הַחֲסִיד. וְהִנֵּה כְּתִיב¹² גַּם אֶת
59 הָעוֹלָם נָתַן בְּלִבָּם, כְּלוֹמֵר יֵשׁ
60 דְּמִיּוֹן וְהַקְּבֵלָה בֵּין לִיבּוֹ וּנְפִשׁוֹ שֶׁל
61 הָאֵדָם לְעוֹלָם, וּמִזֶּה מוֹכֵן, דְּכִשְׁם
62 שֵׁשׁ ג' דְּרָגוֹת אֵלּוּ שֶׁל
63 "רִשְׁעִים", "בִּינּוּנִים" וְ"צְדִיקִים"
64 בְּאֵדָם - בְּעִבּוּדַת הָאֵדָם עֲבוּדָה
65 ה' הַרִחוּנִית, יִשְׁנֵן גַּם כֵּן בְּעוֹלָם.
66 שֶׁהִרִי חֵיב אֵדָם לֹמֵר
67 בְּשִׁבְלִי נִבְרָא הָעוֹלָם¹³, וְכִיּוֹן
68 שְׁתַּכְלִית בְּרִיאַת הָעוֹלָם הִיא בְּשִׁבְלִי
69 הָאֵדָם, מוֹכֵן שְׁדַבְּרִים שְׁקִיּוּמִים בְּאֵדָם
70 נִמְצָאִים בְּמִקְבִּיל כְּעוֹלָם וְכוֹלָם כֹּל
71 הָעוֹלָמוֹת וְכֹל הַנִּבְרָאִים לֹא נִבְרָאוּ
72 אֵלָּא לְשִׁמְשׁוֹנִי¹⁴, דְּהַכֵּל הוּא

בס"ד. שבת פרשת מטות-מסעי, מברכים החודש מנחם-אב ה'תשמ"ג.

(הנחה בלתי מוגה)

1 וַיְדַבֵּר מֹשֶׁה אֶל רָאשֵׁי הַמַּטּוֹת לִבְנֵי יִשְׂרָאֵל
2 לֵאמֹר, זֶה הַדָּבָר אֲשֶׁר צִוָּה ה'וְיָ. אִישׁ
3 כִּי יְדֹר נָדָר גו',¹ וַיְדוּעִים הַדְּיוּקִים בָּזָה בְּדְרוּשֵׁי
4 פְּרִשְׁת מִטּוֹת (ב'לְקוּטֵי תוֹרָה'², וּבְדְרוּשִׁים
5 שֶׁלֹּאֲחֲרֵי-זֶה³, וּבְפָרֶט בְּדְבוּר־הַמִּתְחִיל הַזֶּה
6 דְּשֵׁנֶת עֶטְר"ת⁴ וּבְדְבוּר־הַמִּתְחִיל הַזֶּה לְבַעַל
7 הַגְּאוּלָּה דִּי"ב תַּמּוּז⁵), מֵהוּ עֲנִין הַנְּדָרִים שְׁאוּסָר
8 עַל עֲצָמוֹ דְּבָר הַמּוֹתָר. דְּאִיתָא בְּיָרוּשְׁלָמִי⁶ לֹא
9 דִּיךְ בְּמָה שְׁאִסְרָה תוֹרָה אֵלָּא שְׁאִתָּהּ מִבְּקָשׁ
10 לְאִסּוֹר דְּבָרִים אֲחֵרִים, וְאִם-כֵּן מֵהִי מַעֲלָת
11 הַנְּדָרִים מֵהַ שְׁאוּסָר עַל עֲצָמוֹ דְּבָר הַמּוֹתָר. גַּם
12 צְרִיךְ לְהַבִּין מֵה שֶׁבְּעֲנִין הַנְּדָרִים מְדִיק הַתּוֹב
13 לֹמֵר: זֶה הַדָּבָר גו'.

14 וַיּוֹכֵן זֶה (בְּמֵבָאָר בְּדְרוּשֵׁי⁷) עַל-פִּי מֵה
15 שְׁאִמְרוּ רַבּוֹתֵינוּ ז"ל בְּמִשְׁנֵה דְּאִבּוֹת⁸
16 נְדָרִים סִיג לְפָרִישׁוֹת, וְכַתֵּב ה'מִדְּרָשׁ שְׁמוּאֵל
17 דְּפִירוּשׁוֹ הוּא מִלִּי דְּחִסְדִּיּוֹתָא (וּלְפִיכֶךָ הוֹבָא
18 בְּמִסְכָּת אֲבוֹת שֶׁהִיא מִלִּי דְּחִסְדִּיּוֹתָא⁹), וּפִירוּשׁ
19 מִלִּי דְּחִסְדִּיּוֹתָא הוּא עַל-פִּי מֵה שְׁמִבְאָר בְּמִקּוֹם אַחֵר¹⁰ דְּמַעֲלָת הַחֲסִיד הִיא
20 לְמַעֲלָה מִמַּעֲלָת הַצְּדִיק. וְהַעֲנִין הוּא¹¹, דְּהִנֵּה בְּכָלִּלוֹת יֵשׁ ג' בְּחִינּוֹת בְּיִשְׂרָאֵל,
21 רִשְׁעִים בִּינּוּנִים וְצְדִיקִים. אֲבָל יֵשׁ עוֹד מַעֲלָה גְּדוּלָּה מִמַּעֲלָת הַצְּדִיקִים, וְהִיא
22 מַעֲלָת הַחֲסִיד. וְהִנֵּה כְּתִיב¹² גַּם אֶת הָעוֹלָם נָתַן בְּלִבָּם, וּמִזֶּה מוֹכֵן, דְּכִשְׁם
23 שֵׁשׁ ג' דְּרָגוֹת אֵלּוּ בְּאֵדָם - בְּעִבּוּדַת הָאֵדָם, יִשְׁנֵן גַּם כֵּן בְּעוֹלָם. שֶׁהִרִי חֵיב
24 אֵדָם לֹמֵר בְּשִׁבְלִי נִבְרָא הָעוֹלָם¹³, וְכוֹלָם לֹא נִבְרָאוּ אֵלָּא לְשִׁמְשׁוֹנִי¹⁴, דְּהַכֵּל הוּא

מִלִּי דְּחִסְדִּיּוֹתָא הוּא עַל-פִּי מֵה שְׁמִבְאָר בְּמִקּוֹם אַחֵר¹⁰ דְּמַעֲלָת הַחֲסִיד הִיא
לְמַעֲלָה מִמַּעֲלָת הַצְּדִיק. וְהַעֲנִין הוּא¹¹, דְּהִנֵּה בְּכָלִּלוֹת יֵשׁ ג' בְּחִינּוֹת בְּיִשְׂרָאֵל,
רִשְׁעִים בִּינּוּנִים וְצְדִיקִים. אֲבָל יֵשׁ עוֹד מַעֲלָה גְּדוּלָּה מִמַּעֲלָת הַצְּדִיקִים, וְהִיא
מַעֲלָת הַחֲסִיד. וְהִנֵּה כְּתִיב¹² גַּם אֶת הָעוֹלָם נָתַן בְּלִבָּם, וּמִזֶּה מוֹכֵן, דְּכִשְׁם
שֵׁשׁ ג' דְּרָגוֹת אֵלּוּ בְּאֵדָם - בְּעִבּוּדַת הָאֵדָם, יִשְׁנֵן גַּם כֵּן בְּעוֹלָם. שֶׁהִרִי חֵיב
אֵדָם לֹמֵר בְּשִׁבְלִי נִבְרָא הָעוֹלָם¹³, וְכוֹלָם לֹא נִבְרָאוּ אֵלָּא לְשִׁמְשׁוֹנִי¹⁴, דְּהַכֵּל הוּא

(1) פרשתנו ל, ב-ג. (2) פרשתנו פא, א ואילך. (3) ראה ספר הליקוטים-ד"ח צ"צ ערך נדרים. וש"נ. (4) סה"מ עטר"ת ע' תקלז ואילך. (5) תרפ"ג(?). וראה גם סה"מ תש"ט ע' 168. (6) נדרים פ"ט ה"א. (7) סה"מ עטר"ת שם ע' תקמ. (8) פ"ג מ"ג. (9) ראה ב"ק ל, א. (10) שע"ק לרח"ו - הובא בסה"מ עטר"ת שם ע' תקמ. (11) ראה סה"מ עטר"ת שם ע' תקמא. (12) קהלת ג, יא. (13) סנהדרין לז, א במשנה. (14) משנה סוף קדושין.

ביאור בדרך אפשר

ביאור בדרך אפשר

- 1 **בְּשִׁבִּיל עֲבוֹדַת הָאֱדָם, וְאִם-כֵּן גַּם בְּעוֹלָם יֵשׁ כְּמָה חִילוּקֵי**
 2 **מִדְּרָגוֹת** דרגות שונות **עַל-דֶּרֶךְ הַחִילוּקִים** וההבדלים בין הדרגות
 3 השונות דומים להבדלים שבין הדרגות **שֶׁבַע עֲבוֹדַת הָאֱדָם**, כפי שממשיך
 4 ומפרט. **וְהַחִילוּק הַהִבְדֵּל בֵּין רִשְׁעִים בִּינוֹנִים וְצַדִּיקִים כְּמוֹ**
 5 **שֶׁהוּא** משתקף ובא לידי ביטוי
 6 **בְּעוֹלָמוֹת, הוּא הַחִילוּק הַהִבְדֵּל**
 7 **בֵּין ג' הָעוֹלָמוֹת הַרוּחָנִים**
 8 הכלליים הנקראים **עֲשִׂיָּה יִצִּירָה**
 9 **וּבְרִיאָה, שִׁשְׁנֹו חִילוּק גָּדוֹל**
 10 **בִּינִיָּהם** וכל אחד מהם שונה
 11 מהאחרים בשינוי גדול ומהותי.
 12 **וְהִינוּ, דִּהְגָּם שְׁעוֹלָם בְּכָלֵל**
 13 **הוּא מִלְּשׁוֹן הָעֵלָם וְהַסְתֵּר,**
 14 **ובענין זה כל העולמות שווים, כי גם**
 15 **עולם רוחני עליון הוא העלם והסתר**
 16 **על העצם והפנימיות של האור האלוקי**
 17 **מִכָּל-מְקוֹם יֵשׁ כְּמָה חִילוּקֵי**
 18 **מִדְּרָגוֹת בְּסֵדֶר הַשְּׁתַלְשְׁלוֹת**
 19 **הָעוֹלָמוֹת האור האלוקי נמשך ויורד**
 20 **מעולם לעולם בדרך של 'סדר**
 21 **השתלשלות', כטבעות של שרשרת**
 22 **האחויות זו בזו, והאור שמאיר בכל**
 23 **דרגה, וכל-שכן בכל עולם, הוא שונה**
 24 **ונבדל משאר הדרגות.**
 25 **ובשלושת העולמות הללו בפרט,**
 26 **החלוקה היא דְּעוֹלָם הָעֲשִׂיָּה**
 27 **שהוא התחתון והנחות משלושת**
 28 **העולמות אצילות-בריא-יצירה-עשיה**
 29 **רובו רע, כְּמִבְּאֵר ב'פרי עץ**
 30 **חַיִּים'15 מכתבי האר"ל וְהוּבָא**
 31 **בַּתְּנִיָּא16 שֶׁהָעוֹלָם הַזֶּה הוּא**
 32 **מְלֵא קְלִיפוֹת כו' כוחות של היפך**
 33 **הקדושה המכסים ומעלימים על האור**
 34 **האלוקי, כשם שהקליפה מכסה על**
 35 **הפרי וְהַרְשָׁעִים גּוֹבְרִים בּוֹ**
 36 **בעולם הזה יש התגברות של הרוע**
 37 **והרשעות, וְהִינוּ לֹא חֶסֶד-וְשְׁלוֹם**
 38 **כְּעֶשֶׂר סְפִירוֹת האורות והכוחות**
 39 **האלוקיים עצמם שֶׁבַע עֲשִׂיָּה, אֲלָא**
 40 **הַכּוֹנֵה הִיא לְעוֹלָם הָעֲשִׂיָּה,**
 41 **כעולם משמלים על האור, וזאת על-ידי הַלְבוּשִׁים שְׁלֹו** שפועלים כיסוי
 42 **והעלם (כמו שלבושי האדם מכסים ומסתירים אותו). וּבְעוֹלָם הַיִּצִּירָה**
 43 **היחס בין הרע לטוב הוא מְחַצָּה על מְחַצָּה, וְגַם שֶׁהָרַע מְעוֹרָב**
- 44 **בְּטוֹב** ולכן עולם היצירה מכון כנגד מדרגת הבינונים שבפשטות יש להם
 45 **מחצה זכויות ומחצה עוונות. אֲמָנָם בְּעוֹלָם הַבְּרִיאָה שֶׁכְּנֶגֶד**
 46 **הַצַּדִּיק - רובו טוב, וְעוֹד שֶׁגַּם מִיעוּט הָרַע, אֵינוֹ מְעוֹרָב**
 47 **עִם הַטוֹב ואינו פוגם בו. וְכִנְיָאָה גַּם בְּמוֹחַשׁ, דְּמִי שִׁישׁ בּוֹ**
 48 **דְּקוֹת (אֵיידֶלקֵייט עדינות) אֵינוֹ**
 49 **סוֹבֵל דְּבָר רַע בְּטָבְעוֹ** כי הרוע
 50 **מהווה סחירה לעדינות שלו, וּבְכַפְרָט**
 51 **דְּבָר שֶׁהוּא רַע עַל-פִּי הַתּוֹרָה**
 52 **שאותו בוודאי האדם העדין לא מסוגל**
 53 **לסבול. וּבְכַפְרָט עַל-פִּי מָה**
 54 **שֶׁכְּתוּב17 לֹא יֵאוּנָה לְצַדִּיק**
 55 **כָּל אִוֶּן ומפסוק זה מובן שכל דבר**
 56 **של "און" (עבירה ופשע) מושלל ממנו**
 57 **לחלוטין.**
 58 **וְהוּא דְּעוֹלָם הַיִּצִּירָה שֶׁהוּא**
 59 **מְחַצָּה עַל מְחַצָּה הוּא כְּנֶגֶד**
 60 **בִּינוֹנִים, וְעוֹלָם הַבְּרִיאָה**
 61 **שְׂרׁוּבּוֹ טוֹב וְגַם אֵינוֹ מְעוֹרָב**
 62 **בְּרַע שָׁבוֹ - הוּא כְּנֶגֶד**
 63 **צַדִּיקִים.**
 64 **וְהִגָּם שֶׁבַּתְּנִיָּא18 הדרגות "צדיק",**
 65 **"רשע" ו"בינוני" מבוארות בצורה**
 66 **אחרת, עמוקה ופנימית יותר אֵינָא**
 67 **מוֹבָא שֶׁצַּדִּיק שֶׁאֵינוֹ גָּמׁוּר צַדִּיק**
 68 **שעדיין יש בו מידה מסוימת של רע**
 69 **שעדיין לא התהפכה לקדושה (ומה**
 70 **גַּם צַדִּיק סָתָם שהוא בדרגה יותר**
 71 **גבוהה, כי כבר אין לו רע) עַל-**
 72 **אֶחָת-כְּמָה-וְכִמְה צַדִּיק גָּמׁוּר**
 73 **אֵין בּוֹ רַע כלל וכל הרע שהיה בו**
 74 **בעבר נהפך לטוב גמור, ואם כן מדוע**
 75 **גם מי שרק רובו טוב ומיעוטו מְכָל-**
 76 **מְקוֹם הָרִי יִשְׁנֹו בְּחִינָה**
 77 **בַּצַּדִּיק שֶׁהוּא אינו צדיק לפי עומק**
 78 **ההגדרה האמיתית של המושג אלא רק**
 79 **צַדִּיק בְּדִינוֹ שִׁיעָא צוּדֵק וזכאי**
 80 **כשעמד לדין הַנִּקְרָא צַדִּיק בְּשֵׁם**
 81 **הַמוֹשָׁאֵל בלבד ולא בתואר אמיתי**
 82 **בהחלט, וְאֲצִלּוֹ רַק רובו טוב19**
 83 **בעוד שמיעוטו רע. אֲמָנָם חֶסֶד**
 84 **שלמעלה משלושת הדרגות האמורות של "צדיק", "בינוני" ו"רשע" הוּא**
 85 **כְּנֶגֶד עוֹלָם הָאֲצִילוֹת שלמעלה משלושת העולמות בריא-יצירה-עשיה**
 86 **שֶׁאֵין בּוֹ בעולם האצילות רַע כָּלֵל אלא כולו אלוקות. וְכִנְיָאָה מָה**

ביאור בדרך אפשר

1 שְׁמִבְכָּאֵר רַבְּנֵי הַזֶּקֶן בְּכַתְּבֵי־יָד קוֹדֶשׁ אֲדָמוֹר נִשְׁמְתוּ־עֵדֶן
2 בַּעֲצָמוֹ שְׁבִ'תוֹרָה אֹר²⁰, שְׁאֲצִילוֹת (סְפִירַת זְעִיר־אֲנָפִין
3 שְׁבוּ הַמִּידוֹת הָעֲלִיּוֹנוֹת, הַנִּקְרָאוֹת "פְּנִים וְעִירוֹת" כִּי הָאוֹר שֶׁבְּמִידוֹת הָאֵל
4 מוֹעֵט וּמְצוּמָצֵם לִגְבִי הָאוֹר שֶׁבְּמוֹחִין) הוּא סוֹף עוֹלָמוֹת הָאֵין־סוֹף,
5 וְלִמְטָה מִמֶּנּוּ מִתְחִיל עֲנִין
6 הָעוֹלָמוֹת הַנִּבְרָאִים וְהַהִבְדֵּל הוּא
7 מְדַגֵּשׁ אֶת גּוֹדֵל הַהִבְדֵּל וְרִיחּוֹק הָעֵרֶךְ
8 בֵּין עוֹלָם הָאֲצִילוֹת לְשְׁלוֹשֶׁת הָעוֹלָמוֹת
9 בְּרִיאָה־יִצִּירָה־עֲשִׂיָּה. דְּזָהוּ עֲנִין ב'י
10 הַפְּרוּכִים שֶׁהָיוּ בְּמִשְׁכַּן וּבְבֵית
11 הַמִּקְדָּשׁ כְּרוֹב אֶחָד מִקְצֵה מְזָה,
12 הוּא עֲנִין זְעִיר־אֲנָפִין, הַמִּידוֹת
13 הָעֲלִיּוֹנוֹת, סוֹף עוֹלָמוֹת הָאֵין־סוֹף
14 סוֹף. וְכְרוֹב אֶחָד מִקְצֵה מְזָה,
15 הִיא סְפִירַת הַמַּלְכוּת שֶׁמְקוּמָהּ
16 ב'סֵדֶר הַשְּׁתַּלְשּׁלוֹת' הוּא לְאַחַר הַמִּידוֹת
17 שְׁמִמְנָה מִסְפִּירַת הַמַּלְכוּת שֶׁמִּגְבִּיָּלָהּ
18 וּמְצַמֶּצֶת אֶת הָאוֹר שֶׁבְּמִידוֹת
19 הַתְּהוּמוֹת עוֹלָמוֹת בְּרִיאָה־
20 יִצִּירָה־עֲשִׂיָּה, וְגִלְגָּלִיָּה הַחֲלָקִים
21 הַנְּחוּתִים שֶׁל הָאֶרֶץ סְפִירַת הַמַּלְכוּת
22 יוֹרְדוֹת גַּם לְדִרְגוֹת הַכִּי נְחוּתוֹת שֶׁל
23 הָעוֹלָם הַזֶּה הַגִּשְׁמִי כו' (עַל מִשְׁקַל
24 הַכְּתוּב בְּמִשְׁלֵי "וְגִלְגָּלִיָּה יוֹרְדוֹת מוֹת").
25 וְהִנֵּה עַל־פִּי הַנ"ל יוֹכֵן מַה
26 שִׁישְׁנוּ עֲנִין הַנְּדָרִים, דְּלֹא
27 דִּיָּךְ מַה שֶׁאֲסָרָה הַתּוֹרָה,
28 וְלִכְאוּרָה עַל־פִּי מֵאִמֵּר זֶה שֶׁל חֻמְיָנוּ
29 ז"ל נִדְרִים הֵם דְּבַר לֹא רְצוּי מִשּׁוּם
30 שְׁבַעֲוֹלָם כְּזֶה שִׁישׁ בּוֹ גַּם
31 מְצִיאוֹת שֶׁל רַע כו' צָרִיף
32 לְעֲנִין הַפְּרִישׁוֹת וְהַתְּרַחֲקוֹת
33 מִדְּבָרִים לֹא רְצוּיִם, כְּדִי שֶׁהָרַע
34 שֶׁבַעֲוֹלָם לֹא יִשְׁפִיעַ עַל הָאָדָם בְּכִיוּן
35 לֹא רְצוּי. וְהַכֶּחֱסֵךְ לְזֶה לְוֹדָה שֶׁהָרַע
36 שֶׁבַעֲוֹלָם אֲכָן לֹא יִפְרִיעַ לְעַבּוּדָה
37 הָרוּחָנִית הוּא מַעֲוֹלָם הָאֲצִילוֹת
38 שֶׁאֵין בּוֹ רַע כָּלָל, וְכֵאמֹר לְעִיל
39 עוֹלָם הָאֲצִילוֹת מִקְבִּיל לְדִרְגַּת "חֲסִיד",
40 עֲנִין מִלֵּי דְחִסְדִּיּוֹתָא, בְּחִינַת חֲסִיד.
41 וְזֶהוּ גַּם הַדִּיּוּק בְּלִשׁוֹן חֻמְיָנוּ ז"ל שֶׁקָּרָא לְהַנְהִיגָה נְעִלִית זֹו שֶׁל מִידַת
42 חֲסִידוֹת מִלֵּי דְחִסְדִּיּוֹתָא, הֵינּוּ דְעֲנִין הַחֲסִידוֹת נִשְׁאָר לֹא רַק
43 בְּאֲצִילוֹת, כְּלוֹמֵר, אֵינּוּ נִשְׁאָר בְּאֲצִילוֹת בַּלְבַּד, וּבְעַבְדוּת ה' הַכּוֹנוּנָה אֵינְנָה

ביאור בדרך אפשר

44 שִׁיָּהִיָּה הָאָדָם חֲסִיד בְּפָנֵי־עֲצָמוֹ, אֲלֹא שְׁבַעֲוֹלָם ה' מִלֵּי,
45 בַּעֲוֹלָם שֶׁבּוּ יֵשׁ דְּבָרִים (נִבְרָאִים שׁוֹנִים) בַּעֲוֹלָם מְלִשׁוֹן הָעֵלָם וְהַסְתָּר,
46 שֶׁם יוֹמָשֵׁף עֲנִין הַפְּרִישׁוֹת הַזֹּהִירוֹת לֹא לִשְׁקוּעַ בְּעִנְיָנֵי הָעוֹלָם, עֲנִין
47 הַחֲסִידוֹת.
48 אֲמָנָם מַצֵּד שְׁנֵי, אֵל מוֹל עֲנִין
49 הַפְּרִישׁוֹת שֶׁבִּגְלָלוּ הַנְּדָרִים הֵם דְּבַר
50 חִיּוּבֵי יִשְׁנֹו גַּם־כֵּן עֲנִין הִיתָר
51 נְדָרִים בִּיטוּלָם וְהַפְּרָתָם שֶׁל הַנְּדָרִים
52 לְאַחַר שֶׁכָּבַד נַעֲשֶׂה הַנֶּדֶר שֶׁהוּא
53 עַל־יְדֵי הַחֲכָם שִׁישׁ לוֹ אֶת
54 הַסְּמֻכּוֹת 'לְפִתּוֹחַ פֶּתַח' וְלִהְתִּיר אֶת
55 הַנְּדָרִים שֶׁל הָאָדָם וְהָאֵב
56 לְהַפֵּר אֶת נְדָרֵי בְּתוֹ (עַד גִּיל מִסּוּיִים),
57 כְּכַתּוּב בְּחֻרָה בְּפִרְשַׁת מִטּוֹת וּבְדִינֵי
58 נְדָרִים בְּתַלְמוּד וּבִסְפָּרֵי הַפּוֹסְקִים,
59 וְלִכְאוּרָה יֵשׁ כָּאֵן שְׁנֵי מַגְמוֹת סוֹתֵרוֹת
60 — מַצֵּד אֶחָד הוֹכֵרָה מַעֲלַת הַנְּדָרִים,
61 וּמַצֵּד שְׁנֵי הַתּוֹרָה נִתְּנָה כּוֹחַ וּאִפְשָׁרוֹת
62 לְהַפֵּר וּלְבַטֵּל נְדָרִים.
63 וְהָעֲנִין הוּא, דְּבַעֲוֹלָם
64 הָאֲצִילוֹת מַצֵּד־עֲצָמוֹ, כְּפִי
65 שֶׁהוּא בַּעֲצֵם מֵהוּתוֹ עֲנִין הַחֲסִידוֹת
66 עֲצָמוֹ שְׁלִמְעֵלָה מִמִּלֵּי
67 דְחִסְדִּיּוֹתָא, שֶׁם אֵין מְקוֹם
68 לְמְצִיאוֹת שֶׁל רַע מַלְכִּתְחִילָהּ,
69 וְלִכֵּן אֵין שֶׁם מְצִיאוֹת שֶׁל
70 נְדָרִים וְסִיגִים וְאֵין צוּרֵךְ בָּהֶם.
71 וְכֵאמֹר אֶהְיֶה הַכּוֹהֵן שֶׁהוּא אִישׁ
72 הַחֶסֶד בַּעֲצָם זֹו הַמַּהוּת הָעֲצָמִית
73 שְׁלֹו, לֵלֵא כֵל נִתְּנָה מְקוֹם לְדְבָרִים לֹא
74 רְצוּיִם. וְלִכֵּן עַל־פִּי הַתּוֹרָה
75 שֶׁהִיא תּוֹרַת חֶסֶד, אֲפָשָׁר יִכּוֹל
76 לְהִיּוֹת הַתְּרַת נְדָרִים, וְגַם לְאַחַר
77 שֶׁהָאָדָם עָשָׂה נֶדֶר וְקִיבֵל עַל עֲצָמוֹ
78 פְּרִישׁוֹת מִסְרִימָת, יֵשׁ אִפְשָׁרוֹת
79 שִׁתְּעֵלָה לְדִרְגָּה כּוֹז שֶׁשֶּׁם אֵין כֵּל
80 נִתְּנָה מְקוֹם לְמְצִיאוֹת שֶׁל רַע וְלֹא יִהְיֶה
81 צוּרֵךְ בְּנְדָרִים וְהֵינּוּ בְּחִינַת 'אוֹר
82 אֲבָא', אוֹר הַחֲכָמָה הָאֱלוּקִית
83 הָעֲלִיּוֹנָה (הַנִּקְרָאָת 'אֲבָא') דְּאֲבָא עֵילָפָה מִקְנָנָא בְּאֲצִילוֹת²¹, הַמְקוֹם
84 הָעִיקָרִי שֶׁבוּ 'מִקְנָנָה', שׁוֹכְנֵת וּמֵאִירָהּ, הַחֲכָמָה הָעֲלִיּוֹנָה הוּא עוֹלָם הָאֲצִילוֹת,
85 דְּמִחְמַת זֶה מַצֵּד אוֹר הַחֲכָמָה כְּפִי שֶׁמֵּאִיר בְּגִלּוּי בַּעֲוֹלָם הָאֲצִילוֹת יִשְׁנֹו
86 בְּרוּר שֶׁל הַטּוֹב מִתּוֹךְ הָרַע וְהַעֲלָתוֹ לְקְדוּשָׁה וְלֹא רַק פְּרִישׁוֹת

ביאור בדרך אפשר

ביאור בדרך אפשר

- 1 והתרחקות. דַּעֲנֵן הַפְּרִישוֹת הוּא דְחִיָּה של הדבר שפורשים ממנו,
2 כדי לא להיות מושפע ממנו ולא להיגרר ולשקוע בגשמיות, מִה-שְּׂאִין-פֶּן
3 הֶחֱכַם וְהָאֵב שֶׁהוּא לְמַעַלָּה גַם מִ"נֹדֵד בְּחַיֵּי הַמֶּלֶךְ"²²,
4 מִה שְׂיִשְׂרָאֵל נִקְרָאִים בְּנֵי מְלָכִים²³ או מְלָכִים, כְּדֹאִיתָא
5 בְּהַקְדַּמַּת 'תְּקוּנֵי זֵהר', נאמר
6 בוֹהַר שֶׁל הַנּוֹדֵד נֹדֵד הִי זֶה "כֹּאִילוֹ
7 נֹדֵד בְּחַיֵּי הַמֶּלֶךְ" וגם בדיני התרת
8 נדרים ב'שולחן ערוך' נאמר "אין
9 פותחין בכבוד המקום לומר אילו היית
10 יודע שהיית מיקל בכבוד המקום,
11 שהנודד הוא כאלו נודד בחיי המלך",
12 היינו הקדוש-ברוך-הוא, ועל פי
13 הקבלה הכוונה לבחינת "זעיר אנפין"
14 שבאצילות, ועל כך מבואר כאן
15 שהפרת נדרים על ידי החכם והאב
16 נובעת ממקור גבוה ונעלה שלמעלה
17 מִ"נֹדֵד בְּחַיֵּי הַמֶּלֶךְ", והיא הבחינה
18 שבה בני ישראל עצמם נקראים "בני
19 מלכים" או אפילו "מלכים", והחכם
20 והאב מְתִירִים אֶת הַנֶּדֶר כִּי
21 בִּיכְלָתָם לְבָרֵךְ גַּם עֲנִינִים
22 אֲלֵה, עַד שֶׁנַּעֲשִׂית הַבַּת שֶׁאֵבִיה
23 הִפִּיר אֶת נִדְרֵיה בְּנִעְוָרֶיהָ בֵּית
24 אֲבִיהָ, שֶׁבִּיכְלָתָם לְהַתִּיר
25 אֶפִּילוֹ לְמַפְרַע, הִינּוּ
26 שֶׁמְבָרְרִים גַּם אֶת הָעֶבֶר כִּי
27 וְכֵל זֶה לֹא יִכּוֹל לִהְיוֹת עַל יְדֵי עֲבוּדַת
28 הַנְּדָרִים בְּדֶרֶךְ שֶׁפְּרִישוֹת או דחיה.
29 וַיֵּשׁ לֹמֵר שֶׁהַחִילוּק בֵּין
30 נְדָרִים בִּירוֹר בְּדֶרֶךְ פְּרִישוֹת
31 לְהַתֵּר נְדָרִים בִּירוֹר עֲלִידִי
32 הַתַּעֲסָקוֹת עִם עֲנִינֵי הָעוֹלָם הוּא
33 עַל-דֶּרֶךְ ב' הַמַּעֲלֹת שֶׁשָּׁנָן
34 בְּקִדְשִׁים: אֲכִילַת בֶּשֶׂר הַקִּרְבָּנוֹת
35 עֲלִידִי כִּהְנִים, וְאֲכִילַת הַקִּרְבָּנוֹת
36 עַל יְדֵי שְׂרִפְתָּם עַל גְּבִי מִזְבֵּחַ,
37 וְכִמְבָּאֵר בְּסֵפֶר הַמִּצְוֹת
38 לְהִצְמַח צֶדֶק²⁴ וּבִכְמָה
39 מְקוֹמוֹת, דִּישְׁנָה מַעַלָּה
40 בְּאֲכִילַת מִזְבֵּחַ לגבי אכילת כוהנים, והיא פועלת בירור נעלה יותר,
- בְּמִוֶּכֶן מַמַּעֲלַת קָרְבֵּן עוֹלָה לְגַבִּי שֶׁאֵר הַקִּרְבָּנוֹת (דוֹגְמַת נְדָרִים
41 שֶׁהֵם בִּירוֹר עַל יְדֵי פְרִישוֹת וְאִי אֲכִילָה עַל יְדֵי הָאֵדָם). וַיִּשְׁנָה מִצַּד שְׁנֵי
42 מַעַלָּה בְּאֲכִילַת כִּהְנִים (דוֹגְמַת הַתֵּרַת נְדָרִים, שֶׁהוּא בִירוֹר עַל
43 יְדֵי אֲכִילָה וְהַתַּעֲסָקוֹת עִם עֲנִינֵי הָעוֹלָם).
44
45 וּבִזְהָ יוֹכֵן גַּם מִה שְּׂאֵמֶר כָּאֵן
46 בְּפִרְשַׁת נְדָרִים דּוּקָא לְשׁוֹן "זֶה
47 הַדְּבָר" גּו'. וְזֶה מְצִינוּ בִּירוֹר זֶה
48 בְּשֵׁאֵר הַמִּצְוֹת. דִּישְׁנָה מוֹרָה עַל
49 עוֹלָם הָאֲצִילוֹת, כִּידוּעַ מִה
50 שְּׂאֵמֶר רַבּוּתֵנוּ ז"ל²⁵ עַל
51 פְּסוּק זֶה, דְּכָל הַנְּבִיאִים
52 נִתְנַבְּאוּ בִּכְהָ כְּכָתוּב "כֹּה אָמַר
53 ה'", וּמִשָּׁה נִתְנַבְּא בִּזְהָ,
54 דְּבַחֲנִית 'כֹּה' הִיא עוֹלָמוֹת
55 בְּרִיאָה-צִירָה-עֲשִׂיהָ שֶׁבָּהֶם
56 הָאֱלֹהוֹת הִיא בְּהֵלֶם וְהַסְתֵּר,
57 וּבַחֲנִית 'זֶה' הִיא עוֹלָם
58 הָאֲצִילוֹת²⁶ שֶׁבּוֹ הָאֱלֹהוֹת הִיא
59 בְּגִלּוֹ, וְעַל דְּבַר גִּלּוֹי וְיִכּוֹר אֹמֵרִים
60 "זֶה" ("מִרְאָה בִּאֲצַבְעוֹ וְאֹמֵר "זֶה"),
61 וְעִנִּין 'הַדְּבָר' כְּכָתוּב "זֶה הַדְּבָר"
62 הוּא עִנִּין הַדְּבָר. דַּעֲנֵן
63 הַנְּדָרִים הוּא כְּמוֹ הַקֶּדֶשׁ שֶׁל
64 מִמּוֹן הָאָדָם וְרוּשׁוֹ, שֶׁהוּא בְּעִיקָר
65 בְּדָבָר (וְכִידוּעַ הַשִּׁקְלָא-
66 וְטִרְיָא²⁷ הַדִּין בַּחֲלָה אִי מְהִי
67 הָאֵם מוֹעִיל הַקֶּדֶשׁ בְּמַחֲשָׁבָה),
68 וְטַעַם הַדְּבָר מִה שֶׁעִנִּין
69 הַנְּדָרִים וְהַתֵּרַת נְדָרִים קָשׁוּר
70 עִם כֹּחַ הַדְּבָר דּוּקָא, מִשּׁוּם
71 שֶׁשָּׂרְשׁוֹ שֶׁל כּוֹחַ הַדְּבָר הוּא
72 בְּפִנִּימִיּוֹת וְעוֹמֵק הַנֶּפֶשׁ כְּמִבְּאֵר
73 בְּאַגְרַת הַקֶּדֶשׁ²⁸.
74 וְזֶהוּ הַמְּבֹאֵר לְעֵיל בַּעֲנִינֵי הַנְּדָרִים
75 שֶׁמִּצַּד אֶחָד הֵם עִנִּין שֶׁל פְּרִישוֹת
76 וּמִצַּד שְׁנֵי יִשְׁנוּ עִנִּין שֶׁל הַתֵּרַת נְדָרִים
77 וְהַתַּעֲסָקוֹת עִם עֲנִינֵי הָעוֹלָם הוּא
78 כְּלָלוֹת עִנִּין עֲבוּדַת הָאָדָם,
79 שִׁישׁ בֶּה כְּמֹה שְׁלִבִּים מַעֲיֵן זֶה
80 דְּתַחֲלַת עֲבוּדָתוֹ בְּשִׁלְבַּת הָרָאוֹן צְרִיכָה לִהְיוֹת בְּעִנִּין הַנְּדָרִים,

(22) ראה סהמ"צ להצ"צ מב, ב ואילך. (23) שבת קיא, א. וש"נ. (24) צ, ב ואילך. (25) ראה ספרי ופרש"י ר"פ מטות. ובכ"מ.
(26) ראה לקו"ת פרשתנו פב, א ואילך. ובכ"מ. (27) ראה תשובות וביאורים ע' 17. לקולו"צ אגרות ע' שא. דש"ה.
אנציקלופדי' תלמודית ערך הקדש, וש"נ. (28) סימן ה.

ביאור בדרך אפשר

ביאור בדרך אפשר

- 1 באופן של פרישות בהתאם לציווי קדש עצמך במותר לך²⁹, וכן נודע
 - 2 דמה שאמרו קדש עצמך במותר לך, אין זה רק ענין קודש
 - 3 והתברלות והתרחקות מלשון פרישות, אלא גם מלשון קדושה,
 - 4 דהאדם נעשה קדוש ונעלה יותר על ידי ענין הנדרים כו'.
 - 5 ואחר כך כשמגיע לשלב יותר נעלה
 - 6 בעבודתו הוא פועל את התרת
 - 7 הנדר שמקורו של הנדר
 - 8 מבחינת חכמה דאצילות,
 - 9 וההפרה היא עניין עוד יותר נעלה,
 - 10 ועד שפועל ענין הקדושה
 - 11 וההתעלות עד לקדש הקדשים,
 - 12 פרה אדומה, מי חטאת,
 - 13 דחטאת קריה רחמנא³⁰
 - 14 כמאמר חכמינו ז"ל שלפדה אדומה יש
 - 15 מעלה מיוחדת שאף על פי שאיננה
 - 16 קרבן שעולה על גבי המזבח, בכל זאת
 - 17 היא נקראת "חטאת" ופועלת עליו כמו
 - 18 קרבן חטאת.
 - 19 וכן יובן³¹ גם מה שאמרו
 - 20 רבותינו ז"ל³² היתר נדרים
 - 21 פורחין באורי ואין להם על
 - 22 מה שייסמוכו, ועל פי פנימיות
 - 23 העניינים אין הכוונה למעט בחשיבות
 - 24 של התרת נדרים אלא להיפך להדגיש
 - 25 שמדובר בעניין ושלכ בעבודת ה'
 - 26 הנעלה יותר מעניין הנדרים עצמם
 - 27 משום שענין היתר נדרים
 - 28 שרשו גבוה פל-כך שהוא
 - 29 למעלה מהעולמות לגמרי,
 - 30 ולכן נחשב כדבר פורח באורי ואין לו
 - 31 יסוד בארץ דגם ענין הנדרים
 - 32 שהם עבודת ה' בשלב התחלתי
 - 33 מקורו מעולם האצילות,
 - 34 ועל אחת-פמה-וכמה התרת
 - 35 נדרים שהוא מבחינת אבא
 - 36 ספירת החכמה כנ"ל, הרי
 - 37 מקורה הוא למעלה מכל
 - 38 סדר ההשתלשלות, כולל גם
 - 39 עולם האצילות, דהו ענין פורח
 - 40 באורי ואין להם על מה
 - 41 שייסמוכו, שהוא מובדל ונעלה
 - 42 מכל סדר ההשתלשלות, ועד
- שם הפרת וביטול הנדרים מובדלים מסדר ההשתלשלות אפילו יותר מאותם ענינים שעליהם אמרו³³ פהררים התלויין בשערה כו'.
- נדרים פורחין באורי ואין להם על מה שייסמוכו, הלכות שבת חגיגות והמעילות הרי הם כהררים התלויין בשערה שהן מקרא מועט והלכות מרובות, הדין והעבודות הטהרות והטומאות ועריות יש להן על מה שייסמוכו והן הן גופי תורה".
- ויהי רצון שעל ידי העסק ההתעסקות והעשייה בעבודה דקדש עצמך במותר לך, נבא בקרוב ממש לזמן דאת רוח הטומאה אעביר מן הארץ³⁴, זמן הגאולה שבו לא יהיו כלל דברים לא רצויים שצריך לפרוש מהם, והינה דלא רק שלא יהיה ענין הטומאה, אלא גם לא דבר המקבל טומאה (וכידוע שיש נפקא מינה בזה הלכה למעשה לגבי סכך הסוכה, דגם דבר שהוא טהור לגמרי ומוותר להביאו במקדש כו' מכל מקום אינו ראוי לסכך הסוכה, משום היותו ראוי לקבל טומאה³⁵ וזוה מובן שעצם העובדה שדבר מסוים ראוי לקבל טומאה היא כבר סימן לשייכות לדברים לא רצויים, ולעמיד לבוא גם זה לא יהיה), ועוד לפני-זה בזמן הגלות, הרי לכל בני ישראל היה אור במושבותם³⁶, כמסופר בתורה לגבי הימים של מכת חושך במצרים שהיו עוד לפני יציאת מצרים ובכל זאת לכל בני ישראל היה אור דענין האור הוא גם-כן דבר שאינו מקבל טומאה, כדאיתא בגמרא³⁷ על פסוק³⁸ הלא
- ויעוד לפני-זה בזמן הגלות, הרי לכל בני ישראל היה אור במושבותם³⁶, דענין האור הוא גם-כן דבר שאינו מקבל טומאה, כדאיתא בגמרא³⁷ על פסוק³⁸

(29) לשון הגמ' יבמות כ, א. וראה רמב"ן ר"פ קדושים. (30) אגה"ק סי' כח. (31) ראה סה"מ עטרות שם ע' תקמו. ספר הליקוט'ים שם ע' נו ואילך. (32) חגיגה י, א. (במשנה). (33) חגיגה שם. (34) זכרי' יג, ב. (35) סוכה יא, א במשנה. (36) בא י, כב. (37) חגיגה בסופה. (38) ירמ' כג, כט.

ביאור בדרך אפשר

ביאור בדרך אפשר

- 1 **כֹּה דְּבָרֵי כָאֵשׁ כּוֹ** (וזה לשון הגמרא: "תלמידי חכמים אין אור של
2 גיהנם שולטת בהן ... שכל גופן אש דכתיב הלא כה דברי כאש נאם ה'...")
3 **דְּאִזְרֵי אֵינוּ מְקַבֵּל טוּמְאָה.**
4 **וְעַל-יְדֵי הָעֲבוּדָה בְּאוֹפֶן**
5 **דְּמַעְלִין בְּקוּדָשׁ,** עליה ממצב
6 למצב ומדרגה לדרגה בענייני קדושה
7 שהתחלה היא **בְּבַחֲנֵינָה נְדָרִים,**
8 **וְאַחֲרֵיכֵן** מתעלים לדרגה גבוהה
9 יותר של **חֲכָם מִתִּיר אֶת הַנֶּדֶר,**
10 כמבואר לעיל, **וְאַחֲרֵיכֵן נַעֲשֶׂה**
11 **לֹא רַק דְּבַר הַמוֹתֵר אֲלָא דְּבַר**
12 **קְדוּשָׁה, וְעַד לְחֻטְאֵת קְרִיָּה**
13 **רַחֲמָנָא,** כמבואר לעיל עניינה
14 המיוחד של כל אחד מדרגות אלו
15 בסדר של מלמטה למעלה, **נִבְא**
16 **בְּמַהֲרָה בְּיָמֵינוּ מִמֶּשׁ לַעֲנִין**
17 **וְזִרְקָתִי עֲלֵיכֶם מִיָּם טְהוֹרִים**
18 **וְטַהֲרָתֶם³⁹, שְׁיִהְיֶה בְּאוֹפֶן**
19 **דְּמִים טְהוֹרִים, בְּחִינַת חֲסִיד**
20 שלמעלה מצדיק, כי אין לו כל שייכות
21 עם רע (**וְלֹא עֲנִין רַחֵץ הוֹי**)
22 **כוֹ⁴⁰,** במקום אחר ישנו יעוד נבואי
23 נוסף על כך שלעתיד לבוא הקדוש-
24 ברוך-הוא ינקה ויטהר את בני ישראל, ושם הפסוק מפרט את הדברים הלא
25 רצויים שדורשים ניקיון, ואילו בפסוק "זורקתי .. וטהרתם" יש רק ביטויים
- 26 חיוביים, ועל כך מבואר כאן שלכן הפסוק "זורקתי..." שייך לבחינת "חסיד"
27 שלמעלה מבחינת "צדיק" **בְּיָדוּעַ פְּתָגָם כ"ק מו"ח אדמו"ר⁴¹**
28 **שְׂבַעֲנִין זֶה נֶאֱמַר בְּאַגְרֵת הַקִּדְשׁ⁴², רַק הַלְשׁוֹן צָדִיק וְלֹא**
29 **הַלְשׁוֹן חֲסִיד** הכוונה לדברי
30 אדמו"ר הזקן ב'אגרת הקודש' שבספר
31 התניא סימן כ"ב: "וכמו אב רחמן
32 חכם וצדיק, המכה בנו, שאין לבן חכם
33 להפוך עורף לנוס למצוא לו עזרה או
34 אפילו מליץ יושר לפני אביו הרחמן
35 והצדיק ותחסיד". ועל כך אמר הרבי
36 הרי"צ: "כשרבנו הזקן מדבר בפעם
37 הראשונה אודות אב המעניש את בנו
38 ומכה אותו, אין הוא משתמש בתואר
39 "חסיד", ורק לאחר מכן, כשהוא מדבר
40 אודות "מליץ יושר" שם הוא משתמש
41 בתואר זה, כי אב המכה את בנו הוא
42 אכן רחמן וצדיק וחכם אבל לא חסיד,
43 כי חסיד אינו מכה), **וּבִפְרָט עַל-**
44 **יְדֵי שְׁהֶעֱבֹדָה דְּוִשְׁמֵרוֹ הֲרָף**
45 **הוֹי' לַעֲשׂוֹת צִדְקָה**
46 **וּמִשְׁפָּט⁴³, כְּמִבְאָר עֲנִינָה**
47 **בְּבִיאורֵי הַזֵּהר' פְּרָשַׁת**
48 **וַיִּשְׁלַח⁴⁴, תַּהֲיֶה בְּאוֹפֶן דָּאֵל**
49 **יִתְבַּיֵּשׁ מִפְּנֵי הַמְּלַעֲיָגִים, עַל-יְדֵי-זֶה נַעֲשֶׂה נִפְתָּח וְנִסְלֹל אֶת**
50 **הַדֶּרֶךְ לְבִיאת מְשִׁיחַ צִדְקָנוּ בְּקִרְבֵּי מִמֶּשׁ.**

(39) יחזקאל לו, כח. (40) ישע' ד, ד. (41) סה"ש תש"ד ע' 5. (42) סכ"ב. (43) וירא יח, יט. (44) יט, ב ואילך.

המשך מעמוד ג

ולכן לא רק שאינו מקבל את דברי היצר הרע. אלא עוד זאת, הוא בורח ממנו, ואינו רוצה כלל לשמוע את דבריו.

והוראה נוספת – בהמשך להנ"ל – מסוף השיעור: יתירה מזו, מכיון ש"כל ישראל ערביין זה בזה"¹, אי אפשר שיסתפק בהנהגתו שהיא כדבעי, אלא עליו להיות ערב ואחראי לעוד יהודים, שגם הם יתנהגו כדבעי. כפי שזה מתבטא בסוף השיעור היומי "הודו להוי", כי טוב כי לעולם חסדו: שפונה בלשון רבים לכלל ישראל – "הודו" ושבחו על גילוי חסדו לכאו"א מישראל – "כי טוב כי לעולם חסדו"².

(1) שבועות לט, א. וראה סה"ש ה'תש"א ע' 144.

(2) משיחת כ"ד אלול – לילידי צבאות ה' ה'תשמ"ה.

בס"ד. משיחות שבת פרשת מטות-מסעי, ב' מנחם-אב ה'תנש"א.

25 של יום השבת (שהשם מורה על תוכן ומהות
26 הדבר) שנקרא "שבת חזק", היינו, ש(התוכן ד)שבת
27 זה (בג' השבועות, ובשנה זו גם בט' הימים) הוא
28 החיזוק ("חזק חזק ונתחזק") ד"מעשינו ועבודתנו"
29 בקיום התורה ומצוות (תוכן ד' הספרים).

30 ב. ויובן בהקדים הביאור בקשר והשייכות
31 ד"חזק חזק ונתחזק" לתוכן הפרשה שבה מסיימים
32 הספר - פרשת מטות-מסעי⁷, שבזה נכלל
33 (בפרטיות) ה"חזק" ד"מטות", ה"חזק" ד"מסעי",
34 וה"חזק" שבחיבור ד"מטות-מסעי" יחד:

35 ענין החזק (והתוקף), "חזק", ובפרט ג' פעמים
36 חזק ("חזק חזק ונתחזק") - שייך (לכאורה)
37 ל"מטות", כי "מטה" מורה על חזק ותוקף בל
38 ישונה, בדוגמת ה"מטה" כפשוטו שהוא חזק
39 וקשה, ועד ש"מטה" הוא "לשון ממשלה
40 ושררה"⁸, כלשון הכתוב⁹ "מטות עוז אל שבטי
41 מושלים".

42 מה-שאינ-כן "מסעי", שענינו הליכה ונסיעה
43 ("ויסע גו' הולך ונסוע"¹⁰) ממקום למקום, שאינו
44 עומד על מקומו, אלא הולך ונוסע למקום אחר
45 (ועד להליכה ונסיעה אמיתית שהיא באופן שנעקר
46 לגמרי ממקומו הקודם למקום שבאי-ערוך¹¹) -
47 הרייזה להיפך (לכאורה) מענין החזק והתוקף
48 ("חזק") באופן בל ישונה.

49 ומזה שההכרזה ד"חזק חזק ונתחזק" היא
50 לעולם (גם כשמטות-מסעי מחוברין) בסיומה של
51 פרשת מסעי דוקא, משמע, שהתוכן ד"חזק חזק
52 ונתחזק" שייך בעיקר לפרשת מסעי (אלא שבכמה
53 שנים מצרפים גם פרשת מטות).

1 א. מהענינים המיוחדים דיום השבת-קודש הזה
2 - שבו מסיימים ספר במדבר, ספר רביעי שבתורה,
3 שסיומו מהווה גם סיום כל התורה¹ (ד' הספרים,
4 שהרי ספר החמישי הוא "משנה תורה"², שחזור
5 וכולל ד' הספרים שלפניו), ולאחרייזה מכריזים
6 (בקול רם ובשמחה) "חזק חזק ונתחזק"³, שמורה
7 על החזק (תוקף) דבני ישראל בכל עניני התורה,
8 ועד שהחזק גופא הוא ג' פעמים ("חזק חזק
9 ונתחזק")⁴, שיש בו העילוי והשלימות ד"בתלת
10 זימני הוי חזקה"⁵.

11 וצריך להבין הקשר והשייכות דסיום ספר רביעי
12 שבתורה לתוכנו של הזמן⁶ - שלעולם מסיימים
13 ספר רביעי בשבתות שבג' השבועות דבין המצרים,
14 ובכמה שנים (כבשנה זו) בשבת (הראשון)
15 שבתשעת הימים - דלכאורה, הזמן דג' השבועות,
16 ובפרט ט' הימים (חורבן וגלות), קשור עם מעמד
17 ומצב של "חלישות" בקדושה, היפך בתכלית
18 ד"חזק חזק ונתחזק"?

19 לכאורה יש לומר ש'היא הנותנת': כיון שזמן
20 זה קשור עם מעמד ומצב של "חלישות", מודגש
21 יותר הצורך וההכרח בחיזוק ד"חזק חזק ונתחזק".
22 אבל, יותר נראה לומר שהחיזוק עצמו קשור עם
23 תוכנו של הזמן (ולא שהחיזוק הוא היפך תוכנו של
24 הזמן, והזמן מדגיש הצורך דהפכו), וכמודגש בשמו

(1) וכפשטות הכתוב דסיום הספר: "אלה המצוות והמשפטים אשר צוה ה' ביד משה אל בני ישראל בערבות מואב על ירך ירחו", שאז נשלמו כל עניני מצוות התורה, גם אלה שנאמרו בתחילת ובמשך הארבעים שנה.

(2) מגילה לא, ב. זח"ג רסא, א. ועוד.

(3) ראה שו"ע או"ח סו"ס קלט ובנ"כ. הנסמן בלקו"ש חכ"ה ע' 474.

(4) ולהעיר, שמקור המנהג הוא מזה ש"כשסיים יהושע אמר לו הקב"ה חזק ואמץ, מכאן למסיים את התורה שאומרים לו חזק" (נסמן בלקו"ש שם), והחידוש הוא - שאף שבכתוב נאמר ענין החזק ב"פ, "חזק ואמץ", מ"מ, נוסף בזה גם פעם שלישית ע"י "מנהג ישראל", שנוסף לכך ש"תורה היא", יש בו מעלה יתירה לגבי תושב"כ ותושב"פ (ראה לקו"ת דרושי סוכות פ, ג. ובכ"מ).

(5) ב"מ קו, רע"ב. וש"נ.

(6) ע"ד המבואר בנוגע לתוכן הפרשה, ש"פרשיות.. מטות מסעי הם תמיד בשבתות שבין המצרים" (של"ה חלק תושב"כ ריש פרשתנו (שסו, א ואילך). וראה בארוכה לקו"ש ח"ח ע' 378 ואילך. ועוד).

(7) כלומר: נוסף על פרשת מסעי שבסיום הספר ממש, גם פרשת מטות, שבכמה שנים (כבשנה זו) מחברים אותה ביחד עם פרשת מסעי להיות פרשה אחת, כמודגש במנין הקרואים - ד' קרואים (ולא י"ד), ולא עוד אלא שהקרא הרביעי מחבר ב' הפרשיות בברכה לפני סיום הקריאה ב' מטות ובברכה לאחר התחלת הקריאה ב' מסעי (ראה לקו"ש שם ע' 380. וש"נ).

(8) לקו"ת פרשתנו פג, ב.

(9) יחזקאל יט, יא.

(10) לך-לך יב, ט.

(11) ראה לקו"ש חכ"ג ס"ע 225 ואילך. וש"נ.

1 ג. ויש לומר הביאור בזה:

2 "חזקה" שהיא במספר שלש ("בתלת זימני הוי
3 חזקה"), ובפרט חזקה משולשת ("חזק חזק
4 ונתחזק") - מדגישה החזק והתוקף גם במקום
5 שיש מנגד, כידוע¹² שמספר אחד מורה על מעמד
6 ומצב שיש מלכתחילה רק טוב וקדושה¹³, מספר
7 שנים מורה על (התחלקות ו) מחלוקת¹⁴ בגלל
8 מציאותו של המנגד, ומספר שלש מורה על החזק
9 והתוקף דקדושה גם במעמד ומצב של ניגוד.

10 ובחזק ותוקף שבמספר שלש (במעמד ומצב
11 של ניגוד), ישנם ב' אופנים: (א) מצד העליון,
12 היינו, חזק ותוקף המשכת אור הקדושה (המשכה
13 מלמעלה למטה) בכל מקום, גם במקום שיש ניגוד,
14 מצד גודל מעלת האור שהוא בלי גבול, (ב) מצד
15 התחתון, שהעבודה דהעלאת התחתון (העלאה
16 מלמטה למעלה) היא באופן של חזק ותוקף,
17 לבטל המנגד, ויתירה מזה, להפכו לקדושה.

18 וב' אופנים אלו מרומזים ב"חזק" דפרשת
19 מטות-מסעי:

20 ה"חזק" דפרשת מטות הוא החזק והתוקף
21 שמצד העליון - "וידבר משה אל ראשי המטות גו'
22 זה הדבר אשר צוה ה'" - החזק והתוקף דהמשכת
23 ציווי ה' גם במקום שיש ניגוד;

24 וה"חזק" דפרשת מסעי הוא החזק והתוקף
25 שמצד התחתון - "אלה מסעי בני ישראל אשר יצאו
26 מארץ מצרים גו'" - החזק והתוקף שבעבודת בני
27 ישראל בבירור והעלאת התחתון, שלמרות
28 השינויים וחילוקי הדרגות שבפרטי המסעות
29 ב"מדבר" (תחתון) לפי ערך מעמדו ומצבו של
30 התחתון (מצד המנגד), נמצאים תמיד בתנועה של
31 הליכה ונסיעה ממצרים (המיצרים וגבולים
32 דהתחתון) לארץ ישראל (המרחב דקדושה)¹⁵.

(12) ראה לקו"ש חכ"א ע' 111, וש"נ.

(13) ובלשון חז"ל - "יום אחד.. הקב"ה יחיד בעולמו" (בראשית א, ה ובפירש").

(14) ולכן לא נאמר "כי טוב" ביום שני דמע"ב - לפי שנבראת בו מחלוקת (ב"ר פ"ד, ו).

(15) ועד שגם המסעות שנקראו ע"ש הענינים הבלתי-רצויים שאירעו בהם נכללים ב"מסעי בני ישראל אשר יצאו מארץ מצרים", ואדרבה, בהם מודגש יותר הענין דיציאה ודאתהפכא חשוכא לנהורא.

33 ועל-פי-זה יש לבאר השייכות ד"חזק"
34 ל"מסעי" דוקא - כיון שהחזק והתוקף במקום
35 שיש ניגוד מודגש יותר בבירור התחתון ("מסעי בני
36 ישראל אשר יצאו מארץ מצרים"), שלא זו בלבד
37 שהחזק והתוקף (הבלי-גבולי) דאור הקדושה
38 נמשך ומאיר בכל מקום מבלי להתחשב במציאות
39 המנגד, אלא עוד זאת, שישנה ההתעסקות עם המנגד
40 לבטלו מכל וכל, ועד - להפכו לקדושה.

41 והשלימות האמיתית ד"חזק" היא בחיבור
42 דמטות-מסעי גם יחד:

43 החזק ד"מטות" - יש בו מעלת אור הקדושה
44 שלמעלה מהגבלה, אבל כיון שחזק זה הוא מצד
45 העליון, ואינו שייך למציאותו של התחתון, המנגד
46 (ואדרבה - לא מתחשבים בו).

47 החזק ד"מסעי" - יש בו המעלה דביטול (ועד
48 להפיכת) המנגד, אבל להיותו מצד התחתון שאין
49 בו התוקף הבלתי-מוגבל דהעליון, הרי הוא
50 במדידה והגבלה, ושייך בו שינוי והפסק.

51 ולכן, השלימות האמיתית ד"חזק" היא בחיבור
52 מטות-מסעי גם יחד¹⁶ - שישנן ב' המעלות: חזק
53 ותוקף המשכת האור שלמעלה מהגבלה, והחזק
54 והתוקף שבביטול (והפיכת) המנגד על-ידי העלאת
55 התחתון. ושניהם יחד - שביטול המנגד (על-ידי
56 העלאת התחתון) הוא באופן קבוע ונצחי.

57 ד. ויש להוסיף, שהחיבור דמטות-מסעי הוא
58 ברביעי דוקא (שקורין לרביעי סיום פרשת מטות
59 והתחלת פרשת מסעי), ועל-ידי-זה נעשית
60 השלימות ד"חזק" שבפרשת מטות-מסעי (כשהן
61 מחוברין) בסיומו של ספר רביעי שבתורה:

62 אף-על-פי שמספר שלש מורה על החזק
63 ("חזקה") והתוקף גם במצב של ניגוד (כנ"ל סעיף
64 ג), מכל-מקום להיותו בהמשך לאחד ושנים,
65 נרגשת בו גם השייכות אליהם. כלומר, אף שמחבר
66 האחד (העליון, שענינו המשכה מלמעלה למטה)
67 עם השנים (התחתון, שענינו העלאה מלמטה
68 למעלה), מכל-מקום נרגש בו חיבור של ב' קוין
69 (עליון ותחתון, המשכה והעלאה).

(16) ויש לומר, שמזה נמשך כח גם להשנים שמטות ומסעי הם בפ"ע, שגם בהם תהי' העבודה באופן של חזק ותוקף דמטות-מסעי גם יחד.

ה. על-פי-זה יש לבאר הקשר והשייכות ד"חזק
חזק ונתחזק" על ספר רביעי שמסיימים בשבת
פרשת מטות-מסעי - לתוכן הזמן דג' השבועות
(ובשנה זו - בט' הימים):

ובהקדמה - שהכוונה והתכלית דהחורבן
והגלות (התוכן דבין המצרים) היא, על-מנת לבוא
להמעלה והשלימות דבנין בית-המקדש העתיד
וגאולה העתידה²¹, מעלה ושלימות שמודגשת
בענין ה"חזקה" - בית-המקדש השלישי וגאולה
השלישית.

וההסברה בזה:

מעלתו של בית-המקדש העתיד, "מקדש אדני"
כוננו ידיך²² ("בשתי ידיים.. כשה' ימלוך לעולם
ועד, לעתיד-לבוא, שכל המלוכה שלו"²³), נאמרה
כבר בשירת הים, בנוגע לבנין בית-המקדש שהיו
צריכים לבנות בכניסה לארץ תיכף ומיד, כמאמר
רבותינו ז"ל²⁴ "אילו זכו ישראל, כיון שעלו פרסות
רגליהם מן הים היו נכנסים לארץ", ואז היתה
הכניסה לארץ (על-ידי משה) באופן של גאולה
נצחית שאין אחריה גלות²⁵, ובנין בית-המקדש
נצחי (שאינן אחרי חורבן).

ויש לומר, שכיון שכל עניני התורה הם
אמיתיים ונצחיים, כולל גם הענינים שהובאו בתור
קסלקא-דעתא²⁶, כבנידון-דידן, "אילו זכו כו'",
ישנו גם עתה (לאחרי החורבן והגלות) הענין
דגאולה נצחית ובית-המקדש נצחי באופן של חזק
ותוקף, אלא שהחזק והתוקף שלהם הוא מצד
העליון בלבד, ולכן בעולמו של התחתון (יכול
להיות ו) ישנו מצב של חורבן וגלות.

ולאידך, לא מספיק החזק והתוקף בגאולה
ובנין בית-המקדש מצד התחתון בלבד, דכיון

ולכן, השלימות האמיתית דחזק ותוקף (מצד
העליון ומצד התחתון גם יחד) היא ב"רביעי" -
דרגא מיוחדת בפני-עצמה שאינה בהמשך לאחד
ושנים, שבה מודגשת שלימות ההתיישבות, כמו כסא
של ארבע רגליים שהוא באופן של התיישבות יותר
מכסא של שלש רגליים, שמורה על החזק והתוקף
(ביטול המנגד) באופן קבוע ונצחי (בלי גבול).

ויש לומר, שענין זה מודגש עוד יותר בשייכות
דרביעי לחמישי¹⁷, שבשבת פרשת מטות-מסעי
(סיום ספר רביעי שבתורה) מתחילין לקרוא
(במנחה) ספר חמישי שבתורה, והוספה יתירה
בשנה זו, שסיום ספר רביעי שבתורה הוא בחודש
מנחם-אב (דלא כבכמה שנים שקורין מטות-מסעי
בשבת מברכים מנחם-אב בסיומו של חודש תמוז),
חודש החמישי - כידוע ש"חמישי" היא דרגא הכי
נעלית שלמעלה ממדידה והגבלה ולמעלה מסדר
השתלשלות, "החמישית לפרעה"¹⁸, ד"אתפריעו
ואתגליין מיניה כל נהורין"¹⁹, ובכח זה דוקא נעשה
חיבור ב' הקורין דהמשכה והעלאה (תוכן החיבור
דמטות-מסעי, וה"חזקה" הקשורה עם מספר שלש
על-ידי החיבור דאחד ושנים) בתכלית השלימות²⁰.

(17) משא"כ רביעי מצ"ע ששייך לשלישי - כמובן ממארוז"ל
(שבת קד, א) "גימ"ל דל"ת, גמול דלים", היינו, שגימ"ל הוא
דרגת המשפיע (המשכה מלמעלה למטה), ודל"ת הוא דרגת
המקבל (העלאה מלמטה למעלה).
(18) ל' הכ' - ויגש מז, כד.

(19) זח"א רי, א.

(20) ויש לומר, שענין זה מרמז בהתחלת הספר - "אלה
הדברים" - שקאי על "הדברים אשר דבר משה", דברי התורה*,
שענינה המשכה מלמעלה למטה, ורומז גם על בירור העולם
באופן של העלאה מלמטה למעלה, כמובן מדרז"ל (ע"פ "אלה
הדברים" שבפרשת ויקהל) "דברים הדברים אלה הדברים, אלו
ל"ט מלאכות" (שבת ע, א).

ונעוץ תחלתו בסופן (סיום ספר חמישי, וכל חמשה חומשי
תורה) - "לעיני כל ישראל", "שנשאו לבו לשבור הלוחות
לעיניהם.. יישר כחך ששברת" (פירש"י ע"פ) - שעי"ז נוסף על
מעלת לוחות ראשונות, עבודת הצדיקים באופן של המשכה
מלמעלה למטה, גם מעלת לוחות שניות, עבודת הבעל-יתשובה
באופן של העלאה מלמטה למעלה.

(21) וכמרומו בלשון חז"ל "עלה ארי' כו' והחריב את אריאל
כו' על-מנת שיבוא ארי' כו' ויבנה אריאל" (יל"ש ירמי' בתחלתו
(רמז רנט)).

(22) בשלח טו, יז.

(23) פירש"י ע"פ.

(24) ספרי דברים א, ב.

(25) ראה מגלה עמוקות אופן קפה. הנסמן בלקו"ש חי"ט ע'

346.

(26) ויתירה מזה - אפילו ענינים שהתורה עצמה אומרת
ש"בדוהא היא" (ראה לקוטי לוי"צ אגרות-קודש ע' רסו).

(*) ובתורה גופא - "משנה תורה", ש"משה מפי עצמו אמר", ו"ברוך
הקודש" (מגילה לא, ב ובתוס'), חיבור דמלמטלמ"ע עם מלמעלמ"ט.
(**) וכולל גם מלאכת הארבעים ("ארבעים מלאכות חסר אחת")
השייכת לשבת, מלאכת שמים, היינו, שגם בירור העולם (מלמטלמ"ע)
קשור עם העבודה בעניני קדושה (מלמעלמ"ט).

והאחדות דהעליון והתחתון) מודגשת יותר בכך
שהגאולה העתידה נקראת לפעמים בשם גאולה
רביעית (ולפעמים גם בשם גאולה חמישית)³³ -
דרגא מיוחדת בפני-עצמה, שכיון שאינה בהמשך
לאחד ושנים (עליון ותחתון), מודגש שהיא למעלה
מהגדרים דעליון ותחתון, ולכן נעשה על-ידה
החיבור דעליון ותחתון (כנ"ל סעיף ד).

ז. וענין זה מודגש ב"שבת חזק" דספר רביעי
שבימי בין המצרים:

בהכרזה "חזק חזק ונתחזק" (חזקה משולשת)
שבשבת פרשת מטות-מסעי, מרומזת החזקה דבית-
המקדש השלישי וגאולה השלישית, שבאה לאחרי
(ועל-ידי החיבור ד) בית ראשון ובית שני (לאחרי
ההפסק דחורבנם בימי בין המצרים), על-ידי חיבור
ב' המעלות דשניהם (בית ראשון ובית שני), עליון
ותחתון, המשכה והעלאה - כמרוזם בתוכן החיבור
דמטות-מסעי.

והחיבור זה הוא ברביעי, ועוד וגם זה עיקר,
שעל-ידי-זה מסיימים ספר רביעי (ותיכף לאחר-זה,
בזמן המנחה, מתחילים ספר חמישי) - שמורה על
דרגא בפני-עצמה שלמעלה לגמרי מהגדרים דעליון
ותחתון, שעל-ידה נעשה החיבור דעליון ותחתון
בבית-המקדש העתיד וגאולה העתידה.

ויש לומר, שפרטי המספרים השייכים לבית-
המקדש העתיד וגאולה העתידה, מרומזים גם בזמן
שבו קורין פרשת מטות-מסעי ומכריזים "חזק חזק
ונתחזק" על ספר רביעי: בג' השבועות - מרומזת
המעלה דבית-המקדש השלישי וגאולה השלישית,
בחודש הרביעי (בשנים שקורין פרשת מטות-מסעי
בסיומו של חודש תמוז³⁴) - גאולה הרביעית,
ובחודש החמישי (כבשנה זו, שקורין פרשת מטות-
מסעי בחודש החמישי³⁵) - גאולה החמישית.

(33) להעיר, שבכמה מדרשי חז"ל נמנית גלות מצרים בין ד'
הגלויות, ובכמה מדרשי חז"ל נמנית ד' גלויות חוץ מגלות מצרים
(ראה לקו"ש חט"ז ע' 91. וש"נ), ובזה תלוי מנינה של הגאולה
העתידה - גאולה רביעית או גאולה חמישית. ולהעיר מהרמז
דארבע לשונות של גאולה - גאולה רביעית (ד' כוסות), ולשון
חמישי של גאולה - גאולה חמישית (כוסו של אליהו).
(34) וכיון שבו מברכים חודש החמישי - מרומזת בו גם גאולה
החמישית.

(35) ומעלה יתירה כששבת פרשת מטות חל ביום השני
דחודש החמישי (ולא בראש חודש) - שאז חל תשעה באב בשבת,
ונדחה לעשירי באב, ובזה גם מרומזת השלימות דעשר שתהי

שהתחתון הוא מדוד ומוגבל, הרי החוזק והתוקף
שבו הוא במדידה והגבלה, ולא באופן נצחי.

ולכן, יש צורך בחיבור ב' המעלות - חוזק
ותוקף דהגאולה ובנין בית-המקדש מצד העליון
ומצד התחתון גם יחד, שאז נעשית גאולה נצחית
ובית-המקדש נצחי.

ו. וזהו החילוק שבין ב' בית-המקדש - בית
ראשון ובית שני (גאולה ראשונה ושניה) לבית-
המקדש השלישי (גאולה שלישית)²⁷:

בית ראשון (מספר אחד) שנבנה על-ידי שלמה,
שנאמר בו²⁸ "וישב שלמה על כסא ה'", היה עיקר
ענינו מצד העליון, באופן של המשכה מלמעלה
למטה (עבודת הצדיקים), וכיון שלא היה קשור
כל-כך עם (ומצד) מציאות התחתון, היה בו חורבן
והפסק.

בית שני (מספר שנים) שנבנה על-ידי עולי בבל
בימי עזרא - היה עיקר ענינו מצד התחתון, באופן
של העלאה מלמטה למעלה (עבודת התשובה),
ולכן היתה לו שייכות גדולה יותר לעולם (תחתון),
שהיה גדול מבית ראשון (כמו שכתוב²⁹ "גדול
יהיה כבוד הבית הזה האחרון מן הראשון") בבנין
ובשנים³⁰, אבל לאידך, להיותו מצד התחתון שהוא
במדידה והגבלה, היה גם בו חורבן והפסק,
ואדרבה, במשך זמן ארוך יותר מהחורבן והפסק
דבית ראשון, ונוסף לזה, גם בזמן קיומו לא היתה
בו המעלה והשלימות דבית ראשון (מצד העליון),
שחסרו בו ה' דברים³¹.

והחידוש דבית שלישי בגאולה השלישית
(מספר שלש) הוא בחיבור והאחדות דהעליון
והתחתון גם יחד, שלכן יהיה באופן של חוזק ותוקף
בתכלית השלימות, גאולה נצחית ("שיר חדש",
לשון זכר, גאולה שאין אחריה גלות³²), ובית-
המקדש נצחי.

ויש לומר, שמעלת החוזק והתוקף דבית-
המקדש השלישי וגאולה השלישית (מצד החיבור

(27) בהבא לקמן - ראה לקו"ת פרשתנו (מטות) פג, ג. אוה"ת
שם ריש ע' א'שכח. וראה בארוכה לקו"ש חט"ז ע' 26 ואילך.

(28) דה"א כט, כג.

(29) חגי ב, ט.

(30) ב"ב ג, סע"א ואילך.

(31) יומא כא, ב.

(32) מכילתא בשלח טו, א. ועוד.

ובהמשך לזה נאמר "וישמע הכנעני גו'", "שמע
שמת אהרן ונסתלקו ענני כבוד"⁴⁴, ועל-דרך-זה
בפרשתנו, שבהמשך למיתת אהרן נאמר "וישמע
הכנעני גו'", "ללמדך שמיתת אהרן היא השמועה
שנסתלקו ענני כבוד"⁴⁵.

ובביאור הקשר והשייכות דב' הענינים
המודגשים במיתת אהרן, גמר ושלמות עבודתו
(רודף שלום וענני הכבוד) - יש לומר:

המעלה המיוחדת ד"ענני כבוד" שהיו בזכות
אהרן, גם לגבי ה"מן" וה"מים" שניתנו לכל העדה
בזכות משה ומרים⁴⁶ - שה"מן" ניתן במדידה
והגבלה, "עומר לגלגלת"⁴⁷. ה"מים", עם היות
שלא היו במדידה והגבלה, הרי הם באים באופן
של התחלקות לכל אחד ואחד בפני-עצמו⁴⁸, מה-
שאינ-כן "ענני כבוד" הם בבחינת מקיף שלמעלה
מהתחלקות, שהקיפו את (והגינו על) כל בני
ישראל בשווה.

וזהו גם תוכן הענין ד"אוהב שלום ורודף שלום
אוהב את הבריות ומקרבן לתורה" - מצד הדגשת
נקודת האחדות של כל בני ישראל שלמעלה
מהתחלקות.

י. ויש להוסיף, שענין זה מרומז גם בשמו של
"אהרן"⁴⁹:

"הר" ("אהרן") - הוא ענין האהבה, והקדמת
האל"ף ("אהרן") מורה על שרש האהבה (א' שלפני
ה"הר") מבחינת "פלא", שלכן האהבה היא אהבה
רבה⁵⁰, שזהו החילוק שבין אברהם לאהרן, שאף
ששניהם בקו החסד והאהבה, מכל-מקום מדת
החסד והאהבה דאברהם היא במדידה והגבלה
דסדר השתלשלות, ומדת החסד והאהבה דאהרן
היא חסד ואהבה רבה שלמעלה מהשתלשלות.

וזהו גם החיזוק על כל עניני התורה ומצוות
(כנ"ל סעיף א), ובמיוחד בנוגע ל"מעשינו
ועבודתנו כל זמן משך הגלות"³⁶ (לאחרי החורבן
והגלות דבין המצרים) - כיון שעל-ידי-זה באים
להחזוק והתוקף דגאולה האמיתית והשלימה,
גאולה נצחית, ובית-המקדש נצחי.

* * *

ח. ענין נוסף בשבת זה הקשור עם ערב שבת
- "מי שטרח בערב שבת יאכל בשבת"³⁷ (מה
שטרח) - שחל בראש-חודש מנחם-אב, שמפורש
בקרא בפרשתנו (מסעי³⁸): "ויעל אהרן הכהן אל הר
ההר גו' וימת שם גו' בחודש החמישי באחד לחודש",
יום ההילולא של אהרן הכהן.

ובהקדמה - שענין זה שיום המיתה נתפרש
בתורה שבכתב ("בחודש החמישי באחד לחודש")
הוא חידוש שלא מצינו דוגמתו בכל התורה כולה
(אצל משה רבינו, אצל מרים אחותם, אצל ג'
האבות וכו').

ומסתבר לומר, שבתוכנו של יום זה ("בחודש
החמישי באחד לחודש") מרומז כללות עבודתו של
אהרן הכהן, שלכן, נעשה בו ביום גמר ושלמות
עבודתו, ש"כל מעשיו ותורתו ועבודתו אשר עבד
כל ימי חייו.. מתגלה ומאיר.. מלמעלה למטה..
ופועל ישועות בקרב הארץ"³⁹, כדלקמן.

ט. ענינו המיוחד של אהרן הכהן למדים מיום
הסתלקותו, גמר ושלמות עבודתו:

כתיב⁴⁰ "ויראו כל העדה כי גוע אהרן ויבכו את
אהרן שלושים יום כל בית ישראל"⁴¹, "האנשים
והנשים, לפי שהיה אהרן רודף שלום ומטיל אהבה
כו"⁴², ובלשון המשנה⁴³ "אוהב שלום ורודף
שלום אוהב את הבריות ומקרבן לתורה".

בהגאולה האמיתית והשלימה (שירה עשירית, מנין עשירי,
וכיו"ב).

(36) תניא רפ"ז.

(37) ע"ז ג, סע"א.

(38) לג, לה.

(39) תניא אגה"ק סכ"ז-כה.

(40) חוקת כ, כט.

(41) משא"כ במשה כתיב "ויבכו בני ישראל", "הזכרים
(ברכה לד, ח ובפירש"י).

(42) פירש"י עה"פ.

(43) אבות פ"א מ"ב.

(44) כא, א ובפירש"י.

(45) לג, מ ובפירש"י.

(46) תענית ט, א.

(47) בשלח טז, טז.

(48) נוסף על ההתחלקות ש"כל נשיא ונשיא.. נוטל מקלו
ומושך אצל דגלו ומחנהו ומי הבאר נמשכין דרך אותו סימן ובאין
לפני חניית כל שבט ושבט" (פירש"י חוקת כא, כ).

(49) בהבא לקמן - ראה ספר הערכים חב"ד ערך אהרן (כרך
ב' בתחלתו). וש"נ.

(50) ולכן היתה הסתלקותו ב"הר ההר" - ש"הר" סתם מורה
על אהבה סתם, ו"הר ההר" מורה על אהבה רבה.

וידוע⁵⁹ שבברכת כהנים ישנן ב' המעלות
דברכה ותפילה גם יחד, מעלת הברכה שענינה
המשכה מלמעלה למטה, ומעלת התפילה שענינה
העלאה מלמטה למעלה, להיותה מדרגא שלמעלה
מהתחלקות דהמשכה והעלאה (עליון ותחתון),
ולכן מחברת שניהם יחדיו.

ויש לומר, שחיבור ב' הקוין דהמשכה והעלאה
(ברכה ותפילה) על-ידי בחינה שלישית שלמעלה
משניהם, מרומז גם בכך שברכת כהנים היא ברכה
משולשת.

ועל-פי-זה יש לומר הרמז במספר שנותיו של
אהרן, "ואהרן בן שלש ועשרים ומאת שנה במותו
בהר ההר"⁶⁰, שנוסף על השלימות דמאה ועשרים
שנה, כשנות חייו של משה, שנאמר בוי"ו⁶¹ "היום
מלאו ימי ושנותי", כמו שכתוב⁶² "והיו ימיו מאה
ועשרים שנה", חי עוד שלש שנים ("שלש ועשרים
ומאת שנה") - שבמספר שלש שנים (היתרים על
השלימות דמאה ועשרים שנה) מרומזת כללות
עבודתו בחיבור ב' הקוין על-ידי בחינה השלישית
שלמעלה משניהם.

יב. על-פי-זה יש לבאר הקשר והשייכות דדרגת
ועבודת אהרן ליום הסתלקותו - "בחודש החמישי
באחד לחודש":

"חודש החמישי" - קשור ושייך לדרגא
החמישית שלמעלה מההתחלקות שבסדר
השתלשלות, "החמישית לפרעה", ד"אתפריעו
ואתגליין מיניה כל נהורין" (כנ"ל סעיף ד).

וגם "אחד לחודש" (ב"חודש החמישי" עצמו) -
קשור ושייך לדרגת האחדות שלמעלה מהתחלקות,
כמודגש גם בענינו של ראש-חודש, יום אחד⁶³
שלמעלה מהתחלקות, ולכן כולל כל ימי החודש.

(59) ראה בהנסמן בלקו"ש ח"י ע' 38.

(60) לג, לט.

(61) פירש"י וילך לא, יב.

(62) בראשית ו, ג.

(63) שהרי ענינו של ראש חודש (ובפרט בזמן שמקדשים ע"פ
הראי") הוא יום אחד, ורק כשנשתהו העדים (מצב בלתי-רצוי)
עושין ר"ח שני ימים.

וגם בזמן הזה שקביעות החדשים היא ע"פ החשבון, שלאחרי
כל חודש מלא עושין ר"ח שני ימים (חודש אחד יום אחד בלבד,
וחודש אחד שני ימים), עיקר ענינו של ראש החודש הוא ביום
השני, ש"ממנו הוא המניין והוא יום הקביעה" (רמב"ם הלי'
קדוה"ח פ"ח ה"ד) - יום אחד.

ויש לומר גם, שהענין דאהבה רבה מרומז גם
בסדר האותיות שבתיבת "אהרן": "אה" - ראש-
תיבת אהבה, והר' ראש-תיבת רבה⁵¹. והנו"ן
פשוטה ("אהרן") - מורה על המשכת והתפשטות
בחינת האהבה רבה למטה מטה, גם לבני ישראל
שנמצאים בדרגא תחתונה, שהם בדוגמת אותיות
התורה שלמטה מן השורה, כידוע שבאותיות
התורה ישנם ג' אופנים: למעלה מן השורה,
בשורה, ולמטה מן השורה⁵², ודוגמתם בבני
ישראל שנמשלו לאותיות התורה, כידוע
ש"ישראל", שכללותם ששים ריבוא, ראשי-תיבות
יש ששים ריבוא אותיות לתורה⁵³.

ונקודת הענין - שדרגתו של אהרן היא בחינה
שלמעלה מהתחלקות, שלכן בכוחה לחבר ולאחד
כל פרטי ההתחלקות דבני ישראל בשווה.

יא. ובפרטיות יותר - מודגש בענינו של אהרן
חיבור והתאחדות ב' הקוין דהמשכה והעלאה
(על-דרך ובדוגמת החיבור דמטות-מסעי, כנ"ל
סעיף ג), מצד דרגא נעלית יותר שלמעלה
מהתחלקות דעליון ותחתון:

מהענינים העיקריים דאהרן הכהן הוא ענין ברכת
כהנים⁵⁴, "מצות-עשה מן התורה שיברכו הכהנים
את ישראל בכל יום בנשיאת כפים"⁵⁵, שישנו גם
בזמן הזה⁵⁶, בחוץ-לארץ בכל יום טוב, ובארץ
ישראל (כפי שנהוג בכמה קהילות-קדושות) גם
בכל יום⁵⁷, ובכל תפילה מן התפילות שביום
(מלבד במנחה, משום חשש שכרות⁵⁸).

(51) ובזה מודגש העילוי בשם "אהרן" לגבי השם "מרים" -
שאף שבשם "מרים" ישנם כל ג' האותיות ד"מים", מ"מ, האות
ר' שבאמצע מפסיק (וי"ל שרומז על ההתחלקות), משא"כ בשם
"אהרן", שהר"ת דאהבה רבה (אהר) הוא בהמשך אחד ללא
הפסק בינתיים (נקודת האחדות).

(52) ויש לומר, שנכללים כולם בנו"ן פשוטה: התגין דאות
נו"ן הם למעלה מן השורה, רובה של הנו"ן (ציור אות וא"ו)
בתוך השורה, וחלקה התחתון למטה מן השורה - אות אחת.

(53) מג"ע אופן קפו.

(54) ומודגש בנוסח הברכה: "אשר קדשנו בקדושתו של אהרן
כו". - ולהעיר מהשייכות דברכת כהנים לאהבת ישראל - "לברך
את עמו ישראל באהבה" (ראה שו"ע אדה"ו או"ח סקכ"ח סי"ט
- ע"פ זח"ג קמז, ב).

(55) שו"ע אדה"ו שם ס"א.

(56) נוסף על אמירתה ע"י כאר"א מישראל (שנקראים "ממלכת
כהנים") בהתחלת כל יום, לאחר ברכת התורה, ובהדגשה יתירה
- בחזרת הש"ץ במקום ברכת כהנים.

(57) ראה שו"ע אדה"ו שם סנ"ד.

(58) שם ס"א. ר"ס קכט.

37 דבית ראשון ושני, גאולה ראשונה ושניה (כנ"ל
38 סעיף ו) - צריכה להיות הדגשה מיוחדת בנוגע
39 לנקודת האחדות שלמעלה מהתחלקות.

40 וענין זה בא במעשה בפועל על-ידי ההליכה
41 בדרכיו של אהרן (שיום הסתלקותו בחודש
42 החמישי באחד לחודש) - כציווי והוראת המשנה
43 במסכת אבות⁴³: "הוי מתלמידיו של אהרן, אוהב
44 שלום ורודף שלום, אוהב את הבריות ומקרבן
45 לתורה", על-ידי-זה שמגלים את נקודת האחדות
46 שלמעלה מהתחלקות.

47 ובפרטיות יותר - על-פי דיוק לשון המשנה
48 "הוי מתלמידיו של אהרן כו": (א) "הוי" - לשון
49 ציווי, שאין זה רק סיפור על-דבר הנהגה דמדת
50 חסידות, כבכמה ענינים במסכת אבות, אלא ציווי
51 והוראה (ויש לומר, שהלשון "הוי" כולל גם נתינת
52 רשות והיכולת) להיות מתלמידיו של אהרן, (ב)
53 "מתלמידיו (של אהרן)" דייקא, בלשון רבים (ולא
54 "תלמידו") - שהשתדלותו בקיום הנהגתו של אהרן
55 היא ביחד עם הרבים, שעל-ידי-זה ניתוסף בזה
56 יותר מצד הענין ד"קנאת סופרים תרבה חכמה"⁶⁶,
57 "תרבה" דייקא, שריבוי אמיתי הוא בלי גבול.
58 היינו, לא רק באופן ד"בכל מאדך", מאד שלך⁶⁷,
59 אף שלגבי חבריו הרי זה במדידה והגבלה, אלא
60 שזהו באופן של בלי גבול גם לגבי חבריו (שאר
61 תלמידיו של אהרן), ועד שקשור עם בלי-גבול
62 (מאד) האמיתי.

63 ויש להוסיף ולהדגיש הקשר והשייכות דאהבת
64 ישראל להגאולה העתידה - לא (רק) מפני שביטול
65 הגלות הוא על-ידי ביטול סיבת הגלות (שבא
66 על-ידי ההיפך דאהבת ישראל⁶⁸), שהרי בעמדנו
67 לאחר סיום מעשינו ועבודתנו כל זמן משך הגלות,
68 לאחר סיום כל מ"ב המסעות ב"מדבר העמים"⁶⁹,
69 ונמצאים כבר "על ירדן ירחו"⁷⁰ (דרגתו של משיח
70 ד"מורח ודאין"⁷¹), על סף הגאולה, בוודאי שכבר
71 נתקנה סיבת הגלות, ולכן, ההדגשה דאהבת

1 ויש לומר, שבזה שהתורה כותבת בפירוש
2 שהסתלקותו של אהרן (גמר ושלמות עבודתו)
3 היתה "בחודש החמישי באחד לחודש", מרומזת
4 הנקודה העיקרית ד"כל מעשיו ותורתו ועבודתו
5 אשר עבד כל ימי חייו" - "אחד" שלמעלה
6 מהתחלקות, שמאחד את כל חילוקי הדרגות, הן
7 בנוגע לחיבור אופני העבודה דהמשכה והעלאה
8 שבברכת כהנים, והן בנוגע להאחדות דכל חילוקי
9 הדרגות שבבני ישראל המודגשת בענני כבוד
10 שבזכותו, ובעבודתו המיוחדת ד"אוהב שלום
11 ורודף שלום", שכל זה נעשה על-ידי דרגא שאינה
12 בערך לחילוקי הדרגות, דרגא חמישית (בריחוק
13 הערך מדרגא השלישית (וגם מדרגא הרביעית)
14 שבה ניכרת השייכות לב' הקוין, כנ"ל סעיף ד).

15 ויש להוסיף, ש"חודש החמישי באחד לחודש"
16 (שכולל כל ימי החודש) הוא הכנה לכללות
17 העבודה ד"אני לדודי ודודי לי"⁶⁴, העלאה מלמטה
18 למעלה ("אני לדודי") והמשכה מלמעלה למטה
19 ("דודי לי"), שמתחילה בראש-חודש אלול ("אני
20 לדודי") ונמשכת בחודש תשרי ("דודי לי")⁶⁵ -
21 מצד נקודת האחדות שלמעלה מהתחלקות
22 ("בחודש החמישי באחד לחודש") שעל-ידי נעשה
23 חיבור ב' הקוין. ובפרטיות יותר - שב' הדרגות
24 באהבה מלמטה למעלה ומלמעלה למטה, "אני
25 לדודי ודודי לי" ("ש"דודי" מורה על ענין האהבה),
26 באות לאחר הקדמת האהבה רבה שלמעלה
27 מהשתלשלות, חסד דאהרן, שיום הסתלקותו
28 "בחודש החמישי באחד לחודש".

* * *

29 יג. מההוראות מהאמור לעיל בנוגע למעשה
30 בפועל:

31 בעמדנו ב"שבת חזק" דספר רביעי, שבו
32 מתחילים גם ספר חמישי, ובפרט כשחל בחודש
33 החמישי, שבו מודגש החזק והתוקף דבית המקדש
34 העתיד בגאולה העתידה, שהיא (לא רק גאולה
35 שלישית, אלא גם גאולה רביעית, ועד) גאולה
36 חמישית, להיותה למעלה לגמרי מחילוקי הדרגות

66 ב"ב כ"א, סע"א. שם כב, רע"א. וראה אוה"ת ויצא ריח, ב ואילך. וש"נ.

67 ראה תו"א מקץ לט, ד. ובכ"מ.

68 ראה יומא ט, ב.

69 ראה לקו"ת פרשתנו פח, ג ואילך.

70 לג, מח.

71 סנהדרין צג, ב. וראה לקו"ת פרשתנו פט, ב.

ולהעיר, שר"ח אב הוא לעולם יום אחד בלבד (כיון שחודש תמוז הוא לעולם חסר).

64 שה"ש ו, ג.

65 ראה לקו"ת ראה לב, א. ובכ"מ.

26 - כי ההנהגה ד"תורתו אומנתו" באופן שאין
27 מפסיקין לקריאת-שמע ותפילה⁸³ היא הנהגה
28 מיוחדת ששייכת ליחידי סגולה בלבד (גם בין אלו
29 ש"תורתם אומנתם"), ולכן צריך רבי שמעון
30 להזהיר את תלמידיו וכל בני ישראל שיהיו זהירים
31 בקריאת-שמע ובתפילה (כמו שנתבאר בארוכה
32 במקום אחר⁸⁴).

33 ויש לבאר דיוק הלשון "הוי זהיר בקריאת-שמע
34 ובתפילה", "זהיר" דייקא, מלשון זוהר ואור, כמו
35 "זהר הרקיע"⁸⁵ - שאף שעיקר ענין הזוהר והאור
36 נעשה על-ידי לימוד התורה, "תורה אור"⁸⁶ (ובפרט
37 כשהלימוד הוא באופן דתורתו אומנתו, שכל
38 מציאותו היא "תורה אור"), מכל-מקום משתדל
39 רבי שמעון בטובתם של אלה שעדיין לא הגיעו
40 להדרגה ד"תורתו אומנתו", שגם אצלם יהיה ענין
41 הזוהר והאור על-ידי קריאת-שמע ותפילה (ועד
42 שסוף-סוף יגיעו גם להזוהר ואור דתורתו אומנתו)
43 - על-דרך ובדוגמת תוכן המאמר "הוי מתלמידיו
44 של אהרן כו' אוהב את הבריות (כולל גם "בריות")
45 ומקרבן לתורה".

46 ויש לומר, שההוראה והנתינת-כח לזהירות
47 בקריאת-שמע ובתפילה על-ידי רבי שמעון
48 שתורתו אומנתו, היינו, שרבי שמעון שתורתו
49 אומנתו "מכניס" הזוהר והאור ("זהר הרקיע") שלו
50 בקריאת-שמע ותפילה - נמשכת מדרגת האחדות
51 שלמעלה מהתחלקות, שעל-ידה נעשה חיבור ב'
52 אופני העבודה דתורה (המשכה מלמעלה למטה)
53 וקריאת-שמע ותפילה (העלאה מלמטה למעלה).

54 ויש להוסיף, שבלימוד התורה (תורתו אומנתו)
55 גופא ישנם ב' האופנים דהמשכה והעלאה - כידוע
56 פתגם הרב הצדיק רבי הלל מפאריטש⁸⁷ בנוגע
57 לדברי-אלקים-חיים דה'צמח צדק' (ועל-דרך-זה
58 אצל כל רבותינו נשיאנו), שאמירת המאמר היא
59 באופן ד"שכינה מדברת מתוך גרונו", "כנתינתה
60 מסיני"⁸⁸, מה-שאינ-כן הביאור והשקלא-וטריא

1 ישראל היא - בתור טעימה, ועד להתחלה דהגאולה
2 האמיתית והשלימה הקשורה עם נקודת האחדות
3 שלמעלה מהתחלקות, שמודגשת באחדותם של
4 ישראל, מצד בחינת ה'יחידה' (דרגא החמישית)
5 שבכל ישראל בשווה, שהיא ניצוץ מנשמתו של
6 משיח⁷², יחידה הכללית⁷³.

7 ועל-פי-זה יש להוסיף גם בהפירוש "ומקרבן
8 לתורה" - שהכוונה היא להקירוב ללימוד התורה
9 דגאולה העתידה, "תורה חדשה מאתי תצא"⁷⁴.

10 יד. ויש לקשר זה עם מאמר המשנה במסכת
11 אבות בפרק דשבת זה - "רבי⁷⁵ שמעון אומר הוי
12 זהיר בקריאת-שמע ובתפילה":

13 רבי שמעון דמשנתנו הוא רבי שמעון בן נתנאל
14 שנמנה לפני-זה⁷⁶ בין חמשת התלמידים של רבי
15 יוחנן בן זכאי, ובהמשך לזה באים מאמריהם, "הם
16 אמרו שלשה דברים וכו'"⁷⁷, ונקרא כאן "רבי
17 שמעון" סתם - לרמז על שייכותו לרבי שמעון בן
18 יוחאי, שסתם רבי שמעון הוא רבי שמעון בן
19 יוחאי⁷⁸, ש"תורתו אומנתו"⁷⁹, כולל ובמיוחד
20 הלימוד בפנימיות התורה, כרבי שמעון בן יוחאי
21 מארי-דה"זהר", כפי שמצינו⁸⁰ שרבי שמעון בן נתנאל
22 "פתח במעשה מרכבה כו"⁸¹.

23 והטעם שרבי שמעון מדגיש "הוי זהיר בקריאת
24 שמע ובתפילה", אף שלכאורה היה צריך להדגיש
25 הזהירות בלימוד התורה באופן ד"תורתו אומנתו"⁸²

(72) כידוע שהפסוק "דרך כוכב מיעקב" שקאי על מלך
המשיח, קאי גם על כאו"א מישראל שנמשל לכוכב, כיון
שבכאו"א מישראל יש ניצוץ מנשמת משיח (ראה לקו"ש ח"ב ע'
599. ור"ש).

(73) רמ"ז לוח"ב מ, ב. ולוח"ג רס, ב. ועוד.

(74) ישע"י נא, ד. ויק"ר פי"ג, ג.

(75) פ"ב מי"ג.

(76) משנה ט.

(77) משנה יר"ד.

(78) פירש"י שבועות ב, ב (ד"ה משמו). הקדמת הרמב"ם
לפיה"מ (פרק הששי). ועוד.

(79) שבת יא, א.

(80) חגיגה יד, ב. ירושלמי שם (פ"ב ה"א).

(81) ראה בארוכה לקו"ש ח"ז ע' 356 ואילך.

(82) ואף שגם ק"ש הוא בכלל לימוד התורה (כדברי רשב"י
"זה שינון וזה שינון" ירושלמי ברכות פ"א סה"ב), הרי,
נוסף לכך שהכוונה כאן לק"ש כפי שהיא חלק מתפילה, גם לימוד
התורה שבק"ש אינו בגדר אופן הלימוד ד"תורתו אומנתו", אלא
בגדר הלימוד דפרק אחד שחורית וערבית (כדברי רשב"י (מנחות
צט, ב) "אפילו לא קרא אדם אלא קריית שמע שחורית וערבית
קיים לא ימוש").

(83) ירושלמי שם.

(84) לקו"ש שם.

(85) דניאל יב, ג.

(86) משלי ו, כג.

(87) שיום ההילולא שלו ב"א מנחם-אב (תרכ"ד) - ראה
(ראשי פרקים מתולדותיו ב) הקדמה לספרו פלח הרמון בראשית
ושמות.

(88) ועד"ז בנוגע לדרשה דר"ש במעשה מרכבה.

26 - כי הסיום דערב פסח הוא הכנה להגאולה דפסח,
27 והסיומים דתשעת הימים הם הכנה להגאולה
28 העתידה שהיא "כימי צאתך מארץ מצרים (אראנו
29 נפלאות)"¹⁰¹, ובהדגשה יתירה בשנה זו, היו תהא
30 שנת אראנו נפלאות, כשעומדים על סף הגאולה.

31 טז. ויהי-רצון שהדיבור וההחלטות טובות בכל
32 הנ"ל ימהרו ויזרזו ויביאו בפועל ובגלוי ממש את
33 ה(חזק ו)התקף (ד)גאולה השלישית ובית-המקדש
34 השלישי.

35 ובפשטות - שנוסף לכך שכבר סיימו כל פרטי
36 מ"ב המסעות במדבר העמים שבזמן הגלות,
37 ועומדים כבר "על ירדן ירחו", "מעבר לירדן ירחו
38 קדמה מזרחה"¹⁰², עוברים את הירדן מערבה
39 ונכנסים לארץ ישראל, ובארץ ישראל עצמה
40 הולכים מערבה - לירושלים עיר הקודש, ולבית-
41 המקדש השלישי, ועד לקודש-הקדשים (במערבו
42 של בית-המקדש), שבו נמצא הארון והלוחות.

43 ו"הקיצו ורננו שוכני עפר"¹⁰³, ומשה ואהרן
44 (בעל ההילולא דראש-חודש מנחם-אב) עמהם¹⁰⁴,
45 וכל הצדיקים ונשיאי ישראל עמהם, וכ"ק מו"ח
46 אדמו"ר נשיא דורנו עמהם, ביחד עם נשמות
47 בגופים דכל בני ישראל שבדורנו זה, "בנערינו
48 ובזקנינו גו' בבנינו ובבנותינו"¹⁰⁵, "ואתם תלוקטו
49 לאחד אחד בני ישראל"¹⁰⁶, וכולם יחדיו לומדים
50 "תורה חדשה (ש)מאתי תצא", "אלה הדברים אשר
51 דיבר משה ("גואל ראשון הוא גואל אחרון"¹⁰⁷) אל
52 כל ישראל", "אלה" דייקא, מראה באצבעו ואומר
53 אלה¹⁰⁸, בפועל ובגלוי, ותיכף ומיד ממש.

1 בהמאמר, אפילו על-ידי בעל המאמר בעצמו לאחרי
2 אמירת המאמר, היינו, שבתורה גופא ישנם ב'
3 האופנים דהמשכה מלמעלה למטה (כנתינתה
4 מסיני) והעלאה מלמטה למעלה (ביאור ושקלא-
5 וטריא בשכל האדם), על-דרך ובדוגמת כללות
6 החילוק שבין תורה (המשכה) לקריאת-שמע
7 ותפילה (העלאה)⁸⁹.

8 טו. האמור לעיל קשור גם לענין נוסף שהזמן
9 גרמא - בנוגע לעריכת "סיומים" בתשעת הימים:

10 נוסף על כללות המנהג⁹⁰ דעריכת סיומים
11 בתשעת הימים כדי להרבות בשמחה של תורה
12 ("פיקודי ה' ישרים משמחי לב"⁹¹), "שמחה
13 לגמרה של תורה"⁹², ודוגמתו בסיום מסכת, "כי
14 חזינא צורבא מרבנן דשלים מסכתיה, עבידנא יומא
15 טבא לרבנן"⁹³, כולל גם ההוספה בצדקה⁹⁴
16 ("במשפט (תורה)⁹⁵ ובצדקה"⁹⁶) ש"מקרכת את
17 הגאולה"⁹⁷ - יש להשתדל במיוחד בשנה זו
18 בעריכת הסיומים "ברוב עם הדרת מלך"⁹⁸, לאחד
19 רבים מישראל בשמחה לגמרה של תורה, כולל גם
20 הקטנים (לא רק קטנים בידעות, אלא גם קטנים
21 בשנים) שעדיין אינם שייכים להבנה והשגה, על-
22 דרך ובדוגמת הסיום דערב פסח⁹⁹ שמנהג ישראל
23 להביא גם הבכורים הקטנים.

24 ולהעיר, שהסיום דערב פסח אינו דוגמא
25 בעלמא, אלא שייך גם להסיומים דתשעת הימים¹⁰⁰

(89) ו"ל הפירוש ד"הוי זהיר בק"ש ובתפילה" (בתורה גופא)
- שצ"ל זהירות מיוחדת בהביאור והשקו"ט במאמר דא"ח
שאמירתו כנתינתה מסיני.

(90) ספר המנהגים-חב"ד ע' 46. וראה לקו"ש חכ"ג ע' 223.
וש"נ.

(91) תהלים יט, ט. וראה תענית ל, סע"א. טושו"ע או"ח ר"ס
תקנד.

(92) טור ורמ"א או"ח סתרס"ט.

(93) שבת קיח, סע"ב ואילך. רמ"א יו"ד סרמ"ו סכ"ו.

(94) גם ב(הסיומים ד)יום השבת - באופן המותר, ע"י אכילה
ושתי', וכיו"ב.

(95) לקו"ת ר"פ דברים (כפי' הכתוב: "ציון במשפט תפדה
גו'").

(96) ירמ" ד, ב - סיום וחזיתם הפטרת שבת זו.

(97) ב"ב יו"ד, א. וראה תניא פל"ז.

(98) משלי יד, כח. וראה אנציק' תלמודית בערכו. וש"נ.

(99) ראה טושו"ע ואדה"ז או"ח סת"ע.

(100) להעיר מהסימן דקביעות השנה: א"ת - שבאותו יום
שחל א' דפסח חל תשעה באב (טושו"ע או"ח סתכ"ח ס"ג. וראה
לקו"ש ח"ח ע' 313).

(101) מיכה ז, טו.

(102) לד, טו.

(103) ישע"י כו, יט.

(104) ראה יומא ה, ב. תוד"ה אחד - פסחים קיד, סע"ב.

(105) בא יו"ד, ט.

(106) ישע"י כז, יב.

(107) ראה לקו"ש ח"א ע' 8 ואילך. וש"נ.

(108) שהרי לימוד התורה דלעתי-לבוא יהי' באופן של ראי'

(ראה לקו"ת צו יז, א ואילך. ובכ"מ).

לקוטי שיחות פרשת מסעי כרך ח

מתורגם ללשון הקודש

א.

"וישמע הכנעני"

1 על הפסוק "וישמע הכנעני מלך ערד..."¹ המופיע
2 לאחר שמסופר על מות אהרן, אומר רש"י, על המלים
3 "וישמע הכנעני": "כאן לימדך שמיתת אהרן היא
4 השמועה, שנסתלקו ענני כבוד, וכסבור שניתנה רשות
5 להלחם בישראל".

6 וצריך להבין בזה:

7 (א) לצורך הפירוש "כאן לימדך שמיתת אהרן היא
8 השמועה..."², נחוצה, לכאורה, רק המילה "וישמע",
9 ומדוע מצטט רש"י את שתי המלים "וישמע הכנעני"?

10 (ב) מזה שרש"י פותח את פירושו בדבריו "כאן
11 לימדך..." ולא במלים "שמע שמת אהרן..."² מוכח,
12 לכאורה, שאין בכוונתו לפרש כאן רק את המלים
13 "וישמע הכנעני" עצמן, אלא לבאר גם את היתור
14 שבפסוק³, שהסיבה לכך שהתורה חוזרת שוב על
15 הסיפור "וישמע הכנעני..."⁴, למרות שהוא כבר מסופר
16 בפרשת חוקת⁴, היא כדי ללמדנו "שמיתת אהרן היא
17 השמועה",

18 אך מדברי רש"י אחר כך, לאחר פירושו "כאן
19 לימדך..." – "לפיכך חזר וכתבה" ניכר, שלפני כן,
20 בהסבירו את פירושו על הפסוק "וישמע הכנעני" אין
21 מתעורר קושי על ש"חזר וכתבה" –

22 כי כאשר רש"י מתכוון לתרץ בפירושו קושי
23 מסויים, אם הוא מוצא לנכון לפרטו, כיון שהקושי אינו
24 כה מובן בפשטות, וייתכן ש"בן חמש למקרא" לא
25 יחשוב עליו בעצמו, הוא מצטט את המלים המביעות

26 את הקושי לפני הפירוש⁵, כדי שהתלמיד יידע מיד מה
27 מתכוון רש"י לבאר בפירושו. וכאשר הקושי כה פשוט
28 שרש"י אינו מקדים ומציינו, אלא פותח מיד בפירושו
29 – אין הוא מפרט את הקושי גם לאחר הפירוש, שבו
30 הוא מיישב קושי זה⁶.

31 אלא רק לאחר שמפרש רש"י "כאן לימדך..."⁷, כדי
32 ליישב קושי אחר, שאלה פשוטה ביותר שרש"י אינו
33 צריך לפרטה, הוא מוסיף "לפיכך חזר וכתבה", שעל
34 ידי פירושו מובנת גם הסיבה של "חזר וכתבה", למרות
35 שאין זה קושי ממש, או שקושי זה מתעורר רק לפי
36 פירושו.

37 יש להבין⁷: מהו הקושי הגלוי כל כך ב"וישמע
38 הכנעני", אשר בגללו צריך רש"י לפרש "כאן לימדך"?

39 (ג) "כאן לימדך" אינו מהווה הבהרה בענין מות
40 אהרן, אלא בענין של "וישמע הכנעני" – מה היתה
41 שמועה זו, ולפיכך צריך היה הסדר בדברי רש"י להיות
42 הפוך: כאן לימדך "שהשמועה היא מיתת אהרן", ולא
43 "שמיתת אהרן היא השמועה"?

44 (ד) גם על הפסוק "וישמע הכנעני" שבפרשת
45 חוקת⁴, אומר רש"י "שמע שמת אהרן". מדוע אפוא
46 אומר רש"י בפסוקנו "כאן לימדך שמיתת אהרן..."⁸,
47 ואף מסיים "לפיכך חזר וכתבה", כאשר הדבר כבר
48 ידוע מפרשת חוקת?

ב.

גם בפרשת חוקת "שמע שמת אהרן"

49 על השאלה האחרונה משיבים המפרשים⁸: בפרשת
50 חוקת, לאחר "וישמע הכנעני..."⁹, ממשיכה מיד התורה

(5) לדוגמא בפרשתנו (לג, נא): והלא כמה כו'.

(6) לדוגמא בפרשתנו (לג, מט): כאן למדך כו'.

(7) וגם: מדוע לא הוקשה לי' באמת, למה חזר וכתבה, והרי בכל המסעות (לבד מסע הראשון) לא נשנו המאורעות שנאמרו כבר לפני¹⁰? ושאני "יעל אהרן הכהן אל הר ההר" (לג, לח) שנשנה בשביל הפרטים דמיתת אהרן שלא נאמרו לפני¹¹ (ראה לקמן ס"ז).

(8) גו"א, ש"ח ומשכיל לדוד כאן. ברא"ם כאן תירץ באו"א, אבל (נוסף על מה שהקשה עליו במשכיל לדוד) הקושיא שבפנים היא גם לפירוש הרא"ם.

(1) פרשתנו לג, מ.

(2) ככפ' חקת כא, א.

(3) ומה שרש"י מעתיק רק התיבות "וישמע הכנעני" והתיבות שלאחריהם אינו מרמוז אפילו ב"וגו" – אף שבא לפרש יתור כל הכתוב – הוא, כי בכל מקום כשמפרש כללות פסוק או פרשה, מעתיק הוא רק תיבות הראשונות (ראה ריש פרשתנו. ר"פ קרח. ועוד. ויתירה מזו מצינו בתחלת פירושו עה"ת, שמעתיק רק תיבת בראשית – אף שמפרש שם בנוגע לכל הפרשיות שבס' בראשית והפרשיות שבס' שמות עד "החדש הזה לכם").
(4) שם.

(* ומה שנאמר "ויעברו בתוך הים המדברה וילכו דרך שלשת ימים"; "ובאילים שתיים עשרה עינות מים ושבעים תמרים" (לג, דחט) – אף שכבר נאמר בפ' בשלח (טו, כב כז) – הרי (א) "ויעברו" וילכו גו" (חלק ו) פרט ב"ריסעו מפי החיזרות גו" (ושלכן: א) נאמר כאן "דרך שלשת ימים" (ב) לא נאמר "ולא מצאו מים" (ג) וגם "ובאילים שתיים עשרה עינות מים גו" (ה) ותיאור המקום (אילים) שבאו לשם, ולא מאורע וגם – ה"ז הקדמה וטעם למה "ויחזו שם" (ב) אפילו את"ל שאין חילוק בזה) ה"ז

השמועה היחידה, אך לאחר מכן הוא מוסיף
 "נסתלקו ענני כבוד" – לא כפרט נוסף ב"וישמע
 הכנעני", אלא כהסבר: השמועה שמת אהרן עוררה
 אותו להילחם בישראל מפני שבשעת מות אהרן
 נסתלקו ענני הכבוד, והכנעני סבר ש"ניתנה רשות
 להלחם בישראל"¹³.

אך עדיין לא מובן:
 גם בפרשת חוקת אין מסופר בחומש¹⁴ שכאשר מת
 אהרן נסתלקו העננים. ומדוע יובן שב"וישמע הכנעני"
 שם הכוונה היא, שהוא שמע "שמת אהרן ונסתלקו
 ענני כבוד", ואילו בפסוק כאן – "שמיתת אהרן היא
 השמועה"¹⁵?

ד.

הבדלים בין פירושי רש"י

יש הבדל נוסף בין פירוש רש"י כאן לבין פירושו
 בפרשת חוקת: בפרשת חוקת הוא מוסיף "ועמלק
 מעולם רצועה מרדות לישראל מזומן בכל עת
 לפורעניות", ובפירושו כאן אין מופיע כלל ענין זה.
 לעומת זאת, הוא מוסיף כאן ענין אחר, שאינו מופיע
 בפרשת חוקת: "וכסבור שניתנה רשות להלחם
 בישראל".

לגבי השמטת הענין ש"עמלק מעולם רצועה
 מרדות..." בפסוק כאן אפשר לומר, שאין בכך קושי, כי
 אין צורך לחזור על כך שנית. אך לא מובן ההבדל
 השני: מדוע מוסיף רש"י את הפרט "וכסבור שניתנה
 רשות..." רק בפסוק כאן, ולא¹⁶ בפעם הראשונה של
 "וישמע הכנעני"¹⁷?

(15) וב' חלקים בהקושיא: א) אין מוכח מפסוק זה "שמיתת אהרן
 היא השמועה" (ב) מכיון שגם בפ' חקת לא נאמר שנסתלקו ענני כבוד,
 הרי מוכח, שמה שמפרש רש"י שם "שמע.. ונסתלקו ענני כבוד" הוא
 (לא מצד משמעות הפסוקים שם, כ"א) מצד הסבא, ששמועת מיתת
 אהרן מצד עצמה אינה שייכת ל"וילחם בישראל" ורק לפי שעי"ז נסתלקו
 ענני הכבוד, וא"כ יוקשה: איך אפשר לפרש בפסוק דידן "שמיתת אהרן
 היא השמועה"?

(16) ובפרט שבמס' ר"ה שם [שרש"י עצמו מצינו בפ' חקת כא, א]
 איתא גם "וכסבור שניתנה רשות להלחם בישראל" בנוגע ל"וישמע
 הכנעני" דפ' חקת, כדמוכח* ממה שמסיים שם "והיינו דכתיב (חקת כ,
 כט) ויראו כל העדה כי גוע אהרן".

(17) ואפילו אם נאמר, שכוונת רש"י (חקת שם) במש' כו"ר הוא
 ל"וכסבור ניתנה כו"ר" (ודלא כבשוה"ג בהערה שלפנ"ו), עדיין קשה:
 מדוע ב"וישמע הכנעני" שנאמר בפעם הראשונה מספיק רק לרמוז הענין
 ד"וכסבור כו"ר ב"כו"ר", ובפעם השני צריך לכתוב בפירושו?

1 ואומרת "כי בא ישראל דרך האתרים". לכן אפשר
 2 להסביר שם, שהמלים "וישמע הכנעני" אינן מתייחסות
 3 למיתת אהרן שעליה מסופר לפני כן, אלא לסיום "כי
 4 בא ישראל..."⁹. לעומת זאת, בפרשתנו, אין מוזכר
 5 בפסוק "וישמע הכנעני" שום מאורע אחר, ולכן הכרחי
 6 להסביר שהמלים "וישמע הכנעני" הן המשך למיתת
 7 אהרן. והסיבה לכך שגם בפרשת חוקת אומר רש"י
 8 "שמע שמת אהרן" היא, מפני שכך לומדים מהפסוק
 9 כאן.

10 אך אין להסביר כך. כי בכל מקום, כאשר רש"י
 11 מפרש פירוש שההכרח לבארו נובע מפסוק שבהמשך,
 12 שהתלמיד עדיין לא למד, הוא מפרט ומדגיש
 13 שההוכחה לפירושו היא מפסוק פלוני. לעומת זאת,
 14 בפרשת חוקת אומר רש"י "שמע שמת אהרן..." ואינו
 15 מביא הוכחה לכך מהפסוק כאן, ומזה מובן¹⁰, שפירוש
 16 זה מוכח מאותו פסוק עצמו¹¹. ואם כך, שבה
 17 ומתעוררת השאלה: כיצד אומר כאן רש"י ש"כאן
 18 לימדך..."?

ג.

"נסתלקו ענני כבוד" - חלק מהשמועה?

19 ההסבר לכך הוא: את החידוש הנלמד מפסוקנו –
 20 כאן לימדך – מבהיר רש"י בעצמו בדבריו "שמיתת
 21 אהרן היא השמועה שנסתלקו ענני כבוד וכו'":
 22 בפרשת חוקת אומר רש"י "שמע שמת אהרן
 23 ונסתלקו ענני כבוד", שהוא שמע על מות אהרן וגם¹²
 24 על ש"נסתלקו ענני כבוד". אך בפסוק כאן הוא אומר
 25 "שמיתת אהרן היא השמועה", שמאורע זה הוא

(9) כפירוש התוס' ד"ה וישמע הכנעני (ר"ה ג, א).
 (10) ראה תוס' שם "ורש"י לא דק בפ' החומש", שזוהי מוכח
 שהתוס' מפרשים כוונת רש"י כבפנים.
 (11) ראיית רש"י על זה - וכן עוד כו"כ דיוקנים בפרש"י שם - נתבארו
 בארוכה בהתוועדות (חלקם נדפס בלקו"ש חל"ה ע' 81 ואילך).
 (12) וראה לקמן סעיף ו' (ובהערה 15), שאדרבה: עיקר הענין הוא
 סילוק ענני כבוד. ו"שמע אהרן" פעל הוא לפי שעי"ז נסתלקו ענני כבוד.
 (13) ועפ"יז מתורצת הקושיא דלעיל הערה 7 - כי מכיון שגם לולי
 החידוש של רש"י היינו יודעים שוישמע הכנעני קאי אמיתת אהרן [אלא
 שהיו אומרים שהעיקר בזה הוא סילוק ענני הכבוד, ורש"י מחדש "כאן
 למדך שמיתת אהרן (עצמה) היא השמועה"], יש לומר, שמה שנשנה
 "וישמע הכנעני גו"ר" הוא לפי שהוא פרט במיתת אהרן (ובדוגמת "ויעל
 גו' הר ההר" - אף ש"וישמע הכנעני" הוא פסוק שלם).
 (14) ואפילו בפירש"י (שם כ, כט) - הרי נוסף שזה הובא שם רק
 בשם "מדרש" הובא זה באופן שלילי "שלא אמרו.. אלא על מדרש כו'".

ענין קצר הבא דרך אגב, ואי"ז דומה ל"וישמע הכנעני" שכל הפסוק נאמר כבר לפני. (ועפ"ז (שאין להקשות מהבא דרך אגב) יתורץ גם מ"ש "ויעל אהרן הכהן אל
 הר ההר ע"פ ה' וימת שם" - אף שר"י יכול לומר "שם מת אהרן על פי ה'").
 (*) ויש לומר, שכוונת רש"י (חקת שם) במה שמוסיף "כו"ר" - הוא ל"והיינו דכתיב כו"ר" שמה מוכח ש"וישמע הכנעני" (המובא לפני זה) הוא הפסוק דפ' חקת. (אבל אין
 לומר שכוונתו ב"כו"ר" הוא ל"וכסבור ניתנה רשות כו"ר" - כי זה סותר ל"עמלק רצועה מרדות כו"ר", ראה לקמן סעיף ו').

מעוררת גם סתם "כנעני", שאיננו "רצועה מרדות
לישראל", להילחם בישראל.

ו.

השמועה שעוררה להילחם - כעמלק או כנעני
לפי זה יובן מדוע שונים דברי רש"י בפירושו
לפסוק שלנו מדבריו בפירושו בפרשת חוקת:

עמלק, בהיותו תמיד "רצועה מרדות לישראל",
מוכן בכל עת להילחם בישראל, בלי חישובים אם
"ניתנה רשות להילחם בישראל", אם לאו. כפי שרואים
בבירור, שגם בחיי אהרן הוא לא נמנע מכך – "ויבא
עמלק וילחם עם ישראל"²¹, למרות שאז עדיין לא
הסתלקו ענני הכבוד²², ואי אפשר היה לחשוב שניתנה
רשות להילחם בישראל.

לכן מסביר רש"י, שב"וישמע הכנעני" (– "זה
עמלק") שבפרשת חוקת, אין הכוונה לשמועה על
מיתת אהרן עצמה, אלא על התוצאה מכך – סילוק
ענני הכבוד: כל עוד היו ענני הכבוד, לא היה
באפשרותו להגיע לישראל, כי הם היו מוקפים ומוגנים
על ידי העננים²³. אך ברגע ש"שמע שמת אהרן"
ושעל ידי כך (ו)נסתלקו ענני כבוד – מיד "וילחם
בישראל".

לעומת זאת בפסוק שלנו, הכוונה ב"וישמע
הכנעני" היא, שהוא התעורר למלחמה כנעני, כפי
שהוא הציג את עצמו בהתאם ללשונו²⁴, ולכן מדגיש
רש"י "שמיתת אהרן היא השמועה": מפני האפשרות
שנוצרה על ידי סילוק ענני הכבוד, הוא לא היה נלחם
בבני ישראל, כ"כנעני". הוא עשה זאת רק מפני
השמועה שמת אהרן, שבעקבותיה "כסבור שניתנה
רשות להילחם בישראל"²⁵.

לפיכך הכרחי לומר, שהפירוש "וכסבור שניתנה
רשות להילחם בישראל" מופיע דוקא בהמשך לחידוש
שבפסוקנו "שמיתת אהרן היא השמועה". כלומר,
בפרשת חוקת, כאשר "וישמע הכנעני" כולל גם את
"נסתלקו ענני כבוד", אין צורך בהסבר "כסבור שניתנה
רשות...". אך בפסוקנו, כיון שב"וישמע הכנעני"
הכוונה היא רק למיתת אהרן, יש צורך בהסבר "כסבור
שניתנה...".

ה.

"יושב הנגב" - תואר או סיפור עובדה

ההסבר לכל האמור לעיל הוא:

לאחר המלים "וישמע הכנעני" – הן בפרשת חוקת
והן בפרשתנו – מסופר בתורה, שה"כנעני" היה
ב"נגב". אך יש בזה הבדל בין שני הפסוקים: בפרשת
חוקת נאמר "הכנעני מלך ערד יושב הנגב" – ש"יושב
הנגב" הוא תואר המגדיר את "כנעני מלך ערד". אך
בפסוק שלנו נאמר "הכנעני מלך ערד, והוא יושב
בנגב": תוארו הוא "כנעני מלך ערד", ובנוסף לכך
מסופר ש"והוא יושב בנגב", שזהו מקום הימצאו אז¹⁸
"בבא בני ישראל"¹⁹.

מהבדל זה בלשון הפסוק מוכח, שב"וישמע
הכנעני" שבפרשתנו מספרת התורה על ענין חדש
בשמועה, שעורר אותו להילחם בישראל:

בפרשת חוקת, כאשר הוא מתואר כ"יושב הנגב –
זה עמלק (שנאמר²⁰ עמלק יושב בארץ הנגב)", מדובר
על שמועה שעוררה רק את עמלק להילחם בישראל.
כי, כפירוש רש"י שם: "עמלק מעולם רצועה מרדות
לישראל, מזומן בכל עת לפורעניות".

אך בפסוק שלנו מסופר על שמועה שהיתה

נלחם, כדלקמן סעיף ז'.

(20) שלח יג, כט.

(21) בשלח יז, ח.

(22) כי ענני הכבוד התחילו תיכף "בהוציא אותם מארמ"צ" (פרש"י
אמור כג, מג).

(23) ואפשרות מלחמתו ברפידים היא ע"י "שהי' הענן פולטן" (רש"י
תצא כה, יח. ואף שהתלמיד לא למד עדיין פ' תצא – יודע זה מפירוש"י
(בשלח יז, ט) "צא מן הענן והלחם בו", דאם בכדי שיוכלו ישראל
להילחם בעמלק הוצרכו לצאת מן הענן, עאכ"כ דמלחמת עמלק בישראל
היתה אפשרית רק מחוץ לענן).

(24) רש"י חקת שם.

(25) ומה שרש"י מוסיף "שנסתלקו ענני הכבוד" – כי זוהי הוכחה
מוחלטת, שתומך נסתלקה שייכות אהרן לישראל, ובפרט בעניני הגנה –
וראה לקר"ש ח"ח ע' 258-9 (באור"א קצת).

(18) כי באם ה' במקום רחוק, לא היתה מגעת אליו השמועה –
ובדוגמת מ"ש (חקת שם) "כי בא ישראל דרך האתרים (שלפי פירוש
הראשון דרש"י שם, הוא) דרך הנגב".

(19) ע"פ מ"ש בפנים יובן מה שבת"כ ע' כאן מתרגם "וישמע עמלק
חיבא ואתחבר כנענאי" ומשנה מתרגומו בפ' חקת שם "וישמע עמלק...
ואתא ואשתני": כי בפ' חקת שנאמר "הכנעני... יושב הנגב" מוכח שכוונת
הכתוב ב"הכנעני" היא לעמלק אלא ש"אשתני" כנעני; משא"כ בפרשתנו
שנאמר "והוא יושב בנגב", הכוונה ב"הכנעני" היא (גם) לכנעני כפשוטו,
ו"והוא יושב בנגב" – עמלק – אתחבר כנענאי.

אלא שלפי התיב"ע – שכולל גם דרך ה"דרוש" – מוסיף הכתוב
בפרשתנו מאורע חדש, שגם הכנעני נלחם, משא"כ לפי פרש"י – פשוט, הרי
(א) מכיון שבב' הפרשיות נאמר "מלך ערד" מוכח ש"הכנעני" דפרשתנו
הוא "הכנעני" דפ' חקת. (ב) "והוא יושב בנגב" קאי א"הכנעני"
שלפנ"ו, וא"כ מוכח ש"הכנעני" הוא עמלק. (ומה שנאמר "והוא יושב
בנגב" ולא "יושב הנגב" הוא רק להשמיענו, שגם באם ה' כנעני ממש, ה'

בפרשה זו, המתכוונת לספר פרטים רבים על מיתת
אהרן, מספרת לנו התורה פרט נוסף בענין זה, המראה
את חשיבות המאורע: מיתת אהרן כשלעצמה היתה
הגורם ל"כנעני" להילחם בישראל, לא מפני התוצאה
שלה – סילוק ענני כבוד, שיכולה להשפיע רק על
עמלק – כי על ידי מיתת אהרן הוא "סבור שניתנה
רשות להלחם בישראל".

לפי זה מובן ההבדל הלשוני בין פסוקנו לבין
פרשת חוקת: שם מסופר "וישמע הכנעני..." כסיפור
בפני עצמו, וכיון שבפועל היה זה עמלק, אשר "שינה
את לשונו לדבר בלשון כנען", לכן נאמר "יושב הנגב".
אך בפסוקנו מסופר "וישמע הכנעני" בקשר למיתת
אהרן, כחלק מענין זה, כדי להבהיר את האבידה
והסבל של בני ישראל על ידי פטירתו – ולכן נאמר
כאן "וישמע הכנעני... והוא יושב בנגב", כי בניסוח זה
מודגש הנזק העצום שנגרם על ידי מיתת אהרן,
שאפילו מי שאינו עמלק היה מוכן להילחם בישראל.
ולכן אומר רש"י "כאן לימדך שמיתת אהרן היא
השמועה", ולא "שהשמועה היא מיתת אהרן" – כי
הכוונה של "לימדך" בפסוק שלנו אינה לענין של
"וישמע הכנעני", אלא להדגשת החשיבות של "מיתת
אהרן".

ח.

סיפור מיתת אהרן - סמוך לזמן המאורע

לאחר כל האמור לעיל עדיין נדרש הסבר: מדוע
מסופרים כמה פרטים חשובים בענין מיתת אהרן דוקא
כאשר הסיפור מופיע בפעם השניה, ולא בפרשת חוקת –
בפעם הראשונה?
לפי הפשט אין בכך קושי, כי אנו מוצאים זאת
במקומות נוספים, אך בכל זאת אין הדבר כה "חלק",
ובמיוחד כאשר כאן מדובר בכלל על מסעות בני
ישראל, שלא כבפרשת חוקת.

לפי זה מובן מדוע מצטט רש"י את המלים "וישמע
הכנעני" – למרות שבפירושו "שמיתת אהרן היא
השמועה" מבוארת רק המילה "וישמע" – כי בכך הוא
מדגיש, שבפסוקנו מדובר על שמועה שעוררה אותו
כנעני להילחם בישראל²⁶.

ז.

הענין העיקרי בפסוקנו: מיתת אהרן

אך יש להבין:

מובן בפשטות²⁷, שב"וישמע הכנעני" שבפסוקנו,
מסופר אותו מאורע שעליו מסופר בפרשת חוקת.
כלומר, בפועל היה זה עמלק, ומובן מאילו שפעולתו
"וילחם בישראל" נבעה מכך שהוא "רצועה מרדות...",
והוא מוכן להילחם בישראל בלי לחשוב אם ניתנה
רשות. והשינוי בפסוק שלנו "וישמע הכנעני..." והוא
יושב בנגב" (עם כל הדיוקים הכרוכים בכך, כדלעיל)
רק מבהיר, שאף אילו לא היו לו התכוונות של "עמלק",
והוא אכן היה "כנעני", הוא בכל זאת היה נלחם
בישראל, כי "סבור שניתנה רשות להלחם בישראל".

אך לפי זה קשה להבין: לשם מה מספרת התורה
על דבר שלא אירע בפועל, והוא אפשרות תיאורטית
בלבד – "אילו יצויר"?

את זאת מבהיר רש"י בדבריו "כאן לימדך שמיתת
אהרן היא השמועה" –

בסיפור על מיתת אהרן בפרשתנו מופיעים מספר
פרטים שאינם מוזכרים בפרשת חוקת: אופן
ההסתלקות "על-פי ה'" – שמת בנשיקה²⁸; זמן
ההסתלקות – "בשנת הארבעים..." בחדש החמישי
באחד לחדש²⁹; וגילו של אהרן – "ואהרן בן שלש
ועשרים ומאת שנה במותו"³⁰.

כיון שבפרשתנו מסופרים מספר פרטים חשובים
בקשר למיתת אהרן, שאינם מופיעים בפרשת חוקת,
לכן "כאן לימדך שמיתת אהרן היא השמועה" –

ומשמית "והוא יושב בנגב", מדגיש ש"וישמע" הוא מצד ענין הכנעני
שבו.
(27) כפרש"י "חזר וכתבה". וראה לעיל הערה 19 שאין כן דעת
התיב"ע.

ואולי יש לומר ש"ש"י רש"י "לפיכך חזר וכתבה" - אף שגם לולי
פירושו "כאן לימדך כו" לא קשה מה ש"חזר וכתבה" (כנ"ל הערה 13)
- הוא [לא רק מצד זה ש"י פירושו "כאן לימדך כו" יומתק יותר מה
שחזר וכתבה (כנ"ל סעיף א), אלא] גם לשלול הפי' דתיב"ע.

(28) לג, לח. ופרש"י שם.

(29) לג, לח.

(30) שם, לט.

(26) לכאורה אפשר להקשות: מכיון שהוכחת רש"י לפרש "שמיתת
אהרן היא השמועה" היא ממ"ש "והוא יושב בנגב" (דלא ככפ' חקת),
למה אינו מעתיק גם תיבות אלו ואינו מרמזם אפילו ב"וגו"? אבל -
אינו:

א) ההוכחה מהכתוב שמדבר כאן "כנעני" היא [לא ממ"ש "והוא
יושב בנגב" כ"א] ממה שלא נאמר "יושב הנגב", שהרי אדרבה: באם הי'
נאמר רק "הכנעני מלך ערד" ולא הי' נזכר כלל שישב בנגב הי' פשוט
עוד יותר שמדבר בכנעני ולא בעמלק, ולכן אין מקום להעתיקם.

ב) מכיון ש"והוא יושב בנגב" מורה שבפועל הי' זה עמלק (שהרי
הכנעני לא ישב בנגב), ורק שהשמועה שפעלה עליו הוא לא מצד
תכוונתו של עמלק, הרי אדרבה: דוקא ע"י שמעתיק "וישמע" הכנעני

11 תהלים ותניא³⁵ – כמובן, בנוסף לשיעורים הקבועים
 12 של כל אחד – שיש ללומדם דבר יום ביומו, בלי
 13 לדחות מיום אחד למשנהו, כי השיעור של כל יום
 14 קשור לאותו יום.
 15 ועל ידי שמירת התקנות של הרבי הנשיא והליכה
 16 באורחותיו בכלל, נלך ממסע למסע, עד שנגיע לירדן
 17 ירחו, שזהו רמז למשיח "דמורח ודאין"³⁶, שאז
 18 "הימים האלו (דבין המצרים) יהפכו לששון ולשמחה",
 19 בקרוב ממש.

(משיחת ש"פ מסעי תשכ"ז)

1 זהו מהענינים של "יינה של תורה" שבפירוש רש"י
 2 זה:
 3 הזמן שבו קוראים את פרשת מסעי סמוך תמיד
 4 לראש חודש מנחם אב³¹. וכיון שבכל שנה ושנה חוזר
 5 וניעור המאורע בזמן שבו אירע בראשונה³², לכן³³
 6 מציינת התורה את זמן מיתת אהרן – "בחדש החמישי
 7 (מנחם אב) באחד לחדש" – ופרטים נוספים חשובים
 8 לגבי מיתת אהרן – בפרשת מסעי³⁴.
 9 מזה אפשר ללמוד הוראה לגבי שמירת השיעורים
 10 של לימוד חומש עם פירוש רש"י, וכן השיעורים של

(35) ששייכים להימים בהם אומרים ולומדים אותם. לדוגמא בתהלים:
 ביום ד' סיון - יום הסתלקות דוד המלך* - "הודיעני ה' קצי גוי" (לט,
 ה. וראה שבת ל, סע"א). בתניא: (בשון) פורים - ששייך במיוחד לענין
 הצדקה (ראה רמב"ם הל' מגילה פ"ב, הל' טז"ז. ו"כל מי שפושט ידו
 ליטול כר" (שו"ע או"ח סו"ס תרצ"ד) ועוד), לומדים ספ"ד המדבר
 בזה; ביום שני דחגה"ש (ששייך במיוחד להבעש"ט - ראה לקו"ש ח"ד
 ע' 1027 ואילך) - השיעור ד"פירש הבעש"ט" בתחילת שער היוה"א.
 ועוד.
 (36) סנה' צג, ב. לקו"ת פרשתנו פט, ב. צ, ד.

(31) בר"ח עצמו; למחרתו; או בשבת מברכים (שנוסף על מה שמיני'
 מתברכין כל ששת הימים שלאחריו) בו "מברכים" במיוחד את ראש
 החודש.
 (32) נסמן בלקו"ש [המתורגם] ח"ז ע' 54 הערה 53.
 (33) ראה עד"ז אוה"ת ר"פ נצבים: ולכן הסדרה נכתבה בענין שתהי'
 נקראת לפני ר"ה. וראה גם של"ה חלק תושב"כ ר"פ וישב.
 (34) ויש להוסיף דמיתת צדיקים ה"ז מסע ועלייתם של רועה ישראל,
 דאהרן ה"ה אחד משלשת הרועים (תענית ט, סע"א) דבחר רישא גופא
 אויל (ערובין מח, א. וראה גם סוטה מה, ב) - ה"ז מסע כל בני".

(* אליבא דבבלי (שבת ל, טע"א) דמות בשבת (ראה תוד"ה אף חגיגה יז, א. סה"ד ב"א תתקכד. ואכ"מ). - וראה לעיל ע' 22'12 ובהערות שם.

אגרות קודש

ב"ה, כ"ג תמוז, תשי"ט
 ברוקלין.
 שלום וברכה!

מאשר הנני קבלת מכתבו מח"י לחדש הגאולה, בו כותב ר"פ מההתועדות דימי חג הגאולה י"ב
 וי"ג תמוז, ומסיים גם בבשורה טובה בהנוגע...

ויהי רצון שימשיך בבשו"ט בענינים הכללים והפרטים גם יחד, ומהם בנקודה התיכונה,
 שכאו"א מתעסק בהפצת המעינות חוצה, אשר הפצת המעינות בכלל ובפרט בימי בין המצרים, ענין
 ושעת הכושר לעורר אשר מפני חטאינו גלינו מארצנו וכו', והתקון לזה ע"י התשובה על הנ"ל והמשכת
 כל הענינים משרשם ומקורם, שבלמוד התורה ה"ז המשכת התורה ואור התורה - מהמאור שבה
 שבדורנו נתגלתה בתורת החסידות.

בברכה לבשו"ט בכל האמור,

בשם כ"ק אדמו"ר שליט"א

א. קווינט

מזכיר

חיי אברהם היו צריכים להיות ק"פ, ונרמז זה בשמו אברהם שהוא מספר חיי"ם³ ק"פ, ואתקיים מאה ושבעים וחמש שנים, שחמש שנים שבק לדוד וכו'.

וזוהו מה שכתוב באברהם ואלה ימי שני חיי אברהם אשר חי כו', שלכאורה תיבת אשר חי למותר המה, ומאי קמ"ל בזה.

אך עפ"י המבואר אתי שפיר, והוא כי באמת ימי שני חיי אברהם הם ק"פ, אך לא חי כולם, כי נתן ה' לדוד, ואשר חי הוא מאה שנה כו' קע"ה, ולכן דקדק לומר אשר חי"ה הוא קע"ה, אבל בעצם היו ימי ק"פ שנים.

לקוטי לוי יצחק, הערות לזהר בראשית עמוד קלב

מעם דחיי אברהם קע"ה שנה - עולם התיקון

חיי אברהם היו קע"ה שנה, מספר שם מ"ה⁴ דתיקון⁵, ואחוריו⁶ ק"ל⁸.

לקוטי לוי יצחק, הערות לזהר בראשית עמוד פ9

(3) "אברהם" בגי' 248, וכן חיי"ם (68) + ק"פ (180) = 248. ראה בפנים הביאור בלקוטי לוי יצחק, דאברהם מדת החסד, ונמשך לו החיים מהמוחין חב"ד שהוא ע"ב (חכמה), ס"ג (בינה), מ"ה (דעת) בגי' ק"פ. $72 + 63 + 45 = 180$.

(4) בדרך אפשר י"ל, דלפי ביאור הלקוטי לוי יצחק בדיוק לשון הכתוב באברהם, כן יש לפרש דיוק מ"ש באדם הראשון (בראשית ה, ה) "ויהיו כל ימי אדם אשר חי תשע מאות שנה ושלשים שנה וימת", דגם כאן תיבת "אשר חי" למותר המה, אלא דאדם הראשון ג"כ נתן לדוד ע' שנה (ראה לעיל הערה 1), ולכן דקדק בלשון הפסוק "אשר חי" בפועל 930 שנה, אבל בעצם ה' צריך לחיות אלף שנה. (ועיין בספר קול אליהו).

וכן יש לפרש הכתוב ביעקב, דה' צריך לחיות קעה שנים כאברהם, ובפועל חי קמ"ז, וזהו שכתוב (בראשית מז, כח) "ויהי ימי יעקב שני חייו שבע שנים וארבעים ומאת שנה", דמוסיף "שני חייו", (דביצחק כתוב (שם לה, כח) "ויהיו ימי יצחק מאת שנה ושמונים שנה", ואינו כתוב "שני חייו"), אלא י"ל דהתורה מדייק ביעקב "שני חייו" היינו שני חייו בפועל, דבאמת ה' צ"ל ימי חייו קעה שנים.

וכן י"ל ביוסף דהתורה כותב (שם נ, כב) "ויחי יוסף מאה ועשר שנים", ומוסיף עוד הפעם (שם פסוק כו) "וימת יוסף בן מאה ועשר שנים". ואולי לרמוז דבפועל מת אז, דה' צריך לחיות קמ"ז שנים כיעקב וד"ל.

(5) פירוש: שם מ"ה (בגי' אד"ם) דתיקון הוא שם הוי' במילוי, כזה: יו"ד, ה"א, ו"ו, ה"א (45). [ראה לעיל סימן סט, ובהערה 5].

(6) כידוע מאברהם התחיל עולם התיקון "שני אלפים תורה" (ע"ז ט, א). ראה לקוטי שיחות חלק טו עמוד 83 ואילך. ספר הערכים-חב"ד ערך אברהם אבינו סעיף ד'. וש"נ.

(7) ואחוריו ק"ל, הוא: יו"ד (20), + יו"ד, ה"א (26), + יו"ד, ה"א, וא"ו (39), יו"ד, ה"א, וא"ו, ה"א (45) = 130, ק"ל.

ביחד, $45 + 130 = 175$, קע"ה.

(8) ראה ספר המאמרים באתי לגני חלק ב ה'תשל"ו (ב) סעיף י.

בראשית כה, ז - ואלה ימי שני חיי אברהם אשר חי מאת שנה ושבעים שנה וחמש שנים

ביאור דיוק הפי' "שני חיי אברהם אשר חי" - דחמשה שנים נתן לדוד המלך

פתח¹ [רבי שמעון] ואמר² (תהלים כא, ד) חיים שאל ממך נתת לו אורך ימים עולם ועד, חיים שאל ממך, דא דוד מלכא, דהא כד ברא קב"ה גנתא דעדן, אטיל ב' נשמתא דדוד מלכא, ואסתכל ב', וחמי דלית ל' חיים מדילי' כלום, וקיימא קמ' כל יומא, כיון דברא אדם הראשון, אמר הא ודאי קיומי, ומאדם קדמא הוא שבעין שנים דאתקיים דוד מלכא בעלמא.

תו אבהן שבקו ל' מחייהון כל חד וחד, אברהם שבק ל', וכן יעקב ויוסף, יצחק אמאי לא שבק ל' כלום, בגין דדוד מלכא מסטרי' קא אתא, ודאי אברהם שבק ל' חמש שנים, דהוה ל' לאתקיימא מאה ותמנין שנים, ואתקיים מאה ושבעין וחמש שנים חסרין חמש, יעקב דהוה ל' לאתקיימא בעלמא כיומי דאברהם, ולא אתקיים אלא מאה וארבעין ושבע שנים, חסרין תמניא ועשרין, אשתכחו דאברהם ויעקב שבקו ל' מחייהון תלתין ותלת שנים, יוסף דאתקיים מאה ועשר שנים, הוה ל' לאתקיימא מאה וארבעין ושבע שנים כיומי דיעקב, וחסר מנהון תלתין ושבע שני, הא שבעין שנים דשבקו ל' לדוד מלכא לאתקיימא בהון, ובהו אתקיים דוד בכל אינון שנים דשבקו ל' אבהן.

ספר הזהר חלק א דף קסח, א-ב

(1) ראה בביאור הזהר (למה נתנו ע' שנה לדוד פעמיים, מאדם הראשון, ומאברהם יעקב יוסף) בתורת מנחם - תפארת לוי יצחק - בראשית עמוד קער, קעו. תורת מנחם - התוועדיות - ה'תשמ"ה עמוד 817. (מובא גם בילקוט משיח וגאולה עה"ת פר' חיי שרה סי' פא. פב).

(2) [תרגום ללה"ק] פתח ר' שמעון ואמר (תהלים כא, ד) חיים שאל ממך נתת לו אורך ימים עולם ועד. חיים שאל ממך, זה דוד המלך, שהרי כאשר ברא הקב"ה גן עדן הטיל בו נשמתו של דוד המלך, והסתכל בו וראה שאין לו חיים משלו כלום, ועומדת לפניו כל יום. כיון שברא אדם הראשון, אמר הרי זה ודאי קיומו, ומאדם הראשון שבעים שנים שהתקיים דוד בעולם.

עוד האבות השאירו לו מחייהם כל אחד ואחד. אברהם השאיר לו וכן יעקב ויוסף. יצחק לא השאיר לו כלום, מפני שדוד המלך מצדו בא. ודאי אברהם השאיר לו חמש שנים, שה' לו להתקיים מאה ושמונים שנים והתקיים מאה ושבעים וחמש שנים (בראשית מז, כח), חסרים חמש. יעקב ה' להתקיים בעולם כימי אברהם, ולא התקיים אלא מאה וארבעים ושבע שנים, חסרים שמונה ועשרים. נמצא שאברהם ויעקב השאירו לו מחייהם שלשים ושלש שנים. יוסף שהתקיים מאה ועשר שנים, ה' לו להתקיים מאה וארבעים ושבע שנים כימי יעקב, וחסר מהם שלשים ושבע שנים (שם נ, כב). הרי שבעים שנים שהשאירו לו לדוד המלך להתקיים בהם, ובהם התקיים דוד בכל אותם שנים שהשאירו לו האבות.

ל, ד – ואשה כי תדור נדר לה' ואסרה אסר
בבית אביה בנעוריה

ביאור מעלת הארוס לגבי בעל, ומבאר בזה דגם
לע"ל יהי ענין האמונה, וכן דמשיח יהי רב ומלך
ביחד וכו'

א. בפרשת מטות מדובר אודות נדרים ואודות עקירת נדר, שיש בזה ג' אופנים: על ידי חכם שעוקר את הנדר למפרע, על ידי אב ובעל שמפירים את הנדר מכאן ולהבא.² ובבעל גופא ישנם ב' זמנים, קודם הנישואין ולאחרי הנישואין: ארוס ובעל, לשניהם יש זכות של הפרת נדרים, אלא שישנם חילוקי דינים בין ארוס לבעל. לכאורה מסתבר שהבעל יש לו כח וזכות יותר מארוס, ומכל-מקום מצינו בדין הפרת נדרים, שיש מעלה בארוס לגבי בעל:

הדין הוא ש"אין הבעל מיפר בקודמין"³, הנדרים שנדרה קודם הנישואין אינם שייכים לבעל. ולעומת זאת, בארוס הדין הוא ש"מיפר בקודמין".⁴

אחד ההסברים בזה הוא – לפי שארוס אינו מיפר בפני עצמו, אלא יחד עם האב, ד"נערה המאורסה אבי' ובעלה מפירין נדרי"⁵, וכיון שאצל האב לא שייכת ההגבלה דקודמין, הרי זה גורר גם את הארוס, שגם אצלו אין הגבלה ומיפר בקודמין. משא"כ הבעל שמיפר בפני עצמו, שהרי "נתרוקן רשות אבי"⁶, ונעשה מציאות לעצמו, במילא ישנן ההגבלות שלו.

הענין בזה בעבודה הוא:

בעבודת ה' ישנם שני אופני עבודה: העבודה דאירוסין והעבודה דנישואין. הגם שכללות זמן הגלות נמשל לאירוסין ודוקא לעתיד לבוא יהי ענין הנישואין,⁷ הנה בפרטיות יש בזמן הגלות גופא המדריגה דאירוסין והמדריגה דנישואין.

העבודה דאירוסין היא – "דאסר לה אכולי עלמא"⁸. האדם נעשה מנותק מהעולם. עבודתו לא פעלה עד כדי כך שיהי במדריגה ד"ודבק גו' והיו לבשר אחד"⁹, להיות מאוחד עם אלקות, הוא עדיין לא נתאחד עם אלקות, אבל מעניני העולם כבר יצא.

העבודה דנישואין היא – "והיו לבשר אחד". האדם נעשה מאוחד עם אלקות, עד שמוליד בדומה לו, שזהו

תכלית הנישואין, וכמאמר רז"ל¹⁰ "תולדותיהם של צדיקים מעשים טובים". והיינו, שהוא וכל עשיותיו הם כלי שבטל ומתאחד להענין שבתוך הכלי.

ב. הגם שמעלת העבודה דנישואין היא נעלית הרבה יותר מאשר העבודה דאירוסין, מכל-מקום יש מעלה בעבודה דאירוסין על העבודה דנישואין:

יכול אדם לחשוב, שכיון שהגיע לעבודה דנישואין, הרי הוא כבר צדיק גמור, ואינו זקוק עוד לעזר הקב"ה¹¹, הוא כבר בעל המיפר בפני עצמו ואינו זקוק להאב.

אבל האמת היא, שכאשר הי' מישוה שאמר כן¹², אזי ידעו מיד שאינו "בר כוכבא", "דורך כוכב מיעקב"¹³, אלא "בר כוזבא". ושם דובר אודות מלחמה בגשמיות, ומכל-שכן בנוגע למלחמה ברוחניות.

וזהו המעלה דארוס, עבודה דאירוסין, על עבודה דנישואין – הגם שמצד עצמו הוא למטה יותר, אבל המעלה בזה היא, שמיפר ב"שותפתי" דאב"¹⁴. הוא הולך בכחו של הקב"ה, וכאשר הולכים בכחו של הקב"ה, אזי סרות כל ההגבלות, וביכולתו להגיע למקום כזה שמצד עצמו לא הי' יכול להגיע אליו.

תהו קדם לתיקון, ומתהו נלקחים הדברים גשמיים עם היצר הרע שאקדימי' טעניתא¹⁵. הנה מצד כח עצמו אינו מיפר בקודמין; הוא לא 'מגיע' בתהו, ובמילא אין לו גם את הכח לברר את הענינים שנלקחים מתהו.

אבל על ידי זה שמיפר ב"שותפתי" דאב", שאצל הקב"ה לא קיימת ההגבלה דקודמין, תהו שקדם לתיקון – נותן הוא כח גם להארוס, ש'גיע' בתהו, וינצח את היצר הרע שאקדימי' טעניתא, על ידי זה שהקב"ה עוזרו – יכול לו¹⁶. זוהי נתינת כח לברר את הניצוצות דתהו שישנם בדברים הגשמיים. וזהו הענין דהפרת נדרים – היתר ונתינת כח בעבודת הברורים בדברים הגשמיים¹⁷.

ונקודת הענין:

ככל שנמצאים במדריגה נעלית, אפילו כאשר אוחזים בעבודה דנישואין¹⁸ – צריכים לדעת, שאי אפשר ללכת בכח עצמו ("מיטן אייגענעם כח"), אלא צריכים תמיד להתקשר עם למעלה ממנו, מתוך ידיעה שישנם ענינים נעלים יותר, בעילוי אחר עילוי, שעדיין לא הגיע אליהם, ובענינים אלו הרי הוא עדיין בהתחלת העבודה.

(10) פירוש רש"י ריש פרשת נח. בראשית רבה פ"ל, ו.

(11) העיקר הוא שהקב"ה לא יעזור ללעומת זה, ואם רק הקב"ה לא יעזור ללעומת זה, אזי ינצח כבר גם ללא העזר של הקב"ה... (מהנחה בלתי מוגה).

(12) ראה ירושלמי תענית פ"ד ה"ה. ובבלי – גיטין נז, א. סנהדרין צג, ב.

(13) בלק כד, יז.

(14) עיין לעיל הערה 4.

(15) ראה זר חלק א קעט, ב.

(16) ראה סוכה נב, ריש עמוד ב. ושם נתבאר.

(17) ראה ד"ה להבין ענין הנדרים דשבת פרשת מטות תשי"ד פ"ו (תורת מנחם – התועודיות חלק יב עמוד 133 ואילך). ושם נסמן.

(18) והרי עומדים אנו בפרשת "מסעי", וכבר עברנו כמה וכמה מסעות, כך, שיכול להיות שבענינים מסויימים עומדים כבר במדריגת נישואין (מהנחה בלתי מוגה).

(1) כתובות עד, ריש עמוד ב.

(2) ראה נזיר כא, ב ואילך. אנציקלופדי' תלמודית ערך הפרה ס"א (כרך יו"ד עמוד קיג ואילך). ושם נסמן.

(3) נדרים סז, סוף עמוד א. שולחן ערוך יורה דעה סימן רלד סעיף לה.

(4) שם, סוף עמוד ב. שולחן ערוך שם ס"ה.

(5) שם סו, סוף עמוד ב. שולחן ערוך שם.

(6) ראה שם סח, א ובפירוש רש"י (ד"ה נתרוקנה).

(7) ראה שמות רבה ספס"ו. הובא בלקוטי תורה פרשתנו (מטות) פד, ג.

(8) קידושין ב, ריש עמוד ב.

(9) בראשית ב, כד.

שבמשיח יהיו ב' הענינים, היינו, שתהי' השפעה פנימית, שבה יהי' ענין הראי', ויהי' גם ענין של רוממות, שבה יהי' ענין האמונה.

ועל־דרך־זה הוא גם במעשינו ועבודתנו במשך זמן הגלות – שגם כאשר נמצאים במדרגה דנישואין, ישנם ענינים נעלים יותר שלגביהם נמצאים במדרגה דאירוסין]. ועל־די־זה שמתקשרים עם דרגא שלמעלה ממונו, מתוך ידיעה שעדיין אינו מוכן, כיון שישנם ענינים שהם בעילוי אחר עילוי – אזי גורר ה"אב" עמו גם את ה"ארוס", ומתבטלות אצלו כל ההגבלות, ו"מיפר בקודמין".

לקוטי שיחות חלק ב עמוד 612 ואילך – תורת מנחם התוועדות חלק יז עמוד 126

[ועל דרך¹⁹ שיהי' לעתיד לבוא, שגם אז יהי' אצל בני ישראל ענין האמונה – דלכאורה אינו מובן: כיון שאז תהי' ראי' באלקות, למה יצטרכו לענין האמונה? אך הענין הוא, שגם אז יתגלו ענינים נעלים יותר מהענינים שיהיו באופן של ראי', ובנוגע לענינים אלו יהי' צורך ענין האמונה²⁰. וזהו שמצינו בנוגע למשיח ש"איהו רב ואיהו מלך"²¹, ולכאורה, הרי רב ומלך הם ב' הפכים, ש"רב" ענינו השפעה בקירוב, ו"מלך" ענינו רוממות וריחוק? אך הענין הוא,

(19) המוסגר בחצאי ריבוע – מהנחה בלתי מוגה.

(20) ראה לקוטי תורה ואתחנן ז, סוף עמוד א ואילך. ובכמה מקומות.

(21) ראה ספר המצוות להצמח-צדק מצות מינוי מלך פרק ג (דרך מצותיך קי, ב ואילך). ובכמה מקומות.

אגרות קודש

ב"ה, כ"ב תמוז, תשי"ט

ברוקלין.

שלום וברכה!

... ובמענה לתוכן מכתבו בהנוגע לעניני... מובן וגם פשוט, שכיון שחננו השי"ת בכשרון בשטח החינוך על טהרת הקדש, ולא עוד אלא שפועל בזה באופן דמוסיף והולך, הרי פשוט שעליו להמשיך בזה, ואדרבה בתוספת התאמצות ובתוספת השתדלות, ובמכש"כ וק"ו מאלו שעד עתה לא התעסקו בזה, או שהצלחתם מסופקת, עליהם כולם החובה לנצל כחם להצלח נפשות בני ישראל, לעמוד בשורה ראשונה בכבוש נשמות בניי לגלות בהם הצפון וטמון שלבם ער להקב"ה לתורתו ולמצותיו, בגלוי בחיי היום יומים במעשה בפועל.

ובמ"ש אודות הקישורים הכספים שבהמצב בכלל, שלכן ישנה הצעה מסחרית - הנה בתור מאמר המוסגר, רואה הנני תקות קלושות לעתידו של מסחר פרטי באה"ק ת"ו (לבד אולי קונצרנים גדולים ונתיני חו"ל וכו') ומכמה טעמים והעיקר מפני ההתחרות של הארגונים השונים בזה. וכתב הנני עד"ז כאמור בתור מאמר המוסגר, כי אפילו באם הי' עתידות, כוונתי בהנוגע לחומרות וגשמיות - גם אז לדעתי אין כל מקום לסברא האמורה, שיעזוב חלקו היפה חינוך עטה"ק. ומאמר מוסגר שני, שכפי כל השערות בשכל הבריא, הנה ענין החינוך באה"ק ת"ו כר נרחב הוא לא רק לפעולות אלא גם לשכר כפשוטו, משכורת ההולכת וגדלה, ומזה מענה על נקודה השני' ככתוב בארוכה במכתבי הנ"ל, שמתאים להוראת תוה"ק מעלין בקדש ולא ח"ו להיפך...

מובן ע"פ מ"ש לכמה מאנ"ש, שאף שענין קבלת עול יסוד ושרש העבודה היא, ורישומה צ"ל ניכר במשך כל היום וכו' ולא רק באמירת מודה אני והודו לה', הנה להצלחת העבודה דרוש שיהי' לו בזה טעם ועונג וספוק נפשי גם בכלי השכל, ולכן הצעתי מקומה, באם שניהם יקבלו זה עליהם מתוך הסכמה מלאה ולא מפאת קבלת עול גרידא.

בעת רצון יזכירו את כל אלה שכותב אודותם על הציון הקי' של כ"ק מו"ח אדמו"ר זצוקלה"ה נבג"מ זי"ע מתאים לתוכן ומובן שגם אותו בכלל שיבשר טוב מהצלחתו מופלגה, מתאים לקוים האמורים.

בברכה לבשו"ט בכל האמור.

♦ יום ראשון כ"ה תמוז ♦

ל (ב) וידבר משה אל־ראשי המפותות לבני ישראל
לאמר זה הדבר אשר צוה יהוה:

בומליל משה עם רישי שבטאי לבני
ישראל למימר דין פתגמא די פקיד יי:

כ"ה ראשי המפותות. חלק כבוד לנשיאים ללמדם תחלה, ואחר־כך לכל בני ישראל. ומנין שאף שאר הדברות פן? תלמוד לומר (שמות לד): "וישבו אליו אהרן וכל־הנשיאים בעדה וידבר משה אליהם: ואחר־כן נגשו כל־בני ישראל". ומה ראה לאמרה כאן? למד, שהפרת נדרים ביחיד ממחה, ואם אין יחיד ממחה – מפר בשלשה הדיוטות. (ב"ב קב) או יכול שלא אמר משה פרשה זו אלא לנשיאים בלבד? נאמר כאן "זה הדבר", ונאמר בשחוט חוץ (ויקרא יז) "זה הדבר", מה להלן נאמרה לאהרן ולבניו ולכל בני ישראל, שנאמר: "דבר אל אהרן וגו'" אף זו נאמרה לכלן. זה הדבר. (ספרי) משה נתנבא (שמות יא) ב"ה אמר ה' פחצות

אשל אברהם – הרב אלאשילי

באספקלריה שאינה מאירה (כדלעיל ברש"י יב, ז), ואין בהם יכולת לקבל אלא פונת הענין שהראו להם, הוכרחו להזכיר בלשונם "כה אמר ה'", ומשה רבינו בעבור שבואתו היתה על ידי אספקלריה המאירה (ראה רש"י לעיל שם. יחזקאל א, א), והיה בו כח לקבל מה שהראו לו כפי שהוא, הוכיר בלשונו "זה הדבר", שפירושו זה הדבר כמות שהוא, מבלי שום שינוי כלל. ומפני שמשוה רבינו בתחלת נבואתו עדין לא עלה אל המדרגה שזכה בה באחרונה, הוכרח גם הוא להזכיר בלשונו "כה אמר ה'" בהרבה מקומות, ומשזכה באספקלריה המאירה, שוב לא הוכיר בלשונו אלא "זה הדבר". וזה שאמר: "משה נתנבא בכה אמר", רוצה לומר בתחלת נבואתו, "וכל הנביאים בכה אמר", רוצה לומר תמיד (רא"ם). אף ה"גור אריה" כתב שלא היה שינוי אצל משה בין תחילת נבואתו להמשך נבואתו, אלא הדבר היה תלוי במה התנבא, כשהתנבא בעניני תורה ומצוות, התנבא ב"זה הדבר", וכשהתנבא בעניני הנהגת ה' בעולם, התנבא ב"כה אמר ה'". והנה ה"באר בשדה" הקשה מלשון רש"י בשמות יט, ג: "כה תאמר – בלשון הזה וכסדר הזה", וכן שם כ, יח: "כה תאמר – בלשון הזה", ואם כן רואים שגם תיבת "כה" מורה על דיוק הדברים. ויש לומר, שיש הבדל בין "כה תאמר", כפי שהקדוש־ברוך־הוא אומר לנביא, שאצלו לא שיה לומר שאינו מדיק,

אלא לנשיאים בלבד – ויהיה פירוש "לבני ישראל", בעבור בני ישראל, שלמד משה לראשי המפותות כל דיני הנדרים והשבועות, כדי שילמדו את בני ישראל, אבל לא שמשוה עצמו למד לכולם (רא"ם).

נאמר כאן "זה הדבר", ונאמר בשחוט חוץ – לענין שלא לשחוט קדשים מחוץ לעזרה. "זה הדבר" – ויקרא יז, ב. מה להלן נאמרה לאהרן ולבניו ולכל בני ישראל, שנאמר – שם. "דבר אל אהרן וגו'" – "ואל בניו ואל כל בני ישראל".

אף זו נאמרה לכלן. זה הדבר – משה נתנבא ב"כה אמר ה' פחצות הלילה" – שמות יא, ד. דיק להביא פסוק זה דוקא, אף שגם לפני כן נזכר כמה פעמים "כה אמר ה'", מפני שבנבואה זו רואים בפירוש ש"כה אמר ה'" פירושו שהדבר שהוא מתנבא אינו בדיוק ממש אלא בקירוב, ולכן אמר "פחצות הלילה", שפירושו סמוך לחצות ולא פחצות ממש (משכיל לד). אבל ראה רש"י שם, שמשוה אמר "פחצות" בגלל המצרים, אבל לו עצמו נאמר "פחצות".

והנביאים נתנבאו ב"כה אמר ה'", מוכפ עליהם משה שנתנבא בלשון "זה הדבר" – ההבדל בין "כה אמר ה'" ל"זה הדבר", הוא ש"כה אמר ה'" מורה על כנות הענין, ומלת "זה הדבר" מורה על הענין עצמו, ומפני שכל הנביאים לא נתנבאו אלא

(ב) ראשי המפותות – חלק כבוד לנשיאים ללמדם תחלה, ואחר־כך לכל בני ישראל – וכאלו כתוב: אל ראשי המפותות ולבני ישראל (רא"ם).

ומנין שאף שאר הדברות פן? תלמוד לומר – שמות לד, לא־לב. "וישבו אליו אהרן וכל הנשיאים בעדה וידבר משה אליהם, ואחר־כן נגשו כל בני ישראל" – אחר שלמד לזקנים, חוזר ומלמד הפרשה או ההלכה לישראל (רש"י שם).

ומה ראה לאמרה כאן – מאחר שבכך אמר כן בכל המצוות, שבבדלן גם פרשת נדרים (רא"ם).

למד שהפרת – מה שדיק לכתוב "הפרת" ולא "התרת", יש לומר משום שכן הוא הלשון כאן בפרשה, ורק לפי הפירוש השני ב"זה הדבר" (לפני, יש הבדל בין התרה להפרה, מה שאין־כן לפירוש היותר פשוט).

נדרים ביחיד ממחה – שראשי המפותות שהם מומחים מתירים נדרים ביחיד (רא"ם), ואם כן מה שאמר תחילה ש"חלק כבוד לנשיאים ללמדם תחלה", פירושו שחלק להם כבוד בכך שלמדו שכל יחיד מהם יכול להתיר נדרים (גו"א).

ואם אין יחיד ממחה – מפר בשלשה הדיוטות – וזהו מה שנאמר אחר־כך "לבני ישראל", שאף לישראל נאמרה, שאם אין יחיד מומחה, יכולים להתיר בשלשה הדיוטות מישראל (גו"א).

או יכול שלא אמר משה פרשה זו

הלילה". והנביאים נתנבאו ב"זה אמר ה'", מוסף עליהם משה שנתנבא בלשון "זה הדבר" (ספרי, נדרים עז). דבר אחר: זה הדבר - מעוט הוא, לומר שהחכם בלשון "התרה", ובעל (ואב) בלשון "הפרה" בלשון הפתוב פאן, ואם חלפו - אין מתר ואין מופר.

(ג) איש פרידור נדר ליהוה אי-השבע שבועה לאסר אסר על-נפשו לא יחל דברו בכל-היצא מפיו יעשה:

נדר • האומר: הרי עלי קונם, שלא אוכל או שלא אעשה דבר פלוני. יכול אפלו נשבע שיאכל נבלות, אני קורא עליו "בכל-היצא מפיו יעשה"? תלמוד לומר "לאסר אסר" - לאסר את המתר, ולא להתיר את האסור. לא יחל דברו • כמו "לא יחל דברו", לא יעשה דבריו חלין.

~ נקודות משיחות קורש ~ (לקוטי שיחות פרשת מטות כרך יג)

ההפרש (העיקרי) שבין עבודת בני ישראל במדבר לעבודתם בארץ ישראל הוא בזה, שבמדבר לא היו עסוקים בענינים גשמיים, שהרי היו ניזונים שם ב"לחם מן השמים" - מן, ושתו מים מבארה של מרים, וגם לא היה להם להתעסק באספקת לבושים, כי בגדיהם גדלו עמם; מה שאין-כן בארץ ישראל הוצרכו לעסוק במלאכת החרישה וזריעה וכו' - ודוקא עבודה זו היא, כנ"ל, תכלית הכונה העליונה: לעשות לו יתברך דירה בתחתונים. ולכן כשעמדו להקנס לארץ ישראל ולהתעסק בה בעבודה זו, נאמרה להם פרשת הפרת נדרים, שגם תוכנה היא העבודה עם הענינים הגשמיים כנ"ל.

אמנם מכיון שבפועל כתוב גם בפרשה זו עצם הדין של נדרים - וגם זה נאמר להם סמוך לכניסתם לארץ ישראל ולהתעסקותם בענינים הגשמיים - מובן שגם בזה יש הוראה באופן העבודה הלז: נקודת ענין נדרים הוא "לא יחל דברו" - הינו ש"לא יעשה דבריו חולין" - וזהו אופן העבודה בענינים הגשמיים, לפעול שגם "דבריו" הגשמיים לא יהיו "חולין", אלא להמשיך בהם קדושה.

אשל אברהם - הרב אלאשילי

שאיני נהנה לך או קונם שאיני נהנה לך, דאם בינה לקרבן ביהני לשונות נמי מיתסר בהו בנדרים כמו שאסור גבי קרבן (רש"י שם ב. ב.).

שלא אכל או שלא אעשה דבר פלוני. יכול אפלו נשבע שיאכל נבלות, אני קורא עליו: "בכל היצא מפיו יעשה"? תלמוד לומר: "לאסר אסר", לאסר את המתר, ולא להתיר את האסור - שאין זה אוסר על נפשו (כ"ה בדפיר).

לא יחל דברו - כמו "לא יחל דברו", לא יעשה דבריו חלין - שלא יולול בדבריו, כמו שמולול בחולין שאינו חושש בשמירתן מן הטומאה (רא"ם). אבל רש"י בגמרא מפרש "לא יחל", מלשון ביטול, לא יבטל - ראה רש"י תענית ז, ב. נדרים פא, ב. סוטה י, א. בבא בתרא ח, א. תורה ד

שם). בלשון הפתוב פאן - "והפר את נדרה" - לקמן פסוק ט. ואם חלפו - שהחכם הפר והפעל התיר.

אין מתר ואין מופר - דהכי משמע: "זה הדבר", זה הדבור כמו שפתוב בפרשה מעבב, לזה לשון התרה ולזה לשון הפרה (רשב"ם שם). תורה ג (ג) [איש כי ידר נדר - להוציא את הקטן]. - בן הגירסא בדפוס ראשון. וראה גם רש"י לקמן פסוק ד.

נדר - האומר: הרי עלי קונם - לשון הקדש הוא, שאוסר הדבר עליו בהקדש (רש"י גיטין מה, רע"ב). והוא כינוי לקרבן, שיש לשון שקורין לקרבן קונם (רש"י נדרים ג, א). דעקד נדר דכתיב בתורה "איש כי ידר נדר", דאמר: קרבן שאני אוכל לך או קרבן שאני נהנה לך, ואם אמר בלשון אחר כינוי נדר: קונם

אלא גם כשאומר "כזה" הרי זה בדיק, לבין כשהנביא אומר בלשונו "כה אמר ה'", שאז הוא אומר כפי מראה הנבואה שלו.

דבר אחר: "זה הדבר" מעוט הוא, לומר שהחכם בלשון התרה - בלשון "מותר לך", "מותר לך", כדכתיב (פסוק א) "לא יחל דברו", הוא "לא יחל", אבל אחרים מוחלין לו, וזהו לשון היתר. וטעם יש בדבר, שהחכם אינו מתיר "ביום שמעו" כמו בעל, בלא טענה, אלא על ידי שמוצא לו חרטה ועוקר את הנדר מעקרו, הלכך לא שך ביה לשון הפרה אלא לשון התרה, שהתיר לו איסור על ידי הוראה וטענה גמורה (רשב"ם ב"ב קכ, ב.).

ובעל בלשון הפרה - בעל מפר לאשתו "ביום שמעו" בלא חרטה, מגזירת הפתוב, וכל דבר קנס הנעקר ומתבטל בלא טעם קרוי "הפרה" (רשב"ם

ומכיון שהוראה זו נרמזת בענין הנדרים עצמם, הרי מובן שלכל אחד ואחד ישנו הפח לעבודה זו, גם למי שלא הגיע לדוגמת הפרת נדרים, והטעם על זה כתוב להלן: "בין איש לאשתו בין אב לבתו" - כי כל אחד ואחד מבני ישראל הוא בדוגמת "אשתו" של הקב"ה, ו"בתו" של הקב"ה, ובדאי שהקב"ה נותן לו הפח לפעול עבודה זו, ולמלאות רצונו לעשות לו יתברך דירה בתחתונים.

(ד) וְאִשָּׁה כִּי־תֵדַר נָדַר לַיהוָה וְאַסְרָה אֶסֶר בֵּיתָא
וְאִתְּתָא אַרִי תֵדַר נָדַר קָדָם יְיָ וְתִסֵּר אֶסֶר
בְּבֵית אֲבוּהָא בְּרִבּוּתָהָא :

אביה בנעריה:

כ"ט • בְּבֵית אֲבִיהָ • (ספרי) ברשות אביה, ואפלו אינה בביתו. בנעריה • ולא קטנה ולא בוגרת, שהקטנה אין נדרה נדר, והבוגרת אינה ברשותו של אביה להפך נדריה. ואי זו היא קטנה? (נדה מ"ה ב) אמרו רבותינו: בת י"א שנה ויום אחד נדריה נבדקין: אם ידעה ולשם-מי נדרה ולשם-מי הקדישה - נדרה נדר. בת י"ב שנה ויום אחד אינה צריכה להבדק.

(ה) וְשָׁמַע אָבִיהָ אֶת־נִדְרָהּ וְאַסְרָהּ אֲשֶׁר אֶסְרָה
עַל־נַפְשָׁהּ וְהַחֲרִישׁ לָהּ אָבִיהָ וְקָמוּ כָּל־נִדְרֶיהָ
וְכָל־אֶסֶר אֲשֶׁר־אֶסְרָה עַל־נַפְשָׁהּ יָקוּם:

(ו) וְאִם־הֵנִיא אָבִיהָ אֹתָהּ בְּיוֹם שָׁמְעוֹ כָּל־נִדְרֶיהָ
וְאִסְרֶיהָ אֲשֶׁר־אֶסְרָה עַל־נַפְשָׁהּ לֹא יָקוּם וְהָיָה
יִסְלַח־לָהּ כִּי־הֵנִיא אָבִיהָ אֹתָהּ:

כ"ט • וְאִם־הֵנִיא אָבִיהָ אֹתָהּ • אם מנע אותה מן הנדר, כלומר שהפך לה. "הנאה" זו איני יודע מה היא, כשהוא אומר: "ואם ביום שמע אישה יניא אותה והפך", הרי אומר: "הנאה" זו הפכה. ופשוטו: לשון מניעה והסרה; וכן (לקמן לב): "ולמה תניאון", וכן (תהילים קמא): "שמן ראש אל-יני ראשי", וכן (לעיל יד): "וידעתם

אשל אברהם - הרב אלאשילי

כשהוא אומר - לקמן פסוק ט.
"ואם ביום שמע אישה יניא אותה והפך", הרי אומר: הנאה זו הפכה - פירוש: מקף שהכתוב הצריך את הפעל לומר מופר לה, כמו שכתוב "והפך את נדרה", ולא די במניעתה, מוכן מזה שגם "ואם הניא אביה אותה" מודובר שהפך לה, ולא במניעה לבדה (רא"ס).

ופשוטו - של המלה "והניא".
לשון מניעה והסרה - שמנע אותה מלקום את נדרה, ועל-ידיה מסיר אותה מנדרה.
וכן "ולמה תניאון" - לקמן לב, ו. תסירו ותמניעו לכם מעבור (רש"י שם). שם הקדים הסרה למניעה, מפני שעקר הענין שם הוא מה שפדבריהם יגרמו להסיר את לב בני ישראל מלעבור את הירדן, ולא שימנעו מהם, אלא שזה יחשב להם כאלו הם מונעים אותם מלעבור.

וממציים קטנה, כתב ב"משפיל לדוד", שלכן נאמר "בנעריה" ולא "נערה", לומר שאפילו קודם שתהיה נערה, נדרה נדר ואביה מפר לה נדרה, וזהו פירוש "בנעריה", סמוך לנעריה.

בת שתיים-עשרה שנה ויום אחד, אינה צריכה לבדק - אלא נדרה נדר. תורה ה

(ו) ואם הניא אביה אותה - "אם" מנע - שנהו פירוש המלה על-פי פשוטו, כדלקמן.

"אותה" מן הנדר, כלומר שהפך לה - שהמניעה היתה על ידי הפכה, שאמר לה: מופר לה. ולא שפירוש "והניא" הוא הפכה, וכדלקמן.

הנאה זו איני יודע מה היא - האם פירשו שימנע אותה מן הנדר בלבד או שגם יפר לה. אמנם בתחילה כבר כתב פירוש, אלא שקצת מביא הוכחה לפירושו (רא"ס).

(ד) בְּבֵית אֲבִיהָ - ברשות אביה, ואפלו אינה בביתו - כי לענין הפרת נדרים מה שקובע הוא אם היא נמצאת ברשות עצמה או ברשות אביה, שמשום כך הבוגרת אין אביה יכול להפך נדרה, כדלקמן ברש"י בדבור הבא. וראה גם רש"י לקמן פסוק ט שלומד ממה שנאמר (פסוק יז) "בנעוריה בית אביה", "כל שבנעוריה ברשות אביה היא".

בנעריה - ולא קטנה ולא בוגרת, שהקטנה אין נדרה נדר, והבוגרת אינה ברשותו של אביה להפך נדריה. ואיזו היא קטנה? אמרו רבותינו - נדה מה, ב.

בת אחת-עשרה שנה ויום אחד - שנה אחת לפני נעוריה (רש"י גיטין סה, א). נדריה נבדקין, אם ידעה לשם מי נדרה ולשם מי הקדישה - נדרה נדר - שאז יצאה מכלל קטנות לענין נדרים. ואף שבכתוב נאמר "בנעוריה"

שיעור יומי ליום ראשון כ"ה תמוז ושנים מקרא ואחד תרגום - ל - פרשת מטות-מסעי

אֶת־תְּנוּאָתִי - אֶת אֲשֶׁר סִרְתָּם מַעְלִי. וְהוֹי יִסְלַח־לָהּ. בְּמָה הִכְתוּב מְדַבֵּר? בְּאִשָּׁה שֶׁנִּדְרָה בְּנִזִּיר וְשָׁמַע בַּעֲלָהּ וְהִפָּר לָהּ, וְהִיא לֹא יָדְעָה וְעוֹבֶרֶת עַל נִדְרָה וְשׁוֹתָה יַיִן וּמִשְׁמָאָה לַמֵּתִים, זֶה הִיא שְׁצִרִיכָה סְלִיחָה, וְאַף־עַל־פִּי שֶׁהוּא מוֹפֵר. וְאִם הַמוֹפְרִים צָרִיכִים סְלִיחָה, קַל־וְחֹמֶר לְשֹׂאֲנֵן מוֹפְרִים (ספרי).

(ו) וְאִם־הָיוּ תַּהֲיָה לְאִישׁ וְנִדְרִיהָ עָלֶיהָ אוֹ מִבְּמָא שְׁפָתֶיהָ אֲשֶׁר אָסְרָה עַל־נַפְשָׁהּ: וְאִם מִתְּהִי תַּהֲיִי לְגִבֹּר וְנִדְרָהָ עָלֶיהָ אוֹ פְּרוּשׁ סְפוֹתָהּ דִּי אָסְרָת עַל נַפְשָׁהּ:

כִּי וְאִם־הָיוּ תַּהֲיָה לְאִישׁ. (נדרים סז) זו ארוסה; או אינו אלא נשואה? כשהוא אומר: "וְאִם בֵּית אִישָׁה נִדְרָה", הרי נשואה אמונה, וכאן בארוסה; ובא לחלק בה, שאביה ובעלה מפירין נדריה. הפר האב ולא

אשל אברהם - הרב אלאשילי

הנדר, ועברה על הנדר, ועל כך נאמר "וְהוֹי יִסְלַח־לָהּ". וצריך להבין: (א) למה צריך הספרי לפרש בן שלש פעמים, (ב) הגמרא בנזיר כג, א מעמידה רק את הנאמר בפסוק יג "אִשָּׁה הַפָּרֶם וְהוֹי יִסְלַח־לָהּ", שהבעל הפר והאשה לא ידעה, וכותב שם רש"י: "על כרחך באשה שהפר לה בעלה והיא לא ידעה הכתוב מדבר, דהא כבר כתיב (בפסוק ט) וְאִם בְּיוֹם שְׁמוֹעַ אִשָּׁה יִנִּיא אוֹתָהּ, דהיינו שהפר לה בדיעתה". ואם כן יש להבין מה יענה הספרי על שאלה זו? (ג) מאידך, קשה לפירוש הגמרא ורש"י, מדוע נאמר בפסוק ט "וְהוֹי יִסְלַח־לָהּ". (ד) גם בפסוק שלפנינו כתוב "וְאִם הִנִּיא אֲבִיהָ אוֹתָהּ בְּיוֹם שְׁמוֹעַ", ובכל זאת מסים "וְהוֹי יִסְלַח־לָהּ". ויש לומר שבכדי לתרץ כל זה הביא רש"י כאן את הדוגמא מאשה ובעלה, משום שמפרש בן את האמור בפסוק יג (ושם מדובר באשה נשואה כמו שכתב רש"י בפסוק יא): "אִשָּׁה הַפָּרֶם וְהוֹי יִסְלַח־לָהּ", ובדברי הגמרא ובהוכחת רש"י, וזהו מה שמסים רש"י כאן "שְׁצִרִיכָה סְלִיחָה וְאַף־עַל־פִּי שהוא מופר", שזהו פירוש הפסוק "אִשָּׁה הַפָּרֶם וְהוֹי יִסְלַח־לָהּ". והנה לאחר שלמדנו שכן הוא באשה ובעלה, ניתן ללמוד מזה גם גבי אב ובתו, שכן מדובר גם בפסוק ט וגם בפסוק שלפנינו, שכן בפסוק ט מדובר בנערה ארוסה, וכותב שם רש"י שצריכים גם את הפרת האב, ואם כן מה שנאמר שם: "וְאִם בְּיוֹם שְׁמוֹעַ אִשָּׁה יִנִּיא אוֹתָהּ", שהפירה היתה בדיעתה, מדובר רק בהפרת הבעל הארוס, אף עדין היא צריכה את

ובן "שָׁמֶן רֹאשׁ אֶל יַיִן רֹאשִׁי" - תהלים קמא. ה. שמן מלכות שהוצק על ראשי, אל יסיר את ראשי מתוכחת הצדיק, ללכת וללחום את פועלי און (רש"י שם).

ובן "וִירְעַתֶּם אֶת תְּנוּאָתִי" - לעיל יד, לד.

את אשר סרתם מעלי - ועל דרך זה פרש"י שם: "שֶׁהִנִּיאֹתָם אֶת לִבְכֶּם מֵאַחֲרֵי, תְּנוּאָה לְשׁוֹן הַסֵּרָה, כְּמוֹ כִּי הִנִּיא אֲבִיהָ אוֹתָהּ".

וְהוֹי יִסְלַח־לָהּ - בְּמָה הִכְתוּב מְדַבֵּר - בלומר, אלו היה מדובר כאן רק במניעה לבדה ללא הפרת היה מוכן למה נאמר "וְהוֹי יִסְלַח־לָהּ", אבל לאחר שנתבאר שהפסוק מדבר בשהפר לה אביה, לא מוכן, למה צריכה סליחה מה' (רא"ם).

באשה שנדרה בנזיר, ושמע בעלה והפר לה, והיא לא ידעה, ועוברת על נדרה, ושותה יין ומשמאה למתים, זו היא שצריכה סליחה - שמתחילה התכוננה לאיסור, דהא לא ידעה דהפר לה בעלה, ומשום הכי צריכה כפרה וסליחה (גמרא ורש"י שם).

ואף-על-פי שהוא מופר - אף שהפסוק מדבר באב ובתו, מביא מקרה של אשה ובעלה, משום שרק אצל אשה ובעלה נזכר לשון הפרה, וגם שם נזכר "וְהוֹי יִסְלַח־לָהּ", ומשם אנו למדים שכן הוא גם באב ובתו (רא"ם). וביתר ביאור יש לומר, ובהקדים: שלש פעמים נזכר בפרשה "וְהוֹי יִסְלַח־לָהּ", כאן, בפסוק ט, ובפסוק יג, ובשלשם מפרש הספרי שמדובר באופן שהנודרת לא ידעה שהופר לה

הפרת האב, ואם האב הפר לה מבלי שידעה, על כך נאמר "וְהוֹי יִסְלַח־לָהּ". והנאמר בפסוק שלפנינו "וְהוֹי יִסְלַח־לָהּ", מדובר בנערה לא ארוסה, שהאב הפר לה באופן שהיא לא ידעה, שהרי בהמשך לזה נאמר: "כִּי הִנִּיא אֲבִיהָ אוֹתָהּ", וצריך לפרש שהיא לא ידעה, שהרי בנדעה כבר נאמר בתחלת הפסוק: "וְאִם הִנִּיא אֲבִיהָ אוֹתָהּ בְּיוֹם שְׁמוֹעַ". ועל-פי זה מתורצות השאלות דלעיל, וגם מוכן היטב מה שהספרי מפרש בן את שלשת הפסוקים, כי כל פסוק מדבר במקרה אחר.

וְאִם הַמוֹפְרִין צָרִיכִים סְלִיחָה, קַל־וְחֹמֶר לְשֹׂאֲנֵן מוֹפְרִין - ועוברים על נדרם, שצריכים סליחה וכפרה מה'. וכן בא רש"י לומר את גודל החטא של העוברים על הנדרים (נרא). תורה וזו (ו) וְאִם הָיוּ תַּהֲיָה לְאִישׁ - זו ארוסה - שלשון הניה משמע קידושין, כדאמרינן במסכת קידושין (ה, א): "וְיִצְאָהּ וְהִיתָה", מְקִישׁ הָוִיָּה לְיִצְאָהּ (רש"י נדרים סז, א).

או אינו אלא נשואה - שמצינו לשון הניה גם בנשואין, כמו שכתוב (ויקרא כג, א) "אֲשֶׁר לֹא הִיתָה לְאִישׁ" (רא"ם).

כשהוא אומר - לקמן פסוק יא.

"וְאִם בֵּית אִישָׁה נִדְרָה", הרי נשואה אומר - ראה גם רש"י לקמן שם.

וכאן בארוסה, ובא לחלק בה - בנערה המאורסה, שאינה כנשואה. שאביה ובעלה מפירין נדריה - שניהם ביחד, ולא שכל אחד מהם יכול להפר נדריה לבדו, וזהו מה שמסים: "הפר האב ולא הפר הבעל כו'" (רא"ם). ומוכא בגמרא וברש"י שם שהלימוד הוא ממה שכתוב בפסוק

וְלֹא הוֹקְמוּ - שְׁאֵם קִיָּם הָאֵב, שׁוֹב אִין
לְהִפָּר (שפ"ח).

שיעור יומי ליום ראשון כ"ה תמוז ושנים מקרא ואחד תרגום - ל - פרשת מטות-מסעי

לג

(יא) וְאִם־בֵּית אִשָּׁה נִדְרָה אִו־אִסְרָה אִסֵּר עָלֶיהָ

יא ואם בית בעלה נדרת או אסרת אסר על נפשה בקיום :

נפשה בשבעה:

רש"י וְאִם־בֵּית אִשָּׁה נִדְרָה • בנשואה, הפתוב מדבר.

(יב) וְשָׁמַע אִשָּׁה וְהִחֲרִישׁ לָהּ לֹא הֵנִיא אֶתְּהָ וְקָמוּ כָּל־נִדְרֶיהָ וְכָל־אִסֵּר אֲשֶׁר־אִסְרָה עַל־נַפְשָׁהּ יָקוּם:

יב וישמע בעלה ויחריש לה לא הניא אתה וקמו ויקומון כל נדרהא וכל אסר די אסרת על נפשה ויקומון :

(יג) וְאִם־הִפְּרֹ יָפַר אֹתָם אִשָּׁה בְּיוֹם שָׁמְעוֹ כָּל־מוֹצָא שְׁפָתֶיהָ לְנִדְרֶיהָ וְלִאִסֵּר נַפְשָׁהּ לֹא יָקוּם אִשָּׁה הַפְּרֹם וַיְהִי וַיִּסַּח־לָהּ:

יג ואם בטלא יבטל יתהון בעלה ביוםא די שמע כל אפקות ספותהא לנדרהא ולאסר נפשה לא יקומון בעלה בטלנון ומן קדם יי ישתבק לה :

(יד) כָּל־נִדְרָה וְכָל־שְׁבַעַת אִסֵּר לַעֲנֹת נַפְשָׁהּ אִשָּׁה יְקִימוּנָהּ וְאִשָּׁה יִפְרְנוּ:

יד כל נדר וכל קיומת אסר לסגפא נפש בעלה וקומנון ובעלה יבטלנון :

רש"י כָּל־נִדְרָה וְכָל־שְׁבַעַת אִסֵּר וגו' • לפי שאמר שהבעל מפר, יכול כל נדרים במשמע? תלמוד לומר "לענות נפש" - אינו מפר אלא נדרי ענוי נפש בלבד. והם מפרשים במסכת נדרים (דף עט.)

(טו) וְאִם־הִחֲרִישׁ יַחֲרִישׁ לָהּ אִשָּׁה מִיּוֹם אֲלִיּוֹם וְהָקִים אֶת־כָּל־נִדְרֶיהָ אוֹ אֶת־כָּל־אִסְרֶיהָ אֲשֶׁר עָלֶיהָ הָקִים אֹתָם כִּי־הִחֲרִישׁ לָהּ בְּיוֹם שָׁמְעוֹ:

טו ואם משתק ושתוק לה בעלה מיום ליום ויקים ית כל נדרהא או ית כל אסרהא די עלה יקנים יתהון ארי שתק לה ביוםא דשמע :

רש"י מִיּוֹם אֲלִיּוֹם • שלא תאמר מעת לעת, לכה נאמר "מיום אל-יום" - ללמדך שאין מפר אלא עד שתתשדך.

אשל אברהם - הרב אלאשילי

האחר (רא"ם). וזהו לא כמשמעות הגמרא נדרים עו, ב ש"מיום אל יום" פירושו מעת לעת, וכן פירש רש"י שם "מיום אל יום, משמע מאותה שעה ביום זה עד יום המחרת באותה שעה", ואלו "ביום שמעו" פירושו "וממא ולא לילה". ולכן כתבו ב"משפיל לדוד" וב"נחלת יעקב" שטעות סופר נפלה ברש"י כאן, וצריך להיות: "לכה נאמר ביום שמעו". אבל אין הכרח לתקן בן ברש"י, שהרי לא מצינו שום גירסא בכתב-יד ודפוסי רש"י התומכת בתיקון זה, וגם מזה שרש"י כתב בדבור-המתחיל "מיום אל יום", משמע שמפרש בן את "מיום ליום" ולא את "ביום שמעו". ולכן צריך לומר, שלפי פשוטו של מקרא "מיום אל יום" משמע יותר עד שנכנס ליום אחר מאשר מעת לעת. תורה טו

לומר: "לענות נפש", אינו מפר אלא נדרי ענוי נפש בלבד - כגון שלא תטעום אחר מכל המינים, בין מאכל רע בין טוב, או שלא תשתה אחר מכל מיני משקין, בין משקה רע בין משקה טוב, וכן כל כיוצא בזה, שכלם ענוי נפש הם (רא"ם). והם מפרשים במסכת נדרים - עט, א ואילך. תורה טו (טו) מִיּוֹם אֶל יוֹם - שלא תאמר מעת לעת - כמשמעות הלשון "ביום שמעו", שהוא שיעור יום, שהוא עשרים וארבע שעות, כמו שכתוב (בראשית א, ה) וַיְהִי עֶרֶב וַיְהִי בֹקֶר יוֹם אֶחָד" (רא"ם). לכה נאמר "מיום אל יום" - ולא "ביום שמעו". ללמדך שאין מפר אלא עד שתתשדך - שאז יצא מיום שמעו ונכנס אל יום אחר, שתחלת הלילה היא תחלת היום

הבעל, נתרוקנה וחרה לרשות האב - כאדם שמריק יין מפלי אל בלי, כלומר שיוצא כל הרשות מן הבעל ובא לרשות האב, והאב עצמו מפר כלו בזמן שלא הפר הבעל, וכן בזמן שהפר הבעל חזר האב ומפר את חלקו, ובזה יפה פח האב מלח הבעל, שהאב מפר בלא שותפות, אבל הבעל אינו מפר אלא בחיי האב (רש"י נדרים סח, א). תורה יא (יא) וְאִם בֵּית אִשָּׁה - כמו בבית אישה (רש"י יחזקאל כג, מג). נדרה - בנשואה הפתוב מדבר - כדלעיל ברש"י פסוק ו. תורה יב (יד) כָּל נִדְרָה וְכָל שְׁבַעַת אִסֵּר וגו' - לפי שאמר שהבעל מפר - בהוספה זו רוצה רש"י לומר שזהו רק בבעל, אבל לא באב, שהאב יכול להפר כל הנדרים (משכיל לדוד). יכול כל נדרים במשמע? תלמוד

(טז) וְאַם־הֶפֶר יִפֹּר אַתֶּם אַחֲרֵי שְׁמֵעוּ וְנִשְׂא אֶת־
טז וְאִם בְּטֹלָא יִבְטַל יְהוֹן בְּתַר דְּשִׁמְעַ וְיִקְבֵּל יֵת חוּבָה:
עֲוֹנָה:

יט"ו אַחֲרֵי שְׁמֵעוּ • אַחֲרֵי שְׁשִׁמְעַ וְקִיָּם, שְׁאָמַר: "אֶפְשִׁי בּוֹ" וְחֹזֵר וְהֶפֶר לָהּ אָפְלוּ בּוֹ בַּיּוֹם. וְנִשְׂא
אֶת־עֲוֹנָה • הוּא נִכְנָס תַּחְתֶּיהָ. לְמַדְנָהּ מִכָּאן, שֶׁהַגֹּרֶם תַּקְלָה לְחִבְרוֹ, הוּא נִכְנָס תַּחְתֶּיהָ לְכָל עֲוֹנָשֶׁיָּהּ.

(יז) אֵלֶּה הַחֻקִּים אֲשֶׁר צִוָּה יְהוָה אֶת־מֹשֶׁה בֵּין אִישׁ
לְאִשְׁתּוֹ בֵּין־אָב לְבִתּוֹ בְּנִעְרִיהָ בֵּית אָבִיהָ: פ
יז אֵלֶּיךָ קִימִיָּה דִּי פִקִּיד יְיָ יֵת מֹשֶׁה בֵּין גָּבֵר
לְאִתְתָּהּ בֵּין אָבִיָּה לְבִרְתָּהּ בְּרִבּוּיָתָהּ בֵּית
אָבִיהָ:

לא (א) וַיְדַבֵּר יְהוָה אֶל־מֹשֶׁה לֵּאמֹר:
א וּמִלִּיל יְיָ עִם מֹשֶׁה לְמִימַר:

(ב) נָקַם נִקְמַת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל מֵאֵת הַמִּדְיָנִים אַחֲרֵי
תֹאסַף אֶל־עַמּוּד:
ב אַתְפָּרַע פְּרַעְנוֹת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל מִן מִדְיָנָי
בְּתַר כֵּן תִּתְפַּנֵּשׁ לְעַמּוּד:

יט"ו מֵאֵת הַמִּדְיָנִים • וְלֹא מֵאֵת הַמּוֹאָבִים, שֶׁהַמּוֹאָבִים נִכְנְסוּ לְדַבֵּר מִחֲמַת יִרְאָה, שֶׁהָיוּ יִרְאִים מֵהֶם שֶׁיִּהְיוּ
שׁוֹלֵלִים אוֹתָם, שְׁלֹא נֶאֱמַר אֵלֶּה (דְּבָרִים ב): "אֶל־תִּתְּנֶנּוּ בָּם מִלְחָמָה", אֲבָל מִדְיָנִים נִתְעַבְּרוּ עַל רִיב לֹא לָהֶם.
דָּבָר אַחֵר: מִפְּנֵי שְׁתֵּי פְרִידוֹת טוֹבוֹת שֶׁיֵּשׁ לִי לְהוֹצִיא מֵהֶם: רוֹת הַמּוֹאָבִיָּה וְנַעֲמָה הָעַמּוֹנִית.

(ג) וַיְדַבֵּר מֹשֶׁה אֶל־הָעָם לֵאמֹר הִחַלְצוּ מֵאִתְּכֶם
אֲנָשִׁים לְצַבָּא וַיְהִיו עַל־מִדְיָן לְתֵת נִקְמַת־יְהוָה
בְּמִדְיָן:
ג וּמִלִּיל מֹשֶׁה עִם עַמָּא לְמִימַר זְרִיזוּ מִנְּכֹחַ
גְּבָרִין לְחִילָא וַיְהוֹן עַל מִדְיָן לְמַיְהֵב
פְּרַעְנוֹת דִּין עַמָּא דִּי בְּמִדְיָן:

יט"ו וַיְדַבֵּר מֹשֶׁה וְגו' • (ספרי) אֶף־עַל־פִּי שְׁשִׁמְעַ שְׁמִיתָתוֹ תְּלוּיָהּ בְּדָבָר, עָשָׂה בְּשִׁמְחָה וְלֹא אַחֲרֵי. הִחַלְצוּ •

אשל אברהם - הרב אלאשוילי

וְכַעֲס (ראה רש"י גיטין א, א).
עַל רִיב לֹא לָהֶם - עַל־פִּי לְשׁוֹן
הַכְּתוּב מִשְׁלִי כו, יז. וְעָשׂוּ כֵּן מְרֹב
קִנְיָתָם וְשִׁנְיָתָם (רא"ם). וְרָאָה גַם רִש"י
לְעִיל כב, יא שֶׁבִּלְעָם הָיָה שׁוֹנֵא אֶת
יִשְׂרָאֵל יוֹתֵר מִבֶּלַק. וְכֵן לְעִיל כה, טו:
"לְהוֹדִיעַר שְׁנֵי שְׁנֵי שְׁנֵי שְׁנֵי שְׁנֵי שְׁנֵי
שֶׁהִפְקִירוּ בַּת מֶלֶךְ לְזִנוֹת כְּדֵי לְהַחֲטִיא
אֶת יִשְׂרָאֵל".

דָּבָר אַחֵר: מִפְּנֵי שְׁתֵּי פְרִידוֹת -
גִּזְלוֹת (רש"י ב"ק לח, ב).

טוֹבוֹת שֶׁיֵּשׁ לִי לְהוֹצִיא מֵהֶם -
מִמּוֹאָב וְעַמּוֹן. וְלִטְעַם זֶה מוֹכֵן מֵה
שֶׁאִסֵּר עֲלֵיהֶם לְהִלָּחֵם גַּם בְּבָנֵי עַמּוֹן.
רוֹת הַמּוֹאָבִיָּה - רָאָה גַם רִש"י לְעִיל
כה, יח: "וְאֵת מוֹאָב לֹא צִוָּה לְהַשְׁמִיד,
מִפְּנֵי רוֹת שֶׁהִיָּתָה עֲתִידָה לְצַאֵת מֵהֶם".
וְנַעֲמָה הָעַמּוֹנִית - אִמּוֹ שֶׁל רַחֲבֵעַם,
וּמִמֶּנָּה יָצְאוּ מַלְכֵי בֵּית דָּוִד (רש"י יבמות עז).

(א) תורה ג.

(ג) וַיְדַבֵּר מֹשֶׁה וְגו' - אֶף־עַל־פִּי

מִבְּנֵי יִשְׂרָאֵל, כְּמוֹ שֶׁכְּתוּב: "וַיִּגֹּר מוֹאָב
וְגו'".

שִׁיחִיו - כֵּן הִגִּירָסָא בְּדִפּוּסִים
שֶׁלְפָנֵינוּ. וּבְדִפּוּס רִאשׁוֹן הִגִּירָסָא:
"שֶׁלֹּא יִהְיוּ שׁוֹלָלִים אוֹתָם וְלֹאֲקָהִים
מִמּוֹנָם". וְלִשְׁתֵּי הִגִּירָסָאוֹת הֵינּוּ
שֶׁחֲשִׁשׁוּ מֵהֶם שֶׁיַּעֲשׂוּ כֵּן, וְלֹא שֶׁעָשׂוּ
כֵּן בְּפֹעַל. אִךְ בְּכַמָּה כְּתִיב־יָד וּדְפּוּסִים
הִגִּירָסָא: שֶׁהָיוּ דִּהְיִנוּ שְׂאֲבָן בְּנֵי
יִשְׂרָאֵל הָיוּ בּוֹזְזִים אוֹתָם בְּפֹעַל. וְכֵן
מְפֹרָשׁ בְּרִש"י דְּבָרִים ב, ט הַמּוֹאָב
לְקַמֵּן בְּהַעֲרָה ה.
שׁוֹלָלִים - בּוֹזְזִים.

אוֹתָם, שְׁלֹא נֶאֱמַר אֵלֶּה "וְאֵל תִּתְּנֶנּוּ
בָּם מִלְחָמָה" - דְּבָרִים ב, ט. וּבְרִש"י
שָׁם: "לֹא אִסֵּר לָהֶם עַל מוֹאָב אֵלֶּה
מִלְחָמָה, אֲבָל מִיִּרְאִים הָיוּ אוֹתָם,
וְנִרְאִים לָהֶם כְּשֶׁהֵם מְזֻנְגִים, לְפִיכָךְ
כְּתִיב וַיִּגֹּר מוֹאָב מִפְּנֵי הָעָם, שֶׁהָיוּ
שׁוֹלָלִים וּבּוֹזְזִים אוֹתָם".

אֲבָל מִדְיָנִים נִתְעַבְּרוּ - מִלְשׁוֹן קִנְיָה

(טז) אַחֲרֵי שְׁמֵעוּ - אַחֲרֵי שְׁשִׁמְעַ
וְקִיָּם - שֶׁאִם לֹא קִיָּם, אֵלֶּה רַק הִתְרִישׁ
לָהּ בְּשַׁעַת הַשְּׁמִיעָה, הָרִי יָכוֹל לְהֶפֶר
כָּל אוֹתוֹ הַיּוֹם (רא"ם). וְגַם אֵין לְפָרֵשׁ
"אַחֲרֵי שְׁמֵעוּ", שֶׁשֶּׁתַּק כָּל הַיּוֹם וְהֶפֶר
אוֹתָם אַחֲרֵי יוֹם הַשְּׁמִיעָה, שֶׁאִם כֵּן
הָיָה לוֹ לומר: "אַחֲרֵי יוֹם שְׁמֵעוּ" (גרא).
שְׁאָמַר: אֶפְשִׁי בּוֹ - רוֹצֵה אֲנִי בְּנָדָר.

וְחֹזֵר וְהֶפֶר לָהּ אָפְלוּ בּוֹ בַּיּוֹם. וְנִשְׂא
אֶת עֲוֹנָה - הוּא נִכְנָס תַּחְתֶּיהָ.
לְמַדְנָהּ מִכָּאן שֶׁהַגֹּרֶם תַּקְלָה לְחִבְרוֹ,
הוּא נִכְנָס תַּחְתֶּיהָ לְכָל עֲוֹנָשֶׁיָּהּ. - אֵין
זוֹ הַפֶּרָה, שֶׁכִּיּוֹן שֶׁהָקִים אוֹתָם שׁוֹב
אֵינּוּ יָכוֹל לְהֶפֶר (רא"ם). תורה יז

(ב) מֵאֵת הַמִּדְיָנִים - וְלֹא מֵאֵת
הַמּוֹאָבִים - שֶׁהָיָה יָכוֹל לְכַתּוֹב "מֵאֵת
מִדְיָן", וְכַתֵּב "מֵאֵת הַמִּדְיָנִים" בְּה"א,
שֶׁהוּא לְשׁוֹן מִיעוּט, מִ"הַמִּדְיָנִים" וְלֹא
מִהַמּוֹאָבִים (מִשְׁכִּיל לַדוֹד).

שֶׁהַמּוֹאָבִים נִכְנְסוּ לְדַבֵּר מִחֲמַת
יִרְאָה שֶׁהָיוּ יִרְאִים מֵהֶם - הַמּוֹאָבִים

שיעור יומי ליום ראשון כ"ה תמוז ושנים מקרא ואחד תרגום – לא – פרשת מטות-מסעי

פתגמו, לשון "חלוצי צבא" מזינים. אנשים צדיקים, וכן (שמות טו): "בחר לנו אנשים", וכן (דברים א): "אנשים חכמים וידעים". נקמת ה' - שהעומד בנגד ישראל, באלו עומד בנגד הקדוש-ברוך-הוא.

~ נקודות משיחות קודש ~ (ביאורים לפירוש רש"י ד עמ' 264)

שהעומד בנגד ישראל באלו עומד בנגד הקב"ה (לא, א) בשני מקומות אחרים מביא רש"י ענין זה - בפרשת בשלח (טו, ז) ובפרשת בהעלותך (י, לה), ושם מביא ראיה לך מפסוק (תהלים פג, ג-ד): כי הנה אויבך יחמיון ומשנאיך נשאו ראש, על עמך יערימו סוד. ואלו כן אינו מביא ראיה לדבריו. ונמוקו עמו - כן הרי מפרש בכתוב נקמת בני ישראל... נקמת ה' (פסוקים ב-ג), ואין צורך בראיה ממקום אחר. מה שאין כן בפרשת בשלח ובפרשת בהעלותך כתיב רק 'קמיר', 'משנאיך', ותו לא.

(ד) אלה למטה אלה למטה לכל מפות ישראל תשלחו לצבא: דאלפא לשבטא אלפא לשבטא לכל שבטא דישאל תשלחו לחילא: כ"ה לכל מטות ישראל • (ספרי) לרבות שבט לוי.

(ה) וימסרו מאלפי ישראל אלה למטה שנים-עשר אלה חלוצי צבא: הן אתבחרו מאלפיא דישאל אלפא לשבטא תרי עשר אלפין מזרי חילא:

כ"ה וימסרו • להודיע שבתן של רועי ישראל כמה הם חביבים על ישראל: עד שלא שמעו במיתתו מה הוא אומר? (שמות טו): "עוד מעט וסקלני", ומששמעו שמיתת משה תלויה בנקמת מדן, לא רצו ללכת עד שנמסרו על כרחן.

אשל אברהם – הרב אלאשילי

שנים עשר אלה חלוצי צבא, אינו כולל את שבט לוי, כיון ששבט לוי לא היו חלוצי צבא אלא עם הארון היו, ולא היו צריכים שילכו למלחמה, אלא משום גזירת הכתוב, או כדי שתעמוד להם גם וכוותם (גרא). או כדי שלא יאמרו ישראל: משבטו אינו שולח מפני שמיתתו תלויה בזה (משכיל לדוד). תורה ה

(ה) וימסרו – להודיע שבתן של רועי ישראל כמה הם חביבים על ישראל, עד שלא שמעו במיתתו מה הוא אומר: "עוד מעט וסקלני" - שמות יז, ד.

ומששמעו שמיתת משה תלויה בנקמת מדן, לא רצו ללכת עד שנמסרו על כרחן - שכן משמעות "וימסרו", על ידי אחרים, שאם לא בן היה צריך לומר: "וימסרו", מעצמם. תורה ו

וכן "בחר לנו אנשים" - שמות יז, ט. וברש"י שם: "גבורים ויראי חטא, שתהא וכוותן מסייעתן". וכן "אנשים חכמים וידעים" - דברים א, טו. וברש"י שם: "וכי תעלה על דעתך נשים, מה תלמוד לומר: אנשים? צדיקים".

נקמת ה' - שהעומד בנגד ישראל, באלו עומד בנגד הקדוש-ברוך-הוא

- ראה גם רש"י שמות טו, ז. לעיל י, לה. ולכן אף שה' אמר למשה: "נקום נקמת בני ישראל", אמר משה: "נקמת ה'", דהיינו הק' (משכיל לדוד). ובדוקא אמר בן משה, שאם היה אומר להם "נקמת בני ישראל", היו אומרים לו שהם מוחלים על כבודם ולא יצאו להלחם, כדי לעבב את מיתתו (שי למורא בשם אור

עולם). תורה ד

(ד) לכל מטות ישראל - לרבות שבט לוי - ומה שכתוב אחר-כך: "וימסרו מאלפי ישראל אלה למטה

שמעו שמיתתו תלויה בדבר, עשה בשמחה ולא אחר - שהרי הקדוש-ברוך-הוא לא קבע לו זמן מתי ילחם במדן, ומשה היה יכול לדחות המלחמה כדי להאריך ימים, והוא לא עשה כן, אלא מיד אמר לבני ישראל "החלצו וגו'" (פרס טוביה). ומזה מוכן שעשה זאת בשמחה, שלכן "לא איחר".

החלצו - בתרגומו - "זריזו". לשון "חלוצי צבא" - לקמן פסוק ה. מזינים - ולא מלשון זריזות. וראה גם רש"י ישעיה נח, יא: "יחליץ - וזון, כמו חלוצי צבא". ויש לומר שלכן נקט רש"י לעיל גבי משה "ולא אחר", ולא כתב שהודדו, כיון שלא נצטוה על הזריזות.

אנשים - צדיקים - כי אם לא בן, "אנשים" למה לי (גרא). וראה רש"י לעיל יג, ג: "כל אנשים שבמקרא לשון קשיבות". וראה רש"י לקמן פסוק יא.

(1) וַיִּשְׁלַח אֹתָם מֹשֶׁה אֶלֶף לַמַּטֵּה לַצָּבָא אֹתָם
וְאֶת־פִּינְחָס בֶּן־אֱלֶעָזָר הַכֹּהֵן לַצָּבָא וְכָלִי הַקֹּדֶשׁ
וְחֲצִצְרוֹת הַתְּרוּעָה בְּיָדוֹ:

כ"ה אתם ואת-פינחס • מגיד, שהיה פינחס שקול כנגד כלם. ומפני מה הלך פינחס, ולא הלך אלעזר?
אמר הקדוש-ברוך-הוא: מי שהתחיל במצוה, שהרג כזבי בת צור, יגמר. דבר אחר: שהלך לנקם נקמת
יוסף אבי אמו, שנאמר (בראשית לו): "והמדינים מכרו אותו" (סוטה ז). ומניין שהיתה אמו של פינחס משל יוסף?
שנאמר (שמות ו): "מבנות פוטיאל" - מזרע יתרו שפטם עגלים לעבודת אלילים ומזרע יוסף שפטפט ביצרו.
(סוטה מג) דבר אחר: שהיה משוח מלחמה. וכלי הקדש • זה הארון והציץ, שהיה בלעם עמהם ומפריח
מלכי מדין בכשפים והוא עצמו פורח עמהם, הראה להם את הציץ שהשם חקוק בו והם נופלים, לכך
נאמר: "על-חלליהם" במלכי מדין, שנופלים על החללים מן האויר, וכן בבלעם פתיב: "אל-חלליהם"
בספר יהושע (יג). בידו • ברשותו; וכן (במדבר כא): "ויקח את-כל-ארצו מידו".

אשל אברהם - הרב אלעזר

שמות שם.
דבר אחר: שהיה משוח מלחמה -
בהן שמשוחוהו למלחמה לדבר דברי
מערבי המלחמה, שנאמר "ונגש הכהן
ודבר אל העם" (רש"י יומא עב, ב). ראה גם
רש"י זכרים קב, א: "פינחס משוח
מלחמה, כדאשכחן במדן: אותם ואת
פינחס בן אלעזר הכהן לצבא".
וכלי הקדש - זה הארון - שהיה
יוצא אתם למלחמה.
והציץ - בשביל להפיל בו את מלכי
מדן, כדלקמן.
שהיה בלעם עמהם, ומפריח מלכי
מדן בכשפים, והוא עצמו פורח
עמהם, הראה להם - פינחס.
את הציץ שהשם חקוק בו - קדש
לה.
והם נופלים, לכך נאמר - לקמן פסוק
ח.
"על חלליהם" במלכי מדן, שנופלים
על החללים מן האויר, וכן בבלעם
פתיב "על - בפסוק: "אל". וראה
הערה הבאה.
חלליהם" בספר יהושע - דהינו
שנהרג עמהם כמותם. וראה גם רש"י
לעיל כג, כד: "ודם חללים ישטה -
נתנבא שאין משה מת עד שיפיל מלכי
מדן חללים, ויהרג הוא [=בבלעם]
עמהם".
בידו - ברשותו - שלא יתכן שפינחס
החזיק את כל זה בידו ממש.
וכן "ויקח את כל ארצו מידו" -
לעיל בא, כז. מן שנותו (רש"י שם). תורה ו

של פינחס ויוסף היה אבי אם אמו,
ולכן בהמשך מדיק רש"י לכתוב
"שהיתה אמו של פינחס משל יוסף",
ולא אמר "בת יוסף".
שנאמר - בראשית לו, לו.
"והמדינים" - אלו מדינים - ראה רש"י
בראשית לו, כח.
מכרו אותו - בהרבה כתבי-יד נוסף:
"אל מצרים". וכתב ה"דברי דוד"
שהדגש הוא בכך שהמדינים מכרו
אותו דוקא למצרים, בגלל שהחוק
במצרים מורה שאין עבד עולה
לגדולה. אבל לפי הגירסא שבפנים
רש"י לא מעתיק את המשך לשון
הכתוב, יש לומר שהיה דוקא, משום
שפינחס לא הלך לנקום בגלל
שהמדינים מכרו את יוסף למצרים,
שהיה דוקא שם עלה לגדולה, אלא על
עצם זה שהם השתתפו במכירתו,
שבמקום להחזירו אל משפחתו הם
מכרוהו לאחרים.
ומניין שהיתה אמו של פנחס משל
יוסף? שנאמר - שמות ו, כה.
"מבנות פוטיאל" - תרי "פוטי"
משמע (גמרא שם), מדלא פתיב "פוטיאל"
(רש"י שם). או יש לומר, מזה שכתוב
"מבנות" לשון רבים, מפני יחוסה
ליוסף ויתרו.
מזרע יתרו שפטם עגלים לעבודת
זרה - ראה גם רש"י לעיל שם. שמות
שם.
ומזרע יוסף שפטפט ביצרו - וליל
וכבש אותו ולא חשבו (רש"י סוטה שם),
במעשה אשת פוטיפר. וראה גם רש"י

(1) אתם ואת פינחס - מגיד שהיה
פינחס שקול כנגד כלם - ולכן אמר
"אותם" פעם שניה לאחר שכבר אמר
"וישלח אותם" (רא"ס).
ומפני מה הלך פינחס ולא הלך
אלעזר - שאלה זו מתעוררת דוקא
לאחר שאמר שפינחס היה שקול כנגד
כלם, שלולא זה היה ניתן לומר,
שהטעם שלא שלח את אלעזר הוא
מפני חשיבותו, אבל עכשיו שאומר
הכתוב שגם פינחס היה חשוב עד
שהיה שקול כנגד כלם, למה לא שלח
את אלעזר? (שפ"ח). או באופן אחר קצת:
אחרי שאומר הכתוב שפינחס נשלח
דוקא בגלל חשיבותו, אם כן למה לא
שלח את אלעזר שהיה חשוב יותר
ממנו.
אמר הקדוש-ברוך-הוא: מי
שהתחיל במצוה, שהרג כזבי בת
צור, יגמר - ראה רש"י דברים ח, א:
"אם התחלת במצוה גמור אותה,
שאינה נקראת אלא על שם הגומרה".
דבר אחר: שהלך לנקם נקמת יוסף
אבי אמו - אבל ראה רש"י לעיל כה,
יא שאבי אמו היה יתרו. ובגמרא סוטה
מג, א: "אי אביו דאימיה מיוסף -
אימיה דאימיה מיתרו, ואי אימיה
דאימיה מיוסף - אביו דאימיה
מיתרו". וכתב הרא"ם שבאמת אין
רש"י רוצה לקבוע מי היה אבי אמו,
אלא שפעם מפרש כך ופעם כך [לפי
צורך הכתובים]. אף ב"תורת מנחם"
כתב, שמלשון רש"י משמע יותר ששל
פי פשוטו של מקרא יתרו היה אבי אמו

(ו) וַיִּצְבְּאוּ עַל־מִדְּוֵן פֶּאֶשֶׁר צִוָּה יְהוָה אֶת־מֹשֶׁה וַיַּהֲרֹגוּ בַּל־זִכָּר:

וַיִּצְבְּאוּ עַל מִדְּוֵן פֶּאֶשֶׁר צִוָּה יְהוָה אֶת־מֹשֶׁה וַיַּהֲרֹגוּ בַּל־זִכָּר:

(ח) וְאֶת־מַלְכֵי מִדְּוֵן הָרְגוּ עַל־חֲלָלֵיהֶם אֶת־אֹי וְאֶת־רִקְם וְאֶת־צֹר וְאֶת־חֹר וְאֶת־רִבְע חֲמֶשֶׁת מַלְכֵי מִדְּוֵן וְאֵת בִּלְעָם בֶּן־בְּעֹזֵר הָרְגוּ בַּחֶרֶב:

כ"ה חמשת מלכי מדן. וכי איני רואה שחמשה מנה הכתוב, למה הזקק לומר "חמשת"? אלא ללמדך, ששור כלם בעצה והשוו כלם בפרענות. בלעם הלך שם לטל שבר עשרים וארבעה אלף שהפיל מישראל בעצתו, ויצא ממדן לקראת ישראל ומשיאן עצה רעה. אמר להם: אם כשהייתם ששים רבוא לא יכלתם להם, ועכשו בי"ב אלף אתם באים להלחם? נתנו לו שכו משלם ולא קפחוהו. בחרב. הוא בא על ישראל והחליף אמונתו באמונתם, שאין נוצחים אלא בפייהם על ידי תפלה ובקשה, וכא הוא ותפש אמונתם לקללם בפיו, אף הם באו עליו והחליפו אמונתם באמונת האמות שבאין בחרב, שנאמר (בראשית

אשל אברהם – הרב אלאשוליי

שחרי הלך ליטול שכו במדן, ולא ידע שיפול בחרב.

בחרב – הוא בא על ישראל והחליף אמונתו באמונתם, שאין נוצחים אלא בפייהם על ידי תפלה ובקשה – ראה רש"י לעיל ב, טו: "וישמע קלנו – בברכה שברכנו אבינו: הקול קול יעקב, שאנו צועקים ונענים". וראה גם רש"י שמות יד, י: "ויצעקו – תפשו אמונת אבותם".

וכא הוא ותפש אמונתם לקללם בפיו – כדלעיל ברש"י ב, ד.

אף הם באו עליו והחליפו אמונתם באמונת האמות, שבאין בחרב – ראה גם רש"י לעיל ב, יח.

שנאמר – בראשית כז, מ.

"ועל חרבך תחיה" – ולכן מדגיש כאן הכתוב שהרגוהו "בחרב" (רא"ם). וראה גם רש"י לעיל ב, כג: "וחרבו שלופה בידו – אמר: רשע זה הניח כלי אמונתו, שכלי זינן של אומות העולם בחרב, והוא בא עליהם בפיו, שהוא אמונת שלהם, אף אני אתפוש את שלו ואבוא עליו באמונתו, וכן היה טופו, ואת בלעם בן בעור הרגו בחרב". וראה רש"י משלי יג, יז: "מלאך רשע יפול ברע – כגון בלעם, שאמר לו הקדוש ברוך הוא: לך עם האנשים, והרשע להשיא לבלק עצה רעה, לכו נפל בחרב". תורה ט

לִישְׂרָאֵל. עצה רעה – שלא ילחמו נגד מדן. ויחשב שישראל יתנו לו שכו על עצה זו.

אמר להם: אם כשהייתם ששים רבוא לא יכלתם להם, ועכשו בשנים עשר אלף אתם באים להלחם – כלומר, אם בנות מדן הצליחו לעמוד נגד ששים רבוא מישראל ולפתותם לזנות ולהקטיאם בבצל פער, ואחר כך לגרום להם למות במגפה, כל שבן שהן יכולות לפתות שנים עשר אלף מישראל, ולנצחם על ידי זה. וכתב הרא"ם בשעם שרש"י הביא פרט זה, וזה בשביל לבאר מדוע הרגו את בלעם אף שלא היה צווי מפורש להרגו, שסבת הריגתו היתה מפני העצה הרעה שנתן להם לישראל בצאתו ממדן לקראתם, שהיה מורד וממרה בצווי ה' שצום "נקם נקמת בני ישראל מאת המדינים".

נתנו לו – ישראל לבלעם (ספרי פיסקא קט).

שכו משלם – השכו השלם היה שהרגו אותו. ולא קפחוהו – לא נפו לו משכו, אלא שלמו לו על כל הרעה שעשה להם (שפ"ח). וראה רש"י קהלת י, יד: "והסכל ירבה דברים – שהיה מתפאר בעצמו שהיה יודע דעת עליון. כי לא ידע האדם מה שיהיה לו לאחר זמן,

(ח) חמשת מלכי מדן – וכי איני רואה שחמשה מנה הכתוב, למה הזקק לומר "חמשת" – אפשר שזו שאלה נוספת, למה אמר "חמשת" ולא "חמשה".

אלא ללמדך ששוו כלם בעצה, והשוו כלם בפרענות – ולכן גם אמר "חמשת", המורה על שויון של כל החמשה, ולא "חמשה" סתם.

בלעם חלף שם – למדן. שאם לא בן איה הגיע לשם בלעם, והלא כבר הלך למקומו בארם נהרים, בכתוב (לעיל כד, כה): "ויקם בלעם וילך וישב למקומו".

לפל שכו – ובשעם שהלך למדן ולא למואב, אף שמואב הם ששכו אותו, נאמרו על כך מספר תירוצים: א) מלכי מדן היו הסרסורים בין מואב לבלעם, במסופר בריש פרשת בלק, ובלעם הלך לבקש מהסרסורים. ב) בלעם היה בדרך למואב ועבר דרך מדן (רא"ם, ג) בגלל שמדן שנאו את ישראל יותר, ידע בלעם ששם ישלמו ביותר רצון ושמחה (גרא"ם, ד) בלק היה מאותם חמשת מלכי מדן הנזכרים כאן, כמו שכתב רש"י לעיל כב, ד, ואם בן בלעם הלך אליו לשם (משכיל לדוד).

עשרים וארבעה אלף שהפיל מישראל – כדלעיל כה, ט.

בעצתו – כדלעיל כד, יד וברש"י שם. ויצא ממדן לקראת ישראל ומשיאן

טושבו בני ישראל את נשי מדן ואת
טפלהון ואת כל בעירהון ואת כל גיתיהון
וית כל נכסיהון בזו:

וית כל קריהון במושביהון וית כל בית
סגרתהון אוקידו בנורא:

(ט) וישבו בני ישראל את נשי מדן ואת טפם ואת
כל בהמתם ואת כל מקניהם ואת כל חילם בזו:

(י) ואת כל עריהם במושבתם ואת כל טירתם
שרפו באש:

ה"י טירתם • מקום פלטרין שלהם, שהוא לשון מושב כומרים יודעי חקיהם. דבר אחר: לשון מושב
שריהם, כמו שמתורגם "סרגי פלשתים" - "טורגי פלשתאי".

יא וישבו ית כל עדאה וית כל דברתא
באנשא ובכעירא:

(יא) ויקחו את כל השלל ואת כל המלקוח באדם
ובבהמה:

ה"י ויקחו את כל השלל וגו' • מגיד, שהיו כשרים וצדיקים, ולא נחשדו על הגזל לשלח יד בבזה שלא
ברשות, שנאמר: "את כל השלל וגו'", ועליהם מפרש בקבלה "שניד בעדר הרחלים וגו'", אף אנשי המלקוח
שבו כלם צדיקים. שלל • הן מטלטלין של מלבוש ותכשיטין. בז • הוא בנות מטלטלין, שאינם תכשיטין.
מלקוח • אדם ובהמה. ובמקום שכתוב "שבי" אצל "מלקוח": "שבי" - באדם, ו"מלקוח" - בבהמה.

יב ויבאו אל משה ואל אלעזר הכהן ואל
בני ישראל את השבי ואת המלקוח ואת השלל
אל המחנה אל ערבת מואב אשר על ירדן ירחו:ם

(יב) ויבאו אל משה ואל אלעזר הכהן ואל
בני ישראל את השבי ואת המלקוח ואת השלל
אל המחנה אל ערבת מואב אשר על ירדן ירחו:ם

אשל אברהם - הרב אלאשילי

לחלילין, מעיה לכנורות, עורה לתף.
שלל - הן מטלטלין של מלבוש
ותכשיטין - ראה שופטס ה, ל: "הלא
ימצאו ויחלקו שלל .. שלל צבעים
לסיסרא, שלל צבעים רקמה, צבע
רקמתים לצוארי שלל". וראה רש"י
בבא קמא סא, א ש"שלל" הוא "דבר
המקבץ".
בז - הנזכר לקמן פסוק לב: "ויהי
המלקוח יתר הבז".
הוא בנות מטלטלין שאינם תכשיטין
- ברש"י לקמן שם: "בז המטלטלין".
מלקוח - אדם ובהמה. ובמקום
שכתוב "שבי" אצל "מלקוח" -
בפסוק יב: "את השבי ואת המלקוח".
"שבי" באדם, ו"מלקוח" בבהמה -
וראה גם ישעיה מט, כד: "היךח מגבור
מלקוח, ואם שבי צדיק ומלט", ובפסוק
כד: "גם שבי גבור יקח, ומלקוח עריץ
ימלט". אבל ראה לקמן פסוק כו: "שא
את ראש מלקוח השבי באדם
ובבהמה", משמע שמלקוח ושבי הינו
הך. ובדוחק יש לומר, שגם שם
"השבי" מוסב על "באדם", ו"מלקוח"
על "ובבהמה". תורה יב

ולא נחשדו על הגזל לשלח יד בבזה
שלא ברשות - ולכן נתנה להם רשות
לקחת את השלל ולהביאו אל משה
(ככתוב בפסוק יב), ולא נחשדו שיקחו
מהשלל לעצמם.
שנאמר "את כל השלל וגו'" - שלא
נחשדו אפילו על לקיחת חלק קטן
מהשלל. וראה גם רש"י שיר השירים
שם: "ואף על הגזל לא נחשדו, שהעיד
עליהם הכתוב ויקחו את כל השלל
ויביאו אל משה ואל אלעזר הכהן וגו',
ולא הכריח אחד מהן פרה אחת או
חמור אחד".
ועליהם מפרש בקבלה - שיר
השירים ו, ו.
"שניד בעדר הרחלים וגו'", אף
אנשי המלקוח שבי - שזהו פירוש
"שניד". וראה גם רש"י שיר השירים
שם: "שניד - קצינים וגבורים שבר".
כלם צדיקים - ראה גם רש"י ישעיה
ה, יז: "צדיקים נמשלים בעדר
הרחלים". וראה רש"י שיר השירים
שם: "בעדר הרחלים - הרחל הזאת
כלה קדושה, צמחה לתכלת, בשרה
לקרבן, קרניה לשופרות, שוקיה

(י) טירתם - מקום פלטרין שלהם -
אבל ראה רש"י שיר השירים ח, ט
שפירש "טירת פסוק", "עיר מבצר". וכן
משמע מפירוש רש"י בראשית כה, טו.
והטעם שלא פירש כאן כן, יש לומר
משום שלפני כן נאמר "ואת כל
עריהם במושבותם", שזה כולל כל
סוגי הערים, הן ערים בלי חומה והן
ערים עם חומה, לכן בהכרח
ש"טירתם" האמור כאן אינן ערים
מבצרות.
שהוא לשון מושב כומרים יודעי
חקיהם. דבר אחר: לשון מושב
שריהם, כמו שמתרגם "סרגי
פלשתים" - יהושע יג, ג. ועוד.
"טורגי פלשתאי" - שרי פלשתים.
ועל שם שהשרים נקראים "טורגי",
נקרא מושבם מלשון טירה. תורה יא
(יא) ויקחו את כל השלל וגו' -
מגיד שהיו כשרים וצדיקים - ואף
שלכתהילח נבחרו רק צדיקים,
כדלעיל ברש"י פסוק ג, יש לומר
שאמנם כך היו לפני המלקוח, וכאן
מגיד לנו שלא נתקלקלו, אלא נשארו
צדיקים אף לאחר המלקוח (נחלת יעקב).

♦ יום שני כ"ו תמוז ♦

(יג) וַיֵּצְאוּ מֹשֶׁה וְאַלְעָזָר הַכֹּהֵן וְכָל־נְשֵׁי־הָעֵדָה
לִקְרֹאתְכֶם אֶל־מַחֲוֶיז לַמַּחֲנֶה:
יג וַיִּנָּפְקוּ מֹשֶׁה וְאַלְעָזָר כַּהֲנָן וְכָל רַבְרָבֵי
כְנֻשְׁתָּא לְקַדְמִיתֵהוּן לְמַבְרָא לְמִשְׁרִיתָא:

יג"א וַיֵּצְאוּ מֹשֶׁה וְאַלְעָזָר הַכֹּהֵן • לְפִי שָׂרְאוּ אֶת נַעֲרֵי יִשְׂרָאֵל יוֹצְאִים לַחֲטָף מִן הַבְּזָה.

(יד) וַיִּקְצֹף מֹשֶׁה עַל פְּקוּדֵי הַחֵיִל שְׂרֵי הָאֲלָפִים
וַיֹּאמֶר הַמֵּאוֹת הַבָּאִים מִצֵּבָא הַמְלַחֲמָה:
יד וַיִּרְגִּז מֹשֶׁה עַל דְּמִמָּנָן עַל חֵילָא רַבָּנִי
אֶלְפִין וְרַבָּנִי מֵאֲנָתָא דְאַתּוּ מַחִיל קְרָבָא:

יג"א וַיִּקְצֹף מֹשֶׁה עַל פְּקוּדֵי הַחֵיִל • מִמְּנִים עַל הַחֵיִל; לְלַמְדָּךְ, שֶׁכָּל סִרְחוֹן הַדּוֹר תְּלוּי בְּגִדּוּלִים, שֶׁיֵּשׁ
כַּח בְּיָדָם לַמַּחֲוֶיז.

(טו) וַיֹּאמֶר אֲלֵיהֶם מֹשֶׁה הַחַיִּיתֶם כָּל־נִקְבָּה:
טו וַיֹּאמֶר לְהוֹן מֹשֶׁה הַקְּמִיתוֹן כָּל נִקְבָּא:

(טז) הֵן הִנֵּה הָיוּ לִבְנֵי יִשְׂרָאֵל בְּדַבָּר בִּלְעָם לְמַסֵּר
מַעַל בִּיהוָה עַל־דְּבַר פִּעוֹר וַתְּהִי הַמּוֹנֶפֶת בַּעֲרַת
יְהוָה:
טז הָא אַנְוִן הוֹאֵה לְבָנֵי יִשְׂרָאֵל בַּעֲצַת בִּלְעָם
לְשִׁקְרָא שְׁקֵר קָדָם יי' עַל עֶסֶק פִּעוֹר וַהֲוֹת
מוֹתָנָא בְּכֻנְשָׁתָא דִּי:

יג"א הֵן הִנֵּה • מְגִיד, שֶׁהָיוּ מְפִירִין אוֹתָן: זוֹ הִיא שְׁנִכְשֵׁל פְּלוּנִי בָּהּ. בְּדַבָּר בִּלְעָם • אָמַר לָהֶם: אִפְלוּ
אַתֶּם מְכַנְּסִים כָּל הַמוֹנוֹת (ס"א הָאֲמוֹת) שֶׁבְּעוֹלָם, אֵין אַתֶּם יְכוּלִים לָהֶם; שְׁמָא מְרַבִּים אַתֶּם מִן הַמַּצְרִים
שֶׁהָיוּ שֵׁשׁ מֵאוֹת רֶכֶב בַּחוּר? בּוֹאוּ וְאַשְׁיֹאכֶם עֲצָה: אֱלֹהֵיהֶם שֶׁל אֱלוֹי שׁוֹנָא זְמָה הוּא וְכו' כְּדֹאִיתָא בִּיחֻלֵּךְ
וּבִסְפָּרִי.

אשל אברהם – הרב אלאשילי

"שֵׁשׁ מֵאוֹת רֶכֶב בַּחוּר" – שְׁמוֹת יד,
ו. הַמַּצְרִים הָיוּ מִיּוֹחָדִים בְּכָף שֶׁהָיוּ
לָהֶם שֵׁשׁ מֵאוֹת רֶכֶבִּים מוֹבָחָרִים, מֵה
שֶׁלֹּא הָיָה לָשׁוּם אוֹמֶה בְּעוֹלָם.
בּוֹאוּ וְאַשְׁיֹאכֶם עֲצָה – כְּדֹלְעִיל כּו',
יד: "לָכֶה אֵיעֲצָךְ", וּבְרַשִׁי שָׁם:
"אֵיעֲצָךְ – מֵה לָךְ לַעֲשׂוֹת. וּמֵה הִיא
הָעֲצָה? אֱלֹהֵיהֶם שֶׁל אֱלוֹי שׁוֹנָא זְמָה
הוּא כּו' .. תִּדְרַע שֶׁבִּלְעָם הִשִּׁיא עֲצָה זֹו
לְהַכְשִׁילָם בְּזֻמָּה, שֶׁהָרִי נֶאֱמַר: הֵן הִנֵּה
הָיוּ לִבְנֵי יִשְׂרָאֵל בְּדַבָּר בִּלְעָם."
אֱלֹהֵיהֶם שֶׁל אֱלוֹי שׁוֹנָא זְמָה הוּא
וְכו', כְּדֹאִיתָא בִּיחֻלֵּךְ – סְנִיְהֲדִרִין קו',
א. הוֹבָא לְעִיל שֶׁם בִּבְיָאוֹר.

וּבִסְפָּרִי – מֵה שֶׁרַק כָּאֵן צִין לְסַפְּרִי
וְלְעִיל שֶׁם צִין רַק לְסְנִיְהֲדִרִין, נִרְאֶה
שֶׁכּוֹנְתּוּ לְדַבְּרֵי הַסַּפְּרִי עַל פְּסוּק וְה',
שֶׁמִּשְׁם מְקוֹר פִּירוּשׁוֹ כָּאֵן "אָמַר לָהֶם
וּכו'", וְלֹא לְדַבְּרֵי הַסַּפְּרִי עַל הַפְּסוּק
"לָכֶה אֵיעֲצָךְ" שֶׁבְּפִרְשַׁת בְּלָק, שֶׁהֵם
כְּדַבְּרֵי הַגְּמָרָא בְּסִנְהֶדְרִין. וְכָךְ נֶאֱמַר

הַשְּׁלָל", וְלֹא אָמַר "אֶת כָּל הַשְּׁבִי וְאֶת
כָּל הַמִּלְקוֹחַ וְאֶת כָּל הַשְּׁלָל" (מִשְׁכִּיל
לדוד). תוֹרָה יד

(יד) וַיִּקְצֹף מֹשֶׁה עַל פְּקוּדֵי הַחֵיִל –
מִמְּנִים – "פְּקוּדִי" כְּמוֹ "פְּקוּדֵי" (רֹאס).
מִלְשׁוֹן מִינִי וְלֹא מִלְשׁוֹן מִנְּךְ. וְרֹאֵה גַם
רַשִׁי לְקֶמֶן פְּסוּק מִח. לְעִיל א, ג.

עַל הַחֵיִל, לְלַמְדָּךְ שֶׁכָּל סִרְחוֹן הַדּוֹר
תְּלוּי בְּגִדּוּלִים, שֶׁיֵּשׁ כַּח בְּיָדָם
לַמַּחֲוֶיז – רֹאֵה גַם רַשִׁי דְּבָרִים א, יג:
"שֶׁאֲשַׁמּוּתֵיהֶם שֶׁל יִשְׂרָאֵל תְּלוּיּוֹת
בְּרֹאשֵׁי דִּינֵיהֶם, שֶׁהָיָה לָהֶם לַמַּחֲוֶיז
וְלִכְנֹן אוֹתָם לְדַרְךְ הַיְשָׁרָה". תוֹרָה טו

(טז) בְּדַבָּר בִּלְעָם – אָמַר לָהֶם – וְהוּא
"בְּדַבָּר בִּלְעָם", וְלֹא אָמַר "בַּעֲצַת
בִּלְעָם", שֶׁקּוֹדֵם לַעֲצָה קָדָם דִּיבּוֹר שֶׁל
בִּלְעָם שֶׁהִבִּיא לַעֲצַת בִּלְעָם (דְּרָבִי).

אִפְלוּ אַתֶּם מְכַנְּסִים כָּל הַמוֹנוֹת –
הַמוֹנִי אוֹמוֹת.

שֶׁבְּעוֹלָם, אֵין אַתֶּם יְכוּלִין לָהֶם,
שְׁמָא מְרַבִּים אַתֶּם מִן הַמַּצְרִים שֶׁהָיוּ

(יג) וַיֵּצְאוּ מֹשֶׁה וְאַלְעָזָר הַכֹּהֵן –
לְפִי שָׂרְאוּ אֶת נַעֲרֵי יִשְׂרָאֵל – אֲבָל
אֲנָשֵׁי הַמְּלַחֲמָה בְּכָר הָעִיד עֲלֵיהֶם
הַכְּתוּב שֶׁלֹּא נִחְשְׁדוּ לְשַׁלּוֹחַ יָד בְּבָנֵה,
כְּדֹלְעִיל בְּרַשִׁי פְּסוּק יא, וְלִכְנֹן אָמַר
שֶׁאֱלוֹ הָיוּ "נַעֲרֵי יִשְׂרָאֵל", שֶׁעָשׂוּ
מַעֲשֵׂה נַעֲרוֹת (מִשְׁכִּיל לדוד).

יוֹצְאִים לַחֲטָף מִן הַבְּזָה – שֶׁאֵין לוֹמַר
שֶׁיֵּצְאוּ לְקַבֵּל פְּנֵי הַשְּׁבִי מִהַמְּלַחֲמָה,
כְּדִמְשַׁמֵּעַ מִלְשׁוֹן הַכְּתוּב, שֶׁהָרִי בְּפְסוּק
הַקּוֹדֵם אוֹמַר: "וַיָּבִיאוּ אֶל מֹשֶׁה וְאֶל
אַלְעָזָר .. אֶת הַשְּׁבִי וְאֶת הַמִּלְקוֹחַ וְאֶת
הַשְּׁלָל אֶל הַמַּחֲנֶה", וְאֵם כֵּן הוֹאִיל
וּכְבָּר נִכְנָסוּ אֶל הַמַּחֲנֶה לָמָּה יֵצְאוּ
מֹשֶׁה וְאַלְעָזָר "אֶל מַחֲוֶיז לַמַּחֲנֶה", וְעַל
כֵּן מִפְּרֹשׁ שֶׁיֵּצְאוּ בְּגִלָּל שְׁנַעֲרֵי יִשְׂרָאֵל
יֵצְאוּ לַחֲטוֹף מִן הַבְּזָה שֶׁנִּשְׁאַרָה מַחֲוֶיז
לַמַּחֲנֶה, שֶׁכֵּן כְּשֶׁבִּיאוּ בְּתַחֲלִילָה לֹא
הִבִּיאוּ אַתֶּם אֶת כָּל הַשְּׁלָל אֶל תּוֹךְ
הַמַּחֲנֶה [וְכֵן מִשְׁמַע מִלְשׁוֹן הַכְּתוּב
"וַיָּבִיאוּ .. אֶת הַשְּׁבִי וְאֶת הַמִּלְקוֹחַ וְאֶת

(יז) וְעֵתָהּ הָרָגוּ כָּל־זָכָר בַּטָּף וְכָל־אִשָּׁה יָדַעַת אִישׁ לְמִשְׁכַּב זָכָר הָרָגוּ:

י"ז וְכָל־אִשָּׁה יָדַעַת אִישׁ • (יבמות ס) רְאוּיָה לְהַבְעֵל, אֶף־עַל־פִּי שְׁלָא נִבְעֵלָה. (יבמות ס) וּלְפָנַי הֵצִיץ הַעֲבִירוֹם, וְהָרְאוּיָה לְהַבְעֵל פְּנִיָּה מוֹרִיקוֹת. הָרָגוּ • (ספרי) לָמָּה חֲזַר וְאָמַר? לְהַפְסִיק הָעֵנִינִי, דְּבָרֵי רַבִּי יִשְׁמָעֵאל, שָׂאֻם אֲנִי קוֹרָא: "הָרָגוּ כָּל־זָכָר בַּטָּף וְכָל־אִשָּׁה יָדַעַת אִישׁ... וְכָל הַטָּף בְּנָשִׁים וְגו'...", אֲנִי יוֹדֵעַ אִם לְהָרֹג (וְכָל־אִשָּׁה יָדַעַת) עִם הַזָּכָרִים אוֹ לְהַחֲיוֹת עִם הַטָּף? לָכֵן נֶאֱמַר "הָרָגוּ".

(יח) וְכָל הַטָּף בְּנָשִׁים אֲשֶׁר לֹא־יָדָעוּ מִשְׁכַּב זָכָר הֲחִיו לָכֶם:

(יט) וְאַתֶּם חָנוּ מִחוּץ לַמַּחֲנֶה שִׁבְעַת יָמִים כָּל הָרֹג נַפֶּשׁ וְכָל נֹגַע בַּחֲלָל תַּתְּחַטְּאוּ בַּיּוֹם הַשְּׁלִישִׁי וּבַיּוֹם הַשְּׁבִיעִי אַתֶּם וּשְׂבִיכֵכֶם:

י"ט וְאַתֶּם חָנוּ מִחוּץ לַמַּחֲנֶה • שְׁלָא יִכְנְסוּ לַעֲזָרָה. כָּל הָרֹג נַפֶּשׁ • (ספרי) רַבִּי מֵאִיר אוֹמֵר: בְּהוֹרֵג בְּדָבָר הַמְקַבֵּל טָמְאָה, הַכְּתוּב מְדַבֵּר. וְלִמְדָּךְ הַכְּתוּב: שֶׁהַפְּלִי מְטַמֵּא אָדָם בְּחֻבוּרֵי הַמֵּת, כְּאִלּוּ נֹגַע בְּמֵת עֲצָמוֹ. אוֹ יָכוֹל

אשל אברהם – הרב אלאשולי

לְהַפְסִיק הָעֵנִינִי, דְּבָרֵי רַבִּי יִשְׁמָעֵאל בְּסַפְרִי.

שָׂאֻם אֲנִי קוֹרָא "הָרָגוּ כָּל זָכָר בַּטָּף, וְכָל אִשָּׁה יָדַעַת אִישׁ, וְכָל הַטָּף בְּנָשִׁים וְגו'..." - "הֲחִיו לָכֶם" - פְּסוּק יח. אֲנִי יוֹדֵעַ אִם לְהָרֹג ("וְכָל אִשָּׁה יָדַעַת אִישׁ") - בְּכֻמָּה כְּתִיב־יָד וּפְסוּקִים לֹא גוֹרְסִים אוֹתוֹ. אֶף הָעֵנִינִי נָכוֹן.

עִם הַזָּכָרִים - כְּלוּמָר, הֵאֵם "הָרָגוּ" מוּסָב גַּם עַל "וְכָל אִשָּׁה".

אוֹ לְהַחֲיוֹת עִם הַטָּף, לָכֵן נֶאֱמַר "הָרָגוּ". - כְּלוּמָר, הֵאֵם "הֲחִיו לָכֶם" מוּסָב גַּם עַל "וְכָל אִשָּׁה". וְהַטָּעַם שֵׁשׁ לְהַחֲיוֹת אוֹתָן, בְּגִלָּל וְכוּתָהּ, שֶׁהִיָּתָה רְאוּיָה לְהַבְעֵל וְלֹא נִבְעֵלָה, וְאֶף שִׁמְשָׁה קָצַף עַל זֶה גּוֹפֵא שֶׁהִיָּתָה אֶת הַנִּקְבּוּת, הִרִי מִזֶּה שְׁלָא הַמְשִׁיף מִיָּד וְאָמַר: "וְעֵתָהּ הָרָגוּ כָּל נִקְבָּה", אֲלֵא "הָרָגוּ כָּל זָכָר בַּטָּף", הִיָּה בְּמִשְׁמַע שֶׁאֵת הַנִּקְבּוּת כִּכָּר אֵין לְהוֹרֹג (ראה מהר"א).

מהר"א. תורה יט

(יט) מִחוּץ לַמַּחֲנֶה - שְׁלָא יִכְנְסוּ לַעֲזָרָה - בְּדִין טָמְאֵי מֵתִים שֶׁנִּשְׁלָחִים מִמַּחֲנֶה שְׂכִינָה. וְרָאָה גַּם רִשִׁי לְקַמֵּן פְּסוּק כד.

כָּל הָרֹג נַפֶּשׁ - רַבִּי מֵאִיר אוֹמֵר - סַפְרֵי חֲקַת פְּסָקָא קכו.

בְּהוֹרֵג בְּדָבָר הַמְקַבֵּל טָמְאָה, הַכְּתוּב

כָּאן. תורה יז
(יז-יח) וְכָל אִשָּׁה יָדַעַת אִישׁ - רְאוּיָה לְהַבְעֵל, אֶף־עַל־פִּי שְׁלָא נִבְעֵלָה - וְהַחֲכִירָה לָכֵךְ הוּא בְּגִלָּל הַסְתִּירָה בְּמִשְׁמַעוֹת הַפְּסוּקִים, שְׂכָאן כְּתוּב: "כָּל אִשָּׁה יוֹדַעַת אִישׁ לְמִשְׁכַּב זָכָר הָרָגוּ", אֲבָל אִם אֵינָה יוֹדַעַת - קִיָּמוֹ, וּמִשְׁמַע שֶׁ"הַטָּף בְּנָשִׁים" בֵּין יָדָעוּ בֵּין לֹא יָדָעוּ - קִיָּמוֹ, אֶף בְּפְסוּק הַכָּא כְּתוּב: "וְכָל הַטָּף בְּנָשִׁים אֲשֶׁר לֹא יָדָעוּ מִשְׁכַּב זָכָר הֲחִיו לָכֶם", אֲבָל אִם יָדָעוּ - הָרָגוּ, וּמִשְׁמַע שֶׁ"אִשָּׁה" אֶף־עַל־פִּי שְׁלָא יָדָעָה - הָרָגוּ. וְלָכֵן מוֹכְרָהִים לוֹמַר שֶׁ"יָדַעַת" וְ"אֲשֶׁר לֹא יָדָעוּ", לָאוּ יָדִיעָה מִמֶּשׁ קָאֵמַר, אֲלֵא בְּרְאוּיָה לְהַבְעֵל הַכְּתוּב מְדַבֵּר, דְּכָל אִשָּׁה הָרְאוּיָה לְהַבְעֵל - הָרָגוּ, וְ"אִשָּׁה" פִּירוּשָׁה אֲפִלּוּ טָף בֵּת שְׁלֹשׁ שָׁרְאוּיָה לִידָע, וְמָה שֶׁנֶּאֱמַר "וְכָל הַטָּף בְּנָשִׁים.. הֲחִיו לָכֶם", מְדַבֵּר בְּפֻחוֹתָהּ מִבֵּת שְׁלֹשׁ בֵּינוֹ שְׂאִינָה רְאוּיָה לְהַבְעֵל (יבמות ס, ב ורש"י שם). וְהַטָּעַם שֵׁשׁ לְהָרֹג, כְּדִי שְׁלָא יִכְשִׁילוּ אֶת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל (ראה לבוש).

וּלְפָנַי הֵצִיץ הַעֲבִירוֹם, וְהָרְאוּיָה לְהַבְעֵל פְּנִיָּה מוֹרִיקוֹת - נַעֲשִׂים יְרוּקוֹת. וְכְּתִב רִשִׁי שֶׁם שֶׁהִיָּה זֶה נִס.

הָרָגוּ - לָמָּה חֲזַר וְאָמַר - וְהִרִי כִכָּר אָמַר בְּתַחֲלִיל הַפְּסוּק "הָרָגוּ", וְזֶה מוּסָב עַל כָּל הַפְּסוּק.

בְּסַפְרֵי כָּאן בְּהַמְשָׁף לְ"אַלְהֵיהֶם שֶׁ אֵלֹהֵי שׁוֹנָא וְמָה הוּא" - "הַעֲמִידוּ לָהֶם נִשְׁיכֶם וּבְנוֹתֵיכֶם לְזֻמָּה, וְהֵם שְׁטוּפִים בְּזֻמָּה, וְאַלְהֵיהֶם שׁוֹלֵט בָּהֶם, שׁוּה כָּל שְׂכָל זִמֵּן שִׁישְׁרָאֵל עוֹשִׂים רְצוֹנוֹ הוּא נִלְחָם לָהֶם, וּבְזִמֵּן שֶׁאֵין עוֹשִׂים רְצוֹנוֹ כְּכֻכּוֹל הוּא נִלְחָם בָּם, וְלֹא עוֹד אֲלֵא שְׁעוֹשִׂין אֶת הַרְחָקוֹן אַכּוּרִי". וְאֵם כֵּן, הֲצִיּוֹן לְטַנְהָדְרִין הוּא לְעֵנִין פְּרִטִי הַעֲצָה שֶׁנִּתֵּן בְּלָעַם, וְאֵלֹהֵי הֲצִיּוֹן לְסַפְרֵי הוּא לְעֵנִין תּוֹצְאוֹתֶיהָ שֶׁל הַזֻּמָּה בִּיחְסוֹ שֶׁל הַקְדוּשָׁה־בְּרוּךְ־הוּא לְכַנִּי יִשְׂרָאֵל, וּבִשְׁנֵיהֶם מוּבָא הַלְשׁוֹן "אַלְהֵיהֶם שֶׁל אֵלֹהֵי שׁוֹנָא וְמָה הוּא", וּבְ"וְכֹכָבִים" מְרַמֵּז רִשִׁי לְהַמְשָׁף הַלְשׁוֹן בְּסַנְהֶדְרִין, וְלְהַמְשָׁף הַלְשׁוֹן בְּסַפְרֵי.

הֵן הִנֵּה - מְנִיד שֶׁהוּא מְכִירִין אוֹתָן, זֶה הוּא שְׁנִכְשֵׁל פְּלוֹנִי כֶּה - כְּלוּמָר, יָדָעוּ לְהַפִּיר עַל שֶׁ"זֶה הוּא" שֶׁהַכְּשִׁילָהּ, וְגַם יָדָעוּ לְהַפִּיר "שְׁנִכְשֵׁל פְּלוֹנִי כֶּה", וְאֵלֵי לָמַד כֵּן מִכְּפֹל הַלְשׁוֹן "הֵן הִנֵּה". וְכְּתִב בִּ"שְׁנֵתִי חֲכָמִים", שְׁמָה שֶׁפִּירֶשׁ רִשִׁי דְּבֹרֵז זֶה רַק לְאַחַר הַדְּבֹרֶשׁ שֶׁל "בְּדָבָר בְּלָעַם", מִשּׁוֹם שֶׁרַק לְאַחַר שֶׁפִּירֶשׁ שֶׁעֲצַת בְּלָעַם הִיָּתָה לְהַכְּשִׁילָם בְּזֻמָּה, נִתֵּן לְפָרֶשׁ שֶׁ"הֵן הִנֵּה" הַכְּנָנָה לְעֵנִין "שְׁנִכְשֵׁל פְּלוֹנִי כֶּה". וְרָאָה רִשִׁי לְעִיל שֶׁם שֶׁמִּשְׁמַע שֶׁמְפָרֶשׁ "הֵן הִנֵּה", בְּמִשְׁמַעוֹת שֶׁל סִבָּה, וּכְפִשְׁטוֹת הַלְשׁוֹן

שיעור יומי ליום שני כ"ו תמוז ושנים מקרא ואחד תרגום – לא – פרשת מטות-מסעי

אפילו זרק בו חץ והרגו? תלמוד לומר: "וכל נגע בחלל", מקיש הורג לנגע, מה נוגע על-ידי חבורו, אף הורג על-ידי חבורו. **תתחטאו**. במי נדה דין שאר טמאי מתים, שאף לדברי האומרים (יבמות סא) קברי עובדי גילולים אינן מטמאין באהל, שנאמר (יחזקאל לד): "ואתן צאני צאן מרעיתי אדם אתם", אתם קרויים אדם ואין עובדי גילולים קרוין אדם, מודה הוא שהעובדי גילולים מטמאין במגע ובמשא, שלא נאמר אדם אלא אצל טמאת אהלים, שנאמר (במדבר יט): "אדם כי ימות באהל". אתם ושביכם. לא שהנכרים מקבלין טמאה וצריכין הנאה, אלא מה אתם בני-ברית, אף שביכם, כשיבואו לברית ויטמאו, צריכין הנאה.

~ נקודות משיחות קודש ~ (ביאורים לפירוש רש"י ד עמ' 269)

בהורג בדבר המקבל טמאה הכתוב מדבר, ולמדך הכתוב שהכלי מטמא אדם בחבורי המת כאלו נגע במת עצמו (לא, יט) יש לשאל, הרי בפסוק נאמר כל הורג נפש, ובפשוטו של מקרא משמע שהכנה הן בחרב והן בחץ? ויש לומר, דהנה ממה שנאמר "כל הורג נפש" משמע, שכל מי שהורג אדם נטמא בטמאת מת, הינו שהטמאה אינה קשורה לנגיעה במת או עם המוצאות באהל המת, אלא עצם מעשה ההריגה מטמא. ולפי זה קשה: מפיו שיש כאן גדר חדש של טמאת מת, מדוע לא נזכר דין זה לעיל בפרשת חקת (יט, א ואילוף), שם נאמרו כל דיני טמאת מת? ועל זה מתרץ שהטמאה היא פרט בטמאת **מגע**, עליה כבר למדנו לעיל, אלא שהתורה מפרטת ומחדשת כאן, שהנוגע בכלי הנוגע במת הרי זה כאלו נוגע במת עצמו.

(ב) **וכל-בגד וכל-כלי-עור וכל-מעשה עזים וכל-בלי-עין תתחטאו: ם**
וכל לבוש וכל מן דמשך וכל עובר מעזי
וכל מן דעא תדין עלוהי:

ה"ש וכל-מעשה עזים • (ט"ז) להביא כלי הקרנים והטלפים והעצמות.

אשל אברהם – הרב אלאשילי

הוא שהגוים מטמאין במגע ובמשא, שלא נאמר "אדם" אלא אצל טמאת אהלים – אכל במגע ובמשא לא נאמר אדם (גמרא שם), שמצינו פסוק אצל מגע שלא נאמר בו אדם, והוא (לעיל יט, יח): "הנוגע בעצם או בחלל", הלכך אף-על-גב דלא נקראים אדם, מטמאים במגע ובמשא (רש"י יבמות שם). **שנאמר "אדם כי ימות באהל". אתם ושביכם** – לא שהגוים מקבלין טמאה וצריכין הנאה, אלא מה "אתם" בני ברית, אף "שביכם" כשיבואו לברית ויטמאו – צריכין הנאה. – לעיל יט, יד. תורה כ
(ב) **וכל מעשה עזים – להביא כלי הקרנים והטלפים והעצמות** – ראה חולין כה, ב: "מה תלמוד לומר: וכל מעשה עזים, להביא דבר הבא מן העזים, מן הקרנים ומן הטלפים [דהא כלי עור בהדיא פתיב ברישא דקרא – רש"י], שאר בהמה וחייה מניין? תלמוד לומר: וכל מעשה, אם כן, מה תלמוד לומר עזים? פרט לעופות" [בגון צפרני גריפון שעושים מהם כלים – רש"י]. תורה כא

דבר המקבל טומאה, שכן גם לדיו הטומאה היא על ידי מגע, אלא שהמגע הוא בכח האדם שבחץ. **תלמוד לומר: "וכל נגע בחלל", מקיש "הרג" ל"נגע", מה "נגע" על ידי חבורו – למת.**
אף "הרג" על-ידי חבורו – שנוגע בידיו בכלי בעודו מחובר למת, ולא על-ידי הכח שהכניס בזריקת החץ (תורת מנחם).
תתחטאו – ב"מי נדה" – במי הויה [של אפר פרה] (רש"י לעיל יט, ט).
דין שאר טמאי מתים – שנטמאו ממתי ישראל, שצריכים הנאה באפר פרה, כדלעיל שם, ואף כאן הגם שנטמאו ממתי מדיו, צריכים הנאה, וכפי שמבאר הטעם מיד.
שאף לדברי האומרים – רבי שמעון בן יוחאי ורבותי סא, ריש עמוד א.
קברי גוים אינן מטמאין באהל – את המאהיל עליהם (רש"י שם).
שנאמר – יחזקאל לד, לא.
"ואתן צאני צאן מרעיתי אדם אתם", "אתם" קרויים "אדם" ואין אמות העולם קרוין "אדם", מודה

מדבר, ולמדך הכתוב שהכלי מטמא אדם בחבורי המת – בעוד הכלי מחובר למת.
כאלו נוגע – האדם בידיו.
במת עצמו – ונעשה האדם אב הטומאה כמו הכלי עצמו. ולא שהכלי נעשה אבי אבות הטומאה כמות, והאדם הנוגע בכלי נעשה אב הטומאה, שאין זה מונח בלשון הכתוב, אלא משמעות לשון הכתוב "כל הורג נפש" היא, שהקשר שבין ה"הורג" לבין ה"נפש" שהרג באמצעות הכלי, הוא היוצר את הטומאה בהורג, והוא כאילו נגע במת עצמו (הרבי).
או יבול אפלו זרק בו חץ והרגו – נטמא ההורג. והטומאה היא מצד זה שהרגו ולא מצד נגיעתו במת (רא"ם).
וב"תורת מנחם" כתב, שגם כאן הטומאה היא מצד הקשר שנוצר בין ההורג למת, באמצעות הכח שהכניס בחץ, ולכן בדוקא נקט רש"י "חץ" שהוא דבר המקבל טומאה, ולא אבן, שאינה מקבלת טומאה, שסבירא זו אינה חולקת על כך שלא צריף להיות

(כא) וַיֹּאמֶר אֶלְעָזָר הַכֹּהֵן אֶל־אַנְשֵׁי הַצִּבָּא הַבָּאִים לְמַלְחָמָה זֹאת חֻקַּת הַתּוֹרָה אֲשֶׁר־צִוָּה יְהוָה אֶת־מֹשֶׁה:

כא וַיֹּאמֶר אֶלְעָזָר הַכֹּהֵן אֶל־אַנְשֵׁי הַצִּבָּא הַבָּאִים
לְמַלְחָמָה זֹאת חֻקַּת הַתּוֹרָה אֲשֶׁר־צִוָּה יְהוָה
אֶת־מֹשֶׁה:

ט"ו וַיֹּאמֶר אֶלְעָזָר הַכֹּהֵן וְגו' • לְפִי שֶׁבֶא מֹשֶׁה לְכָלֵל כְּעֵס, בָּא לְכָלֵל טְעוֹת, שְׁנִתְעַלְמוּ מִמֶּנּוּ הַלְכוֹת
גְּעוּלֵי נָכְרִים, וְכֵן אֵתָּה מוֹצֵא בְּשִׁמְיִי לְמִלּוּאִים, שֶׁנֶּאֱמַר (ויקרא י'): "וַיִּקְצֹף (מֹשֶׁה) עַל־אֶלְעָזָר וְעַל־אִיתָמָר -
בָּא לְכָלֵל כְּעֵס, בָּא לְכָלֵל טְעוֹת, וְכֵן (במדבר כ'): בְּ"שִׁמְעוֹנָא הַמְּרִים": "וַיִּן אֶת־הַסֵּלַע" - עַל־יְדֵי הַכְּעֵס טָעָה.
אֲשֶׁר צִוָּה ה' וְגו' • (ספרי) תִּלָּה הַהוֹרָאָה בְּרַבּוֹ.

אשל אברהם - הרב אלאשולי

עַל־יְדֵי הַכְּעֵס טָעָה - שֶׁבִּמְקוֹם לְדַבֵּר
אֶל הַסֵּלַע הִכָּה בּוֹ. וְהִנֵּה כָּאן רִש"י דִּינִק
לְכַתּוּב "עַל־יְדֵי הַכְּעֵס טָעָה", וְלֹא רַק
ש"ב אֶל לְכָלֵל כְּעֵס בָּא לְכָלֵל טְעוֹת",
בֵּינָן שֶׁכָּאן כְּעֵס מִמֶּשׁ בְּאוֹפֶן אִישִׁי,
וּבְעֻקְבוֹת כֶּךָ אָמַר לָהֶם בִּישׁוּי הָרִיף
מִתּוֹךְ כְּעֵס, וְלָכֵן גַּם "טָעָה" מִמֶּשׁ,
שֶׁהַכְּעֵס גָּרַם לוֹ לְטְעוֹת לְמַעֲשֶׂה,
שֶׁהִכָּה בַּסֵּלַע בְּמִקּוֹם לְדַבֵּר אֵלָיו. וְלָכֵן
כָּאן רִש"י לֹא כּוֹתֵב: "וְכֵן אֵתָּה מוֹצֵא
בְּשִׁמְעוֹנָא הַמְּרִים", אֲלֹא "וְכֵן בְּשִׁמְעוֹ
נָא הַמְּרִים", דִּהְיוּ שְׂאִינֵנו מֵאוֹתוֹ סוּג
שֶׁל כְּעֵס וְטְעוֹת שֶׁל שְׁנֵי הַמְּקָרִים
הַקּוֹדְמִים, אֲלֹא הוּא סוּג אַחֵר, אֲךָ בֵּינָן
שְׁסוּף סוּף יֵשׁ בִּינְיָהֶם דִּמְיוֹן מְסוּיָם,
שֶׁהַכְּעֵס מְבִיא לִידֵי טְעוֹת, לָכֵן כָּתוּב
כָּאן יָחַד עֲמֻקָּה. וְכָתוּב בְּ"תוֹרַת מִנְחָם",
שֶׁרַק כָּאן כּוֹתֵב רִש"י שֶׁבְּשִׁמְיִי
לְמִלּוּאִים וּבִהְבָּאת הַסֵּלַע הֵיחָד טְעוֹת
בְּגִלָּל הַכְּעֵס, אֲבָל בְּפִרְשַׁת שְׁמִיִּי
וּבְפִרְשַׁת חֻקַּת לֹא אוֹמֵר רִש"י כֵּן,
וְהַטֵּעַם לָזֶה הוּא מִשּׁוֹם שֶׁבִּשְׁנֵי
הַמְּקוֹמוֹת הִלְלוּ נִיתָן לְפָרֵשׁ אֵת
הַדְּבָרִים גַּם לֹא הִטְעַם שֶׁל "בָּא לְכָלֵל
כְּעֵס וכו'", וְכֵמו שֶׁמִּפְרֵשׁ רִש"י שֶׁם
וְשֶׁם, אֲבָל מֵאַחַר שֶׁהוֹצִירָה לְפָרֵשׁ כָּאן
ש"ב אֶל לְכָלֵל כְּעֵס בָּא לְכָלֵל טְעוֹת",
מוֹסִיף רִש"י שֶׁאֲפָשָׁר לְפָרֵשׁ כֵּן גַּם
בְּשִׁמְיִי לְמִלּוּאִים וּבִהְבָּאת הַסֵּלַע.

אֲשֶׁר צִוָּה ה' וְגו' - "אֵת מֹשֶׁה".

תִּלָּה הַהוֹרָאָה בְּרַבּוֹ - רֹאֵה עִירוֹבִין
סג, א שֶׁאָמַר לָהֶם כֵּן כְּדִי שֶׁלֹּא יִהְיֶה
נֶחֱשֵׁב מוֹרָה הִלְכָה בְּפִנֵּי רַבּוֹ, וְלָכֵן
אָמַר: "לֹאֲחִי אָבָא צִוָּה, וְאוֹתִי לֹא צִוָּה",
וּבְרִש"י שֶׁם: "חֹלֵק כְּבוֹד לְמֹשֶׁה ..
וְהוֹרָה הַלְכוֹת גְּעוּלֵי". וְרֹאֵה רִש"י

ויקרא י, יט. תורה כב

וּבְרִש"י שֶׁם: "מִפְנֵי מַדָּה נִשְׂרָף זֶה",
וּבְרִש"י שֶׁם פְּסוּק יו: "שִׁמְאָה מַחוּץ
לְקָלָעִים יִצְאָהּ", וְאֵם כֵּן כְּעֵס עַל כֶּךָ
שֶׁלֹּא שָׁמְרוּ אֶת הַחֻשָּׁת וּבְגִלָּל זֶה
נִצְלָצוּ לְשִׁרְפָּה.

בָּא לְכָלֵל טְעוֹת - שֶׁאָמַר לָהֶם שֶׁהִיָּה
לָהֶם לֶאֱכֹל אֶת הַחֻשָּׁת בְּאִנְיוּת,
כְּשֶׁם שֶׁאָכְלוּ אֶת הַמִּנְחָה, וְעַל כֶּךָ
הִשְׁיֵב לוֹ אֶהָרִן: אִם שִׁמְעַת בְּקֹדֶשִׁי
שְׁעָה (בַּמִּנְחָה), אֵין לָךְ לְהִקָּל בְּקֹדֶשִׁי
דּוֹרוֹת (בַּחֻשָּׁת רֹאשׁ חֹדֶשׁ), וְעַל זֶה
נֶאֱמַר בְּכַתּוּב (שם פסוק כ): "וַיִּשְׁמַע מֹשֶׁה
וַיִּיטֵב בְּעִינָיו", וּבְרִש"י שֶׁם: "הוֹדָה וְלֹא
בוֹשׁ לומר לֹא שִׁמְעַתִּי". וּבִיתֵר בִּיאִוּר
כָּתַב רִש"י בְּזִבְחִים קָא, א: "מִשֶּׁה
בְּשִׁקְצָף טָעָה, כְּסִבּוֹר בֵּינָן שִׁמְעַתִּי
הֵיחָד אִנְיוּת בַּמִּנְחָה, הוּא הָדִין
לְחֻשָּׁת, וְאָמַר לוֹ אֶהָרִן: שִׁמְאָה דִּינָקָא
קֹדֶשִׁי שְׁעָה שִׁמְעַת, וְהוֹדָה לוֹ". בְּלוֹמַר,
גַּם כָּאן מֹשֶׁה לֹא כְּעֵס מִמֶּשׁ, אֲלֹא רַק
"בָּא לְכָלֵל כְּעֵס" בֵּינָן שֶׁזֶה הִיָּה לְשֵׁם
שְׁמִיִּם, עַל שֶׁנֶּאֱלָצוּ לְשִׁרּוֹף אֵת
הַחֻשָּׁת, וְעַל יְדֵי זֶה "בָּא לְכָלֵל טְעוֹת",
שֶׁחֻשָּׁב שֶׁהָיוּ צְרִיכִים לֶאֱכֹל אֶת
הַחֻשָּׁת. אֲבָל אֵין זֶה טְעוֹת גְּמוּרָה
בְּהוֹרָאת הִלְכָה לְמַעֲשֶׂה, שֶׁכֵּן הַחֻשָּׁת
כְּבָר נִשְׂרָפָה, וְכֵל הַטְּעוֹת הֵיחָד בְּסִבְרָא
בְּלִבָּד וְלֵאחֵר מַעֲשֶׂה. וְזֶה מֵה שֶׁרִש"י
מְקַדִּים כָּאן וְאוֹמֵר: "וְכֵן אֵתָּה מוֹצֵא
בְּשִׁמְיִי לְמִלּוּאִים", דִּהְיוּ שֶׁגַּם
בְּשִׁמְיִי לְמִלּוּאִים הִיָּה מַעֲשֵׂה מְאוּרָע
זֶה, שֶׁמֹּשֶׁה "בָּא לְכָלֵל כְּעֵס" לְשֵׁם
שְׁמִיִּם, כְּדִי שִׁישְׁמְרוּ לְהִבָּא שֶׁלֹּא יִפְסְלוּ
אֶת הַחֻשָּׁת בְּיוֹצֵא, וּבְגִלָּל זֶה "בָּא
לְכָלֵל טְעוֹת", שֶׁשְׁעָה בְּסִבְרָא, אֲבָל לֹא
בְּהוֹרָאת הִלְכָה לְמַעֲשֶׂה.

וְכֵן בְּ"שִׁמְעוֹ נָא הַמְּרִים" - לְעִיל כ, י.
"וַיִּן אֶת־הַסֵּלַע" - לְעִיל כ, יא.

(כא) וַיֹּאמֶר אֶלְעָזָר הַכֹּהֵן וְגו' - לְפִי
שֶׁבֶא מֹשֶׁה לְכָלֵל כְּעֵס - בְּדִלְעִיל
"וַיִּקְצֹף מֹשֶׁה".

בָּא לְכָלֵל טְעוֹת, שְׁנִתְעַלְמוּ מִמֶּנּוּ
הַלְכוֹת גְּעוּלֵי גוֹיִם - וְלָכֵן הוֹצִירָה
אֶלְעָזָר לומר הַלְכוֹת אֵלוּ בְּמִקּוֹם מֹשֶׁה.
וּמֵה שֶׁאָמַר "בָּא לְכָלֵל טְעוֹת", אֲךָ
שְׂאִין זֶה אֲלֹא "שְׁנִתְעַלְמוּ מִמֶּנּוּ"
(נִשְׁכַּחוּ מִמֶּנּוּ בְּאוֹתָהּ שְׁעָה). יֵשׁ לומר
שֶׁזֶהוּ הַדִּיּוּק "בָּא לְכָלֵל טְעוֹת", וְלֹא
שֶׁטָעָה מִמֶּשׁ (כְּלָשׁוֹן שֶׁכָּתַב לְקֶמֶן גְּבִי
"וַיִּן אֶת־הַסֵּלַע"), שֶׁכֵּן לֹא הֵיחָד כָּאן
טְעוֹת בְּהוֹרָאת הִלְכָה לְמַעֲשֶׂה, שֶׁהוֹרָה
הַפּוֹר מִהָדִין, אֲלֹא לֹא הוֹרָה כָּלֵל,
וְאֶלְעָזָר דִּרֵּשׁ בְּמִקּוֹמוֹ. יֵשׁ לומר שֶׁזֶהוּ
גַּם הַדִּיּוּק "בָּא לְכָלֵל כְּעֵס", שְׂאִין זֶה
כְּעֵס מִמֶּשׁ, רַק "לְכָלֵל כְּעֵס", בֵּינָן
שֶׁהַכְּעֵס שֶׁל מֹשֶׁה לֹא הִיָּה בְּאוֹפֶן
אִישִׁי, אֲלֹא לְשֵׁם שְׁמִיִּם, לְהַפְרִישׁם
מֵאִיסוֹר (רֹאֵה תִנְיָא אֲגָרָת הַקֹּדֶשׁ סִימָן
כֹּה שֶׁלְּהַפְרִישׁ מֵאִיסוֹר מוֹתֵר לְכַעֲסוֹ).
אֲךָ בֵּינָן שְׁסוּף סוּף הִיָּה כָּאן עֲנִין שֶׁל
כְּעֵס, לָכֵן "בָּא לְכָלֵל טְעוֹת" (שֶׁכֵּן הוּא
בְּדִרְךָ הַטְּבַע שֶׁהַכְּעֵס גּוֹרֵם לְשִׁכְחָה),
אֲלֹא שֶׁבְּהִתְאֵם לְכַעֲס הֵיחָד גַּם
הַטְּעוֹת, שֶׁלֹּא טָעָה מִמֶּשׁ, אֲלֹא רַק "בָּא
לְכָלֵל טְעוֹת", שֶׁכָּחָה זְמַנִּית בְּלִבָּד וְלֹא
יִצְאָה תִּקְלָה מִתַּחַת יָדוֹ).

וְכֵן אֵתָּה מוֹצֵא בְּשִׁמְיִי לְמִלּוּאִים,
שֶׁנֶּאֱמַר - וַיִּקְרָא י, טו.

"וַיִּקְצֹף מֹשֶׁה - בְּפִסּוּק לֹא נֶאֱמַר
מֹשֶׁה. אֲךָ יָדוּעַ שֶׁלְּפַעֲמִים רִש"י
מַעֲתִיק הַפְּסוּקִים בְּתוֹסְפוֹת וְשִׁנוּיִים,
לְצוּרָה בִּיאִוּר הַפְּסוּקִים.

עַל אֶלְעָזָר וְעַל אִיתָמָר, בָּא לְכָלֵל
כְּעֵס - עַל שֶׁרֹאֵה שֶׁשְׁפָּרוּ אֵת
הַחֻשָּׁת, רֹאֵה וַיִּקְרָא י, טו: "וְאֵת שְׁעִיר
הַחֻשָּׁת דִּרֵּשׁ דִּרֵּשׁ מֹשֶׁה וְהִנֵּה שִׁרְף",

(כב) **אֶךְ אֶת־הַזֹּהֵב וְאֶת־הַכֶּסֶף אֶת־הַנְּחֹשֶׁת אֶת־**
הַבָּרָזֹל אֶת־הַבָּדִיל וְאֶת־הַעֲפָרָה:
 כב כרם ית דהבא וית כספא ית נחשתא ית
 פרזלא ית אכצא וית אכרא:

כ"י אף את־הזהב וגו'. אף־על־פי שלא הזהיר לכם אלא על הלכות טמאה, עוד יש להזהיר לכם על הלכות געול. ו"אף" לשון מעוט, כלומר ממעטין אתם מלהשתמש בפלים אפלו לאחר טהרתן מטמאת המת עד שיטהרו מבליעת אסור נבלות. ורבותינו אמרו: "אף את־הזהב" לומר, שצריך להעביר חלדה שלו קדם שיגעילנו, וזהו לשון "אף", שלא יהא שם חלדה, אף המתכת יהיה כמות שהוא.

(כג) **כָּל־דָּבָר אֲשֶׁר־יָבֹא בָאֵשׁ תַּעֲבִירוּ בָאֵשׁ וְטָהַר**
אֶךְ בְּמֵי נֹדָה יִתְחַטֵּא וְכֹל אֲשֶׁר לֹא־יָבֹא בָאֵשׁ
תַּעֲבִירוּ בַּמַּיִם:
 כג כל מדעם דמתעל בנורא תעברונה בנורא
 וידפי כרם במי אדיותא ויתדי וכל די לא
 מתעל בנורא תעברונה במיא:

כ"י כל־דבר אשר־יבא באש. לבשל בו כלום. תעבירו באש. (ע"ז ב) כדרך תשמישו - הגעלתו, מה שתשמישו על־ידי חמין, יגעילנו בחמין. ומה שתשמישו על־ידי צלי, כגון השפוד והאספקלה, ילבננו באור. אף במי נדה יתחטא. לפי פשוטו, "חטוי" זה לטהרו מטמאת מת. אמר להם: צריכין הפלים געול לטהרם מן האסור, וחטוי לטהרן מן הטמאה. ורבותינו דרשו מכאן, שאף להכשירן מן האסור הטעין

אשל אברהם - הרב אלאשולי

ששתשמישו בו בני מדון על ידי האור. אכל ראיה רש"י פסחים מד, ב: "כל דבר אשר יבא באש - דהינו יורות וקומקמוסין וכיוצא בהן, שמרתיחין אותן על האור".
תעבירו באש - כדרך תשמישו הגעלתו, מה שתשמישו על־ידי חמין - יגעילנו בחמין - כעין בולעו לאיסור ופליטנו, כדאמרן: כבולעו כף פולטו (רש"י שם).

ומה שתשמישו על־ידי צלי, כגון השפוד והאספקלה - רשת של ברזל שצולין עליה את הבשר (פיה"מ זבחים יא, ח).

ילבננו באור. אף במי נדה יתחטא - לפי פשוטו: חטוי זה לטהרו מטמאת מת - וכפשוטו הפירוש של "מי נדה", שהם מי הנדה של אפר פרה, כדלעיל יט, יט.

אמר להם: צריכין הפלים געול לטהרם מן האסור, וחטוי לטהרן מן הטמאה - אף שמשך כבד הזהיר אותם על כך, וגם אלעזר עצמו הזכיר זאת בתהילת דבריו, כמו שכתב רש"י לעיל פסוק כב, חזר על כך אלעזר שוב, כדי להדגיש שגייעול וחיטוי הם שני דברים שונים, ואין אחד מהם מועיל לשני (הר"ב).

ורבותינו דרשו - עבודה־זרה עה, ב.

מבליעת אסור נבלות - ולפי זה משמע שמושה כבר אמר להם לפני כן דיני טהרה לזהב ולכסף ולנחושת וכו', ואף שלא נזכר זה בדברי משה, אלא רק "וכל בגד וכל כלי עור וגו'", יש לומר שמושה גופא שכתוב כאן "אף את הזהב וגו'", משמיענו הכתוב שמושה אמר להם ש"את הזהב ואת הכסף וגו'" צריך לטהר, ואלעזר הוסיף רק שצריך גם להגעילם.

ורבותינו אמרו - מובא ב"ילקוט שמעוני" רמז תשפה.

"אף את הזהב", לומר שצריך להעביר חלדה שלו קדם שיגעילנו, וזהו לשון "אף", שלא יהא שם חלדה, "אף" המתכת - כל סוגי המתכת שזנכרו בפסוק זה.

יהיה כמות שהוא - כלומר, לפירוש זה "אף" מוסב על הזהב וכו', ולא על ישראל כבפירוש הקודם. תורה כג

(כג) **כָּל דָּבָר אֲשֶׁר יָבֹא בָאֵשׁ** - **לְבַשֵּׁל בּוֹ בָלוֹם** - שבשלו בו בני מדון איזה דבר. ולא שהובא באש מבלי שבשלו בו דבר, שמאחר שלא בלע איסור, מה צריך הכשר (רא"ם). ונראה "שבשלו" לאו דוקא, שהרי בדבור שלאחר־זה כותב רש"י גם צלי. וכן משמע מלשון רש"י בעבודה־זרה עה, ב: "כל דבר אשר יבא באש -

(כב) **אֶךְ אֶת הַזֹּהֵב וְגו' - אף־על־פי** - נראה שלומד כן מתיבת "אף", שבשתיבת "אך" באה בראש משפט, משמעה שבאה לומר משהו שונה או נוסף מהדבור שקדם לה. וזהו מה שאמר להם אלעזר: "אף־על־פי וכו'". ועל־דרך־זה מצינו ברש"י בראשית ט, ה. שמות לא, יג. ועוד.

שלא הזהיר לכם משה אלא על הלכות טמאה, עוד יש להזהיר לכם - פירושו: ממה שזנכטנה משה מה, ועדין לא הזהיר לכם.

על הלכות געול - גיעול, לשון מקיא ופולט. קדירה שבשל בה הנכרי, וכשחזר וישראל ומבשל בה - היא מגעלת בליעתה לתוך של ישראל, והתורה אסרתה במעשה מדון רש"י פסחים מד, ב).

ו"אף" לשון מעוט - תהילה פירש מה שפתח הכתוב בתיבת "אף", שמשמעה "אבל", ועתה מפרש שכיון שאמר "אף" ולא "אבל", הרי שבא למעט.

כלומר ממעטין אתם - והינו שהמיעוט של "אף" אינו מוסב על כלי המתכות, שהרי כל ששת מיני מתכות הראוים לכלים מפורשים בכתוב, אלא המיעוט הוא ביחס לישראל (ספר חובת).

טבילה לכלי מתכות, ומי נדה הכתובין כאן, דרשו - מים הראוים לטבל בהם נדה. וכמה הם? ארבעים סאה. וכל אשר לא יבא באש. כל דבר שאין תשמישו על ידי האור, כגון כוסות וצלוחיות שתשמישן בצונן ולא בלעו אסור. תעבירו במים. מטבילו ודיו, ודוקא כלי מתכות.

(כד) וכבסיתם בגדיכם ביום השביעי וטהרתם ואחר
תבאו אל-המחנה: ס

י"א אל-המחנה. למחנה שכינה, שאין טמא מת טעון שלוח ממחנה לזיה וממחנה ישראל.

(כה) ויאמר יהוה אל-משה לאמר:

(כו) שֵׁא אֶת רֹאשׁ מַלְכוּת הַשָּׁבִי בָאָדָם וּבַבְּהֵמָה
אֹתָהּ וְאַלְעֹזֶר הַבֶּהָן וְרֹאשֵׁי אֲבוֹת הָעֵדָה:
י"א שֵׁא אֶת רֹאשׁ. קח את החשבון.

(כז) וְחִצִּיתָ אֶת-הַמַּלְכוּת בֵּין תַּפְשֵׁי הַמַּלְחָמָה
הַיָּצִאִים לָצֵבֶא וּבֵין כָּל-הָעֵדָה:

י"א וְחִצִּיתָ אֶת-הַמַּלְכוּת בֵּין תַּפְשֵׁי הַמַּלְחָמָה וּגו'. חציו לחציו וחציו לאלו.

אשל אברהם – הרב אלאשולי

ואילו כאן הצורך בחשבון היה בשביל הפעולה הבאה אחריו: "וחצית את המלכות", ולכן כתב בלשון "קח", ובאילו אמר: קח את החשבון ונחצה אותו וכו' (גרא).

את החשבון - הסכום הכללי. זהו פירוש "ראש", מלשון סכום וחשבון, ועל-דרך-זה פירש בשמות שם "סכום מנינים". והטעם שנקרא הסכום והחשבון מלשון "ראש", מפני שהסכום הוא ראש וכלל לפרטים שתחתיו (גרא). תורה כז

(כז) וְחִצִּיתָ אֶת הַמַּלְכוּת בֵּין תַּפְשֵׁי הַמַּלְחָמָה וּגו' - חציו לאלו וחציו לאלו - כלומר, אין פירוש הכתוב שיחלוק את המלכות לשני חצאים, במעמד תופשי המלחמה ובמעמד כל העדה, אלא שיתן חציו לתופשי המלחמה וחציו לכל העדה (ראש). או משום שהיה ניתן לפרש "וחצית" מלשון חלוקה, ולא דוקא לחצאין שונים, לכן משמינו שפאן הכונה חלוקה לחצי ממש, חצי לאלו וחצי לאלו (ספר חזקוני). תורה כח

הראוים לטבל בהם נדה, וכמה הם? ארבעים סאה. וכל אשר לא יבא באש - כל דבר שאין תשמישו על ידי האור, כגון כוסות וצלוחיות, שתשמישן בצונן ולא בלעו אסור. תעבירו במים - מטבילו ודיו - ואין צריך תיקון אחר (רש"י ע"ז שם). לכאורה זהו לפירוש רבתינו דלעיל, שהכתוב מדבר גם לענין טבילת כלים, אבל לפירוש הפשוט דלעיל, פירושו שידחנו במים, ולא דוקא כלי מתכות. וצריך עיון שרש"י לא מפרשו.

ודוקא כלי מתכות - שנאמר "אך את הזהב וגו'" (רש"י ע"ז שם). תורה כד

(כד) אל המחנה - למחנה שכינה שאין טמא מת טעון שלוח ממחנה לזיה וממחנה ישראל. - הינו לעזרה, כדלעיל ברש"י פסוק יט. תורה כה

(כו) שֵׁא אֶת רֹאשׁ - קח - בפרשת כי תשא (שמות ל, יב) פירש רש"י ש"תשא" הוא "לשון קבלה", ובפירוש התרגום שם וקאן, ואילו כאן מפרשו רש"י מלשון קיחה, מפני ששם רצה רק לקבל את סכום מנין בני ישראל,

מכאן, שאף להכשירן מן האסור המעין טבילה לכלי מתכות - אפילו כלים חדשים במשמע, דהא ישנים וליבנו בחדשים דמו, ואפילו הכי בעי טבילה. ולא שנו אלא בלקוחין [שנחלטו ביד ישראל], ובמעשה שהיה [במדן], שהיו חלוטין להם [לשאל הכלים] (ע"ז עה, ב ורש"י שם). וכתב ב"תורת מנחם", שמזה שרש"י דיק לכתוב כאן "להכשירן מן האיסור", ולא "לטהרם מן האיסור" כלשונו לעיל גבי געולי כלים, יש לומר שרש"י מלמדנו שענין הטבילה בכלים הניקחים מהגוים הוא בגדר הכשרה, מלשון הכנה, ולא בגדר טהרה, שהרי לא בלעו שום איסור. וענין ההכשרה הוא, שכלים הנמצאים בפרשות של גוי עלולים לבלוע איסור, וכאשר הכלים עוברים לרשותו של היהודי, שאז הם נשללים מאפשרות זו (על-פי תורה), יש להטבילם. שהטבילה מבשרה את הכלים לסוג השתמשות כזה שבו מושללת גם אפשרות של בליעת איסור.

ומי נדה הכתובין כאן דרשו: מים

שיעור יומי ליום שני כ"ו תמוז ושנים מקרא ואחד תרגום - לא - פרשת מטות-מסעי מה

(כח) וְהִרְמֹתָ מִכֶּם לַיהוָה מֵאֵת אֲנָשֵׁי הַמִּלְחָמָה הַיִּצְאִים לַצֵּבָא אַחֵד נֶפֶשׁ מִחֲמַשׁ הַמָּאוֹת מִן־הָאָדָם וּמִן־הַבֶּקָר וּמִן־הַחֲמֹרִים וּמִן־הַצֹּאן:

כח וּתְפַרֵּשׁ נִסְיָא קָדָם יי מן גְּבַרִי מְגִיחֵי קָרְבָא דְנִפְקִי לְחִילָא חַד נִפְשָא מִחֲמַשׁ מָאָה מן אֲנָשָא וּמִן תּוֹרֵי וּמִן חֲמֹרֵי וּמִן עֲנָא:

~ נקודות משיחות קודש ~ (ע"פ לקו"ש חז"ג עמ' 110 ואילך - מתוך 'לקראת שבת')

אָחֵד מִחֲמַשׁ מָאוֹת בְּרִיּוֹק

וְהִרְמֹתָ מִכֶּם לַיהוָה . . אַחֵד נֶפֶשׁ מִחֲמַשׁ הַמָּאוֹת (לא, כח)
בְּפִרְשָׁתֵנוּ מְסַפֵּר שֶׁהַקֹּדֶשׁ צִוָּה לְמַשֶּׁה לְחַלֵּק אֶת הַמִּלְקוֹחַ לְשֵׁנֵי חֲלָקִים, מַחְצִית לַתַּת לְאֲנָשֵׁי הַצֵּבָא וּמַחְצִית לְכָל הָעֵדָה, וּלְהַפְרִישׁ מִכֶּסֶּס לֵה' - אַחֵד מִחֲמַשׁ מָאוֹת מִחֲלָק אֲנָשֵׁי הַצֵּבָא, וְאַחֵד מִחֲמַשִּׁים מִמַּחְצִית הַשְּׁנִיָּה. לְאַחֲ"ז מְפָרֵט הַכְּתוּב כִּמְהָ הֵי סָכּוּם מַחְצִית הַמִּלְקוֹחַ, וְכִמְהָ הֵי סָכּוּם אַחֵד מִחֲמַשׁ מָאוֹת שֶׁהַפְּרִישׁוֹ אֲנָשֵׁי הַצֵּבָא. וְהַקְשָׁה ה'אֹר הַחַיִּים' הַקְדוּשׁ, וְזֶה לְשׁוֹנוֹ: "צִל"ד לְמָה הָאָרִיף כִּלְכֹּף בְּפִרְטֵי הַחֲשׁוֹבֹן בְּדָבָר שֶׁיְכּוּל כָּל הַבָּא לְמִנּוֹת לִידַע כִּי כָּף יַעֲלֶה לְמַחְצֶה וְכֵן יַעֲלֶה לְמִכֶּסֶּס וְגו', גַּם בְּעֵינֵי מַחְצֶת הָעֵדָה . . דֵּן אֲנֹכִי שֶׁלֹּא הֵי צָרִיף לְאוֹמְרוֹ". וְכֵן הִקְשׁוֹ הַרְמֵב"ן וְעוֹד מְפָרְשִׁים, וְתָרְצוּ בְּאוֹפְנִים שׁוֹנִים.
וְיֵשׁ לְתַרְצֵי, דְּבִזְזָה בָּא הַכְּתוּב לִישֵׁב תְּמִיּהָ אֶפְשָׁרִית, וְהִיא: אֲלוּלָא הַמְּפָרֵשׁ בְּכַתּוּב, הָרִי בְּפִשְׁטוֹת לֹא מְסַתְּבָר כָּלָל, שֶׁהַשְּׂבִי וְהַמִּלְקוֹחַ בְּאָדָם וּבִבְהֵמָה מְסַפְּרִים יַעֲלֶה לְמִסְפָּר מְדִיק עַד כְּדֵי כָּף שֶׁמַּחְצִיתוֹ יִחַלֵּק לְקַבּוּצוֹת שֶׁל חֲמִשִּׁים וְחֲמִשִּׁים מָאוֹת בְּדִיקוּק, בְּלִי שְׁיִיתָר עֲדָף, וְכִלְשׁוֹן הַגְּמָרָא (חולין כח, ב עמוד) "אִי־אֶפְשָׁר לְצַמְצֵם". וְאִם כֵּן קִשָּׁה, לְמָה לֹא צִוָּה הַקֹּדֶשׁ הַזֶּה לַעֲשׂוֹת עִם הָעֲדָף?
וְלִכֵּן מְפָרֵט הַכְּתוּב אֶת כָּל הַמִּסְפָּרִים בְּפִרְטִיּוֹת, לְהוֹדִיעַ שֶׁבִּנְדוּ"ד אֲכֹן הֵי לְכָל מִין בְּפָנֵי עֲצֻמוֹ מְסַפֵּר מְדִיק, וְלֹא נִשְׁאַר עֲדָף.
[וְהָא דְלֹא פִרֵּט כִּמְהָ הֵי אַחֵד מִחֲמַשִּׁים, כִּי אַחֲרֵי שֶׁכָּתַב שֶׁלֹּא הֵי עֲדָף כִּשְׁחֲלָקוֹ לְחֲמַשׁ מָאוֹת מוֹכֵן מִעֲצֻמוֹ שֶׁגַּם בְּחֲמִשִּׁים הֵי כֵּן].

(כט) מִמַּחְצִיתֶם תִּקְחוּ וְנִתַּתֶּהּ לְאַלְעָזָר הַכֹּהֵן הַרְוּמָה יְהוָה:

כט מִפְּלִגְתֵּיהוֹן תִּסְבֹּן וְתִיָּהֵב לְאַלְעָזָר כֹּהֵנָא אֶפְרָשׁוּתָא קָדָם יי:

(ל) וּמִמַּחְצֶת בְּנֵי־יִשְׂרָאֵל תִּקַּח אַחֵד אֶחָז מִן־הַחֲמִשִּׁים מִן־הָאָדָם מִן־הַבֶּקָר מִן־הַחֲמֹרִים וּמִן־הַצֹּאן מִכָּל־הַבְּהֵמָה וְנִתַּתָּה אֹתָם לְלוֹאִים שְׂמִרֵי מִשְׁמֶרֶת מִשְׁכָּן יְהוָה:

ל וּמִפְּלִגּוֹת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל תִּסְבֹּן חַד דְּאֶפְרָסִיד מִן חֲמִשִּׁין מִן אֲנָשָא מִן תּוֹרֵי מִן חֲמֹרֵי וּמִן עֲנָא מִכָּל בְּעִירָא וְתִיָּהֵב יְתֵהוֹן לְלוֹאֵי נְטָרֵי מִשְׁמֶרֶת מִשְׁכָּנָא דִּי:

(לא) וַיַּעַשׂ מִשֶּׁה וְאַלְעָזָר הַכֹּהֵן פֹּאֲשֵׁר צִוָּה יְהוָה אֶת־מִשֶּׁה:

לא וַיַּעֲבֵד מִשֶּׁה וְאַלְעָזָר כֹּהֵנָא כִּמָּא דִּי פִקִּיד יי יְת מִשֶּׁה:

(לב) וַיְהִי הַמִּלְקוֹחַ יֵתֵר הַבֹּז אֲשֶׁר בָּזְזוּ עִם הַצֵּבָא צֹאן שְׁש־מָאוֹת אֶלֶף וְשִׁבְעִים אֶלֶף וְחֲמִשָּׁת אֶלְפִים:

לב לִב וְהִיָּה דְבִרְתָּא שְׂאָר בָּזָא דִּי בָזוּ עִמָּא דִּי נִפְקִי לְחִילָא עֲנָא שִׁית מָאָה וְשִׁבְעִין וְחֲמִשָּׁא אֶלְפִין:

וַיְהִי הַמִּלְקוֹחַ יֵתֵר הַבֹּז • לְפִי שֶׁלֹּא נִצְטוּי לְהָרִים מִכֶּסֶּס מִן הַמִּטְלָטְלִין אֲלֵא מִן הַמִּלְקוֹחַ, כִּתְּבָ אֶת הַלְשׁוֹן הַזֶּה: וַיְהִי הַמִּלְקוֹחַ, שֶׁבָּא לְכָלֵּל חֲלָקָה וְלְכָלֵּל מִכֶּסֶּס, שֶׁהִיָּה עוֹדָף עַל כֹּחַ הַמִּטְלָטְלִין אֲשֶׁר בָּזְזוּ עִם הַצֵּבָא אִישׁ לוֹ, וְלֹא בָּא לְכָלֵּל חֲלָקָה, מְסַפֵּר הַצֹּאן וְגו'.

אשל אברהם - הרב אלאשילי

(לב) וַיְהִי הַמִּלְקוֹחַ יֵתֵר הַבֹּז - לְפִי הַמִּטְלָטְלִין אֲלֵא מִן הַמִּלְקוֹחַ - בְּרִשׁ"י פֶּסוּק יא.
שֶׁלֹּא נִצְטוּי לְהָרִים מִכֶּסֶּס מִן הַכּוֹלֵל אֲנָשִׁים וּבְהֵמוֹת, כְּדִלְעִיל כִּתְּבָ אֶת הַלְשׁוֹן הַזֶּה - "יֵתֵר הַבֹּז" (גרי"א).

(לג) וּבִקֵּר שְׁנַיִם וְשִׁבְעִים אֵלֶיךָ:

לג ותורי שבעין ותריין אלפין:

(לד) וַחֲמֹרִים אַחֵד וְשִׁשִּׁים אֵלֶיךָ:

לד וחמרי שתין וחד אלפין:

(לה) וּנְפֹשׁ אָדָם מִן־הַנָּשִׁים אֲשֶׁר לֹא־יָדְעוּ מִשְׁכַּב זָכָר כָּל־נֶפֶשׁ שְׁנַיִם וְשִׁלְשִׁים אֵלֶיךָ:

לה ונפשא דאנשא מן נשיא די לא ידעא משכבי דכורא כל נפשא תלתין ותריין אלפין:

(לו) וַתְּהִי הַמַּחֲצָה חֶלֶק הַיָּצְאִים בַּצָּבָא מִסֵּפֶר הַצֵּאֵן שְׁלֹש־מֵאוֹת אֵלֶיךָ וְשִׁלְשִׁים אֵלֶיךָ וְשִׁבְעַת אֲלָפִים וַחֲמֹשׁ מֵאוֹת:

לו ותהי המחצה חלק היצאים בצבא מספר הצאן שלש-מאות אלף ושלשים אלף ושבעת אלפים וחמש מאות:

(לז) וַיְהִי הַמִּכָּס לַיהוָה מִן־הַצֵּאֵן שֵׁשׁ מֵאוֹת חֲמֹשׁ וְשִׁבְעִים:

לז ויהי המכס ליהוה מן הצאן שש מאות חמש שבעין וחמש:

(לח) וַהֲבִקֵּר שִׁשָּׁה וְשִׁלְשִׁים אֵלֶיךָ וּמִכָּסֶּם לַיהוָה שְׁנַיִם וְשִׁבְעִים:

לח ותורי תלתין וששא אלפין ונסיבהון קדם יי שבעין ותריין:

(לט) וַחֲמֹרִים שְׁלֹשִׁים אֵלֶיךָ וַחֲמֹשׁ מֵאוֹת וּמִכָּסֶּם לַיהוָה אַחֵד וְשִׁשִּׁים:

לט וחמרי תלתין אלפין וחמש מאה ונסיבהון קדם יי שתין וחד:

(מ) וּנְפֹשׁ אָדָם שִׁשָּׁה עֶשְׂרֵי אֵלֶיךָ וּמִכָּסֶּם לַיהוָה שְׁנַיִם וְשִׁלְשִׁים נֶפֶשׁ:

מ ונפשא דאנשא ששא עשר אלפין ונסיבהון קדם יי תלתין ותריין נפשין:

(מא) וַיִּתֵּן מֹשֶׁה אֶת־מִכָּס תְּרוּמַת יְהוָה לְאַלְעָזָר הַכֹּהֵן כֹּאֲשֶׁר צִוָּה יְהוָה אֶת־מֹשֶׁה:

מא ויהי משה ית נסיב אפרשותא קדם יי לאלעזר כהנא כמא די פקיד יי ית משה:

(מב) וּמִמַּחֲצִית בְּנֵי יִשְׂרָאֵל אֲשֶׁר חֲצָה מֹשֶׁה מִן־הָאֲנָשִׁים הַצִּבָּאִים:

מב וממחצות בני ישראל בני ישראל די פלג משה מן גבריא די נפקו לחילא:

יט"ו וממחצית בני ישראל אשר חצה משה להם מן האנשים הצבאים.

אשל אברהם - הרב אלאשילי

"וַיְהִי הַמִּלְקוֹחַ" שָׂבָא לְכָל חֲלָקָה - כְּדִלְעִיל פְּסוּק כז.
וּלְכָל מִכָּס - כְּדִלְקֶמֶן פְּסוּק לו
וְאֵילָף.
שְׁהִיָּה עוֹדֶף עַל "כּו" - וְהוּא פִּירוּשׁ
"וַיִּתֵּר הַבָּז" וְכֵתֵב הָרִאשׁוֹן שְׁפִירוּשׁוֹ חוּץ
מִן הַבָּז. אֵף מִלְשׁוֹן "עוֹדֶף עַל כּו",
מִשְׁמַע יוֹתֵר שֶׁהוּא מִלְשׁוֹן שְׁאֲרִית,
מִמָּה שֶׁנִּשְׁאַר לְאַחֵר הַבָּז אוֹ מִלְשׁוֹן
תּוֹסֶפֶת, כְּלוּמֶר שְׁהִיָּה נוֹסֵף עַל הַבָּז.
וְעִדּוֹן צָרִיף עִיּוֹן.

הַמִּטְלָטְלִין - כְּדִלְעִיל בְּרִשׁ"י פְּסוּק יא
ש"כז" הוּא בִּזְת מִטְלָטְלִין שְׁאִינֶן
תְּכַשִּׁיטִין. וְמָה שֶׁלֹּא הוֹכִיר כָּאֵן
ש"לל", שֶׁהֵן מִטְלָטְלִין שֶׁל מִלְבוּשׁ
וְתְכַשִּׁיטִין, כְּמוֹ שְׁפִירֵשׁ רִשׁ"י לְעִיל
שָׁם, יֵשׁ לוֹמֵר מִפְּנֵי שֶׁאֵת הַשָּׁלָל
הִבִּיאִים קֶרֶבֶן לַה', כְּדִלְקֶמֶן פְּסוּק נ
(רִאשׁוֹ).
"אֲשֶׁר בָּזוּ עִם הַצָּבָא" - לְשׁוֹן הַפְּתוּב
כָּאֵן.
"אִישׁ לוֹ" - לְשׁוֹן הַפְּתוּב לְקֶמֶן פְּסוּק

נג.
וְלֹא כֹא לְכָל חֲלָקָה - "מִסְפֵּר
הַצֵּאֵן וְגו'" - פְּסוּק לו. תוֹרָה לג
(מב-מו) וּמִמַּחֲצִית בְּנֵי יִשְׂרָאֵל אֲשֶׁר
חֲצָה מֹשֶׁה - לְעֵדָה - לְבְנֵי יִשְׂרָאֵל,
וְנִקְט "עֵדָה" כְּלִשׁוֹן הַפְּתוּב לְקֶמֶן פְּסוּק
מג.
וְהוֹצִיאָה לָהֶם - חֲצִי זָה.
"מִן הָאֲנָשִׁים הַצִּבָּאִים" - כְּלוּמֶר,
שְׁהוֹצִיאָה מִן הַצִּבָּאִים וְנִתְּנָה לְעֵדָה,
וְהָיָה זָה מִקְרָא קָצֵר (רִאשׁוֹ).

מג וְהָיוּ פְּלָגוֹת כְּנִשְׁתָּא מִן עֵנָא תַּלְתַּל מָאָה
וּתְלָתִין וְשִׁבְעָא אֲלָפִין וְחֲמִשׁ מָאָה:

(מג) וַתְּהִי מַחְצֵת הָעֵדָה מִן־הַצֵּאן שְׁלֹש־מֵאוֹת אֶלֶף
וּשְׁלֹשִׁים אֶלֶף שִׁבְעַת אֲלָפִים וְחֲמִשׁ מֵאוֹת:
כ"י וַתְּהִי מַחְצֵת הָעֵדָה • כָּךְ וְכָךְ.

מד וְתוֹרֵי תְּלָתִין וְשִׁתָּא אֲלָפִין:

(מד) וּבָקָר שִׁשָּׁה וּשְׁלֹשִׁים אֶלֶף:

מה וְחֲמֵרֵי תְּלָתִין אֲלָפִין וְחֲמִשׁ מָאָה:

(מה) וְחֲמֵרִים שְׁלֹשִׁים אֶלֶף וְחֲמִשׁ מֵאוֹת:

מו וְנִפְשָׁא דְאִנְשָׁא שִׁתָּא עֶשְׂרִי אֲלָפִין:

(מו) וְנִפְשׁ אָדָם שִׁשָּׁה עֶשְׂרִי אֶלֶף:

מז וַיִּקַּח מֹשֶׁה מִמַּחְצֵת בְּנֵי־יִשְׂרָאֵל אֶת־הָאֹחֹזִי אֶחָד
מִן־הַחֲמִשִּׁים מִן־הָאָדָם וּמִן־הַבְּהֵמָה וַיִּתֵּן אֹתָם
לְלִוִּים שְׁמֵרֵי מִשְׁמֶרֶת מִשְׁכַּן יְהוָה כֹּאֲשֶׁר צִוָּה יְהוָה
אֶת־מֹשֶׁה:

(מז) וַיִּקַּח מֹשֶׁה מִמַּחְצֵת בְּנֵי־יִשְׂרָאֵל אֶת־הָאֹחֹזִי אֶחָד
מִן־הַחֲמִשִּׁים מִן־הָאָדָם וּמִן־הַבְּהֵמָה וַיִּתֵּן אֹתָם
לְלִוִּים שְׁמֵרֵי מִשְׁמֶרֶת מִשְׁכַּן יְהוָה כֹּאֲשֶׁר צִוָּה יְהוָה
אֶת־מֹשֶׁה:

כ"י וַיִּקַּח מֹשֶׁה וְגו'.

מח וַיִּקְרְבוּ לְנֹת מֹשֶׁה דֵּי מִמֶּנּוּ עַל אֲלָפֵי
חֵילָא רַבְּנֵי אֲלָפִין וְרַבְּנֵי מֵאוֹתָא:

(מח) וַיִּקְרְבוּ אֶל־מֹשֶׁה הַפְּקָדִים אֲשֶׁר לְאֲלָפֵי הַצֵּבָא
שְׂרֵי הָאֲלָפִים וְשְׂרֵי הַמֵּאוֹת:

כ"י הַפְּקָדִים • הַמִּמְנִים.

מט וַאֲמָרוּ לְמֹשֶׁה עֲבָדֶיךָ קִבְּלוּ יָת חֲשַׁבֵּן
בְּכָרֵי מְגִיחֵי קֶרֶבָא דֵּי עֲמָנָא וְלֹא שְׂגָא מִנָּא
אִנְשׁ:

(מט) וַיֹּאמְרוּ אֶל־מֹשֶׁה עֲבָדֶיךָ נִשְׂאוּ אֶת־רֹאשׁ אֲנִישׁ
הַמִּלְחָמָה אֲשֶׁר בִּידֵנוּ וְלֹא־נִפְקֵד מִמֶּנּוּ אִישׁ:

כ"י וְלֹא־נִפְקֵד • וְלֹא נָחֵסר, וְתַרְגּוּמוֹ "וְלֹא שְׂגָא", אֵף הוּא בְּלִשׁוֹן אֲרָמִי "חֲסָרוֹן", כְּמוֹ (בְּרֵאשִׁית ל"א): "אֲנֹכִי
אֲחַטֵּנָה" תַּרְגּוּמוֹ: "דִּהּוֹת שְׂגִיָּא מִמִּנָּא", וְכֵן (שְׁמוּאֵל א כ): כִּי יִפְקֵד מוֹשָׁבְךָ - יִחַסֵּר מְקוֹם מוֹשָׁבְךָ, אִישׁ
הָרְגִיל לִישֵׁב שָׁם, וְכֵן (שם כ): "וַיִּפְקֵד מְקוֹם דָּוִד" - נָחֵסר מְקוֹמוֹ וְאִין אִישׁ יוֹשֵׁב שָׁם.

אשל אברהם - הרב אלעזר שוילי

גם לְדַבְּרֵי הַגְּמָרָא שְׁבַת סד, סוֹף עֲמוּד
א: "אָמַר לָהֶן מֹשֶׁה לִּישְׂרָאֵל: שְׂמָא
חֲזִירְתֶּם לְקַלְקוּלְכֶם הָרֵאשׁוֹן, אָמְרוּ לוֹ:
וְלֹא נִפְקֵד מִמֶּנּוּ אִישׁ", וּבְרִשׁ"י שָׁם:
"לֹא נָחֵסר מִדַּת יְהוּדִית". הוּבָא גַם
בְּרִשׁ"י שִׁיר הַשִּׁירִים ד, ב: "וּמִנֵּין שְׁלֹא
נִחָשֵׁד אֶחָד מֵהֶם עַל הָעֲרִיּוֹת, שְׂגָאֵמַר
וְלֹא נִפְקֵד מִמֶּנּוּ אִישׁ".

וְתַרְגּוּמוֹ: "וְלֹא שְׂגָא", אֵף הוּא
בְּלִשׁוֹן אֲרָמִי חֲסָרוֹן, כְּמוֹ "אֲנֹכִי
אֲחַטֵּנָה" - בְּרֵאשִׁית ל"א, לט. אֲנֹכִי
אֲחַטֵּנָה (רש"י שם).

תַּרְגּוּמוֹ: "דִּהּוֹת שְׂגִיָּא מִמִּנָּא" -
שְׁהִיָּתָה נִפְקֵדַת וּמְחֻסְרַת [מִהַמִּנֵּין]

מֹשֶׁה אָחֻז אֶחָד מִחֲמִשִּׁים [כְּלוּמַר שְׁנֵי
אֲחֻזִּים] וְנָתַן לְלִוִּיִּם (ע"פ מִשְׁכֵּל לְדָוִד וְדַבְּרֵי
דָּוִד). תוֹרָה מַח
(מח) הַפְּקָדִים - הַמִּמְנִים -
וְ"הַפְּקוּדִים" כְּמוֹ "הַפְּקִידִים" (ר"אם).
כְּלוּמַר, מִלְּשׁוֹן מִינוּי וְלֹא מִלְּשׁוֹן מִנֵּין.
וְרֵאזָה גַם רִשׁ"י לְעִיל פְּסוּק יד. לְעִיל א,
נ. תוֹרָה מַט

(מט) וְלֹא נִפְקֵד - לֹא נָחֵסר - רֵאזָה
גַם רִשׁ"י מְלָכִים א כ, לט. יִשְׁעִיָּה לז,
טז. שָׁם לז, י. יִרְמְיָה כג, ד. יִחְזַקְאֵל מג,
כא. וְהִנֵּה מִנָּה שְׁלֹא פִירֵשׁ רִשׁ"י כָּאֵן
מִמֶּדָּה לֹא נָחֵסר, אֵף שֶׁבְּפִשְׁטוֹת כְּנָתוֹ
שְׁלֹא מַת אֹל לֹא נִעְדַר, יֵשׁ לוֹמַר שְׂרוּמִז

"וַתְּהִי מַחְצֵת הָעֵדָה" - פְּסוּק מג.
כָּךְ וְכָךְ - "וַיִּקַּח מֹשֶׁה וְגו'" - פְּסוּק
מז. מְבָאֵר בְּזָה שֶׁהִנְשׂוּא שֶׁל דְּבִוּר זֶה
הוּא "וַיִּקַּח מֹשֶׁה", כְּאֵלּוּ אָמַר:
וּמִמַּחְצִית בְּנֵי יִשְׂרָאֵל אֲשֶׁר חִצָּה מֹשֶׁה
וְהוֹצִיָּאָה מִן הָאֲנָשִׁים הַצּוֹבְאִים וְנִתְּנָה
לְעֵדָה, וְהִיָּתָה מַחְצִית הָעֵדָה מִן הַצֵּאן
כָּךְ וּבָקָר כָּךְ וְגו' - לְקַח מֹשֶׁה אֲחֻז אֶחָד
מִן הַחֲמִשִּׁים וְגו' (ר"אם). וְלָכֵן נִקְרָא
בְּכָתוּב "וּמִמַּחְצִית", וְלֹא "וּמִמַּחְצִית",
שְׂאִין עֲנִין הַכָּתוּב כָּאֵן לְהוֹדִיעַ אֶת
מִסְפַּר הַמַּחְצִית (שְׁהִירֵי כֶּכֶר הוֹדִיעַ
לְעִיל מִסְפַּר הַמַּחְצִית), אֵלּא הוּא מוֹסֵב
עַל "וַיִּקַּח מֹשֶׁה", שֶׁמִּמַּחְצִית זֶה לְקַח

וַיִּקְרָא יְהוָה אֶת־קָרְבֶּן יִהוָה אִישׁ אֲשֶׁר מָצָא כְּלִי־זָהָב
דָּדָהָב שְׂרִין וְשִׁבְכִין עֶזְקוֹן קִדְשִׁין וּמַחֲוֹף
לְכַפֵּר עַל נַפְשֹׁתָנָא קָדָם יי:

(א) וַיִּקְרָא יְהוָה אֶת־קָרְבֶּן יִהוָה אִישׁ אֲשֶׁר מָצָא כְּלִי־זָהָב
אֶצְעָדָה וְצָמִיד טַפְעַת עֲגִיל וְכוּמָז לְכַפֵּר עַל־
נַפְשֹׁתֵינוּ לִפְנֵי יְהוָה:

נא וינסיב משה ואֵלֶעָזָר פְּהֶנָּא יְת דְּהֶבָא
מְהוֹן כָּל מִן דְּעוֹבְדָא:
נב ויהי פל־זָהָב הַתְרוּמָה אֲשֶׁר הָרִימוּ לַיהוָה
שִׁשָּׁה עֶשְׂרֵי אֶלֶף שֶׁבַע־מֵאוֹת וַחֲמִשִּׁים שֶׁקֶל מֵאֵת
שָׂרֵי הָאֲלָפִים וּמֵאֵת שָׂרֵי הַמֵּאוֹת:
(נג) אַנְשֵׁי הַצֵּבָא בָּזוּ אִישׁ לוֹ:
(נד) וַיִּקַּח מֹשֶׁה וְאֶלְעָזָר הַכֹּהֵן אֶת־הַזָּהָב מֵאֵת שָׂרֵי
הָאֲלָפִים וְהַמֵּאוֹת וַיָּבִיאוּ אוֹתוֹ אֶל־אַהֲל מוֹעֵד וַכְּרוֹן
לְבִנְי־יִשְׂרָאֵל לִפְנֵי יְהוָה: פ

נא וינסיב משה ואֵלֶעָזָר פְּהֶנָּא יְת דְּהֶבָא
מְהוֹן כָּל מִן דְּעוֹבְדָא:

(נא) וַיִּקַּח מֹשֶׁה וְאֶלְעָזָר הַכֹּהֵן אֶת־הַזָּהָב מֵאֵתָם
כָּל כְּלֵי מַעֲשֵׂה:

נב ויהי פל־זָהָב הַתְרוּמָה אֲשֶׁר הָרִימוּ לַיהוָה
שִׁשָּׁה עֶשְׂרֵי אֶלֶף שֶׁבַע־מֵאוֹת וַחֲמִשִּׁים שֶׁקֶל מֵאֵת
שָׂרֵי הָאֲלָפִים וּמֵאֵת שָׂרֵי הַמֵּאוֹת:
מֵאֲוֹתָא:

(נב) וַיְהִי פֶל־זָהָב הַתְרוּמָה אֲשֶׁר הָרִימוּ לַיהוָה
שִׁשָּׁה עֶשְׂרֵי אֶלֶף שֶׁבַע־מֵאוֹת וַחֲמִשִּׁים שֶׁקֶל מֵאֵת
שָׂרֵי הָאֲלָפִים וּמֵאֵת שָׂרֵי הַמֵּאוֹת:

נג גִּבְרֵי דְחִילָא בָּזוּ גִבְרֵי לְנַפְשָׁה:

(נג) אַנְשֵׁי הַצֵּבָא בָּזוּ אִישׁ לוֹ:

נד וינסיב משה ואֵלֶעָזָר פְּהֶנָּא יְת דְּהֶבָא מִן
רַבְנֵי אֲלָפִין וּמֵאֲוֹתָא וְאִתְּיוּ יְתָה לְמַשְׁכָּן
זְמָנָא דְּכֶרְנָא לְבְנֵי יִשְׂרָאֵל קָדָם יי:

(נד) וַיִּקַּח מֹשֶׁה וְאֶלְעָזָר הַכֹּהֵן אֶת־הַזָּהָב מֵאֵת שָׂרֵי
הָאֲלָפִים וְהַמֵּאוֹת וַיָּבִיאוּ אוֹתוֹ אֶל־אַהֲל מוֹעֵד וַכְּרוֹן
לְבִנְי־יִשְׂרָאֵל לִפְנֵי יְהוָה: פ

אשל אברהם - הרב אלאשולי

וַיִּדְקְקוּ לָהֶן זָכָרִים (רש"י ברכות כד, א).
וּרְאָה גַם רִש"י שְׁמוֹת שָׁם, וְשָׁם
הוֹסִיף: "וּרְבּוּתֵינוּ פִּירְשׁוּ שָׁם בּוֹמָז:
כָּאן מְקוֹם זְמָה".

לְכַפֵּר עַל הַרְהוּר הַלֵּב שֶׁל בְּנוֹת
מְדִין - מִשְׁמַע שְׁוָה מוֹסֵב רַק עַל
הַבּוֹמָז, וְעֲלִיו נֶאֱמַר בְּתוֹב "לְכַפֵּר עַל
נַפְשֹׁתֵינוּ לִפְנֵי ה'", שְׁמִשׁוֹם כֶּף הַבִּיאוּ
בּוֹמָז קָרְבֶּן לַה', אֵף שֶׁהוּא תַּכְשִׁיט בָּזוּי.
אָבֵל רִש"י בְּבִרְכּוֹת שָׁם כְּתוּב: "הֵם
הַבִּיאוּ אוֹתָם עַל כְּפֶרֶת הַרְהוּר עֲבִירָה
שֶׁנִּסְתַּכְּלוּ בְּבִנוֹת מְדִין", וְהַכּוֹנֶה לְכָל
הַתַּכְשִׁיטִים הַנּוֹכְרִים בְּפִסּוּק. וְכֵן מוֹבָא
בְּמִדְרַשׁ אֲגָדָה (בּוֹבֵר) עַל הַפִּסּוּק:
"כִּשְׁחֵינּוּ נוֹטְלִים כְּלֵי זָהָב מִן הַנָּשִׁים
הַיֵּינוּ מִהֲרָרִים עֲלֵיהֶן, וְעַל זֶה אָנוּ
רוֹצִים לְהַבִּיא וּלְהַקְרִיב אוֹתָם הַכֵּלִים
בְּעֵד הַהֲרָהוּר שֶׁהֲרָהוּר". תוֹרָה נא

"שֶׁהוּא תַּכְשִׁיט שֶׁל זָהָב עֲגוּל נָתוּן עַל
הַזָּרָע, וְהוּא הַצְמִיד". וְהוּא שְׁפִירַשׁ
רִש"י כָּאן שְׁצָמִיד הוּא שֶׁל יָד, אֵף
שֶׁמִּפּוֹרֶשׁ כֶּבֶר בְּתוֹב (בְּרַשִׁית כד, כב)
"וּשְׁנֵי צָמִידִים עַל יָדֶיךָ", יֵשׁ לוֹמַר כְּדִי
שֶׁלֹּא נִחְשׁוֹב שֶׁהַצְמִיד שֶׁל יָד כָּא
בְּזוּגוֹת, כִּמּוּ בְּשֶׁל רֶגֶל, אֲלֵא לְכָל יָד
הוּא צָמִיד בְּפָנֵי עֲצָמוֹ, לְכֵן כְּתוּב "שֶׁל
יָד" וְלֹא "שֶׁל יָדִים".
עֲגִיל - נִזְמִי - נֶקֶט "נִזְמִי" לְשׁוֹן רַבִּים,
כִּי הַרְגִּילוֹת הֵיכָא לְהַשְׁתַּמֵּשׁ בְּנִזְמִים
בְּשְׁנֵי הָאֲזָנִים, אוֹ מִשׁוֹם שֶׁהֵיוּ
מִשְׁתַּמְשׁוֹת בְּכִמְהָ נִזְמִים בָּאֶזְן אַחַת.
אֶזְן - כְּאֶמּוֹר (יַחֲזָקֵאל טו, יב): "וְעֲגִילִים עַל
אֶזְנוֹיךָ".

וְכוּמָז - דְּפּוֹס שֶׁל בֵּית הָרָחֵם -
שֶׁהֵיוּ עוֹשִׂין לְבִנוֹתֵיהֶן, וְנוֹקְבִין כְּתִלֵי
בֵּית הָרָחֵם כְּדֶרֶךְ שְׁנוֹקְבִין אֶת
הָאֲזָנִים וְנוֹחֲכִין אוֹתוֹ, כְּדִי שֶׁלֹּא

(רש"י שם), וְשָׁם מְבִיא הוֹכְחָה מְכָאן.
וְכֵן "כִּי יִפְקֹד מוֹשְׁבֶךָ" - שְׁמוּאֵל א
כ, יח. לְשׁוֹן חֲסֵרוֹן (רש"י שם).
יְחֶסֶר מְקוֹם מוֹשְׁבֶךָ, אִישׁ הַרְגִּיל
לִישֵׁב שָׁם - שְׁכִינָן שֶׁהוּא רִגִּיל לִישֵׁב
שָׁם וְעַתָּה אֵינוּ יוֹשֵׁב, נִקְרָא מוֹשְׁבּוֹ
חֲסֵר. וּרְאָה גַם רִש"י שָׁם: "שִׁיחָהּ
מוֹשְׁבֶךָ חֲסֵר, שֶׁאֵתָּה יוֹשֵׁב בוֹ".
וְכֵן "וַיִּפְקֹד מְקוֹם דָּוִד" נֶחֱסֵר מְקוֹמוֹ
וְאֵין אִישׁ יוֹשֵׁב שָׁם. - שָׁם כ,

כו. תוֹרָה נ

(ג) אֶצְעָדָה - אֵלּוֹ צָמִידִים שֶׁל רֶגֶל
- שְׁצוּעֵדוֹת בּוֹ (פְּסִיקְטָא וְתוֹרָא). וְנֶקֶט
"צָמִידִים" לְשׁוֹן רַבִּים, כִּי הוּא תַּכְשִׁיט
לְשִׁתֵּי הַרְגִּלִּים הַקְּשׁוּרוֹת זוּ בָּזוּ
בְּשִׁרְשָׁתָּהּ. וּרְאָה רִש"י יִשְׁעִיָּה ג, כ:
"אֶצְעָדָה שֶׁל שׁוֹקִים".
וְצָמִיד - שֶׁל יָד - וּבְשִׁמּוֹת לַה', כב
הוּא נִקְרָא "חֶח", וּמִפְּרֶשׁ רִש"י שָׁם:

♦ יום שלישי כ"ז תמוז ♦

א ובעיר סגי הנה לבני ראובן ולבני גד
תקוף לחדא וחזו זת ארע יעזר וזת ארע
גלעד והא אתרא אתר פשר לבית בעיר:

לב (א) ומקנה רב ה'יה לבני ראובן ולבני גד עצום
מאד ויראו את-ארץ יעזר ואת-ארץ גלעד והנה
המקום מקום מקנה:

~ נקודות משיחות קודש ~ (לקוטי שיחות ט עמ' 18)

ומקנה רב היה לבני ראובן ולבני גד (לב, א) איתא בספרים ששני השבטים הללו חבבו את המן ולא אכלו מאכלים
אחרים, ולפיכך לא שחטו את צאנם ובקנם, פשטים האחרים, וכך היה להם מקנה רב. ויש לבאר את הקשר בין הסבה
(חבת המן) למסובב (הרצון להשאר בעבר הירדן, שהוא מקום מקנה). דהנה, מבאר בחסידות שבני גד ובני ראובן רצו להשאר בעבר
הירדן ולעסוק במקנה משום שבעבודת מרעה הצאן אין טרדות, ובעסוק זה יוכלו תמיד להיות קשורים להקב"ה. מובן
אם כן, שחבת המן, לחם מן השמים, הביאה לכך שלא רצו להפגס לארץ ישראל ולעסוק בענינים ארציים.

ב ואתו בני גד ובני ראובן ואמרו למשה
ולאלעזר כהנא ולרברבי כנשתא למימר:

(ב) ויבאו בני גד ובני ראובן ויאמרו אל-משה
ואל-אלעזר הכהן ואל-נשיאי העדה לאמר:

ג מכללתא ומלכשתא וכימרין ובית נמרין
ובית חשכנא ובעלי דכבא (וכימא) וסיעת
בית קברתא דמשה ובעזר:

(ג) עטרות ודיבן ויעזר ונמרה וחשבון ואלעלה
ושכם ונבו ובעז:

ה"ע עטרות ודיבן וגו' - מארץ סיחון ועוג היו.

ד ארעא די מחא יי זת תבחה קדם כנשתא
דישראל ארע פשרא לבית בעיר היא
ולעבדיך אית בעיר:

(ד) הארץ אשר הפה יהוה לפני ענת ישראל ארץ
מקנה הוא ולעבדיך מקנה: ם

ה ויאמרו אם אשכנא רחמין בעיניך
תתיהיב זת ארעא הדא לעבדיך לאחסנא
לא תכרנא זת ירדנא:

(ה) ויאמרו אם-מצאנו חן בעיניך יתן את-הארץ
הזאת לעבדיך לאחזה אל-תעברנו את-הירדן:

~ נקודות משיחות קודש ~ (יעוין בארוכה בלקו"ש ח"ח עמ' 186 ואילך - מוחזק 'לקראת שבת')

טעם רצונם דבני גד וראובן להשאר בעבר הירדן

ויאמרו אם-מצאנו חן בעיניך . . אל-תעברנו את-הירדן: (לב, ה)

בחסידות מבאר, שהטעם שחפצו בני גד וראובן להשאר בעבר הירדן ולעסוק במקנה הוא, היות שבעבודה זו אין רבוי
הטרדה, ויוכלו להתקשר ולהדבק באלקות באין מפריע. ובדגמת האבות והשבטים שהיו רועי צאן מטעם הנ"ל.
ולכן השנה משה את בקשתם, לחטא המרגלים, "כח עשו אבותיכם בשלחי אותם וגו', היינו, שהנהגה זו היא בלתי רצויה,
דקדם מתן תורה היתה נתינת מקום להנהגה זו של פרישות מעניני העולם, אבל לאחר מ"ת - שהפונה של מ"ת היא
לעשות את העולם הגשמי כלי לאלוקות - צריכים להתעסק עם הענינים הגשמיים ולעשות מהם דירה לו יתברך.
וע"ז היה מענה בני גד וראובן, ובהקדים:

הן אמת שעקר העבודה הוא קיום המצות בדברים גשמיים שעל ידי זה הוא המשכת העצמות למטה, "דירה בתחתונים",
אך בכל זאת יש צורך ב'מארי תורה' שעקר עסקם הוא בתורה שהם מאירים את מעשה המצות של ה'מארי עובדין'
טבין, ועל ידם המשכת העצמות היא בגלוי.

ולכן בקשו שישארו הם בעבר הירדן, כדי שיוכלו להתעסק בלמוד התורה, כי כדי להשלים הפונה יש צורך גם במארי
תורה. מה שאין-כן המרגלים שרצו שכל ישראל ישארו במדבר שזה הפך הפונה.

אשל אברהם - הרב אלעזר

(ג) עטרות ודיבן וגו' - מארץ סיחון ועוג היו - בדרלקמן פסוקים לג'לח. ולא מערי מדין שנה עתה כבשו (רא"ם). תורה ד

(ו) וַיֹּאמֶר מֹשֶׁה לְבִנְיָדָד וּלְבִנֵי רְאוּבֵן הָאֲחִיכֶם יֵבְאוּ
לְמַלְחָמָה וְאַתֶּם תָּשֻׁבוּ פֹה:
כש"י - האחיכם • לשון תמיכה הוא.

(ז) וְלָמָּה תִּנְיָאוּן אֶת־לֵב בְּנֵי יִשְׂרָאֵל מֵעַבְרֵי אֶל־
הָאָרֶץ אֲשֶׁר־נָתַן לָהֶם יְהוָה:
כש"י - ולמה תניאון • תסירו ותמנעו לכם מעבר, שיהיו סבורים שאתם יראים לעבר מפני המלחמה וחזק הערים והעם.

(ח) כֹּה עָשׂוּ אֲבֹתֵיכֶם בְּשַׁלְחִי אֹתָם מִקְדָּשׁ בְּרִנֵּעַ
לְרֹאוֹת אֶת־הָאָרֶץ:
כש"י - מקדש ברנע • כך שמה, ושני קדש היו.

(ט) וַיַּעֲלֵוּ עַד־נַחַל אֲשַׁכּוּל וַיֵּרְאוּ אֶת־הָאָרֶץ וַיִּנְיָאוּ
אֶת־לֵב בְּנֵי יִשְׂרָאֵל לְבִלְתִּי־בֹא אֶל־הָאָרֶץ אֲשֶׁר־נָתַן
לָהֶם יְהוָה:

(י) וַיַּחֲרֹאֲף יְהוָה בַּיּוֹם הַהוּא וַיִּשָּׁבַע לֵאמֹר:
(יא) אִם־יֵרְאוּ הָאֲנָשִׁים הָעֵלִים מַמְצְרִים מִבֶּן עֲשָׂרִים
שָׁנָה וּמַעְלָה אֶת הָאֲדָמָה אֲשֶׁר נִשְׁפַּעְתִּי לְאַבְרָהָם
לְיִצְחָק וּלְיַעֲקֹב כִּי לֹא־מָלְאוּ אַחֲרָי:

(יב) בִּלְתִּי כָלֵב בֶּן־יִפְנֶה תִּקְנֹזִי וַיְהוֹשֻׁעַ בֶּן־נֹון כִּי
מָלְאוּ אַחֲרֵי יְהוָה:

כש"י - הקנזי • (סוטה יא) חורגו של קנז הנה, וילדה לו אמו של כלב את עתניאל.

אשל אברהם - הרב אלאשילי

(ח) מִקְדָּשׁ בְּרִנֵּעַ - כַּךְ שְׁמָה - וְלֹא
ש"קדש" שְׁמָה ו"ברנע" הוא שם
המושל שְׁלָה (רא"ם).
וּשְׁנֵי קָדָשׁ הָיוּ - האחת קדש שְׁמָה
וְהָיָה הָיְתָה בְּמִדְבַר צִין, רָאָה לַעֲלִיל כ.,
א. וְהַשְׁנִיָּה קָדָשׁ בְּרִנֵּעַ שְׁמָה, וּלְפַעֲמִים
נִקְרָאת גַּם קָדָשׁ סָתֵם, וְהָיָה הָיְתָה
בְּמִדְבַר פָּאָרָן, רָאָה לַעֲלִיל יג, כו. אֲבָל
רָאָה רַש"י דְּבָרִים א, מו. תורה ט
(יב) תִּקְנֹזִי - חורגו של קנז הנה - בן
אשתו של קנז הנה כלב (רש"י סוטה יא,
סע"ג), וְלָכֵן לֹא קָרִיָּה "בן קנז" אֲלָא
"הקנזי", מאנשי ביתו ומגידוליו של קנז

אחריה, שכן הכלל שכל ה"א של
תמיכה הבאה אחריה אות גרונית
(אהח"ע), היא מנוקדת בפת"ח (באר רחובות
ומירא דכ"א). תורה ז
(ז) וְלָמָּה תִּנְיָאוּן - תסירו ותמניעו
לָכֶם "מעבר", שִׁיְהִיו סְבוּרִים שְׁאֵתֶם
יֵרְאִים לַעֲבֹר מִפְּנֵי הַמַּלְחָמָה וְחֹזֶק
הָעָרִים וְהָעָם. - רָאָה גַּם רַש"י לַעֲלִיל ל,
ו. אֲלָא שֶׁשֶּׁם כֶּתֶב בְּסֵדֶר הַפּוּד: "לשון
מניעה והסרה", כִּי שֶׁם הָעֵיִקֶר הוּא
הַמְּנִיעָה שֶׁבְּדָבָר, וְהוּא מְנִיעַת הַדָּבָר,
וְאֵילּוּ כִּאֵן הָעֵיִקֶר הַהִסְרָה שֶׁבְּדָבָר,
וְהוּא הַסֵּרֶת הַלֵּב. תורה ח

(ו) הָאֲחִיכֶם - לְשׁוֹן תְּמִיכָה הוּא -
ופירושו: הִיתְכֵּן שְׁאֲחִיכֶם יִלְחֲמוּ וְאַתֶּם
תָּשֻׁבוּ כִּאֵן וְלֹא תִלְחֲמוּ עִמָּהֶם.
וְהַסְפֹּרְנוּ פִּירֵשׁ: הָאֲמָנָם תִּחְשְׁבוּ
שְׁאֲחִיכֶם יִרְצוּ לְהִלָּחֵם בְּשֵׁאתֶם
יֹשְׁבִים פֹּה. אֲךָ לְכַאוּרָה זוֹ טַעֲנָה
נוֹסֶפֶת שֶׁל מֹשֶׁה שְׁאוֹמֵר אוֹתָהּ לָהֶם
בְּפִסּוּק שֶׁלֹּאֲחֲרָיו, וְלֹא כִּאֵן. וְמָה
שֶׁהוֹצִרָךְ רַש"י לְפָרֵשׁ שָׁנָה לְשׁוֹן
תְּמִיכָה (אף שֶׁפְּשׁוּט הוּא), מִשּׁוּם
שֶׁהִ"א נְקוּדָה בַּפֶּת"ח וְלֹא בַּחֲטָף
פֶּת"ח בְּדָרֶךְ כֹּל לְשׁוֹן תְּמִיכָה. וְהַטַּעַם
שֶׁהָיָה נְקוּדָה כֹּךְ, מִפְּנֵי הָאֲל"ף שֶׁבָּאָה

(יג) וַיַּחֲרֹאף יְהוָה בְּיִשְׂרָאֵל וַיִּנָּעַם בַּמִּדְבָּר אֲרֻכָּיִם שָׁנָה עֲדֹתָם כָּל־הַדֹּר הָעֹשֶׂה הָרַע בְּעֵינֵי יְהוָה: כִּשְׁלֹשִׁים וַיִּנָּעַם • וַיִּטְלֹטְלֵם, מִן "נַע וְנָד" (ס"א וַיִּטְלֹטְלֵם בְּנַע וְנָד).

יג וַיַּחֲרֹאף יְהוָה בְּיִשְׂרָאֵל וַיִּנָּעַם בַּמִּדְבָּר אֲרֻכָּיִם שָׁנָה עֲדֹתָם כָּל־הַדֹּר הָעֹשֶׂה הָרַע בְּעֵינֵי יְהוָה: דַּעְבִּיד דְּבִישׁ קָדָם יי:

(יד) וַהֲנִיָּה קִמְתָּם תַּחַת אֲבֹתֵיכֶם תִּרְבוּת אֲנָשִׁים חֲטָאִים לִסְפוֹת עוֹד עַל חֲרוֹן אַף־יְהוָה אֶל־יִשְׂרָאֵל: כִּשְׁלֹשִׁים לִסְפוֹת • כְּמוֹ (ישעיה כט): "סָפוּ שָׁנָה עַל־שָׁנָה" (ירמיה ז): "עֲלוֹתֵיכֶם סָפוּ וְגו'" לְשׁוֹן תּוֹסֶפֶת.

יד וַהֲנִיָּה קִמְתָּם תַּחַת אֲבֹתֵיכֶם תִּרְבוּת אֲנָשִׁים חֲטָאִים לִסְפוֹת עוֹד עַל חֲרוֹן אַף־יְהוָה אֶל־יִשְׂרָאֵל: דַּעְבִּיד דְּבִישׁ קָדָם יי: יד וַהֲנִיָּה קִמְתָּם תַּחַת אֲבֹתֵיכֶם תִּרְבוּת אֲנָשִׁים חֲטָאִים לִסְפוֹת עוֹד עַל חֲרוֹן אַף־יְהוָה אֶל־יִשְׂרָאֵל: דַּעְבִּיד דְּבִישׁ קָדָם יי:

(טו) כִּי תִשׁוּבוּן מֵאַחֲרָיו וַיִּסַּף עוֹד לְהַנִּיחוֹ בַּמִּדְבָּר וַיִּשְׁחַתֵּם לְכָל־הָעָם הַזֶּה:

טו אַרִי תַתִּיבּוֹן מִכַּתֵּר דַּחֲלָתָה וַיִּוֹסֵף עוֹד לְאַחֲרֵיתָהוֹן בַּמִּדְבָּרָא וַתַּחֲבִּלוֹן לְכָל עָמָא הַדִּין:

(טז) וַיִּגְשׁוּ אֵלָיו וַיֹּאמְרוּ גְדֹרֶת צֵאן נִבְנָה לְמִקְנֵנוּ פֶּה וְעָרִים לְטַפְּנוּ:

טז וַקְרִיבוּ לְוִתָּה וַאֲמָרוּ חֲטָרִין דַּעֲן נִבְנִי לְבַעֲרִינָא הָכָא וְקָרְוִין לְטַפְּלָנָא:

כִּשְׁלֹשִׁים נִבְנָה לְמִקְנֵנוּ פֶּה • חֲסִים הָיוּ עַל מְמוֹנָם יוֹתֵר מִבְּנֵיהֶם וּבְנוֹתֵיהֶם, שֶׁהִקְדִּימוּ מִקְנֵיהֶם לְטַפָּם. אָמַר לָהֶם מֹשֶׁה: לֹא כֵן, עֲשׂוּ הָעֵקֶר - עֵקֶר, וְהַטָּפֶל - טָפֶל. בָּנוּ לָכֵם תַּחֲלָה עָרִים לְטַפְּכֶם וְאַחֲרֵי־כֵן גְּדֹרוֹת לְצִאֲנֵכֶם.

(יז) וַאֲנַחְנוּ נַחֲלִץ חֲשִׁים לִפְנֵי בְנֵי יִשְׂרָאֵל עַד אֲשֶׁר אִם־הִבִּיאֲנָם אֶל־מְקוֹמָם וַיֵּשֶׁב טַפְּנוּ בְּעָרֵי הַמִּבְצָר מִפְּנֵי יִשְׁבֵי הָאָרֶץ:

יז וַאֲנַחְנוּ נַחֲלָנוּ נִדְרֵנוּ מִכְּעֵין קָדָם בְּנֵי יִשְׂרָאֵל עַד דִּי נַעֲלָנוּ לְאַחֲרֵיתָהוֹן וַתַּחֲבִּלוֹן טַפְּלָנָא בְּקָרְוִין בְּרִיבֵן מִן קָדָם יַתְבֵּי אֲרַעָא:

כִּשְׁלֹשִׁים וַאֲנַחְנוּ נַחֲלִץ חֲשִׁים • נִדְרֵינוּ מִהִירִים, כְּמוֹ (ישעיה ח): "מָהֵר שָׁלַל חֵשׁ בִּז", (שם ח): "יִמְהַר יַחֲיִישָׁה". לִפְנֵי בְנֵי יִשְׂרָאֵל • בְּרָאשֵׁי גִיסוֹת, מִתּוֹךְ שְׂגֻבוֹרִים הָיוּ, שֶׁפֶן נֹאמַר בְּגֹד "וַיִּטְרֹף זִרְעֵ אֶף־קֶדְקֶד".

אשל אברהם - הרב אלאשוילי

(רש"י שם רע"ב).

וַיִּלְדָּה לוֹ אִמּוֹ שֵׁל כָּלֵב אֶת עֲתַנְיָאֵל - אִמּוֹ שֵׁל כָּלֵב נִשְׁאֵת תַּחֲלִילָה לִיפְנֵה וַיִּלְדָּה לוֹ אֶת כָּלֵב, וְאַחֵר יפְנֵה נִשְׁאֵת לִקְנוֹ וַיִּלְדָּה לוֹ אֶת עֲתַנְיָאֵל, וְכָלֵב נִקְרָא בֶן יפְנֵה בְּשֵׁם אָבִיו, וְקִנְיֵי בְּשֵׁם בַּעַל אִמּוֹ (רא"ם). תורה יג

(יג) וַיִּנָּעַם - וַיִּטְלֹטְלֵם - וַרְאֵה רִשִּׁי דְּבָרִים א, מו: "י"ט [שָׁנָה] עָשׂוּ בְּקֶדֶשׁ, וַיִּטְ שָׁנָה הוֹלְכִים וּמִטּוֹרְפִים וְחִזּוֹר לְקֶדֶשׁ, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר וַיִּנָּעַם בַּמִּדְבָּר".

מִן "נַע וְנָד" - בְּרָאשִׁית ד, יב. תורה יד (יד) לִסְפוֹת - כְּמוֹ "סָפוּ שָׁנָה עַל שָׁנָה" - יִשְׁעִיָּה כט, א.

"עֲלוֹתֵיכֶם סָפוּ וְגו'" - יִרְמְיָה ז, כא. לְשׁוֹן תּוֹסֶפֶת - רָאֵה גַם רִשִּׁי יִשְׁעִיָּה טו, וַרְאֵה רִשִּׁי דְּבָרִים לב, כג

כד. תורה יז

(יז) וַאֲנַחְנוּ נַחֲלִץ חֲשִׁים - נִדְרֵנוּ - זֶהוּ פִירוּשׁ שֵׁל "נַחֲלִץ", וְכַדְלָעִיל בְּרִשִּׁי לא, ג. אָבֵל בְּדָפּוּס רִאשׁוֹן הַגִּירָסָא: נִדְרֵנוּ. מִהִירִים, כְּמוֹ "מָהֵר" - בְּפָסוּק: "לְמָהֵר".

שָׁלַל חֵשׁ בִּז" - יִשְׁעִיָּה ח, ג. לְמָהֵר לָבֵא סִנְחָרִיב וְלִשְׁלֹל אֶת כָּל הוֹן עֲשֶׂרֶת הַשָּׁבָטִים, וְלִהְיוֹשׁ לְבוֹז נְבוּכַדְנֶצַּר אַחֲרָיו אֶת צִדְקָהוּ וְדוֹרוֹ (רש"י שם). וּמִכָּאֵן שֶׁ"חֵשׁ" הוּא מִלְשׁוֹן מִהִירוֹת.

"מָהֵר יַחֲיִישָׁה" - יִשְׁעִיָּה ה, יט. כְּלוּמַר, "יַחֲיִישָׁה" הִיא מִלָּה נִרְדֶּפֶת לְמִהִירוֹת, וְלָכֵן הִיא בָּאָה בַּיָּחִיד עִם תִּיבַת "מָהֵר". וְאוֹלֵי יֵשׁ לִזְמַר, שֶׁמִּפְסוּק זֶה מְבִיא רִשִּׁי הוֹכָחָה

וּסְנֵהֲדִרִין עו, ב שְׁהוּא לְשׁוֹן חֲבֹר. וּבְרִשִּׁי יִשְׁעִיָּה יג, טו פִּירֵשׁ מִלְשׁוֹן קְלִיטָה. תורה טו (טז) נִבְנָה לְמִקְנֵנוּ פֶּה - חֲסִים הָיוּ עַל מְמוֹנָם יוֹתֵר מִבְּנֵיהֶם וּבְנוֹתֵיהֶם, שֶׁהִקְדִּימוּ מִקְנֵיהֶם לְטַפָּם - וַרְאֵה רִשִּׁי מִשְׁלִי כ, כא: "נַחֲלָה מִבְּהֵלָת בְּרָאשׁוֹנָה - שְׂנִבְהֵלָה לְמָהֵר וְלִישׁוֹל תַּחֲלָה, כְּגוֹן בְּנֵי גֹד וּבְנֵי רֵאוּבֵן שֶׁמָּהֲרוּ לִישׁוֹל חֲלָקָם בְּעֵבֶר הִיָּרְדֵן, וְדָבָרוּ בְּבִהְלָה, עָשׂוּ אֶת הָעֵקֶר טָפֶל, שֶׁהִקְדִּימוּ צֹאנָם לְטַפָּם. וְאַחֲרֵיתָהּ לֹא תִבָּרַךְ - שֶׁגָּלוּ בְּכֹהָ שָׁנִים קוֹדָם שֶׁאֵר הַשָּׁבָטִים".

אָמַר לָהֶם מֹשֶׁה לֹא כֵן, עֲשׂוּ הָעֵקֶר עֵקֶר וְהַטָּפֶל טָפֶל, "בָּנוּ לָכֵם" תַּחֲלָה "עָרִים לְטַפְּכֶם", וְאַחֵר בֶּן גְּדֹרֶת לְצִאֲנֵכֶם". - לְקַמֵּן פָּסוּק

ואף משה חזר ופירש להם באלה הדברים (שם א): "ואצו אתכם בעת ההוא וגו' חלוצים תעברו לפני אחיכם בני ישראל כל-בני-חיל". וביריחו כתיב (יהושע ו): "והחלוץ הלך לפניהם". זה ראובן וגד שקימו תנאם. וישב טפנו • בעודנו אצל אחינו. בערי המבצר • שנבנה עכשו.

~ נקודות משיחות קודש ~ (ביאורים לפירוש רש"י ד עמ' 279)

ואף משה חזר ופרש להם באלה הדברים (לב, יז) לרש"י הוקשה, מדוע לא נאמר במוענה משה לבני גד ולבני ראובן שילכו ראשונים, בראשי גייסות? ועל זה מביא שבפרשת דברים פרש משה את דבריו, שמה שאמר להם אם תחלצו לפני ה' למלחמה (פסוק כ) התפנו לומר שילכו ראשונים - חלוצים תעברו לפני אחיכם.

(יח) לא נשוב אל-פתניו עד התנחל בני ישראל איש נחלתו: יח לא נתיב לביטנא עד דיחסנוני בני ישראל גבר אחסנתה:

(יט) כי לא ננחל אתם מעבר לירדן והלאה כי באה נחלתנו אלינו מעבר הירדן מזרחה: פ יט ארי לא נחסינ עמהון מעברא לירדנא ולהלא ארי קבלנא אחסנתנא לנא מעברא לירדנא מדינתא:

כ"ז מעבר לירדן וגו' • בעבר המערכי. כי באה נחלתנו • כבר קבלנוה בעבר המזרחי.

אשל אברהם - הרב אלאשולי

ראובן ובני גד היו עוברים לפניהם, לפי שהיו בני גד גבורים ומכים בזרוע חזקה, כמו שנאמר וטרף זרוע אף קדקד.

וישב טפנו - בעודנו אצל אחינו - לא כמשמעות לשון המקרא שרק אחר "הביאנם אל מקומם", אלא הוא טפנו בערי המבצר" (גרא), אלא הוא מוסב על תחילת המקרא "ואנחנו נחלץ חושים וגו'", שבאותו זמן "וישב טפנו בערי המבצר".

בערי המבצר - שנבנה עכשו - שהרי עדין לא היו בנויים, כמו שאמר: "נבנה... וערים לטפנו" (רא"ם). תורה יח

(יט) **מעבר לירדן וגו' - בעבר המערכי -** שסתם "עבר הירדן" הוא הצד המערבי של עבר הירדן, מפני שהיו ישראל במזרחו של עבר הירדן, וקראו לצד השני שפנגדו עבר הירדן סתם, ואילו עבר הירדן המזרחי, נקרא "עבר הירדן מזרחי" (גרא).

כי באה נחלתנו - כבר קבלנוה בעבר המזרחי - כלומר, אם תתרגם לדברינו, נמצא שבאותו הזמן שבני ישראל יתנחלו בעבר הירדן המערבי, כבר קבלנו את נחלתנו בעבר הירדן המזרחי (משכיל לדוד). ופירש בלשון עבר, מפני שהטעם על תיבת "באה" הוא מלעיל, שאז פירושו בלשון עבר,

שאמר להם שיעברו חלוצים לפני בני ישראל, אלא רק אמר להם (פסוקים כ-כא): "אם תחלצו לפני ה' למלחמה, ועבר לכם כל חלוץ לפני ה'", ולכן כתב רש"י שאף שכאן לא נאמר בפירוש, הרי שבספר דברים "פירש להם", שמה שאמר להם "בעת ההיא", כלומר כאן, "לפני ה'", כונתו היא "לפני אחיכם" (הרב).

וביריחו - במלחמת יריחו, שהיתה המלחמה הראשונה של בני ישראל בכניסתם לארץ.

כתיב - יהושע ו, יג.

"והחלוץ עבר - בפסוק: "הלך". וכן תקנו בפנים בפסוקים אחרונים. אך בברש"י "עבר" וכפנים, וכתב ב"תורת מנחם" שכן צריך להיות, שכן דרכו של רש"י לפעמים לשנות בלשון הכתוב כדי לבארו. ואכן ביהושע שם מפרש רש"י: "היו עוברים לפניהם".

לפניהם, זה ראובן וגד - מה שכאן מקדים רש"י ראובן לגד, אף שבכל הפרשה כאן גד קודם לראובן (מלבד בהתחלה). יש לומר משום שפסוק זה הוא מספר יהושע, ושם נזכרו תמיד בני ראובן לפני בני גד, ואף רש"י כאן הקדים ראובן לגד. וכן הוא ברש"י ביהושע שם המובא בהערה הבאה.

שקימו תנאם - וברש"י שם: "בני

שהכתוב נוקט כפל לשון של מהירות באותו ענין, דבר המורה על מהירות יתרה, ואף כאן "נודרו מהירים", והו כפל לשון המורה על מהירות יתרה. **לפני בני ישראל - בראשי גיסות, מתוך שנבונים היו, שכן נאמר בגד -** דברים לג, כ.

וטרף זרוע אף קדקד - וברש"י שם: "הרועה היו ניכרין, חותכים הראש עם הזרוע במכה אחת". ואף שפסוק זה נאמר רק בבני גד ולא בבני ראובן - הרי בני ראובן כאן היו טפלים לבני גד, ולכן מקדים הכתוב בכל הפרשה כאן בני גד לבני ראובן (מלבד בתחילתה), ולכן דוקא על גד נאמר: "ויתא ראשי עם", וברש"י שם: "הם היו החלוצים לפני החלוץ בכבוש הארץ לפי שהיו גבורים", אף שגם בני ראובן הלכו עמם (הרב).

ואף משה חזר ופרש להם ב"אלה הדברים" - ג, יח.

"ואצו אתכם בעת ההוא וגו' חלוצים תעברו לפני אחיכם בני ישראל כל בני חיל" - וברש"י שם: "לפני אחיכם - הם היו החלוצים לפני ישראל למלחמה, לפי שהיו גבורים ואיזנים נופלים לפניהם, שנאמר וטרף זרוע אף קדקד". ומה שהוצרך רש"י להביא הוכחה מספר דברים, מפני שכאן בפרשה לא נזכר בדברי משה

♦ יום רביעי כ"ח תמוז ♦

כ ואמר להון משה אם תעבדון ית פתגמא
הדין אם תזדונון קדם עמא דני לקרבא :

כא ויעבר לכון כל דמזרז ית ירדנא קדם
עמא דני עד דיתרף ית בעלי דכבוהי מן
קדמוהי :

כב ותתקבש ארעא קדם עמא דני ובתר פן
תתובון ויהוון זכאין מן קדם יי ומישראל
ותהי ארעא הדא לכון לאחסנא קדם יי :

כג ואם לא תעבדון פן הא חבתון קדם יי
ודעו חובתכון די תשפח יתכון :

כד בנו לכון קרוין לטפלכון וחסרין לענכון
ודיפוק ממומכון תעבדון :

כ"ח • לצנאכם • תבה זו מגזרת (תהלים ח) : "צנה ואֵלֶּפִים בָּלֶם", שאין בו אֵלֶּף מפסיק בין נו"ן לצד"י.
ואֵלֶּף שָׁבָא פֶּאן אַחַר הַנוּ"ן, בַּמָּקוֹם הַ"א שֶׁל צִנָּה הוּא, מִיִּסְדּוֹ שֶׁל רַבִּי מֹשֶׁה הַדְּרָשֵׁן לְמַדְתִּי פֶּן. וְהִיצָא
מִפִּיכֶם תַּעֲשׂוּ. לְגִבְתָּה, שֶׁקִּבְּלֶתֶם עֲלֵיכֶם לַעֲבֹר לְמַלְחָמָה עַד כַּבוּשׁ וְחִלּוּק; שְׁמֹשֶׁה לֹא בִקֵּשׁ מֵהֶם אֶלָּא
״וְנִכְבְּשָׁה ... וְאַחַר תִּשְׁבּוּ״, וְהֵם קִבְּלוּ עֲלֵיהֶם ״עַד הַתַּנְחֵל״, הָרִי הוֹסִיפּוּ לְהִתְעַכֵּב שְׁבַע שָׁחֲלָקוֹ, וְכֵן עָשׂוּ.

כה ויאמר בניגד ובני ראובן אל־משה לאמר
עבדיך יעשו כאשר אדני מצוה :

כ"ח • ויאמר בניגד • כלם כאיש אחד.

אשל אברהם – הרב אלאשולי

זה מצד התנאי, לא שיר לומר "והיוצא
מפיכם תעשו", שכן את התנאי הם
מוכרחים לקיים לא מצד מה שיצא
מפיהם אלא מצד זה שרף התנה
עמיהם, לכן פירש שהכונה למה שיצא
מפיהם דרך נדר להמתין עוד שבע
שנים נוספות (ג"א).
ובן עשו - ראה יהושע כא, מא. שם
כב, א"ד. תורה כה
(כה) ויאמר בניגד - כלם כאיש
אחד - לכן נאמר "ויאמר" ולא
"ויאמרו". כלומר שבולם הסבימו
בדרך, ולא היה אפילו אחד שהתנגד
לכך. תורה כו

לשמים, שעל כך נאמר (לעיל ח, א) "בכל
היוצא מפיו יעשה" (רא"ם).
שקבלתם עליכם לעבר למלחמה עד
כבוש וחלוק, שמשוה לא בקש מהם
אלא "ונכבשה .. ואחר תשבו" -
לעיל פסוק כב.
והם קבלו עליהם "עד התנחל" -
לעיל פסוק יח.
הרי הוסיפו להתעכב שבע שחלקו
- וכיון שאת זה לא בקש משה, אלא
מעצמם קבלו עליהם, אין זה מפלל
התנאי שהתנה עמיהם, שאם לא
יקימוהו יהיה התנאי בטל, אלא זהו
נדר לשם שמים בלבד (רא"ם). שאם היה

כמבואר ברש"י בראשית כט,
ט. תורה כ
(כד) לצנאכם - תבה זו מגזרת
"צנה ואֵלֶּפִים בָּלֶם" - תהלים ח, ח.
וברש"י שם: "צנה ואֵלֶּפִים - צאן ובקר
.. צנה לשון פעולה הוא [עם הצאן].
כמו וגדרות לצנאכם, אוביילדי"ץ
בלעז" [=מכלאות צאן].
שאין בו אֵלֶּף מפסיק בין נו"ן
לצד"י - ולכן אינו מלשון "צאן".
ואֵלֶּף שָׁבָא פֶּאן אַחַר הַנוּ"ן בַּמָּקוֹם
הַ"א שֶׁל צִנָּה הוּא. מִיִּסְדּוֹ שֶׁל רַבִּי
מֹשֶׁה הַדְּרָשֵׁן לְמַדְתִּי פֶּן. וְהִיצָא
מִפִּיכֶם תַּעֲשׂוּ - לְגִבְתָּה - בדין נדר

כו טפלא נשינו מקננו וכל־בהמתנו יהיו־שם בערי
תמן בקרוי גלעד:

(כו) טפנו נשינו מקננו וכל־בהמתנו יהיו־שם בערי
הגלעד:

כז ועבדיך יעברו כל מזרז חילא קדם עמא
דיי לקרבא קמא די רבוני ממלל:

(כז) ועבדיך יעברו כל־חלוי צבא לפני יהוה
למלחמה כאשר אדני דבר:

כח ופקיד להון משה ית אלעזר כהנא וית
יהושע בר נון וית רישי אבהת שבטיא לבני
ישראל:

(כח) ויצו להם משה את אלעזר הכהן ואת יהושע
בנינו ואת־ראשי אבות המטות לבני ישראל:

כ"ט ויצו להם • כמו עליהם, ועל תנאם מנה אלעזר ויהושע. כמו (שמות יד): "ה' ילחם לכם".

כט ואמר משה להון אם יעברו בני גד ובני
ראובן עמכון ית ירדנא כל דמזרזו לקרבא
קדם עמא ותתקבש ארעא קדמיכון ותתנון
להון ית ארעא דגלעד לאחסנא:

(כט) ויאמר משה אליהם אם יעברו בני־גד
ובני־ראובן איתכם את־הירדן כל־חלוי למלחמה
לפני יהוה ונכבשה הארץ לפניכם ונתתם להם
את־ארץ הגלעד לאחזה:

ל ואם לא יעברו מזרזין עמכון ויחסנון
ביניכון בארעא דכנען:

(ל) ואם־לא יעברו חלוצים אתכם ונאחזו בתוככם
בארץ כנען:

לא ואתיבו בני גד ובני ראובן למימר ית די
מליל יי לעבדיך בן נעבד:

(לא) ויענו בני־גד ובני ראובן לאמר את אשר דבר
יהוה אל־עבדיך בן נעשה:

לב נחנא נעבר מזרזין קדם עמא דיי לארעא
דכנען ועמנא אחודת אחסנתנא מעברא
לירדנא:

(לב) נחנו נעבר חלוצים לפני יהוה ארץ כנען ואתנו
אחזת נחלתנו מעבר לירדן:

כ"ט ואתנו אחזת נחלתנו • כלומר, בדינו וברשותנו תהי אחזת נחלתנו מעבר הנה.

אשל אברהם – הרב אלאשולי

פירוש מורחה, מפני שפשיעברו
לעבר הירדן מערבה, סתם עבר הירדן
תהא מורחה (גרא). ויש לומר, שבגלל
זה הוצרך רש"י לפרש פסוק זה, מפני
שכאן נאמר סתם "מעבר לירדן", והיה
ניתן לחשוב שפירוש "מעבר לירדן"
מערבה, ואם כן "ואתנו" פירוש אתנו
ממש, כלומר שבני גד ובני ראובן
דורשים גם נחלה מעבר לירדן
המערבי, ולכן כתב ש"ואתנו" פירוש
"ברשותנו", ו"מעבר לירדן" פירוש
מורחה. תורה לג

עליכם (רש"י שם יד, א). ואם כן גם "להם"
האמור כאן פירוש "עליהם". תורה כט
(לב) ואתנו אחזת נחלתנו –
כלומר, בדינו וברשותנו – זהו
"ואתנו", שאין לפרש "ואתנו" ממש,
שהרי פשיעברו לעבר הירדן לא תהא
נחלתם עמיהם (גרא).
תהי – אמר "תהי" מפני שעדיין לא זכו
בה (רא"ס).
"אחזת נחלתנו מעבר" תהי – שהם
עומדים בו כעת, הנינו ממורח לירדן.
ואף שנתבאר לעיל שסתם "עבר
הירדן" הוא ממערב לירדן, כאן

(כח) ויצו להם – כמו עליהם – זהו
פירוש תיבת "להם", לא שצוה להם
אלא צוה עליהם.
ועל תנאם מנה אלעזר ויהושע – זהו
פירוש הענין של הפסוק: "ויצו להם
את אלעזר ואת יהושע" – "ועל תנאם
מנה את אלעזר ויהושע", ש"ויצר"
האמור כאן הוא מענין מינוי ושררה,
ו"להם" שפירוש "עליהם" אין הכוונה
עליהם ממש, אלא על תנאם, שלא
היו ממונים אלא על תנאם בלבד
(רא"ס).
כמו "ה' ילחם לכם" – שמות יד, יד.

(לג) וַיִּתֵּן לָהֶם מֹשֶׁה לְבָנֵי-גֵד וְלִבְנֵי רְאוּבֵן וְלַחֲצִי שֵׁבֶט מְנַשֶּׁה בְּנֵי-יוֹסֵף אֶת-מַמְלַכְתּוֹ סִיחֹן מֶלֶךְ הָאֱמֹרִי וְאֶת-מַמְלַכְתּוֹ עֹג מֶלֶךְ הַבְּשָׁן הָאֲרִיז לְעָרֶיהָ בַּגְּבֻלַת עָרֵי הָאֲרִיז סָבִיב:

~ נקודות משיחות קודש ~ (ע"פ לקו"ש חכ"ח עמ' 210 ואילך – מתוך 'לקראת שבת')

ירושלמי הארץ ע"י משה רבנו

וַיִּתֵּן לָהֶם | מֹשֶׁה לְבָנֵי-גֵד וְלִבְנֵי רְאוּבֵן וְלַחֲצִי | שֵׁבֶט | מְנַשֶּׁה בְּנֵי-יוֹסֵף אֶת-מַמְלַכְתּוֹ סִיחֹן . . וְאֶת-מַמְלַכְתּוֹ עֹג גו'. (מטות לב, לג)

א"י בירושלמי (בכורים פ"א ה"ח) "חצי שבט מנשה לא נטלו מעצמן". וב'פני משה' שם מפרש: "וַיִּתֵּן לָהֶם מֹשֶׁה כְּתִיב, וְהָן לֹא בָּחֲרוּ מֵעַצְמָן בְּתַחֲלָה כְּמוֹ בְּנֵי רְאוּבֵן וּבְנֵי גֵד".
וקשה, דהרי זה שבקשו בני גד ובני ראובן אחוזה מעבר לירדן לא ה' לרצון משה רבנו, ועד שהשנה אותם למרגלים, וא"כ, מדוע נתן משה רבנו מעצמו לחצי שבט מנשה ש"לא בחרו מעצמן" אחוזה בעבר הירדן?
יש לומר בטעם הדבר, דהנה מצינו שכל הענינים העקריים השייכים לעם ישראל נפעלו על ידי משה רבנו, וכמו התורה ש"משה קבל תורה מסיני" (אבות פ"א מ"א), ועד ש"אפי' מה שתלמיד ותיק עתיד להורות לפניו רבו כבר נאמר למשה מסיני" (ירושלמי פאה פ"ב ה"ד), וכמו כן בנוגע לגאולת ישראל אמרו חז"ל "משה הוא גואל ראשון הוא גואל אחרון" (ראה שמו"ר פ"ב, ו. דבר ספ"ט. ועוד).

וכן הוא בנוגע לירושלמי הארץ, דאיתא בב"ב (נו, א) "כל שהקאהו הקב"ה למשה חיב במעשר", ומפרש ה'צפנת פענח' (ראה צפנ"ג המלוקט עה"ת ברכה לד, א) "דהוא קדש בראי' שלו האויר", והינו דירשת וקדשת הארץ היתה ג"כ על ידי משה. והנה לעת"ל "ירחיב ה"א את גבולך" (פ' ראה יב, כ. שופטים יט, ח) ויירשו בני ישראל גם את ארץ קניז קניז וקדמוני (ספרי ראה שם. רש"י שופטים שם. ב"ר ספמ"ד. ועוד), ועל פי זה יש לומר שלכן נתן משה לבני מנשה (ש"יוסף חבב את הארץ" (פירש"י פנחס כז, א)) חלק בעבר הירדן כדי שגם ירושת החלק שמעבר לירדן לעתיד לבא תהיה על ידי משה רבנו.

(לד) וַיִּבְנוּ בְנֵי-גֵד אֶת-דִּיבֹן וְאֶת-עֲמֹרַת וְאֶת עֲרֵעֵר:

לד ובנו בני גד ית דיבון וית עטרות וית ערער:

(לה) וְאֶת-עֲמֹרַת שׁוֹפָן וְאֶת-יַעֲזֹר וַיִּגְבְּהָה:

לה וית עטרות שופן וית יעזר ורמקא:

(לו) וְאֶת-בֵּית נֶמְרָה וְאֶת-בֵּית הָרֶן עָרֵי מִבְצָר וְגִדְרֹת צֶאֱן:

לו וית בית נמרה וית בית הרן קרוין קרוין פריבן ויטרין דען:

ש"י ערי מבצר וגדרת צאן. זה סוף הפסוק מוסב על תחלת הענין: "וַיִּבְנוּ בְנֵי-גֵד" אֶת-הָעָרִים הָלָלוּ לְהָיוֹת "עָרֵי מִבְצָר וְגִדְרֹת צֶאֱן".

(לז) וּבְנֵי רְאוּבֵן בָּנוּ אֶת-חֶשְׁבּוֹן וְאֶת-אֶלְעָלָא וְאֶת קָרְיָתִים:

לז ובני ראובן בנו ית חשבון וית אלעלא וית קריתים:

(לח) וְאֶת-נָבֹו וְאֶת-פֶּעַל מַעֲוֹן מוֹסֶבֶת שֵׁם וְאֶת-שִׁבְמָה וַיִּקְרְאוּ בְּשֵׁמֹת אֶת-שְׁמוֹת הָעָרִים אֲשֶׁר בָּנוּ:

לח וית נבו וית פעל מעון מקפן שמקה וית שבמה וקרו בשמה ית שממה קרניא די בנו:

אשל אברהם – הרב אלאשולי

(לו) ערי מבצר וגדרת צאן – זה סוף הפסוק מוסב על תחלת הענין – פסוק לד. וַיִּבְנוּ בְנֵי גֵד "אֶת הָעָרִים הָלָלוּ, לְהָיוֹת "עָרֵי מִבְצָר וְגִדְרֹת צֶאֱן" – ולא שהם כבר היו ערי מבצר וגדרות צאן, כי אם כן מה בנו בני גד (רא"ם). תורה לו

כ"ח וְאֶת־נָבו וְאֶת־פַּעַל מַעֲוֹן מוֹסַבֶּת שֵׁם • נָבו וּבַעַל מַעֲוֹן - שְׁמוֹת עֲבוּדַת אֱלִילִים הֵם, וְהָיוּ הָאֱמֹרִיִּים קוֹרִים עֲרִיקָהּ עַל שֵׁם עֲבוּדַת אֱלִילִים שְׁלָהֶם, וּבְנֵי רֵאוּכָן הִסְבוּ אֶת שְׁמָם לְשְׁמוֹת אֲחֵרִים, וְזֶהוּ "מוֹסַבֶּת שֵׁם" - נָבו וּבַעַל מַעֲוֹן, מוֹסַבּוֹת לְשֵׁם אֲחֵר. וְאֶת־שְׁבָמָה • בָּנוּ שְׁבָמָה, (ס"א בְּשָׁמָה, וְעֵין רַמְבַּ"ן) וְהָיָא שְׁבָם הָאֱמֹרָה לְמַעְלָה.

(לז) וַיִּלְכְּוּ בְנֵי מִכְיָר בֶּן־מְנַשֶּׁה גִלְעָדָה וַיִּלְכְּדוּ וַיִּזְרְשׁ אֶת־הָאֱמֹרִי אֲשֶׁר־בָּהּ:

כ"ח וַיִּזְרְשׁ • כְּתַרְגֻּמוֹ וְתַרְיָד, שֶׁתֵּבַת רִישׁ מְשַׁמֶּשֶׁת שְׁתֵּי חֲלָקוֹת: לְשׁוֹן יִרְשָׁה וּלְשׁוֹן הוֹרְשָׁה, שֶׁהוּא טְרוּד וְתַרְיָד.

(מ) וַיִּתֵּן מֹשֶׁה אֶת־הַגִּלְעָד לְמִכְיָר בֶּן־מְנַשֶּׁה וַיֵּשֶׁב בָּהּ:

(מא) וַיֵּאִיר בֶּן־מְנַשֶּׁה הַלֵּד וַיִּלְכְּדוּ אֶת־חֹתָנֵיהֶם וַיִּקְרָא אֶתְהֶן חֹת יֵאִיר:

כ"ח וְחֹתָנֵיהֶם • כְּפַרְגִּיָּהוּן. וַיִּקְרָא אֶתְהֶן חֹת יֵאִיר • לְפִי שֶׁלֹא הָיוּ לוֹ בָּנִים, קָרָאָם בְּשֵׁמוֹ לְזַכָּרוֹן.

(מב) וַנִּבְחַ הַלֵּד וַיִּלְכְּדוּ אֶת־קִנְתָּה וְאֶת־בְּנֵיהֶּ וַיִּקְרָא לָהּ נִבְחַ בְּשֵׁמוֹ:

כ"ח וַיִּקְרָא לָהּ נִבְחַ • לָהּ אֵינוֹ מַפִּיק ה"א, וְרֵאִיתִי בִּיסוּדוֹ שֶׁל רַבִּי מֹשֶׁה הַדְּרָשָׁן, לְפִי שֶׁלֹא נִתְקַנְּסָה לָהּ שֵׁם זֶה, לְפִיכָךְ הוּא רָפָה, שֶׁמְשַׁמְעוֹת מְדַרְשׁוֹ כְּמוֹ "לֹא". וְתַמְהֵנִי מַה יִּדְרֹשׁ בְּשְׁתֵּי תַבּוֹת הַדּוּמוֹת לָהּ (דוּת ב): "וַיֹּאמֶר לָהּ בַּעַז", (דוּכִיָּה ה) "לְבָנוֹת־לָהּ בֵּית":

ק"ב פסוקים, בק"י יק"ב סימן. חסלת פרשת מטות

אשל אברהם - הרב אלאשויילי

(מב) וַיִּקְרָא לָהּ נִבְחַ - "לָהּ" אֵינוֹ מַפִּיק ה"א - הָאֵאוֹת ה"א אֵינָה מְדַגְּשֶׁת, אֵף שֶׁכֵּן הִתְהַוָּה צְרִיכָה לְהִיּוֹת עַל־פִּי הַדְּקָדוּק. וְרֵאִיתִי בִּיסוּדוֹ שֶׁל רַבִּי מֹשֶׁה הַדְּרָשָׁן: לְפִי שֶׁלֹא נִתְקַנְּסָה לָהּ שֵׁם זֶה - רָאָה דְּבָרֵי הַיָּמִים א ב, כג: "וַיִּקְחָ גִּשׁוֹר וְאַרְם אֶת חֹתָנֵי יֵאִיר מֵאֵתָם". לְפִיכָךְ הוּא רָפָה, שֶׁמְשַׁמְעָה מְדַרְשׁוֹ כְּמוֹ לֹא - דְּהֵינּוּ שְׁמַצַּד אֶחָד הָיָא נִקְרָאָה בְּשֵׁם זֶה, כְּמִשְׁמַעוֹת הַפְּשׁוּטָה שֶׁל תִּיבַת "לָהּ", אֵף מֵאִידֶךְ קְרִיאָתָהּ בְּשֵׁם זֶה הִתְהַוָּה רָפָה וְחֻלְשָׁה, שֶׁלֹא הִחְזִיקָה מַעֲמֵד זְמַן רַב, וְהָרִי זֶה "לָהּ" כְּמִשְׁמַעוֹת שֶׁל "לֹא" (הַרְבֵּי). וְתַמְהֵנִי - מִדִּיק רִש"י לְכַתּוּב "וְהַתְּמַנִּי" וְלֹא "וְקִשָּׁה" וְכִיּוּצָא בְּזֶה, שֶׁכֵּן עַל דֶּרֶךְ הַדְּרוּשׁ יֵשׁ בִּיאֹר

- רָאָה גַם רִש"י לְעִיל יד, כד. דְּבָרִים כח, מב. וְשֵׁם הוֹסִיף פִּירוּשׁ שְׁלִישִׁי מַעֲנִין "רִש". לְשׁוֹן יִרְשָׁה, וּלְשׁוֹן הוֹרְשָׁה, שֶׁהוּא הוֹרְשָׁה. טְרוּד וְתַרְיָד - לְשׁוֹן גִּירוּשׁ. וְרָאָה גַם רִש"י שְׁמוֹת לֹד, כד. תוֹרָה מ (מא) חֹתָנֵיהֶם - "כְּפַרְגִּיָּהוּן" - תַּרְגוּם אוֹנְקֵלוֹס. כְּפַרְיָהֶם. וַיִּקְרָא אֶתְהֶן חֹת יֵאִיר - לְפִי שֶׁלֹא הָיוּ לוֹ בָּנִים, קָרָאָם בְּשֵׁמוֹ לְזַכָּרוֹן - וַיִּקְרָא אֶת שְׁמוֹ דּוֹקָא עַל הַכְּפָרִים, מִפְּנֵי שֶׁכְּפָרִים הֵם נִקְרָאִים תּוֹלְדוֹת הָעִיר, וּבְזֶה בִטָּא אֶת חֲפָצוֹ שֶׁהַכְּפָרִים יִהְיוּ לְזַכָּרוֹן בְּמָקוֹם בָּנִים. וַיִּקְרָא לָהֶם "חֻזָּה", שֶׁהֵם מְשַׁרְשׁ "חֻזָּה", שֶׁפִּירוּשׁוֹ "חֻזָּה", וּבְזֶה בִטָּא אֶת הַקְּמִשָּׁף וְאֶת הַזַּכָּרוֹן שֶׁל חֻזָּה (הַרְבֵּי). תוֹרָה מב

(לח) וְאֶת נָבו וְאֶת פַּעַל מַעֲוֹן מוֹסַבֶּת שֵׁם - "נָבו" וּ"בַעַל מַעֲוֹן" שְׁמוֹת עֲבוּדַת־זָרָה הֵם, וְהָיוּ הָאֱמֹרִיִּים קוֹרִים עֲרִיקָהּ עַל שֵׁם עֲבוּדַת־זָרָה שְׁלָהֶם, וּבְנֵי רֵאוּכָן הִסְבוּ אֶת שְׁמָם לְשְׁמוֹת אֲחֵרִים, וְזֶהוּ "מוֹסַבֶּת שֵׁם", "נָבו" וּ"בַעַל מַעֲוֹן" מוֹסַבּוֹת לְשֵׁם אֲחֵר. וְאֶת שְׁבָמָה - בָּנוּ "שְׁבָמָה" - כְּלוּמָר, תִּיבַת "שְׁבָמָה" אֵינָה שְׁקוּיָה לְ"מוֹסַבּוֹת שֵׁם" אֶלָּא לְ"בָנוּ" שֶׁכְּפָסוּק הַקּוֹדֵם (רֹא"ם). וְהָיָא "שְׁבָם" הָאֱמֹרָה לְמַעְלָה - פְּסוּק ג. וְלֹא שֶׁהִתְהַוָּה כְּאֵן הִסְבַּת שֵׁם, אֶלָּא "שְׁבָמָה" וּ"שְׁבָם" מִשֵּׁם אֶחָד הוּא (רֹא"ם וְרֹא"א). תוֹרָה לט (לט) וַיִּזְרְשׁ - כְּתַרְגֻּמוֹ: "וְתַרְיָד" - וְגִירָשׁ. שֶׁתֵּבַת "רִישׁ" מְשַׁמֶּשֶׁת שְׁתֵּי חֲלָקוֹת

לג (א) אֵלֶּה מִסְעֵי בְּנֵי־יִשְׂרָאֵל אֲשֶׁר יָצְאוּ מֵאֶרֶץ מִצְרַיִם לְצִבְיָתָם בְּיַד־מֹשֶׁה וְאַהֲרֹן:

כ"ח אֵלֶּה מִסְעֵי • לָמָּה נִכְתְּבוּ הַמִּסְעוֹת הַללוּ? לְהוֹדִיעַ חֲסָדֵיו שֶׁל מָקוֹם, שְׂאֵף־עַל־פִּי שֶׁגִּזֵּר עֲלֵיהֶם לְטַלְטֵלם וּלְהִנָּיעַם בַּמִּדְבָּר, לֹא תֹאמַר שֶׁהָיוּ נָעִים וּמְטַלְטְלִים מִמָּסַע לְמָסַע כָּל אַרְבָּעִים שָׁנָה וְלֹא הָיְתָה לָהֶם מְנוּחָה, שֶׁהָיוּ אֵין כָּאֵין אֶלָּא אַרְבָּעִים וּשְׁתַּיִם מִסְעוֹת; צֵא מִהֶם י"ד, שֶׁכֵּלֶם הָיוּ בְּשָׁנָה רִאשׁוֹנָה קֹדֶם גְּזֵרָה, מִשְׁנָסְעוֹ מִרַעְמָסָס עַד שֶׁבָּאוּ לְרִתְמָה שֶׁמֶשֶׁם נִשְׁתַּלְחוּ הַמִּרְגָּלִים, שֶׁנֶּאֱמַר (לעיל יב): "וְאַחֵר נָסְעוּ הָעָם מִחֲצֵרוֹת וְגו'", (שם יג): "שִׁלַּח־לָךְ אֲנָשִׁים וְגו'". וְכָאֵן הוּא אוֹמֵר: "וַיִּסְעוּ מִחֲצֵרֹת וַיַּחֲנוּ בְּרִתְמָה", לְמַדָּה, שֶׁהָיָה בַּמִּדְבָּר פָּאָרֶן. וְעוֹד הוּצָא מֶשֶׁם שְׁמוֹנָה מִסְעוֹת שֶׁהָיוּ לְאַחֵר מִיתַת אַהֲרֹן - מֵהוּר הָהָר עַד עֲרֻבוֹת מוֹאָב בְּשָׁנַת הָאַרְבָּעִים, נִמְצָא שֶׁכָּל שְׁמוֹנָה וּשְׁלֹשִׁים שָׁנָה לֹא נָסְעוּ אֶלָּא עֲשָׂרִים מִסְעוֹת. זֶה מִסּוּדוֹ שֶׁל רַבִּי מֹשֶׁה

אשל אברהם - הרב אלאשולי

(ג) מֶשֶׁם לְפִי הַחִירוֹת, (ד) מֶשֶׁם לְמָרָה, (ה) מֶשֶׁם לְאֵילִים, (ו) מֶשֶׁם [לִיד] ים סוּף, (ז) מֶשֶׁם לְמִדְבָּר סִין, (ח) מֶשֶׁם לְדַפְקָה, (ט) מֶשֶׁם לְאֶלוֹשׁ, (י) מֶשֶׁם לְרַפְיִידִים, (יא) מֶשֶׁם לְמִדְבָּר סִינִי, (יב) מֶשֶׁם לְקִבְרוֹת הַתְּאֵנָה, (יג) מֶשֶׁם לְחֲצֵרוֹת, (יד) מֶשֶׁם לְרִתְמָה.

שְׁמֶשֶׁם נִשְׁתַּלְחוּ [ה] מִרְגָּלִים, שֶׁנֶּאֱמַר "וְאַחֵר נָסְעוּ הָעָם מִחֲצֵרוֹת וְגו'":

"וַיַּחֲנוּ בַּמִּדְבָּר פָּאָרֶן" - לְעִיל יב, טז.

"שִׁלַּח לָךְ אֲנָשִׁים וְגו'": - לְעִיל יג, ב.

כְּלוּמֹר, מִיֵּד בְּהַמְשָׁךְ לְנִסְיָנָתָם מִחֲצֵרוֹת נֶאֱמַר לְמֹשֶׁה: "שִׁלַּח לָךְ אֲנָשִׁים".

וְכָאֵן הוּא אוֹמֵר - לְקַמֵּן פְּסוּק יח.

"וַיִּסְעוּ מִחֲצֵרֹת וַיַּחֲנוּ בְּרִתְמָה",

לְמַדָּה שֶׁהָיָה בַּמִּדְבָּר פָּאָרֶן - שֶׁהָיָה

מִחֲצֵרוֹת נָסְעוּ לְמִדְבָּר פָּאָרֶן, וְכָאֵן

כּוֹתֵב שֶׁנָּסְעוּ לְרִתְמָה. וְרָאָה גַם רַשִׁי

לְקַמֵּן פְּסוּק יח. וְאֵף שֶׁלְּמִדְבָּר פָּאָרֶן

הִגִּיעוּ כִּבְר כֶּשֶׁנָּסְעוּ מִמִּדְבָּר סִינִי

(כְּאִמּוֹר לְעִיל י, יב). מִדְבָּר פָּאָרֶן עֲצֻמוֹ

הָיָה גָדוֹל, וּבִתְחִילָה בָּאוּ לְקִבְרוֹת

הַתְּאֵנָה (וְרָאָה רַשִׁי שם), כְּאִמּוֹר כָּאֵן, וְאַחֵר

כָּף לְחֲצֵרוֹת, וְרַק אַחֲרֵי־כֵן לְרִתְמָה.

וְכֻלָּם הָיוּ בַּמִּדְבָּר פָּאָרֶן.

וְעוֹד הוּצָא מֶשֶׁם שְׁמוֹנָה מִסְעוֹת

שֶׁהָיוּ לְאַחֵר מִיתַת אַהֲרֹן מֵהוּר הָהָר

עַד עֲרֻבוֹת מוֹאָב - לְקַמֵּן פְּסוּקִים

מֵאֶמְח. וְהֵם: (א) מֵהוּר הָהָר לְצִלְמוֹנָה,

(ב) מֶשֶׁם לְפּוֹנֵן, (ג) מֶשֶׁם לְאֻבוֹת, (ד)

מֶשֶׁם לְעִי הַעֲבָרִים, (ה) מֶשֶׁם לְדִיבּוֹן

גָּד, (ו) מֶשֶׁם לְעִלְמוֹן דְּבַלְתִּימָה, (ז) מֶשֶׁם

לְהָרֵי הַעֲבָרִים, (ח) מֶשֶׁם לְעֲרֻבוֹת

מוֹאָב. וַיֵּשׁ לְצִיָּן, שֶׁבַּמִּסְעוֹת הַלְלוּ לֹא

בְּלִבָּר (ע"פ הרב, ע"ש באור). תורה א

(א) **אֵלֶּה מִסְעֵי** - רָאָה רַשִׁי שְׁמוֹת בְּסוּפּוֹ (מ, לח): "כָּל מִסְעֵיהֶם - מָקוֹם חֲנִיתָן אֵף הוּא קְרוֹי מִסְעַר .. וְכֵן אֵלֶּה מִסְעֵי, לְפִי שֶׁמִּמְקוֹם הַחֲנִיָּה חֲזָרוּ וְנָסְעוּ, לְכָף נִקְרָאוּ כָּל מִסְעוֹת".

לָמָּה נִכְתְּבוּ הַמִּסְעוֹת הַללוּ - שֶׁהָיָה

הַמִּסְעוֹת שֶׁבָּהֶן קְרוֹי דְּבָרִים

מִשְׁמַעוּתִיִּים כִּבְר נִזְכָּרוּ קוֹדֶם לָכֵן,

וְאוֹתָן מִסְעוֹת שֶׁהָיוּ בָּהֶן רַק מִסְעַ

מִמְקוֹם לְמָקוֹם, לֹא נִתְפָּרְשׁוּ לְפָנֵי כֵן,

כִּי לֹא קְרוֹי בָּהֶן דְּבָרִים מִשְׁמַעוּתִיִּים,

וְאֵם כֵּן הוּשָׁאָה הָיָה בְּשִׁתָּיִם: (א) לָמָּה

כְּתִיבָה הַתּוֹרָה שׁוּב אֶת הַמִּסְעוֹת שֶׁכִּבְר

נִתְפָּרְשׁוּ? (ב) לָמָּה כְּתִיבָה הַתּוֹרָה אֶת

הַמִּסְעוֹת שֶׁלֹּא נִתְפָּרְשׁוּ לְפָנֵי כֵן?

לְהוֹדִיעַ חֲסָדֵיו שֶׁל מָקוֹם, שְׂאֵף־עַל־

פִּי שֶׁגִּזֵּר עֲלֵיהֶם לְטַלְטֵלם וּלְהִנָּיעַם

בַּמִּדְבָּר - בְּלִשׁוֹן הַכְּתוּב לְעִיל לב, יג.

לֹא תֹאמַר שֶׁהָיוּ נָעִים וּמְטַלְטְלִים

מִמָּסַע לְמָסַע כָּל אַרְבָּעִים שָׁנָה וְלֹא

הָיְתָה לָהֶם מְנוּחָה, שֶׁהָיוּ אֵין כָּאֵין

אֶלָּא אַרְבָּעִים וּשְׁתַּיִם מִסְעוֹת, צֵא

מִהֶם אַרְבָּעָה עָשָׂר, שֶׁכֵּלֶם הָיוּ בְּשָׁנָה

רִאשׁוֹנָה - שָׁנָה רִאשׁוֹנָה לְאוֹ דֹּקָא,

אֶלָּא שָׁנָה וְעוֹד מִסְפַּר חֲדָשִׁים, שֶׁהָיָה

הַנְּסִיעָה מִמִּדְבָּר סִינִי לְמִדְבָּר פָּאָרֶן

הָיְתָה בְּשָׁנָה הַשְּׁנִיָּה בְּעֲשָׂרִים לְחוֹדֶשׁ

הַשְּׁנִי, כִּדְלִיל י, יא־יב, וְשִׁילּוּחַ

הַמִּרְגָּלִים הָיָה בְּסוּף הַחוֹדֶשׁ הַשְּׁלִישִׁי

שֶׁל הַשָּׁנָה הַשְּׁנִיָּה, וְהַגְּזִירָה הָיְתָה רַק

לְאַחֵר אַרְבָּעִים יוֹם, בְּשַׁחֲרוֹ. **קֹדֶם גְּזֵרָה, מִשְׁנָסְעוֹ מִרַעְמָסָס עַד**

שֶׁבָּאוּ לְרִתְמָה - פְּסוּקִים הִיָּחוּ. וְהֵם:

(א) מִרַעְמָסָס לְסֻכּוֹת, (ב) מֶשֶׁם לְאַתָּם,

לְתִיבוֹת אֵלוֹ (כִּדְלִקְמֵן בְּהַעֲרָה סא).

אֵף אֵין זֶה מִתְאִים לְפִירוֹשׁ הַמִּדְבָּר

כְּפִי שֶׁהוּא קְרוֹב לְפִשְׁטוֹ שֶׁל מִקְרָא,

כְּמוֹ הַפִּירוֹשׁ עַל פְּסוּק דִּידָן (ע"פ הרב).

מָה יִרְשׁ בְּשְׁתֵּי תִבוֹת הַדּוּמוֹת לָה

- שְׂאֵינָן מִפִּיקוֹת הֵ"א, וְקִרְיָאָתָן רָפָה.

"וַיֹּאמֶר לָה בְּעוֹ" - רוּת ב, יד. וְאֵין

לְפָרֶשׁ כְּפִירוֹשׁ הַמִּדְבָּר (רוּת רבא ב, יג)

שֶׁהִבִּיא הַרְמִב"ן שֶׁאִמֵּר בְּעוֹ לְרוּת:

"אִמֵּר לָה חֲסִי־שְׁלוֹם אֵין אֶת מִן

הַשְּׁפָחוֹת אֶלָּא מִן הָאִמָּהוּת", שֶׁהָיָה אֵין

כּוֹנֵן רַשִׁי שֶׁ"לָה" פִּירוֹשׁוֹ לֹא, אֶלָּא

שֶׁמִּשְׁמַעוֹת מִדְרָשׁוֹ "כְּמוֹ לֹא",

שֶׁהָאִמִּירָה שֶׁאִמֵּר לָה הָיְתָה רָפָה וְלֹא

נִתְקַיְמָה, וּפִירוֹשׁ כֵּוָה לֹא שִׁיף לְפָרֶשׁ

שֶׁם. אֶלָּא שֶׁצָּרִיף עֵינָן מְדוּעַ לֹא פִירֵשׁ

כִּי־בַעַל הַטּוֹרִים, דֹּאֲמַר לָה עַל יְדֵי

שְׁלִיחַ, שֶׁגַם זֶה נִקְרָא אִמִּירָה רָפָה,

וְאוֹלִי בְּגָלָל שֶׁלֹּא מִסְתַּבֵּר שֶׁבְּעוֹ יֹאמֵר

לָה דְּבָרֵי עֲדוּד שֶׁבְּפִסּוּק זֶה עַל יְדֵי

שְׁלִיחַ, אֶלָּא דּוֹקָא הוּא בְּעֲצֻמוֹ (הרב).

"לְבָנוֹת לָה בֵּית" - וְכִרְיָה ה, יא.

וּבְגִמְרָא סְנִהֲדִין כד, א מְבוֹאָר

שֶׁהַפְּסוּק מְדַבֵּר עַל חֲנוּפָה וְגִסּוֹת הָרוּחַ

שֶׁיִּרְדּוּ לְבָבָל, וְגִסּוֹת הָרוּחַ עֲבָרָה

לְעִילָם, וְאֵילוֹ חֲנוּפָה נִשְׁאַרָה בְּבָבֶל,

וְעִלָּהָ נֶאֱמַר "לְבָנוֹת לָה בֵּית בִּשְׁנָעַר",

שֶׁהָיָה נִשְׁאַרָה בְּבָבֶל, וְלֹא שִׁיף לְפָרֶשׁ

כָּאֵן בְּטַעַם שֶׁכְּתִב "לָה" רָפָה, מִפְּנֵי

שֶׁגִּסּוֹת הָרוּחַ עֲבָרָה לְעִילָם, כִּי דְּבָר זֶה

הוֹרֵשִׁים מִמָּה שֶׁכְּתוּב "לָה" וְלֹא "לָהֶן",

כְּמִבּוֹאָר שֶׁם בְּרַשִׁי, אֲבָל זֶה שֶׁכְּתוּב

"לָה" מוֹסֵב עַל חֲנוּפָה, וְהָיָה חֲנוּפָה

נִשְׁאַרָה בְּאוֹפֶן קְבוּעַ בְּבָבֶל, כְּמִבּוֹאָ

שֶׁם בְּרַשִׁי, וְלֹא כְּמִצִּיאוֹת רָפָה וְזִמְנִית

הדרשן. ורבי תנחומא דרש בו דרשה אחרת: משל למלך שהיה בנו חולה והוליו למקום רחוק לרפאות, פיון שהיו חוזרין, התחיל אביו מונה כל המסעות. אמר לו: פאן ישננו, פאן הוקרנו, פאן חששת את ראשך וכו' (במדבר רבה).

~ נקודות משיחות קודש ~ (ע"נ 9 לקו"ש חז"ח עמ' 391 - מחוז 'לקראת שבת')

משל בן המלך - והנמשל

אלה מסעי

משל למלך שהיה בנו חולה, והוליו למקום רחוק לרפאות, פיון שהיו חוזרין התחיל אביו מונה כל המסעות, אמר לו, פאן ישננו, פאן הוקרנו, פאן חששת את ראשך וכו'. (לג, א. ובפרש"י). יש לומר שג' דגמאות אלו מכוונות בדקדוק פנגד ג' המסעות הראשונות מארץ מצרים לים סוף:

אשל אברהם - הרב אלעזר

אלו מסעות שהיו בני ישראל בסכנה. וב"תורת מנחם" כתב, שהשלב דוגמאות שנקט רש"י רומזים לשלשה מסעות הראשונות: פאן ישנו - רומז למסע הראשון בהגיעם מרמקס לסכות, שבסכות שהיו בני ישראל רק לילה אחד, במפורש ברש"י שמות יג, כ. פאן הוקרנו - רומז למסע השני מסכות לאיתם, ששם נתחדשו ענני הכבוד, במפורש בשמות יג, כא: "וזה הולך לפניו יומם בעמוד ענן וגו'", שתפקיד ענני כבוד אלו היה גם להצילם משרב ושמש. פאן חששת את ראשך - רומז למסע השלישי מאיתם לפי החירות, כי בפי החירות טענו ישראל: "טוב לנו עבוד את מצרים ממותנו במדבר" (שמות יד, ב), שהיתה זו טענה שכלית והגיונית כנגד משה. ולפי ביאור זה מוכן מה שבתחילה אומר "ישנו .. הוקרנו" בלשון כולל, שזה כולל את הקדוש-ברוך-הוא, שגם הוא היה כבויכול שותף במסעות אלו, ואלו בדוגמא השלישית כותב "חששת את ראשך", והינו בני ישראל בלבד, משום שזה רומז לטענות בני ישראל כלפי הקדוש-ברוך-הוא.

וכו' - כך אמר לו הקדוש-ברוך-הוא למשה: מנה להם כל המקומות היכן הכעיסוני, לכך נאמר "אלה מסעי בני ישראל" (תנחומא שם). אך רש"י לא העתיקו, שכן בדרך הפשט אין לומר שמונה רק את המסעות שהכעיסו את הקדוש-ברוך-הוא, שהרי היו מסעות שלא הכעיסו, והיו מסעות שלא קרו בהם מאורעות מיוחדים (הרבי). תורה ב

ואף שזה היה דרך של שמונה מסעות נחשב הכל למסע אחד. וב"משפיל לדוד" כתב שרעמסס עצמו נחשב למסע בפני עצמו מפני שבני ישראל היו מפורדים ונאספו כולם למקום אחד, כמבואר ברש"י שמות יט, ד. אך מלשון רש"י שכתב מפורש "מרעמסס עד רתמה", משמע שאינו כולל את ההתאספות ברעמסס למסע. וראה רש"י דברים א, מו (בשם "סדר עולם") שמתוך ל"ח שנים, י"ט שנים עשו בקדש, וי"ט שנה הולכים ומטורפים וחזרו לקדש, כמו שנאמר ויניעם במדבר". וראה שם בביאור.

זה מיסודו של רבי משה הדרשן.
ורבי תנחומא - סימן ג.

דרש בו דרשה אחרת: משל למלך שהיה בנו חולה והוליו למקום רחוק לרפאות, פיון שהיו חוזרין התחיל אביו מונה כל המסעות - התועלת בדבר היא, שהאב מספר לבנו את אהבתו אליו, עד כמה היה מטפל בו, ובכך יחפוץ הבן להחזיר אהבה לאביו, כך הקדוש-ברוך-הוא כבויכול מספר לבני ישראל עד כמה טפל בהם במסעם בגלל אהבתו אליהם, ובשביל כך יזכרו ישראל הטובות שעשה עמם הקדוש-ברוך-הוא ויעבדוהו בכל לב (גרא).

אמר לו: פאן ישנו, פאן הוקרנו - מלשון קור.

פאן חששת את ראשך - וב"גור אריה" ביאר הנמשל: פאן ישנו - אלו מסעות שהיו בני ישראל בנחת ובשלחה. פאן הוקרנו - אלו מסעות שהיו בני ישראל בצער כשהיה חסר להם דבר. פאן חששת את ראשך -

שחזרו בחזרה מהר ההר למוסרות לאחר מות אהרן ומשם בחזרה להר ההר (ראה רש"י לעיל כא, ד. כו, יג. דברים י, ו), ובטעם הדבר כתב ה"לבוש", מפני שמסע נקרא הנסיעה וההתקדמות לעבר היעד אליו רוצים להגיע, ולא החזרה, שהרי אין זה מסע אלא בריחה והתרחקות ממקום היעד.

בשנת הארבעים - בראשון לחודש החמישי.

נמצא שכל שמנה ושלשים שנה לא נסעו אלא עשרים מסעות - וצריך לומר שהמסע העשרים הוא מה שהיו בור ההר, שאם לא בן לא נמצא אלא י"ט מסעות, והם: א) מרתמה לרמון פריץ, ב) משם ללבנה, ג) משם לרסה, ד) משם לקהלתה, ה) משם להר שפר, ו) משם לחדרה, ז) משם למקלות, ח) משם לתחת, ט) משם לתרח, י) משם למתקה, יא) משם לחשמונה, יב) משם למוסרות, יג) משם לבני יעקן, יד) משם לחר הגדגד, טו) משם ליטבתה, טז) משם לעברונה, יז) משם לעציון גבר, יח) משם לקדש, יט) משם להר ההר, כ) התניה בור ההר. וכן משמע מלשון רש"י לעיל כו, יג ובדברים שם, שמונה ממוסרות עד הר ההר שמונה מסעות, ובהכרח שזה כולל את הר ההר עצמו. והטעם שמונים התניה בור ההר במסע, אולי יש לומר, משום שממש חזרו בני ישראל אחורה, עד שהחזירו בחזרה להר ההר, במבואר ברש"י שם ושם, ולכן לא היה זה מקום חניה בלבד, אלא במקום מסע שממנו חזרו אחורה ולשם חזרו בחזרה. וה"לבוש" כתב שהמסע העשרים הוא מה שחזרו בחזרה ממוסרות להר ההר,

שיעור יומי ליום רביעי כ"ח תמוז ושנים מקרא ואחד תרגום – לג – פרשת מטות-מסעי

המסע הראשון מרעמסס סכופתה נקרא "פאן ישננו", דלקפות באו ביום הראשון דיציאת מצרים ונסעו משם רק למחרתו (רש"י בשלח יג, כ) וא"כ נמצא שלאחר המסע הראשון נשארו ללון שם בלילה, וזהו המשמעות ד"פאן ישננו". במסע השני מספות לאתם נתחדש ענין ענני הכבוד (ראה בשלח יג, כא ותיב"ע יב, לז) שענינם "לצל לבל יפה בהם שרב ושמש", ולכן "פאן הוקרנו", דענני הכבוד שסוככו על בני הגנו עליהם מחם השמש וע"י פן נתקרו. ובמסע לים סוף כשטענו ישראל נגד משה רבנו "טוב לנו עבד את מצרים ממותנו במדבר" – הרי זה בחינת "חששת את ראשך" טענה שכלית שאינה על-פי התורה. (לעמת זה בשאר הנסיונות שהיו במדבר, עקר טענתם היתה מצד שהיו רעבים ללחם וצמאים למים ולא טענה שכלית).

~ נקודות משיחות קודש ~ (ע"פ לקו"ש ח"ב עמ' 348 ואילך – מתוך 'לקראת שבת')

יציאת מצרים ברוחניות

אלה מסעי בני-ישראל אשר יצאו מארץ מצרים (לג, א)

ידועה הקשיא (ראה לקו"ת ריש פרשת מסעי) מדוע נאמר "מסעי" לשון רבים, הרי המסע שיצאו מארץ מצרים הוא מסע אחד בלבד, המסע מרעמסס לספות, ושאר המסעות היו כבר אחרי היציאה ממצרים, ומהו "מסעי" לשון רבים? ויש לבאר זה בעבודת האדם לקונו:

מצרים הוא גם מלשון "מיצרים" וגבולים, והינו דברים המונעים ומעכבים מעבודת השי"ת. והעבודה היא לצאת מה"מצרים" הרוחניים, ששום דבר לא יעצר בעדו מלעבד את ה'.

אמנם גם כאשר "יצא" ממצרים הרוחניים, צריך לידע, שאין זה מספיק עדיו, כי אף שלגבי מצבו כבר יצא ממצרים, עדיו יכול הוא להתעלות עוד יותר, ולגבי מדרגה נעלית יותר, עדיו ב"מצרים" הוא.

ולכן נאמר "מסעי" לשון רבים – לרמז כי גם כאשר יצא ממצרים, הנה לגבי מדרגה נעלית יותר נמצא הוא עדיו במצרים, וצריך להתעלות "ולהסיע" עצמו למדרגה יותר גבוהה.

ואל יאמר האדם שדי ומספיק לו בעבודתו הקודמת – כי תפקיד האדם וענינו הוא להיות "מהלך" ולא "עומד", ובכל יום יום שנתן לו הקב"ה, עליו להתעלות לבחינה עליונה יותר מעבודתו ביום שלפני זה.

~ נקודות משיחות קודש ~ (ע"פ לקו"ש חלק י"ח עמ' 390 ואילך – מתוך 'לקראת שבת')

מסעות בני ישראל בזמן הגלות

אלה מסעי בני-ישראל

משל למלך שהיה בנו חולה, והולוכו למקום רחוק לרפאות, פיון שהיו חוזרין התחיל אביו מונה כל המסעות, ואמר לו, פאן ישננו, פאן הוקרנו, פאן חששת את ראשך. כך אמר לו הקדוש-ברוך-הוא למשה: מנה להם כל המקומות היכן הכעיסונו, לך נאמר: אלה מסעי בני ישראל. (לג, א. ובפרש"י ומדרש תנחומא פרשתנו ג)

לכאורה המשל אינו מתאים לגמרי לנמשל, דבמשל האב מנה לבנו את כל המסעות "פיון שהיו חוזרין", ואלו בנמשל – ישראל לא חזרו שוב על מסעותיהם?

וי"ל בזה על-פי פנימיות הענינים:

הנה מ"ב המסעות רומזים גם על הברור של מדבר העמים בזמן הגלות, כי המדבר הוא מקום יניקת הקלפות "נחש שרף ועקרב" שהם ג' קלפות הטמאות ולכן אין במדבר גדול צמח ודשא כלל, כי ההשפעה באה מהקדשה, והקלפות אינם בטלים לקדשה ומשום הכי אינם מקבלים ההשפעה. וסיום המסעות הוא ב"ירדן ירחו" הרומז לגלוי המשיח שעליו נאמר **"והריחו"** ביראת ה', שאז תבטל מציאות הרע דמדבר העמים ובלשון הפתויב "ואת רוח הטמאה אעביר מן הארץ".

והנה לצורך עבודה זו דברור מדבר העמים ירדה הנשמה מאגרא רמה לביא עמיקתא, מקום של העלם והסתת על אלקות, וירידה זו אינה רק לצורך עלית המדבר אלא גם לצורך עלית הנשמה, רק שבשעת המסעות גופא נרגש בהם הגלות וההסתת אלא **שעל ידם** מגיעים (מאחר יותר) לעליה, והגם שיוצעים הפנה והתכלית של הגלות שהיא העליה אבל במקום הגלות נרגשת ירידה, מצב של מדבר "אשר לא ישב אדם שם" הרומז על הקב"ה, ו"הכעיסונו" שמצב זה הוא הפך רצון העליון.

ורק כאשר חוזרים, היינו העליה שלאחר הירידה, מתגלה שהמסעות עצמם הנם חלק מהעליה "מנה להם כל המקומות שהכעיסונו" ע"י הנאמר לע"ל "אודך ה' כי אנפת בי" [על שעסקת עלי] שיוזו לקב"ה על כך, כי יתגלה שגם הסתת זה הוא חסדי ה'.

ואם נתקשה: איך אפשר לומר על הירידה בגלות שהיא חלק מהעליה, לכן המדרש מבהיר במשל שבן-המלך אינו הולך לבדו אלא עם המלך (הרומז על הקב"ה) ויתרה מזו המלך הולוכו לשם, ויתרה מזו, מסעות אלו הם כדי לרפאותו וא"כ ברור שירידה זו גופא היא ענין של חסד.

~ נקודות משיחות קודש ~ (לקוטי שיחות כג עמ' 227)

אלה מסעי בני ישראל אשר יצאו מארץ מצרים (לג, א) נשאלת השאלה, הרי בני ישראל יצאו ממצרים במסע אחד בלבד (המסע מרעמסס לסכות), ומדוע נאמר "מסעי" לשון רבים. ומבאר בחסידות, דהנה מצרים היא לשון מצר וגבול, וכל עוד לא הגיעו בני ישראל ל'ירדן ו'יחו' (לקמן פסוק מח), רמז למשיח ש'מורח ו'דאין' (סנהדרין גג, ב) - הם עדין בתוך המצר והגבול של 'ארץ מצרים'. לכן נאמר "מסעי" לשון רבים, כי מטרת כל המסעות היא - לצאת מכל מצר וגבול ולהגיע לגאולה האמתית והשלמה על ידי משיח צדקנו.

ב וכתב משה את מוצאיהם למסעיהם על-פי יהוה ואלה מסעיהם למוצאיהם:

ג ונטלו מרעמסס בירחא קדמא בחדש עשר עשרא יומא לירחא קדמא מבתר פסחא נפקו בני ישראל בריש גלי לעיני כל מצראי:

ד ומצראי מקברין את אשר הפה יהוה בהם כל-בכור ובטעותהון עבד יי דינין:

ה ונטלו בני ישראל מרעמסס ושרו בסכת:

ו ונטלו מסכת ושרו באתם די בסטר מדברא:

ז ונטלו מאתם ותב על פום חירתא די קדם בעל צפון ושרו קדם מגדל:

ח ונטלו מן פום חירתא ועברו בתוך-הים המדברה וילכו דרך שלשת ימים במדבר אתם ויחנו במרה:

ט ונטלו ממרה ויבאו אילמה ובאילם שתים עשרה עינת מים ושבעים תמרים ויחנו-שם:

י ונטלו מאילם ויחנו על-ים-סוף:

יא ונטלו מימא דסוף ושרו במדברא דסין:

יב ונטלו ממדברא דסין ושרו בדפקה:

יג ונטלו מדפקה ושרו באלוש:

(ב) וכתב משה את-מוצאיהם למסעיהם על-פי יהוה ואלה מסעיהם למוצאיהם:

(ג) ויסעו מרעמסס בחדש הראשון בחדש עשר יום לחדש הראשון ממחרת הפסח יצאו בני ישראל ביד רמה לעיני כל-מצרים:

(ד) ומצרים מקברים את אשר הפה יהוה בהם כל-בכור ובאלהיהם עשה יהוה שפטים: כ"ח ומצרים מקברים • טרודים באבלם.

(ה) ויסעו בני-ישראל מרעמסס ויחנו בסכת:

(ו) ויסעו מסכת ויחנו באתם אשר בקצה המדבר:

(ז) ויסעו מאתם וישב על-פי החירת אשר על-פני בעל צפון ויחנו לפני מגדל:

(ח) ויסעו מפני החירת ויעברו בתוך-הים המדברה וילכו דרך שלשת ימים במדבר אתם ויחנו במרה:

(ט) ויסעו ממרה ויבאו אילמה ובאילם שתים עשרה עינת מים ושבעים תמרים ויחנו-שם:

(י) ויסעו מאילם ויחנו על-ים-סוף:

(יא) ויסעו מים-סוף ויחנו במדבר-סין:

(יב) ויסעו ממדבר-סין ויחנו בדפקה:

(יג) ויסעו מדפקה ויחנו באלוש:

אשל אברהם – הרב אלאשילי

לישראל. ואכן בדפוס שני גורס ברש"י כך: טרודים היו באבלם ולא נחנו לב לישראל, לפיכך יצאו ביד רמה. תורה

מתיקם, כי מה זה נוגע לנו לדעת, אלא הכתוב משמיענו בזה שהמצרים היו טרודים באבלם ולא שמו את לבם

(ד) ומצרים מקברים – טרודים באבלם - כלומר, אין הכתוב בא להשמיענו כאן שהמצרים קברו את

(יד) וַיִּסְעוּ מֵאֵלּוּשׁ וַיַּחֲנוּ בְּרִפְיָם וְלֹא־הָיָה שָׁם מַיִם לָעַם לְשִׁתּוֹת:

יד וַיִּסְעוּ מֵאֵלּוּשׁ וַיַּחֲנוּ בְּרִפְיָם וַיִּשְׂרוּ בְּרִפְיָם וְלֹא הָיָה תַּמָּן מַיָּא לְעַמָּא לְמִשְׁתִּי:

(טו) וַיִּסְעוּ מִרְפִּידִם וַיַּחֲנוּ בְּמִדְבַּר סִינִי:

טו וַיִּסְעוּ מִרְפִּידִם וַיִּשְׂרוּ בְּמִדְבַּר דְּסִינִי:

(טז) וַיִּסְעוּ מִמִּדְבַּר סִינִי וַיַּחֲנוּ בְּקִבְרֹת הַתְּאֹוֹה:

טז וַיִּסְעוּ מִמִּדְבַּר דְּסִינִי וַיִּשְׂרוּ בְּקִבְרֵי דְמִשְׁאֲלִי:

(יז) וַיִּסְעוּ מִקִּבְרֹת הַתְּאֹוֹה וַיַּחֲנוּ בְּחִצְרוֹת:

יז וַיִּסְעוּ מִקִּבְרֵי דְמִשְׁאֲלִי וַיִּשְׂרוּ בְּחִצְרוֹת:

(יח) וַיִּסְעוּ מִחִצְרוֹת וַיַּחֲנוּ בְּרִתְמָה:

יח וַיִּסְעוּ מִחִצְרוֹת וַיִּשְׂרוּ בְּרִתְמָה:

יח"ט וַיַּחֲנוּ בְּרִתְמָה • עַל שֵׁם לְשׁוֹן הָרֶעַ שֶׁל מִרְגָּלִים, שֶׁנֶּאֱמַר (תהלים קכ): "מִה יִתֵּן לָךְ וּמִה יוֹסִיף לָךְ לְשׁוֹן רְמִיָּה, חֲצִי גִבּוֹר שְׁנוֹנִים עִם גִּחְלִי רְתָמִים".

(יט) וַיִּסְעוּ מִרִּתְמָה וַיַּחֲנוּ בְּרִמֶּן פְּרִיץ:

יט וַיִּסְעוּ מִרִּתְמָה וַיִּשְׂרוּ בְּרִמֶּן פְּרִיץ:

(כ) וַיִּסְעוּ מִרִּמֶּן פְּרִיץ וַיַּחֲנוּ בְּלִבְנָה:

כ וַיִּסְעוּ מִרִּמֶּן פְּרִיץ וַיִּשְׂרוּ בְּלִבְנָה:

(כא) וַיִּסְעוּ מִלִּבְנָה וַיַּחֲנוּ בְּרִסָּה:

כא וַיִּסְעוּ מִלִּבְנָה וַיִּשְׂרוּ בְּרִסָּה:

(כב) וַיִּסְעוּ מִרִּסָּה וַיַּחֲנוּ בְּקַהֲלָתָה:

כב וַיִּסְעוּ מִרִּסָּה וַיִּשְׂרוּ בְּקַהֲלָתָה:

(כג) וַיִּסְעוּ מִקַּהֲלָתָה וַיַּחֲנוּ בְּהַר־שֹׁפֵר:

כג וַיִּסְעוּ מִקַּהֲלָתָה וַיִּשְׂרוּ בְּהַר־שֹׁפֵר:

(כד) וַיִּסְעוּ מִהַר־שֹׁפֵר וַיַּחֲנוּ בְּחִרְדָּה:

כד וַיִּסְעוּ מִהַר־שֹׁפֵר וַיִּשְׂרוּ בְּחִרְדָּה:

(כה) וַיִּסְעוּ מִחִרְדָּה וַיַּחֲנוּ בְּמִקְהֶלֶת:

כה וַיִּסְעוּ מִחִרְדָּה וַיִּשְׂרוּ בְּמִקְהֶלֶת:

(כו) וַיִּסְעוּ מִמִּקְהֶלֶת וַיַּחֲנוּ בְּתַחַת:

כו וַיִּסְעוּ מִמִּקְהֶלֶת וַיִּשְׂרוּ בְּתַחַת:

(כז) וַיִּסְעוּ מִתַּחַת וַיַּחֲנוּ בְּתֶרַח:

כז וַיִּסְעוּ מִתַּחַת וַיִּשְׂרוּ בְּתֶרַח:

(כח) וַיִּסְעוּ מִתֶּרַח וַיַּחֲנוּ בְּמִתְקָה:

כח וַיִּסְעוּ מִתֶּרַח וַיִּשְׂרוּ בְּמִתְקָה:

(כט) וַיִּסְעוּ מִמִּתְקָה וַיַּחֲנוּ בְּחִשְׁמֹנָה:

כט וַיִּסְעוּ מִמִּתְקָה וַיִּשְׂרוּ בְּחִשְׁמֹנָה:

(ל) וַיִּסְעוּ מִחִשְׁמֹנָה וַיַּחֲנוּ בְּמִסְרוֹת:

ל וַיִּסְעוּ מִחִשְׁמֹנָה וַיִּשְׂרוּ בְּמִסְרוֹת:

(לא) וַיִּסְעוּ מִמִּסְרוֹת וַיַּחֲנוּ בְּבִנֵי יַעֲקֹן:

לא וַיִּסְעוּ מִמִּסְרוֹת וַיִּשְׂרוּ בְּבִנֵי יַעֲקֹן:

אשל אברהם - הרב אלאשילי

רְמִיָּה, חֲצִי גִבּוֹר שְׁנוֹנִים עִם גִּחְלִי רְתָמִים" - שֶׁלְשׁוֹן הָרֶעַ דּוֹמָה לְגִחְלִי רְתָמִים, שֶׁ"כָּל הַגִּחְלִים כָּבוּ מִבְּחוּץ כָּבוּ מִבְּפָנִים, וְאֵלּוּ כָּבוּ מִבְּחוּץ וְלֹא מִבְּפָנִים" (רש"י שם). תורה יט

פֶּאֶרֶן, וּבְדִלְעִיל בְּרִשׁ"י פֶּסוּק א. וְאֵבֶן בְּדִפּוּס רִאשׁוֹן גּוֹרֵס בְּרִשׁ"י: "זו מִדְּבַר פֶּאֶרֶן, וְעַל שֵׁם לְשׁוֹן הָרֶעַ שֶׁל מִרְגָּלִים קָרְאוּ רְתָמָה". שֶׁנֶּאֱמַר - תְּהִלִּים קכ, גִּד. "מִה יִתֵּן לָךְ וּמִה יוֹסִיף לָךְ לְשׁוֹן

(יח) וַיַּחֲנוּ בְּרִתְמָה - עַל שֵׁם לְשׁוֹן הָרֶעַ שֶׁל מִרְגָּלִים - שֶׁהִמְקוֹם נִקְרָא כִּי רַק לְאַחַר סִיפּוֹר הַמִּרְגָּלִים, אֲבָל כִּשְׁבָּאוֹ תְּחִילָה לְשֵׁם לֹא נִקְרָא שְׁמוֹ "רִתְמָה", אֲלָא כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר בְּכַתּוּב (לעיל יב, טז) "וַיִּסְעוּ מִחִצְרוֹת וַיַּחֲנוּ בְּמִדְבַּר

(לב) וַיִּסְעוּ מִבְּנֵי יַעֲקֹב וַיַּחֲנוּ בְּחֹר הַגִּדְגָד:

לב ונטלו מבני יעקב ושרו בחר הגדגד :

(לג) וַיִּסְעוּ מִחֹר הַגִּדְגָד וַיַּחֲנוּ בַּיַּטְבָּתָה:

לג ונטלו מחור הגדגד ושרו ביטבתה :

(לד) וַיִּסְעוּ מִיַּטְבָּתָה וַיַּחֲנוּ בְּעֵבְרָנָה:

לד ונטלו מיטבתה ושרו בעברנה :

(לה) וַיִּסְעוּ מִעֵבְרָנָה וַיַּחֲנוּ בְּעֵצִין גִּבֹר:

לה ונטלו מעברנה ושרו בעצין גבר :

(לו) וַיִּסְעוּ מִעֵצִין גִּבֹר וַיַּחֲנוּ בַּמִּדְבָּר־צֶן הוּא קֹדֶשׁ:

לו ונטלו מעצין גבר ושרו במדבר צן קודש :

(לז) וַיִּסְעוּ מִקֹּדֶשׁ וַיַּחֲנוּ בְּחֹר הָהָר בְּקֶצֶה אֶרֶץ אֲדוֹם:

לז ונטלו מקדש ושרו בחר ההר בקצה ארץ אדום :

(לח) וַיַּעַל אֶהֱרֹן הַכֹּהֵן אֶל־הָר הָהָר עַל־פִּי יְהוָה

לח וסלק אהרן ההר ההר על-פי יהוה

וַיָּמָת שָׁם בְּשָׁנַת הָאֲרֻבָּעִים לְצֹאת בְּנֵי־יִשְׂרָאֵל

וימת שם בשנת הארבעים לצאת בני ישראל

מֵאֶרֶץ מִצְרַיִם בַּחֹדֶשׁ הַחֲמִישִׁי בְּאַחֵר לַחֹדֶשׁ:

מארץ מצרים בחודש החמישי באחר לחודש :

כ"ח ע"פ ה' • מלמד שמת בנשיקה.

~ נקודות משיחות קודש ~ (לקוטי שיחות יח עמ' 412)

וימת שם . . . בחודש החמישי באחד לחודש (לג, לח) מיתת אהרן, שהיתה בראש חודש מנחם-אב, קשורה בקרבן הבית, שהיה אף הוא בחודש זה, כמאמר רז"ל (ראש השנה יח, ב) שקולה מיתתו של צדיקים כשופת בית אלקינו. והנה, יום מיתת צדיק הוא זמן של בכי ואבלות, אבל יחד עם זה הוא גם זמן ללמוד ממעשיו הטובים וללכת בדרכיו, שאז, כאשר זרעו בחיים, אף הוא בחיים (תענית ה, ב). ואף בקרבן הבית כף: מצד אחד, יש חיוב להתאבל על ירושלים, אף לאידך, הרי דוקא בין המצרים הוא זמן מיוחד לעסק בהלכות בית הבחירה, שאז מעלה עליו הכתוב כאלו עוסקים בבנין הבית (תנחומא צו יד). ויש בזה הדגשה מיוחדת: סבת קרבן בית שני היתה שגאת חנם (יומא ט, ב), והתקון הוא אהבת חנם: הני מתלמידיו של אהרן . . . אוהב את הבריות ומקרבן לתורה.

(לט) וַאֲהֲרֹן בֶן־שִׁלֵּשׁ וְעֶשְׂרִים וּמֵאָה שָׁנָה בָּמֹתוֹ

לט ואהרן בר מאה ועשרין ותלת שנים ב

בחר ההר:

מית בהור טורא :

(מ) וַיִּשְׁמַע הַפְּנִעֲנִי מִלֶּדְ עֹרֶד וְהוֹאִי־שֵׁב בַּגִּבָּה בְּאֶרֶץ

מושמע הפנענא מלכא דערד והוא יתב

בדרומא בארעא דקנען במיתי בני ישראל :

בנען בבא בני ישראל:

אשל אברהם – הרב אלאשילי

רגזות ה', ו"על-פי ה' וימת" פירוש: מת בנשיקת פיו (רא"ם). ויש לומר שלכן כותב כאן רש"י: "מלמד שמת בנשיקה", ואלו על משה כותב "מת בנשיקה", משום שאצל משה נאמר "על-פי ה'" לאחר "וימת משה", וממילא ברור שפירושו מת בנשיקה, ואלו כאן נכתב "על-פי ה'" לפני "וימת שם", ובפשטות הוא מוסב על "ויעל אהרן", ונצרכים ללימוד ההיקש שזה מוסב גם על "וימת שם". וראה גם רש"י לעיל כ, א. וב"תורת מנחם" כתב שהלימוד שאהרן מת בנשיקה, הוא מזה שנאמר "על-פי ה'" במקום "כאשר צוה ה'", שהוא לשון המורה על ציווי מפורש של ה' (כפי שאכן היה), מה-שאין-כן "על-פי ה'" משמעו בעיקר ברשות ה', ומזה שנאמר כאן "על-פי ה'", אין זה אלא כדי ללמדנו גם שאהרן מת בנשיקה, מלבד הפשט הפשוט שהעליה אל הקר היתה על פי ה'. תורה לט

רגזות ה', ו"על-פי ה' וימת" פירוש: מת בנשיקת פיו (רא"ם). ויש לומר שלכן כותב כאן רש"י: "מלמד שמת בנשיקה", ואלו על משה כותב "מת בנשיקה", משום שאצל משה נאמר "על-פי ה'" לאחר "וימת משה", וממילא ברור שפירושו מת בנשיקה, ואלו כאן נכתב "על-פי ה'" לפני "וימת שם", ובפשטות הוא מוסב על "ויעל אהרן", ונצרכים ללימוד ההיקש שזה מוסב גם על "וימת שם". וראה גם רש"י לעיל כ, א. וב"תורת מנחם" כתב שהלימוד שאהרן מת בנשיקה, הוא מזה שנאמר "על-פי ה'" במקום "כאשר צוה ה'", שהוא לשון המורה על ציווי מפורש של ה' (כפי שאכן היה), מה-שאין-כן "על-פי ה'" משמעו בעיקר ברשות ה', ומזה שנאמר כאן "על-פי ה'", אין זה אלא כדי ללמדנו גם שאהרן מת בנשיקה, מלבד הפשט הפשוט שהעליה אל הקר היתה על פי ה'. תורה לט

(לח) ע"פ ה' – מלמד שמת בנשיקה - שלא שלט בו מלאך המות, אלא מת בנשיקה על-פי שכינה, ואין ראיה רמה לשלוט במי שנשוק משכינה, שהרי אין הרמה באה אלא מטפה מרה המטפטפת מסבינו של מלאך המות (רש"י בב יז, א). ונמצא ש"על-פי ה'" נדרש לפניו ולאחריו: "ויעל אהרן הכהן אל הר הקר על-פי ה'", ו"על-פי ה' וימת שם". ויעל .. על-פי ה'" פירושו: עלה

כ"י"א וַיִּשְׁמַע הַכִּנְעָנִי • (ד"ה ג) כָּאֵן לַמֶּדֶךְ, שְׁמִיתָת אֶהְרֹן הִיא הַשְּׁמוּעָה, שְׁנִסְתַּלְקוּ עֲנָנֵי כְבוֹד, וְכִסְבוּר שְׁנִתְּנָה רְשׁוּת לַהֲלָחַם בְּיִשְׂרָאֵל, לְפִיכֶךְ חֲזֹר וּכְתֻבָּה.

~ נקודות משיחות קודש ~ (ביאורים לפירוש רש"י ד עמ' 290)

וְכִסְבוּר שְׁנִתְּנָה רְשׁוּת לַהֲלָחַם בְּיִשְׂרָאֵל (לג, מ) יֵשׁ לְדִיֵּק בְּזֶה, הָרִי מְדַבֵּר בְּעַמְלֶק, כְּפָרוּשׁ רש"י לְעִיל (חֲקַת כֹּא, א): וַיִּשְׁמַע הַכִּנְעָנִי . . . זֶה עַמְלֶק. וְהָרִי עַמְלֶק הוּא רְצוּעַת מְרִדוֹת לְיִשְׂרָאֵל, מִזְמָן בְּכָל עֵת לְפָרְעֻנוֹת (רש"י שם), וְהוּא נִלְחָם בְּיִשְׂרָאֵל גַּם בְּרִפְיִדִים, בְּחִיּוֹ שֶׁל אֶהְרֹן, וּמֵה הַכִּנְעָנִי שֶׁסְּבוּר שְׁנִתְּנָה רְשׁוּת לַהֲלָחַם בְּיִשְׂרָאֵל? אֵלֶּא פִּנְתָּ רש"י הִיא, שְׁעַמְלֶק יֵצֵא לְמִלְחָמָה לֹא פְעַמְלֶק, שְׁנִתְּנָה לוֹ הַזְדַּמְנוּת לִפְגַּע בְּיִשְׂרָאֵל, מִחֲמַת סִלּוֹק עֲנָנֵי הַכְּבוֹד, אֵלֶּא כְּכִנְעָנִי, שֶׁסְּבוּר שְׁנִתְּנָה רְשׁוּת לַהֲלָחַם בָּהֶם. הַכְּתוּב מְלַמְּדֵנוּ גְדֹל חֲשִׁיבוֹת מִיתַת אֶהְרֹן: מִיתַתוֹ עֲצָמָה (לֹא סִלּוֹק עֲנָנֵי הַכְּבוֹד) יֵצֵרָה אֶת הָרֶשֶׁם שְׁנִתְּנָה רְשׁוּת לַהֲלָחַם בְּיִשְׂרָאֵל.

מא ונָטְלוּ מִהָר טוֹרָא וּשְׁרוּ בְּצִלְמִנָּה:

(מא) וַיִּסְעוּ מִהָר הָהָר וַיַּחֲנוּ בְּצִלְמִנָּה:

מב מב ונָטְלוּ מִצִּלְמִנָּה וּשְׁרוּ בְּפוֹנֵן:

(מב) וַיִּסְעוּ מִצִּלְמִנָּה וַיַּחֲנוּ בְּפוֹנֵן:

מג מב ונָטְלוּ מִפוֹנֵן וּשְׁרוּ בְּאַבְת:

(מג) וַיִּסְעוּ מִפוֹנֵן וַיַּחֲנוּ בְּאַבְת:

מד מב ונָטְלוּ מֵאַבְת וּשְׁרוּ בְּמַגְזָת עֲבָרָי בְּתוֹחִים מוֹאֵב:

(מד) וַיִּסְעוּ מֵאַבְת וַיַּחֲנוּ בְּעֵי הָעֲבָרִים בְּגִבּוֹל מוֹאֵב:

כ"י"א בְּעֵי הָעֲבָרִים • לְשׁוֹן חֲרָבוֹת וְגָלִים, כְּמוֹ (מִיכָה א): "לְעִי הַשְּׂדֵה", (תהילים עט): "שָׁמוּ אֶת־יְרוּשָׁלַיִם לְעֵיִים".

מה מב ונָטְלוּ מִמַּגְזָתָא וּשְׁרוּ בְּדִיבֵן גֹּד:

(מה) וַיִּסְעוּ מֵעֵיִם וַיַּחֲנוּ בְּדִיבֵן גֹּד:

מו מב ונָטְלוּ מִדִּיבֵן גֹּד וּשְׁרוּ בְּעֵלְמָן דְּבִלְתִּימָה:

(מו) וַיִּסְעוּ מִדִּיבֵן גֹּד וַיַּחֲנוּ בְּעֵלְמָן דְּבִלְתִּימָה:

מז מב ונָטְלוּ מֵעֵלְמָן דְּבִלְתִּימָה וּשְׁרוּ בְּטוֹרֵי דְּעֲבָרָי דְּקָדִם נָבו:

(מז) וַיִּסְעוּ מֵעֵלְמָן דְּבִלְתִּימָה וַיַּחֲנוּ בְּתוֹרֵי הָעֲבָרִים

לְפָנֵי נָבו:

אשל אברהם – הרב אלאשילי

(מד) בְּעֵי הָעֲבָרִים – לְשׁוֹן חֲרָבוֹת וְגָלִים – רָאָה רש"י לְעִיל כֹּא, יֹא: "לֹא יִדְעִיתִי לָמָּה נִקְרָא שְׁמֵם עֵיִם, וְעִי לְשׁוֹן חוֹרְבָה הוּא, דְּבָר הַשְּׂאִיט בְּמִטְאַטָּא, וְהָעִין בּוֹ יִסּוֹד לְבִדָּה". וְצָרִיף עֵיִן: א) לָמָּה הוֹצֵרָךְ לְפָרְשׁוֹ כָּאֵן שׁוֹב. ב) לָמָּה הוֹסִיף כָּאֵן בְּפִירוּשׁוֹ תִּיבַת "גָּלִים", ג) יִתְּרָה מִזֶּה, מִהַפְּסוּקִים שֶׁמְבִיא מוֹכַח שֶׁעִיִּקֶר הַפִּירוּשׁ כָּאֵן הוּא מִלְשׁוֹן גָּלִים, מֵה־שְׁאִין־כֵּן לְעִיל שֶׁם מוֹכִיחַ שֶׁהוּא מִלְשׁוֹן טִיאוּט וְגִרְפָּה. כְּמוֹ "לְעִי הַשְּׂדֵה" – מִיכָה א, ו. לְשׁוֹן גָּלִים (רש"י שם).

"שָׁמוּ אֶת־יְרוּשָׁלַיִם לְעֵיִים" – תהילים עט, א. לְגָלִים (רש"י שם). תוֹרָה מֵה

רְשׁוּת לַהֲלָחַם בְּיִשְׂרָאֵל, וְשִׁעְמָא בְּעִי, וּמִבְּאֵר בְּ"תוֹרַת מִנְחָם" שֶׁהִשְׁעֵם לְכָךְ הוּא מִשׁוּם שֶׁשֵּׁם כּוֹתֵב רש"י שִׁזָּה הִיָּה עַמְלֶק, וְ"עַמְלֶק רְצוּעַת מְרִדוֹת לְיִשְׂרָאֵל, מִזְמָן לְכָל עֵת לְפּוֹרְעֻנוֹת", כְּלוּמַר עַמְלֶק אֵינוֹ מִחֲפֵשׁ לְקַבֵּל רְשׁוּת לַהֲלָחַם בְּיִשְׂרָאֵל, אֵלֶּא בְּרָגַע שִׁיִּשְׂרָאֵל הִתְרָאוּ מִיָּד יֵצֵא לְמִלְחָמָה, אֲבָל כָּאֵן רש"י אֵינוֹ כּוֹתֵב שֶׁאֵלוּ הָיוּ עַמְלָקִים, אֵלֶּא מַעֲתִיק לְשׁוֹן הַכְּתוּב "הַכִּנְעָנִי", לֹמַר לָךְ שֶׁאֲפִילוֹ אִם הָיוּ כְּנַעֲנִים הָיוּ נִלְחָמִים בְּיִשְׂרָאֵל, שֶׁכְּתוּבָה מְמִיתָתוֹ שֶׁל אֶהְרֹן וְהִסְתַּלְקוֹת עֲנָנֵי הַכְּבוֹד הָיוּ סְבוּרִים שְׁנִתְּנָה לָהֶם רְשׁוּת לַהֲלָחַם בְּיִשְׂרָאֵל. לְפִיכֶךְ חֲזֹר וּכְתֻבָּה – אִף שֶׁכְּבָר כְּתֻבָּה לְעִיל כֹּא, א. תוֹרָה מֵה

(מ) וַיִּשְׁמַע הַכִּנְעָנִי – כָּאֵן לַמֶּדֶךְ שְׁמִיתָת אֶהְרֹן הִיא הַשְּׁמוּעָה – שְׁהָרִי לֹא כְּתוּב כָּאֵן בְּפִסּוּק מֵה שְׁמַע, וּבְהִכָּרַח שֶׁהוּא מִחוּבֵר לַמֶּקְרָא שֶׁלְּפָנָיו הַמְדַבֵּר בְּמִיתַת אֶהְרֹן, מֵה־שְׁאִין־כֵּן לְעִיל כֹּא, א נִיתֵן לְפָרֶשׁ שֶׁהַשְּׁמוּעָה הִיא מֵה שְׁאִמּוֹר בְּהַמְשָׁךְ הַפִּסּוּק: "כִּי בָא יִשְׂרָאֵל דֶּרֶךְ הָאֲתָרִים" (ג"א).

שְׁנִסְתַּלְקוּ עֲנָנֵי כְבוֹד, וְכִסְבוּר שְׁנִתְּנָה רְשׁוּת לַהֲלָחַם בְּיִשְׂרָאֵל – כִּי אִם לֹא כֵּן, לָמָּה גִּרְמָה לָהֶם שְׁמוּעַת מִיתַת אֶהְרֹן לְבֹא לַהֲלָחַם בְּיִשְׂרָאֵל, אֵלֶּא וְדֹאֵי שֶׁשְּׁמַעוּ שְׁמַת אֶהְרֹן וְנִסְתַּלְקוּ עֲנָנֵי כְבוֹד, וְלָכֵן כָּאֵן לַהֲלָחַם בְּיִשְׂרָאֵל. וַיֵּשׁ לְהַעִיר שֶׁלְעִיל בְּפִרְשֵׁת חֲקַת לֹא כְּתֻב רש"י "וְכִסְבוּר שְׁנִתְּנָה

(מח) וַיִּסְעוּ מֵהָרֵי הָעֲבָרִים וַיַּחֲנוּ בְּעֶרְבַת מוֹאָב עַל יַרְדֵּן יְרֵחוֹ:

(מט) וַיַּחֲנוּ עַל־הַיַּרְדֵּן מִבֵּית הַיְּשׁוּמֹת עַד אֲבֵל הַשָּׁטִים בְּעֶרְבַת מוֹאָב: ס

ס"א - מִבֵּית הַיְּשׁוּמֹת עַד אֲבֵל הַשָּׁטִים • כָּאֵן לַמֶּדֶךְ שְׁעוֹר מִחֲנֵה יִשְׂרָאֵל י"ב מִל, דָּאָמַר רַבָּה בַר בַּר חֲנָה: "לְדִידִי חֲזִי לִי הֵהוּא אֶתְרָא וְכוּ": אֲבֵל הַשָּׁטִים • מִשׁוֹר שֶׁל שָׁטִים "אֲבֵל" שְׁמוֹ.

♦ יום חמישי כ"ט תמוז ♦

(נ) וַיְדַבֵּר יְהוָה אֶל־מֹשֶׁה בְּעֶרְבַת מוֹאָב עַל־יַרְדֵּן יְרֵחוֹ לֵאמֹר:

(נא) דַּבֵּר אֶל־בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וְאָמַרְתָּ אֲלֵהֶם כִּי אֲתֵם עֹבְרִים אֶת־הַיַּרְדֵּן אֶל־אֶרֶץ כְּנָעַן:

ס"א - כִּי אֲתֵם עֹבְרִים אֶת־הַיַּרְדֵּן וְגו' וְהוֹרַשְׁתֶּם וְגו' • וְהָלָא כְּמָה פְּעָמִים הִזְהָרוּ עַל כָּךְ? אֵלָּא כָּךְ אָמַר לָהֶם מֹשֶׁה: כְּשֶׁאַתֶּם עֹבְרִים בִּירְדֵּן בִּיבָשָׁה, עַל מִנַּת כֵּן תַּעֲבְרוּ. וְאִם לֹא - מִיָּם בָּאִין וְשׁוֹטְפִין אֶתְכֶם; וְכֵן מְצִינוּ שְׁאָמַר לָהֶם יְהוֹשֻׁעַ בְּעוֹדָם בִּירְדֵּן.

(נב) וְהוֹרַשְׁתֶּם אֶת־כָּל־יֹשְׁבֵי הָאָרֶץ מִפְּנֵיכֶם וְאִבְדֶּתֶם אֶת כָּל־מִשְׁכֵּיתֵיכֶם וְאֵת כָּל־צִלְמֵי מִסְכֹּתְכֶם תִּתְּצוּ וְאֵת כָּל־בְּמוֹתֵיכֶם תִּשְׁמִדוּ:

ס"א - וְהוֹרַשְׁתֶּם • וְגִרְשְׁתֶּם. מִשְׁכֵּיתֵיכֶם • כְּתַרְגוּמוֹ: "בֵּית סִגְדָתְהוֹן", עַל שֵׁם שֶׁהָיוּ מְסַכְכִין אֶת הַקֶּרֶעַ בְּרִצְפַת אֲבָנִים שֶׁל שֵׁשׁ לְהַשְׁתַּחֲוֹת עֲלֵיהֶם בְּפִשּׁוּט יָדַיִם וְרַגְלַיִם, כְּדֹכָתִיב (ויקרא כו): "וְאָבָן מִשְׁכֵּית לֹא תִתְּנוּ בְּאַרְצְכֶם לְהַשְׁתַּחֲוֹת עֲלֶיהָ". מִסְכֹּתֵיכֶם • כְּתַרְגוּמוֹ: מִתְּכַתְהוֹן.

אשל אברהם - הרב אלאשילי

עֹבְרִים" בִּירְדֵּן - וְהוּא פִירוּשׁ "כִּי אֲתֵם עֹבְרִים אֶת הַיַּרְדֵּן". שֶׁהָיָה צָרִיךְ לֹמַר: כִּי תַעֲבְרוּ אֶת הַיַּרְדֵּן בְּלִשׁוֹן עֲתִיד, אֵלָּא הִכְנִיחָהּ: בְּאוֹתָהּ שֶׁעָדָה שְׁאֵתֶם עֹבְרִים בִּירְדֵּן, תִּחְשְׁבוּ כֵּן (משכיל לרחוק).

בִּיבָשָׁה - שֶׁהַיַּרְדֵּן נִבְקַע לִפְנֵיהֶם וְעָבְרוּ בִּיבָשָׁה, כְּמִסּוּפָר בִּיהוֹשֻׁעַ ג, יז. עַל מִנַּת כֵּן תַּעֲבְרוּ - לְהוֹרִישׁ אֶת כָּל יוֹשְׁבֵי הָאָרֶץ.

וְאִם לֹא - מִיָּם בָּאִין וְשׁוֹטְפִין אֶתְכֶם - כִּי אִם לֹא כֵּן, לָמָּה הָיוּ צָרִיכִים לְחֻשׁוֹב דְּוָקָא בְּעֶבְרִית בִּירְדֵּן, אִין זֶה אֵלָּא שְׂבָא לְהוֹדִיעַם שֶׁלֹּא זֶה מִי הַיַּרְדֵּן יִשְׁטֹפוּ אוֹתָם. וְאִפְשָׁר שְׁוֹדוּ

בְּעִירֻבִין רַק "וְהָיָה תִּלְתָּא פְּרָסִי". וְכֵן מִשְׁמַעוֹת לְשׁוֹן רַשִׁי בִּפְנִיָּם.

אֲבֵל הַשָּׁטִים - מִשׁוֹר שֶׁל שָׁטִים "אֲבֵל" שְׁמוֹ - רָאָה גַם רַשִׁי בְּרִאשִׁית יד, ו. וְלֹא שֶׁפִּירוּשׁ "אֲבֵל" מִשׁוֹר (ראס). תוֹרָה נ

(נא-נב) כִּי אֲתֵם עֹבְרִים אֶת הַיַּרְדֵּן וְגו' וְהוֹרַשְׁתֶּם וְגו' - וְהָלָא כְּמָה פְּעָמִים הִזְהָרוּ עַל כָּךְ - שִׁיּוּרִישׁוּ אֶת הָאָרֶץ. וְצָרִיךְ עֵינֵינוּ שְׁלֹא מְצִינוּ צוּוֵי זֶה קוֹדֵם לְכֵן, אֵלָּא בְּשִׁמּוֹת כג, לא: "וְגִרְשְׁתֶּמוּ מִפְּנֵיכֶם". וְאוֹלֵי הִכְנִיחָה גַם לְאִמּוֹר לְעֵיל לָב, כֹּא: "עַד הוֹרִישׁוּ אֶת אוֹיְבֵינוּ מִפְּנֵינוּ".

אֵלָּא כָּךְ אָמַר לָהֶם מֹשֶׁה: כְּשֶׁ"אַתֶּם

(מט) מִבֵּית הַיְּשׁוּמֹת עַד אֲבֵל הַשָּׁטִים - כָּאֵן לַמֶּדֶךְ - כִּי אִם לֹא כֵּן, לְאִיזוֹה עֲנִין כְּתִב מִהִיכֵן עַד הִיכֵן הָיְתָה חֲנִיָּתָם, מִה שֶׁלֹּא נֶאֱמַר כֵּן בְּשָׂאָר מִסְּעוֹת.

שְׁעוֹר מִחֲנֵה יִשְׂרָאֵל שְׁנַיִם עָשָׂר מִל - רָאָה גַם רַשִׁי שְׁמוֹת כ, טו: "שְׁנַיִם עָשָׂר מִל כְּאוֹרֶךְ מִחֲנִיָּהֶם".

דָּאָמַר רַבָּה בַר בַּר חֲנָה - עִירֻבִין נָה, ב.

לְדִידִי חֲזִי לִי הֵהוּא אֶתְרָא וְכו' - "וְהָיָה תִּלְתָּא פְּרָסִי עַל תִּלְתָּא פְּרָסִי".

דְּהִינּוּ שְׁנַיִם עָשָׂר מִל עַל שְׁנַיִם עָשָׂר מִל (רש"י סוטה לה, א). אֲבֵל רַשִׁי בְּסִנְהֶדְרִין ה, ב הֶעֱתִיק מִדְּבַרֵי הַגְּמָרָא

(נג) וְהוֹרִשְׁתֶּם אֶת־הָאָרֶץ וַיִּשְׁכְּתֶם־בָּהּ כִּי לָכֶם נָתַתִּי
אֶת־הָאָרֶץ לְרִשָּׁתָהּ:

נשי"א וְהוֹרִשְׁתֶּם אֶת־הָאָרֶץ • וְהוֹרִשְׁתֶּם אוֹתָהּ מִיּוֹשְׁבֶיהָ, וְאִזּוּ וַיִּשְׁכְּתֶם־בָּהּ - תּוֹכְלוּ לְהַתְקִינָם בָּהּ, וְאִם לֹא - לֹא תּוֹכְלוּ לְהַתְקִינָם בָּהּ.

(נד) וְהִתְנַחֲלֶתֶם אֶת־הָאָרֶץ בְּגוֹרָל לְמִשְׁפְּחֹתֵיכֶם
לְדָב תִּרְבּוּ אֶת־נַחֲלָתוֹ וְלִמְעַט תִּמְעִיט אֶת־נַחֲלָתוֹ
אֶל־אֲשֶׁר־יֵצֵא לוֹ שְׁמָה הַגּוֹרָל לוֹ יִהְיֶה לְמַטּוֹת
אֲבֹתֵיכֶם תִּתְנַחֲלוּ:

נשי"א אֶל־אֲשֶׁר־יֵצֵא לוֹ שְׁמָה • מִקְרָא קָצֵר הוּא זֶה: אֶל מְקוֹם אֲשֶׁר יֵצֵא לוֹ שְׁמָה הַגּוֹרָל, לוֹ יִהְיֶה. לְמַטּוֹת
אֲבֹתֵיכֶם • (ב"ב קיז) לְפִי חֲשַׁבּוֹן יוֹצֵאֵי מִצְרַיִם. דָּבָר אַחֵר: בְּשָׁנִים עֶשְׂרֵי גְבוּלִין כְּמִנְיֵן הַשָּׁבָטִים.

אשל אברהם - הרב אלאשילי

לְעֵיל, אֲלֵא הוּא לְשׁוֹן הַתְּנִיחַ, שָׁאם
יִוְרִישׁוּ יִתְקַיְמוּ בָּהּ. וְהַרְמַבִּין וְכֵן הָאִוֶּר
הַחַיִּים" מִפְּרָשִׁים שְׂרָשִׁי רֹצֵחַ לֹאמֵר
שֶׁהַמִּצְוָה הִיא "וְהוֹרִשְׁתֶּם", אֲבָל
"וַיִּשְׁכְּתֶם בָּהּ" אֵינָה מִצְוָה, אֲלֵא
הַבְּטָחָה. אֲךָ דַּעַת הַרְמַבִּין עֲצָמוֹ הִיא
שָׁגָם "וַיִּשְׁכְּתֶם בָּהּ" הִיא מִצְוָה עֲשֵׂה.
וְאִם לֹא - לֹא תּוֹכְלוּ לְהַתְקִינָם בָּהּ
- וְהוּא מֵה שְׁאוֹמֵר הַכְּתוּב בְּפָסוּק נֹה:
"וְאִם לֹא תוֹרִישׁוּ אֶת הָאָרֶץ וְגו'".

(גרא). תורה נד

(נד) אֶל־אֲשֶׁר יֵצֵא לוֹ שְׁמָה - מִקְרָא
קָצֵר הוּא זֶה: "אֶל מְקוֹם" - כְּלֹאמֵר
חֲסִדָּה תִּיבֵת "מְקוֹם".

אֲשֶׁר יֵצֵא לוֹ שְׁמָה הַגּוֹרָל - לוֹ
יִהְיֶה. לְמַטּוֹת אֲבֹתֵיכֶם - לְפִי
חֲשַׁבּוֹן יוֹצֵאֵי מִצְרַיִם - כְּדִלְעִיל
בְּרָשִׁי כו, נֹה: "שְׂאֵחַר שְׁנִטְלוּ הַבָּנִים,
חֲלָקוּהָ לְפִי הָאֲבוֹת שִׁיִּצְאוּ מִמִּצְרַיִם",
עֵין שָׁם.

דָּבָר אַחֵר: בְּשָׁנִים עֶשְׂרֵי גְבוּלִין,
כְּמִנְיֵן הַשָּׁבָטִים - כִּי לְפִירוּשׁ הָרִאשׁוֹן
הָיָה צָרִיךְ לֹאמֵר: "לְשִׁמּוֹת מִטּוֹת
אֲבוֹתֵיכֶם", כְּלִשׁוֹן הַכְּתוּב לְעֵיל שָׁם
(גרא). גַּם מִזֶּה שִׁכְתָּב "לְמַטּוֹת
אֲבוֹתֵיכֶם" לֹא־אֶחָד שִׁכְתָּב "אֶל־אֲשֶׁר יֵצֵא
לוֹ הַגּוֹרָל", מִשְׁמַע שְׁמִדּוּבָר בִּי"ב
גְבוּלִין לִי"ב שָׁבָטִים שֶׁהָיוּ מִפִּילִים
בְּגוֹרָל. תורה נה

עַל שֵׁם שֶׁהָיוּ מִסְכְּבִין אֶת הַקְּרָקַע
בְּרִצְפַּת אֲבָנִים שֶׁל שֵׁשׁ, לְהַשְׁתַּחֲוֹת
עֲלֵיהֶם בְּפִשּׁוּט יָדֵים וְרַגְלִים,
כְּדִבְתִּיב - וַיִּקְרָא כו, א. מִבֵּיא הוֹכְחָה
שֶׁמִּשְׁכָּתֵתָם הוּא לְשׁוֹן כְּסוּי, וְשִׁוּא
עֲשׂוֹי לְשֵׁם הַשְׁתַּחֲוִיָּה.
"וְאֲכֹן מִשְׁכִּית" - לְשׁוֹן כִּסּוּי, שֶׁמִּכְסִּין
הַקְּרָקַע בְּרִצְפַּת אֲבָנִים רִשִׁי שֵׁם. אֲךָ שָׁם
לֹא כָתָב שְׁמִדּוּבָר בְּאֲבָנִים שֶׁל שֵׁשׁ
דּוֹקָא, וְאִילֵּי גַם כָּאֵן אֵין כּוֹנֵת רִשִׁי
שֶׁהוּא פִירוּשׁ הַכְּתוּב, אֲלֵא לֹאמֵר שֶׁכֶּף
הָיוּ עוֹשִׂים בְּפִעוּל.

לֹא תִתְּנוּ בְּאֲרָצְכֶם לְהַשְׁתַּחֲוֹת
עֲלֵיהָ" - וְהַשְׁתַּחֲוָּאָה בְּפִשּׁוּט יָדֵים
וְרַגְלִים הִיא (רש"י שם).

מִסְכְּתָם - בְּתַרְנוּמוֹ: "מִתְכַּתְּהוֹן" -
רָאָה גַם רִשִׁי שְׁמוֹת לֵב, ד שֶׁמִּסְכָּה
הוּא לְשׁוֹן מִתְכַּת. כְּלֹאמֵר, הַכּוֹנֵנָה
לְפִסְלִים שֶׁהָיוּ עֲשׂוּיִם מִמִּתְכַּת.
וְהוֹרִשְׁתֶּם אֶת הָאָרֶץ - "וְהוֹרִשְׁתֶּם"
אוֹתָהּ - "אֶת הָאָרֶץ".

מִיּוֹשְׁבֵיהָ - כְּאֹמֵר לְעֵיל פָּסוּק נב.
דְּהִינֵנו שָׁגָם כָּאֵן הוּא מִלְשׁוֹן גִּירוּשׁ וְלֹא
מִלְשׁוֹן יְרוּשָׁה, שָׁאם הָיָה מִלְשׁוֹן יְרוּשָׁה
הָיָה צָרִיךְ לֹאמֵר "וַיִּרְשְׁתֶּם" (רא"ס).

וְאִזּוּ "וַיִּשְׁכְּתֶם בָּהּ", תּוֹכְלוּ לְהַתְקִינָם
בָּהּ - כְּלֹאמֵר, שֶׁ"וְהוֹרִשְׁתֶּם" הָאֹמֵר
כָּאֵן אֵינֵנו לְשׁוֹן צִיּוּי, שֶׁהָיָה כְּמֹה
פְּעָמִים הוֹזָהְרוּ עַל כֶּף, כְּלִשׁוֹן רִשִׁי

מֵה שֶׁכְּתוּב בִּיהוֹשֻׁעַ ד, י: "וַיִּמְהָרוּ הָעָם
וַיַּעֲבְרוּ", שֶׁמִּהָרֹּם מִפְּנֵי הַחֶשֶׁשׁ שֶׁמָּא
הַמִּים יִשְׁטְפוּ אוֹתָם, כְּפִי אֲזָהָרַת מֹשֶׁה
וַיְהוֹשֻׁעַ.

וְכֵן מִצִּינוּ - רָאָה סוּטָה לֵד, א.
שְׁאֹמֵר לָהֶם יְהוֹשֻׁעַ בְּעוֹדָם בִּירְדֵּן -
רָאָה יְהוֹשֻׁעַ שָׁם: "וְהַכְּהֻנִּים נוֹשְׂאֵי
הָאָרֹן עוֹמְדִים בְּתוֹךְ הַיַּרְדֵּן, עַד תָּם כָּל
הַדָּבָר אֲשֶׁר צִוָּה ד' אֶת יְהוֹשֻׁעַ לְדַבֵּר
אֶל הָעָם, כְּכֹל אֲשֶׁר צִוָּה מֹשֶׁה אֶת
יְהוֹשֻׁעַ, וַיִּמְהָרוּ הָעָם וַיַּעֲבְרוּ". וּבְרִשִׁי
שָׁם: "עוֹדָם בִּירְדֵּן, אָמַר לָהֶם יְהוֹשֻׁעַ:
דַּעוּ לִמֶּה אֲתֶם עוֹבְרִים אֶת הַיַּרְדֵּן, עַל
-מִנֵּת שֶׁתּוֹרִישׁוּ אֶת כָּל יוֹשְׁבֵי הָאָרֶץ".
וּבְרִשִׁי סוּטָה לֵד, א: "וְהוּא הַדָּבָר, דְּהִכִּי
כְּתִיב בְּמֹשֶׁה: כִּי אֲתֶם עוֹבְרִים אֶת
הַיַּרְדֵּן אֶל אֶרֶץ כְּנָעַן וְהוֹרִשְׁתֶּם וְגו',
כְּלֹאמֵר כְּשִׁיַּעֲבְרוּ אֶת הַיַּרְדֵּן הַתְּנֶה
עִמָּהֶם עַל־מִנֵּת לְהוֹרִישָׁם". הוֹצֵר
לְהִבִּיא שְׁכֵן מִצִּינוּ שֶׁעֲשֵׂה יְהוֹשֻׁעַ, כְּדִי
לְהוֹכִיחַ שֶׁמֹּשֶׁה הוּא שֹׁעֵה אוֹתָם כֵּן,
שֶׁהָיָה כֵּן מְפֹרָשׁ בִּיהוֹשֻׁעַ שָׁם: "כְּכֹל
אֲשֶׁר צִוָּה מֹשֶׁה אֶת יְהוֹשֻׁעַ". וְהִכֵּן צִוָּה
מֹשֶׁה כֵּן? אֵין זֶה אֲלֵא מִהָאֹמֵר
כָּאֵן. תורה נג

(נג) וְהוֹרִשְׁתֶּם - וְגִרְשְׁתֶּם - רָאָה
רִשִׁי לְעֵיל לֵב, לט.

מִשְׁכָּתֵתָם - בְּתַרְנוּמוֹ: "בֵּית
סִנְיָהוֹן" - בֵּית הַשְׁתַּחֲוִיָּיִתָם.

(נה) וְאִם-לֹא תוֹרִישׁוּ אֶת-יֹשְׁבֵי הָאָרֶץ מִפְּנֵיכֶם וְהָיָה
אֲשֶׁר תּוֹתִירוּ מֵהֶם לְשָׂפִים בְּעֵינֵיכֶם וּלְצִנִּינִם
בְּצַדֵּיכֶם וְצָרְרוּ אֹתְכֶם עַל-הָאָרֶץ אֲשֶׁר אַתֶּם יֹשְׁבִים
בָּהּ:

נה ואם לא תתרישו את תיבשי ארץא מן
הדמיכון ויהי די תשארו מנהון לסייען
נטלן זין לקבלכון ולמשרין מקפנכון
ויעיקון לכון על ארץא די אתון יתבין בה:

כ"ט וְהָיָה אֲשֶׁר תּוֹתִירוּ מֵהֶם • יְהִיָּה לָכֶם לְרָעָה. לְשָׂפִים בְּעֵינֵיכֶם • לִיתְדוֹת הַמְּנַקְרִים עֵינֵיכֶם. תַּרְגוּם
שֶׁל יְתִדוֹת: "סִיפֵיָא". וּלְצִנִּינִם • פּוֹתְרִים בּוֹ הַפּוֹתְרִים, לְשׁוֹן מְסוּכָת קוֹצִים, הַסּוֹכֶכֶת אֹתְכֶם לְסָגוֹר וּלְכַלֵּא
אֹתְכֶם מֵאֵין יוֹצֵא וְכֹא. וְצָרְרוּ אֹתְכֶם • כְּתַרְגוּמוֹ.

(נו) וְהָיָה כֹּאֲשֶׁר דִּמְיִיתִי לַעֲשׂוֹת לָהֶם אֲעִשֶׂה לָכֶם: פ
לד (א) וַיִּדְבֹּר יְהוָה אֶל-מֹשֶׁה לֵּאמֹר:

(ב) צֹו אֶת-בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וְאָמַרְתָּ אֲלֵהֶם כִּי-אַתֶּם בָּאִים
אֶל-הָאָרֶץ בְּנִגְעַן זֹאת הָאָרֶץ אֲשֶׁר תִּפֹּל לָכֶם בְּנִחְלָה
אָרֶץ בְּנִגְעַן לִגְבֻלְתֶּיהָ:

כ"ט וְזֹאת הָאָרֶץ אֲשֶׁר תִּפֹּל לָכֶם וְגו' • לִפִּי שֶׁהִרְבֵּה מַצּוֹת נוֹהֲגוֹת בָּאָרֶץ וְאֵין נוֹהֲגִין בְּחוּצָהּ לָאָרֶץ,
הַצָּרָה לְכַתֵּב מִצְוֵי גְבוּלֵי רוּחוֹתֶיהָ סָבִיב. לומר לך: מִן הַגְּבוּלִים הַלְלוּ וּלְפָנִים הַמַּצּוֹת נוֹהֲגוֹת. תִּפֹּל
לָכֶם • עַל שֵׁם שְׁנִתְחַלְקָה בְּגוּרָל, נִקְרְאת חֲלוּקָה לְשׁוֹן נְפִילָה. וּמִדְרַשׁ אַגָּדָה אוֹמֵר: עַל-יְדֵי שֶׁהִפִּיל

אשל אברהם - הרב אלאשולי

(נה) וְהָיָה אֲשֶׁר תּוֹתִירוּ מֵהֶם - יְהִיָּה
לָכֶם לְרָעָה - וְזֶהוּ מַה שֶּׁאוֹמֵר "לְשָׂפִים
בְּעֵינֵיכֶם וְגו'", שֶׁמָּה שֶׁתּוֹתִירוּ יְהִיָּה
לָכֶם לְרָעָה, וְלֹא כְּמִשְׁמַעוֹת לְשׁוֹן
הַכְּתוּב שֶׁרַק מֵה שֶׁ"תּוֹתִירוּ מֵהֶם
לְשָׂפִים בְּעֵינֵיכֶם וְגו'" - וְצָרְרוּ אֹתְכֶם
וְגו'" (ע"פ ר"א וּגְרִיא). וְכִּי מִשְׁכִּיל לְדוֹדוֹ
כְּתַב, שֶׁרִשִּׁי מִפְּרֹשׁ בְּזֶה שֶׁמָּה שֶׁכְּתוּב
"וְהָיָה" בְּלִשׁוֹן יָחִיד, אֵינּוּ מוּסָב עַל מַה
שֶׁ"תּוֹתִירוּ מֵהֶם", שֶׁאִם כֵּן הָיָה לוֹ לומר
"וְהָיָה", אֲלֵא הוּא מִקְרָא קָצֵר, וְכָךְ
פִּירוּשׁוֹ: וְהָיָה הַדְּבָר הַזֶּה, כִּי אֵת אֲשֶׁר
תּוֹתִירוּ מֵהֶם יְהִיָּה לָכֶם לְשָׂפִים וְגו'.
וְרִשִּׁי נִקְטָ "לְרָעָה" לְכַלּוֹל בְּזֶה בְּקִצְרָה
אֵת כָּל הָאֲמֹר בְּכַתוּב.

לְשָׂפִים בְּעֵינֵיכֶם - לִיתְדוֹת
הַמְּנַקְרִים עֵינֵיכֶם. תַּרְגוּם שֶׁל
"יתדות" - "שִׁיפֵיָא" - רֹאֵה אוֹנְקְלוֹס
שְׁמוֹת לַח, ב.

וּלְצִנִּינִם - פּוֹתְרִים בּוֹ הַפּוֹתְרִים -
פְּרָשְׁנֵי הַלְשׁוֹן.

לְשׁוֹן מְסוּכָת קוֹצִים - גֶּדֶר קוֹצִים וְרִשִּׁי
מִשְׁלֵי טו, יט). וְרֹאֵה רִשִּׁי יְחִזְקֵאל כג, כד
שֶׁמִּפְּרֹשׁ כָּאֵן כְּתַרְגוּם אוֹנְקְלוֹס: "לְשׁוֹן

וְזֶה פִירוּשׁ "לִגְבוּלוֹתֶיהָ", הַתְּחוּמִּים שֶׁל
גְּבוּלוֹת הָאָרֶץ מִכָּל צִדָּדֶיהָ. הוֹסִיף
תִּיבַת "מִצְרָיִי", לומר שֶׁהַגְּבוּלוֹת
הַנּוֹכְרִים כָּאֵן הַכּוֹנֶה לְמִצְרַיִם וּלְסוּף
הַגְּבוּל, וְלֹא לְשִׁטַּח שֶׁל הַגְּבוּל, וְלָכֵן
בְּכָל מְקוֹם בִּפְרָשָׁה זוֹ פִּירֵשׁ רִשִּׁי גְבוּל
מִלְשׁוֹן מִצְרַיִם (ע"פ הרב).

לומר לך: מִן הַגְּבוּלוֹת הַלְלוּ וּלְפָנִים
הַמַּצּוֹת נוֹהֲגוֹת - שֶׁאֵין לומר שֶׁנִּכְתְּבוּ
הַגְּבוּלוֹת בְּשִׁבִּיל לְהוֹדִיעַ לָהֶם עַד הֵיכֵן
יֵשׁ לָהֶם לְכַבּוֹשׁ, שֶׁהָרִי אוֹמֵר "אֲשֶׁר
תִּפּוֹל לָכֶם", שֶׁמִּשְׁמַעוֹ שֶׁתִּנָּתֵן לָכֶם עַל
יְדֵי הַקְּדוֹשׁ-בְּרוּךְ-הוּא, וְלֹא "אֲשֶׁר
תּוֹרִישׁוּ" אַתֶּם, דִּהְיִנּוּ שְׁמוּדוּבֵר כָּאֵן
בְּגְבוּלוֹת שֶׁהַקְּדוֹשׁ-בְּרוּךְ-הוּא קָבַע
לָהֶם לֹא פְעוּלָה מִצַּד בְּנֵי יִשְׂרָאֵל, וְאִם
כֵּן לֵאיוֹז מִטְרָה נִכְתְּבוּ גְבוּלוֹת אֵלּוּ,
לָכֵן הוֹצֵרָה לְפָרֵשׁ שֶׁזֶּהוּ בְּשִׁבִּיל מַצּוֹת
הַתְּלוּיוֹת בָּאָרֶץ (ע"פ הרב).

תִּפֹּל לָכֶם - עַל שֵׁם שְׁנִתְחַלְקָה בְּגוּרָל
נִקְרְאת חֲלוּקָה לְשׁוֹן נְפִילָה - עַל שֵׁם
הַפֶּלֶת גוּרָל.

וּמִדְרַשׁ אַגָּדָה אוֹמֵר - תַּנְחומָא סִימָן
ד. וְהוֹצֵרָה לְפִירוּשׁ שְׁנֵי, כִּי לְפִירוּשׁ

הַקְּפוֹת מִחֲנוֹת, כְּמוֹ וּלְצִנִּינִם בְּצַדֵּיכֶם,
וּלְמִשְׁרִין מִקְפָּנְכוֹן". אִךְ בְּרִשִּׁי מִשְׁלִי
כב, ה מִפְּרֹשׁ שֶׁהוּא לְשׁוֹן גְּדוּדִים
וּלְסֻטִּים. וּבְרִשִּׁי: יְהוֹשֻׁעַ כג, יג:
"וּלְצִנִּינִם - לְשׁוֹן מִחֲנוֹת".
הַסּוֹכֶכֶת - בְּרַמְבַּ"ן וְכֵן בְּכֹמָה כְּתִיב:
יְד וּדְפוּסִי רִשִּׁי: "הַסּוֹכֶכֶת". וּלְפִי
גִירְסָא זוֹ מִפְּרֹשׁ "צִנִּינִים" גַּם מִלְשׁוֹן
הַקֶּפֶה, כְּתַרְגוּם אוֹנְקְלוֹס.

אֹתְכֶם לְסָגוֹר - רֹאֵה גַם רִשִּׁי יִשְׁעִיָּה
ב, ח שֶׁ"מְשׁוּכָה" הוּא מִלְשׁוֹן סִגִּירָה.
וּלְכַלֵּא אֹתְכֶם מֵאֵין יוֹצֵא וְכֹא.

וְצָרְרוּ אֹתְכֶם - כְּתַרְגוּמוֹ - וַיַּעֲקוּן
לָכוֹן [= וַיַּצִּיקוּ לָכֶם], וְאֵינּוּ מִלְשׁוֹן
אֵיבָה, כְּפִירוּשׁ "צָרוֹר" (לעיל כה, ח). אֲלֵא
יַצִּיקוּ לָכֶם בְּפוּעַל. וְלָכֵן גַּם מַה שֶּׁכְּתוּב
כָּאֵן "אֹתְכֶם", פִּירוּשׁוֹ "לָכֶם", כִּי לֹא
שִׁיף לומר שֶׁיַּצִּיקוּ אֹתְכֶם, אֲלֵא יַצִּיקוּ
לָכֶם, וּבְדִלְעִיל שֵׁם: "צוֹרְרִים הֵם
לָכֶם". תוֹרַה נו

(ב) וְזֹאת הָאָרֶץ אֲשֶׁר תִּפֹּל לָכֶם וְגו'
- לִפִּי שֶׁהִרְבֵּה מַצּוֹת נוֹהֲגוֹת בָּאָרֶץ
וְאֵין נוֹהֲגִין בְּחוּצָהּ לָאָרֶץ, הַצָּרָה
לְכַתֵּב מִצְוֵי גְבוּלֵי רוּחוֹתֶיהָ סָבִיב -

הַקְדוּשׁ-בְּרוּךְ-הוּא שְׁרִיחֵם שֶׁל שְׂבָעִים אַמּוֹת מִן הַשָּׁמַיִם וּכְפָתָן לִפְנֵי מֹשֶׁה, אָמַר לוֹ: רְאֵה, אֵין בָּהֶם עוֹד כֹּחַ!.

ג. ויהי לכוון רוח דרומא ממדברא דצן על תחומי אדום ויהי לכוון תחום דרומא מסופי נמא דמלחא קדומא:

(ג) וְהָיָה לָכֶם פֶּאֶת-נֶגֶב מִמִּדְבַּר-צֶן עַל-יְדֵי אָדוֹם וְהָיָה לָכֶם גִּבּוֹל נֶגֶב מִקְצֵה יַם-הַמֶּלַח קִדְמָה:

כ"ט וְהָיָה לָכֶם פֶּאֶת-נֶגֶב • רוח דרומית אשר מן המזרח למערב. ממדבר-צן • אשר אצל אדום מתחלת מקצוע דרומית-מזרחית של ארץ תשעת המטות. כיצד? שלש ארצות יושבות בדרומה של ארץ-ישראל זו אצל זו: קצת ארץ מצרים, וארץ אדום בלה, וארץ מואב בלה; ארץ מצרים במקצוע דרומית-מערבית, שנאמר בפרשה זו: "מעצמון נחלה מצרים, והיו תוצאותיו הימה". ונחל מצרים היה מהלך על פני כל ארץ מצרים, שנאמר (יהושע יג): מן-השיחור אשר על-פני מצרים. ומפסיק בין ארץ מצרים לארץ-ישראל, וארץ אדום אצלה לצד המזרח, וארץ מואב אצל ארץ אדום בסוף הדרום למזרח, וכשיצאו ישראל ממצרים, אם רצה המקום לקרב את כניסתם לארץ, היה מעבירם את הנילוס לצד צפון ובאין לארץ-ישראל, ולא עשה כן; וזהו שנאמר (שמות יג): "ולא נחם אלהים דרך ארץ פלשתים", שהם יושבים על הים במערבה של ארץ כנען - כענין שנאמר בפלשתים (צפניה ב): "ישבי חבל הים גוי כרתים". ולא נחם אותו הדרך, אלא הסבן והוציאם דרך דרומה אל המדבר, והוא שקראו יחזקאל (יחזקאל כ): "מדבר העמים", לפי שהיו כמה אמות יושבות בצדו. והולכין אצל דרומו מן המערב כלפי מזרח תמיד, עד שבאו לדרומה של ארץ אדום,

אשל אברהם - הרב אלעזר

המקום לקרב את כניסתם לארץ, היה מעבירם את הנילוס לצד צפון ובאין לארץ ישראל, ולא עשה כן. וזהו שנאמר - שמות יג, ג. "ולא נחם אלהים דרך ארץ פלשתים", שהם יושבים על הים במערבה של ארץ כנען, כענין שנאמר בפלשתים - צפניה ב, ה. "ישבי חבל הים גוי כרתים" - "כרתים", מדינה היא בפלשתים, ושמה "כרתים" (רש"י שם).

"ולא נחם" - ולא נהגם (רש"י שמות שם). אותו הדרך, אלא הסבן - מן הדרך הפשוטה (רש"י שם). והוציאם דרך דרומה אל המדבר - וזהו מה שנאמר שם: "ויסב אלקים את העם דרך המדבר ים סוף". והוא שקראו יחזקאל - יחזקאל כ, לה.

"מדבר העמים" - הוא המדבר שהלכו בו ארבעים שנה (רש"י שם). לפי שהיו כמה אמות יושבות בצדו - והיו אדום ומואב. וראה רש"י הושע ב, יז: "למדבר סיחון ועוג".

[והולכין] - כן הוא בדפוס ראשון. ובדפוסים שלפנינו: והולכין. אצל דרומה מן המערב כלפי מזרח תמיד, עד שבאו לדרומה של ארץ

מדבר צין בארץ כנען, שהיא ארץ תשע המטות, הוא בפנה מזרחית דרומית שלה (רא"ם). כיצד? שלש ארצות יושבות בדרומה של ארץ ישראל זו אצל זו: קצת ארץ מצרים, וארץ אדום בלה, וארץ מואב בלה. ארץ מצרים במקצוע דרומית-מערבית, שנאמר בפרשה זו - לקמן פסוק ה. "מעצמון נחלה מצרים והיו תוצאותיו הימה" - נמצא שנחל מצרים במקצוע מערבית דרומית (רש"י שם).

ונחל מצרים היה מהלך על פני כל ארץ מצרים, שנאמר - יהושע יג, ג. "מן השיחור אשר על פני מצרים" - וברש"י שם: "הוא נילוס, הוא נחל מצרים, הוא סמוך לתחום מקצוע דרומית מערבית של ארץ ישראל, כמו שאמר באלה מסעי".

ומפסיק בין ארץ מצרים לארץ ישראל, וארץ אדום אצלה לצד המזרח, וארץ מואב אצל ארץ אדום בסוף הדרום למזרח - ראה גם רש"י שופטים יא, יז: "שהיתה ארצו בסוף ארץ אדום, במזרח של אדום ובדרומה של ארץ ישראל".

וכשיצאו ישראל ממצרים, אם רצה

הראשון קשה למה לא אמר "תעלה לכם", כלשון (ויקרא טו, ט) "אשר עלה עליו הגורל", והיגיו שהנחלה עלתה בגורל (הרבי).

על-ידי שהפיל - ואף שבכתוב נאמר "תפול" כלשון עתיד דורשים אותו כלשון עבר. או שפירושו, שבין שהפיל את שריהם, לכן הארץ תיפול בידי ישראל בעתיד בקלות.

הקדוש-ברוך-הוא שריהם של שבע אמות מן השמים וכפתן לפני משה - ואף שבכתוב נאמר "תפול לכם", יש לומר על-פי לשון רש"י לעיל כא, כא, ש"משה הוא ישראל וישראל הם משה" (הרבי).

אמר לו: ראה אין בהם עוד כח. - כנראה דורשים כן ממה שאמר "זאת הארץ", כלומר, ראה אלו שרי הארץ. תורה ג

(ג) וְהָיָה לָכֶם פֶּאֶת נֶגֶב - רוח דרומית אשר מן המזרח למערב - הינו כל הצד הדרומי, שמפנה מזרחית דרומית עד פנה מערבית דרומית (רא"ם).

ממדבר צן - אשר אצל אדום - וזה פירוש "על ידי אדום". מתחיל מקצוע דרומית מזרחית של ארץ תשעת המטות - פירוש, מקום

ובקשו ממלך אדום שיניחם לעבר דרך ארצו ולהפגס לארץ דרך רחבה, ולא רצה. והצרכו לסבב את כל דרומה של אדום, עד בואם לדרומה של ארץ מואב, שנאמר (שופטים יא): "וגם אל-מלך מואב שלח ולא אבה". והלכו כל דרומה של מואב עד סופה, ומשם הפכו פניהם לצפון עד שסבבו כל מצר מזרחי שלה לרחבה; וכשכלו את מזרחה, מצאו את ארץ סיחון ועוג, שהיו יושבין במזרחה של ארץ כנען, והיידן מפסיק ביניהם; וזהו שנאמר בפיפתח (שם): "וילך במדבר ויסב את-ארץ אדום ואת-ארץ מואב, ויבא ממזרח-שמש לארץ מואב". וכבשו את ארץ סיחון ועוג, שהיתה בצפונה של ארץ מואב, וקרכו עד היידן, והוא כנגד מקצוע צפונית מערבית של ארץ מואב. נמצא, שארץ כנען שבבער היידן למערב - היה מקצוע דרומית מזרחית שלה אצל אדום.

(ד) ונסב לכם הגבול מנגב למעלה עקרבים ועבר צנה והיו תוצאתיו מנגב לקדש ברנע ויצא חצר-אדר ועבר עצמנה:

ויוסתר לכו תחומא מדרומא למסקנא דעקרבין ויעבר לצן ויהו מפקנהי מדרומא לרקם גיאה ויפוק לחצר אדר ויעבר לעצמן:

כ"ט ונסב לכם הגבול מנגב למעלה עקרבים. כל מקום שנאמר "ונסב" או "ויצא" מלמד שלא היה המצר שיה אלא הולך ויוצא לחוץ. יוצא המצר ועוקם לצד צפוניו של עולם באלקסון למערב ועובר המצר בדרומה של מעלה עקרבים. נמצא מעלה עקרבים לפניו מן המצר. ועבר צנה. אל צין, כמו "מצרימה". והיו תוצאתיו. קצותיו. בדרומה של קדש ברנע. ויצא חצר-אדר. מתפשט המצר ומרחיב לצד צפון של עולם ונמשך עוד באלקסון למערב ובא לו לחצר-אדר ומשם לעצמון ומשם לנחל מצרים. ולשון "נסב" האמור כאן לפי שכתב ויצא חצר-אדר, שהתחיל להרחיב משעבר את קדש ברנע. ורחב אותה

אשל אברהם - הרב אלאשולי

שלא היה המצר שיה אלא הולך ויוצא לחוץ, יוצא המצר ועוקם לצד צפוניו של עולם - כלומר, שנתוסף רצועה מצד צפון של העולם שסמוך למצר של דרום ארץ ישראל, ונקרא זה צפון העולם, אף שהוא מדרום לארץ ישראל, מפני שליושב באותו מקום זהו צד צפון ביחס לחלק העולם שמדרום לו (ע"פ דברי חז"ל).

באלקסון למערב, ועבר המצר בדרומה של "מעלה עקרבים" - וזהו

מה שנאמר "מנגב למעלה עקרבים". נמצא מעלה עקרבים לפניו מן המצר - ראה גם רש"י יהושע טו, ג: "ואינו אמר ויצא, ונסב, וקרא, אלא במקום שחוט של גבול בולט אל החוץ או בונס לצד פנים, שאינו הולך מכון, וכאן הוא בולט אל החוץ ובא מנגב למעלה עקרבים בדרום של מעלה עקרבים, נמצא שמעלה עקרבים לפניו מן החוט, ועבר ובא לו אל המערב".

ועבר צנה - אל צין - ולא שנהו מקום ששמו "צנה". וראה גם רש"י יהושע שם: "לצין, וכל תיבה שצריכה

(רש"י שם). ואת ארץ מואב - כל דרומה. וכשהגיע למקצוע דרומית מזרחית, פנה אל הצפון, לסבוב את מיצר המזרחי (רש"י שם). ויבא ממזרח שמש לארץ מואב - לסוף מזרחה של ארץ מואב, ושם התחילה ארץ סיחון ועוג, וכבשו עבר היידן במזרח ארץ כנען, ועברו היידן, ונכנסו לה לארץ כנען דרך המזרח (רש"י שם).

וכבשו את ארץ סיחון ועוג שהיתה בצפונה של ארץ מואב, וקרכו עד היידן, והוא כנגד מקצוע צפונית מערבית של ארץ מואב. נמצא שארץ כנען שבבער היידן למערב, היה מקצוע דרומית מזרחית שלה אצל אדום - וזהו מה שאומר רש"י בתחילת דבריו, שמדבר צין אשר אצל אדום, הוא התחלת מקצוע דרומית מזרחית של ארץ תשעה המשות. תורה ד

(ד"ה) ונסב לכם הגבול מנגב למעלה עקרבים - כל מקום שנאמר "ונסב" או "ויצא", מלמד

אדום, ובקשו ממלך אדום שיניחם לעבר דרך ארצו ולהפגס לארץ דרך רחבה, ולא רצה - בדלעיל ב, יד-כא. והצרכו לסבב את כל דרומה של אדום, עד בואם לדרומה של ארץ מואב - והוא בסוף הדרום למזרח (רש"י לעיל).

שנאמר - שופטים יא, יז. "וגם אל מלך מואב שלח ולא אבה" - ראה גם רש"י לעיל כא, יג.

והלכו כל דרומה של מואב עד סופה, ומשם הפכו פניהם לצפון, עד שסבבו כל מצר מזרחי שלה לרחבה - ראה גם רש"י לעיל שם: "הקיפו ארץ מואב כל דרומה ומזרחה, עד שבאו מעבר השני לארנון בתוך ארץ האמורי בצפונה של ארץ מואב". וכשכלו את מזרחה, מצאו את ארץ סיחון ועוג שהיו יושבין במזרחה של ארץ כנען, והיידן מפסיק ביניהם. וזהו שנאמר בפיפתח - שופטים יא, יח. "וילך במדבר - מן המערב למזרח במיצר דרומי של אדום ומואב (רש"י שם).

ויסב את ארץ אדום - כל דרומה

רצועה שבלטה לצד צפון היתה מקדש ברנע עד עצמון, ומשם והלאה נתקצר המצר ונסב לצד הדרום ובא לו לנחל מצרים, ומשם לצד המערב אל הים הגדול, שהוא מצר מערבה של כל ארץ ישראל. נמצא, שנחל מצרים במקצוע מערבית דרומית.

(ה) וְנִסְבּ הַגְּבוּל מֵעֲצֻמוֹן נַחֲלָה מִצְרִים וְהָיוּ תוֹצְאוֹתָיו
הַיָּמָה: ^ה וְהַנִּסְחָר תַּחֲנוּמָא מֵעֲצֻמוֹן לְנַחֲלָא דְמִצְרִים
וְיִהוֹן מִפְקָנָהּ לִימָא:

ש"י: והיו תוצאותיו הימה. אל מצר המערב, שאין עוד גבול נגב מארץ לצד המערב משם והלאה.

(ו) וּגְבוּל יָם וְהָיָה לָכֶם הַיָּם הַגָּדוֹל וּגְבוּל זֶה־יְהִיָּה
לָכֶם גְּבוּל יָם: ^ו וּתְחֹמֶם דִּין יְהִי לָכֹן תְּחֹמֶם מֵעֲרָבָא:

ש"י: וגבול ים. ומצר מערבי מהו? והיה לכם הים הגדול. למצר. וגבול. הנסין שבתוף הים, אף הם מן הגבול, והם איים שקורין "איזל"ש".

אשל אברהם – הרב אלאשולי

וגבול מערב, משום שבסוף הפסוק מסיים: "זה יהיה לכם גבול ים". ובזה גם מובן מה שחסרה תיבת "גבול" בסוף המשפט "והיה לכם הים הגדול", שכן תיבת "גבול" כבר נכללה בלשון השאלה, ואין צורך לחזור לכתבה בתשובה.

והיה לכם הים הגדול – למצר – מכאן בזה שתיתבת "וגבול" הכתובה אחר-כך היא מלה בפני עצמה.

וגבול – הנסין שבתוף הים אף הם מן הגבול – יש לפרשו בשני אפנים: (א) שלשון "הים הגדול וגבול" משמעו, שפת הים ומערב לשפתו, כלומר עד ועד בכלל, ויותר מכאן, וכולל בזה את האיים (ראה רש"י דברים ג, טז). (ב) ועיקר, שתיבת "וגבול" (שהיא יתרה) באה לרבות את האיים שבים. וכתב ב"תורת מנחם" שמזה שדיק כאן רש"י לכתוב "אף הם מן הגבול", ולא "אף הם מן המצר" (כמו שמפרש בכל פרשה זו שגבול פירושו מצר), משמע שמפרש "וגבול" מלשון שטח ולא מלשון מצר ותחום, דהינו שהאיים אינם המצר של ארץ ישראל, אלא הם בכלל הגבול והשטח של ארץ ישראל. והם איים – ראה גם רש"י יהושע טו, מז.

שקורין אישלי"ש - isles, איים. תורה ו

מעצמון נחלה מצרים". ולשון "ונסב" האמור כאן – בפסוק ה. שמשמעו שלא היה המצר שנה, כדלעיל ברש"י.

לפי שכתב "ויצא חצר אדר", שהתחיל להרחיב – לצד צפון העולם. משעבר את "קדש ברנע", ורחב אותה רצועה שבלטה לצד צפון של העולם (דברי דוד).

היתה מקדש ברנע עד עצמון, ומשם והלאה נתקצר המצר ונסב – חזור. לצד הדרום – של ארץ ישראל (דברי דוד).

ובא לו לנחל מצרים – כאמור: ונסב הגבול מעצמון נחלה מצרים.

ומשם לצד המערב אל הים הגדול – כאמור: והיו תוצאותיו הימה.

שהוא מצר מערבה של כל ארץ ישראל – כאמור לקמן פסוק ו.

נמצא שנחל מצרים במקצוע מערבית דרומית – ושם הוא מתחבר עם הים הגדול (ראה רש"י יחזקאל מז, כ. שם מח, כת. גיטין ה, א)

והיו תוצאותיו הימה – אל מצר המערב, שאין עוד גבול נגב מארץ לצד המערב משם והלאה. תורה ו

(ו) וגבול ים – ומצר מערבי מהו – וכאלו כתוב: ומהו גבול ים. מה שמפרשו בלשון שאלה, ולא בלשון: וזה גבול מערב (או כפסוק הבא:

למ"ד בתחלתה הטל לה ה"א בסופה". והכונה למדבר צין.

כמו "מצרימה" – בראשית יב, י. ועוד. ופירושו: למצרים. נקט "מצרימה" כי מצרים היא הארץ הראשונה שנוכרת בתורה באות ה"א בסופה.

והיו תוצאותיו – קצותיו – סופו של מיצר (רש"י יהושע טו, ד).

בדרומה של "קדש ברנע" – וזהו מנגב לקדש ברנע. כלומר הגבול הדרומי הגיע עד לדרומה של קדש ברנע, ונמצא שקדש ברנע היא חלק מגבולה הדרומי של ארץ ישראל. וראה גם רש"י יהושע שם: "ועלה מנגב לקדש ברנע – החוט הולך לדרומה של קדש ברנע, נמצא קדש לפנים מן החוט". וב"משפיל לדוד" כתב שקדש ברנע האמור כאן אינו קדש ברנע שבמדבר פארן. וצריך עיון שאם כן היה לו לרש"י לכתבו. ובפרט שלעיל לב, ח כתב "ושני קדש היו", ולא כתב "ושני קדש ברנע היו".

ויצא חצר אדר – מתפשט המצר ומרחיב לצד צפון של עולם, ונמשך עוד באלכסון למערב, ובא לו ל"חצר אדר", ומשם לעצמון – זהו פירוש "עצמונה".

ומשם לנחל מצרים – וזהו פירוש התיבת בפסוק ה: "ונסב הגבול

(ז) וְהָיְתָה לָכֶם גְּבוּל צִפּוֹן מִן־הַיָּם הַגָּדֹל תִּתְּאוּ לָכֶם הַר הַהָרִי:
וְיָדִין יְהִי לָכֹן תַּחֲמוֹם צִפּוֹנָא מִן זַמָּא רַבָּא
תַּכְנוּנִין לָכֹן לְהַר טוֹרָא:

כ"ט ז' גבול צפון • מצר צפון • מן-הים הגדל תתאו לכם הר ההר • שהוא במקצוע צפונית מערבית
וראשו משפיע ונקנס לתוך הים, ויש מרחב הים לפניו הימנו וחוצה הימנו. תתאו • תשפיעו לכם לנטות
ממערב לצפון, אל הר ההר. תתאו • לשון סבה, כמו (ד"ה ב יב): "אל-תא הרצים", (יחזקאל ט): "ותאי השער"
- הצייע, שקורין "אנפנדי"ץ", שהוא מסב ומשפע.

(ח) מִהָר הַהָר תִּתְּאוּ לָבֵא חֲמַת וְהָיוּ תוֹצְאוֹת הַגָּבֹל
צִדְדָה:
מהר טורא תכנון למטי חמת ויהיו
מפקנהי דתחומא לצדד:

כ"ט ז' מהר ההר • תסבו ותלכו אל מצר הצפון לצד המזרח, ותפגעו ב"לבא חמת" זו אנטוכיא. תוצאת
הגבול • סופי הגבול. כל מקום שנאמר תוצאות הגבול, או המצר פלה שם לגמרי ואינו עובר להלן כלל,
או משם מתפשט ומרחיב ויוצא לאחוריו להמשיך להלן באלכסון יותר מן הרחב הראשון. ולענין רחב
המדה הראשון קראו "תוצאת", ששם פלטה אותה מדה.

(ט) וַיֵּצֵא הַגָּבֹל וּפְרָנָהּ וְהָיוּ תוֹצְאוֹתָיו חֲצֵר עֵינָן
וְהָיְתָה לָכֶם גְּבוּל צִפּוֹן:
טויפוק תחומא לזפרון ויהיו מפקנהי
לחצר עינן דין יהי לכון תחום צפונא:

כ"ט ז' והיו תוצאותיו חצר עינן • הוא היה סוף המצר הצפוני, ונמצאת חצר עינן במקצוע צפונית-מזרחית.
ומשם "התאיותם לכם" אל מצר המזרחי.

אשל אברהם - הרב אלאשולי

ההר". וצריך עיון.
זו אנטוכיא - שפנה אנטוכוס (רשי'
תהלים מט, יב), והיא סוף הגבול (רשי' יחזקאל
יא, י). וקומא-לן שאינה מארץ ישראל
(רשי' סנהדרין צו, ב).
תוצאת הגבול - סופי הגבול. כל
מקום שנאמר "תוצאות הגבול", או
המצר פלה שם לגמרי ואינו עובר
להלן כלל, או משם מתפשט
ומרחיב ויוצא לאחוריו להמשיך
להלן באלכסון יותר מן הרחב
הראשון ולענין רחב המדה הראשון
קראו "תוצאות", ששם פלטה אותה
מדה. - ואף כאן הגבול מתרחב
ונמשך מצדד לחצר עינן לצד
צפון. תורה ט
(ט-י) והיו תוצאותיו חצר עינן -
הוא היה סוף המצר הצפוני, ונמצא
"חצר עינן" במקצוע צפונית
מזרחית. ומשם "והתאיותם לכם" -
פסוק י.
אל מצר המזרחי - ובשון הכתוב
"לגבול קדמה".

כח. דברי הימים ב יב, יא.
"ותאי השער" - יחזקאל מ, י.
הצייע, שקורין אפינדי"ץ - apendiz,
צייע, מבנה בעל גג משפע.
שהוא מוסב ומשפע - כלומר,
התאים נקראים "תא" בגלל צורת
המבנה שלהם, שהוא בשפוע. תורה ח
(ח) מהר ההר - תסבו - תנטו.
ותלכו - זהו פירוש: תתאו, וכמו
שפירש לעיל.
אל מצר הצפון לצד המזרח ותפגעו
ב"לבא חמת" - לכאורה משמע
ש"לבא חמת" היא בצד מזרח
ומרוחקת מהר ההר שהוא בצפון
מערב. אבל ראה רש"י לעיל יג, כא:
"ומשם חזרו והלכו כל גבול מערבי על
שפת הים עד לבא חמת, שהוא אצל
הר ההר במקצוע מערבית צפונית,
כמו שמפורש בגבולות הארץ בפרשת
אלה מסעי". וכן כתב רש"י ביחזקאל
מו, יז: "וגבול חמת במקצוע צפונית
מערבית". וכן שם מו, כ: "כי חמת
במקצוע צפונית מערבית אצל הר

(ז) גבול צפון - מצר צפון. מן הים
הגדל תתאו לכם הר ההר -
בתרגום ירושלמי מתרגם "הר ההר" -
"טורי אמנון" (רשי' גיטין ת, א). וכן קרוי
בשון משנה (רשי' ש"ש ד, ח). והר ההר
זה אינו הר ההר שמת בו אהרן, שהוא
בדרומה של ארץ ישראל בקצה ארץ
אדום, וזה הר ההר הוא בצפונה של
ארץ ישראל (כ"ה נוסח במה כ"ה).
שהוא במקצוע צפונית מערבית,
וראשו משפיע - בדפוס ראשון:
משופע.
ונקנס לתוך הים, ויש מרחב הים
לפניו הימנו - לצד ארץ ישראל,
הינו לצד דרום.
וחוצה הימנו - לצד חוץ לארץ, הינו
לצד צפון.
תתאו - תשפיעו לכם לנטות
ממערב לצפון אל "הר ההר". תתאו
- לשון סבה - נטיה (רשי' לקמן פסוק י).
אבל ראה רש"י בראשית מט, כו
שמפרשו מלשון קצה.
כמו "אל תא הרצים" - מלכים א יד,

(י) וְהִתְאוּיֹתָם לָכֶם לְגִבּוֹל קְדָמָה מַחְצֵר עֵינֵן שְׁפָמָה: ויתכוננו לכוון לתחום קדומא מחצר עינן לשפם: כ"י וְהִתְאוּיֹתָם לְשׁוֹן הַסֶּבֶה וְנִטְיָה, כְּמוֹ "תְּתָאוּ". שְׁפָמָה • בְּמִצְרַת הַמְּזֻרְחִי, וּמִשָּׁם הָרֶבֶלָה.

(יא) וַיֵּרֶד הַגִּבּוֹל מִשְׁפָּם הַרְבֵּלָה מִקֶּדֶם לְעֵין וַיֵּרֶד הַגִּבּוֹל וּמַחָה עַל-כֶּתֶף יָם-כְּנָרֶת קְדָמָה: יא ויחזות תחומא משפם הרבלה מידנח לעין ויחזות תחומא וימטי על פיה ים כנרת קדומא:

כ"י מִקֶּדֶם לְעֵין • שֵׁם מְקוֹם, וְהַמִּצְרַת הוֹלֵךְ בְּמִזְרָחוֹ. נִמְצָא הָעֵין לִפְנֵים מִן הַמִּצְרַת, וּמִמֶּנָּה יִשְׂרָאֵל הָיָא. וַיֵּרֶד הַגִּבּוֹל • כָּל שֶׁהַגִּבּוֹל הוֹלֵךְ מִצְפוֹן לְדָרוֹם, הוּא יוֹרֵד וְהוֹלֵךְ. וּמַחָה עַל-כֶּתֶף יָם-כְּנָרֶת קְדָמָה • שִׁיחָה יָם כְּנָרֶת תּוֹךְ לְגִבּוֹל בְּמִצְרָב, וְהַגִּבּוֹל בְּמִזְרָח יָם כְּנָרֶת, וּמִשָּׁם יוֹרֵד אֶל הַיַּרְדֵּן, וְהַיַּרְדֵּן מוֹשֵׁף וּבָא מִן הַצִּפוֹן לְדָרוֹם בְּאֶלְכֶסוֹן נוֹטָה לְצַד מִזְרָח וּמִתְקַרֵּב לְצַד אֶרֶץ כְּנָעַן כְּנָגֵד יָם כְּנָרֶת, וּמוֹשֵׁף לְצַד מִזְרָחָה שֶׁל אֶרֶץ יִשְׂרָאֵל כְּנָגֵד יָם כְּנָרֶת עַד שְׁנוּפֵל בֵּינֵם הַמֶּלַח, וּמִשָּׁם כָּלָה הַגִּבּוֹל בְּתוֹצְאוֹתָיו אֶל יָם הַמֶּלַח, שֶׁמִּמֶּנּוּ הִתְחַלַּת מִצְרַת מְקֻצָּע דְּרוֹמִית מִזְרָחִית, הָרִי סוֹכְבֶּת אוֹתָהּ לְאַרְבַּע רוּחוֹתֶיהָ.

(יב) וַיֵּרֶד הַגִּבּוֹל הַיַּרְדֵּנָה וְהָיוּ תוֹצְאוֹתָיו יָם הַמֶּלַח זֹאת תְּהִיָּה לָכֶם הָאָרֶץ לְגִבּוֹלֶתָהּ סָבִיב: יב ויחזות תחומא לירדנא ויהיו מפקניה לזמא דמלקחא דא תהי לכוון ארעא לתחומא סחור סחור:

(יג) וַיֵּצֵא מֹשֶׁה אֶת-בְּנֵי יִשְׂרָאֵל לֵאמֹר זֹאת הָאָרֶץ אֲשֶׁר תִּתְּנַחֲלוּ אֹתָהּ בְּגוֹרֵל אֲשֶׁר צִוָּה יְהוָה לָתֵת לָתֶת לְתַשְׁעַת הַמִּטּוֹת וּחְצֵי הַמִּטָּה: יג ופקיד משה ית בני ישראל לאמר זאת הארץ אשר תתנחלו אותה בגורל אשר צוה יהוה לתת לתשעת המטות וחצי המטה:

(יד) כִּי לָקַחוּ מִטָּה בְּנֵי הָרְאוּבֵנִי לְבֵית אֲבֹתָם וּמִטָּה בְּנֵי-הַגָּדִי לְבֵית אֲבֹתָם וּחְצֵי מִטָּה מִנִּשְׁאָה לָקַחוּ נַחֲלָתָם: יד כי לקחו מטה בני הראובני לבית אבתם ומטה בני-הגדי לבית אבתם וחצי מטה מנשה לקחו נחלתם:

אשל אברהם - הרב אלאשילי

יב: "וַיֵּרֶד הַגִּבּוֹל הַיַּרְדֵּנָה" - (יא-יב) מִקֶּדֶם לְעֵין - שֵׁם מְקוֹם - "עֵין". וְהַמִּצְרַת הוֹלֵךְ בְּמִזְרָחוֹ - כְּאָמֹר: "מִקֶּדֶם לְעֵין". נִמְצָא הָ"עֵין" לִפְנֵים מִן הַמִּצְרַת, וּמִמֶּנָּה יִשְׂרָאֵל הָיָא. וַיֵּרֶד הַגִּבּוֹל - כָּל שֶׁהַגִּבּוֹל הוֹלֵךְ מִצְפוֹן לְדָרוֹם, הוּא יוֹרֵד וְהוֹלֵךְ - שֶׁהַצֵּד הַצִּפוֹנִי גָבוֹה יוֹתֵר מִהַצֵּד הַדְּרוֹמִי, לָכֵן אָמַר: "וַיֵּרֶד הַגִּבּוֹל". וּמַחָה עַל כֶּתֶף יָם-כְּנָרֶת - אֶל עֶבֶר - כָּף הַיָּרְדֵּן בְּפֹסֶת רֶאשׁוֹן. יָם כְּנָרֶת קְדָמָה - שִׁיחָה "יָם כְּנָרֶת" תּוֹךְ לְגִבּוֹל בְּמִצְרָב, וְהַגִּבּוֹל בְּמִזְרָח יָם כְּנָרֶת - כְּאָמֹר: "קְדָמָה". וּמִשָּׁם יֵרֵד אֶל הַיַּרְדֵּן - כְּאָמֹר בְּפֹסֶת

יב: "וַיֵּרֶד הַגִּבּוֹל הַיַּרְדֵּנָה" - וְהַיַּרְדֵּן מוֹשֵׁף וּבָא מִן הַצִּפוֹן לְדָרוֹם בְּאֶלְכֶסוֹן נוֹטָה לְצַד מִזְרָח - שֶׁל אֶרֶץ יִשְׂרָאֵל, כְּפִי שֶׁמִּשְׁמִיךְ. וְרָאָה גַם רַשִׁי יְהוֹשֻׁעַ טו, ה: "שֶׁהַיַּרְדֵּן אֵף הוּא בְּמִצְרַת מִזְרָח שֶׁל אֶרֶץ כְּנָעַן". וּמִתְקַרֵּב לְצַד אֶרֶץ כְּנָעַן כְּנָגֵד יָם כְּנָרֶת, וּמוֹשֵׁף לְצַד מִזְרָחָה שֶׁל אֶרֶץ יִשְׂרָאֵל כְּנָגֵד יָם כְּנָרֶת, עַד שְׁנוּפֵל בֵּינֵם הַמֶּלַח, וּמִשָּׁם כָּלָה הַגִּבּוֹל בְּ"תוֹצְאוֹתָיו" אֶל "יָם הַמֶּלַח" - פֶּסֶק יב. שֶׁמִּמֶּנּוּ הִתְחַלַּת מִצְרַת מְקֻצָּע דְּרוֹמִית מִזְרָחִית - כְּאָמֹר בְּפֹסֶק ג. הָרִי סוֹכְבֶּת אוֹתָהּ לְאַרְבַּע רוּחוֹתֶיהָ. - אֵת הָאֶרֶץ. תוֹרָה יג

יב: "וַיֵּרֶד הַגִּבּוֹל הַיַּרְדֵּנָה" - אֶבֶל רָאָה רַשִׁי בְּרֵאשִׁית מַט, כו שֶׁמִּפְרָשׁוֹ מִלְשׁוֹן קֶצֶה. כְּמוֹ "תְּתָאוּ" - פֶּסֶק ז. שְׁפָמָה - בְּמִצְרַת הַמְּזֻרְחִי, וּמִשָּׁם - בְּכֶמָה כְּתִבִּי-יָד גּוֹרְסִים: "וּמִשָּׁפָם". וְהוּא כְּלִשׁוֹן פֶּסֶק יא: "וַיֵּרֶד הַגִּבּוֹל מִשָּׁפָם - הָרֶבֶלָה". כְּלוֹמֵר מִשָּׁפָם יֵרֵד הַגִּבּוֹל לְרֶבֶלָה, כְּדִלְקָמֶן פֶּסֶק יא. וְצִרִיף לֹמֵר שֶׁאֵין זוֹ "רֶבֶלָה" הַנּוֹכַחַת בְּסִפֵּר מַלְכִּים (כ כג, לג, שם כה, כא), שֶׁהָרִי אוֹתָהּ רֶבֶלָה הָיָא מִצְרַת חֲמַת, וְחֲמַת הָיָא בְּצִפוֹן מִצְרַב אֶרֶץ יִשְׂרָאֵל, כְּמוֹכָא לְעֵיל, וְאֵלּוּ "רֶבֶלָה" הַנּוֹכַחַת כָּאֵן הָיָא גִּבּוֹל יִשְׂרָאֵל מִצְרַת מִזְרָח. תוֹרָה יא

(טו) שְׁנֵי הַמַּטּוֹת וְחֵצֵי הַמַּטֵּה לָקְחוּ נִחְלָתָם מֵעֵבֶר
 טו תָּרִין שְׁבִטִין וּפְלָגוֹת שְׁבִטָא קְבִילו
 אַחֲסָנְתָהוֹן מֵעֵבֶר לִירְדָנָא דִּירְחוֹ קְדוּמָא
 מְדִינָחָא :

רש"י: קְדָמָה מְזֻרְחָה • אֵל פְּנֵי הָעוֹלָם, שָׁהִם בְּמִזְרַח, שְׁרוּחַ מְזֻרְחִית קְרוּיָה "פְּנִים" וּמֵעֲרִבִית קְרוּיָה "אַחֹר",
 לְפִיכָף דְּרוּם לְיָמִין וְצָפוֹן לְשִׁמָּאל.

♦ יום שישי א' מנחם-אב ♦

טז ומליל יי עם משה למימר:

(טז) וַיְדַבֵּר יְהוָה אֶל-מֹשֶׁה לֵאמֹר:

(יז) אֵלֶּה שְׁמוֹת הָאֲנָשִׁים אֲשֶׁר-יִנְחִלוּ לָכֶם אֶת-
 הָאָרֶץ אֲלֻעֹר הַכֹּהֵן וַיהוֹשֻׁעַ בֶּן-נוּן:

רש"י: אֲשֶׁר-יִנְחִלוּ לָכֶם • בְּשִׁבְלֵכֶם. כָּל נָשִׂיא וְנָשִׂיא אֲפּוֹטְרוֹפּוּס לְשִׁבְטוֹ, וּמַחְלָק נִחְלָת הַשְּׁבִט לְמִשְׁפָּחוֹת
 וְלִגְבָּרִים, וּבּוֹרֵר לְכָל אֶחָד וְאֶחָד חֵלֶק הַגּוֹן. וּמָה שָׁהִם עוֹשִׂין יְהִיָּה עֲשׂוּי כְּאֵלוֹ עֲשָׂאוֹם שְׁלוּחִים. וְלֹא יִתְּכֵן
 לְפָרֶשׁ "לָכֶם" זֶה, כָּכָל "לָכֶם" שֶׁבְּמִקְרָא, שָׁאֵם כֵּן הָיָה לוֹ לְכַתֵּב "יִנְחִילוּ לָכֶם", "יִנְחִלוּ" - מִשְׁמַע שָׁהִם
 נוֹחֲלִים לָכֶם בְּשִׁבְלֵכֶם וּבְמִקּוֹמְכֶם, כְּמוֹ (שְׁמוֹת יד): "ה' יִלְחֶם לָכֶם".

~ נקודות משיחות קודש ~ (ביאורים לפירוש רש"י ד עמ' 297)

כָּל נָשִׂיא וְנָשִׂיא אֲפּוֹטְרוֹפּוּס לְשִׁבְטוֹ, וּמַחְלָק נִחְלָת הַשְּׁבִט לְמִשְׁפָּחוֹת וְלִגְבָּרִים וּבּוֹרֵר לְכָל אֶחָד וְאֶחָד חֵלֶק הַגּוֹן
 (לד, יז) יֵשׁ לִשְׁאֹל, מִנֵּהן לוֹ לְרִש"י שֶׁהַנְּשִׂאִים חִלְקוּ אֶת נִחְלָת הַשְּׁבִט לְמִשְׁפָּחוֹת, וְלֹא שֶׁחִלְקוּ אֶת הָאָרֶץ לְשִׁבְטִים? וַיֵּשׁ
 לוֹמַר, דִּהְיָה תִּפְקִידוֹ שֶׁל הַנְּשִׂיא נִחְלָק לִשְׁנַיִם. א. מִצַּד יִשְׂרָאֵל - הוּא שְׁלוּחָם שֶׁל יִשְׂרָאֵל לְסַפּוֹק כָּל צָרָכֵיהֶם, וְדֹאגְתוֹ
 מִצַּד תִּפְקִיד זֶה הִיא בְּעֵקֶר לְצָרְכֵי הַכֹּלָל, וּכְדֻרָּה הָעוֹלָם, שֶׁכָּל קְבוּצָה שֶׁל אֲנָשִׁים מְמוֹנָה מְנוֹהֵג שְׂדוּאָה לְצָרְכֵי הַכֹּלָל. ב.
 מִצַּד הַקְּבִי"ה - הַקְּבִי"ה מְנָה אוֹתוֹ (עַל יְדֵי מֹשֶׁה) לְהִיּוֹת נָשִׂיא שְׁבִטוֹ, וּמִצַּד מְנוֹי זֶה פְּעֻלָּתוֹ כּוֹלֶלֶת גַּם אֶת צָרְכֵי הַפָּרֶט,
 שֶׁהָרִי הוּא נָשִׂאוֹ שֶׁל כָּל אֶחָד בְּיָחִיד. וְהֵנָּה, בְּפִסּוּק נִזְכְּרוּ אֲלֻעֹר וַיהוֹשֻׁעַ, שֶׁקִּבְּלוּ מְנוֹי מִיָּחִיד מֵאֵת ה', וּמִזֶּה לְמַד רִש"י
 שֶׁאֵף לְגַבִּי הַנְּשִׂאִים כָּךְ: מִדְּבַר מְנוֹי מִיָּחִיד מֵאֵת ה' לְהִיּוֹת מְמוֹנִים וּבְעֵלִים' עַל כָּל עֲנִיְי הַשְּׁבִט. לָכֵן מִפְּרֶשׁ רִש"י שֶׁכָּל
 נָשִׂיא הוּא אֲפּוֹטְרוֹפּוּס לְשִׁבְטוֹ וְהוּא דוֹאָג לְצָרְכֵי שֶׁל כָּל יָחִיד כְּפָרֶט.

(יח) וְנָשִׂיא אֶחָד נָשִׂיא אֶחָד מִמַּטֵּה תִקְחוּ לְנַחֵל
 יח וַיִּבְרָא חַד וַיִּבְרָא חַד מִשְׁבִּטָא תִסְבּוֹן
 לְאַחֲסָנָא יְתָ אֲרֻעָא :

אֶת-הָאָרֶץ:

רש"י: לְנַחֵל אֶת-הָאָרֶץ • שִׁיָּהָ נִחְל וְחֹלֵק אוֹתָהּ בְּמִקּוֹמְכֶם.

אשל אברהם – הרב אלאשולי

עַל עֲנֵן נִחְלָת הָאָרֶץ בְּכָלִלוֹת (הרב).
אֲפּוֹטְרוֹפּוּס - מְמוֹנָה.
לְשִׁבְטוֹ, וּמַחְלָק נִחְלָת הַשְּׁבִט
לְמִשְׁפָּחוֹת וְלִגְבָּרִים - לְמַעַט אֵלוֹ
 הַפְּחוּתִים מִכֵּן עֲשָׂרִים, כְּדִלְעִיל בְּרִש"י
 כו. נג: "לֹאֵלֶּה תִּחְלַק הָאָרֶץ, וְלֹא
 לְפָחוּתִים מִכֵּן עֲשָׂרִים" (הרב). וְלֹא
 הַזְכִּיר כָּאֵן חִלּוּקֵת הָאָרֶץ לְשִׁבְטִים,
 מִשּׁוֹם שֶׁחִלּוּקָהּ זֶה (אף שֶׁהִיָּתָה עַל יְדֵי
 הַנְּשִׂאִים שֶׁהִם הוֹצִיאוּ פְתָקִי
 הַהִגְרָלָה) נִעֲשְׂתָה בְּעֵקֶר עַל-פִּי
 הַגּוֹרֵל, וְלְנָשִׂאֵי הַשְּׁבִטִים לֹא הִיָּתָה
 בְּזֶה שׁוֹם שְׁלִיטָה (רא"ס).

קְדָמָת עוֹלָם, נִמְצָא הַמַּעֲרָב אַחֲרֵי
 שֶׁל עוֹלָם.
לְפִיכָף דְּרוּם לְיָמִין וְצָפוֹן לְשִׁמָּאל -
 שֶׁהוֹמֵד וּפְנִיּוֹ לְמִזְרַח, צַד יְמִינוֹ וְהוּ
 דְּרוּם וְצַד שִׁמָּאלוֹ וְהוּ צָפוֹן. תּוֹרָה טו
 (יז-יח) **אֲשֶׁר יִנְחִלוּ לָכֶם** -
בְּשִׁבְלֵכֶם. כָּל נָשִׂיא וְנָשִׂיא - כְּלוּמַר
 "יִנְחִלוּ לָכֶם" אֵינוֹ מוֹסֵב עַל אֲלֻעֹר
 וַיהוֹשֻׁעַ הַנּוֹכְרִים בְּפִסּוּק זֶה, אֶלָּא עַל
 "וְנָשִׂיא אֶחָד נָשִׂיא אֶחָד מִמַּטֵּה"
 הָאֲמֹר בְּפִסּוּק יח. וּמָה שֶׁנִּזְכְּרוּ בְּפִסּוּק
 אֲלֻעֹר וַיהוֹשֻׁעַ, וְהוּ לּוֹמַר שֶׁאֲלֻעֹר
 וַיהוֹשֻׁעַ נִתְמַנּוּ כָּאֵן מֵאֵת ה' כְּבָעֵלִים

(טו) **קְדָמָה מְזֻרְחָה** - אֵל פְּנֵי הָעוֹלָם
שָׁהִם בְּמִזְרַח - פִּירֵשׁ "קְדָמָה", "אֵל
 פְּנִי", כִּי פִירֵשׁ "קִדְמָה" פְּנִי, וְהִיָּא
 שְׁבִסּוּפָה בְּמִקּוֹם לְמִ"ד בְּתַחֲלָתָהּ.
 וּפִירֵשׁ שֶׁהַפְּנִים הָאֲמֹרִים פֶּה הֵם פְּנֵי
 הָעוֹלָם, שֶׁפְּנֵי הָעוֹלָם הֵם הַפָּאָה
 הַמְזֻרְחִית, כְּאֵלוֹ אָמַר: אֵל פְּנֵי הָעוֹלָם,
 אֵל מְזֻרָח (רא"ס).

שְׁרוּחַ מְזֻרְחִית קְרוּיָה פְּנִים,
וּמֵעֲרִבִית קְרוּיָה אַחֹר - רִאָּה גַם
 רִש"י שְׁמוֹת כו, יג: "הַמְזֻרָח קְרוּיָה קְדָמָה,
 שֶׁהוּא פְּנִים, וּמֵעֲרָב קְרוּיָה אַחֹר".
 וּבְרִש"י אֵיבֹב כג, ח: "הוֹאִיל וְהַמְזֻרָח

(יט) וְאֵלֶּה שְׁמוֹת הָאֲנָשִׁים לַמִּטָּה יְהוּדָה כָּלֵב בֶּן־יִפְנֶה:

(כ) וּלַמִּטָּה בְּנֵי שִׁמְעוֹן שְׁמוּאֵל בֶּן־עֲמִיהוּד:

(כא) לַמִּטָּה בְּנִימֵן אֱלִידָד בֶּן־כִּסְלוֹן:

(כב) וּלַמִּטָּה בְּנֵי־דָן נָשִׂיא בָקִי בֶן־יִגְלִי:

(כג) לְבִנֵּי יוֹסֵף לַמִּטָּה בְּנֵי־מְנַשֶּׁה נָשִׂיא חֲנִיָּאל בֶּן־אֶפַד:

(כד) וּלַמִּטָּה בְּנֵי־אֶפְרַיִם נָשִׂיא קִמּוּאֵל בֶּן־שַׁפְטָן:

(כה) וּלַמִּטָּה בְּנֵי־זְבוּלֹן נָשִׂיא אֱלִיצָפָן בֶּן־פְּרֻנָּה:

(כו) וּלַמִּטָּה בְּנֵי־יִשָּׁשְׁכָר נָשִׂיא פְּלִטְיָאֵל בֶּן־עֶזֶן:

(כז) וּלַמִּטָּה בְּנֵי־אֲשֵׁר נָשִׂיא אַחִיהוּד בֶּן־שְׁלָמִי:

(כח) וּלַמִּטָּה בְּנֵי־נַפְתָּלִי נָשִׂיא פְּדֵהָאֵל בֶּן־עֲמִיהוּד:

(כט) אֵלֶּה אֲשֶׁר צִוָּה יְהוָה לַנָּחַל אֶת־בְּנֵי־יִשְׂרָאֵל בְּאֶרֶץ כְּנָעַן: פ

י"ז - לַנָּחַל אֶת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל • שְׁהֵם יִנְחִילוּ אוֹתָהּ לָהֶם לַמַּחְלָקוֹתֶיהָ.

אשל אברהם - הרב אלאשוי

שְׁעוֹשִׁים זֹאת בְּמִקּוֹם יִשְׂרָאֵל, וְכִמוּ שְׁאֵמֶר לְעִיל: "כָּאֵלֶּה עֲשָׂאוּם שְׁלוּחִים". וְנִרְאֶה שְׁלֹמִיד בֶּן מִמֶּה שְׁאֵמֶר בְּפֶסֶק יח: "תִּקְחוּ לַנָּחַל אֶת הָאֶרֶץ", וְזֶה הַחֲדִידוּשׁ שֶׁל פֶּסֶק יח עַל פֶּסֶק יז, וְלִכְן שֶׁם לֹא נֶאֱמַר "לָכֶם", מִשּׁוּם שְׁהֵם בְּמִקּוּמָכֶם וְכִמוּ שְׁלוּחִים שְׁלָכֶם, וְמֵה שְׁהֵם עוֹשִׂים כָּאֵילוּ אֹתָם עֲשִׂיתָם, וְכִלְשׁוֹן רַשִׁי לְקַמֹּן: "שִׁיָּהָ נִחַל וְחֹלֵק אוֹתָהּ בְּמִקּוּמָכֶם".

כְּמוֹ "ה' יִלְחֶם לָכֶם" - שְׁמוֹת יד, יד. בְּשִׁבְלֵכֶם (רש"י שם). לַנָּחַל אֶת הָאֶרֶץ - שִׁיָּהָ נִחַל וְחֹלֵק אוֹתָהּ בְּמִקּוּמָכֶם - וְלֹא אָמַר כָּאֵן לָכֶם, מִפְּנֵי שֶׁבָּרַךְ נֶאֱמַר לְפָנֶי בֶּן (גרא). אוּ מִשּׁוּם שְׁהֵם "בְּמִקּוּמָכֶם" אֵין צוּרָה לֹמַר "לָכֶם" (רא"ס). וְרִאָּה בְּבִיאוֹר לְעִיל. תוֹרָה יט

(כט) לַנָּחַל אֶת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל - שְׁהֵם יִנְחִילוּ אוֹתָהּ [לָהֶם] - כֵּן הוּא בְּכִמֶּה דְּפוּסִים. אֵין בְּהִרְבֵּה דְּפוּסִים: לָכֶם.

לָכֶם (הרב). שְׁאֵם כֵּן הָיָה לוֹ לְכַתֵּב: "יִנְחִילוּ לָכֶם" - רִאָּה עַל־דִּרְגָּה בְּרַשִׁי וִיקְרָא כה, מו.

"יִנְחִילוּ" מִשְׁמַע שְׁהֵם נִחֲלִים - שְׁכַל נָשִׂיא הָיָה נִחַל כְּכִיכּוֹל לְעַצְמוֹ כֹּל חֶלֶק וְחֶלֶק שֶׁהָיָה בּוֹרֵךְ עֲבוּר כֹּל אֶחָד וְאֶחָד מִבְּנֵי שְׁבִטוֹ (הרב).

"לָכֶם", בְּשִׁבְלֵכֶם וּבְמִקּוּמָכֶם - כְּלֹמֶר, לֹא רַק שְׁהֵם נִחֲלִים "בְּשִׁבְלֵכֶם", דִּהְיִנוּ שֶׁהַפְּעוּלָה הִיא פְּעוּלַת הַנְּשִׂאִים, אֶלָּא שְׁעוֹשִׂים זֹאת בְּשִׁבְלֵי יִשְׂרָאֵל, אֶלָּא יִתְרָה מִזֶּה, הֵם עוֹשִׂים זֹאת "בְּמִקּוּמָכֶם", שֶׁהַפְּעוּלָה עֲצָמָה הָיְתָה צְרִיכָה לְהַעֲשׂוֹת עַל־יְדֵי יִשְׂרָאֵל, וְהַנְּשִׂאִים עוֹשִׂים זֹאת בְּמִקּוּמָם (הרב). וְאִלּוּ יֵשׁ לֹמַר, שֶׁמֶה שְׁאֵמֶר "בְּשִׁבְלֵכֶם", וְזֶה מִדִּין אֲפּוּטְרוּפּוּס, מֵה שֶׁנִּתְמַנּוּ עַל־יְדֵי הַקְּדוֹשׁ־בְּרוּךְ־הוּא לָכָּה, וְמֵה שְׁאֵמֶר "בְּמִקּוּמָכֶם" וְזֶה מִדִּין שְׁלִיחוּת, מֵה

וְבוֹרֵךְ לְכָל אֶחָד וְאֶחָד חֶלֶק הַגּוֹן, וּמֵה שְׁהֵם עוֹשִׂין יְהִיָּה עֲשׂוּי - וְכִזֶּה נִגְמַר הָעִנּוּן, מִבְּלִי שְׁיִוְכְּלוּ לְעַרְעֵר עַל כָּהִן.

כָּאֵלֶּה עֲשָׂאוּם שְׁלוּחִים - כָּאֵלֶּה עֲשׂוּ אוֹתָם שְׁלוּחִים (פִּירוּשׁ), כָּאֵלֶּה שְׁבִנֵּי יִשְׂרָאֵל עֲשׂוּ אוֹתָם שְׁלוּחִים, או שֶׁהַמַּעֲשֶׂה שְׁהֵם עֲשׂוּ הוּא כְּשֶׁל שְׁלוּחִים). שְׁאֵף שְׁאֵין לָהֶם דִּין שְׁלוּחִים מִפְּשֵׁ, שְׁכֵּן בְּנֵי יִשְׂרָאֵל לֹא מִנּוּ אוֹתָם לְעִנּוּן זֶה, אֶלָּא וְזֶה מִנּוּי שֶׁקִּבְּלוּ מֵאֵת ה', אֲבָל לְעִנּוּן הַתּוֹצָאָה הָרִי יִפֶּה פֶּחֶם כְּמוֹ שְׁלוּחִים, שְׁכַל "מֵה שְׁהֵם עוֹשִׂים יְהִיָּה עֲשׂוּי" (תוֹרַת מִנּוּם). וְיִתְרָה מִזֶּה, גַּם הַמַּעֲשֶׂה שְׁהֵם עוֹשִׂים וְזֶה כָּאֵילוּ שֶׁעֲשׂוּ אוֹתָם יִשְׂרָאֵל, וְכִדְלָקָמֶן.

וְלֹא יִתְּבֵן לְפָרֶשׁ "לָכֶם" זֶה, כָּכֵל "לָכֶם" שְׁבִמְקָרָא - לָכֶם כְּפִשְׁטוֹ, וְלֹא בְּשִׁבְלֵכֶם. וְאִזּוּ נִכַּל לְפָרֶשׁ אֶת הַפֶּסֶק בְּפִשְׁטוֹת שְׁזֶה מוֹסֵב עַל אֶלְעָזָר וְיִהוֹשֻׁעַ הַנּוֹצְרִים בְּפֶסֶק, שְׁהֵם יִנְחִילוּ

לה (א) וידבר יהוה אל־משה בעֲרֶכֶת מוֹאֵב עַל־יְרֵדוֹן יִרְחוֹ לְאֹמֶר:

(ב) צוֹ אֶת־בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וְנָתַנּוּ לְלוֹיִם מִנַּחֲלַת אֲחֻזֹּתָם עָרִים לְשֹׁבְתֵי וּמִגְרָשׁ לְעָרִים סְבִיכֹתֵיהֶם תִּתְּנוּ לְלוֹיִם:

כש"י ומגֹרֶשׁ. רוח מקום חלק חוץ לעיר סביב להיות לגוי לעיר, ואין רשאים לבנות שם בית ולא לנטע כרם ולא לזרע זריעה.

(ג) וְהָיוּ הָעָרִים לָהֶם לְשֹׁבְתֵי וּמִגְרָשֵׁיהֶם יִהְיוּ לְבִהֲמָתָם וְלִרְכָשָׁם וְלִכָּל חֵיתָם: כש"י ולכל חֵיתָם. לכל צרכיהם.

(ד) וּמִגְרָשֵׁי הָעָרִים אֲשֶׁר תִּתְּנוּ לְלוֹיִם מִקֹּדֶר הָעִיר וְחוּצָה אֵלָּה אִמָּה סָבִיב:

כש"י אֵלָּה אִמָּה סָבִיב. (עירובין כא) ואחריו הוא אומר: "אלפים באמה". הא כיצד? אלפים הוא נותן להם סביב, ומהם אֵלָּה הפנימיים למגֹרֶשׁ והחיצונים לשדות וכרמים.

(ה) וּמִדֹּתָם מִחוּץ לָעִיר אֶת־פֶּאת־קִדְמָה אֲלֵפִים בָּאֲמָה וְאֶת־פֶּאת־נֶגֶב אֲלֵפִים בָּאֲמָה וְאֶת־פֶּאת־יָם אֲלֵפִים בָּאֲמָה וְאֶת פֶּאת צָפוֹן אֲלֵפִים בָּאֲמָה וְהָעִיר בְּתוֹךְ זֶה יִהְיֶה לָהֶם מִגְרָשֵׁי הָעָרִים:

(ו) וְאֵת הָעָרִים אֲשֶׁר תִּתְּנוּ לְלוֹיִם אֶת שְׁש־עָרֵי הַמִּקְלָט אֲשֶׁר תִּתְּנוּ לָנֶם שְׁמָה הַרְצָח וְעֲלִיָּהֶם תִּתְּנוּ אַרְבָּעִים וּשְׁתֵּים עִיר:

לְכָל צָרִיכֵיהֶם. - כָּף הַגִּירָסָא בְּכַמְהָ כְּתִבִּי־ד וּדְפֻסִּים רֵאשׁוֹנִים. שְׁאִין לְפָרֶשׁ מִלְשׁוֹן חֵיהָ מִמֶּשׁ, שְׁהָרִי כָּבֶר הַזְּכִיר לְפָנֵי בֶן "לְבִהֲמָתָם", וְחֵיהָ בְּכָלֵל בְּהֶמָה (נדרים פא, א). תורה ד

(ד) אֵלָּה אִמָּה סָבִיב - וְאַחֲרָיו הוּא אוֹמֵר "אֲלֵפִים בָּאֲמָה", הָא כִּיצַד? אֲלֵפִים הוּא נֹתֵן לָהֶם סָבִיב, וּמֵהֶם אֵלָּה הַפְּנִימִים לְמִגְרָשׁ, וְהַחִיצוֹנִים לְשָׂדוֹת וּכְרָמִים. - פֶּסוּק ד. תורה ה

אשל אברהם - הרב אלאשילי

סוטה כז, א). וראה גם רש"י יחזקאל מח, יח: "כל מגרשי עיר שבמקרא, מקום פנוי, לא בתים ולא שדה".

חוץ לעיר סביב, להיות לגוי לעיר. ואין רשאים לבנות שם בית, ולא לנטע כרם, ולא לזרע זריעה. - שאין עיר נאזה ללא מגֹרֶשׁ (רש"י ערכין לג, ב).

וברש"י סוטה שם הוסיף: "להיות לה לאויר". תורה ג

(ג) ולכל חֵיתָם - [לכל חיותם],

למחלקותיה - יש לומר שבפסוק זה מוסיף הכתוב, שלאחר שנשיאי השבטים ביקרו וחלקו את הארץ באופן ברור והגון עבור כל אחד ואחד, כדי לעיל ברש"י, הרי שתפקידם גם להנחיל אותה להם בפועל, שכל אחד אכן יקבל את חלקו המגיע לו. תורה א

(ב) ומגֹרֶשׁ - רוח מקום חלק - רחבה פנויה מזריעה ומביתים ומאילנות (רש"י

שיעור יומי לשבת קודש ב' מנחם-אב ושנים מקרא ואחד תרגום – לה – פרשת מטות-מסעי עה

(ו) כָּל־הָעָרִים אֲשֶׁר תִּתְּנוּ לַלְוִיִּם אֲרֻבָּעִים וּשְׁמֹנֶה עִיר אֶתְהֶן וְאֶת־מִגְרֵשֶׁיהֶן:

ז כל קרואי די תתנון ללואי ארבעין ותמני קרוין יתהן וית רוחיהן:

(ח) וְהָעָרִים אֲשֶׁר תִּתְּנוּ מֵאַחֲזַת בְּנֵי־יִשְׂרָאֵל מֵאֵת הָרֶב תִּרְבּוּ וּמֵאֵת הַמַּעֲט תִּמְעִיטוּ אִישׁ כְּפִי נִחְלָתוֹ אֲשֶׁר יִנְחָלוּ יִתֵּן מֵעָרָיו לַלְוִיִּם: פ

ח וקרואי די תתנון מאחזת בני ישראל מן סגיא תסגון ומן זעירי תזעירון גבר כפום אחסנתה די יחסנין יתן מקרווהי ללואי:

♦ שבת קודש ב' מנחם-אב ♦

(ט) וַיְדַבֵּר יְהוָה אֶל־מֹשֶׁה לֵאמֹר:

ט ומליל יי עם משה למימר:

(י) דַּבֵּר אֶל־בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וְאָמַרְתָּ אֲלֵיהֶם כִּי אַתֶּם עֹבְרִים אֶת־הַיַּרְדֵּן אֶרֶצָה כְּנָעַן:

י מלל עם בני ישראל ותימר להון ארי אתהן עברין ית ירדנא לארעא דכנען:

(יא) וְהַקְרִיתֶם לָכֶם עָרִים עָרֵי מִקְלָט תִּהְיֶינָה לָכֶם וְגַם שָׂמָּה רֹצֵחַ מִבְּהֶנְפֶּשׂ בִּשְׁגָגָה:

יא ותתמננין לכון קרוין קרוי שזבוטא יהוין לכון ויערוק לתמן קטולא דיקטול נפשא בשלו:

כ"א וְהַקְרִיתֶם • אֵין "הַקְרִיָּה" אֵלָּא לְשׁוֹן הַזְמָנָה; וְכֵן הוּא אוֹמֵר (בראשית כז): "כִּי הִקְרָה ה' אֵלֶיךָ לְפָנַי".

~ נקודות משיחות קודש ~ (ספר השיחות תשמ"ז ח"ב עמ' 494 ואילך – מתוך 'לקראת שבת)

שש מצות התמידיות – מקלט מיצר הרע

וְהַקְרִיתֶם לָכֶם עָרִים עָרֵי מִקְלָט תִּהְיֶינָה לָכֶם (לה, יא)

בספר החנוך פותב, שהסמן לשש המצות התמידיות הוא שש ערי המקלט.

ויש לבאר השזכות ביניהם:

מפיון ש"יצר לב האדם רע מנעוריו" לכן הקב"ה מסיעו להאדם שיוכל להתגבר על יצרו הרע, ומאחר שיצרו של אדם עומד עליו תמיד להחטיאו, לכן העזר צריך להיות בדבר תמידי, שעל ידו יוכל להנצל בתמידות מהיצר, ולקף נתן הקב"ה שש מצות שמן זמן חיוכם הוא תמידי, שעל ידם יוכל להנצל תמיד מהיצר הרע. וזהו שזכותם לערי מקלט: דשש מצות התמידיות הם בדגמת ערי מקלט, כי תפקידם הוא להציל את היהודי מהיצר, דגואל הדם הוא השטן ויצר הרע, כמאחז"ל (ב"ב טז, ב) "הוא שטן, הוא יצר הרע, הוא מלאך המות".

~ נקודות משיחות קודש ~ (ספר השיחות תשמ"ט ב עמ' 596)

וְגַם שָׂמָּה רֹצֵחַ מִבְּהֶנְפֶּשׂ בִּשְׁגָגָה (לה, יא) נָפֶשׁ - רומז לנפש השנית בישראל (תניא ריש פ"ב), שהיא חלק אלוה ממעל ממש. מִבְּהֶנְפֶּשׁ - רומז לחטא ועון, שגורם לשפיכת הדם והחיות של 'אדם דקדושה' ב'אדם דקליפה', כמבאר בחסידות. בִּשְׁגָגָה - ביהודי לא שייך חטא במזיד, שהרי כל יהודי רוצה לעשות כל המצוות ולהתרחק מן העבירות (רמב"ם הלכות גרושין ב, כ).

(יב) וְהָיוּ לָכֶם הָעָרִים לְמִקְלָט מִגָּאֵל וְלֹא יָמוּת הָרֹצֵחַ עַד־עֲמֻדוֹ לִפְנֵי הָעֵדָה לְמִשְׁפָּט:

יב ויהיו לכון קרואי לשזבא מגאל דמא ולא ימות קטולא עד דיקום קדם פנשתא לדינא:

כ"א מִגָּאֵל • מפגי גואל הדם, שהוא קרוב לנרצח.

אשל אברהם – הרב אלעזר

נאמר "הקרה", שהוא לשון הפעיל (כאר בשדה). תורה יב (יב) מִגָּאֵל - מפגי גואל - וכך שיעור הכתוב: והיו לכם הערים למקלט רוצח, מפגי גואל הדם הרודף אחריו

ההקרה, ובהכרח שאין זו אלא לשון הזמנה (כאר בשדה). וכן הוא אומר - בראשית כז, כ. "כִּי הִקְרָה ה' אֵלֶיךָ לְפָנַי" - ופירושו שה' הזמינו לפניו. ואף כאן

(יא) וְהַקְרִיתֶם - אין הקריה אלא לשון הזמנה - ולא לשון מקרה (כבשמות ג, יח ובדברים כב, ו), כי כאן נאמר "וְהַקְרִיתֶם", שהוא כמו: והפעלתם, שעושה את פעולת

(יג) **וְהָעָרִים אֲשֶׁר תִּתְּנוּ שְׁש־עָרֵי מִקְלָט תִּהְיֶינָה** יג וְקָרוֹא דִּי תַתְּנוּן שִׁית קָרוֹי שְׁזִבּוּתָא יְהוֹנָן לְכוּן:
לָכֶם:

רש"י **שש-ערי מקלט** • (מכות ט) מגיד, שאף-על-פי שהבדיל משה בחייו שלש ערים בעבר הירדן, לא היו קולטות עד שנבחרו שלש שנתן יהושע בארץ כנען (ספרי).

~ נקודות משיחות קודש ~ (ספר השיחות תשמ"א ב עמ' 494)

שש ערי מקלט תהינה לכם (לה, יג) ספר החנוך נותן סימן לשש המצוות התמידיות - שש ערי מקלט. ויש לבאר את הקשר בין שש מצוות אלה לערי מקלט, דהנה יצרו של אדם 'עובד' **תמיד**, ללא הפסק, ומוכן אפוא שיש צורך במצוות **תמידיות**, שישמרו על האדם מפני יצרו. והרי גם ערי מקלט מגנות על יהודי מפני 'גואל הדם' - השטן והיצר הרע. ובדרך הרמז: מי שנמצא בששת ימי המעשה ומתעסק בעניני חליו, זקוק למצוות תמידיות שישמרו עליו מפני היצר. אבל מי שנמצא ביום השביעי ומקיים מצוות שבת, אין לו צורך כל כך בשש מצוות אלה. ואדרבה, הוא מקיים אותן בדרך נעלית יותר - לא בתור הגנה מפני היצר אלא בעניני קדושה.

(יד) **את שלש הערים תתנו מעבר לירדן ואת שלש הערים תתנו בארץ כנען ערי מקלט תהינה:** יד וְתַתְּנוּ תַּלְתַּת קָרוֹיָא תַּתְּנוּן מַעְבְּרָא לִירְדְנָא וְתַתְּנוּ תַּלְתַּת קָרוֹיָא תַּתְּנוּן בְּאַרְעָא דְכְנַעַן קָרוֹי שְׁזִבּוּתָא יְהוֹנָן:

רש"י **את שלש הערים וגו'** • אף-על-פי שבארץ כנען תשעה שבטים וכאן אינן אלא שנים וחצי, השנה מגן ערי מקלט שלהם, משום דבגלעד נפיש רוצחים, דכתיב (הושע ו): "גלעד קרית פעלי און עקבה מדם".

(טו) **לבני ישראל ולגר ולתושב בתוכם תהינה שש-הערים האלה למקלט לגוים שמה כל-מבדח נפש בשגגה:** טו לְבָנֵי יִשְׂרָאֵל וְלִגֵּר וְלַתּוֹשֵׁב בְּתוֹכָם תִּהְיֶינָה שֵׁשׁ-הָעָרִים הָאֵלֶּה לְמִקְלָט לְגוֹיִם שָׁמָּה כָּל-מִבְדַּח נֶפֶשׁ בְּשָׁגָגָה:

אשל אברהם – הרב אלאשולי

(רא"ם).

תדם - הוסיף תיבת "תדם" החסרה בכתוב.

שהוא קרוב לנרצח - ורוצה לגאול את דמו על ידי הריגת הרוצח. תורה יג (יג) **שש ערי מקלט** - **מגיד** - מזה שאמר "שש ערי מקלט" (ולא הסתפק במזה שאמר אחר-כך: "את שלש הערים.. ואת שלש הערים"), משמע שפונתו להקיש את כל השש יחד (נראה). **שאף-על-פי שהבדיל משה בחייו שלש ערים בעבר הירדן** - ראה דברים ד, מא: "אז יבדיל משה שלש ערים וגו'".

לא היו קולטות עד שנבחרו שלש שנתן יהושע בארץ כנען - אחרי ארבע עשרה שבשו וחלקו, ואחר-כך הבדילן יהושע (רש"י מכות ט, ב). והבדילן

לקלוט את בולן, שלא נודע מי המזיד. ואם בן צנה הקדוש-ברוך-הוא זה על שם העתיד (רמב"ן). ויש שתיקצו (דברי דוד ומשכיל לדוד) על-פי דברי הגמרא (מכות ט, א: בתחלה אחד שוגג ואחד מזיד מקדימין לערי מקלט, ובית דין שולחין ומביאין אותו משם, מי שנתייב מיתה בבית דין - הרגוהו, ושלל נתייב מיתה - פטרוהו, מי שנתייב גלות - מחזירין אותו למקומו. וה"גור ארזה" כתב לתרגו, שפיון שובגלעד היה הרצח מצוי, לא היו נזהרים כל-כך בשמירת חיי אדם, ולכן גם רבו ההורגים בשוגג.

דכתיב - הושע ו, ח. **"גלעד קרית פעלי און עקבה מדם"** - מל"א אורכי רציקה (רש"י שם). תורה טו

משה בחייו אף-על-פי שאינן קולטות עד שיבדלו אותן שבארץ כנען, אמר: מצוה שאפשר לקיימה אקיימנה (רש"י דברים שם). תורה יד

(יד) **את שלש הערים וגו' - אף-על-פי שבארץ כנען תשעה שבטים, וכאן אינן אלא שנים וחצי, השנה מגן ערי מקלט שלהם** - ברש"י מכות ט, סוף עמוד ב: "בנחלת שני שבטים שלש, כמו בנחלת עשרה שבטים".

משום דבגלעד - שהיא בעבר הירדן (רש"י מכות ט, סע"ב).

נפיש - מרובים.

רוצחים - ואף שאין המקלט אלא לשוגגים, יש לומר שהיו שופכי דמים במרמה, ומקאים עצמם בשוגגים, והוצרך להרבות להם ערי מקלט

(טז) וְאִם-בְּכָלִי בְּרָזָל הִכְהוּ וַיָּמָת רֹצַח הוּא מוֹת וַיֹּאם בָּמֶן דְּפָרְזָלָא מְחַהי וְקִטְלָה קְטוּלָא הוּא אֲתִקְטָלָא יִתְקַטֵּל קְטוּלָא: **יוֹמָת הָרֹצַח:**

ט"ז וְאִם-בְּכָלִי בְּרָזָל הִכְהוּ • אֵין זֶה מִדְּבַר בְּהוֹרֵג בְּשׁוּגָג הַסְמוּךְ לוֹ, אֲלֹא בְּהוֹרֵג בְּמִזִּיד; וְכֹא לְלַמֵּד, שֶׁהַהוֹרֵג בְּכָל דְּבַר, צָרִיךְ שִׁיְהֵא בּוֹ שְׁעוֹר כְּדִי לְהַמִּית, שְׁנֹאמֵר בְּכָלֵם: "אֲשֶׁר-יָמוּת בּוֹ" דְּמִתְרַגְּמִינָן: "דִּהִיא כְּמַסַּת דִּימוּת בִּיה", חוּץ מִן הַבְּרִזָּל, שְׁגָלוֹי וְיָדוּעַ לִפְנֵי הַקְדוּשׁ-בְּרוּךְ-הוּא, שֶׁהַבְּרִזָּל מְמִית בְּכָל שְׁהוּא, אֲפִלוּ מִחַט, לְפִיכֶךְ לֹא נִתְּנָה בּוֹ תוֹרָה שְׁעוֹר לְכַתֵּב בּוֹ: "אֲשֶׁר יָמוּת בּוֹ". וְאִם תֹּאמַר בְּהוֹרֵג בְּשׁוּגָג הַכְּתוּב מִדְּבַר, הָרִי הוּא אוֹמֵר לְמַטָּה: "אוֹ בְּכָל-אֶבֶן אֲשֶׁר-יָמוּת בָּהּ בְּלֹא רְאוּת וְגו'". לְמַד עַל הָאֲמוּרִים לְמַעֲלָה, שֶׁבְּהוֹרֵג בְּמִזִּיד הַכְּתוּב מִדְּבַר.

(יז) וְאִם בְּאֶבֶן יָד אֲשֶׁר-יָמוּת בָּהּ הִכְהוּ וַיָּמָת רֹצַח הוּא מוֹת יוֹמָת הָרֹצַח: **יֹאם בְּאֶבֶן יָד מְתַנְסֵב בִּידָא דִּהִיא כְּמַסַּת דִּי יָמוּת בָּהּ מְחַהי וְקִטְלָה קְטוּלָא הוּא אֲתִקְטָלָא יִתְקַטֵּל קְטוּלָא:**

ט"ח בְּאֶבֶן יָד • (ספרי) שִׁישׁ בָּהּ מְלֹא יָד. אֲשֶׁר-יָמוּת בָּהּ • שִׁישׁ בָּהּ שְׁעוֹר לְהַמִּית, כְּתִירוֹמוֹ. לְפִי שְׁנֹאמֵר (שְׁמוֹת כז): "וְהִכָּה אִישׁ אֶת רֵעֵהוּ בְּאֶבֶן" וְלֹא נִתֵּן בָּהּ שְׁעוֹר. יָכוֹל כָּל שְׁהוּא? לְכֹךְ נֹאמֵר: "אֲשֶׁר-יָמוּת בָּהּ".

(יח) אוֹ בְּכָלִי עֵץ-יָד אֲשֶׁר-יָמוּת בּוֹ הִכְהוּ וַיָּמָת רֹצַח הוּא מוֹת יוֹמָת הָרֹצַח: **יח אוֹ בְּכָלִי עֵץ-יָד מְתַנְסֵב בִּידָא דִּהִיא כְּמַסַּת דִּי יָמוּת בָּהּ מְחַהי וְקִטְלָה קְטוּלָא הוּא אֲתִקְטָלָא יִתְקַטֵּל קְטוּלָא:**

ט"ט אוֹ בְּכָלִי עֵץ-יָד • לְפִי שְׁנֹאמֵר (שְׁמוֹת כא): "וְכִי יִכָּה אִישׁ אֶת-עַבְדּוֹ אוֹ אֶת-אִמָּתוֹ בַּשֶּׁבֶט". יָכוֹל כָּל שְׁהוּא? לְכֹךְ נֹאמֵר בְּעֵץ: "אֲשֶׁר-יָמוּת בּוֹ", שִׁיְהֵא בּוֹ כְּדִי לְהַמִּית.

אשל אברהם - הרב אלאשולי

(יז) בְּאֶבֶן יָד - שִׁישׁ בָּהּ מְלֹא יָד - בְּרַשִׁי סִנְהֶדְרִין עו, ב: "בְּאֶבֶן יָד .. מְשַׁמֵּעַ שִׁישׁ בָּהּ מְלֹא אֲחִיזוּד". **אֲשֶׁר יָמוּת בָּהּ - שִׁישׁ בָּהּ שְׁעוֹר לְהַמִּית** - שְׁאֶבֶן "שִׁישׁ בָּהּ מְלֹא יָד" וְהוּא הַשִּׁיעוֹר "שִׁישׁ בָּהּ .. כְּדִי לְהַמִּית", וְהוּא כְּנֻט רַשִׁי בְּמָה שְׁאֹמֵר מִיָּד: "כְּתִירוֹמוֹ" (רַמְבַּם). וְרָאָה רַשִׁי שְׁמוֹת כא, יח: "וְאִם בְּאֶבֶן יָד אֲשֶׁר יָמוּת בָּהּ הִכְהוּ .. אֵין חֵיב עָלָיו, אֲלֹא-אִם-כֵּן הִכְהוּ בְּדָבָר שִׁישׁ בּוֹ כְּדִי לְהַמִּית, וְעַל אֶבֶר שְׁהוּא כְּדִי לְמוֹת בְּהַכָּה זו".

כְּתִירוֹמוֹ - "וְאִם בְּאֶבֶן יָד מְתַנְסֵב בִּידָא דִּהִיא כְּמַסַּת דִּי יָמוּת בָּהּ" - וְאִם בְּאֶבֶן שְׁנִקְחָת בִּידָא שְׁהִיא בְּשִׁיעוֹר אֲשֶׁר יָמוּת בָּהּ.

לְפִי שְׁנֹאמֵר "וְהִכָּה אִישׁ אֶת רֵעֵהוּ בְּאֶבֶן", וְלֹא נִתֵּן בָּהּ שְׁעוֹר, יָכוֹל כָּל שְׁהוּא? לְכֹךְ נֹאמֵר: "אֲשֶׁר יָמוּת בָּהּ". - שְׁמוֹת כא, יח. תוֹרָה יח

(יח) אוֹ בְּכָלִי עֵץ יָד - צָרִיךְ עֵינֵינוּ שְׁאִינוֹ מְפָרֵשׁ כֵּאֵן "שִׁישׁ בּוֹ מְלֹא יָד" כְּמוֹ בְּאֶבֶן, וְכִמוֹ שְׁפִירֵשׁ רַשִׁי

"גָּלוּי וְיָדוּעַ לִפְנֵי הַקְדוּשׁ-בְּרוּךְ-הוּא", אִף שְׁהוּא דְּבַר שְׁגָלוֹי לְכָל אֶדָם שְׁאֵם תְּחַב בּוֹשֵׁט אוֹ בִּלְב יָכוֹל לְהַמִּית, יֵשׁ לוֹמֵר שְׁרוּצָה לוֹמֵר בּוֹ, שְׁאִף אִם הָרוּצַח מוֹדָה שְׁחָבֵל בּוֹ בְּמַחַט אֲלֹא שְׁלֹא חָבֵל בּוֹ חֲבַלֵּת מִיתָה, וְלִבִּית דִּין אֵין אֶת הַיָּכוּלֵת לְבַרֵּר אֶת הַמִּקְרָה, כְּתִבָּה תוֹרָה כֵּאֵן שְׁחֵיב מִיתָה (בִּידָא שְׁמִים). כֵּינֵן שְׁאֲצֵל הַקְדוּשׁ-בְּרוּךְ-הוּא גָּלוּי וְיָדוּעַ שֶׁהַבְּרִזָּל מְמִית בְּכָל שְׁהוּא (אוֹר הַחַמְדָּה).

לְפִיכֶךְ לֹא נִתְּנָה בּוֹ תוֹרָה שְׁעוֹר לְכַתֵּב בּוֹ: "אֲשֶׁר יָמוּת בּוֹ". וְאִם תֹּאמַר: בְּהוֹרֵג בְּשׁוּגָג הַכְּתוּב מִדְּבַר? הָרִי הוּא אוֹמֵר לְמַטָּה - לְקַמֵּן פְּסוּק כג.

"אוֹ בְּכָל אֶבֶן אֲשֶׁר יָמוּת בָּהּ בְּלֹא רְאוּת וְגו'" - חֵיב גְּלוּת לְעִיר מְקֻלָּט, אֲפִילוּ הִכְהוּ בְּדָבָר שִׁישׁ בּוֹ כְּדִי לְהַמִּית. לְמַד עַל הָאֲמוּרִים לְמַעֲלָה שֶׁבְּהוֹרֵג בְּמִזִּיד הַכְּתוּב מִדְּבַר. - פְּסוּקִים טוֹרִיט שְׁכְּתוּב בְּהֵם שְׁאֵם הָרֵג בְּדָבָרִים שִׁישׁ בְּהֵם כְּדִי לְהַמִּית, חֵיב מִיתָה. תוֹרָה יז

(טז) וְאִם בְּכָלִי בְּרָזָל הִכְהוּ - אֵין זֶה מִדְּבַר בְּהוֹרֵג בְּשׁוּגָג - שְׁאֵם הִכְהוּ בְּכָלִי בְּרָזָל, אוֹ בְּדָבָר אַחֵר שְׁרָאוּי לְהַמִּית, חֵיב מִיתָה אֲפִילוּ הוּא שׁוּגָג (רַמְבַּם).

הַסְמוּךְ לוֹ - פְּסוּק טו. **אֲלֹא בְּהוֹרֵג בְּמִזִּיד. וְכֹא לְלַמֵּד, שֶׁהַהוֹרֵג בְּכָל דְּבַר צָרִיךְ שִׁיְהֵא בּוֹ שְׁעוֹר כְּדִי לְהַמִּית, שְׁנֹאמֵר בְּכָלֵם: "אֲשֶׁר יָמוּת בּוֹ" - לְקַמֵּן פְּסוּק יח.** וּבְפְסוּקִים יז, כג: "אֲשֶׁר יָמוּת בָּהּ". וְרָאָה גַּם רַשִׁי שְׁמוֹת כא, כ: "וְאִם בְּאֶבֶן יָד אֲשֶׁר יָמוּת בָּהּ הִכְהוּ .. אֵין חֵיב עָלָיו, אֲלֹא-אִם-כֵּן הִכְהוּ בְּדָבָר שִׁישׁ בּוֹ כְּדִי לְהַמִּית, וְעַל אֶבֶר שְׁהוּא כְּדִי לְמוֹת בְּהַכָּה זו".

דְּמִתְרַגְּמִינָן: "דִּהִיא כְּמַסַּת דִּימוּת בָּהּ" - שְׁהִיא בְּשִׁיעוֹר שְׁיָמוּת בּוֹ.

חוּץ מִן הַבְּרִזָּל, שְׁגָלוֹי וְיָדוּעַ לִפְנֵי הַקְדוּשׁ-בְּרוּךְ-הוּא שֶׁהַבְּרִזָּל מְמִית בְּכָל שְׁהוּא, אֲפִלוּ מִחַט - עַל יָדִי תַחִיבָה, שֶׁתִּחַבֵּל לוֹ מִחַט בּוֹשֵׁט אוֹ בְּלָבוֹ (רַשִׁי סִנְהֶדְרִין עו, ב). אִף מָה שְׁכְּתֵב רַשִׁי:

(יט) גֵּאֵל הָדֵם הוּא יָמִית אֶת־הָרֹצֵחַ בַּפְּגְעוֹ-בּוֹ הוּא יִמָּתֵנוּ:

יט גֵּאֵל דָּמָא הוּא יְקַטֵּל יְת קְטוּלָא פֿד אַתְחִיב לֵה מִן דִּינָא הוּא יְקַטֵּלנָה:

כס"א בַּפְּגְעוֹ-בּוֹ • אָפְלוּ בְּתוֹךְ עָרֵי מִקְלָט.

(כ) וְאִם־בְּשִׁנְאָה יִהְיֶהפָּנּוּ אוֹ־הַשְּׁלִיף עָלָיו בַּצִּדִּיהַ וַיָּמָת:

כ וְאִם בְּסִנְאָה דִּחֵהי אוֹ רָמָא עֲלוּהֵי בְכַמְנָא וְקַטֵּלָה:

כס"ב בַּצִּדִּיהַ • כְּתַרְגוּמוֹ "בְּכַמְנָא" בְּמֶאֱרֵב.

(כא) אוֹ בְּאֵיכָה הִכּוּ בִידּוֹ וַיָּמָת מוֹת־יִמָּת הַמִּכָּה רֹצֵחַ הוּא גֵּאֵל הָדֵם יָמִית אֶת־הָרֹצֵחַ בַּפְּגְעוֹ-בּוֹ:

כא אוֹ בְּדַבְּבוּ מִחֵהי בִידֵה וְקַטֵּלָה אַתְקַטֵּלָא יְתִקְטֵל מִחֵיָא קְטוּלָא הוּא גֵּאֵל דָּמָא יְקַטֵּל יְת קְטוּלָא פֿד אַתְחִיב לֵה מִן דִּינָא:

(כב) וְאִם־בִּפְתָּע בְּלֹא־אֵיכָה הִדְפּוֹ אוֹ־הַשְּׁלִיף עָלָיו כָּל־כְּלִי בְּלֹא צִדִּיהַ:

כב וְאִם בְּתַבְּחָה בְּלֹא דַבְּבוּ דִּחֵהי אוֹ רָמָא עֲלוּהֵי כָל מִן בְּלֹא כַּמֵּן לֵה:

כס"ג בִּפְתָּע • בְּאֵנָס. וְתַרְגוּמוֹ "בְּתַבְּחָה", שֶׁהָיָה סָמוּךְ לוֹ וְלֹא הָיָה לוֹ שְׁהוּת לְהִזְהָר עָלָיו.

(כג) אוֹ בְּכָל־אֶבֶן אֲשֶׁר־יָמוּת בָּהּ בְּלֹא רְאוּת וַיִּפֹּל עָלָיו וַיָּמָת וְהוּא לֹא־אוֹיֵב לוֹ וְלֹא מִבְּקֵשׁ רַעְתּוֹ:

כג אוֹ בְּכָל אַבְנָא דִּהִיא כְּמַסַּת דִּי יָמוּת בָּהּ בְּלֹא חֲזִי וְרָמָא עֲלוּהֵי וְקַטֵּלָה וְהוּא לֹא סָנִי לֵה וְלֹא תַבַּע בִּישְׁתָּה:

כס"ד אוֹ בְּכָל־אֶבֶן אֲשֶׁר־יָמוּת בָּהּ • הִכּוּהוּ. בְּלֹא רְאוּת • שְׁלֹא רָאָהוּ. וַיִּפֹּל עָלָיו • (מכות יא) מִכָּאן אָמְרוּ: הַחֹרֵג דֶּרֶךְ יְרִידָה, גּוֹלָה. דֶּרֶךְ עֲלִיָּה, אֵינוֹ גּוֹלָה.

אשל אברהם - הרב אלאשויילי

בסנהדרין שם: "בכלי עץ יד, משמע שיש בה מלא אחיזה, דבועין שיעורא". וכן תרגם אונקלוס כאן.

לפי שנאמר - שמות כא, כ.

"ובי יכה איש את עבדו או את אמתו בשבט", יכול כל שהוא? לכה נאמר: בעץ - לא העתיק את לשון הכתוב "בכלי עץ", משום שלא דוקא כלי אלא אפילו בשבט, כפי שהביא לעיל, לכן נקט "בעץ" סתם.

"אשר ימות בו", שיהא בו כדי להמית - ולאחר שלמדנו כאן שצריך שיעור מיתה, לומדים מזה גם למכה עבדו, וכלשון רש"י שם: "בשבט - כשיש בו כדי להמית הכתוב מדבר. או אינו אלא אפילו אין בו כדי להמית?

תלמוד לומר בישראל: ואם באבן יד אשר ימות בה הכהו, והלא דברים קל־ וחומר: מה ישראל חמור אין חיב עליו אלא־אם־כן הכהו בדבר שיש בו כדי להמית ועל אבר שהוא כדי למות

בהכאה זו - עבד הקל לא כל־שכן". תורה יט

(יט) בַּפְּגְעוּ בוֹ - אָפְלוּ בְּתוֹךְ עָרֵי

מִקְלָט - שֶׁבָּרַח לְעִיר מִקְלָט אִף שְׁהוּא

מִזִּיד (שפ"ה). שֶׁאִם לֹא כֵן, מִה מוֹסִיף

"בַּפְּגְעוּ בוֹ", הָרִי כָּבֵד אָמַר "יָמִית אֶת

הַרֹצֵחַ" (רא"ם). תורה כ

(כ) בַּצִּדִּיהַ - כְּתַרְגוּמוֹ: "בְּכַמְנָא",

בְּמֶאֱרֵב - רָאָה גַם רִש"י שְׁמוֹת כֹּא,

יג. תורה כֹּא

(כב) בִּפְתָּע - בְּאֵנָס - רָאָה גַם רִש"י

לְעִיל ו, ט.

וְתַרְגוּמוֹ: "בְּתַבְּחָה", שֶׁהָיָה סָמוּךְ לוֹ

- רָאָה גַם רִש"י מִכּוֹת ז, ב: "שֶׁלְשׁוֹן

פָּתַע הוּא בְּסָמוּךְ, כְּדִמְתַּרְגְּמִינֵן

בְּתַבְּחָה".

וְלֹא הָיָה לוֹ שְׁהוּת לְהִזְהָר עָלָיו -

וּבָזָה מִכָּאֵר רִש"י שֶׁאֵין זֶה אוֹנֵס גְּמוּר,

אֵלָּא אוֹנֵס הַקְּרוֹב לְשׁוּגָג, שֶׁאִם הָיָה

בְּאוֹנֵס גְּמוּר הָיָה פְּטוּר מִגְּלוּת (לחם

ושמלה). תורה כג

(כג) אוֹ בְּכָל אֶבֶן אֲשֶׁר יָמוּת בָּהּ -

הִכּוּהוּ - הוֹסִיף תִּיבֵּת "הִכּוּהוּ" הַחֲסֵרָה

בְּמִקְרָא, שֶׁכֵּן מִשְׁמַעוֹת הַכְּתוּב שֶׁהִכּוּ

"בְּכָל אֶבֶן". וְאֵין לומר ש"או בְּכָל אֶבֶן"

בֹּא בְּהַמְשָׁךְ ל"או הַשְּׁלִיף עָלָיו"

שֶׁבְּפִסּוּק הַקּוּדֵם, שֶׁאִם כֵּן הָיָה צָרִיךְ

לומר "או כָּל אֶבֶן" (רא"ם וגר"א).

בְּלֹא רְאוּת - שְׁלֹא רָאָהוּ - וְלֹא

שְׁלֹא רָאָה מִיתָתוֹ, כְּמִשְׁמַעוֹת סְמִיכוֹת

לְשׁוֹן הַכְּתוּב (ע"פ רא"ם).

וַיִּפֹּל עָלָיו - מִכָּאן אָמְרוּ - מִכּוֹת ז,

ב.

הַחֹרֵג דֶּרֶךְ יְרִידָה - כְּגוֹן שֶׁהָיָה יוֹרֵד

בְּסוּלָם וְנָפַל עַל חֲבֵרוֹ וְהִרְגוֹ (משנה מכות

ז, א ורש"י שם).

גּוֹלָה - שֶׁהָיָה לוֹ לְהַבִּיט אִם יֵשׁ אָדָם

שָׁם (רש"י דפוס שני).

דֶּרֶךְ עֲלִיָּה - כְּגוֹן שֶׁהָיָה עוֹלָה בְּסוּלָם

וְנָפַל עָלָיו וְהִרְגוֹ (משנה שם ר"ב).

אֵינוֹ גּוֹלָה - שֶׁנֶּאֱמַר "וַיִּפֹּל עָלָיו", עַד

שִׁפּוּל דֶּרֶךְ נִפְלָה (גמרא שם). וְרָאָה

(כד) וַיִּשְׁפְּטוּ הָעֵדָה בֵּין הַמִּכָּה וּבֵין גֵּאֵל הַדָּם עַל הַמִּשְׁפָּטִים הָאֵלֶּה:

כד וידונינו בנשמתא בין מחיא ובין גאל דמא על דינא האליו:

(כה) וַהֲצִילוּ הָעֵדָה אֶת־הַרֹצֵחַ מִיַּד גֵּאֵל הַדָּם וַהֲשִׁיבוּ אוֹתוֹ הָעֵדָה אֶל־עִיר מִקְלָטוֹ אֲשֶׁר־גַּם שָׁמָּה יוֹשֵׁב בָּהּ עַד־מוֹת הַכֹּהֵן הַגָּדֹל אֲשֶׁר־מָשַׁח אוֹתוֹ בְּשֶׁמֶן הַקֹּדֶשׁ:

כה וישזבון בנשמתא ית קטולא מיד גאל דמא ויתיבון יתה בנשמתא לקריתא שזבונה די ערק לתמן ויתב בה עד דימות פהנא רבא די רבי יתה במשח קודשא:

ש"י <עד-מוֹת הַכֹּהֵן הַגָּדֹל. שהוא בא להשרות שכניה בישראל ולהאריך ימיהם, והרוצח בא לסלק את השכניה מישראל ומקצר את ימי החיים, אינו כדאי שיהא לפני כהן גדול. דבר אחר: לפי שהיה לו לכהן גדול להתפלל שלא תאָרע תקלה זו לישראל בחייו. אֲשֶׁר־מָשַׁח אוֹתוֹ בְּשֶׁמֶן הַקֹּדֶשׁ. לפי פשוטו, מן המקראות הקצרים הוא, שלא פירש מי משחו, אלא כמו: "אֲשֶׁר מָשַׁח הַמֹּשֶׁח אוֹתוֹ בְּשֶׁמֶן הַקֹּדֶשׁ". ורבותינו דרשוהו במסכת מכות לראית דבר, ללמד שאם עד שלא נגמר דינו, מת כהן גדול ומנו אחר תחתיו, ולאחר מכאן נגמר דינו, חוזר במיתתו של שני, שנאמר: "אֲשֶׁר־מָשַׁח אוֹתוֹ", וכי הוא משחו לכהן, או הכהן משח אותו? אלא להביא את הנמשח בימיו, שמחזירו במיתתו (מכות יא ב).

אשל אברהם - הרב אלאשולי

רש"י שמות כא, יג. תורה כד (כה) **עַד מוֹת הַכֹּהֵן הַגָּדֹל - שהוא בא להשרות שכניה בישראל ולהאריך ימיהם** - על ידי הקרבת הקרבנות - ראה רש"י שמות כ, כא: "שהמוֹצֵחַ נִבְרָא לְהֹאֲרִיךְ יָמָיו שֶׁל אָדָם".

והרוצח בא לסלק את השכניה מישראל - בדרך-תיב (לקמן פסוק לד) "אֲשֶׁר אֲנִי שׁוֹכֵן בְּתוֹכָהּ", הָא אִם תִּטְמְאוּ - אֵינִי שׁוֹכֵן, וְגַבִּי רוֹצֵחַ כְּתִיב (רש"י יומא פה, א). אָבֵל רָאָה רִשְׁ"י לִקְמֹן שָׁם.

ומקצר את ימי החיים, אינו כדאי שיהא לפני כהן גדול - ולכן עליו להיות בעיר מקלט כל עוד הכהן הגדול בחיים, אָבֵל לְאַחַר מִיתַת כֹּהֵן גָּדוֹל, מִתְבַּטֵּל הָאִיסוּר לְצִאת מֵעִיר מִקְלָטוֹ, וְלִכֵּן אֵף שְׁמִינּוּ כֹהֵן גָּדוֹל אַחֵר, שׁוֹב לֹא נִתֵּן לְהִגְלוֹתוֹ מִחֻדָּשׁ. וְכֵּן מִבְּאֵר רִשְׁ"י הֵטַעַם שֶׁחִיבָה אוֹתוֹ הַתּוֹרָה כֵּן לְהִשָּׁאֵר בְּעִיר מִקְלָט עַד מוֹת הַכֹּהֵן הַגָּדֹל, אֵף שֶׁלְּכַאוּרָה עֵיִשָּׁר הֵטַעַם שֶׁהָרוֹצֵחַ בְּשִׁגְגָה נִשְׁלַח לְעִיר מִקְלָט הוּא בְּשִׁבְלִי לְהִצִּילוֹ מִנִּזְקַת גֵּאֵל הַדָּם מִיַּד אֲחֵרֵי הָרִצָּח, כִּאֲשֶׁר יָחַם לִבּוֹ וַיִּרְדּוּף אַחֲרָיו (כַּאֲמוּר בְּדָבָרִים יט, א וְאַיִלָּד), מִשּׁוֹם שֶׁכֵּאֵן הַמְדוּבָר הוּא לְאַחַר שֶׁכָּבַר נִתְבַּטֵּל

הַחֹשֶׁשׁ מִנִּזְקַת גֵּאֵל הַדָּם, וְכֵן חִיבֵב שֶׁהוּא שֶׁל הָרוֹצֵחַ בְּעִיר מִקְלָט הוּא מִצַּד הַדִּין, שֶׁהוּא עֹשֶׂה לְהִיּוֹת בְּעִיר מִקְלָט, וּבְרִגְעָה שִׁוּצָא הוֹתֵר דָּמוֹ, וְגִאֵל הַדָּם יִכּוֹל לְהַמִּיתוֹ מִן הַדִּין, וְחֻבַּת עֲנָשׁוֹ לְהִשָּׁאֵר בְּעִיר מִקְלָט מִן הַדִּין הִיא עַד מוֹת הַכֹּהֵן הַגָּדֹל (וְאֵין זִמֵּן קְבוּעָה וְשׁוּה לְכָל הָרוֹצְחִים). וְעַל כֵּן הוֹצִיָּרָה רִשְׁ"י לְבָאֵר הֵטַעַם שֶׁחִיבָה אוֹתוֹ תּוֹרָה לְהִשָּׁאֵר שָׁם עַד מוֹת הַכֹּהֵן הַגָּדֹל, וְלֹא זִמֵּן קְבוּעָה וְשׁוּה לְכָל הָרוֹצְחִים (הר"ב).

דבר אחר: לפי שהיה לו לכהן גדול להתפלל שלא תאָרע תקלה זו - הריגת אדם בשוגג. **לישראל בחייו** - וּמִיתָתוֹ מִכְּפָרַת עַל אוֹתָהּ תִּקְלָה, וְלִכֵּן יִכּוֹל הָרוֹצֵחַ לְצִאת מֵעִיר מִקְלָטוֹ (הר"ב). אֵךְ בְּגִמְרָא שָׁם מְבֹאֵר הֵטַעַם שֶׁהוּא עוֹנֵשׁ לְכֹהֵן הַגָּדֹל עַל שֶׁלֹּא הִתְפַּלֵּל, שֶׁכֵּיֵן שֶׁתִּלְתֶּה תּוֹרָה אֶת יְצִיאַת הָרוֹצֵחַ בְּמִיתַת כֹּהֵן גָּדוֹל, הָרוֹצֵחַ הֵיךְ מִתְפַּלֵּל עַל מִיתַת הַכֹּהֵן גָּדוֹל. וּבִיָּאֵר ה"לבוש", שֶׁהַעוֹנֵשׁ הוּא מִדָּה כְּנֻג מִדָּה, שֶׁכֵּיֵן שֶׁהַכֹּהֵן גָּדוֹל לֹא הִתְפַּלֵּל שֶׁלֹּא תִּאָרֵעַ תִּקְלָה זו, לִכֵּן יָמוּת שֶׁלֹּא בְּזִמְנוֹ עַל יְדֵי תִּפְלַת הָרוֹצֵחַ.

אֲשֶׁר מָשַׁח אוֹתוֹ בְּשֶׁמֶן הַקֹּדֶשׁ -

לפי פשוטו, מן המקראות הקצרים הוא, שלא פרש מי משחו, אלא כמו: אֲשֶׁר מָשַׁח הַמֹּשֶׁח אוֹתוֹ בְּשֶׁמֶן הַקֹּדֶשׁ. ורבותינו דרשוהו במסכת מכות - יא, א.

לראית דבר - להביא ראיה מכאן לדבר הלכה.

ללמד שאם עד שלא נגמר דינו מת כהן גדול ומנו אחר תחתיו, ולאחר מכאן נגמר דינו - חוזר במיתתו של שני, שנאמר: "אֲשֶׁר מָשַׁח אוֹתוֹ", וכי הוא משחו לכהן או הכהן משח אותו? אלא להביא את הנמשח בימיו - משנעשה זה רוצח (רש"י שם).

שמחזירו במיתתו - פירושו: הכהן הגדול השני, שנמשח בימיו של הרוצח הזה, בשמיות, חוזר הרוצח לעירו. ופירושו "אֲשֶׁר מָשַׁח אוֹתוֹ", אֲשֶׁר נִמְשַׁח בְּיָמָיו, וְקוֹרְאָהוּ הַכְּתוּב כִּאֲלוֹ שֶׁהוּא מָשַׁח אוֹתוֹ (רא"ס). וְהַגְמְרָא שָׁם (יא, א) מְבַאֵר, שֶׁהִיָּה לוֹ לְבַקֵּשׁ רַחֲמִים שֶׁיִּגְמַר דִּינוֹ לְזִכּוֹת וְלֹא בְקָשׁ. וְכַתֵּב ב"תוֹרַת מִנְחָם" שְׂאוּלִי נִתֵּן לְפָרֵשׁ כֵּן גַּם אֶת לְשׁוֹן רִשְׁ"י לְעִיל בְּטַעַם הַשְּׁנִי שֶׁכַּתֵּב "שֶׁלֹּא תִּאָרֵעַ תִּקְלָה זו", שֶׁהוּא בּוֹלֵל גַּם שֶׁלֹּא יִגְמַר דִּינוֹ לְחֻבָּה. תורה כו

(כו) **וְאִם-יֵצֵא יֵצֵא הָרִצָּח אֶת-גְּבוּל עִיר מִקְלָטוֹ אֲשֶׁר יָנוּם שָׁמָּה:**
 כו ואם מפק יפוק קטולא ית תחום קרית
 שזכותה די ערק לתמן:

(כז) **וּמֵצֵא אֹתוֹ גֵּאל הָדֵם מִחוּץ לְגְבוּל עִיר מִקְלָטוֹ וְרִצָּח גֵּאל הָדֵם אֶת-הָרִצָּח אֵין לוֹ דָּם:**
 כז ונשפח יתה גאל דמא מברא לתחום
 קרית שזכותה וקטול גאל דמא ית קטולא
 לית לה דמא:
 כט"א אין לו דם • (מכות ז) הרי הוא כהורג את המת שאין לו דם.

(כח) **כִּי בְּעִיר מִקְלָטוֹ יֵשֵׁב עַד-מוֹת הַכֹּהֵן הַגָּדֹל וְאַחֲרֵי-מוֹת הַכֹּהֵן הַגָּדֹל יָשׁוּב הָרִצָּח אֶל-אֶרֶץ אֲחֻזָּתוֹ:**
 כח ארי בקרית שזכותה יתב עד דימות
 כהנא רבא וכתר דימות כהנא רבא יתוב
 קטולא לארע אחסנתה:

(כט) **וְהָיוּ אֵלֶּה לָכֶם לַחֲקֵת מִשְׁפַּט לְדֹרֹתֵיכֶם בְּכָל מוֹשְׁבֵיכֶם:**
 כט ויהיו אלה לכם לחקת משפט לדורותיכם בכל
 מושבתיכם:

כט"א בכל מושבתיכם • למד שתהא סנהדרין [קטנה] נוהגת בחוצה לארץ כל זמן שנוהגת בארץ-ישראל.

(ל) **כָּל-מִכְּה־נֶפֶשׁ לְפִי עֲדִים יִרְצַח אֶת-הָרִצָּח וְעַד אַחֵר לֹא-יַעֲנֶה בְּנֶפֶשׁ לָמוֹת:**
 ל כל דיקטול נפשא לפום סהדין וקטול ית
 קטולא וסהיד חד לא יסהד פאנש למקטל:

כט"א כל-מכה-נפש וגו' • הפא להרגו על שהפה את הנפש. לפי עדים ירצח • שיעידו שבמזיד ובהתראה
 הרגו.

(לא) **וְלֹא-תִקְחוּ כֹפֶר לְנֶפֶשׁ רִצָּח אֲשֶׁר-הוּא רָשָׁע לָמוֹת בְּיָמוֹת יוֹמָת:**
 לא ולא תקחו כפר לנפש רצח אשר-הוא רשע
 למוות בימות יומת:
 כט"א ולא-תקחו כפר • (כתובות לו) לא יפטור במקומו.

אשל אברהם - הרב אלאשוילי

(א) ארבעים שנה קודם לחורבן. בטלו
 דיני נפשות בארץ ובחוץ לארץ. תורה ל
 (ל) **כָּל מִכְּה נֶפֶשׁ וגו' - הַכָּא לְהַרְגוֹ**
 - אינו מפרש על מי נאמר, ובספרי
 מובאות בזה שתי דעות, לדעה אחת
 מוסב על גואל הדם, ולדעה שניה
 מוסב על ה'בית דין', ומסתימת לשון
 רש"י משמע שכולל בזה את שתי
 הדעות.

על שהפה את הנפש - והרי זה
 מקרא קצר (רא"ם), וכאלו נאמר: "כל
 [מכה] מכה נפש".

לפי עדים ירצח - שיעידו שבמזיד
 ובהתראה הרגו - ורק אז "ירצח"
 גואל הדם או ה'בית דין' "את
 הרוצח". תורה לא

(לא) **וְלֹא תִקְחוּ כֹפֶר** - לא יפטור
 במקומו - כי לשון כפר משמעו כפרה

אין היא נוהגת גם בחוץ לארץ. ויש
 לומר שהלימוד הוא מפסוק זה עצמו
 שכתוב "בכל מושבותיכם", שמשמע
 שאם אינה נוהגת בכל המושבות
 דהינו שבטלה בחלק מהמושבות, אזי
 אינה נוהגת גם בשאר המושבות, וכיון
 שבטלה במושבות של ארץ ישראל,
 בטלה גם במושבות של חוץ לארץ.
 אבל ראה רש"י סנהדרין נב, ב: "בעוד
 סנהדרין נוהגת בלשפת הגזית, נוהגת
 אף בחוץ לארץ". ומשמע שהדבר
 תלוי אם יש סנהדרין בלשפת הגזית
 דוקא, אבל בשגלו מלשפת הגזית אף
 שעדין המשיכו להיות במקומות
 שונים בארץ ישראל, כבר בטלה בחוץ
 לארץ. ואולי פונת רש"י היא רק לענין
 דיני נפשות, שבזה מדובר בפסוק כאן,
 שבשגלו סנהדרין מלשפת הגזית

(כו) **אֵין לוֹ דָם - הַרִי הוּא כְּהוֹרֵג**
אֶת הַמֵּת שְׁאֵין לוֹ דָם - משמע
 שמפרש "אין לו דם" על הנרצח. וראה
 רש"י שמות כב, א: "אין לו דמים - אין
 זו רציחה, הרי הוא כמת מעקרו".
 משמע שמפרש הן על הרצח והן על
 הנרצח, ויש לומר משום ששם נאמר
 "דמים" לשון רבים, ואלו כאן נאמר
 "דם" לשון יחיד, ומוסב על דם
 הנרצח. תורה כח

(כט) **בְּכָל מוֹשְׁבֵיכֶם - לְמַד**
שֶׁתִּהְיֶה סִנְהֶדְרִין קְטָנָה - של עשרים
 ושלשה שדינים דיני נפשות.
נוהגת בחוצה לארץ - שכתוב "בכל
 מושבותיכם", בכל מקום אשר אתם
 יושבים.

כל זמן שנוהגת בארץ ישראל - אבל
 מרגע שפסקה סנהדרין בארץ ישראל,

(לב) וְלֹא־תִקְחוּ כֹפֶר לָנוֹס אֶל־עִיר מִקְלָטוֹ לָשׁוּב לְשֹׁכֵת בְּאֶרֶץ עַד־מוֹת הַכֹּהֵן:

ה"י וְלֹא־תִקְחוּ כֹפֶר לָנוֹס אֶל־עִיר מִקְלָטוֹ • לְמִי שֶׁנֶּסֶס אֶל עִיר מִקְלָטוֹ, שֶׁהֵרֵג בְּשׁוֹגֵג, אֵינּוּ נִפְטָר מִגְלוֹת בְּמִמּוֹן לִתֵּן כֹּפֶר לָשׁוּב לְשֹׁכֵת בְּאֶרֶץ בְּטָרִם יְמוֹת הַכֹּהֵן. לָנוֹס • כְּמוֹ לָנוֹס (בְּשׂוּא וְקִקְלִי), כְּמוֹ (מִיכָה ב'): "שׁוֹבֵי מִלְחָמָה" - שֶׁשָּׁבוּ מִן הַמִּלְחָמָה. וְכֵן (צִפְנִיָּה ג') "נוֹגֵי מִמּוֹעֵד", וְכֵן (יְהוֹשֻׁעַ ה') "כִּי מְלִים הָיוּ". כְּאֲשֶׁר תֹּאמַר "שׁוֹב" עַל מִי שֶׁשָּׁב כָּבֵד, וְ"מוֹל" עַל מִי שֶׁמָּל כָּבֵד, כֵּן תֹּאמַר "לָנוֹס" עַל מִי שֶׁנֶּסֶס כָּבֵד, וְקוֹרְאוֹ "נוֹס", כְּלוּמַר מִכָּרֵחַ. וְאִם תֹּאמַר "לָנוֹס" - לְכָרֵחַ, וּתְפַרְשֶׁהוּ: לֹא תִקְחוּ כֹפֶר לְמִי שֶׁיָּשַׁע לוֹ לְכָרֵחַ, לְפָטְרוֹ מִן הַגְּלוּת, לֹא יִדְעִתִּי הֵיאָף יֹאמַר: "לָשׁוּב לְשֹׁכֵת בְּאֶרֶץ", הֲרִי עֲדִין לֹא נָס, וּמֵהֵיכָן יָשׁוּב?.

(לג) וְלֹא־תִחְנִיפוּ אֶת־הָאָרֶץ אֲשֶׁר אִתְּם בְּהָ כִּי הָדֶם הוּא יִחְנִיף אֶת־הָאָרֶץ וְלֹא־אָרֶץ לֹא־יִכְפֹּר לְדֶם אֲשֶׁר שִׁפְךָ־בָּהּ בְּיָאִם בְּדָם שֹׁפְכוֹ:

ה"י וְלֹא־תִחְנִיפוּ • וְלֹא תִרְשִׁיעוּ, כְּתַרְגוּמוֹ וְלֹא תִחְיִיבוּ.

(לד) וְלֹא תִטְמֵא אֶת־הָאָרֶץ אֲשֶׁר אִתְּם יֹשְׁבֵי בְּהָ אֲשֶׁר אָנִי שֹׁכֵן בְּתוֹכָהּ כִּי אָנִי יְהוָה שֹׁכֵן בְּתוֹךְ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל: פ

ה"י וְאֲשֶׁר אָנִי שֹׁכֵן בְּתוֹכָהּ • שֶׁלֹּא תִשְׁכְּנוּ אוֹתִי בְּטִמְאָתָהּ. כִּי אָנִי ה' שֹׁכֵן בְּתוֹךְ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל • אֵף בְּזֶמֶן שֶׁהֵם טְמֵאִים, שֶׁכִּנְיָה (שְׂרוּיָה) בְּנִינֵיהֶם.

אשל אברהם – הרב אלאשולי

לְכַרוֹחַ לְעִיר מִקְלָט. תוֹרָה לֵג (לג) וְלֹא תִחְנִיפוּ - וְלֹא תִרְשִׁיעוּ, כְּתַרְגוּמוֹ: "וְלֹא תִחְיִיבוּ". - וְלֹא מִלְשׁוֹן חֲנוּפָה מִמַּשׁ, כִּי אִמְנָם גְּבִי אֶת הָאָרֶץ" הִיָּה נִיתָן לְפָרֵשׁ שְׁזָה מוֹסֵב עַל יוֹשְׁבֵי הָאָרֶץ, אֲכַל מִזֶּה שִׁיר חֲנוּפָה בְּדָם, כְּפִי שֶׁמִּמְשִׁיר הַכְּתוּב מִיָּד: "כִּי הָדֵם הוּא יִחְנִיף אֶת הָאָרֶץ" (רֵאִים). וְנִקְט לְשׁוֹן חֲנוּפָה, כִּי הַמְחִיף הוּא רִשָּׁע (נֵרֵא). תוֹרָה לֵד (לד) וְאֲשֶׁר אָנִי שֹׁכֵן בְּתוֹכָהּ - שֶׁלֹּא תִשְׁכְּנוּ אוֹתִי בְּטִמְאָתָהּ - לְכַאוֹרָה הַפִּירוּשׁ, שֶׁכִּינּוֹן שֶׁאֵינִי שׁוֹכֵן בְּאֶרֶץ (בְּאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל). אֵל תִּגְרְמוּ שֶׁאֲשַׁכּוֹן בָּהּ גַּם כְּשֶׁאֲתֵם מִטְמֵאִים אוֹתָהּ (עַל יְדֵי לְקִיחַת כֹּפֶר לְפָטוֹר הַרוֹצֵחַ מִמִּיתָה אוּ מֵעִיר מִקְלָט). אֲכַל רָאָה רִשִׁי יוֹמָא פֹה, א: "אֲשֶׁר אָנִי שׁוֹכֵן בְּתוֹכָהּ, הֵא אִם תִּטְמֵאוּ - אֵינִי שׁוֹכֵן". וְכֵן כָּתַב רִשִׁי לְעִיל לֵה, כֹּה: "הַרוֹצֵחַ בָּא לְסַלֵּק אֶת הַשְּׂכִינָה מִיִּשְׂרָאֵל".

שֶׁשָּׁבוּ מִן הַמִּלְחָמָה - בְּרִשִׁי שֶׁם: "כְּבִנֵי אֲדָם הַשְּׁבִים מִן הַמִּלְחָמָה". וְכֵן "נוֹגֵי מִמּוֹעֵד" - צִפְנִיָּה ג, יח. "נוֹגֵי", לְשׁוֹן הוֹצָאָה, הַמוֹצֵאִים מִמּוֹעֵד, שֶׁלֹּא הָיוּ מִשְׁמָרִים שְׁבִתוֹת וְנִמִּים טוֹבִים (רִשִׁי שֶׁם). וְכֵן "כִּי מְלִים הָיוּ" - יְהוֹשֻׁעַ ה, ה. כְּאֲשֶׁר תֹּאמַר "שׁוֹב" עַל מִי שֶׁשָּׁב כָּבֵד, וְ"מוֹל" עַל מִי שֶׁמָּל כָּבֵד, כֵּן תֹּאמַר "לָנוֹס" עַל מִי שֶׁנֶּסֶס כָּבֵד, וְקוֹרְאוֹ "נוֹס" - לְשׁוֹן פְּעוּל. כְּלוּמַר מִכָּרֵחַ - שֶׁמִּשְׁמָעוֹ שְׁהוּא כָּבֵד נָס (בֹּאֵר רַחוּבֹת). וְאִם תֹּאמַר: "לָנוֹס", לְכָרֵחַ - שְׁהוּא לְשׁוֹן מְקוֹר, וּמִשְׁמָעוֹ לְשׁוֹן עֲתִיד (בֹּאֵר רַחוּבֹת). וּתְפַרְשֶׁהוּ: "לֹא תִקְחוּ כֹפֶר" לְמִי שֶׁיָּשַׁע לוֹ לְכָרֵחַ לְפָטְרוֹ מִן הַגְּלוּת - לֹא יִדְעִתִּי הֵיאָף יֹאמַר: "לָשׁוּב לְשֹׁכֵת בְּאֶרֶץ", הֲרִי עֲדִין לֹא נָס, וּמֵהֵיכָן יָשׁוּב? - שֶׁהֵרֵג בְּשׁוֹגֵג, וְיִכּוֹל

שֶׁיִּתְכַּפֵּר בְּמִמּוֹן וְלֹא יוֹמַת בְּבִית דִּין (נֵרֵא). וְהָרִי זֶה מִקְרָא קֶצֶר, כְּאֵלּוּ אָמַר: לֹא תִקְחוּ כֹפֶר לְנִפְשׁ רוֹצֵחַ אֲשֶׁר הוּא רִשָּׁע לְמוֹת, לְפָטְרוֹ מִן הַמִּיתָה, כִּי מוֹת יוֹמַת (רֵאִים). תוֹרָה לֵב (לב) וְלֹא תִקְחוּ כֹפֶר לָנוֹס אֶל עִיר מִקְלָטוֹ - לְמִי שֶׁנֶּסֶס - זֶהוּ פִירוּשׁ "לָנוֹס", וְכִדְלִקְמוֹן בְּרִשִׁי. "אֶל עִיר מִקְלָטוֹ", שֶׁהֵרֵג בְּשׁוֹגֵג - מוֹסִיף בְּזֶה, שֶׁאֵין הַפִּסּוֹק מְדַבֵּר בְּרוֹצֵחַ בְּמִזִּיד שְׁנוֹתֵן כֹּפֶר בְּשִׁבִּיל לְהַמִּיר אֶת עוֹנֶשׁ הַמִּיתָה בְּעוֹנֶשׁ הַיְשִׁיבָה בְּעִיר מִקְלָט, אֲלֹא מְדוּבָר בְּהוֹרֵג בְּשׁוֹגֵג שֶׁנֶּסֶס לְעִיר מִקְלָט, שֶׁאֵין לִיקַח מִמֶּנּוּ כֹפֶר עַל מִנַּת לְפָטְרוֹ מִהַמָּשָׁף הַיְשִׁיבָה בְּעִיר מִקְלָט. אֵינּוּ נִפְטָר מִגְלוֹת בְּמִמּוֹן, לִתֵּן כֹּפֶר "לָשׁוּב לְשֹׁכֵת בְּאֶרֶץ" בְּטָרִם יְמוֹת - זֶהוּ פִירוּשׁ "עַד מוֹת". "הַכֹּהֵן". לָנוֹס - כְּמוֹ לָנוֹס, כְּמוֹ "שׁוֹבֵי מִלְחָמָה" - מִיכָה ב, ח.

א וַיִּקְרְבוּ רִישֵׁי אֲבֹתָא לְזִרְעִית בְּנֵי גִלְעָד
בַּר מְכִיר בַּר מְנַשֶּׁה מְזֻרְעִית בְּנֵי יוֹסֵף
וּמְלִילוֹ קָדָם מֹשֶׁה וְקָדָם רַבְרָבִיא רִישֵׁי
אֲבֹתָא לְבְנֵי יִשְׂרָאֵל:

ב וַיֹּאמְרוּ יֵת רַבּוּנִי פְקִיד יְיָ לְמִתֵּן יֵת אֲרַעָא
בְּאַחְסָנָא בְּעֵדְבָא לְבְנֵי יִשְׂרָאֵל וְרַבּוּנִי
אֲתַפְקֵד בְּמִימְרָא דְיְיָ לְמִתֵּן יֵת אֲחֻסָּנָא
צִלְפַּחַד אַחֻנָּא לְבְנֵיהֶּן:

ג וַיְהִינֶן לְחַד מִבְּנֵי שְׁבֻטֵּי יִשְׂרָאֵל
לְנָשִׁין וְתִתְּמַנַּע אֲחֻסָּנָתָהֶן מֵאַחְסָנָא
אֲבֹתָהֶן וְתִתְּמַנַּע עַל אֲחֻסָּנָא שְׁבֻטֵּי דִּי
תְּהִינֶן לְהוֹן וּמַעַדְב אֲחֻסָּנָא יִתְּמַנַּע:

דס"א וְנוֹסֶפֶה עַל נַחֲלַת הַמָּטָה • שְׁהִירָא בְּנֵה יוֹרְשָׁה, וְהִבֵּן מִתִּיחַס עַל שְׁבֻט אֲבִיו.

וְאִם יִהְיֶה הַיִּבְל לְבְנֵי יִשְׂרָאֵל וְתִתְּמַנַּע
אֲחֻסָּנָתָהֶן עַל אֲחֻסָּנָא שְׁבֻטֵּי דִּי תְּהִינֶן
לְהוֹן וּמֵאַחְסָנָא שְׁבֻטֵּי דְאֲבֹתָהֶן יִתְּמַנַּע
אֲחֻסָּנָתָהֶן:

לו (א) וַיִּקְרְבוּ רִאשֵׁי הָאָבוֹת לְמִשְׁפַּחַת בְּנֵי-גִלְעָד
בֶּן-מְכִיר בֶּן-מְנַשֶּׁה מִמִּשְׁפַּחַת בְּנֵי יוֹסֵף וַיִּדְבְּרוּ לְפָנָיו
מֹשֶׁה וְלִפְנֵי הַנְּשָׂאִים רִאשֵׁי אָבוֹת לְבְנֵי יִשְׂרָאֵל:

(ב) וַיֹּאמְרוּ אֶת-אֲדֹנֵי צֹנֶה יְהוָה לָתֵת אֶת-הָאָרֶץ
בְּנַחֲלָה בְּגוֹרֵל לְבְנֵי יִשְׂרָאֵל וְאֲדֹנֵי צֹנֶה בִּיהוָה לָתֵת
אֶת-נַחֲלַת צִלְפַּחַד אַחֻנָּה לְבָנֹתֶיהָ:

(ג) וְהָיוּ לְאַחֶר מִבְּנֵי שְׁבֻטֵּי בְנֵי-יִשְׂרָאֵל לְנָשִׁים
וְנִגְרַעַה נַחֲלָתָן מִנַּחֲלַת אֲבֹתֵיהֶן וְנוֹסֶפֶה עַל נַחֲלַת
הַמָּטָה אֲשֶׁר תִּהְיֶינָה לָהֶם וּמִגֹּרֵל נַחֲלָתָנוּ וְיִגְרַע:

(ד) וְאִם-יִהְיֶה הַיִּבְל לְבְנֵי יִשְׂרָאֵל וְנוֹסֶפֶה נַחֲלָתָן
עַל נַחֲלַת הַמָּטָה אֲשֶׁר תִּהְיֶינָה לָהֶם וּמִנַּחֲלַת מָטָה
אֲבֹתֵיהֶן יִגְרַע נַחֲלָתָן:

דס"א וְאִם-יִהְיֶה הַיִּבְל • מִכָּאן הִיא רַבִּי יְהוֹנָדָה אוֹמֵר: עֲתִיד הַיִּבְל שְׁיִפְסֹק. וְאִם-יִהְיֶה הַיִּבְל • כְּלוּמַר אֵין
זוֹ מְכִירָה שְׁחוּזָרַת בִּיבְל, שְׁהִירְשָׁה אֵינָה חוּזָרַת, וְאִפְלוּ אִם יִהְיֶה הַיִּבְל, לֹא תַחֲזוֹר הַנַּחֲלָה לְשְׁבֻטוֹ, וְנִמְצָא
שְׁנוֹסְפָה עַל נַחֲלַת הַמָּטָה אֲשֶׁר תִּהְיֶינָה לָהֶם.

אשל אברהם - הרב אלאשולי

כַּאֲשֶׁר הִתְחִילוּ לַגְלוּת מִקְצֵת עֶשְׂרֵת
הַשָּׁבָטִים [בְּזִמְנֵן סִנְחִירִיב] כִּבְר פֶּסֶק
הַיִּבְל.

וְאִם יִהְיֶה הַיִּבְל - כְּלוּמַר, אֵין זוֹ
מְכִירָה שְׁחוּזָרַת בִּיבְל, שְׁהִירְשָׁה
אֵינָה חוּזָרַת, וְאִפְלוּ - מִפְּרֵשׁ "וְאִם" -
וְאִף אִם (בֹּאֵר בַּשּׁוּדָה).

"יִהְיֶה הַיִּבְל" - לֹא תַחֲזוֹר הַנַּחֲלָה
לְשְׁבֻטוֹ - זֶהוּ סִיּוּם הַטַּעֲנָה שֶׁל הַפֶּסֶק
הַקּוֹדֵם "וּמִגֹּרֵל נַחֲלָתָנוּ וְיִגְרַע"
לְצִמִּיתוּת, שֶׁכֵּן אִפְּלוּ בִּיבְל לֹא תַחֲזוֹר
הַנַּחֲלָה.

וְנִמְצָא שְׁנוֹסְפָה "עַל נַחֲלַת הַמָּטָה
אֲשֶׁר תִּהְיֶינָה לָהֶם". - זֶהוּ פִּירוּשׁ
"וְנוֹסְפָה", שְׁבִיבְל הַתִּבְרֵר סוֹפִית
שְׁנוֹסְפָה נַחֲלָה. וְלֹא שֶׁרַק בִּיבְל יִהְיֶה
"וְנוֹסְפָה", אֲלָא שְׁכִּינֵן שְׁגַם בִּיבְל לֹא
יִחְזוֹר, נִמְצָאָת שְׁנוֹסְפָה. תוֹרָה ה

מִתִּיבַת "וְאִם", שְׁהִירָא בְּפִרְשַׁת וַיִּקְרָא
ב, יֵד מִפְּרֵשׁ רִשִׁי "שְׁאִם" הָאִמּוֹר כָּאֵן
הוּא מִלְשׁוֹן "כִּי", שְׁאִין זֶה רְשׁוּת אֲלֹא
חוּבָה [וְרָאָה גַם רִשִׁי רֹאשׁ הַשְּׂנָה ג,
א: "מִצִּינוּ בְּכַמָּה מְקוֹמוֹת "אִם" מִשְׁמַשׁ
לְשׁוֹן "כַּאֲשֶׁר", וְלִשׁוֹן "אֲשֶׁר", כְּמוֹ וְאִם
יִהְיֶה הַיִּבְל, שְׁהִירָא בּוֹדֵאי יִהְיֶה"], אֲלֹא
כּוֹנֵתוּ שְׁאִף שְׁפִירוּשׁוֹ הוּא "כִּי"
וְ"כַאֲשֶׁר", הָרִי מְלִים אֵלּוּ מִיִּתְרוֹת
לְכַאוּרָה, כִּי הַכְּתוּב הִיא יָכוֹל לֹמַר
"וּבְשֵׁנַת הַיִּבְל", וְלָכֵן מִפְּרֵשׁ שְׁהַכְּתוּב
מִשְׁמִיעֵנוּ שְׁעֲתִיד הַיִּבְל לְפִסּוֹק. וְמָה
שְׁדוּקָא גְבִי יוֹבֵל רְמִזָּה תוֹרָה שְׁהַיִּבְל
עֲתִיד לְפִסּוֹק, אִף שְׁהַרְבֵּה דְּבָרִים
נִפְסְקוּ עִם חוּרְבֵן הַבֵּית, כְּתִב
הַ"מִּשְׁכִּיל לְדוֹד", שְׁהַחֲדוּשׁ בִּיבְל
הוּא שְׁנִפְסֵק עוֹד בְּזִמְנֵן בֵּית רֹאשׁוֹן, לְפִי
שְׁאִין הַיִּבְל נוֹהֵג אֲלֹא בְּזִמְנֵן שְׁכָל
יִשְׂרָאֵל יוֹשְׁבִים עַל אֲדָמָתָם, וְאִם כֵּן

כִּי אֵין ה' שְׁכֵן בְּתוֹךְ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל -
אִף בְּזִמְנֵן שְׁהֵם טְמֵאִים, שְׁכִינָה
בִּינֵיהֶם. וְלָכֵן אֵל תִּטְמָאוּ אֶת עַצְמְכֶם
בְּלִקְוִיחַת כּוֹפֵר עֲבוּר רּוֹצֵחַ, כִּי הַשְׁכִּינָה
שׁוֹרָה עֲלֵיכֶם גַּם בְּזִמְנֵן הַטּוֹמְאָה (סוֹכַת
יד). וְרָאָה גַם רִשִׁי וַיִּקְרָא טז, טז:
"הַשׁוֹכֵן אִתְּם בְּתוֹךְ טְמֵאוֹתָם - אִף-
עַל-פִּי שְׁהֵם טְמֵאִים, שְׁכִינָה
בִּינֵיהֶם". תוֹרָה א

(ג) וְנוֹסֶפֶה עַל נַחֲלַת הַמָּטָה - שְׁהִירָא
בְּנֵה יוֹרְשָׁה, וְהִבֵּן מִתִּיחַס עַל שְׁבֻט
אֲבִיו. תוֹרָה ד

(ד) וְאִם יִהְיֶה הַיִּבְל - מִכָּאן הִיא
רַבִּי יְהוֹנָדָה אוֹמֵר - תוֹרַת כְּהֵנִים
וַיִּקְרָא פְּרָשָׁה יג, א.

עֲתִיד הַיִּבְל שְׁיִפְסֹק - מוֹמָה שְׁאִמּוֹר
הַכְּתוּב "וְאִם יִהְיֶה", מִשְׁמַע שְׁפָעִימִים
יִהְיֶה וּפְעֻמִּים לֹא יִהְיֶה (סֵפֶר הַזִּכְרוֹן).
וְכִי"תוֹרַת מְנַחֵם" כְּתִב שְׁהַלִּימוֹד אֵינוֹ

ה ופקיד משה ית בני ישראל על מימרא
דיי למימר יאות שבטא דבני יוסף
ממללין:

ו דיין פתגמא די פקיד יי לבנת צלפחד
למימר לדתקין בעיניהון תהוין לנשין ברם
לזרעית שבטא דאבוהן תהוין לנשין:

ו ולא תסחר אחסנא לבני ישראל משבטא
לשבטא ארי גבר באחסנתא שבטא
דאבהתוהי ידבקון בני ישראל:

ח וכל ברתא ורתת אחסנא משבטא דבני
ישראל לחד מזרעית שבטא דאבוהא תהי
לאנתו בדיל די ירתון בני ישראל גבר
אחסנתא אבהתוהי:

ט ולא תסחר אחסנא משבטא לשבטא
אחרנא ארי גבר באחסנתא ידבקון שבטא
דבני ישראל:

י פמא די פקיד יי ית משה בן עבדו בנת
צלפחד:

יא ויהואה מחלה תרצה וחגלה ומלכה ונעה
בנת צלפחד לבני אחי אבוהן לנשין:

יג וכל מחלה תרצה וגו' • כאן מנאן לפי גדלתן זו מזו בשנים, ונשאו כסדר תולדותן. ובכל המקרא מנאן לפי חכמתן, ומגיד ששקולות זו כזו.

~ נקודות משיחות קודש ~ (ע"פ לקו"ש ח"ח עמ' 206 - מותך 'לקראת שבת')

סדר חכמתן דבנות צלפחד

ותהינה מחלה תרצה וחגלה ומלכה ונעה בנות צלפחד לבני דדיהן לנשים:
מחלה תרצה וגו'. כאן מנאן לפי גדלתן זו מזו בשנים, ונשאו כסדר תולדותן, ובכל המקרא מנאן לפי חכמתן, ומגיד ששקולות זו כזו. (במדבר לו, יא. ובפרש"י)

אשל אברהם - הרב אלאשילי

זו כזו - זו מצד חכמתה וזו מצד גדלותה בשנים, ובפרט שהשנים מוסיפות חכמה, כאמור (איוב לב, ז): "ורוב שנים יודיעו חכמה" (ראה תורה מנחם). וראה רש"י לעיל כו, א: "מחלה נעה וגו' - ולהלן הוא אומר: ותהינה מחלה תרצה, מגיד שכולן שקולות זו כזו, לפיכך שנה את סדרן". וראה גם רש"י שמות ו, כו (גבי משה ואהרן).

ובכל המקרא - לעיל כו, לג, כו, א. יהושע יז, ג.
מנאן לפי חכמתן - מחלה נעה וחגלה מלכה ותרצה, דהינו שנעה הקטנה בשנים היתה שניה בחכמתה, ואלו תרצה השניה בגדלותה בשנים היתה הקטנה בחכמתה.
ומגיד - מזה שמנה אותן פעם לפי תולדותן ופעם לפי חכמתן (גרא).
ששקולות - שוות בחשיבותן.

(ח) וכל בת ירשת נחלה - שלא תהיה בן לאביה - בלעיל כו, ח. ולא שכל בת ירשת נחלה, אלא פירושו: כל בת היורשת נחלה, שזהו בשלא תהיה בן לאביה. תורה ט
(יא) מחלה תרצה וגו' - כאן מנאן לפי גדלתן זו מזו בשנים - ונעה היתה הקטנה מביניהן.
ונשאו כסדר תולדותן - ולכן מנאן כאן לפי סדר גדלותן בשנים.

פד דִּיקָתָה, הַדְּבָרִים סִתְרֵי אֱהָדִיד: בְּתַחֲלָה אָמַר שׁ"בְּכָל הַמִּקְרָא מִנְּאֵן לִפִּי חֲכָמָתְךָ" וְהֵינּוּ שְׁלֹא הָיוּ שְׁוֹת בְּחֻמָּה, וְתִכְּרָ לֹאחֲזִי הוֹסִיף "וּמַגִּיד שְׁשִׁקּוּלוֹת זֶה כִּזֹּז"?

וְהַנֶּרְאָה בְּזֶה: בְּחֻמָּה יִשְׁנֵם ב' סוּגִים: א. עֵקֶר הַחֻמָּה - הַפְּגִיעָה עַל יְדֵי לְמוּד וְיִגִּיעָה. ב. חֻמָּה הַנִּקְנִית עַל יְדֵי רַבּוֹי הַשָּׁנִים שֶׁחָלְפוּ - "יָמִים יִדְּבָרוּ וְרַב שָׁנִים יוֹדִיעוּ חֻמָּה".

וּלְפִי זֶה, נֹעֵה אֶף שֶׁהִיָּתָה הַצְעִירָה בְּבִנּוּת צִלְפָּחָד, מִכָּל-מִקּוֹם הִיָּתָה שְׁנִיָּה בְּחֻמָּה, כִּי עַל יְדֵי רַבּוֹי יִגִּיעָתָה, הִגִּיעָה לְחֻמָּה יִתְרָה מִכַּפָּה מֵאֲחִיּוּתָיָהּ. וְלֹאִידָךְ, מִפִּיּוֹן שֶׁהִיָּתָה הַצְעִירָה מִבִּינִיָּהם חֲסֵר אֲצִלָּה הַמַּעֲלָה ד"רַב שָׁנִים יוֹדִיעוּ חֻמָּה", וּבִזְאֵת הִיָּה לְתַרְצָה (שֶׁהִיָּתָה שְׁנִיָּה בְּסֹדֶר הַתּוֹלָדָה וְאַחֲרֹנָה בְּמִנְיֵן הַחֻמָּה) מַעֲלָה עָלֶיהָ.

וְזֶהוּ כְּנֻת רַש"י "שְׁשִׁקּוּלוֹת זֶה כִּזֹּז" הֵינּוּ דְּכֹאֲשֶׁר מִצָּרִפִּים יַחַד ב' סוּגֵי הַחֻמָּה, - חֻמָּתָהּ דְּתַרְצָה שֶׁמַּצֵּד רַבּוֹי הַשָּׁנִים, וְחֻמָּתָהּ דְּנוּעָה שֶׁמַּצֵּד הִגִּיעָה - הַסִּף-הַכֹּל הוּא, "שְׁשִׁקּוּלוֹת זֶה כִּנְגֵד זֶה".

(יב) מִמִּשְׁפַּחַת בְּנֵי-מִנְשֵׁה בְּיִוֶסֶף הָיוּ לְנָשִׁים וְתָהִי נִחְלָתָן עַל-מִטָּה מִשְׁפַּחַת אֲבִיהֶן:

(יג) אֵלֶּה הַמִּצְוֹת וְהַמִּשְׁפָּטִים אֲשֶׁר צִוָּה יְהוָה בְּיַד-מֹשֶׁה אֶל-בְּנֵי יִשְׂרָאֵל בְּעֶרְבַת מוֹאָב עַל יַרְדֵּן יְרֵחוֹ:

חֹזֶק וְנִתְחַזֵּק

קל"ב פסוקים, חול"ה מוחל"ה סימן. חסלת פרשת מסעי

עֲסַרְת מִרִּים

א אֵלֶּה הֵם דְּבָרֵי יִרְמְיָהוּ בֶן-חֶלְקִיָּהוּ מִן-הַכֹּהֲנִים אֲשֶׁר יָשַׁב בְּעֵנְתוֹת מַעְרֵי הַכֹּהֲנִים שֶׁהָיָה בָּאָרֶץ בְּנִימָן: ב אֲשֶׁר הָיָה תַּחֲלַת דְּבַר-יְהוָה אֵלָיו בִּימֵי יְאֹשִׁיָּהוּ בֶן-אֲמֹן מֶלֶךְ יְהוּדָה שֶׁהוּא וְרוּחוֹ הָיוּ צָדִיקִים, ב'שָׁלֹשׁ-עֶשְׂרֵה שָׁנָה לְמָלְכוֹ: ג וַיְהִי יִרְמְיָהוּ נָבִיא כָּל יְמֵי יְאֹשִׁיָּהוּ הַנּוֹתָרִים, בִּימֵי יְהוֹיָקִים בֶּן-יְאֹשִׁיָּהוּ מֶלֶךְ יְהוּדָה וְהַחֲמִידָה נְבוּאָתוֹ עַד-תֵּם עֲשִׂיתִי-עֲשֵׂרָה שָׁנָה לְצִדְקִיָּהוּ בֶן-יְאֹשִׁיָּהוּ מֶלֶךְ יְהוּדָה בְּתֵם מַלְכוּתוֹ בִּשְׁנַת אַחַת עֶשְׂרֵה לְמַלְכוּתוֹ עַד-גָּלוֹת יְרוּשָׁלַם בְּחֹדֶשׁ תַּחֲמִישִׁי כִּי אָז נָפַל צִדְקִיָּהוּ בִּיד מֶלֶךְ בָּבֶל: ד וַיְהִי דְּבַר-יְהוָה אֵלַי לֵאמֹר: ה בְּטָרִם אֲצַרְךָ בְּכַטָּן אִמָּד יִדְעָתִיךָ הַכְּרִיתִי כִּי שְׁתַּחֲוֶה הַגֵּן וּמוֹכֵן לְנְבוּאָה וּבְטָרִם תִּצָּא מִרְחֶם הַקִּדְשִׁתִּיךָ וּפְנִיתִיךָ לְכָד נָבִיא לְגוֹיִם עַל הַגּוֹיִם בָּלָם נִתְתִּיךָ: ו וְאָמַר אֶהְיֶה אוֹי לִי עַל הַמִּנְעִיָּה אֲדֹנִי יְהוָה הִנֵּה לֹא-יִדְעָתִי דְּכָר לְסֹדֶר דְּבַרִּי הַנְּבוּאָה בְּצִחּוֹת תִּלְשׁוֹן כִּי-נִעַר אֲנֹכִי וְלֹא הִרְגַּלְתִּי בָּהּ: ז וַיֹּאמֶר יְהוָה אֵלַי אֶל-תֹּאמַר נִעַר אֲנֹכִי אֶל תִּקְאוּן

שי למורא

ב) ב'שָׁלֹשׁ עֶשְׂרֵה שָׁנָה לְמָלְכוֹ, אִז תַּחֲלִילָה לְשִׁרּוֹת עָלָיו הַשְּׂרָאָת הַנְּבוּאָה. ג) וַיְהִי בִּימֵי יְהוֹיָקִים וְגו', וְהִיא מִתְנַפֵּא גַם בִּימֵי יְהוֹיָקִים כִּנּוּ וּבִימֵי צִדְקִיָּהוּ וְכו'. ה) בְּטָרִם אֲצַרְךָ בְּכַטָּן יִדְעָתִיךָ, בְּטָרִם יִצְרִיתִיךָ צוּרָה בְּכַטָּן אִמָּד, גִּדְלִיתִיךָ. הַקִּדְשִׁתִּיךָ, וּפְנִיתִי אוֹתִיךָ. ו) אֶהְיֶה, לְשׁוֹן קִרְיָאָה עַל הַנִּעַר וְעַל הַנְּאֻגָּה. לֹא יִדְעָתִי דְּכָר, רָצָה לִמְר, דְּכָרִי תוֹכַחְתָּ. כִּי נִעַר אֲנֹכִי, כִּי צָעִיר לְיָמִים אֲנֹכִי, וְאִיד אֶהְיֶה מוֹכִיחַ

הַפְּטֵרָה לַפְּרִשְׁת מִטּוֹת-מַסְעֵי לְשִׁמוּ"ת

בִּירְמִיָּה פֶּרֶק א

א א דְּבָרֵי יִרְמְיָהוּ בֶן-חֶלְקִיָּהוּ מִן-הַכֹּהֲנִים

אֲשֶׁר בְּעֵנְתוֹת בָּאָרֶץ בְּנִימָן: ב אֲשֶׁר הָיָה

דְּבַר-יְהוָה אֵלָיו בִּימֵי יְאֹשִׁיָּהוּ בֶן-אֲמֹן מֶלֶךְ

יְהוּדָה ב'שָׁלֹשׁ-עֶשְׂרֵה שָׁנָה לְמָלְכוֹ: ג וַיְהִי

בִּימֵי יְהוֹיָקִים בֶּן-יְאֹשִׁיָּהוּ מֶלֶךְ יְהוּדָה עַד-תֵּם עֲשִׂיתִי-עֲשֵׂרָה שָׁנָה

לְצִדְקִיָּהוּ בֶן-יְאֹשִׁיָּהוּ מֶלֶךְ יְהוּדָה עַד-גָּלוֹת יְרוּשָׁלַם בְּחֹדֶשׁ תַּחֲמִישִׁי:

ד וַיְהִי דְּבַר-יְהוָה אֵלַי לֵאמֹר: ה בְּטָרִם אֲצַרְךָ בְּכַטָּן יִדְעָתִיךָ וּבְטָרִם

תִּצָּא מִרְחֶם הַקִּדְשִׁתִּיךָ נָבִיא לְגוֹיִם נִתְתִּיךָ: ו וְאָמַר אֶהְיֶה אֲדֹנִי יְהוָה הִנֵּה לֹא-יִדְעָתִי דְּכָר כִּי-נִעַר

אֲנֹכִי: ז וַיֹּאמֶר יְהוָה אֵלַי אֶל-תֹּאמַר נִעַר אֲנֹכִי כִּי עַל-כֵּל-אֲשֶׁר אֶשְׁלַחְךָ תִּלְךָ וְאֵת כָּל-אֲשֶׁר אֲצַוְךָ

שִׁי לְמִוְרָא

לעמים. ט) **את דוד**, את דברי נבואתו. וינע על פי, והעביר את דברי הנבואה שהיו מסדרים בפי. י) **התקדוּתוֹ**, שמתיד פסיד וממנה. **לנתיש**, לעקר. ו**לנתיץ**, לכתת ולשבר. יא) **מקל שקד**, מטה מאיל שקדלים בו שרים. יב) **שקד אני על דברי לעשותו**,

מִתְמַסֵּר וּמִשְׁתַּדֵּל בְּמַהֲרִית לָקֵם אֶת
דָּבָרִי. כִּמוֹ הַשָּׂקֶד שֶׁהוּא מְמַה
לְהוֹצִיא פָּרַח לִפְנֵי שֹׁאֵר הָאֵילָנוֹת.
(יג) **סִיר נְפוּחַ**, סִיר מַעֲלָה
רְתִיחָה. וְהוּא רָמָז עַל יְרוּשָׁלַם.
וּשְׁנָיו, פְּנֵי הֶרְתִּיחָה, כְּלוֹמֵר הַמָּקוֹם
שֶׁמַּעֲלָה רְתִיחָה מְרֻבָּה. פְּרוּשׁ אַחֵר,
"וּפָנָיו", פְּנֵי הַסִּיר, שֶׁהֵצֵד שֶׁל הַסִּיר
שֶׁמִּמֶּנּוּ יוֹצֵקִים, נִקְרָא פָּנָיו. **מִפְּנֵי**
צִפּוֹנָה, מִצֵּד צָפוֹן. (יד) **מִצְפּוֹן**,
מִצֵּד צָפוֹן, וְהִיא כָּבֵל, שֶׁהִיא מְנוּחִית
צָפוֹנִית לְאַרְצֵי יִשְׂרָאֵל. (טו) **כִּי**
הִנְנִי קוֹרְא, כְּלוֹמֵר, אֲשִׁים בְּלִבִּם
שְׁבוּאָה. **מִשְׁפָּחוֹת מַמְלָכוֹת**
צִפּוֹנָה, הַמִּשְׁפָּחוֹת הֵם הַעַמִּים,
וְהַמַּמְלָכוֹת הֵם הַמְּלָכִים. (זז) **תֵּאָזֹר**
מִתְנַדֵּךְ, לִשׁוֹן זָרוֹ, כְּאִשׁ חֵיל. **אֵל**
תַּחַת, אֵל תַּפְחֵד. **פֶּן אֶחָתֶךָ**
לִפְנֵיהֶם, אִם תַּפְחֵד מֵהֶם, אֲשֶׁכֶּר
אוֹתֶךָ לִפְנֵיהֶם, וְיֻכְּלוּ לְהוֹצִיקֶךָ.
(יח) **לְמַלְכֵי יְהוּדָה**, כְּגוֹד מַלְכֵי
יְהוּדָה. (יט) **וְנִלְחַמְנוּ אִלֵּיךְ**,
וְלִחְמֵנוּ נִגָּדֶךָ בְּדַבְּרֵי מִשְׁפָּט, לְסַתֵּר
אֶת דְּבָרֵי נִבְיאוֹתֶיךָ. **לְהַצִּילֶךָ**, שְׂאֵל

תַּדְבֵּר: ח אֶל־תִּירָא מִפְּנֵיהֶם כִּי־אַתָּה אֲנִי
לְהַצִּלָּךְ נֹאם־יְהוָה: ט וַיִּשְׁלַח יְהוָה אֶת־יְדוֹ

וַיֵּצֵעַ עַל-פִּי וַיֹּאמֶר יְהוָה אֵלַי הִנֵּה נָתַתִּי דְבָרִי

בְּפִיךָ: יִרְאֶה הַפְּקֻדֶיךָ | הַיּוֹם הַזֶּה עַל־
הַגּוֹיִם וְעַל־הַמַּמְלָכוֹת לִנְתוֹשׁ וּלְנָתוּן

וּלְהֶאֱבִיד וּלְהָרוֹם לְבָנוֹת וּלְנָפוֹעַ: יֵאֻיְהִי
דְּבִרְיָהוּחַ אֵלַי לֵאמֹר מִה־אֵתָּה רֵאָה יִרְמְיָהוּ

וַאֲמַר מִקֵּל עֶשְׂקֵךָ אֲנִי רֹאֶה: יֵב וַיֹּאמֶר יְהוָה

אֵלַי הַיּוֹמָתָה לְרִאיוֹת כִּי־שָׁקַד אֲנִי עַל־דְּבָרַי
לַעֲשׂוֹת: ַג וַיְהִי דִבְרֵיהוּהָ | אֵלַי שְׁנֵית לֵאמֹר

מִהָאֵתָּה רֹאֶה וְאָמַר סִיר נְפוּחַ אֲנִי רֹאֶה
וּנְפִינִי מִפְּנֵי צָפוֹנָה: יְיָ וַיֹּאמֶר יְהוָה אֵלֵי מִצְפּוֹן

תִּפְתַּח הָרֶעָה עַל כָּל־יֹשְׁבֵי הָאָרֶץ: מוֹ פִּי |
בְּיוֹם הַזֶּה לְרֹאשׁ־מִשְׁפָּחוֹת מְמַלְכֹּת צְפוּנָה

וְנָאִם יְהוָה וּבָאוּ וַנִּתְּנוּ אֵישׁ כְּסָאוֹ פָּתַח |

עֲתָם אֲשֶׁר עֲזָבוּנִי וַיִּקְטְרוּ לָאֱלֹהִים אֲחֵרִים

אֶל־תַּחַת מַפְנֵיהֶם פֶּן־אֲחַתְךָ לִפְנֵיהֶם: יֵה וְאֲנִי

וְיָשָׁבָה לְשׂוּרֵיהֶּ לְכַהֲנֵיהֶּ וּלְעַמּוֹתֵיהֶּ וּלְאֶרֶץ־הָאָרֶץ יֵשׁ וּנְלַחֲמוּ

קִמַּמְתָּ וּדְבַרְתָּ אֲלֵיהֶם אֶת כָּל־אֲשֶׁר אֲנִי אֹמֵר אֶלְתַּחַת אֵל
וְיִבְלֶה לְחַיֵּיךָ יְיָ יִחַ וְאֲנִי הִנֵּה נִתְמַקֵּד נִתְמִי בְּחַ בְּיַד הַיּוֹם לְעִיר
כִּי כָל אֲשֶׁר אֶתְּנֶה לְעֵינֶיךָ וְנִשְׁמַע וְכָל דָּבָר אֲשֶׁר אֶתְּנֶה לְחִמְּךָ וְיִבְלֶה

וְלֹא יִבְלֶה לְךָ יָעוֹן כִּי־אֵתָהּ אֲנִי נֹאסִיחָהּ לְהַ

עטרת מרים

בְּדָבָר בַּעֲבוּר הַנְּעוּרֹת כִּי עַל־פִּל־הַיָּרֵם אֲשֶׁר אֶשְׁלַח תִּלְדָּה וְאֵת
כָּל־אִשָּׁר אֲצֻד תִּדְבָּר: ח אֶל־תִּירָא מִפְּנֵיהֶם מִכִּי מִי אֲשֶׁר אֶשְׁלַח
אֵלֵיהֶם בֶּן בְּשֵׁל בְּלִשְׁנֹה וְיִקְצֹפוּ עֲלֶיךָ כִּי־אֲתָתָה אֲנִי לְהַצִּילָךְ נְאֻם־יְהוָה:
ט וְיִשְׁלַח יְהוָה הַיּוֹשֵׁעַ אֶת־יָדוֹ וְיִנָּע עַל־פִּי וְיֹאמַר יְהוָה אֵלֵי הַנָּה

בְּיָמֵיהֶם כִּי־אֶתְּךָ אֲנִי
בָּרוּךְ שֶׁנֶּעֱמִי בְּדִי בְּפִיךָ נִתְּנִי בְּבָרִי
בְּפִיךָ: יִרְאֶה הַפְּקָדִינִךָ מִנִּי
אוֹתָךְ הַיּוֹם הַזֶּה עַל־הַגּוֹיִם וְעַל־

יִשְׁלַח יְהוָה אֶת־יָדוֹ
אֵלַי הִנֵּה נִתְּנִי דַבְרִי
הַמַּמְלָכוֹת לְנֹתָשׁ לְעֶקֶר מִמָּקוֹמוֹ
וּלְנֹתוֹץ גַּם רַק חֶלֶק וּלְהֶאֱבִיד
לְמִמִּי וּלְהֵרוֹס שׁוּלַל הַבְּנוֹן לְבָנוֹת

וְלִמְנוּשׁ׃ יֵאָדְוֶהוּ דְּבִרְיָהּ אֵל
לְאֹמֵר מִה־אֵתָּה רֵאָה יִרְמְיָהוּ
בְּמִרְאֵה הַנְּבוּאָה, וְאֹמֵר מִקֵּל מִטָּה

וְלֹאֲמֹעַ: יֵא וְיֵהי
רָאָה: יֵב וְיֵאמֶר יְהוָה אֵלֵי
הַיִּטְבָּת לְרָאוֹת כִּי תִשְׁקַד תְּהֵא הוּא

יְהוָה: יבֹּאֲמֹר יְהוָה
יִשְׁקֹד אֲנִי עַל־דְּבָרִי

הָ | אֵלֵי שְׁנִית לֵאמֹר
מִה אֶתָּה רֹאֵה בְּמִרְאֵה הַנְּבוּאָה
עֵינַי חָזְרוּ לְךָ

אָמַר יְהוָה אֱלֹהֵי מִצְרָיִם
רְחִיחָה אֲנִי רֹאֶה וּפְנֵי מָקוֹם
שְׁמַעְלָה רְחִיחָה מִפְּנֵי מַעֲבֹר:
וְהַיָּמִם יִדְבְּקוּ אֶל מִצְרַיִם וְהָיָה

וְהָיָה כִּי יִשְׁמַע ה' אֶת הַקּוֹל אֶת־הַבְּנֵי יִשְׂרָאֵל וְהָיָה לָהֶם אֶת־הַשְׁמָעָה וְהָיָה לָהֶם אֶת־הַשְׁמָעָה וְהָיָה לָהֶם אֶת־הַשְׁמָעָה

לְכָל־מִשְׁפָּחוֹת מִמְּלֻכּוֹת צָפוֹנָה
שֶׁבָּאוּ נָאִים־יְהוָה וּבָאוּ וּנְתַנּוּ
אִישׁ כְּסָאוֹ בְּשׁוֹפְטִים הַיְשָׁבִים עַל

קִמְמֹתַי וּדְבַרְתָּ אֵלֵיהֶם
וְעַל כָּל־עֲרֵי יְהוּדָה לִשְׁמוֹעַ מִנִּי

וְלַחֲמוֹת נַחֲשֶׁת מִשְׁפָּטִי אוֹתָם עֲמָם עַל כָּל־
רַעְתָּם לִבְקֹשׁ דִּין מֵאֵת אֲשֶׁר

וַיִּשְׁתַּחֲוּוּ לַמַּעֲשִׂי יְדִידָהִם:

עַל כֵּן יְהוָה אֱלֹהֵינוּ מְבַרְכִים וְשׁוֹמְרוֹת בְּיָדָם לֶחֳסֵיהֶם

עטרת מרים

ב הלך וקראת באוני יושבי ירושלים לאמר בה אמר יהוה זכרתי וזכר אני לך חסד נעורייך אשר עשיתי עמך בימי נעורייך אהבת האהבה שהיה לי עליך בעת כלולתיך שהיית בבית בן זמון חתנה בבתן תורה, גם זכור לפני שהאמנת בי לכתך אחרי במדבר בארץ לא זרועה שאין בה ירע ורוע ואין מה לאכול: ג וזה קדש בתרומה נחשב ישראל ליהוה שלא יאכלנו זה, כי ישראל ראשית תבואתה המיטב שבכל האומות כל אכליו כל המכלים את ישראל ואשמו אף על פי שהקדוש ברוך הוא מביא האויב בעבור המאם, עם כל זה רעה תבא אליהם לאומות בסוף נאם יהוה כי זכר אני לישראל חסד נעורים שהוא חסד האבות:

שי למורא

ומיתוך. (ב) באוני ירושלים, אל העם אשר בירושלים. זכרתי לך חסד נעורייך, אף על פי שאני מביא רעה בעבור מעשיך הרעים, לא אכלה אותך, וגם אעניש את המציקים לך, כי זכרתי לך חסד נעורייך. אהבת כלולותיך, האהבה שהייתה לי עליך בעת שהיית בבית בן זמון חתנה, כלומר במעמד הר סיני לקבלת התורה. (ג) קדש ישראל לה, נחשבים הם כמו קדש, שלא יאכלנו זה. ראשית תבואתה, המיטב שבכל תבואתו, כלומר, המבחרים שבמין האדם. כל אכליו ואשמו, כל הגוזלים ומכלים את ישראל, יהיו אשמים והרעה תבוא עליהם.

אליך ולא יוכלו לך פייאתך אני נאם יהוה להצילך: ב א ויהי דברי יהוה אלי לאמר: ב הלך וקראת באוני ירושלים לאמר בה אמר יהוה זכרתי לך חסד נעורייך אהבת כלולתיך לכתך אחרי במדבר בארץ לא זרועה: ג קדש ישראל ליהוה ראשית תבואתה כל אכליו ואשמו רעה תבא אליהם נאם יהוה:

הפטרה לפרשת מטות-מסעי לקריאה בציבור ולשמו"ת נדפסה בעמ' רז

אגרות קודש

בי"ה, כ"ד תמוז, ה'תשי"ט

ברוקלין, נ.י.

לכבוד מר פנחס שי' הכהן פלאי

שלום וברכה!

במענה למכתבו, בטח יודע כי אני משתתף במשאלים במכ"ע.

הנני משתמש בהזדמנות זו להביע סיפוק הרוחני שהי לי כשבקרני בעתו הרב דולגין שי' מלוס אנג'לס והוא שם במחנה בראנדייס, וסיפר לי על דבר ההשפעה הטובה שהיתה לך שם ועד כמה נתרשמו מביקורו. לכן תקותי שכי עומד בקישור עם המושפעים, ובפרט אשר כל צעיר הוא משפיע בכוח וברי הוא אשר יהי' בונה בית בישראל, ולכן כל הטבה בענייני כעת נכפלת כמה פעמים ככה בעתיד.

לפלא אשר דוקא בחוברת פא"פ מיום ו' ערב י"ב-י"ג תמוז, ימי הגאולה של כ"ק מו"ח אדמו"ר, אשר פרשת הימים ההם בטח ידועה לך, נעדר בה זכרון הימים האלה. והרי בטח רבים מהקוראים מעוניינים במאורעות כאלו שרישומם ניכר עד היום, ויש מקום לומר ג"כ שאדרבה, אלו אשר לעת עתה עדין אינם מתעניינים בעניינים כאלו, הרי בשבילם ההודעה עד"ז חשובה יותר, וכידוע המשל מחולה שאינו מכיר בחליו, שמצבו אנוש עייז יותר.

בכבוד ובברכה לבשורות טובות.

נעם לי לראות את חותנו שי' בהתועדות ד"ג תמוז, ובטח מסר לך פ"ש ממני.

שיעורי תהלים לשבוע פרשת מטות-מסעי

קטע ממכתב כ"ק אדמו"ר מהוריי"צ

ב"ה א' ט"ו סיון, תרפ"ח, ריגא

... בראשית שנת תרפ"ז באתי בבקשה לכללות אני"ש שי אשר יקבעו, שבבתי-הכנסת אחר תפילת שחרית בכל מנין מתפללים יאמרו שיעורי תהלים (כמו שנחלק לימי החדש), ולאמר אחר זה קדיש כנהוג. ובקשתי זאת **בתקפה עומדת**, לזכות הרבים, (וראוי הי' לעשות כן בכל בית כנסת, כי איננו ענין פרטי של מפלגת החסידים יחיו בפרט), ובגלל זאת יתברכו ממקור הברכות בכל מילי דמיטב מנפש ועד בשר ...

יום ראשון - כ"ה תמוז פרק קיט מתחילת הפרק עד סוף פסוק צו	יום רביעי - כ"ח תמוז מפרק קלה עד סוף פרק קלט
יום שני - כ"ו תמוז פרק קיט מפסוק צז עד סוף הפרק	יום חמישי - כ"ט תמוז מפרק קמ עד סוף פרק קנ
יום שלישי - כ"ז תמוז מפרק קכ עד סוף פרק קלד	יום שישי - א' מנחם-אב פרק כ, מפרק א עד סוף פרק ט
שבת קודש - ב' מנחם-אב פרק כ מפרק י עד סוף פרק יז	

קטע ממכתב כ"ק אדמו"ר מהוריי"צ

[תמוז תרס"ו]

שמעתי מזקני ארץ שבימיהם היה המנהג שכל אחד היה אומר בכל יום את הקאפיטל תהילים לפי שנות חייו. למשל אם מלאו לו כ' שנה ונכנס לשנת הכ"א היה אומר פרק כ"א בתהילים וכן היו אומרים גם את התהילים לפי שנות בניו ובנותיו באמרם שזוהי סגולה שלא ייצאו לתרבות רעה...

יום ראשון כ"ה תמוז

מורה שיעור לשנה פשוטה: מעמ' 196, פרק ט וביאור הענין... עד עמ' צט, דר"ה.

יהודי, ושיש לגלותה בלבד, הרי אין הוא מסתפק בגילוי האהבה
בלבד, אלא הוא יוצר בתוכו אהבה משכלו והתבוננותו, וכן
בְּיִרְאָה וְפֶחֶד – שאין הוא מסתפק בגילוי יראה ופחד טבעיים
בלבד, אלא הוא יוצר בתוכו יראה ופחד משכלו והתבוננותו או

בְּיִשָּׁה וְכו', – "יראת

בושת" שהוא מתבייש

מגדלות הקב"ה לעשות

את הרע בעיני ה', כְּנֹדָע

– כפי שאמר בפרק ד'

בחלק הראשון, שאת

היראה והבושה הוא יוצר

בתוכו משכלו

והתבוננותו. אִי – היא,

נִקְרָאת "הָאֵם רִבְצָת עַל

הָאֶפְרָחִים וְכו'". –

כלומר, על היראה

והאהבה שה"בינה"

(בינתו) ילדה ויצרה.

וְהִנֵּה, עֵקֶר הָאֶהָבָה הִיא

אֲתִדְבָּקוֹת רוּחָא

כְּרוּחָא – עיקר האהבה

הוא ההתדבקות של רוח

אחת ברוח שניה (רוח האדם עם הרוח שלמעלה), כְּמוֹ

שְׁכָתוֹב⁵: "יִשְׁכְּנִי מְנַשְׁיָקוֹת פִּיחוּ וְגו'", כְּנֹדָע. – כשם

שב"נשיקין" בגשמיות, מתאחד ה"הבל הפנימי" של אדם אחד

עם ה"הבל הפנימי" של אדם שני, כך מתאחדת פנימיות הנשמה

עם הפנימיות שלמעלה, על-ידי דיבור התורה, מעשה המצוות,

ובמיוחד על-ידי לימוד תורה בעיון; כפי שרבונו הזקן מסביר

בפרק מ"ה בחלק הראשון – שכשם שב"נשיקין" ישנה התאחדות

"פה בפה", כך גם בדיבור התורה, ישנה התאחדות של פה

האדם המדבר דברי תורה עם הפה שלמעלה – תורה היא הרי

דיבור שלמעלה, "דבר ה' זו הלכה", וכך הלאה. וְעַל זֶה

נֶאֱמַר: "וּבְכָל נִפְשָׁךְ", – שהאהבה תהיה באופן שכל הנפש

(כל כוחות הנפש) תתאחד עם הקב"ה, שָׁחַם הֵם כָּל חֲלָקֵי

הַנֶּפֶשׁ: שָׁכַל וּמִדּוֹת, וּלְבוּשֵׁיהֶם: מַחֲשָׁבָה דְּפִיּוֹר וּמַעֲשֵׂה,

לְדַבָּקָה בְּלֵן בּוֹ יִתְבַּרְךָ. דְּחִינָה, – כלומר: חֲמִדוֹת – של

האדם, תתאחדנה בְּמִדּוֹתָיו יִתְבַּרְךָ, מֶה הוּא רָחוּם וְכו'; –

אף אתה רחום. כשהאדם עושה חסד מצד רחמיו – מתאחדות

או מדותיו עם מדות הקב"ה, וְהַשְׁכָּל – של האדם יתאחד

בְּשָׁכְלוֹ וְחֻקָּתוֹ יִתְבַּרְךָ, הוּא עֵינֵי תְּתוּרָה, – בעיון בתורה

בחכמה ובשכל, שעל-ידיה מתאחד שכל האדם עם השכל

שלמעלה, דְּאוּרִיתָא מַחֲכֵמָה נִפְקָא⁸; – מפני שתורה באה

מחכמה (שלמעלה), וְכֵן הַמַּחֲשָׁבָה – מחשבתו של האדם

1 פֶּרֶק ט בסוף הפרק הקודם, פרק ח', הסביר רבנו הזקן, שהתשובה
2 באופן זה שלאחר שהנפש נוקתה מהחטאים, היא מסוגלת להתעלות
3 מעלה מעלה למקורה ושרשה ולהיות מאוחדת עם הקב"ה ביחוד נפלא
4 כפי שהיתה לפני ירידתה בגוף – זו היא "תשובה עילאה" הבאה אחרי
5 "תשובה תתאה". והביא על

6 כך מהזוהר הקדוש,

7 ש"תשובה עילאה" היא – 1

8 שיעסוק בתורה מתוך יראה 2

9 ואהבה אל הקב"ה. ברם, 3

10 נדרש עדיין ביאור בענין: 4

11 בפרק ד' הביא רבנו הזקן 5

12 מהזוהר, ש"תשובה עילאה" 6

13 היא "תשובה" עילאה, שובה 7

14 של ה' עילאה, (אות ה"א 8

15 הראשונה של שם הוי') – איזו 9

16 שייכות יש לכך לאהבה 10

17 וליראה (ללימוד תורה מתוך 11

18 אהבה ויראה), השייכות 12

19 לאות ו' של שם הוי' – 13

20 לתשובה של ה' עילאה של 14

21 שם הוי' בתחילת הפרק 15

22 הנוכחי, מסביר רבנו הזקן,

23 שהכוונה במה שאומרים ש"תשובה עילאה" היא לימוד תורה מתוך

24 יראה ואהבה, היא יראה ואהבה הנוצרות משכל, כלומר, מהשכל

25 המתבונן בגדולתו של הקב"ה, שוה ענינה של בינה (ההתבוננות בגדולת

26 הוי') ויראה ואהבה אלו דווקא הן החיבור של ה"א עם הו"א (של השכל

27 המתבונן עם המדות הנולדות מהשכל). לאחר מכן יסביר רבנו הזקן

28 מדוע לפגם הברית נדרש דווקא ענין של "תשובה עילאה".

29 וְבִיאור הָעֵינֵי, – לאיזו אהבה ויראה יש שייכות לה' עילאה,

30 כְּמוֹ שְׁכָתוֹב בְּהַר תְּקוּדָה וְתַקְוָנִים בְּכִמָּה מְקוֹמוֹת, דְּבִינָה

31 – אִיָּה – היא, תְּשׁוּבָה עִלְיָא, – כלומר, הכוונה לאופן הבינה

32 כפי שהיא נקראת "אם", ככתוב: "וְהָאֵם רִבְצָת עַל

33 הָאֶפְרָחִים" וְכו'. דְּחִינָה, שְׁעֲלִידֵי שְׁמֵתְבוֹנֵן בְּגִדְלָת ה'

34 בְּהַעֲמֶקֶת הַדַּעַת, וּמִלִּיד מְרוּחַ בִּינָתוֹ דְּחִילוֹ וְרַחֲמֵי

35 שְׁכָלִיִּים, – יראה ואהבה שכליות, – לא שהשכל מגלה בלבד

36 את האהבה והיראה הטבעיות² שכבר נמצאות בו, אלא

37 שהשכל יוצר בו אהבה ויראה, וְכִטּוֹב טַעַם וְדַעַת, – שיש לו

38 על אהבה או יראה אלו טעם שכלי מדוע עליו לאהוב את

39 הקב"ה ומדוע עליו לירא ממנו, כְּעֵינֵי שְׁנֵאמְרֵי: "לֹאֲהָבָה אַתְּ

40 ה' אֱלֹהֶיךָ", מְשׁוּם "כִּי הוּא תִיָּד וְגו'", – המלה "כי" היא

41 נתינת טעם מדוע עליו לאהוב את ה' אלקיך – מפני (משום) "כי

42 הוא חֵייד", זוהי אהבה בעלת טעם שכלי, וְלֹא דִי לֹא – אין הוא

43 מסתפק, בְּאֶהָבָה טְבִיעִית הַמִּסְתַּתֶּר לְבַד וְכו', – בלבו של כל

1. לשון הכתוב – תצא כב, ו. 2. הערת כ"ק אדמו"ר שליט"א: "צ"ע ובידור אם כן הוא. וצל"ע בפמ"ד ועוד". 3. נצבים לו, כ.

4. הערת כ"ק אדמו"ר שליט"א: "כו"כ שינויים (בבי' אתדבקות רבי') למשנת' בפמ"ט". 5. שה"א, ב. 6. ואתחנן ו, ה. 7. ראה

ירושלמי פאה פ"א ה"א. ובכ"מ. 8. זח"ב פה, א.

תורה, וכיון שענינים אלה פוגם – פוגמים, כמח, לכן תיקונו
הוא דיתעסק באוריתא, דמחכמה נפקא. – שיעסוק בתורה
הבאה מחכמה, לכן תיקון פגם הברית, כמובא לעיל בפרק ד'
מהזהר הקדוש (לפי פירוש ה"ראשית חכמה"), הוא דוקא
"תשובה עילאה", שהיא

הענין של "יתעסק

באורייתא בדחילו ורחימו

דקוב"ה. וזהו שכתוב

פתנא דבי אליהו¹⁴:

אדם עבר עברה ונתחייב

מיתה למקום, – הוצאת

זרע לבטלה היא עבירה

שעונשה מיתה בידי

שמים, מה יעשה ויחיה?

אם היה רגיל לקרות דף

אחד – יקרא ב' דפים,

לשנות פרק אחד –

ישנה ב' פרקים וכו'. –

כלומר, תוספת בלימוד

התורה יש בה משום תיקון

על העבירה שעבר ואשר

עונשה מיתה בידי שמים,

כמו ענין פגם הברית.

ההכפלה של הדבר

הנלמד, במקום דף אחד –

שני דפים, במקום פרק אחד –

שני פרקים, היא מפני, וזהו,

כמשל חבל הנפסק וחוזר וקושרו, שנקמקם הקשר הוא

כפול ומכפל, וככה הוא כ"חבל נחלתו" וכו'. – הנשמה

היא הרי קשורה בשרשה ומקורה, ואם על-ידי עבירה נפסקה

התקשרות זו, ועל-ידי תשובה נקשרת הנשמה מחדש – הרי

שהחבל במקום הקישור צריך להיות כפול ומכופל, וזה ענינה

של תורה. וזהו שאמר הפתוב¹⁵: "בחסד ואמת יכפר עון

וגו", "ואין אמת אלא תורה וכו"¹⁶, – כלומר, על-ידי תורה

באה כפרתו של העון, ועון בית עלי – עליו נאמר¹⁷ "אם יכופר

עון בית עלי בזבח ומנחה", אומרים חכמינו ז"ל, בזבח ומנחה

הוא דאינו מתכפר – אבל מתכפר בתורה ונמילות

חסדים, כדאיתא – כמו שכתוב, בסוף פרק קמא – ראשון,

דראש השנה: – הרבי שליט"א מציין ב"הערות ותיקונים"

שנדפסו עם ספר ה"תניא", שדרוש קצת ביאור, מדוע אומר רבנו

הזקן שזה נמצא בסוף הפרק הראשון, בשעה שזה נמצא ארבעה

דפים לפני סוף הפרק, בדף י"ח.

82

1 תתאחד במחשבתו יתברך; וזהו דבר – דיבורו של האדם
2 יתאחד בדבר ה', זו הלכה, וכמו שכתוב: – על תורה¹⁰;
3 "ואשם דברי בפיו", – התורה נקראת "דברי" (הדיבורים
4 שלי), דיבוריו של הקב"ה, וזאת "בפיו", בפיו של האדם הלומד
5 תורה, "ודברי אשר
6 שמתי בפיו"¹¹;
7 והמעשה – התאחדות
8 המעשה של האדם עם
9 המעשה שלמעלה, הוא –
10 על-ידי, מעשה הצדקה,
11 – וחסד, להחיות רוח
12 שפלים, – על-ידיה¹²
13 נעשה מעשה האדם
14 מאוחד עם המעשה
15 שלמעלה, שענינו גם
16 להחיות את הנבראים
17 שהם שפלים, כמו
18 שכתוב¹²: "כי ששת
19 ימים עשה ה' וגו'", –
20 על בריאת הנבראים
21 וחיותם, כתוב הלשון
22 עשיה, "ששת ימים עשה
23 ה'", שכן, וזהו ירידה של
24 כוחות אלקיים, הנמצאים
25 בירידה ובצמצום

בבריאה, כדי לברוא ולהחיות נבראים שהם שפלים, כגודע –
ומבואר, במקום אחר, וזו היא אתדבקות דרוחא ברוחא –
התדבקות רוח ברוח, בתכלית הדבקות – בדרגה העליונה
ביותר של דבקות, ותיחוד, כשהיא מחמת אהבה וכו'. –
למרות שגם בשלימוד התורה אינו מתוך אהבה אלא מתוך
קבלת עול, הרי זה גם כן דבקות של רוח ברוח, אך מתי זה
בתכלית הדבקות והיחוד – הרי זה דוקא כשזה בא מצד אהבה.
ולכן ענינה של "תשובה עילאה" דוקא הוא "דיתעסק באורייתא
בדחילו ורחימו (ביראה ואהבה) דקוב"ה", לימוד התורה מתוך
אהבת ה' ויראת ה', כי דוקא אז הוא תכלית הדבקות והיחוד,
שזהו תוכנה של "תשובה עילאה" – הדבקות ויחוד הנפש עם
אלקות בתכלית הדבקות והיחוד. ולפי שפגם הברית
כהוצאת זרע לבטלה, ואין צריך לומר פעויות, או שאר
אסורי ביאה דאורייתא, או דרבנן – איסורי ביאה מן התורה
או איסורי ביאה מדרבנן, (כי המורים דברי סופרים – דברים
שאיסורם הוא רק מדרבנן, וכו'¹³ – יותר מדברי תורה, מאיסורי

9. שבת קלח, ב. 10. ישעיה נא, טז. 11. שם נט, כא. 12. יתרו כ, יא. 13. ראה עירובין כב, ב. ובכ"מ. 14. לא נמצא שם. ועיין ויק"ר רפכ"ה. 15. משלי טז, ו. 16. ראה ברכות ה, ב. 17. שמואל א ג, ד.

יום שני כ"ו תמוז

מורה שיעור לשנה פשוטה: מעמ' צט, פרק י והנה... עד עמ' 198, כנודע.

- 1 **פֶּרֶק י** בפרק הקודם, פרק ט, הסביר רבנו חזקן ענין "תשובה עילאה",
2 וכפי שהיא מתבטאת בדביקות הנפש באלקות באופן של "אתדבקות
3 רוחא ברוחא", שרוח האדם מתדבקת ברוח שלמעלה, כפי שזה בענין
4 לימוד התורה ובצדקה (וגמילות חסדים).
5 **וְהֵנָּה, תְּשׁוּבָה עִלְיָה זו,**
6 **דְּאַתְדַּבְּקוּתָא דְרוּחָא**
7 **בְּרוּחָא,** – של התדבקות
8 רוח ברוח, עִלְיָה תוֹרָה¹
9 וְגִמְלוֹת חֲסִידִים, הִיא²
10 **בְּכַחַיִּית** הַמְשָׁכָה³
11 **מִלְמַעְלָה לְמַטָּה,** – שכן,⁴
12 גם תורה וגם גמילות
13 חסדים, אינן התעלות
14 העצמית של האדם שהוא⁵
15 מתעלה על־ידי עבודתו,⁶
16 אלא כפי שהוא מתעלה⁷
17 מצד כוח עליון, המעלה⁸
18 אותו למעלה באי־ערוך⁹
19 מאשר התעלותו מצד¹⁰
20 מודריגתו ועבודתו¹¹
21 העצמיות, לְהִיּוֹת –¹²
22 שתהיה, דְּכִי ה' מְשִׁיב¹³
23 **כְּפִיו,** – שהרי אין זה¹⁴
24 מצד כוחו ועבודתו של¹⁵
25 האדם, שכן בעבודתו לא
26 היה יכול אף פעם להגיע לידי כך, אלא זהו כוח שמעניקים לו
27 מלמעלה, שכשיהודי לומד תורה, יהיה בדיבוריו "דבר הוי"
28 ממש, וְכִמו שֶׁכַּתּוּב: "וְאִשָּׁם דְּכָרִי בְּפִיךָ", – הקב"ה עושה
29 זאת, "ואשים", שבפיו של יהודי הלומד תורה יהיה "דברי",
30 דיבוריו של הקב"ה. הרי שבלמוד התורה זה ענין שמלמעלה
31 למטה, שהקב"ה מעניק לאדם כוח זה ומעלה אותו למעלה
32 מעלה מכפי שהוא עצמו מצד עבודתו היה מגיע. כך גם
33 ההתעלות שעל־ידי גמילות חסדים היא גם כן מלמעלה למטה,
34 **"וְיִמִּינוּ תַּחֲבָנֵינוּ"**² – יד ימינו של הקב"ה תחבק אותי, על־ידי
35 **בְּגִמְלוֹת חֲסִידִים,** דְּ"חֶסֶד דְּרוּעָא יְמִינָא וְכוּ"³. – מפני
36 שחסד הוא זרוע הימין, כביכול, שלמעלה, ועל־ידי גמילות
37 חסדים ממשיך יהודי על עצמו חסד שלמעלה, המחבק את
38 היהודי העוסק בגמילות חסדים ובצדקה. הרי זה גם כן ענין
39 מלמעלה למטה, שהחסד שלמעלה מחבק ומלפף את האדם,
40 למעלה מעלה מכפי שהיה יכול להגיע בעבודתו הוא. **אֲבָל**
41 **אֲדָם חֲתָתוֹתוֹן צִירָה לִילָךְ** – ללכת, מִפְּדִרְגָּה לְמִפְּדִרְגָּה מִמַּטָּה
42 לְמַעְלָה, – שיתעלה בעצמו על־ידי עבודתו הנפשית העצמית,
43 **הִיא בְּחִינַת תְּשׁוּבָה עִלְיָה וְאַתְדַּבְּקוּת רִוּחָא בְּרוּחָא,** –
- 44 התדבקות רוח ברוח, **בְּכַחַיִּית הַלֵּב בְּתַפְלָה,** – זוהי עבודת
45 האדם עצמו, שעל־ידי העבודה שלו בכוחות הנפש שלו, הוא
46 מתעלה בדביקות של רוח ברוח עם אלקות, וְכַפְרָט בְּקִרְיָאֵת
47 **"שְׁמַע וּבְרִכּוּתֶיהָ,** – בהן מתבטאת במיוחד עבודת הנפש
48 להתעלות בדביקות
49 באלקות, כְּדִי לִזְמֶר: –
50 ב"קריאת שמע",
51 **"וְאַחֲבָתָה גו' כָּכָל לְכַבֵּד**
52 **וּכְכָל נַפְשָׁךְ וְגו'",**
53 **בְּאַמַּת לְאַמִּיתוֹ,** – זוהי
54 עבודת האדם מלמטה
55 למעלה, להתעלות
56 ממודריגה למודריגה בענין
57 האהבה להקב"ה, כך גם
58 צריך להיות לימוד
59 התורה באופן של מלמטה
60 למעלה, שעל־ידי עבודתו
61 הוא עושה עצמו לכלי
62 לכך, שדבר הוי' יהיה
63 בפיו – ובלשון רבנו חזקן:
64 **וְכֵן: – גַּם, "וְהָיוּ**
65 **חֲדָרִים הָאֵלֶּה וְגו',**
66 **וְדִבְרֶת בֶּם וְגו'",** – שגם
67 זה מוסב הרי על ענין
68 התורה⁵, לְהִיּוֹת דְּכִי ה'
69 **בְּפִיו בְּאַמַּת,** – מפני שהוא כלי ל"דבר הוי'" שבפיו, הרי זה
70 אז באמת, **"וְאִין אַמַּת וְכוּ'",** – אלא תורה⁶, וְכֵן לְקִיָּם כָּל
71 הַמִּצְוֹת, כְּמו שֶׁנֶּאֱמָר: **"אֲשֶׁר קִדְּשֵׁנוּ בְּמִצְוֹתָיו, כְּמו: –**
72 **הַמְלָה "קִדְּשֵׁנוּ" הִיא כְּמו, "הִרִי אֶת מִקְדָּשְׁתָּ לִי", – שעל־ידי**
73 **מִצְוֹת נַעֲשֶׂה "קִדְּשֵׁנוּ," הִיא בְּחִינַת קִדְּשׁ הָעֲלִיּוֹן,** – שיהודי
74 ממשיך על עצמו על־ידי מצוות. "קִדְּשׁ" הִיא לְשׁוֹן פְּרִישׁוֹת
75 וְהַבְדָּלָה, – שהיא בחינה ומודריגה כמו שמופרשת ונבדלת,
76 שְׂאִינֵנוּ יָכוֹל לְהַתְלַבֵּשׁ תוֹךְ עֲלָמִין, – בתוך העולמות, להיות
77 להם חיות פנימית מותאמת למודריגתם, מְשׁוּם דְּכִלָּא קָמִיָּה
78 כָּלָא חֲשִׁיב, – מפני שהכל לגבי יתברך אינו נחשב לכלום,
79 ואין מודריגה זו יכולה להתלבש לפי ערך העולמות, כי אין
80 לעולמות שום ערך כלל לגבי מודריגה זו, אֲלָא בְּכַחַיִּית סוֹכֵב
81 כָּל עֲלָמִין, – המקיפה כל העולמות ומשפיעה בהם בהיותה
82 למעלה מעלה במודריגה מהם, הוּא רִצּוֹן הָעֲלִיּוֹן בְּרוּךְ-הוּא
83 וְכוּ', – הנמשך על־ידי ענין המצוות, כְּמו שֶׁנֶּאֱמָר בְּקִלְקוּמֵי
84 אֲמָרִים – ספר ה"תניא", חלק ראשון, פֶּרֶק מו. וְגַם אַחֵר
85 הַתַּפְּלָה אֲמָרִים: **"אֵלֶיךָ ה' נִפְשִׁי אֲשָׂא",** – התעלות
86 הנפש להקב"ה "מלמטה למעלה", דְּהֵינֵנוּ לְאַתְדַּבְּקָא רִוּחָא

1. ישעיה נא, טו. 2. שה"ש ב, ו. 3. הקדמת תקו"ז. 4. ואתחנן ו, ה ואילך. 5. הערת כ"ק אדמו"ר שליט"א: "שבד"ת הכתיב מדבר – ברכות (יג, ב), וראה ח"א ספמ"ט". 6. הערת כ"ק אדמו"ר שליט"א: "ראה ספמ"ט". 7. תהלים פו, ד.

- 1 בְּרוּחָא - התדבקות רוח
2 ברוח, כָּל הַיּוֹם וְכוּ'. -
3 על-ידי ענין המצוות. וְכָל
4 זֶה עַל-יְדֵי הַהֲתַבּוֹנָנוֹת² בהעמקת הדעת בשתים לפניה ובפסוקי דזמרה כנודע.
5 בְּגִדְלָת אֵין-סוּף
6 בְּרוּךְ-הוּא, בְּהַעֲמֶקֶת הַדַּעַת, בְּ"שְׁתִּים - בשתי הברכות,
7 לְפָנֶיהָ - שלפני קריאת שמע, ובפסוקי דְּזִמְרָה, כְּנוּדֶע. -
- שעל-ידי ההתבוננות הוא
יוצר בקרבו אהבה
להקב"ה, שתתבטא
בלימוד התורה ובקיום
המצוות. זה ענינה של
"תשובה עילאה" מלמטה למעלה - ענינה של עבודת התפלה
והתוצאה שמעבודה זו.

יום שלישי כ"ז תמוז

מורה שיעור לשנה פשוטה: מעמ' 198, ומאחר שהתפלה היא... עד עמ' 198, עילאה).

- 15 ומאחר שהתפלה היא בחינת תשובה עלאה - צריך
16 להקדים לפניה בחינת תשובה תתאה. - הענין של הכנעה
17 ו"לב נשבר", כפי שהסביר לעיל. וְזֶהוּ שְׂאֵמְרוּ רַבּוֹתֵינוּ
18 זְכוּנוֹם-לְבָרְכָהּ בְּמִשְׁנָה⁸: "אין עומדין להתפלל אלא מתוך
19 בְּכֹד רֹאשׁ", וּפְרַשׁ רַש"י
20 - "הַכְנָעָה", - שהאדם
21 שבור ונכנע בתוכו, וְהִיא
22 בחינת תשובה תתאה
23 לְעוֹרֵר - על עצמו,
24 רַחֲמִים כְּנוּדֶע לְעִיל, -
25 בפרק ז' ובפרק ח',
26 וְכִדְלִיף הֵתָם בְּגִמְרָא?
27 מְקַרָא, - כפי שלומדת
28 הגמרא שם מפסוק,
29 דְּכִתִּיב¹⁰: - שכתוב בחנה;
30 "וְהִיא מֵרַת נֶפֶשׁ". -
31 והתפללה להקב"ה, הרי,
32 שכדי להתפלל להקב"ה
33 זה צריך להיות על-ידי
34 הכנה של נפש מרה,
35 ענינה של "תשובה
36 תתאה". אֲכֹן, בְּבִרְיָא
37 שָׁם¹¹: "תִּנּוּ רַבָּנִי, אֵין
38 עוֹמְדִין לְהִתְפַּלֵּל אֵלָא
39 מֵתוֹךְ שְׂמֻחָה". - כלומר,

אגרת התשובה

- ומאחר שהתפלה היא בחי' תשובה עילאה צריך להקדים
לפניה בחי' תשובה תתאה. וז"ש רז"ל במשנה אין
עומדין להתפלל אלא מתוך כבוד ראש ופרש"י הכנעה
והיא בחי' תשובה תתאה לעורר רחמים כנ"ל וכדיליף
התם בגמ' מקרא דכתיב והיא מרת נפש. אכן
בברייתא שם ת"ר אין עומדין להתפלל אלא מתוך
שמחה. ועכשיו בדור יתום הזה שאין הכל יכולין
להפוך לבם כרגע מן הקצה. אזי עצה היעוצה להקדים
בחי' תשובה תתאה בתיקון חצות כנ"ל. וזו שא"א
לו בכל לילה עכ"פ לא יפחות מפעם א' בשבוע לפני
יום השבת כנודע ליודעים שהשבת היא בחי' תשובה
עילאה ושכ"ת אותיות תש"ב אנוש כי בשבת היא
עליות העולמות למקורם כו' ובפרט תפלות השבת
וד"ל. (ובזה יובן מ"ש שובה אלי כי גאלתיך פי' כי
מאחר שמחיתי כעב פשעך היא העברת הסט"א
וגאלתיך מן החיצונים בהתעוררות רחמים עליונים
באתעורותא דלתתא בתשובה תתאה כנ"ל אזי שובה
אלי בתשובה עילאה):
- מה שכתוב¹⁵: - אחרי "מחיתי כעב וגו'": "שובה אלי כי
גאלתיך", פִּרְוֶשׁ כִּי מֵאַחַר שֶׁ"מִחִיתִי כְּעֵב פֶּשְׁעֶיךָ" הִיא
הַעֲבֵרַת הַסְטֵרָא-אַחֲרָא, וְ"גִאלִיתִךָ" מִן הַחִיצוֹנִים
בְּהִתְעוֹרְרוֹת רַחֲמִים עֲלִיוֹנִים, בְּאַתְעוֹרְתָא דְּלִתְתָא -
בהתעוררות שמלמטה, בְּתִשְׁבּוּבָה תִּתְּתָא כְּנוּדֶע לְעִיל - אֵין
"שובה אלי" בְּתִשְׁבּוּבָה עֲלֵיָה):

- 40 שתיכף ומיד עליו לעבור ממצב של מרידות למצב של שמחה,
41 שלמרות שבתחילה צריכה להיות ההכנה לתפלה במרידות,
42 הרי בעמדו להתפלל עליו להיות במצב של שמחה, וְעַכְשָׁו
43 כְּדוֹר יְתוֹם הוּא, שְׂאֵין חָבֵל יְכוּלִין לְהַפִּךְ לָבָם כְּרָגֵע מִן
44 תְּקִיעָה, - אל הקצה, ממרידות לשמחה, כך שלמרות שרגע
45 לפני כן היה במרידות, יעבור מיד לשמחה, אֵין עֶצָה הַעֲוָצָה,

8. ברכות רפ"ה (ל, ב). 9. ל, ב. 10. ש"א א, י. 11. לא, א. 12. הערת כ"ק אדמו"ר שליט"א: "ראה לעיל פ"ז". 13. הערת כ"ק אדמו"ר שליט"א: "איתא הבי' ע"ז בקונ' התפלה פ"א דהיינו דוקא בצדיקים גדולים כו' אבל בשאר כל אדם אי"צ להיות בכל לילה כו'". 14. תורת נתן (למהרנ"ש) בסופו. 15. ישעיה מר, כב.

יום רביעי כ"ח תמוז

מורה שיעור לשנה פשוטה: מעמ' 198, פרק יא ואמנם... עד עמ' ק, לאין קץ.

אגרת התשובה

פרק יא ואמנם להיות כלבו ההכנעה היא בחי'

תשובה תתאה כנ"ל וגם השמחה

בה' שתיהן ביחד. כבר מילתא אמורה בלק"א ס"פ

ל"ד. כמ"ש בזה"ק חדוה תקיעא בלבאי מסטרא דא

וכו' ובצירוף עוד האמונה והבטחון להיות נכון לבו בטוח

בה' כי חפץ חסד הוא וחנן ורחום ורב לסלוח תיכף

ומיד שמבקש מחילה וסליחה מאתו ית' (כרוב רחמין

מחה פשעי כבסני טהרני וכל עוונותי מחה וכו') בלי

שום ספק וס"ס בעולם. וכמו שאנו מברכין בכל

תפלת י"ח תיכף שמבקשים סלח לנו כו' ברוך אתה ה'

חנן המרבה לסלוח והרי ספק ברכות להקל משום

חשש ברכה לבטלה אלא אין כאן שום ספק כלל

מאחר שבקשנו סלח לנו מחל לנו. ואילו לא היינו

חוזרים וחוטאים היינו נגאלין מיד כמו שאנו מברכין

בא"י גואל ישראל. והרי אפי' במדת ב"ו כן שצריך

האדם למחול תיכף ומיד שמבקשים ממנו מחילה ולא

מחה פשעי², "בכסני

טהרני"³, - מחטאי, "וכל עונותי מחה וכו"⁴, - כל הבקשות

הללו - מוחל לו הקב"ה מיד, בלי שום ספק וספק ספקא

בעולם. - אם הקב"ה מוחל לו, אלא בודאי הוא מוחל לו, ובכמו

שאנו מברכין בכל תפלת י"ח - תפלת "שמונה עשרה", תכף

- מיד לאחר, שמבקשים "סלח לנו כו'" - הרי מיד לאחר

שמבקשים "סלח לנו", אומרים: "ברוך אתה ה' חנן המרבה

לסלח", - מברכים מיד על סליחתו ומחילתו של הקב"ה, והרי

- הדין הוא: ספק ברכות להקל, - ולא לברך, משום חשש

ברכה לבטלה⁵. - שלכן, אם אדם מסופק אם עליו לברך ברכה

מסויימת או לא, עליו להקל ולא לברך. שאם היה עדיין ספק

אם הקב"ה מוחל או לא, כיצד ניתן לברך "חנן המרבה לסלוח"?

אלא אין כאן שום ספק כלל, מאחר שבבקשנו "סלח לנו"

"מחל לנו", - ודאי הדבר שהקב"ה מוחל לנו, ואילו לא היינו

חוזרים וחוטאים - היינו נגאלין מיד, כמו שאנו מברכין:

"ברוך אתה ה' גואל ישראל". - שהקב"ה גואל את בני

ישראל, כי אחרי תשובה ומחילה, באה הגאולה מיד. מדוע,

אכן, אין הגאולה באה בפועל? - הרי זה מפני שחוזרים

וחוטאים. והרי אפילו במדת בשר-רוח כן, שצריך האדם

למחל תכף ומיד שמבקשים ממנו מחילה, ולא יהא אכזרי

1 פֶּרֶק יֵא. בפרק הקודם, פרק י', הסביר רבנו חזקן, כיוון שתפלה היא

2 ענין "תשובה עילאה", יש להקדים לפני התפלה הענין של "תשובה

3 תתאה", שהיא הכנעה ו"לב נשבר", הבאה מצד חשבון הנפש

4 והתעוררות רחמים על נפשו. כפי שהמשנה אומרת "אין עומדין להתפלל

5 אלא מתוך כובד ראש", שלפי

6 פירוש רש"י, הכוונה

7 ל"הכנעה", שהיא "תשובה 1

8 תתאה"; אך, בברייתא כתוב, 2

9 שתפלה צריכה להיות מתוך 3

10 שמחה, "אין עומדין להתפלל 4

11 אלא מתוך שמחה", וכיוון 5

12 שבזמננו אנו, לא כל אחד 6

13 יכול לעבור תיכף ומיד 7

14 מהכנעה ולב נשבר לשמחה - 8

15 הרי העצה היעוצה היא, 9

16 לעסוק ב"תשובה תתאה" 10

17 בזמן אחר - כמו ב"תיקון 11

18 חצות", שישמש כהכנה 12

19 לתפלה; ואילו בשעת התפלה, 13

20 תשרור בו ענין השמחה 14

21 הנדרשת בתפלה. בפרק 15

22 הנוכחי, אומר רבנו חזקן, 16

23 שלמרות האמור לעיל, אפשר 17

24 הדבר שתהיינה שתיהן יחדיו, 18

25 הכנעה ולב נשבר מ"תשובה תתאה" והשמחה של העבודה להקב"ה

26 בתפלה - שהרי, למרות שדן שתי תנועות הפכיות בנפש, מרידות

27 ושמחה, בכל זאת, כשהן באות משתי סיבות נפרדות, יכולות הן להיות

28 יחד, במיוחד בענין זה, כשהשברון עצמו משמש גורם לבטחון, שהקב"ה

29 יסיר את הסיבה לשברון הלב, כלומר, הקב"ה מחל לו - דבר שהוא

30 כשלעצמו מביא לשמחה.

31 ואמנם, להיות - כדי שיהיו בלבם תהפוכה, - ושברון הלב,

32 היא בחינת התשובה תתאה בנזכר לעיל, וגם השמחה בה',

33 - וכן השמחה מעבודתו את הקב"ה הנדרשת בעבודת התפלה,

34 תהיינה שתיהן ביחד - לא שתהיינה בשני זמנים נפרדים,

35 ההכנעה ו"תשובה תתאה" בשעת "תיקון חצות", והשמחה

36 בשעת התפלה, אלא בשעת התפלה עצמה תהיינה שתיהן יחד,

37 כבר מילתא אמורה - הדברים אמורים כבר בלקוטי אמרים

38 - בספר "התניא" חלק ראשון, סוף פרק לד, - שכיוון

39 שהמרירות ו"לב נשבר" שלו באים מצד מצב גופו ונפשו

40 הבהמית, והשמחה באה מצד הנשמה - הנפש האלקית והניצוץ

41 האלקי המלוכשים בו להחיותו, הרי כיוון שדן באות משתי

42 סיבות נפרדות - יש באפשרות שתי התנועות (תנועת המרירות

43 ו"לב נשבר" ותנועת השמחה) להיות יחד. כמו שכתוב בזה"ק

- 1 מלמחל, - אלא עליו למחול מיד, ואפלו בקוטע יד חברו, - למחל - גזר דוד עליהם שלא יבאו בקהל ה', שהם רחמנים
2 ומבקש מחילה מחבירו - על חברו למחול לו, בראיתא - וכו', - שכיוון שחסרה לגבעונים הרחמנות ולא רצו למחול, אין
3 כאמור בנמרא בסוף
4 פרק ח דבבא קמא,
5 ואם בקש ממנו ג' 1 יהא אכזרי מלמחול ואפי' בקוטע יד חברו כדאי'
6 פעמים ולא מחל לו - 2 בגמ' בספ"ח דב"ק. ואם ביקש ממנו ג"פ ולא מחל
7 שוב אין צריך לבקש 3 לו שוב א"צ לבקש ממנו. והגבעונים שביקש דוד
8 ממנו, והגבעונים 4 המלך ע"ה מהם מחילה בעד שאול שהמית את
9 שבקש דוד המלך עליו 5 הגבעונים ולא רצו למחול גזר דוד עליהם שלא יבאו
10 השלום מהם מחילה 6 בקהל ה' שהם רחמנים וכו' כדאי' בפ"ח דיבמות.
11 בעד שאול שהמית את 7 ובמדת הקדב"ה עאכ"ו לאין קץ.
12 הגבעונים, ולא רצו

יום חמישי כ"ט תמוז

מורה שיעור לשנה פשוטה: מעמ' ק, ומה שמשבחים ומברכים... עד עמ' 200, היא מיד.

- 25 ומה שמשבחים ומברכים את ה' חנון המרבה לסלח" - ותכלית, אלא בבחינת אינסוף, - בלי גבול ותכלית, כמו
26 כל השבחים שמשבחים בהם את הקב"ה ב"שמונה עשרה" הם שבתוב: "כי לא כלו רחמיו", - שמדת הרחמים של הקב"ה
27 הרי דברים שרק הקב"ה עושה אותם ולא האדם, ואם משבחים היא בלי סוף. ולגבי בחינת אינסוף אין הפרש כלל בין
28 את הקב"ה שהוא מרבה לסלוח הרי הכוונה היא גם שרק הוא מספר קטן לגדול, דבבא קמא בפ"ה ממש חשיב, - שכן,
29 עושה כך; וכיוון שאנו
30 אומרים, שגם מדתו של
31 אדם היא כך, שעליו
32 למחול כשמבקשים ממנו
33 מחילה, איזה שבח יש
34 בכך להקב"ה? - אלא,
35 השבח להקב"ה מתבטא
36 בכך שהוא "המרבה" -
37 לסלוח, דיקא, - דוקא,
38 ובמו שבתוב בעזרא:
39 "ורב לסלח", דתינו
40 שבמדת בשר ודם, אם
41 יחטא איש לאיש ובקש
42 ממנו מחילה ומחל לו
43 ואחר כך חזר לסורו -
44 וחטא שוב כנגדו, קשה
45 מאד שימחל לו שנית,
46 ומכל שכן בשלישית
47 ורביעית, - אם מחל לו
48 והוא שוב חטא נגדו,
49 בודאי שקשה הדבר מאד

אגרת התשובה

- ומה שמשבחים ומברכים את ה' חנון המרבה לסלוח המרבה דייקא וכמ"ש 8 וגדול וכו'. - הרי שאין
9 הבדל כלל אם שהוא בעזרא ורב לסלוח. דהיינו שבמדת ב"ו אם יחטא איש
10 מוחל בפעם הראשונה או לאיש וביקש ממנו מחילה ומחל לו ואח"כ חזר לסורו
11 הרבה פעמים, ולכן קשה מאד שימחול לו שנית ומכ"ש בשלישית ורביעית. 12 מעביר אשמותינו בכל
13 אבל במדת הקב"ה אין הפרש בין פעם א' לאלף 13 שנה ושנה, וכל
14 פעמים כי המחילה היא ממדת הרחמים ומדותיו 14 החטאים שמתוודים -
15 הקדושות אינן בבחי' גבול ותכלית אלא בבחי' א"ס 15 עליהם, כ"על חטא" מדי
16 כמ"ש כי לא כלו רחמיו. ולגבי בחי' א"ס אין הפרש 16 שנה, אף שחזר ועבר
17 כלל בין מספר קטן לגדול דכולא קמו' כלא ממש 17 עליהם - חזר ומתודה
18 חשיב ומשוה קטן וגדול וכו'. ולכן מעביר אשמותינו 18 עליהם ביום הפסוקים
19 בכל שנה ושנה וכל החטאי' שמתוודים בעל חטא מדי 19 פשנה הנאה, וכן
20 שנה אף שחזר ועבר עליהם חזר ומתודה עליהם 20 לעולם. וכל שנה ושנה
21 ביוה"כ בשנה הבאה וכן לעולם. ובכל שנה ושנה 21 כמו בן בכל יום ויום ג'
22 לאו דוקא אלא כמו כן בכל יום ויום ג"פ מברכי' בא"י 22 פעמים מברכים: "ברוך
23 חנון המרבה לסלוח וכמאד"ל תפלה כנגד תמידין 23 אתה ה' חנון המרבה
24 תקנוה. ותמיד של שחר ה' מכפר על עבירות הלילה 24 לסלח", - על המחילה
25 ותמיד של בין הערביים על של יום וכן מדי יום ביום 25 שהקב"ה מוחל אז,
26 ובמאמר רבותינו זכרונם לברכה: תפלה כנגד תמידין 26 ותקנוה, ותמיד של שחר היה מכפר על עבירות הלילה,
27 ותמיד של בין הערביים - היה מכפר, על - עבירות, של יום, 27 ותמיד של בין הערביים על של יום וכן מדי יום ביום
28 וכן מדי יום ביום לעולם; - היתה המחילה שמוחל הקב"ה על
29 למחול לו שוב בפעם השלישית ובפעם הרביעית. אבל במדת
30 הקדוש ברוך הוא אין הפרש בין פעם אחת לאלף פעמים,
31 כי המחילה - שמוחל הקב"ה, היא ממדת הרחמים, - של
32 הקב"ה, ומדותיו הקדושות - של הקב"ה, אינן בבחינת גבול

- 1 העבירות עלידי קרבן התמיד (ועתה עלידי תפלה ותשובה).
 2 אך, במה מתבטא ההבדל בין המחילה שבכל יום, למחילה של
 3 יום כיפור, שאנו אומרים "מעביר אשמותינו בכל שנה ושנה" –
 4 המוסב על יום כיפור? – אלא שיום הכפורים מכפר על
 5 עבירות חמורות, והתמיד, שהוא קרבן
 6 עולה, מכפר על מצות
 7 עשה בלבד, וכן – גם,
 8 התפלה בזמן תה –
 9 כשאין אפשרות להקריב
 10 קרבנות, עם התשובה, –
 11 שבשעת התפלה, תפלה
 12 היא הרי במקום קרבנות
 13 התמיד – היא גם כן
 14 מכפרת רק על מצות
 15 עשה בלבד, בנוסף לעיל.
 16 – שבשעת התפלה
 17 מברכים "חנן המרבה
 18 לסלוח" – על המחילה
 19 שמוחל אז הקב"ה. ואין
 20 ענין של "אחטא" –
 21 ואשוב", – שחכמינו ז"ל
 22 אומרים¹¹ על האומר כך: "אין מספיקין בידו לעשות תשובה",
 23 שלכאורה קשה: אם שלש פעמים ביום אומרים "חנן המרבה
 24 לסלוח" מפני שעושים אז תשובה, ובינתיים ישנו שוב ענין
 25 החטאים, הרי שהוא עוסק תמיד בחטא ובתשובה על החטא? כי
 26 – "אחטא ואשוב", הנינו דוקא שבשעת החטא היה יכול
 27 לבפש' יצרו, אלא שסומך בלבד על התשובה, – שיעשה
 28 לאחר מכן, ובגלל כך אין הוא כובש את יצרו הרע וחוטא, ולכן
 29 הואיל והתשובה גורמת לו לחטא – שהרי הוא סומך על
 30
- התשובה, ולכן הוא חוטא, "אין מספיקין וכו'". – בידו לעשות
 תשובה, ואף גם זאת – בשעה שהוא סומך על תשובתו
 המאוחרת, וזה גורם לו לחטא, הרי, "אין מספיקין דיקא, –
 חכמינו ז"ל משתמשים בלשון "אין מספיקין" דוקא, שלא עוזרים
 לו בכך, עלידי מתן
 אפשרות לעשות תשובה,
 אבל אם דחק ונתחזק
 ונתגבר על יצרו ועשה
 תשובה – מקבלין
 תשובתו. – כל האמור
 הוא בשעה שישנו הענין
 של "אחטא ואשוב", כי
 בשעת החטא הוא סומך
 על התשובה, אבל אנו
 שמבקשים בכל יום:
 "סלח לנו" – אנו
 מקדימין לבקש:
 "והחזירנו בתשובה
 שלמה לפניך", –
 שהתשובה תהיה שלמה,
 דהינו שלא נשוב עוד
 לבסלה, – שלא נחטא
 עוד, וכן ביום הכפורים מבקשים: "יהי רצון מלפניך שלא
 אחטא עוד" – הרי שאין הוא סומך על התשובה, באופן
 שתגרום לו לחטא – ולכן מספיקין ומספיקין, – מעניקים
 ומעניקים לו ההודמנות לחזור בתשובה, כמאמר רבותינו
 וברונים לברכה¹²: "הבא לטהר מפנין אותנו" – "הבא"
 דיקא, – דוקא, לשונם של חכמינו ז"ל "הבא לטהר" מדויק
 הוא, והכוונה היא מיד שפא – לעשות תשובה – עוזרים לו
 מיד, ואי לזאת, גם הפליחה והמחילה היא מיד.

יום שישי א' מנחם-אב

מורה שיעור לשנה פשוטה: מעמ' 200, ומ"ש וחמאתי... עד עמ' קא, פשעיו.

- 61 ומה שכתוב¹³: "וחמאתי נגדי תמיד" – אין המבין להיות
 62 תמיד עצב נבזה חס'
 63 ושלום, – להיות שריו
 64 בעצבות תמידית מפאת
 65 חטאיו, דהא בתיב
 66 בתריה¹⁴: – שהרי כתוב
 67 לאחר מכן: "תשמיעני
 68 ששון ושמחה וגו' ורוח
 69 נדיבה תסמכני וגו'¹⁵,
 70 ומשום שאריות להיות
 71 כל ימיו בתשובה עלאה, שהיא – התנועה של "תשובה
 72 עלאה" היא בשמחה רבה בנוסף לעיל. – הרי מה שחכמינו
- ז"ל אומרים¹⁶ שעל אדם להיות "כל ימיו בתשובה", הכוונה
 היא ל"תשובה עילאה"
 הנעשית בשמחה גדולה,
 שלכן מבקשים "תשמיעני
 ששון ושמחה", להיות
 שריו בשמחה מתשובה זו,
 אלא – הכוונה במה
 שכתוב "וחמאתי נגדי
 תמיד" היא, "נגדי"
 דיקא, – ממולי דוקא,
 כמו: "ואתה תתיצב מנגד"¹⁷,
 ופירש רש"י – "מרחוק". – כך, שהכוונה היא, 84

אגרת התשובה

11. יומא פה, ב. 12. שבת קד, א. יומא לח, ב. 13. תהלים שם, ה. 14. שם, י. 15. שם, יד. 16. ראה שבת קנג, א. 17. שמואל ב יח, יג. 18. במדבר ב, ב.

- 1 שמרחוק, במחשבתו, יזכור תמיד על חטאו. וְהַמְכוּן, -
2 והכוונה בכך היא רק לבלתי רום לבבו, ולהיות שפלי רוח
3 כְּפִנִי כָּל הָאָדָם, כְּשִׁיהִיה לִזְכָּרוֹן בֵּין עֵינָיו שְׁחָטָא נֶגְדַּה.
4 - בודאי שלא ירום לבבו, ויהיה שפלי רוח בפני כל אדם (כפי
5 שמוסבר בפרק ל', בחלק
6 הראשון, שגם לגבי קל
7 שבקלים הוא יכול להיות
8 שפלי רוח, בהתבוננו
9 במעמד ובמצב של אותו
10 קל שבקלים ובמעמד
11 ובמצב שלו). ולא זו
12 בלבד, שהזכרון מרחוק
13 של חטאיו, לא ישפיע
14 עליו עצבות, אלא
15 אדרבה, זה יעזור לו
16 להיות בשמחה, שכן -
17 וְאִדְרָבָה, לְעֵינֵי הַשְׂמָחָה
18 יוֹעִיל זְכוּרֹן חֲחָטָא בִּיתֵּר שְׂאֵת, בְּכִדִּי לְקַבֵּל בְּשִׂמְחָה כָּל
19 הַמְּאֲרָעוֹת הַמְּתַרְגְּשׁוֹת וּבְאִתּוֹ, בֵּין מִן הַשָּׁמַיִם, בֵּין עַל־יְדֵי
20 הַתְּבִרִיּוֹת, בְּרַבּוֹר אוֹ בְּמַעֲשֶׂה - שֶׁמַּצְעֵרִים אוֹתוֹ עַל־יְדֵי
21 דִּבּוּרִים, אוֹ שְׁעוּשִׁים לוֹ רַע בְּמַעֲשִׂים - יִקַּבֵּל כָּל זֹאת בְּשִׂמְחָה,
22 בִּידְעוֹ שֶׁהוּא חֲטָא אִי פֶּעַם, וּבִצְעַר שֶׁמַּצְעֵרִים אוֹתוֹ יֵשׁ מִשּׁוֹם
- יסורים העוזרים לכפרתו. (וְזוֹ - זכרון החטא, עֲצָה מִזְכָּה
לְהַנְצֵל מִכַּעֲס - על הזולת, וְכָל מִינֵי קִפְיָא וְכוּ'). - על
הזולת, מפני שכשהוא זוכר שהוא חטא אין הוא כועס על מי
שהעליב אותו. וְכִמְאֵמֶר רַבּוּתֵינוּ זְכוּרֹנִם לְבָרְכָהּ!
"הַנֶּעֱלִיבִין וְאִינֵן עוֹלְבִין,
שׁוֹמְעִים חֲרַפְתָּם וְאִין
מְשִׁיבִים, עוֹשִׂים
מֵאֲהָבָה וּשְׂמִיחִים
בְּיִסּוּרִים וְכוּ", - עליהם
אומר הכתוב²⁰: "ואוהביו
כצאת השמש בגבורתו".
חכמינו ז"ל מונים כאן
שלש מדריגות; אלה
שנעליבים ואינם עולבים,
הם מתרצים את עצמם,
אבל אינם עולבים את
הזולת; שומעים חרפתם
ואינם משיבים כלל; לא זו בלבד שאינם עולבים את
מעליביהם, ואף אינם עונים להם כלל, אלא הם גם שמחים
ביסורים שמייסרים אותם; מחמת שהם זוכרים, שהם חטאו אי
פעם, הם שמחים ביסורים המהווים כפרתם. וְכָל הַמַּעֲבִיר עַל
מְדוּתוֹ - מַעֲבִירִים לוֹ עַל כָּל פְּשָׁעָיו!²¹

אגרת התשובה

והמכוון רק לבלתי רום לבבו ולהיות שפלי רוח בפני
כל האדם כשיהיה לזכרון בין עיניו שחטא נגד ה'.
ואדרבה לענין השמחה יועיל זכרון החטא ביתר שאת
בכדי לקבל בשמחה כל המאורעות המתרגשות ובאות
בין מן השמים בין ע"י הבריות בדיבור או במעשה
(וְזוֹ עֲצָה טוֹבָה לְהַנְצֵל מִכַּעֲס וְכָל מִינֵי קִפְיָא וְכוּ')
וכמארוז"ל הנעליבים ואינן עולבין שומעי' חרפתם ואין
משיבי' עושים מאהבה ושמחי' ביסורי' וכו' וכל
המעביר על מדותיו מעבירי' לו על כל פשעיו:

יום שבת קודש ב' מנחם-אב

מורה שיעור לשנה פשוטה: מעמ' קא, פרק יב וטעם השמחה... עד עמ' 202, ימצא טוב.

- 45 **פֶּרֶק יב.** בפרק הקודם, פרק יא, הסביר רבנו הזקן, שמה שעל בעל
46 תשובה לזכור תמיד שחטא, "וחטאתי נגדי תמיד", אין הכוונה שהדבר
47 ישפיע עליו עצבות ובושה תמידיים, המהווים הפרעה לעבודה בשמחה,
48 אלא הכוונה היא שהזכרון יהיה מרחוק בלבד, כעומד לנגד עיניו מה
49 שחטא בעבר, וזה משפיע
50 שלא יגבה לבו ויהיה שפלי
51 בפני כל אדם.
52 זאת ועוד - זכרון החטא יהיה
53 בו מעלה בנוגע לענין
54 השמחה, שכן, על־ידיה
55 יקבל בשמחה כל מה שיארע
56 לו, הן אירועים מן השמים והן
57 אירועים על־ידי בני אדם
58 העולבים בו בדיבור או עושים
59 לו רע במעשה - יקבל כל
60 היסורים הללו בשמחה, מפני שהוא זוכר את החטא שחטא נגד הקב"ה.
61 בפרק הנוכחי, יסביר רבנו הזקן טעמו של דבר, מדוע היסורים שהוא
- סובל - יביאו לו שמחה.
וְטַעֲם הַשְׂמִיחָהּ - שִׂישְׁמָה, בְּיִסּוּרֵי הַגּוֹף, לְפִי שְׂהִיא -
היסורים ההם מִזְכָּה גְּדוֹלָה וְעֲצוּמָה לְנַפֵּשׁ הַחֲמוּמָא,
לְמַרְקָה בְּעוֹלָם הַחַיִּים וְלְהַצִּילָהּ מִהַמְּרוֹק בְּגִיחָנָם (בְּפֶרֶט
בְּדוּרוֹתֵינוּ אֵלֶּה, שְׂאִין
בִּיכּוּלָה לְהַתְּעִנּוֹת כְּפִי
מִסְפֵּר כָּל הַצּוּמוֹת
טוֹבָה גְּדוֹלָה וְעֲצוּמָה לְנַפֵּשׁ
הַחֲמוּמָא לְמַרְקָה בְּעָה"ז וְלְהַצִּילָהּ מִהַמְּרוֹק בְּגִיחָנָם
(בְּפֶרֶט בְּדוּרוֹתֵינוּ אֵלֶּה שְׂאִין בִּיכּוּלָה לְהַתְּעִנּוֹת כְּפִי
מִסְפֵּר כָּל הַצּוּמוֹת שֶׁבְּתִיקוּנֵי תִשּׁוּבָה מֵהָאֲר"י ז"ל - כְּנוֹזֵכַר
לְעִיל בְּפֶרֶק ג', הַצְּרִיכוֹת
מִסְפֵּר כָּל הַצּוּמוֹת שֶׁבְּתִיקוּנֵי תִשּׁוּבָה מֵהָאֲר"י ז"ל - לְמַרְקָה הַנַּפֵּשׁ, לְהַצִּילָהּ
הַצְּרִיכוֹת לְמִירוֹק הַנַּפֵּשׁ לְהַצִּילָהּ מִמְּרוֹק בְּגִיחָנָם) וְכִמְו
וְכִמְו"ש הַרְמִב"ן ז"ל בְּהַקְדָּמָה לְפִי אוֹיֵב שְׂאִפִּי יִסּוּרִים
שֶׁל אוֹיֵב ע' שְׁנָה אֵין לְהֵן עֶרֶךְ כָּלֵל לְיִסּוּרֵי הַנַּפֵּשׁ שְׂעָה אַחַת
ע' שְׁנָה - אֵין לְהֵן עֶרֶךְ כָּלֵל לְיִסּוּרֵי הַנַּפֵּשׁ שְׂעָה אַחַת
בְּגִיחָנָם, - שְׁעָה אַחַת שֶׁל יִסּוּרֵי הַנַּפֵּשׁ בְּגִיחָנָם, גְּרוּעָה בְּהַרְבֵּה

19. שבת פח, ב. גיטין לו, א. 20. שופטים ה, לא. 21. ראש השנה יז, א. 1. הערת כ"ק אדמו"ר שליט"א: "הנקודה בכ"ז שהחילוק והטובה בשנים בכמות ובאיכות; יסורי הגוף (הנפש), אש דעוה"ז (דגיהנום) א' מששים צל (גלגל השמש), טפח (אלפים מילין)". 2. הערת כ"ק אדמו"ר שליט"א: "ב' הל' - י"ל כמות, איכות". 3. הערת כ"ק אדמו"ר שליט"א: "ובמילא צאתו מעוה"ז - כביאתו". 4. הערת כ"ק אדמו"ר שליט"א: "משמע שזהו עוד ענין".

36 וְהוּא שְׁאֵמְרוּ רַבּוֹתֵינוּ זְכוֹנָם לְבָרְכָהּ עַל פְּסוּקָהּ:
37 "וְהִתְקַדְּשְׁתָּם וְהִיִּיתָם קְדוֹשִׁים" - אֲדָם מְקַדֵּשׁ עַצְמוֹ מְעַט
38 (כ"ק אדמו"ר שליט"א: כמות) מְלֻמָּטָה, (כ"ק אדמו"ר שליט"א: א:
39 איכות) מְקַדְּשִׁין אוֹתוֹ הֶרְבֵּה מְלֻמָּעָה וְכו'. - פְּעוּלָתוֹ
40 הַפְּעוּטָה שֶׁל הָאָדָם לַמְּטָה
41 בְּקִדּוּשׁ עַצְמוֹ - גּוֹרֵמַת
42 קְדוּשָׁה רַבָּה בִּיטוּר עֲלִי
43 מְלַמְעֵלָה, (וְכַמוֹ)
44 שְׁנֵת־בָּאֵר לְעִיל - בִּפְרָק י'
45 ב"אגרת התשובה" וּבִפְרָק
46 מ"ו בְּחֶלֶק הָרִאשׁוֹן, בְּעֵנִין
47 "אֲשֶׁר קִדְּשָׁנוּ בְּמִצְוֹתֵינוּ"
48 וְכו', - ש"קדשנו" מִלְשׁוֹן
49 "קִדְּשׁ" הֵינּוּ בְּחִינַת
50 "סוֹכֵב כָּל עֲלָמִין",
51 (וְכו'). - שְׁלַמְעֵלָה
52 מְעוֹלְמוֹת, וְאֵין
53 בִּאֲפִשְׁרוּתָהּ לְהַתְּלַבֵּשׁ
54 בָּהֶם בִּפְנִימִיּוֹת, רַק
55 בְּבַחֲזִית סוֹבֵב וּמְקִיף עַל
56 הָעוֹלָמוֹת; הָרִי, שְׁעִל־יָדִי
57 מִצּוּה בִּפְעוּלָה גִּשְׁמִית
58 לַמְּטָה, מִמְּשִׁיךְ יְהוּדִי עַל
59 עַצְמוֹ קְדוּשָׁה לֹא רַק
60 מִהָעוֹלָמוֹת הָעֲלִיּוֹנִים
61 בִּיטוּר, אֲלֵא מִמְּדִרְיָגָה שֶׁהִיא לַמְּעֵלָה מְכַל הָעוֹלָמוֹת. וְכַבָּה
62 מְשִׁיךְ הוּא בְּעֵנִין שְׁכָר וְעִנְשׁ, - שֶׁשְׁכָר הַמִּצּוּה הוּא לֹאֵין עֵרוֹךְ
63 נִעְלָה מִהַפְּעוּלָה שֶׁל הַמִּצּוּה כֹּאן לַמְּטָה, כִּי גַם בְּעֵנִין הָעוֹנֵשׁ,
64 שֶׁהָעוֹנֵשׁ שֶׁהָאָדָם סוֹבֵל כֹּאן לַמְּטָה בֹּא בְּמִקּוֹם עוֹנֵשׁ גָּדוֹל בִּיטוּר
65 שֶׁהִיא סוֹבֵל בְּעוֹלָם הָבֵא, כְּמֵאֲמַר רַבּוֹתֵינוּ זְכוֹנָם לְבָרְכָהּ:
66 "שְׁכָר מִצְוָה - מִצְוָה וְכו'", - וְכִיּוֹן שֶׁאֲמַרְנוּ, שְׁעִל־יָדִי מִצּוּה
67 נִמְשָׁךְ אֹר שֶׁלַּמְעֵלָה לְגַמְרֵי מְעוֹלְמוֹת, וְהוּא "שְׁכָר מִצּוּה" - מוֹבֵן
68 הָרִי מִמִּילָא, שֶׁשְׁכָר הַמִּצּוּה בְּעוֹלָמוֹת הָעֲלִיּוֹנִים הוּא נִעְלָה לֹאֵין
69 עֵרוֹךְ מִפְּעוּלַת הַמִּצּוּה כֹּאן לַמְּטָה, וְכַמוֹ שְׁכָרִיתִי בְּמִקּוֹם אֲחֵר.
70 וְדַעַת לְנִבּוֹן נִקְל, וּמְשַׁכִּיל עַל דְּבַר יִמְצָא טוֹב:

1 מִיִּסּוּרֵי אִיּוֹב שִׁבְעִים שָׁנָה בְּעוֹלָם הַזֶּה, כִּי אִשׁ אַחַת מִשְׁשִׁים
2 וְכו'.⁵ - מְגִידָהּ, אֲלֵא לִפִּי שְׁעוֹלָם הָיָה "חֶסֶד וְכֶנֶח", - הָרִי
3 לְכוּ, וְכִיִּסּוּרֵי קָלִין בְּעוֹלָם הָיָה נִצּוֹל מִדִּינִים קָשִׁים שֶׁל
4 עוֹלָם הָבֵא, כְּמִשְׁלַל הַלּוֹךְ וְהַעֲתֵקָת הַצֵּל בְּאֶרֶץ טַפָּח - בּוֹמָן
5 שֶׁהִצֵּל זוֹ בִּאֶרֶץ מִרְחָק שֶׁל
6 טַפָּח, הָרִי לִפִּי הַלּוֹךְ גִּלְגָּל
7 הַשְּׁמֶשׁ, בְּרִקְעָה - הַהִילּוֹךְ
8 הוּא שֵׁם אוֹ אֶלְפִים מִילִין
9 וְכו'. - בִּשְׁעָה שֶׁהִשְׁמַשׁ
10 זֹה בְּרִקְעָה מִרְחָק שֶׁל
11 אֶלְפֵי מִילִין, זֶה הִצֵּל בִּאֶרֶץ
12 מִרְחָק שֶׁל טַפָּח אַחַד
13 בְּלִבֵּד, וְיִתֵּר עַל כֵּן לֹאֵין
14 קִיָּן הוּא בְּנִמְשָׁל
15 בְּבַחֲזִינַת הַשְּׁתַּלְשְׁלוֹת
16 הָעוֹלָמוֹת - מִמְּדִרְיָגָה
17 לַמְּדִרְיָגָה, מִרְוֵם הַמְּעֵלּוֹת
18 עַד עוֹלָם הָיָה הַנְּשָׁמִי, -
19 הָרִי זֶה הֶרְבֵּה לַמְּעֵלָה
20 מוֹזָה, וְלִכּוֹן פְּעוּלָה שְׁנַעֲשִׂית
21 כֹּאן בְּעוֹלָם הַזֶּה, בֹּאָה
22 אַחֲרֵי שֶׁדָּבַר זֶה נַעֲשֶׂה
23 בְּאוֹפֶן נִעְלָה בִּיטוּר
24 בְּעוֹלָמוֹת הָעֲלִיּוֹנִים,
25 וּמִמִּילָא - הַשְּׁפַעַת פְּעוּלָה
26 בְּעוֹלָם הַזֶּה, יֵשׁ לָהּ הַשְּׁפַעָה גְּדוֹלָה בְּהֶרְבֵּה בְּעוֹלָמוֹת הָעֲלִיּוֹנִים.
27 וְכִנּוּדָה מִמָּה שְׁכָרֵיכָהּ בִּיטוּר הַקְּדוּשָׁה, מְעַנֵּין עֲלִיּוֹת
28 הָעֲלִיּוֹנִים בְּאֲתַעֲרוּתָא דְּלִתְתָּא, - בְּהַתְּעוּרוֹת מִלְּמַטָּה,
29 מִעוֹלָם זֶה, בְּהַתְּקַרְבַּת עוֹף אֶחָד כֵּן יוֹנָה אוֹ תוֹר עַל גִּבִּי
30 הַמְּזֻבָּח אוֹ קִמֵּין מִנְחָה. - שְׁעִל־יָדִי הִתְקַרְבַּת מִשְׁהוּ מִמִּין הַחַי
31 (עוֹף) אוֹ מִמִּין הַצּוֹמָח (קוֹמֵץ מִנְחָה) גִּרְמַת לַמְּעֵלָה עֲלִיהָ
32 בְּעוֹלָמוֹת הָעֲלִיּוֹנִים, וְכֵן הוּא כָּל הַמִּצְוֹת מְעַשִׂיּוֹת, -
33 שְׁעוֹשִׁים לַמְּטָה בְּעוֹלָם זֶה בְּדַבְרִים גִּשְׁמִיִּים, צִיצִית בְּצִמְרֵי גִשְׁמִי,
34 תְּפִלִּין בְּקֶלֶף גִּשְׁמִי, וְכִדּוּמָה, יֵשׁ לַפְּעוּלָתוֹ גִּשְׁמִיּוֹת אֵלּוּ בְּעוֹלָם
35 הַזֶּה הַשְּׁפַעָה חֲזָקָה בְּעוֹלָמוֹת הָעֲלִיּוֹנִים, כְּנִזְדַּע מִהָאֶרֶץ וְלֵא.

5. בְּרִכּוֹת נז, ב. 6. הָעֵרַת כ"ק אֲדַמּוֹרֵי שְׁלִיט"א: "סֵתָם כִּמְ"ד גִּלְגָּל חוּזוֹר וּמְזוֹל קְבוּעַ (פְּסָחִים צד, ב. וִידוּעַ הַשְּׁקוֹ"ט בְּסוּגִיָּה זו. וְאִכְ"מ).
וְרֵאָה אוֹצֵר הַגְּאוּנִים לַפְּסָחִים שֵׁם". 7. יוֹמָא לט, א. 8. קְדוּשִׁים כ, ז. 9. אֲבוֹת פ"ד מ"ב.

יום ראשון	יום רביעי	כה תמוז	ה'תש"ג
-----------	-----------	---------	--------

שיעורים. חומש: מטות-מסעי, רביעי עם פירש"י.
תהלים: קיט, אשרי . . . מצותך מאד.
תניא: פרק ז. ואולם . . . צו ונדכה כו'.

אין חסידות איז פאראן צוויי זייער כאראקטעריסטישע אויסשפראכען: א) א איד דערקענט ג-טליכקייט און פילט די איבערנאטירליכקייט און בעדארף אויף דעם קיין באוויזען ניט האבען. ב) א איד ניט ער וויל און ניט ער קען זיין אפגעריסען פון ג-טליכקייט.

דער אמת איז אז די צוויי אוסשפראכען זיינען איין זאך: א איד דערקענט ג-טליכקייט און פילט דעם למעלה מן הטבע, דערפאר איז ניט ער וויל ניט ער קען זיין אפגעריסען פון ג-טליכקייט.

בחסידות יש שני בטויים מאד אפיניים: א) יהודי מכיר באלקות וחש את העל-טבעי ואינו זקוק לשום הוכחות על כך. ב) יהודי אינו רוצה ואינו יכול להיות מנתק מאלקות. האמת היא, ששני הבטויים חד הם: יהודי מכיר באלקות וחש את הلمעלה מן הטבע, לכן אינו רוצה ואינו יכול להיות מנתק מאלקות.

יום שני	יום חמישי	כו תמוז	ה'תש"ג
---------	-----------	---------	--------

שיעורים. חומש: מטות-מסעי, חמישי עם פירש"י.
תהלים: קיט, מה . . . לא שכחתי.
תניא: והאיך . . . בתשובה כנודע.

אין לערנען איז די איבערגעגעבענע קייט פון מענטשען צו א זאך, וועלכע ער וויל פארשטיין און פארשטייט. אין דאוונען איז די איבערגעגעבענע קייט צו העכער ווי פארשטאנד.

אין לערנען תורה פילט זיך א איד ווי א תלמיד בא א רבין, אין דאוונען - ווי א קינד בא א פאטער.

בלמוד - התמסרות האדם היא לדבר שהוא חפץ להבין, ומבין. בתפלה - ההתמסרות היא אל הנעלה מההבנה.

בלמוד תורה מרגיש יהודי עצמו כתלמיד בפני רבו, בתפלה - כבן אצל אביו.

יום שלישי	יום ששי	כז תמוז	ה'תש"ג
-----------	---------	---------	--------

שיעורים. חומש: מטות-מסעי, ששי עם פירש"י.
תהלים: קכ"ד.
תניא: ואף מי . . . כנגד כולן.

אחד מהעלויים המפרסמים, בעל כשרון גדול ועמקן נפלא, בא לליאזנא ו שקד בלמוד התסידות, ובגדל כשרונותיו רכש לו במשך זמן קצר ידיעה גדולה ורחבה בתורת התסידות.

ביחידות הראשונה שנקנס לרבנו הזקן שאל: רבי, מה חסר לי? ויענהו רבנו הזקן: אין חסר לך מאומה, כי ירא אלקים אתה ולמדן, רק צריך אתה להוציא את החמץ שהוא הישות וגסות הרוח, ולהכניס מצה שהוא בטול. וכלי שנשתמש בו בישות, שנדמה לו שהוא אור, כגון שפודין, שדוחקין רגלי השכינה, דאין אני והוא יכולין לדור, צריך לבון. והלבון הוא עד שיהיו הניצוצות דהבורים נתזין ונקללין בהאור האמתי.

יום
רביעי

שבת

כח תמוז

ה'תש"ג

מְבָרְכִים ראש חֹדֶשׁ מִנְחָם אָב. אֲמִירַת כָּל הַתְּהִלִּים בְּהַשְׁכָּמָה. יום הַתּוֹעֲדוֹת.
הַפְּטוּרָה: שְׁמָעוּ – אֱלֹקֵיךָ יְהוּדָה. אִם תָּשׁוּב – וּבֹו יִתְהַלָּלוּ.

שִׁיעוּרִים. חוּמֶשׁ: מִטּוֹת־מִסְעִי, שְׂבִיעִי עִם פִּירֵשׁ"י.

תְּהִלִּים: קִלְה־קֶלֶט.

תְּנִיָּא: פֶּרֶק ת. וְהֵנָּה . . . לְמַלְכָּא וְכו'.

לְכָל אֶחָד מֵהֶרְבֵּיִים [=הָאֲדָמוֹ"רִים] הָיוּ מֵאֲמָרִים קְבוּעִים בְּיַחְוֹד בְּשִׁבְלִי זֶה (לְטַהֵר אֲוִיר הָעוֹלָם), אֲשֶׁר פָּעַם בְּשָׂתִים אוֹ בְּשָׁלֹשׁ שָׁנִים הָיוּ חוֹזְרִים עֲלֵיהֶם בְּרַבִּים. אֶחָד מִמֵּאֲמָרֵי רַבֵּנוּ הַזֶּקֶן – "הַחֲלָצוּ" שֶׁב־לְקוּטֵי תוֹרָה בְּלִי הַהֲגָהוֹת. אֶחָד מִמֵּאֲמָרֵי אֲדָמוֹ"ר הָאֲמָצְעִי – "יִפָּה שְׁעָה אַחַת", וְתִכְנֹנוּ עֲשָׂרָה פָּרָקִים הָרִאשׁוֹנִים בְּדִבּוּר הַמִּתְחִיל "הֵנָּה כָּל אֶחָד וְאֶחָד אוֹמֵר אֱלֹקֵי נִשְׁמָה" [ש'] בְּסֶפֶר "דֶּרֶךְ הַחַיִּים". אֶחָד מִמֵּאֲמָרֵי הַ"צֶּמַח צֶדֶק" – "מָה טָבוֹ" שֶׁב־לְקוּטֵי תוֹרָה". אֶחָד מִמֵּאֲמָרֵי אֲדָנִי אָבִי מוֹרֵי וְרַבִּי [הַרֶש"ב] – "וַיִּדְעַתְּ הַיּוֹם", מֵאֲסָקוּוֹא רַנ"ז.

יום
חמישי

יום ראשון

כט תמוז

ה'תש"ג

שִׁיעוּרִים. חוּמֶשׁ: דְּבָרִים, פֶּרֶשָׁה רִאשׁוֹנָה עִם פִּירֵשׁ"י.

תְּהִלִּים: קִמְדֶּקֶן.

תְּנִיָּא: פֶּרֶק ט. וּבִיאוּר . . . דר"ה.

מֵצֵאוּ פֶּתַקָּא כְּתָב יָד קֹדֶשׁ הַ"צֶּמַח צֶדֶק", וְתִכְנֶנָּה, שֶׁהַחֲלִיט לְלַמֵּד בְּכָל יוֹם שֵׁשׁ שָׁעוֹת בְּלִילָה בְּעִמְדָּה נִגְלָה, וְתוֹדָה לַה' שֶׁקָּיָם וְעָבַר עַל ש"ס בְּבִלִי וִירוּשָׁלַיִם וְאַרְבַּעַת חֲלָקֵי שְׁלַחַן עָרוֹף בְּעִיּוֹן.

יום
שישי

יום שני

א מנחם אב, ראש חדש

ה'תש"ג

שִׁיעוּרִים. חוּמֶשׁ: דְּבָרִים, שְׁנֵי עִם פִּירֵשׁ"י.

תְּהִלִּים: אִיט.

תְּנִיָּא: פֶּרֶק י. וְהֵנָּה . . . דּוּמְרָה כְּנוּדַע.

מַעֲלֵת הַמְּשִׁיחַ, שְׂיִהְיָה עָנּוּ. דִּהְגָּם שְׂיִהְיָה בְּתַכְלִית הַגְּדֻלוֹת, וַיִּלְמַד תּוֹרָה עִם הָאֲבוֹת וּמִשָּׁה רַבֵּנוּ עֲלִי-הַשְּׁלוֹם, בְּכָל זֶה יִהְיֶה בְּתַכְלִית הָעֲנָנָה וְהַבְּטוּל לְלַמֵּד גַּם עִם אֲנָשִׁים פְּשׁוּטִים.

שבת
קודש

יום שלישי

ב מנחם אב

ה'תש"ג

שִׁיעוּרִים. חוּמֶשׁ: דְּבָרִים, שְׁלִישִׁי עִם פִּירֵשׁ"י.

תְּהִלִּים: יִיזו.

תְּנִיָּא: וּמֵאֲחֵר שֶׁהַתְּפִלָּה . . . עִילָאָה.

הַזְרָאָה לְרַבִּים: מִתְחִילִין לְהַנִּיחַ תְּפִלִּין שְׁנֵי חֲדָשִׁים קֹדֶם הַכּוּר מְצוּהָ. בְּתַחֲלָה בְּלֹא בְּרָכָה, וְכַעֲבוּר אֵיזָה שְׁבוּעוֹת בְּבְרָכָה.

מאיזו עיר משלחים את המצורע? יום ראשון כ"ה תמוז ה'תשע"ה

ואם כן, מדוע נשלחו המצורעים מחוץ לעיר?
ותירין: בתרגום יונתן על פסוק זה נאמר "וזבין ית כרכא דשומרון", היינו שעמרי קנה את העיר שהיתה קיימת אלא שחזיק וביסס אותה ונתן לה את שמה 'שומרון', ואפשר לומר שכן היתה מוקפת חומה מימות יהושע בו נון.
אך הגר"י עטלינגר (בנין ציון החדשות סי' ט) הקשה על זה:
הרי בגמרא (סנהדרין קב, ב) נאמר "מפני מה זכה עמרי למלכות? מפני שהוסיף כרך אחד בארץ ישראל", ומזה מובן שבנה את העיר וקודם לכן לא היתה קיימת!
ולכן לדעתו הוצאת המצורעים לא היתה מדין התורה לשלח את המצורע אלא משום שעמרי רצה להשוות את העיר שומרון לירושלים, כנאמר ב'תנא דבי אליהו' (פרק ט), שכאשר בנה את העיר אמר: "כשם שירושלים למלכי יהודה, כך שומרון למלכי ישראל", ומטעם זה שלחו את המצורעים מן העיר ולא משום שהיתה מוקפת חומה.

הלכות טומאת צרעת פרק י, הלכה ז: דין המצורע
שְׂחִיתָהּ לוֹ מוֹשָׁב לְבִדּוֹ חוּץ לָעִיר, שְׁנֵאמַר: מִחוּץ לַמַּחֲנֶה מוֹשָׁבָו.
וְדָבָר זֶה פְּעֻלֹת הַמִּקְפּוֹת חוֹמָה בְּאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל.
כתב הרע"ב (כלים פ"א מ"ז) שהמצוה היא בעיירות המוקפות חומה מימות יהושע בן נון (וראה פיה"מ להרמב"ם ערכין פ"ט מ"ו) כי במצורע נאמר "מחוץ למחנה מושבו", והכוונה חוץ למחנה ישראל, וכשכבש יהושע את הארץ קידש את העיירות שהיו מוקפות חומה בימיו שיהיו כמחנה ישראל.
והנה, בספר מלכים (ב. ד. ג.) מסופר אודות ארבעה אנשים מצורעים שישבו בפתח שער העיר, כי שולחו מהעיר שומרון "כדין המצורע, כמו שנאמר 'מחוץ למחנה מושבו'" (רש"י ומצוד"ד שם).

ובתוספות רעק"א (כלים פ"א מ"ז) הביא קושיית חכם אחד: העיר שומרון לא היתה מוקפת חומה מימות יהושע בן נון, שהרי נבנתה בידי עמרי, כנאמר (מלכים א. טז, כד) "ויקן את ההר שומרון... ויקרא את שם העיר אשר בנה... שומרון".

קיום כמה מצוות בפעולה אחת יום שני כ"ו תמוז ה'תשע"ה

'אין עושין מצוות חבילות חבילות? אלא שמאחר ואפשר להפריש תרומה ומעשרות על ידי שליח, אפשר לעשותן כאחת.
ולפי זה אפשר לקיים גם מצוות צדקה ותשלום שכו שכיר ביחד שהרי אפשר לקיים מצוות אלו על ידי שליח.
אמנם, יש לדון בעצם חידושו של ה'אור שמח' שהרי טהרת מצורע אינה חובה על כהן מסוים ויכול לתת לחברו לקיימה, ובכל זאת נאמר בה 'אין עושין מצוות חבילות חבילות'.
ב. רק במצוות שמטרתן בעצם הפעולה נאמר 'אין עושין מצוות חבילות חבילות', אך במצוות שמטרתן בתוצאה הנפעלת אין בכך חיסרון, ולכן מותר לתת לגבאי צדקה בבת אחת כסף כדי שיתנו לכמה עניים, ומותר ללמד שני בנים תורה ביחד, כי כאשר עיקר המצוה היא בתוצאה והתוצאה מתפצלת לכמה חלקים אין להקפיד על כך שלא נעשה מעשה מיוחד עבור כל מצוה.

(הגלות שכר סי' יז)

הלכות טומאת צרעת פרק יא, הלכה ו: וְאִין מְטַהְרִין שְׁנֵי מְצַרְעִין בְּאַחַת, שְׁאִין עוֹשִׂין מִצְוַת חֲבִילוֹת.
ה'בן איש חי' חידש (שו"ת הוד יוסף סי' סא):
מי שעבד אצלו פועל עני ובסוף היום רוצה המעביד להוסיף מעט על שכרו כצדקה, לא יתן לפועל את השכר והתוספת ביחד, שהרי הוא מקיים בכך שתי מצוות - תשלום שכר שכיר וצדקה ואין מקיימים שתי מצוות כאחת, אלא יתן קודם את השכר ואחר־כך את התוספת.
אך נראה שדין זה אינו מוכרח, כי:
א. ה'אור שמח' (כאן) חידש ש'אין עושין מצוות חבילות חבילות' רק במצוות שחובה על האדם לעשות בעצמו ועליו להקדיש לכל אחת זמן נפרד ולא לקיים שתי מצוות יחד, אך מצוות שאפשר לקיימן על ידי שליח, מאחר ומצד הדין יכול לקיים את המצווה על ידי אחר, הרי הוא רשאי לקיימה תוך כדי קיום מצוה אחרת ולא להקדיש לה זמן נפרד.
ובזה ביאר את דברי התוספתא (ברכות ו, יט) שניתן להפריש תרומה ומעשרות כאחת, ולכאורה, מדוע אין כאן משום

ירושלים לא נתחלקה לשבטים יום שלישי כ"ז תמוז ה'תשע"ה

החיצון, היה בחלקו של יהודה, והחלק המערבי כולל המזבח עצמו היה בחלקו של בנימין. ואומרת הגמרא (ובחס' נג, ב) "רצועה היתה יוצאה מחלקו של יהודה ונכנסה בחלקו של בנימין". כלומר: ה'יסוד', החלק התחתון של המזבח, שהיה בגובה אמה בלט מחוץ למזבח אמה, ואותה אמה בצידו המזרחי והדרומי של המזבח היתה בחלקו של יהודה,

הלכות טומאת צרעת פרק יד, הלכה יא: וְיִרְשָׁלַם וְחוּצָה לְאֶרֶץ אִין מְטַמְּאִין בְּנִנְעִים; שְׁנֵאמַר: בְּבֵית אֶרֶץ אֲחֻזָּתָם, וְיִרְשָׁלַם לֹא נִתְחַלְקָה לְשִׁבְטִים.
נחלקו תנאים האם ירושלים נתחלקה לשבטים או לא (יומא יב, א) ולפי הדעה שנתחלקה, היה הר הבית מחולק לשני שבטים: הצד המזרחי של ההר, עד צידו המזרחי של מזבח

נתחלקה ליהודה ובנימין, כמשמעות הפסוקים (יהושע טו, סג. שופטים א, כא), והמחלוקת היא מה היה בהמשך הזמן: לדעה אחת 'לא נתחלקה לשבטים', כי מאחר וירושלים נצרכה לכל ישראל, הפקיעו את חלק זה של יהודה ובנימין לכל ישראל. ואילו האומרים 'ירושלים נתחלקה לשבטים' סוברים שחלוקת ירושלים ליהודה ובנימין נשארה תמיד. ולכן, ירושלים אינה מיטמאת בנגעים, כי לאחר שהפקיעו אותה מיהודה ובנימין אינה נחשבת 'בית ארץ אחוזתכם'. ואילו לענין יסוד המזבח, כיון שבעת החלוקה צידי המזבח המזרחי והדרומי לא היו בחלקו של בנימין, ואי אפשר היה לבנות את היסוד - נשאר מצב זה לתמיד.

(שיח יצחק יומא יב, א)

והיא הרצועה של יהודה שנכנסה לחלקו של בנימין. וכיון שהמזבח היה צריך להיות בחלקו של בנימין, לא היה 'יסוד' בצידו המזרחי והדרומי של המזבח שהוא בחלקו של יהודה.

ולפי זה יש להקשות:

בהלכות בית הבחירה (פ"ב ה"י) כתב הרמב"ם: "יסוד המזבח... וקרן דרומית מזרחית לא היה לה יסוד", וכתב ה'כסף משנה' שדברי הרמב"ם נסמכים על משמעות הגמרא בזבחים שבצדדים אלו לא היה יסוד כיוון שהוא חלקו של יהודה, והיינו שנתחלק לשבטים, ואיך פסק הרמב"ם כאן שירושלים אינה מיטמאת בנגעים כי 'לא נתחלקה לשבטים'? והביאור:

שיטת הרמב"ם היא שבתחילה, לכל הדעות, ירושלים

שלוש פעמים - צירוף מקרים או יד מכוונת? יום רביעי כ"ח תמוז ה'תשע"ה

חזקת שלוש פעמים מבוססת על ההנחה ההגיונית כי כאשר מאורע מסוים חוזר על עצמו כמה פעמים, סביר להניח כי אין כאן צירוף מקרים אלא קיים גורם העומד מאחוריהם, ולכן יש לחשוש שמחמת אותו גורם המקרה יחזור על עצמו, כגון בשור שנגח שלוש פעמים שסביר להניח שאין כאן שלושה מקרים יוצאי דופן אלא כולם נובעים מכך שהשור הוא נגחן, ולכן יש לחשוש שישור ויגח.

אך כאשר לא קיים גורם הגיוני שבו ניתן לתלות את כל המקרים, עלינו להניח שזהו צירוף מקרים, ואין סיבה להניח שהדבר יחזור על עצמו.

ולגבי וסתות נחלקן, האם מצד דין תורה קיימת הסתברות מספקת לומר שיש בטבע האשה גורם שבגללו היא רואה דם בזמנים מיוחדים, וכאשר ראתה כמה פעמים יש לתלות בגורם זה ולהניח שתשוב ותראה או שאין הסתברות מספקת לתלות בגורם כלשהו ואפילו ראתה מספר פעמים עדיין יש לתלות זאת ביד המקרה ואין סיבה להניח שיחזור על עצמו, ולכן החשש הוא מדברי סופרים.

הלכות מטמאי משכב ומושב פרק ג, הלכה ט: וּמִטְמֵא וְסֻתָּה... הַכֹּל מִדְּבָרֵי סוֹפְרִים.

בגמרא (נדה טז, א) נחלקו האם וסתות דאורייתא או דרבנן. כלומר: אשה הרואה דם במועד קבוע שלוש פעמים, האם מדין תורה עליה לחשוש שתשוב ותראה באותו זמן, או שזוהי תקנת חכמים, והרמב"ם פסק ש'טומאת וסתות מדברי סופרים'.

ויש לעיין: הרי לגבי כמה דינים מצאנו שחזקת שלוש פעמים מועילה מהתורה, כגון בדין שור מועד, על יסוד ההנחה שמאחר ונגח שלוש פעמים הוא עתיד לשוב ולנגח, וכן מותר לצאת בשבת עם קמע המיועד לרפואה שנעזרו בו שלושה בני אדם, כי על ידי כך הוא מוחזק כקמע מרפא (רמב"ם הל' שבת פ"ט, ה"ד), ואם כן מוכח שחזקת שלוש פעמים היא מן התורה שהרי אם היא מועילה רק מדרבנן איך מקילים על פיה באיסורי תורה, ומדוע לגבי וסת הקביעות היא רק מדברי סופרים?

מבאר ה'מקור חיים' (סי' תסז, ה):

מעוברת - מאימתי דיה שעתה? יום חמישי כ"ט תמוז ה'תשע"ה

תשעים יום אין אומרים 'דיה שעתה', אלא מטמאה למפרע (מעת לעת או מפקידה לפקידה). אך לדעת תנא קמא, אף אם לא עברו תשעים יום (שלוש עונות) אם הוכר עוברת אינה מטמאה למפרע.

וה'משנה אחרונה' תמה: איך ניתן לומר שלדעת תנא-קמא משהוכר עוברת 'דיה שעתה' אף אם לא עברו שלושה חדשים - הרי כבר ביאר סומכוס שהכרת העובר היא רק לאחר שלושה חדשים. והוסיפה הגמרא (שם) שהעובר ניכר בסוף שלושה חדשים לא רק בלידה לתשעה חדשים אלא גם היולדת לשבעה חדשים, עוברת ניכר רק לסוף שלושה חדשים, ואין אומרים שהעובר ניכר לסוף שליש תקופת ההיריון דהיינו חדשים ושלש (רש"י שם ד"ה

ולדבריו)

ולדבריו זהו ביאור מחלוקת תנא-קמא ורבי יוסי:

הלכות מטמאי משכב ומושב פרק ד, הלכה א: אִרְבַּע נָשִׁים דִּין שְׁעָתָן וְאֵין מִטְמָאוֹת לְמַפְרָע. וְאֵלּוּ הֵן: מְעַבְרַת... אִי זוּ הִיא מְעַבְרַת? מְשִׁיבָר עֲבָרָה.

מעוברת שראתה דם, לדעת תנא-קמא משהוכר עוברת אינה מטמאה למפרע (נדה ז, ב). ומבאר סומכוס בשם רבי מאיר שהכרת העובר היא לאחר שלושה חדשים מתחילת ההריון (שם ה, ב). ואילו לדעת רבי יוסי מעוברת היא משעברו עליה 'שלוש עונות' (תשעים יום) ואז אינה מטמאה למפרע.

והקשה ה'תוספות' יום טוב' (שם פ"א מ"ד):

במה נחלקו רבי יוסי ותנא-קמא, הרי גם לדעת רבי יוסי אינה מטמאה למפרע אם עברו עליה תשעים יום (עונה בינונית = שלושים יום), היינו שלושה חדשים, וכדעת תנא קמא?

ותירץ (בתירץ השני):

לדעת רבי יוסי, גם אם הוכר העובר - אם לא עברו עליה

הלכה יומית לעיון ברמב"ם – בנוסף לשיעורים היומיים ג"פ ליום, פ"א ליום, וסהמ"צ קא

העובר בלי שתראה דם.
והרמב"ם הפוסק כתנא-קמא, שמעוברת משהוכר עוברת
דיה שעתה, היינו, משעברו שלושה חדשים מתחילת
ההיריון ואפילו ראתה בהם דם.

לדעת תנא-קמא מעוברת אינה מטמאה למפרע רק לאחר
שלושה חדשים אף אם ראתה דם בתוך שלושה חדשים
אלו. ואילו לדעת רבי יוסי אין אומרים 'דיה שעתה' אלא
לאחר שעברו עליה שלוש עונות (תשעים יום) משניכר

יום שישי א' מנחם-אב ה'תשע"ה

טומאת אויר כלי חרס

הרי זה כנוגעת בכולו אך כלי חרס מקבל טומאה רק
מאווירו מדין 'תוך' ('כל אשר בתוכו יטמא'), ולכן הזב שהכניס
יד או רגל לאויר הכלי אינו מעביר טומאה כי רק האבר
שנכנס לאויר הכלי יש לו דין 'תוך' ולא מה שחוץ ממנו,
ואינו כטומאת מגע שמגע מקצת הגוף כמגע כולו, וממילא
אבר יחיד אינו מטמא באויר כלי חרס כי 'אין הנדה מטמאה
לאיברים'.

ואילו לדעת הראב"ד דין 'תוך' האמור בכלי חרס
שנטמא מאווירו הוא רק כתנאי לקבלת הטומאה, אבל אין
זה מחייב שכולו או רובו של המטמא יהיו בתוך הכלי אלא
כשם שבטומאת מגע נגיעת אבר אחד היא כנגיעת כל הגוף,
כך גם הימצאות אבר אחד ב'תוך' הכלי היא כהימצאות כל
הגוף בתוכו. ודין הגמרא ש'נדה אינה מטמאה לאיברים'
נאמר רק בטומאת משכב ומושב החלה רק בהישענות כל
הגוף או רובו ולא בהישענות איברים בודדים.

הלכות מטמאי משכב ומושב פרק ח, הלכה ד: זב
שֶׁהֵכֵיִן יָדוֹ אוֹ רַגְלוֹ לְאוֹיֵר כְּלִי חֶרֶס, הוּאִיל וְלֹא נָגַע בּוֹ מִתּוֹכּוֹ
וְלֹא הִגִּידוֹ – הָרִי זֶה טָהוֹר; שְׂאִין הַנֶּדֶה וְכִי־צֵא בָּהּ מִטְּמְאִין
לְאִיבְרִים.

והראב"ד השיג: הרי כלי חרס מטמא מאווירו, היינו,
האויר נטמא ממגע ידי הזב והנדה. ומה שאמרו בגמרא (שבת
פב, א) שאין הנדה מטמאה לאיברים, הרי זה לענין טומאת
משכב ומושב ('מדרס') שמעבירה את הטומאה רק אם משקל
כל הגוף או רובו נסמך על המשכב או המושב, אבל אם
תשים רק אבר אחד, ידה או רגלה, אינה מטמאה.

ומבאר הגר"ח מבריסק (חרושי רבנו חיים הלוי כאן):

לדעת הרמב"ם, משמעות דברי הגמרא 'נדה אינה
לאיברים' היא שטומאת הנדה (והזב) שונה משאר הטומאות
בכך שהעברת הטומאה נעשית על ידי כל הגוף או רובו,
ובכל זאת מטמאה במגע היד משום שכשנגעה במקצת הגוף

שבת קודש ב' מנחם-אב ה'תשע"ה

היתר לזמן מוגבל

וכתב ה'ברכי יוסף' ('א"ח סי' עא, א) אשר כשם שלגבי
חבית על אף שהתחיל בהיתר, שהרי בשעת הרגל
מתייחסים לעמי הארץ כטהורים, אין מתירים לו לגמור
לאחר הרגל, כך גם לגבי אונן, למרות שהתחיל את התפילה
בהיתר, מאחר ולפי המצב הנוכחי הוא אסור בתפילה נאסר
עליו להמשיך.

אמנם, יש לחלק בין הדינים, כי בטעם הדבר שעמי
הארץ נחשבים כטהורים בזמן הרגל, כתב רש"י (חגיגה כו, א
ד"ה לא יגמור): 'לא שטהרתן טהרה, אלא שברגל הכל חברים'.

כלומר: באמת עם הארץ טמא אף בזמן הרגל, אלא שחז"ל
הקילו להחשיבו כטהור כדי למנוע איבה ומריבה, ולכן
ההיתר מוגבל מלכתחילה לזמן הרגל בלבד. אך לגבי אונן,
כאשר התחיל להתפלל היה מחויב בכך מעיקר הדין אלא
שאחר כך המצב השתנה, ולכן יתכן שמאחר ומלכתחילה
הותר לו, שוב אין ההיתר פוקע אף לאחר שהמצב השתנה

(וראה לקוטי שיחות ל"ז עמ' 20 ואילך ומנחת יצחק ח, קכא. ו בביאור דעת
הרמב"ם).

הלכות מטמאי משכב ומושב פרק יא, הלכה י:

הַפּוֹתֵחַ חֲבִיתוֹ בְּרַגְלֵהוּ וְהַמִּתְחִיל בְּעֶפְסוֹ וְעֵבֶר הָרַגְלֵהּ – הָרִי שְׂאֵר
הַחֲבִית וְשְׂאֵר הָעֶפֶס בַּחֲזֻקַת טְמֵאָה, שְׁתֵּרִי נִגְעוּ בּוֹ עַמִּי הָאֶרֶץ.
וְאִם עַל פִּי שְׂלֵל נָגַע בָּהּ אֶלֶּא בְּזִמָּן שֶׁהוּא בְּחֶבֶר – אֵינָהּ
טָהוֹרָה אֶלֶּא בִּימֵי הָרַגְלֵהּ בְּלִבָּד.

אדם שהתחיל להתפלל, ובאמצע התפילה שמע שמת
אחד מקרוביו והרי הוא 'אונן' הפטור מן המצוות, האם
יפסיק את תפילתו או שמאחר והתחיל בהיתר ימשיך ויסיים
את התפילה?

והנה, בהלכה זו מבואר שבזמן הרגל אף עמי הארץ
נחשבים 'חברים' המקפידים על טהרה ולכן המאכלים
שנוגעים בהם ברגל טהורים. אמנם דין זה מוגבל לימי הרגל
בלבד, אך לאחר הרגל נחשבים כל המאכלים שנגעו בהם
בשעת הרגל כטמאים, ומי שפתח חבית יין בשעת הרגל
למכור ממנה, והקונים – ובתוכם עמי הארץ – נוגעים
בחבית, על אף שבעת הרגל נחשבת טהורה, לאחר הרגל
היא נחשבת בחזקת טמאה.

אגרות קודש

ב"ה, ט' סיון, תשט"ו

ברוקלין.

שלום וברכה!

... בטח יתדברו באופן המתאים ע"ד הכנות לסיום הלימודים בבתי ספר הרשת, ויתנו גם צדה

לדרך להתלמידים-ות לימי ההפסק בלימודים, ומה טוב שגם בהשבועות דחופש יאספו תלמידיהם
איזה פעמים, ובמילא תהיי אפשרות גם להזכירם אודות העניינא דיומא, וכמו ג' שבועות, הכנה לחדש
אלול וכיו"ב, וגם להזכירם דיני ומנהגי ישראל שבערכם.

שיעורי רמב"ם ג' פרקים ליום - כ"ה תמוז ב' מנחם-אב ה'תשע"ה

יום א' כ"ה תמוז ה'תשע"ה

הלכות טומאת צרעת

פרק שמיני

תימן. בתורת כהנים שם: "ושער", מיעוט שער שתי שערות. (7) בתורת כהנים פרשת נגעים פרק ט הלכה ז שנינו: וכי מה יש בו (בנתק לגלח)? ... סמוך לנתק לא יגלח, הא כיצד? מגלח חוצה לו ומניח שתי שערות סמוך לו, כדי שיהא ניכר אם פשה. (8) כדין נגע בעור הבשר.

ג. כיצד מגלחין את הנתק? מגלח חוצה לו ומניח שתי שערות סמוך לו, כדי שיהיה נכר הפשיון. ותגלחתו כשרה בכל אדם⁹, שנאמר: והתגלח¹⁰. וכן כשרה בכל דבר¹¹. ואפילו היה נזיר¹² - הרי זה מגלח. הסגירו ולא גלחו - הרי זה מסגר.

9) ואינה זקוקה לכהן כגילוח הטהרה אחר שנתרפא. (10) משמע בכל אופן שהוא. (11) ולא דווקא בתער כתגלחת הטהרה. (12) שאסור לו לגלח שעריו.

ד. שער צהב האמור בתורה הוא שיהיה כתבנית¹³ הנהב. וזה שנאמר דק הוא שיהיה קצר¹⁴; אבל אם היה ארך, אף על פי שהוא צהב כתבנית הנהב - אינו סימן טמאה.

13) כגון. (14) משאר השערות, אבל צריך להיות בו כדי שיינטל בזוג.

ה. שתי שערות הצהבות הדקות סימן טמאה בין שהיו זו בצד זו בין שהיו מרחקות זו מזו, בין שהיו באמצע הנתק בין שהיו בסוף הנתק, בין שקדם הנתק את השער הצהב בין שקדם השער הצהב את הנתק - הרי הוא סימן טמאה. והוא שיהיו נטלות בזוג¹⁵, כמו שבארנו בשער הלכן.

15) שאפשר יהיה לגזור אותן במספרים, כמו בשיער לכן למעלה בפרק ב הלכה א ושם הסברו בפרוטרוט.

ו. השער השחור המציל בנתקין¹⁶ אין פחות משתי שערות. ואינן מצילות עד שיהיה ארךן כדי לכף ראשן לעקרון¹⁷. בין שהיו זו בצד זו בין שהיו מפזרות. והוא שיהיו באמצע הנתק¹⁸ וישאר מן הנתק פנוי בין השער השחור שבתוכו ובין השער שחוצה לו כדי צמיחת שתי שערות; אבל אם נשארו השתי שערות השחורות בצד הנתק בסופו - אינן מצילות. כיצד מצילות? שאם נשאר בתוך הנתק שתי שערות שחורות, אף על פי שנולד בנתק שער צהב דק או שפשה - הרי זה טהור. החליטו בשער צהב או בפשיון וצמח בנתק שתי שערות שחורות - טהר הנתק, ומצילות מיד הפשיון ומיד השער הצהב. בין שצמחו באמצע הנתק בין שצמחו בסופו. שהצומח¹⁹ מציל בכל מקום²⁰, והנשאר²¹ אינו מציל עד שיהיה רחוק מן הקמה²² שתי שערות.

א. נגעי הראש והזקן הוא שיפל השער שבהן מעקרו וישאר מקום השער פנוי. וזה הוא הנקרא נתק². ואין נתק פחות מכגריס³ המרבע. בין שהיה מראהו עמק בין שלא היה עמק. ולא נאמר עמק בנתקין אלא לומר לך: מה מראה עמק - בידי שמים, אף נתק המטמא - בידי שמים; להוציא שנתקו אדם⁴, שהוא טהור. והאשה והסריס שהעלה זקנם שער - הרי זה מטמא בנתקים⁵.

1) יבאר הנתקים ובכמה סימנים מטמאים ואם יש בהם הסגר וכל דיניהם, כיצד מגלחים את הנתק, ומה שיער צהוב האמור בתורה, הראש והזקן אם מעכבים זה את זה ואם מצטרפים. (2) ואפילו אין כל שינוי בעור, מריטת השיער עצמו הוא הנגע. וחלקו על רבינו רבים וסוברים שאין נגע בלי שינוי בעור. ולפי שיטת רבינו יש לשאול: מה בין קרחת וגבחת ובין נתק? ומבאר שם בכסף משנה, שקרחת וגבחת פירושן, שנקרח כל הצד האחורי או לצד הפנים וזהו דבר טבעי ולא חלוני, ונתק הוא אם נקרח באמצע הראש או הזקן ושערות מקיפות את הקרחת מכל צדדיה. (3) "הקיש נגע לנתק, מה נגע (בעור הבשר) אינו פחות מכגריס אף נתק אינו פחות מכגריס". (4) שהשערות לא נפלו מאלהן אלא אדם מרט אותן. (5) תוספתא נגעים פרק ד הלכה ז: "זקן האשה והסריס ... משהעלו שיער הרי הן כזקן לכל דבר".

ב. הנתקין מטמאין בשני סימנים: בשער צהב דק ובפשיון, ויש בהן הסגר שני שבועות. וכל זה מפרש בתורה. כיצד? מי שנולד לו נתק בראשו או בזקנו: אם היו בו שתי שערות צהבות דקות ולא יותר⁶ ואין שם בנתק שער שחור כלל - יחליט; לא היה בו שער לא שחור ולא צהב - יסגיר שבוע אחד. ובשביעי רואהו: אם נולד בו שער צהב דק או שפשה הנתק - יחליט; נולדו בו שתי שערות שחורות - יפטור אותו; לא פשה ולא נולד בו שער צהב ולא שער שחור - יגלח סביבות הנתק ולא יגלח הנתק⁷ ויסגיר שבוע שני. וחוזר ורואהו בסוף שבוע שני: אם פשה הנתק או נולד בו שער צהב דק - יחליט; לא נולד בו כלום - יפטור, שאין הסגר בנתקין יתר על שני שבועות. ואם אחר שפטרו נולד בו שער צהב או פשה - יחליט⁸.

(6) טעות סופר, צריך להיות "או יותר" וכן הוא בכתב יד

מקיף את השער השחור: נפרץ השער שביניהן
מקום אחד - טמא³⁵; שהנתק הפנימי לא נצל³⁶,
שהרי השער השחור בצדו, לא בתוכו. נפרץ השער
משני מקומות - טהור, ואפילו היתה פרצה בגריס³⁷;
שהרי הנתק הפנימי והחיצון נעשו נתק אחד ושער
שחור באמצע. והוא שתהיה הפרצה כדי צמיחת
שתי שערות או יתר.

(27) ובכל אחד מהם כגריס. (28) שורה. (29) ואינו מציל,
מפני שאינו מבוצר. (30) למעלה או למטה והשיער
השחור נשאר בלתי מבוצר. (31) במשנה כתוב "טמא"
ומפרשי המשנה מבארים שטמא מפני שנגע אחד פשה.
ורבינו מפרש, שהמדובר כשנפרץ לפני ההסגר ופשיון אינו
מטמא אלא אחר הסגר (ראה למעלה פרק ד הלכה ב),
ולפיכך הוא מפרש שלא טמא ממש אמרו, אלא הכוונה
שהשיער השחור אינו מציל וטעון הסגר. (32) למעלה
ולמטה ואם כן הפרצות מחברות את שני הנתקים והשיער
השחור מוקף נתק מכל צדדיו. (33) פחות מזה אינו נקרא
מבוצר. (34) קשה להבין, למה אינו נידון כפשיון הנתק
הראשון. ראה משנה אחרונה על המשנה, ששינה הגירסה
כאן. ונראה שרבינו התכוון לומר שאם נולדה פירצה
באמצע השיטה ואינה מגיעה עד הנתקים הראשונים דינה
כנתק חדש ואין אנו אומרים שמפני שהיא עומדת בין שני
הנתקים תידון כחלק מהם. (35) האדם. (36) אבל החיצון
ניצל, שהרי השער השחור שבו מבוצר. (37) אין אנו דנים
אותה כנגע חדש.

יא. נתק שהיה חוט יוצא ממנו, וכן שני נתקין
שחוט יוצא מזה לזה³⁸, אם יש ברחב החוט
הנתק³⁹ כדי צמיחת שתי שערות - זוקקין לטמא⁴⁰
בשער צהוב דק ופשיון ומצילין בצומח בו⁴¹; אבל
שער שחור הנשאר באותו החוט אינו מציל עד
שיהיה רחב החוט כגריס⁴².

(38) ומחברם. (39) הנגע בנתק. (40) אם נולד בחוט אחד
מסימני הטומאה הרי זה כאילו נולדו בנתקים עצמם.
(41) אם צמח בחוט שיער שחור הוא מציל ואפילו אם יש
סימן טומאה בנתקים. (42) מפני שהמשואר אינו מציל
אלא במבוצר ואי אפשר שיהיה מבוצר אם אין ברוחב החוט
כגריס היינו מקום צמיחת שש שערות, שהרי אינו נקרא
מבוצר אלא אם הוא מוקף נתק ברוחב שתי שערות מכאן
ומכאן ושתי השערות השחורות באמצע וביחד שש שערות.

יב. מי שהיה בראשו נתק כגריס ופשה הנתק [על]
כל ראשו ולא נשאר שם שער כלל אלא פחות
משתי שערות - הרי זה טהור, בין שננתק כלו מתוך
הסגר או מתוך החלט או אחר הפטור; שנאמר:
קרח הוא טהור הוא⁴³. וכן אם היה הנתק בזקנו
ונתק כל זקנו - הרי זה טהור. ואף על פי שאין זה
מפרש בתורה שבכתב, קבלה היא, שאם הלך כל
שער הזקן - טהור הוא. ויתטמא עור הזקן שקרחה⁴⁴
בנגעי עור הפשור, כמו שבארנו.

(16) אם נמצא בנתק שיער שחור, בין שנשאר בתחילה בין
שצמח אחר ההסגר - טהור. לפני ההסגר כתוב בתורה
(ויקרא יג, לא): "ושער שחור אין בו והסגיר" ודרשו בתורת
כהנים (שם פרק ח הלכה ט): ואם יש בו פטור; ולאחר
ההסגר כתוב בתורה בפירוש (שם לז): ושער שחור צמח בו
נרפא הנתק טהור הוא. (17) שיעור זה הוא יותר גדול
מהשיעור ניטלות בזוג. (18) ולא על גבול הנתק ממש
סמוך לשערות המקיפות אותו, וזה נקרא "מבוצר" בלשון
המשנה. (19) אחרי החלט. (20) אפילו אינו מבוצר.
(21) השערות השחורות שלא נקרחו כלל. (22) השיער
הבריא המקיף את הנתק.

ז. שתי שערות שצמחו, אחת שחורה ואחת לבנה²³
או צהבה, אחת ארקה ואחת קצרה - אינן מצילות.

(23) שתי שערות ושתיהן שחורות מצילות ואין לבנה
מצטרפת להציל.

ח. נתק שהחלט בשער צהוב או בפשיון ונולד בו
שער שחור וטהור, אף על פי שהלך השער השחור -
הרי זה טהור, עד שיוולד בו שער צהוב אחר או
יפשה פשיון אחר מאחר שהלך השער השחור.
שנאמר: נרפא הנתק טהור הוא - בין שנתרפא
טהור הוא, אף על פי שסימני טמאה במקומן²⁴.

(24) כלומר, סימני הטומאה שהוחלט על ידם נשאר
במקומם, אבל אם נולדו סימני טומאה חדשים מטמאים.

ט. החליטו בשער צהוב, בין שהחליטו בתחלה בין
שהחליטו בסוף שבוע ראשון או בסוף שבוע שני
או שהחליטו אחר הפטור²⁵, והלך השער הצהוב
ונולד בו שער צהוב אחר או שנוולד לו פשיון - הרי
זה מחלט כשהיה²⁶. וכן אם החליטו בפשיון, בין
בסוף שבוע ראשון או בסוף שבוע שני או אחר
הפטור, והלך הפשיון וחר פשיון אחר או שנוולד
לו שער צהוב - הרי זה מחלט כשהיה. עד שלא
ישאר סימן טמאה או עד שיעצמית בו שתי שערות
שחורות.

(25) כשצמחו שתי שערות צהובות. (26) וכל הדינים הללו
מתאימים למה שנאמר למעלה בסוף פרק ד בנגעי עור
ובשר.

י. שני נתקים זה בצד זה²⁷ ושיטה²⁸ של שער שחור
מפסקת ביניהן²⁹, ונפרץ³⁰ השער השחור [ונתק]
מקום אחד - הרי הוא כמות שהיה³¹, שהשער
השחור הנשאר ביניהן הרי הוא בצד הנתק; נפרצה
השטה משני מקומות³² - טהור, שהרי הנשאר מן
השטה באמצע הנתק. וכמה יהיה בכל פרצה מהן?
אין פחות מקום צמיחת שתי שערות³³. ואם היתה
פרצה מקום אחד כגריס - הרי זה טמא; שהפרצה
עצמה נתק אחר³⁴, והרי שער שחור בצדו ואינו
כנוס לתוכו. נתק שהשער השחור מקיפו ונתק אחר

לשם עבדות, והם חייבים בכל המצוות שהנשים חייבות בהן. (5) גוי שקיבל עליו שבע מצוות, שבני נוח (כל בני אדם חוץ לבני ישראל) מצווים עליהם (ראה סנהדרין נו, א). (6) כלומר, כל כהן. ואפילו אינו בקי בנגעים במראיהם ובשמותיהם. ובהלכה הבאה מבאר רבינו בפרוטרוט. (7) נגעים פ"ב מ"ה. אבל רשאי לראות נגעי קרוביו. כתנא-קמא שם.

ב. אף על פי⁸ שהכל פשרין לראות נגעים, הטמאה וטהרה תלויה בפה. פיצד? פהן שאינו יודע לראות - החכם רואהו ואומר לו: אמר טמא, והכהן אומר טמא; אמר טהור, והכהן אומר טהור; הסגיר, והוא מסגירו. שנאמר: ועל פיהם יהיה כל ריב וכל נגע. ואפלו היה הכהן קטן או שוטה - החכם אומר לו והוא מחליט או פוטר או סגר. במה דברים אמורים? פשה הכהן סומך על דברי החכם; אבל אם היה הכהן רואה וסומך על עצמו - אסור לו לראות נגע מפל נגעים עד שיורנו רבו, ויהיה בקי בכל הנגעים ובשמותיהם בנגעי אדם כלם ובנגעי בגדים ובנגעי בתים¹⁰.

(8) שם פ"ג ה"א. (9) ראה למעלה פ"א ה"ג והערות שם. (10) 'תורת כהנים' פ' מצורע פ"ה ה"יז.

ג. פהן¹¹ שטמא את הטהור או טהר את הטמא - לא עשה כלום; שנאמר: טמא הוא וטמאו הכהן¹², טהור הוא וטהרו הכהן. ומצדע שנרפא, בין מתוך הסגר בין מתוך החלט, אפלו אחר כמה שנים - הרי זה בטמאתו עד שיאמר לו פהן טהור אתה¹³.

(11) תוספתא נגעים פ"א ה"ב; 'תורת כהנים' נגעים פרק ט ה"יז. (12) כלומר, אם הוא טמא יכול הכהן לטמאו, ואם לאו - אין בכוחו לטמאו. וכך בטהרה. (13) תוספתא שם ה"ו.

ד. אין הכהן רשאי¹⁴ לטמא את הטמא עד שיהיו עיניו במקום הנגע בעור הפשוט שחוצה לו. וכהן שראה¹⁵ הנגע בתחלה - הוא שרואהו בסוף שבוע ראשון ובסוף שבוע שני, והוא שמשגירו או מחליטו או פוטר. מת הכהן שראהו תחלה או שחלה - רואהו פהן אחר¹⁶. ואין השני יכול לטמאו בפשוט, שאין יודע אם פשה אם לא פשה אלא ראשון. ונאמן כהן¹⁷ לומר: נגע זה פשה ונגע זה לא פשה, ושער לבן זה קדם את הבהרת או בהרת זו קדמה את שער לבן.

(14) שם ה"י. ראה למעלה פ"ו ה"ג והערות שם. (15) תוספתא שם ה"א ויב, 'תורת כהנים' שם ב, ד. (16) שם. (17) פירוש, אם מפני סיבה שהיא, עבר הענין מידו ליד כהן אחר.

ה. חלל¹⁸ פסול¹⁹ לראית נגעים; שנאמר: אחד מבניו

(43) כך דרשו בתורת כהנים פרשת נגעים פרק ו, הלכה ב. ראה למעלה פרק ז הלכה א, שבהרת אם פרח בכולו אחר הפיטור - טמא, מפני שדין פריחה נאמר בתורה שם בקשר לכתוב "טמא הוא" (שם יג, יא) ומשמע שהפריחה מטהרת אחר הטומאה בלבד. (44) והוא הדין לעור הראש.

יג. הבא בתחלה וכל ראשו נתוק או כל זקנו נתוק - יסגיר⁴⁵ שבוע אחר. אם לא נולד לו שער צהב - יסגיר שבוע שני. אם נולד לו שער צהב דק - טמא; לא נולד לו - יפטר. נולד לו אחר הפטור שער צהב - הרי זה מחלט. נולד לו שער שחור⁴⁶ - הרי זה טהור⁴⁷. הבא פלו נתוק ראש או זקן ונולד לו שער שחור⁴⁸ - טהור, כמו שבארנו. הלך השער השחור - טמא משום פשוט⁴⁹.

(45) ואין זה דומה לקרחת וגבחת שנקרח רק חצי הראש, אבל אם נקרח כולו הרי זה נתק. (46) אחר שצמח שיער הצהוב. (47) ואפילו הלך השחור ונשאר הצהוב, כמו בנתק קטן. (48) אחר ההסגר. (49) תוספתא שם. והמדובר כשיעור השחור הוא מן הצד, אבל אם הוא באמצע אינו מטמא משום פשוט, שהרי אין הנגע פושה לתוכו אלא מחוצה לו.

יד. הראש והזקן אינן מעפכין זה את זה⁵⁰, ואינן מצטרפין זה עם זה, ואין פושין מזה לזה; שנאמר: צרעת הראש או הזקן - מלמד שהן חשובין שנים. ואי זהו זקן? מהפרק של לחי העליון עד פקה של גרגרת. מותח את החוט מאזן לאזן, כל שמן החוט ולמעלה - הרי הוא מפלל הראש, ומן החוט ולמטה - מפלל הזקן.

(50) אם פרח בכל הראש ולא פרח בזקן - טהור, וכן להיפך. פסק כרבי יהודה.

פרק תשיעי

א. הפל² מתטמאין בנגעים, אפלו קטן בן יומיו³ והעבדים⁴, אבל לא עובד פוכבים ולא גר תושב⁵. והפל פשרין⁶ לראות את הנגעים. וכל הנגעים אדם רואה אותן, חוץ מנגעי עצמו⁷.

(1) יבאר מי הם המתטמאים בנגעים, והכשרים לראות שטומאה וטהרה תלויים בהם, כהן המטמא את הטהור או איפכא, הכהן שרואהו בתחלה הוא שרואהו בסוף, אין רואים נגעים אלא ביום ובאיזו שעה מן היום, וחתן שנראה בו נגע, אין מסגירים ולא פוטרם אלא ביום שיראה בו תחילה או בשביעי או ב"ג, אם מסגירים או מחליטים בתוך ימי הסגר, ואם רואים שני נגעים כאחד, אם יאמר הכהן לנגוע לך ושוב, אין הכהן צריך לבדוק במקום מוסתר, וכיצד יעמוד לפני הכהן כשהוא בודק. (2) משנה נגעים פ"ג, א. (3) משנה נדה מג, ב. ובגמרא שם מד, א למדו דין זה מהכתוב (ויקרא יג, ב): "אדם כי יהיה בעור בשור", משמע אדם כל שהוא. (4) עבדים כנענים שנימולו ונטבלו

ח. חתן³⁵ שְׁנֵאָה בּוֹ נָגַע - נוֹתֵנִין לוֹ כָּל שְׂבַעַת יְמֵי
הַמִּשְׁתָּה³⁶. וְכֵן אִם נִרְאָה בְּבִגְדֵיו אוֹ בְּבִיתוֹ³⁷ - אֵין
רוֹאִין אוֹתָן עַד לְאַחַר הַמִּשְׁתָּה. וְכֵן פְּרָגֶל³⁸ נוֹתֵנִין
לוֹ כָּל יְמֹת הַפְּרָגֶל. שְׁנֵאָמֶר: וְצִוָּה הַכֹּהֵן וּפְנֹו אֶת
הַבֵּית וּגְמוֹר³⁹. אִם הִמְתִּינָה תוֹרָה לְדַבֵּר הָרְשׁוֹת שְׁלֹא
יִטְמְאוּ בָּלִיו, קֵל וְחֶמֶר לְדַבֵּר מִצְוָה⁴⁰.

(35) נגעים שם. (36) כלומר, אין רואים את נגעו עד
שיעברו שבעת ימים מיום החתונה, שהם לו ימי משתה
ושמחה. (37) ראה לקמן פ"ג ו"ד דיני נגעי בגדים,
ובפס"ו דיני נגעי בתים. (38) הכוונה לחול המועד, שהרי
ביום טוב' נאמר כבר למעלה בהלכה ז. (39) והכתוב
מסיים: "ולא יטמא כל אשר בבית", פירוש, שהכהן יצוה
לפנות את כל הנמצא בבית לפני שהוא יבוא לראות ואפשר
שיטמאנו ויהיה הכל טמא. (40) שמחת חתן וכלה או
שמחת הרגל.

ט. אֵין מְסִגִּירִין וְלֹא מַחְלִיטִין וְלֹא פוֹטְרִין אֶלֶּא
בְּיוֹם שְׁנֵאָה בּוֹ בַּתְּחִלָּה⁴¹, אוֹ בְּשִׁבְעִי⁴², אוֹ בְּיוֹם
שְׁלֹשָׁה עָשָׂר בְּנִגְעִים שֶׁמְסִגִּירִין בָּהֶן שְׁנֵי שְׁבֻעוֹת⁴³,
מִפְּנֵי שְׁיוֹם שְׁבִיעִי עוֹלָה לְמִנְחָן שְׁבִיעִי רֵאשׁוֹן וּלְמִנְחָן
שְׁבִיעִי שְׁנֵי כָּל הַנִּגְעִים, בֵּין בְּנִגְעֵי אֶדָם בֵּין בְּנִגְעֵי
בְּתָמִים וּבְבָגִידִים.

(41) כשיש בו כגריס ומראהו מקרום ביצה ולמעלה, ואין בו
לא שיער לבן ולא מחיה - מסגירים; כשיש בו מחיה או
שתי שערות לבנות - מחליטים; וכשמראהו למטה מקרום
ביצה או הוא פחות מכגריס - פוטרם. (42) אבל אם
נשתנה הנגע בתוך שבעה - אין מתחשבים כלל בשינוי זה,
בין להקל ובין להחמיר. (43) להוציא שחין ומכוה שאין
להם אלא הסגר של שבוע אחד (למעלה פ"ה ה"ג).

י. אֵין מְסִגִּירִין⁴⁴ בְּתוֹךְ יְמֵי הַסֵּגֶר⁴⁵, וְלֹא מַחְלִיטִין
בְּתוֹךְ יְמֵי הַסֵּגֶר אִם נוֹלֵד לוֹ סִימָן הַחֲלֵט⁴⁶, וְלֹא
מַחְלִיטִין הַמְּחִלֵּט אִם נוֹלֵד לוֹ נֶגַע אַחֵר, וְלֹא
מְסִגִּירִין אוֹתוֹ בְּתוֹךְ יְמֵי חֲלוּטוֹ אִם נוֹלֵד לוֹ נֶגַע
אַחֵר שְׂרָאוּי לְהַסְגֵּר. אֲבָל אִם הָיוּ בּוֹ שְׁנֵי נִגְעִים
וְרָאָה זֶה וְחִזֹּר וְרָאָה זֶה⁴⁷ - הָרִי זֶה מִתֵּר לוֹמֵר לוֹ:
הָרִי אֶתָּה מְסִגֵּר בְּזֶה וּמַחְלֵט בְּזֶה, אוֹ מַחְלֵט בְּזֶה
וּמְסִגֵּר בְּזֶה. בֵּין בַּתְּחִלָּה בֵּין בְּסוֹף, בֵּין בְּסוֹף שְׁבִיעִי
רֵאשׁוֹן בֵּין בְּסוֹף שְׁבִיעִי שְׁנִי⁴⁸. וְאֵין רוֹאִין שְׁנֵי נִגְעִים
בְּאַחַת⁴⁹, בֵּין בְּשְׁנֵי אֲנָשִׁים בֵּין בְּאִישׁ אֶחָד; שְׁנֵאָמֶר:
וְרָאָה הַכֹּהֵן אֶת הַנֶּגַע.

(44) שם, פ"ג, א. (45) אם נולד בו נגע שני, אין הכהן נזקק
לו כלל. (46) ונראה, שהוא הדין אם נולד בו נגע שני
בתוך ימי ההסגר ובו סימני טומאה. (47) לפני שהסגירו
מפני הנגע הראשון. (48) תוספתא פ"א ה"י. (49) בבת
אחת, אלא מתבונן באחד ואחר-כך מתבונן בשני. משנה
נגעים פ"א א.

יא. נְגוּעֵי⁵⁰ שָׂבָא לִכְהֵן לְרֵאוֹתוֹ - לֹא יֹאמַר לוֹ לֵךְ

הַכֹּהֲנִים - בְּכֹהֲנָתָם. אֲבָל בְּעָלִי מוֹמִין בְּשָׂרִים²⁰ לְרֵאוֹת
נִגְעִים, וּבִלְבָד שְׁלֹא יִהְיֶה סוּמָא וְאָפְלוּ בְּאַחַת
מֵעֵינָיו²¹. וְאָפְלוּ בָּהֶן שְׂפָהּ מְאֹר עֵינָיו²² לֹא יִרְאָה
אֶת הַנִּגְעִים, שְׁנֵאָמֶר: לְכָל מְרֹאֶה עֵינֵי הַכֹּהֵן.

(18) שנולד מאשה שכהן אסור בה. (19) 'תורת כהנים'
נגעים פ"א ה"ח: יכול שאני מרבה חללים? תלמוד לומר
"הכהנים", כלומר, מי שהוא בקדושת כהונה. (20) שם.
מפני שנאמר (ויקרא יג, ב): או אל אחד מבניו, ובעל מום
הוא גם כן מבניו, וחלה עליו קדושת כהונה, אלא שאסור
בעבודת הקרבנות. (21) נגעים פ"ב מ"ג. (22) שם. עיני
הכהן - "עיניו" משמע שתי עיניים, ומהמילה "לכל" לומדים
שצריכה ראייה מליאה ולא כהה. וב'תוספות יום טוב' שם
מפרש, שאם כהתה ראיית עין אחת כשר. שסומא בעין אחת
אמרו שפסול, אבל כהייה דוקא בשתי עיניו.

ו. אֵין רוֹאִין אֶת הַנִּגְעִים אֶלֶּא בְּיוֹם²³, בֵּין לְהַסְגִּיר
בֵּין לְהַחְלִיט בֵּין לְפֹטֵר, שְׁהָרִי בְּכָל הַעֲנִין הוּא אוֹמֵר
'בְּיוֹם' וְ'בְּיוֹם'. וְאֵין רוֹאִין לֹא בְּשַׁחֲרִית²⁴ וְלֹא בֵּין
הַעֲרֵפִים וְלֹא בְּתוֹךְ הַבֵּית וְלֹא בְּיוֹם הַמִּצֵּן, לְפִי
שְׂפָהּ נִרְאִית עֵזָה; וְלֹא בְּצִהָרִים, לְפִי שְׂעֵזָה נִרְאִית
פִּתְחָה²⁵. אֵימָתִי רוֹאִין אוֹתָן? בְּשַׂעֲה רְבִיעִית²⁶
וּבְחִמִּישִׁית וּבְשִׁמִּינִית וּבְתַשִּׁיעִית. בֵּין נִגְעֵי אֶדָם בֵּין
נִגְעֵי בְּגָדִים וּבְתָמִים²⁷.

(23) 'תורת כהנים' נגעים פרק ב, ה"א. (24) שם, ומשנה
נגעים פ"ב, ב. (25) מפני שאור השמש חזק אז. (26) כר'
יהודה שם. (27) כתוב בתורה (ויקרא יד, נד-נה): "לכל
נגע הצרעת ולנתק ולצרעת הבגד ולבית", הוקשו כל הנגעים
זה לזה (לקמן פ"ג ה"ד).

ז. בְּכָל יוֹם רוֹאִין אֶת הַנִּגְעִים, חוּץ מִשְׁבַּת²⁸ וְיוֹם
טוֹב²⁹. חָל יוֹם שְׁבִיעִי שְׁלֹו לְהִיּוֹת בְּשַׁבַּת אוֹ בְּיוֹם
טוֹב - מְעַבְרִין לְאַחֲרָיו³⁰. וְיֵשׁ בְּדִבְרֵי³¹ לְהַקֵּל
וּלְהַחְמִיר. שְׁאִפְשָׁר שִׁיְהִי בְּיוֹם שַׁבַּת זֶה, שֶׁהוּא יוֹם
הָרָאוּי לְרֵאוֹת, טְמֵא³², וּלְמַחֵר יִלְכוּ לָהֶן סִימָנִי
טְמֵא³³; וְאִפְשָׁר שִׁיְהִי טְהוֹר, וּלְמַחֵר יוֹלְדוֹ לוֹ
סִימָנִי טְמֵא³⁴. וְאֵין דָּנִין אוֹתוֹ אֶלֶּא בְּשַׁעַת רְאִיתוֹ
לְאַחֵר הַשַּׁבַּת.

(28) כחכמים במשנה נגעים פ"א, ד. (29) משנה שם פ"ג,
ב. ומעיד קטן ז, א. פסק כחכמים שאין רואים נגעים כל
ימי הרגל (אפילו בחול המועד). ראה לקמן ה"ח.
(30) לאחר השבת. (31) דחייה זו גורמת. (32) ואם יראנו
הכהן - יטמא. (33) ויסגירנו שנית, ובשבוע שני - יטהרנו.
זה הוא להקל. (34) אע"פ שסימני טומאה מטמאים גם
אחרי הפטור, יש כאן להחמיר, שאם היה רואה אותו בשבת
אחר הסגר ראשון, היה מסגירו שנית. ואפשר שבתוך ימי
ההסגר ילכו להם סימני הטומאה ויהיה טהור, וגם בשבוע
שני יש בדחייה זו להחמיר, שאם היה רואה את הנגע בשבת
היה מטהרו, וכשיבואו סימני טומאה למחר יישאר בטהרתו
עד שיראנו הכהן ויטמאנו.

שלא בכוונה, והתולש שעה לבנה אחת ונפלה השנייה וכו', ודין מי שהיתה בהרת בערלתו אם ימול, והנהגת המצורע המוחלט והמצורעת, מה בין מצורע מוסגר למצורע מוחלט, ודין שניהם לטומאה.

א. התולש סימני טמאה, בין כלן בין מקצתן, או הפונה את המחיה, כלל או מקצתה, או הקוצץ הנגע פלו מבשרו או מן הפגד או מן הבית, בין קדם שיבא לכהן בין בתוך הסגר או בתוך החלט או אחר הפטור - הרי זה עובר בלא תעשה. שנאמר: השמר בנגע הצרעת לשמר מאד ולעשות ככל אשר יורו אתכם הכהנים הלויים כאשר צויתם תשמרו - שלא יתלש או שיקץ. אבל אינו לוקה עד שיועילו מעשיו, ואם לא הועילו - אינו לוקה. פיצד? היתה בו בהרת ובה שלש שערות לבנות ותלש אחת, כזה מקצת המחיה ונשאר ממנה פצדשה - אינו לוקה, שהרי הוא טמא פשהיה. וכן כל פיוצא בזה. ומכין אותו מפת מרדות. וכן המגלח את הנתק - לוקה, שנאמר: ואת הנתק לא יגלח. ואינו חייב עד שיגלח כל הנתק פתער. ומתר למצרע לשא במוט על כתפו שיש בה הצרעת ולקשר הסיב על רגלו, ואם הלכו סימני טמאה - ילכו. והוא שלא נתפון לכה.

ב. התולש סימני טמאה או שפחה את המחיה עד שלא בא אצל כהן - הרי זה טהור. וכן אם עשה בן בימי הסגר - הרי זה טהור לאחר ימי הסגר. ואם תלשן אחר שהחלט כהן - הרי זה מחלט פשהיה, ואין לו טהרה עד שתפרח הצרעת בכלו או עד שתתמעט בהרתו מפגרים.

ג. מי שנקצצה בהרתו פלה שלא בכונה - טהור. קצצה בכונה: אם קצץ כל הבשר החי המקיפה אפלו פחוט השערה - אין לו טהרה עולמית; קצצה בצמצום - אין לו טהרה עד שתפרח בכלו.

ד. התולש שערות לבנה אחת ונשרה השניה - הרי זה טהור. היו שלש, תלש שתיים ונשרה אחת - הרי זה בטמאתו. היתה בו מחיה פצדשה, כזה חציה והלף חציה - הרי זה טהור. היתה יתרה מפצדשה: כזה המותר והלף פצדשה - הרי זה טהור; כזה פצדשה והלף המותר - הרי זה טמא.

ה. מי שהיתה בהרת בערלתו - ימול, ואף על פי שהיא מילה שלא בזמנה; שמצות עשה דוחה את לא תעשה בכל מקום. ואם מל והלף בעור הערלה סימן שהיה מחלט בו - הרי זה חייב בקרבן מצרע.

1 ושוב, אלא נזקק לו מיד. באו לפניו שנים - רואה
2 את הראשון, מסגירו או פוטרו או מחליטו, וחזור
3 ורואה את השני.⁵¹

50 תוספתא שם פ"א ה"א. 51) אחר שגמר את כל הטיפול בראשון.

4 יב. אין הכהן⁵² זקוק לבקש⁵³ תחת אצילי ידי⁵⁴ של
5 נגיע או בין פחדיו⁵⁵ או בתוך הקמטים שמה שם
6 נגע, שנאמר: לכל מראה עיני הכהן⁵⁶. וכן בהופך
7 פלו לבן⁵⁷. וכיצד יעמד⁵⁸ לפני הכהן? אם איש הוא
8 - נראה ערו, ועומד בעוד⁵⁹ וכמוסק⁶⁰ זיתים. ואם
9 אשה היא - נראית ערמה, ויושבת בעורכת⁶¹
10 וכמניקה את בנה⁶² וכאורגת⁶³ בעומדים⁶⁴, שמגבהת
11 ידה הימנית עד שיגלה בית השחי. אם היה הנגע
12 נראה כהן בזמן שהן עומדין⁶⁵ כן - הרי זה טמא;
13 ואם אינו נראה כהן פשהן עומדין כן - אין נזקקין
14 לו. וכשם שהאדם נראה לנגעו, כן הוא נראה
15 לתגלחתו⁶⁶. שאם לא יראה שער בכל בשרו פשיעמד
16 ערו בעוד וכמוסק או פשתשב האשה כמו שבארנו
17 - הרי זו תגלחת פשרה, ואין כהן זקוק לחפש בשאר
18 מקומות שמה נשאר כהן שער, אף על פי שהוא
19 צריך לגלח הכל, כמו שיתבאר⁶⁷.

52 נגעים פ"ב, מ"ד. 53) לחפש. המקומות שאינם נראים אלא כשבודקים אותם במיוחד, נקראים בית הסתרים ואינם מטמאים בנגעים. ראה למעלה פ"ו ה"א. 54) זרועותיו, בבית השחי. 55) אשכיו. פירוש, במקום שהגוף מכסה את כיס האשכים ואינו נראה. 56) נגע הנראה לעיניים בלי טיפול כל שהוא. 57) שהוא טהור (למעלה פ"ז ה"א). אם נשארו מקומות בית הסתרים בלי נגע - אינם מעכבים את הטהרה. 58) יש מקומות שהם נסתרים בעמידה שכזו, ונגלים בעמידה באופן אחר. 59) כחופר אדמה שהוא מפשק רגליו. עמידה זו קובעת למקומות שברגל. 60) לוקט זיתים, שהוא מגביה ידו. כך בודקים המקומות שהזרועות מכסות. 61) לשה את העיסה, ודרכה לפשק קצת את רגליה, ומה שמתגלה אז אינו נקרא בית הסתרים, מפני שאין דרכה של אשה לחפור באדמה - מספיק שיעור זה. ואף-על-פי שבאיש מטמאים גם המקומות הנגלים כשהוא עורר ואינם נגלים בשעת לישה. 62) לנגע שהיא תחת הדר. 63) לנגע סביב בית השחי. 64) לא כאריגה בפלך שהיא יושבת ואורגת, אלא כאריגה בכלי גדול שעומדים ואורגים. 65) יש להוסיף את המלה "כך", וכן הוא בדפוס רומא (ר"מ). 66) במצורע שנתרפא, כתבה תורה (ויקרא יד, ט): "וגלח את כל שעריו". ראה נגעים פ"ד מ"ב, ו'תוספות יום טוב' ומשנה אחרונה שם. 67) לקמן פ"א ה"א.

פרק עשירי

1) יבאר התולש סימני טומאה או הכוה המחיה או הקוצץ הנגע קודם שיבא לכהן או אחר כך, מי שנקצצה בהרתו

האילן - נטמא. היה הטהור עומד תחת האילן ועבר
המצרע תחתיו - לא טמאהו; ואם עמד - נטמא,
שהרי נעשה לו מושב. ספק עמד ספק לא עמד -
טהור. הכנים המצרע ראשו ורבו לבית - נטמא כל
שיש בתוכו. נכנס לבית הכנסת - עושין לו מחיצה
גבוהה עשרה טפחים ורחבה ארבע אמות על ארבע
אמות, ונכנס ראשון ויוצא אחרון, כדי שיהיה
מושב לבדו ולא יעמד עם העם בערבו ויטמא
אותם.

יום ב' כ"ו תמוז ה'תשע"ה

פרק אחד עשר

א. טהרת מצרע מצות עשה², ותגלחתו כשיטהר
מצות עשה³. כיצד מטהרין את המצרע? מביא
מזרק⁴ של חרש חדש, וקבלה היא⁵ שיהיה [חדש],
ונתן לתוכו רביעית⁶ מים חיים⁷ הראויין לקדש
אותן מי חטאת⁸, ושעור זה מדברי סופרים. ומביא
שתי צפרים דרור⁹ טהורות¹⁰ לשם טהרת צרעת¹¹,
שנאמר: ולקח למטה. ושוחט את הכרורה¹²
שבשתייהן על המים שבכלי חרס, וממזה עד שיהיה
הדם נכר במים, וחופר וקובר הצפור השחוטת
בפניו¹³. ודבר זה קבלה מפי השמועה. ונוטל עץ
ארז, ומצותו שיהיה ארכו אמה ועביו כרביע פרע
מפרעי המטה¹⁴, ואזוב שאין לו שם לוי¹⁵, כמו
שבארנו, אין פחות מטפח¹⁶, ושני תולעת¹⁷, משקלו
שקל. ואם טעמו¹⁸ - פסלו¹⁹, כצביעת התכלת²⁰. וכל
השעורים - הלכה²¹. ולוקח עם שלשתן הצפור
החיה. וארבעה מינין אלו²² מעפבין זה את זה. ועץ
ארז ואזוב שנתקלפו²³ - פסולין. וכורף האזוב עם
הארז בלשון של זהורית²⁴, ומקוף²⁵ להן ראשי
אגפים וראש הזנב של צפור החיה, וטובל ארבעתן
במים שבכלי ובדם שעליהן, ומזה שבע פעמים על
אחר ידו של מצרע, ומשלח את הצפור. וכיצד
משלח? עומד בעיר וזורקה חוץ לחומה. ואינו
הופך פניו לא לים ולא לעיר ולא למדבר²⁶,
שנאמר: מחוץ לעיר אל פני השדה. שלחה וחרזה
- חוזר ומשלחה, אפלו מאה פעמים²⁷. ואחר כך
מגלח הפה²⁸ את המצרע. כיצד מגלח²⁹? מעביר
תער על כל בשור הנראה, אפלו בית השחי ובית
הערוה שער שעל כל הגוף, עד שיעשה כדלעת.
שנאמר: את כל שערו²⁹. אם פן, למה נאמר ראשו
וזקנו וגבות עינו³⁰? לרבות כל פיוצא בהן, ולמעט
שער שבתוך החוטם, לפי שאינו נראה³¹. ואחר כך
מכבס בגדיו וטובל, ויטהר מלטמא בביאה ומלטמא
משכב ומושב, ויכנס לפניו מן החומה, ומונה

1. מצות עשה שיהיה המצרע המחלט מכסה
2. ראש כל ימי חלוטו, ועוטה על שפם כאכל,
3. ופורם בגדיו, ומודיע העוברים עליו שהוא טמא;
4. שנאמר: והצרע אשר בו הנגע וגומר. אפלו
5. בהן גדול שנצטרע פורע ופורם, שעשה דוחה
6. את לא תעשה. ואסור בשאילת שלום כל ימי
7. חלוטו כאכל, שנאמר: ועל שפם יעטה - שיהיו
8. שפתיו דבוקות. אבל קורא ושונה ודורש. ואסור
9. לספר ולכבס כל ימי חלוטו. ונוהג בכל הדברים
10. האלו אפלו בשבתות וימים טובים. והרי הוא
11. מתר ברחיצה ובסיכה ובנעילת הסנדל ובתשמיש
12. המטה וזקף את מותו כשאר העם.

13. ז. דין המצרע שיהיה לו מושב לבדו חוץ לעיר,
14. שנאמר: מחוץ למחנה מושבו. ודבר זה בעצירות
15. המקפות חומה בארץ ישראל בלבד.

16. ח. המצרע אנה פורעת ואינה פורמת ולא עוטה
17. על שפם, אבל יושבת היא מחוץ לעיר ומודיעה
18. לאחרים שהיא טמאה. ולא המצרעים בלבד, אלא
19. כל המטמאים את האדם חביבין להודיע לכל שהן
20. טמאין, כדי שיפראו מהן; שנאמר: וטמא טמא
21. יקרא - הטמא מודיע שהוא טמא.

22. ז. וטמאים ונאדרוגיגוס פורע ופורם ועוטה על
23. שפם, מפני שהוא ספק.

24. י. אחד מצרע מסגר ואחד מצרע מחלט לענן
25. טמאה. ואין בין מצרע מסגר למצרע מחלט לענן
26. טמאה, אלא פריעה ופרימה ותגלחת וצפרים,
27. שהטהור מתוך הסגר פטור מן התגלחת ומן
28. הצפרים והטהור מתוך החלט חייב בהן, אבל טמאת
29. שניהן שוה בכל דבר.

30. יא. המצרע - אב מאבות הטמאות. מטמא אדם
31. וכלים במגעו וכלי חרס באוירו, ומטמא אדם
32. במשא, ומטמא משכב ומושב אפלו תחת אבן קזב
33. וכזבה. שנאמר: וכבס בגדיו וטהר. מפי השמועה
34. למדו, שטהר מלטמא משכב ומושב. ואחד המסגר
35. ואחד המחלט בכל אלו.

36. יב. חמרא יתרה יש במצרע, שמטמא בביאתו לבית,
37. בין בימי החלט בין בימי הסגר. כיצד? נכנס לבית
38. - נטמא כל אשר בבית, בין אדם בין כלים, אף על
39. פי שלא נגע בהן, נעשו ראשון לטמאה. שנאמר:
40. מחוץ למחנה מושבו - מה הוא טמא, אף מושבו
41. טמא. היה עומד תחת האילן ועבר אדם טהור תחת

מתוך מהדורת וגשל עם רמב"ם לעם – מוסד הרב קוק

1 שְׁבַעַת יָמִים. וְאָסוּר בְּהֵן בְּתַשְׁמִישׁ הַמָּטָה, שְׁנָאֵמָר:
2 מַחוּץ לְאֶהָלָה³² - מְלֻמָּד שְׁאָסוּר בְּתַשְׁמִישׁ הַמָּטָה.
3 וְהַמְצָרֶעֶת מִתְרַת³³ בְּתַשְׁמִישׁ הַמָּטָה.

(1) יבאר שטהרת המצורע ותגלחתו מצוות-עשה וכיצד מטהרים אותו, ודין שחיטת הצפור והתגלחת והזייה, ושאר מעשיו אם כשרים בלילה, ודין טהרת מצורע איפה ומתי נוהגת, והכשרים לטהר מצורע, ואם מטהרים שנים כאחת, צפור השחוטה והמשתלחת אם הן מותרות בהנאה וכל דיניהן. (2) מצוה זו כוללת כל האמור בתורה (ויקרא יד, ד - ח) וגם תגלחת ראשונה בכלל. (3) בפני עצמה. והכוונה לתגלחת שנייה שהכהן מגלחו ביום השביעי לתגלחתו הראשונה. כן כתב רבינו במפורש בספר המצוות עשה קיא. [בספר המצוות שם מבאר רבינו למה תגלחת שנייה אינה כלולה במצוה של הבאת הקרבנות, ואף על פי שזו וזו הן גמר הטהרה: "...תכלית תגלחתו היא טהרתו מלטמא ... ואילו תכלית הבאת קרבנותיו היא להשלים כפרתו"]. (4) ספל גדול. (5) אמנם בגמרא סוטה טו, ב דרשו "מה מים חיים שלא נעשתה בהם מלאכה אף כלי שלא נעשתה בו מלאכה" סובר רבינו שדרשה זו "אסמכתא" ואינה דרשה גמורה. (6) רביעית הלוג - שמונים גרם בערך. (7) מי מעיין או נהרות שוטפים. (8) לתת בהם אפר פרה אדומה להזאה על אדם שנטמא במת. (9) מין צפרים חפשיות, שאינן מקבלות תרבות. (10) כשרות לאכילה. (11) שיקח אותן הכהן בכוונה לשם טהרת צרעת, אבל אינו צריך לקבוע, שלוקח לטהרת מצורע זה. דין זה שנינו בתורת כהנים מצורע פרשתא א הלכה ו: "ולקח למיטהר" לשם מיטהר, בין איש בין אשה בין קטן, מיכן אמרו: לקח לאיש כשרות לאשה, לאשה כשרות לאיש, לבית כשר למצורע, למצורע כשר לבית. (12) הבריאה יותר. (13) בפני המצורע. (14) נגעים פרק י"ד משנה ו. ולא נתפרש שיעור כרע המטה. (15) אלא קוראים לו "איזוב" סתם והוא שיח ראוי למאכל אדם. (16) נדה כו, א תני רבי חייא: איזוב - טפח. (17) צמר צבוע במיץ גרגירים אדומים שבתוכם כמו יתוש ומכאן השם "תולעת". ויש מפרשים צמר צבוע בדם תולעת או בנוזל המתמצה מביצי תולעת. (18) פירוש, אם טבל בנוזל זה צמר אחר. (19) פסול לצבוע בו הצמר לטהרת צרעת. (20) תכלת הוא צמר צבוע בדם ברייה שבים, ששמה חילזון. וגם בה פוסלת טעימה. (21) קבלה איש מפי איש עד משה רבינו, שקיבלה מסיני (עירובין ד, א ובכמה מקומות בתלמוד). (22) צפרים, ארז, איזוב ושני תולעת. (23) שהורדה קליפתם. (24) היא תולעת השני שנאמרה למעלה, ומפני שהיא ארוכה וכתבנית של לשון נקראה: לשון של זהורית. (25) מקרב, אבל אינו קושר אותה. וכן במסכת ביצה לב, ב "אין מקיפים שתי חביות", בעירובין ל, ב "שלא מן המוקף", בחולין מו, ב אין מקיפין בבועי, ועוד. (26) בתורת כהנים פרשת מצורע פרשתא ב הלכה ה אנו שונים: שלא יעמוד ביפו וישלחנה לים, שלא יעמוד בגבת וישלחנה למדבר, שלא יעמוד חוץ לעיר וישלחנה לעיר. (27) תוספתא נגעים פרק ח הלכה ד. שם אמרו: "חמש ושש פעמים" ומובן שהכוונה הרבה פעמים בלי הגבלה,

והמדובר, כשלא הגיעה עדיין אל השדה, אבל כשהגיעה לשדה דינה ככל הצפרים והיא מותרת באכילה ולטהרת מצורע אחר. (28) תגלחת ראשונה. (29) לרבות מקומות שאינם גלויים. (30) פסוק זה נכתב בתגלחת שנייה, ולמדו ראשונה משנייה. (31) כלל, ואינו דומה לשיער של בית השחי, שנגלה לפעמים כשהאדם מגביה זרועו (כסף משנה). (32) "וישב מחוץ לאהלו שבעת ימים" ודרשו (בגמרא מועד קטן ז, ב) אהלו זו אשתו. (33) כריתות ח, ב "מחוץ לאהלו" ולא מחוץ לאהלה. לא ביאר רבינו אם אסור בתשמיש המטה בימי חלוטו (לפני ריפוי). במועד קטן ז, ב נחלקו בזה רבי יוסי ברבי יהודה ורבי ושם אמרו שהמלך יותם נולד לעזויהו בימי צרעתו, ומזה למד רבי שמותר בתשמיש המטה, שהרי עזויהו שמר על המצוות כמו שכתוב (מלכים-ב טו, ג): "ויעש הישר בעיני ד'". ונכשל רק בהקרבת קרבנות.

4 ב. כָּל שְׁבַעַת הַיָּמִים³⁴ הָאֵלוּ עֲדִין הוּא אֵב הַטָּמֵא.
5 מְטֵמָא אָדָם וְכָלִים בְּמַגַּע, לֹא בְּמִשָּׁא. שְׁהָרִי הוּא
6 אֹמֵר: וְהָיָה בַּיּוֹם הַשְּׂבִיעִי וְכַסֵּס אֶת בְּגָדָיו וְגוֹמֵר -
7 מְלֻמָּד שְׁהָיָה מְטֵמָא בְּגָדִים. וְכַסֵּס שְׁהָיָה מְטֵמָא
8 בְּגָדִים בְּמַגַּע, כִּף מְטֵמָא אָדָם בְּמַגַּע; שְׁפָל הַמְטֵמָא
9 בְּגָדִים - מְטֵמָא אָדָם. וּבַיּוֹם הַשְּׂבִיעִי מְגַלְחוֹ הַכֹּהֵן
10 תְּגַלְחֵת שְׁנִיָּה פְּרָאשׁוֹנָה, וּמְכַסֵּס בְּגָדָיו וְטוֹבֵל,
11 וְיִטְהַר מִלְטֵמָא אַחֲרִים, וְהָרִי הוּא כָּל טְבֹלֵי יוֹם³⁵
12 וְאוֹכֵל בְּמַעֲשֵׂר. הָעֲרִיב שְׁמָשׁוּ - אוֹכֵל בְּתֵרוּמָה³⁶;
13 הָבִיָּא בְּפִרְתּוֹ - אוֹכֵל בְּקִדְשִׁים, כְּמוֹ שְׁבָאֲרָנוֹ³⁷.

(34) נגעים פרק י"ד משנה ב: "מטמא כשרץ", ושרץ מטמא אדם וכלים במגע ולא במשא. (35) טמא שטבל ביום נקרא טבול יום עד שקיעת השמש ואסור לאכול תרומה וקדשים ומותר באכילת מעשר שני. (36) אף על פי שלא הקריב עדיין קרבנותיו, שמחוסרי כפרה מותרים באכילת תרומה. (37) בפרק א מהלכות מחוסרי כפרה הלכה א.

14 ג. כִּשְׁהוּא מְגַלַּח בְּשִׁתִּי הַתְּגַלְחוֹת אֵינוֹ מְגַלַּח אֶלָּא
15 בְּתַעֲרָר. וְאֵם גִּלַּח שְׁלֹא בְּתַעֲרָר אוֹ שְׁהִנִּיחַ שְׁתִּי שְׁעָרוֹת
16 - לֹא עָשָׂה פְּלוּם. וְאֵינוֹ מְגַלְחוֹ אֶלָּא פֶּהָן. וְאֵם שִׁיר
17 שְׁתִּי שְׁעָרוֹת בְּתַגְלַחַת רִאשׁוֹנָה וְגִלְחָן בְּשִׁנִּיָּה - לֹא
18 עָלְתָה לוֹ אֶלָּא תְּגַלְחֵת אַחַת בְּלִבָּד, וְהָרִי הִיא
19 רִאשׁוֹנָה³⁸. וְכָל הַיּוֹם כִּשְׁר לְטַהֲרֵת הַמְצָרֶעֶ.

(38) וצריך תגלחת שנייה אחר שבעת ימים.

20 ד. תְּגַלְחֵת³⁹ הַמְצָרֶעֶ וְטְבִילָתוֹ וְהִזְאָתוֹ אֵינָן מְעַכְבוֹת
21 זֶה אֶת זֶה, וְשָׂאָר כָּל מַעֲשָׂיו מְעַכְבִּים.

(39) בתוספתא שם הלכה ו אמרו: "תגלחת של (מצוה) מצורע, טבילתו והזאתו מעכבים ושאר כל מעשיו אינם מעכבים". ובתורת כהנים פרשת מצורע פרשתא ב הלכה ד למדו, שדברים הנעשים בגופו של המצורע - מעכבים, והנעשים שלא בגופו, כגון שליחת הציפור החיה וכיבוס בגדים, אינם מעכבים.

32 לָקַחְן לְאָדָם - פְּשָׁרוֹת לְבֵית מִנְגַּע. שְׁנֵאמַר: וְלָקַח
33 לְמַטְהָרָה.

(45) לכתחילה.

34 מ. שחט⁴⁶ אחת מהן ונמצאת שלא היתה דרור -
35 יקח זוג לשניה, והראשונה מתרת באכילה. שחט
36 האחת ונמצאת טרפה - יקח זוג לשניה, והראשונה
37 מתרת בהנאה.

(46) לשון המשנה שם, ובתוספתא שם פרק ח הלכה ח ישנן גירסאות שונות. ראה ראב"ד וסוף משנה ולחם משנה, ולהלכה: אם השחוטה אינה דרור יקח זוג לשניה, שהרי לא נקבע לה עדיין בן זוג דרור, והראשונה מותרת באכילה, מפני שאינה ציפור מצורע: ואם רצה המצורע רשאי הוא להביא שתי ציפורים אחרות ואז שתיים הראשונות מותרות באכילה (לפי התוספתא), שציפור אחת אינה נקבעת אלא זוג; אם שחט אחת ונמצאת טריפה מותרת בהנאה ואסורה באכילה מפני הטריפות. ואף על פי שרבינו פסק למעלה בהלכה ז ששחיטה שאינה ראוייה שמה שחיטה, אין שחיטת הטריפה מועילה לקבוע את השנייה כבת זוגה, מפני שהתורה כתבה "חיות טהורות" ולמדו מזה בתורת כהנים פרשת מצורע א, יב, שטריפות אינן כשרות לטהרת מצורע. וכל אלו הדינים כוחם יפה גם כשהשנייה אינה דרור או שנולדה בה טריפות לפני שחיטת הראשונה.

38 י. נשפך הדם⁴⁷ - מניחין את המשפלת עד
39 שתמות⁴⁸. מתה המשפלת - ישפך הדם⁴⁹ ויקח
40 שתים אחרות.

(47) לפני ההזאות. (48) ואסור לקחת לה בת זוג, מפני ששחיטת הראשונה קבעה אותה לבת זוגה ואינה ראוייה לזוג אחר, מה שאין כן כשנטרפה לפני השחיטה, ששחיטה פסולה אינה קובעת. מוכן שגם השחוטה אסורה בהנאה. (49) המדובר, כשמתה לפני ההזאות, שהזאות מעכבות, אבל אם מתה המשתלחת אחר ההזאות - נטהר המצורע והשילוח אינו מעכב.

פרק שנים עשר

41 א. צרעת בגדים - בגדיס², בצרעת אדם; אבל פחות
42 מבגדיס - טהור. ושלשה סימני טמאה יש בהן:
43 ירקרק, אדמדם, והפשיון. ושלשתן מפרשין
44 בתורה³. ירקרק הוא הירק שפירקין⁴, שהוא ירק
45 הרבה, ככנף הטנן וכהיצי הדקל⁵; ואדמדם הוא
46 אדם שפאדמים, שהוא אדם הרבה, כזהרית⁶ יפה.
47 ושני מראות אלו מצטרפין⁷ זה עם זה. במראה
48 ירקרק או אדמדם מסגירין את הפגד, ואם עמד
49 במראה זה שני שבועות⁸ - מחליטין ושוזרפין⁹. וכן
50 אם פשה¹⁰ - מחליטין ושוזרפין¹¹. כיצד? בגד
51 שנראה בו נגע ירקרק או אדמדם - מסגירו שבועת
52 ימים, ובשביעי רואה: אם פשה - מחליטו ושוזרף

1 ה. שחיטת הצפור והתגלחת וההזהה - ביום, ושאר
2 כל מעשיו - בין ביום בין בלילה. אלו - באנשים,
3 ושאר כל מעשיו - בין באנשים בין בנשים. אלו -
4 בכהנים, ושאר כל מעשיו - בין בכהנים בין
5 בישראל.

6 ו. טהרת מצרע זו נזהגת בארץ ובחוצה לארץ, בפני
7 הבית ושלא בפני הבית. וכהן שטמא מצורע לטהרו,
8 שנאמר: לטהרו או לטמאו. והפל פשרין⁴⁰ לטהר
9 את המצרע, אפלו יב⁴¹ ואפלו טמא מת. ואין מצרע
10 מטהר מצרע. ואין מטהרין שני מצרעין כאחת,
11 שאין עושין מצות חבילות.

(40) כל הכהנים. (41) בתורת כהנים פרשת מצורע פרשתא א, ה, דרשו שטהרת מצורע היא ככהן שמות לו להיכנס למחנה, אשר המצורע אסור להיכנס לה, ולפיכך כהן מצורע אינו כשר לטהרת מצורע, ומכאן נלמד שזה וטמא מת, שאינם משתלחים מחוץ לערים מוקפות חומה כמצורע - כשרים לטהרה.

12 ז. עץ ארז ואזוב ושני תולעת שטהר בהן מצרע זה
13 - מטהר בהן מצרעים אחרים. וכן צפור המשפלת
14 מתה לטהר בה מצרעים אחרים מאחר שגשפלתה,
15 ומתרת באכילה⁴². אבל הצפור השחוטה אסורה
16 בהנאה. ומאימתי תאסר? משעת שחיטתה. שחטה
17 ואין שם אזוב ולא עץ ארז ולא שני תולעת⁴³ - הרי
18 זו אסורה בהנאה, ששחיטה שאינה ראויה שמה
19 שחיטה⁴⁴. והאוכל פזית מצפור השחוטה - עובר
20 על עשה ועל לא תעשה. שנאמר: וזה אשר לא
21 תאכלו מהם. מפני השמועה למדו, שזה לרבות
22 הצפור השחוטה. ונאמר: טהורה תאכלו - הא
23 אחרת לא תאכלו; ולאוי הפא מפלל עשה - עשה.

(42) והמדובר כשהגיעה לשדה וחזרה, אבל אם חזרה תיכף אחר שילוחה ולא הגיעה כלל לשדה, כתב רבינו למעלה בהלכה א שצריך לשלחה אפילו מאה פעמים. (43) ואמרנו למעלה בהלכה א שהבאתם מעכבת ואם כן השחיטה לא נעשתה כהלכתה. (44) מחלוקת תנאים שם ורבינו פוסק בכל מקום ששחיטה שאינה ראוייה שמה שחיטה (פרט לכיסוי הדם).

24 ח. אין לוקחין שתי הצפרים מצפרי עיר הנדחת,
25 ולא מצפרים שהחליפן בעבודה זרה, ולא מצפרים
26 שהרגו את הנפש. ומצותן⁴⁵ שיהיו שתיהן שוות
27 במראה, בקומה ובדמים, ולקחתן כאחת. אף על
28 פי שאינן שוות או שלקח אחת היום ואחת למחר
29 - כשרות. לקח שתי הצפרים לשם איש - כשרות
30 לטהר בהן אשה; לשם אשה - כשרות לטהר בהן
31 איש; לטהר בהן בית מנגע - כשרות לטהר אדם;

13 ב. נגע²⁰ שְׁהִיָּה יִרְקַק וּפִשָּׁה אֲדָמָה או שְׁהִיָּה
14 אֲדָמָה וּפִשָּׁה יִרְקַק - הֲרִי זֶה פִּשְׁיוֹן²¹.

(20) שם משנה ד. (21) ב'תורת כהנים' נגעים פרק יד, ב, דרשו מהכתוב "והיה" בלשון יחיד, מלמד שמצטרפים זה עם זה.

15 ג. נגע שְׁהִיָּה בְּאֲמָצְעוֹ מְקוֹם נָקִי בְּלֹא נֶגַע וּפִשָּׁה לוֹ
16 הֶנְגַּע - אֵינוֹ פִּשְׁיוֹן, עַד שִׁפְשָׁה לְחוּץ²². שְׁאִין
17 פִּשְׁיוֹן הֶנְגַּע לְתוֹכוֹ פִּשְׁיוֹן בֵּין בָּאָדָם בֵּין בַּבְּגָדִים
18 וּבִתְיָם.

(22) "מה נתק שאין הפשיון לתוכו, כך נגע שאין הפשיון לתוכו." 'תורת כהנים' שם פרק ח ה"ד, ראה למעלה פ"ד ה"א.

19 ד. הפִּשְׁיוֹן²³ הַסְמוּךְ²⁴ בַּבְּגָדִים - כָּל שֶׁהוּא²⁵,
20 וְהִרְחֹק או הַחוּזָר - בְּגָרִים. פִּיצֵד? בְּגָד שֶׁהִסְגֵּר
21 וְנוֹלַד בוֹ נֶגַע אַחֵר בְּגָרִים רְחוֹק מִן הֶנְגַּע שֶׁהִסְגֵּר בוֹ
22 - הֲרִי זֶה פִּשְׁיוֹן וְיִשְׂרָף; וְאִם הָיָה פְּחוּת מִבְּגָרִים -
23 אֵין מִשְׁגִּיחִין בוֹ. וְכֵן בְּגָד שֶׁקָּרַע מִמֶּנּוּ הֶנְגַּע בְּסוֹף
24 שְׁבוּעַ שְׁנֵי, כְּמוֹ שֶׁבְּאַרְנוֹ, וְחוּזָר בוֹ נֶגַע בְּגָרִים -
25 יִשְׂרָף. וְכֵן בְּגָד שֶׁפִּשָּׁה בוֹ הֶנְגַּע אַחֵר שֶׁנִּפְטָר²⁶ -
26 יִשְׂרָף.

(23) נגעים פי"א מ"ז. (24) לנגע העיקרי = לאום.
(25) אפילו פשה פחות מכגרים - טמא. (26) שטיהרו אותו.

27 ה. מִי שֶׁמִּכַּבֵּס²⁷ אֶת הֶנְגַּע בְּשְׁבוּעַ רֵאשׁוֹן, כְּמוֹ
28 שֶׁבְּאַרְנוֹ, צָרִיךְ לְכַבֵּס מֵעַט מִן הַבְּגָד שֶׁחוּצָה לוֹ,
29 שֶׁנֶּאֱמַר: אֶת אֲשֶׁר בוֹ הֶנְגַּע²⁸. וְכָל נִגְעֵי בְּגָדִים
30 שֶׁמִּכַּבֵּסִין אוֹתָן - מַעֲבִירִין עָלֵיהֶן שְׁבָעָה סַמָּמִין²⁹
31 שֶׁמַּעֲבִירִין עַל הַפֶּתֶם, כְּדֶרֶךְ שֶׁמַּעֲבִירִין עַל הַפֶּתְחִים,
32 כְּמוֹ שֶׁבְּאַרְנוֹ³⁰ בְּעִנְיַן נִדָּה.

(27) 'תורת כהנים' שם פט"ו ה"ה. (28) ולא נאמר "את הנגע", משמע המקום שהנגע בו. (29) זבחים צה, א. (30) בפרק ט מהלכות איסורי ביאה, הלכה לו.

33 ו. בְּגָדִי³¹ שֶׁקָּרַע מִמֶּנּוּ מְקוֹם הֶנְגַּע וְתִפְרַר מְטָלִית, כְּמוֹ
34 שֶׁבְּאַרְנוֹ, וְחוּזָר נֶגַע בְּגָרִים עַל הַבְּגָד - מִתִּיר³² אֶת
35 הַמְטָלִית וּמִצִּילָהּ³³, וְשׁוֹרֵף שְׁאֵר הַבְּגָד. חוּזָר הֶנְגַּע
36 עַל הַמְטָלִית - שׁוֹרֵף אֶת הַכָּל³⁴.

(31) נגעים שם מ"ו. (32) מפרידה מן הבגד. (33) מן הטומאה, מפני שבאה מבגד טהור. (34) במשנה, הגירסא: "שורף את הבגד". ומפרש רבינו שהכוונה לכל הבגד עם המטלית, שהוא עכשיו חלק מן הבגד (קריית ספר). והר"ש במשנה שם מפרש, שהמטלית נידונה כבגד בפני עצמו, ואם יש בה שלוש על שלוש (מרובע של שלוש אצבעות) מסגירה כדין כל נגע, ואם אין בה כשיעור זה אינה מיטמאה בנגעים כלל. ובתוספתא נגעים פ"ו ה"ו משמע כדברי הר"ש, אבל רבינו הסתמך על המשנה, שנאמר בה סתם: שורף את הבגד.

1 אֶת כָּל הַבְּגָד¹²; וְאִם עָמַד בְּמִרְאָהוּ וְלֹא פִשָּׁה, או
2 שֶׁפִּשָּׁה וְכִהָּ¹³ מִשְׁנֵי הַמִּרְאֹת שֶׁהִסְגֵּר בֵּהֶן, או
3 שֶׁהוֹסִיף הַמִּרְאָה לְהֵאדִים וּלְהוֹרִיק וְלֹא פִשָּׁה - יְכַבֵּס
4 מְקוֹם הֶנְגַּע וְיִסְגִּיר שְׁבָעַת יָמִים שְׁנִית¹⁴. וְכִסּוֹף
5 שְׁבוּעַ שְׁנֵי, שֶׁהוּא יוֹם שְׁלֹשָׁה עָשָׂר, רוּאָה: אִם כָּהָה
6 לְמִרְאָה שְׁלִישִׁית¹⁵ - הֲרִי זֶה טְעוֹן כְּבוֹס וְטְהוֹר¹⁶;
7 וְאִם נִשְׁתַּנָּה הֶנְגַּע מִמָּה שֶׁהָיָה, כְּגוֹן שֶׁהָיָה יִרְקַק
8 וְנִפְשָׁה אֲדָמָה או אֲדָמָה וְנִפְשָׁה יִרְקַק - קוֹרֵעַ
9 מְקוֹם הֶנְגַּע וְשׁוֹרֵף¹⁷ מִה שֶׁקָּרַע, וְתוֹפֵר מְטָלִית¹⁸
10 בְּמְקוֹם שֶׁקָּרַע, וּפוֹטֵר שְׁאֵר הַבְּגָד, וּמִכַּבֵּסוֹ כָּל
11 כְּבוֹס שְׁנֵי וּמְטָבִילוֹ וְטָהָר; וְאִם עָמַד בְּמִרְאָה שֶׁהִסְגֵּר
12 בוֹ בַּתְּחִלָּה - יַחְלִיטוּ וְיִשְׂרָף אֶת כָּל¹⁹.

(1) יבאר שיעור צרעת בגדים וכמה סימני טומאה יש בהם ואם מצטרפין, וכל דיניהם, קרחת וגבחת הבגדים, ואם הם צבועים או שתי צבוע וערכו לכן, ודין כמה שיעור בגד מטמא בנגעים. (2) 'תורת כהנים' פרשת נגעים פרק יד, ה"ד. ראה למעלה פ"א ה"ז. (3) ויקרא יד, מט. (4) שם ה"ב. (5) עלים של עץ התמר. (6) צמר צבוע אדום. פסק כסומכוס, בתוספתא נגעים פ"א ה"ג. (7) 'תורת כהנים' שם ה"ב. (8) שני הסגרים בני שבוע ימים. (9) את כל הבגד. (10) בשבוע ראשון. (11) מיד, בלי הסגר שני. (12) מפורש בתורה (שם יג, נב). (13) ומראהו ירוק בינוני או אדום בינוני. (14) שני המקרים הראשונים, היינו: א. עמד במראהו אבל לא פשה, ב. פשה וכהה - מבוארים בנגעים פי"א מ"ה, אבל הדין השלישי: או שהוסיף המראה וכו', קשה לפרשו, ולכאורה דומה לגמרי לדין הראשון. והמביט ב'קריית ספר פירש, שהאדמימות או הירקות נתחזקו עוד יותר ממה שהיו לפני ההסגר. (15) אבל מירקק לאדמדם או להיפך - יבואר דינו בפיסקה הבאה. (16) 'בתורת כהנים' נגעים פרק טו ה"ו, אמרו: "והנה כהה הנגע" למראה שני ולא למראה שלישי. פסוק זה מדבר אחרי הסגר שני, ומצריך קריעת מקום הנגע, ומשמע מזה שאם נשתנה למראה שלישי אינו צריך קריעה. (17) דין זה למד רבינו מדרשת 'תורת כהנים' המובאה בהערה הקודמת, שהכתוב "והנה כהה" מדבר במראה שני, היינו מירקק לאדמדם ולהיפך. דעת רבינו, שכל מה שאינו ירקק או אדמדם, אפילו הוא ירוק או אדום - נקרא מראה שלישי, וכן כל מראה אחר שהוא. ו"מראה שני" היינו מירקק לאדמדם ומאדמדם לירקק. ובכסף-משנה מבאר שרבינו מפרש את הכתוב (שם, נה) "והנה לא הפך הנגע את עינו והנגע לא פשה טמא הוא באש תשרפנו" שלא הפך אפילו למראה שני, ורק אז הוא טמא. ומכאן, שאם הפך למראה שני אינו טמא, ודינו כמו אם כהה. הראב"ד משיג על הלכה זו בצורה חריפה, וראה כסף-משנה. (18) טלאי. "ומנין שהוא טולה עליו מטלית? תלמוד לומר: ואם תראה עוד (ויקרא יג, נז), ואין עוד אלא מקומו" ('תורת כהנים' שם ה"ד). פירוש, ואם יישאר חור במקום שהיה בו הנגע - אין אפשרות שייראה שם נגע שנית. (19) שם משנה ה: העומד בשני - יישורף.

שיעורי רמב"ם ג' פרקים ליום - יום ב' כ"ו תמוז - ספר טהרה - הלכות טומאת צרעת קיא

מתוך מהדורת וגשל עם רמב"ם לעם - מוסד הרב קוק

הנראה⁵⁴. פחות משלש אצבעות על שלש
אצבעות מן האריג⁵⁵ אינו מטמא בנגעים⁵⁶.

(49) שם מ"ג. (50) בטבע, כגון צמר מטלאים שחורים.
(51) בתורת כהנים' שם פ"ג ה"ד דרשו מהכתוב לפשתים
ולצמר (ויקרא יג, מח) מה פשתים לבנה, אף צמר לבנה.
הפשתן הוא לבן מטבעו, ושם דרשו: "מה פשתים כברייתו,
אף צמר כברייתו", פירוש, אין דרך העולם לצבוע פשתן.
(52) חוטי האורך. (53) חוטי הרוחב המעורבים בשתי.
(54) מה שבוטל ונראה יותר לעין. זה תלוי בסוג האריגה.
תוספתא נגעים פ"ה ה"ג. (55) וחוטי צמר ופשתים, נאמר
שיעורם בפרק הבא. (56) מפני שאינו ראוי לכלום. משנה
נגעים פ"ב, ב.

יא. בגד⁵⁷ שארג בו פחות משלש על שלש ונראה
בו נגע ואחר כך השלימו לשלש על שלש -
טהור⁵⁸.

(57) שם. (58) שאין הנגע מטמא אלא אם נולד במקום
ובזמן הראויים לטמא. ראה למעלה פ"ו ה"ד.

יב. התופר⁵⁹ מטליות שאין בכל אחת מהן שלש על
שלש ועשה מהן בגד - הרי זה מטמא בנגעים;
שהתפור פארוג, וכלו בגד אחד הוא.

(59) דין זה נלמד מהמשנה המובאת בהלכה הבאה.

יג. בגד⁶⁰ שהוא מטליות מטליות⁶¹, מהן צבועין
ומהן לבנים⁶², ונראה נגע בלבן שבו⁶³ - מסגירין
אותו. אם עמד שני שבועות - נטמא כלו וישרף⁶⁴.
וכן אם פשה הנגע במטלית לבנה אחרת - הרי זה
פשוט, אף על פי שיש ביניהם צבוע⁶⁵. הריהו כלו
צבוע וכו' פס אחד לבן, אפילו בגריס⁶⁶, ונראה בו
נגע⁶⁷ - יסגיר; שאם עמד בעינו ולא הוסיף ולא
פקה שני שבועות - ישרף⁶⁸.

(60) שם פ"א משנה ז. (61) כל הבגד תפור מחתיכות
קטנות. (62) "קייטא" בלשון המשנה. (63) אם נראה
בצבוע אינו מטמא כלל, כמו שנתבאר למעלה ה"י.
(64) כמו בגד שכולו לבן, שמקום הנגע קובע. (65) מפני
שבבגדים מטמא פשיון הרחוק מן הנגע. והמדובר
כשהפשיון הוא כגריס, אבל בפחות מגריס אין פשיון רחוק
מטמא. ראה למעלה ה"ד. (66) פירוש, אפילו כל הפס
הלבן אינו גדול יותר מכגריס, ואם כן אין לנגע הגדול
כגריס אפשרות של פשיון, שהרי הפשיון לצבוע אינו
מטמא. (67) כגריס, שפחות משיעור זה אינו טעון הסגר.
(68) ואם כן, אפשר שיטמא בלא פשיון. כר' יהודה בן
בתירה במשנה שם.

פרק שלשה עשר

(1) יבאר מין הבגדים שטמאים בנגעים, בגד מוסגר שצבעו
או מכרו לגוי או נתערב באחרים, בגד מוחלט שנתערב
באחרים, ובגדים המנוגעים שמשלחים אותם חוץ לעיר.

א. אין מטמא בנגעים אלא בגדי צמר ופשתים

ז. הטולה³⁵ מן המסגר³⁶ בטהור³⁷ וחזר נגע על הבגד
- שורף את המטלית³⁸. חזר על המטלית - הבגד
הראשון המסגר ישרף³⁹, והמטלית תשמש את הבגד
שהיא תפורו בו כסימניו⁴⁰; אם עמד בעינו שני
שבועות או פשה - שורפין הכל⁴¹.

(35) משנה שם. (36) חתך מבגד שהיה בו נגע ונסגר
ונטהר. (37) תפר את החתיכה הזו בבגד שלא נראה בו נגע
מעולם. (38) מכיון שהיה לה זיקה לבגד מנוגע, אין זיקה
זו נפקעת ממנה ע"י חיבורה לבגד טהור, ודינה כאילו חזר
בה הנגע. מובן מאליו, שהבגד הראשון יישרף. (39) מפני
שלא פקעה זיקתו למטלית, והריהו כאילו חזר לבגד עצמו.
(40) פירוש, צריך להסגיר את הבגד השני, שהרי נולד בו
נגע, וסימני הטומאה או הטהרה שיוולדו במטלית, כוחם
יפה לגבי כל הבגד. יוצא מזה, שלמטלית יש זיקה בשני
הבגדים. (41) ואם עבר הנגע נטהר הבגד, אבל המטלית
תישרף, שהרי הוצרכה שריפה כשחזר לה הנגע ואין לה
טהרה עולמית (קריית ספר. וראה ברטנורא).

ח. בגד שפא כלו בתחלה ירקרק או אדמדם -
מסגירו⁴² שבוע אחר שבוע. אם עמד בו שני
שבועות - ישרף. אבל בגד שהסגירו ופשה הנגע
בכלו ונעשה ירקרק או אדמדם, או שפטר ונאחר
שפטר פא כלו ירקרק או אדמדם - הרי זה טהור⁴³.
כנס ופשה - ישרף.

(42) כדין נגע קטן. ראה למעלה פ"ז ה"ב. (43) ברייתא
סנהדרין פז, ב: "ר' נתן בן אבטולמוס אומר: מנין לפריחה
בבגדים שהיא טהורה? נאמר קרחת וגבחת באדם, ונאמר
קרחת וגבחת בבגדים. מה להלן פרח בכולו טהור, אף כאן
פרח בכולו טהור". והשווה רבינו דין פריחה בבגדים לדין
נתקים, שהפריחה מטהרת בהם אפילו אחר הפיטור (למעלה
פ"ח ה"ב), ולא כבהרת שהפריחה מטמאה רק מתוך החלט
או מתוך הסגר (ראה פ"ז ה"א). ראה ראב"ד ומשנה למלך.

ט. בגד⁴⁴ שמוכין יוצאין על פניו מן האריג, כגון
סגוס⁴⁵ של צמר, ונראה בו נגע - אינו מטמא, עד
שיראה הנגע במוכין ובאריג עצמו⁴⁶. וזה שנתאמר
בבגדים: בקרחתו או בגבחתו, קרחתו - אלו
השחקים⁴⁷, גבחתו - אלו החדשים⁴⁸.

(44) נגעים פ"א מ"א. (45) באידיש - פליש, שחוטים
יוצאים מהאריג וכולטים על פניו. (46) בשניהם יחד.
(47) אריג ישן שנקרחו המוכין שיצאו ממנו. (48) 'תורת
כהנים' פרשת נגעים פט"ו ה"ט. גבחתו = גבהתו, שחית'
וה"א מתחלפים (קרבן אהרן בשם פסיקתא זוטרתא).

י. הבגדים⁴⁹ הצבועים אינן מטמאין בנגעים, בין
שצבועין בידי אדם בין שצבועין בידי שמים⁵⁰,
עד שיהיו לבנים⁵¹. בגד ששתי⁵² צבוע וערבו⁵³
לבן, ערבו צבוע ושתי לבן - הכל הולך אחר

מטמאין בנגעין מיד משיטו, אף על פי שלא לבן
הפשתן ולא שלק הצמר. וכמה יהיה הפקעת של
טוי ותטמא בנגעים? כדי לארג ממנו שלש על
שלש שתי וערב, בין שהיתה פלה שתי בין שהיתה
פלה ערב. היתה הפקעת מקבצת מחוטים פסוקין -
אינה מטמאה בנגעים.

ט. שתי פקעיות המערות זו לזו בחוט, וכן השתי
שמקצתו לפוף על הכבד העליונה ומקצתו לפוף על
הכבד התחתונה, וכן שני דפי חלוק שמערות בחוט
אחד, ונראה הנגע באחד מהן - השני טהור, אף
על פי שחוט אחד מחבר ביניהן. נראה הנגע בנפש
המסכת ובשתי העומד, אף על פי שמקצת הנגע
בבגד ומקצתו בשתי - הרי זה טמא. נראה הנגע
בשתי העומד לבדו - הארוג טהור; נראה בארוג
לבדו - השתי העומד טהור. נראה בסדין - שורף
את הנימין; נראה בנימין - הסדין טהור. פשה מן
הנימין לסדין - הסדין טמא.

י. חלוק שנראה בו נגע - מציל את האמירות שבו.
אפלו היתה האמרה צמר או פשתים - מצילה ואינה
נשפרת.

יא. בגד מסגר שצבעו או מכרו לעובד פוכבים -
טהור. וכן אם נתערב באחרים - פלן טהורים. קצצו
ועשהו מוכין פחות משלש על שלש - טהור, ומת
בהניתו. היתה בהן אחת שלש על שלש ונראה בה
נגע - היא לבדה טמאה.

יב. בגד מחלט שנתערב באחרים - פלן טמאין
וישרפו, אפלו אחד בכמה אלפים. וכן אם קצצו
ועשהו מוכין - הרי הן טמאין, ואסור בהניתן.

יג. אחד בגד או פלי עור או שתי או ערב המסגר או
המחלט לענין טמאה. הרי הוא אב מאבות הטמאה,
באדם מצרע לכל דבר. מטמא במגע ובמשא
ובביאה, ועושה משקב ומושב אפלו מתחת האבן.
פיצד? בגד מנגע או שתי או ערב או פלי עור
המנגעין שהכניס מהן אפלו פזית לבית טהור -
נטמא כל אשר בבית, בין אדם בין פלים, ונעשו פלן
ראשון לטמאה. וכן משקב ומושב המנח תחת
האבן, והניח פזית מהן למעלה מן האבן - נטמא
המשקב או המושב.

יד. מטלית שיש בה שלש על שלש, אף על פי
שאין בה פזית - פיון שנכנס רבה לבית טהור
טמאתו. היו בה כמה זיתים - פיון שנכנס ממנה

1 בלבד, או השתי או הערב של צמר ופשתים, וכל
2 פלי העור, בין קשה בין רך. אף העור הצבוע בירי
3 שמים מטמא בנגעים. והלכדים - פכגדים,
4 ומטמאין בנגעים. והאילים מטמאין בנגעים, בין
5 שהיו של צמר ופשתים בין שהיו של עור.

6 ב. כל הבגדים של צמר ופשתים מטמאין בנגעים,
7 חוץ מבגדי עובדי פוכבים. הלוקח בגדים מן
8 העובדי פוכבים - יראו בתחלה. בגד שהוא פלאים
9 מן הצמר ומן הפשתים - מטמא בנגעים.

10 ג. צמר גמלים וצמר רחלים שטואן זה עם זה: אם
11 רב מן הגמלים - אינו מטמא בנגעים, ואם רב מן
12 הרחלים - מטמא בנגעים; מחצה למחצה - מטמא
13 בנגעים. והוא הדין בפשתן וקנבוס שטרפן זה בזה.
14 ורחל בת עז - אין הצמר שלה מטמא בנגעים. בגד
15 שהיה שתיו פשתן וערבו קנבוס או שתיו קנבוס
16 וערבו פשתן - אינו מטמא בנגעים. וכן אם היה
17 שתיו או ערבו פשתן או צמר והשאר נוצה של עזים
18 וכיוצא בה - אינו מטמא בנגעים.

19 ד. העור שאינו מעבד - אינו מטמא בנגעים. וכן
20 העור שהוא גלם קדם שעשה ממנו פלים - אינו
21 מטמא בנגעים; שנאמר: פלי העור. וכל פלי העור,
22 בין פשוטיו בין מקבליהן כל שהן - מטמאין
23 בנגעים.

24 ה. עורות חיה שפים - אין מטמאין בנגעים. חבר
25 להן מן הגדל בארץ, אפלו חוט או משיחה של צמר
26 או פשתים או עור בהמה ותייה המעבדין כל שהוא,
27 ועושה מהן פלים - מטמאין בנגעים. והוא שיחברנו
28 לו בדרך חבורי בגדים לטמאה.

29 ו. כל פלי הראוי להתטמא בשאר הטמאות, אף על
30 פי שאינו מתטמא במדרס הזב מפני שלא נעשה
31 למשקב או למושב - הרי זה מטמא בנגעים. כגון
32 קלע של ספינה, והפרכת, ושבים של שבכה,
33 ומטפחות ספרים, והאבגט, ורצועות מנעל וסנדל
34 שיש בהן רחב כגריס - הרי אלו וכל פיוצא בהן
35 מטמא בנגעים. ואין צריך לומר שאר הפלים, כגון
36 פרים וכסתות. החמת והתרמל נראין בדרפן, ופושא
37 הנגע מתוכן לאחוריהן ומאחוריהן לתוכן. וכן כל
38 פיוצא בהן מפלי העור הכפולין.

39 ז. סדין המקמט - מפשיטין את קמטיו ורואין את
40 נגעו.

41 ח. השתי והערב, בין של צמר בין של פשתן,

שיעורי רמב"ם ג' פרקים ליום - יום ג' כ"ז תמוז - ספר טהרה - הלכות טומאת צרעת קיג

מתוך מהדורת וגשל עם רמב"ם לעם - מוסד הרב קוק

10) כמו בנגעי אדם שצריכים להיות עמוק מן העור.
11) יררק או אדמדם. (12) כלומר, אין מחליטים לעולם אלא באחד משני המראות האלה. (13) את המקום המנוגע.

ד. כְּשִׁירָאָה נִגַּע בְּבֵית - אֶפְלוּ חֶכֶם, שְׂיֹדֵעַ וְדָאִי
שָׂזָה נִגַּע, לֹא יִגְזֹר וַיֹּאמֶר: נִגַּע נִרְאָה לִי בְּבֵית, אֲלֹא
אוֹמֵר לִפְנֵי¹⁴: כִּנְגַע נִרְאָה לִי בְּבֵית. וַצִּנֵּה הִפְהֵן וּפְנֹו
אֶת הַבֵּית, אֶפְלוּ חֲבִילֵי עֵצִים וְחֲבִילֵי קָנִים¹⁵, וְאַחֲרֵי
כֵן יָבוֹא הִפְהֵן וַיִּכְנֹס וַיִּרְאֶה הַנִּגַּע.

14) משום כבודו של כהן. בתורת כהנים פרשת מצורע
פרשתא ה הלכה ז אמרו: יאמר לו הכהן דברי כבושים
(תוכחת מוסר): "בני, אין הנגעים באים אלא על לשון הרע
שנאמר (דברים כד, ח-ט): "השמר בנגע הצרעת וכו' זכור
את אשר עשה ד' למרים". מה ענין זה לזה? אלא ללמד
שלא נענשה אלא על לשון הרע (שדיברה במשה)". מטרת
התוכחה הזו היא לעוררו לתשובה ושישמר מלשון הרע.
15) שאינם מקבלים טומאה במקום אחר, גזרה התורה
שייטמאו בבית המנוגע. ומפני שהתורה חסה על ממונם של
ישראל ציוותה לפנותם לפני שיבוא הכהן ויסגיר את הבית.
ביררנו כבר כמה פעמים, שטומאת נגעים תלויה בדברי
הכהן וכל זמן שלא הסגיר או החליט הכל טהור.

ה. בֵּית אֶפֶל - אֵין פּוֹתַחִין בּוֹ חִלּוּנוֹת לִרְאוֹת אֶת
נִגְעוֹ¹⁶; אֲלֹא אִם אֵין הַנִּגַּע נִרְאָה בּוֹ - טָהוֹר. וְאַחֲרֵי
שִׁירָאָה הִפְהֵן אֶת הַנִּגַּע יֵצֵא וַיַּעֲמֹד עַל פֶּתַח הַבֵּית
בְּצַד הַמַּשְׁקוּף וַיִּסְגֹּר אוֹ יַחֲלִיט¹⁷ אוֹ יַפְטֹר;
שְׁנֵאֲמַר: וַיֵּצֵא הִפְהֵן מִן הַבֵּית וַהֲסִגִּיר אֶת-הַבֵּית. -
לֹא שִׁיִּסְגֹּר וְהוּא בְּתוֹף בֵּיתוֹ, אוֹ בְּתוֹף הַבֵּית הַמְּנוּגֵעַ,
אוֹ פֶּתַח הַמַּשְׁקוּף, אֲלֹא בְּצַד פֶּתַחוֹ¹⁸. וְאִם עָמַד
תַּחַת הַמַּשְׁקוּף אוֹ שֶׁחֶלֶף לְבֵיתוֹ וַהֲסִגִּיר - הָרִי זֶה
מִסְבָּר.

16) שם פרק ב משנה ג. תורת כהנים פרשת מצורע פרשתא
ה, הלכה י"א: "כנגע נראה ל"י - ולא לאורי. (17) במשנה
אמרו דין זה בהסגר בלבד וכן בתורת כהנים. ודעת רבינו
שאין הבדל בזה בין החלט ופיטור ובין הסגר. (18) עומד
על יד פתח הבית המנוגע מבחוץ ואומר: הבית מוסגר, אבל
אינו צריך לסוגרו ממש (משנה למלך. ודעת רש"י ור"ן
בנדרים נו, ב שסגירה ממש אמרו).

ו. אֵין הַבֵּית מְטַמֵּא בִּנְגָעִים עַד שִׁיְהִיָּה בּוֹ אַרְבַּע
אֲמוֹת עַל אַרְבַּע אֲמוֹת אוֹ יֵתֵר, וְיִהְיֶה לוֹ אַרְבַּעַת
כְּתָלִים, וְהוּא בְּנוִי בָּאֶרֶץ בְּאֲבָנִים וְעֵפֶר וְעֵצִים,
שְׁנֵאֲמַר: אֶת אֲבָנָיו וְאֶת עֵצָיו וְאֶת עֵפְרוֹ. אֲבָל אִם
הָיָה בּוֹ פָחוֹת מֵאַרְבַּע אֲמוֹת עַל אַרְבַּע אֲמוֹת, אוֹ
שֶׁהָיָה עָגֹל, אוֹ שֶׁהָיָה בָּעַל שְׁלֹשָׁה כְּתָלִים אוֹ בָּעַל
חֲמִשָּׁה, אוֹ שֶׁהָיָה בְּנוִי בְּסִפִּינָה אוֹ תְּלוּי עַל אַרְבַּע
קוֹרֹת¹⁹ - אֵינוֹ מְטַמֵּא בִּנְגָעִים. הָיָה בְּנוִי עַל אַרְבַּעַת
עַמּוּדִים²⁰ - מְטַמֵּא בִּנְגָעִים.

1 פְּזִית לְבֵית טָהוֹר נְטִמָּא. אִף עַל פִּי שְׂפָל הַשְּׁעוּרִין
2 הִלָּכָה לְמִשְׁה מְסִינִי, הָרִי הוּא אוֹמֵר: לְכָל נִגַּע
3 הַצִּרְעָת וְלִנְתָק, וּלְצִרְעָת הַבֶּגֶד וְלַבֵּית - הַקִּישׁ נִגְעֵי
4 אָדָם לְנִגְעֵי בְּגָדִים וּבִתִּים. וְהַשֹּׁהַ הַמַּצְרֵעַ לְמַת,
5 שְׁנֵאֲמַר: אֵל נָא תְהִי כִמֶּת. מָה הֵמֶת בְּכִזִּית, אִף אֵלוֹ
6 בְּכִזִּית.

7 טו. בְּגָדִים הַמְּנוּגָעִים - מְשַׁלְחִין אוֹתָן חוּץ לְעִיר, בֵּין
8 שְׁהִיְתָה מְקַפֶּת חוּמָה בֵּין שְׂאִינָה מְקַפֶּת. וְזֶה חֻמְרָא
9 בְּבִגְדִים מְבֻאָּדִים.

יום ג' כ"ז תמוז ה'תשע"ה

פֶּרֶק אַרְבַּעָה עָשָׂר

10 א. צִרְעַת בָּתִּים - כְּשֵׁנִי גְרִיסִין²¹ זֶה בְּצַד זֶה. נִמְצָא
11 רִחֵב הַנִּגַּע כְּמוֹ מְקוֹם צְמִיחַת שֵׁשׁ שְׁעָרוֹת³ בְּגוֹף,
12 וְאַרְכּוֹ כְּשִׁתִּים עֲשָׂרָה שְׁעָרוֹת בְּרִבּוּעֵי⁴. וְהַפָּחוֹת
13 מְשַׁעֵּר זֶה בְּבָתִּים - טָהוֹר. וְכָל הַשְּׁעוּרִין הִלָּכָה
14 לְמִשְׁה מְסִינִי⁵.

1) יבאר שיעור צרעת בתים וכמה סימני טומאה יש בהם
ומה בין זה לזה, ודין כשיראה נגע בתוך הבית איך יאמר
האומר לכהן, ובית אפל אם פותחים בו חלונות, התנאים
שיהיו בבית לטמא בנגעים, וירושלים וחוצה לארץ אם
מטמאים, בתי גויים שבארץ ישראל והלוקח בתים מגויים.
2) נגעים פרק י"ב משנה ג. נגעי אדם ובגדים שיעורם כגריס
(למעלה פרק א הלכה ז) ונאמר בנגעי בתים: וראה את הנגע
והנה הנגע (ויקרא יד, לו) הרי זה בא ללמד ששיעורם כשני
נגעים. (3) שיעור הגריס. (4) לא כגריס מעוגל. (5) דעת
רבינו, שהדרשה שהבאנו למעלה אינה דרשה גמורה אלא
אסמכתא לשיעור שקיבל משה מסיני בעל פה.

ב. שְׁלֹשָׁה סִימָנֵי טִמְאָה⁶ יֵשׁ בְּבָתִּים: מִרְאֶה יִרְקָרָק,
16 וְאֲדָמָדָם, וְהַפְּשִׁיז. וְכָלֵן מְפָרְשִׁין בְּתוֹרָה. וַיִּשְׁנִי
17 הַמִּרְאוֹת מִצְטַרְפִּין זֶה עִם זֶה⁷. וּפְשִׁיז הַסְּמוּךְ⁸ - כָּל
18 שֶׁהוּא, וְהִרְחוּק⁹ - בְּגָרִים. אֲבָל הַחוּזֹר אַחֲרֵי הַטּוֹחַ -
19 כְּשֵׁנִי גְרִיסִין.

6) לא הוברר למה קרא רבינו למראות אלה "סימני
טומאה", הלא בנגעי אדם אין ארבעת המראות נקראים
סימני טומאה אלא "נגע", ומראות אחרים אינם נגע כלל,
וסימני הטומאה הם: פשיון, ושיער לבן ומחיה. (7) למד
דין זה מבגדים (למעלה יב, א). (8) נוגע באדם (אדם =
נגע העיקרי). (9) אם יש הפסק בינו לבין האדם.

ג. אֵין נִגְעֵי בָתִּים מְטַמְּאִין עַד שִׁיְהִיָּה מִרְאֶה הַנִּגַּע
21 שְׂפָל מִן הַקִּיר¹⁰; שְׁנֵאֲמַר: שְׁקִיעְרוּרָת - שִׁיְהִיָּה
22 שׁוֹקֵעִין בְּקִירוֹת. וּבְשֵׁנִי הַמִּרְאוֹת¹¹ מְסִגִּירִין אוֹ
23 מְחִלִּיטִין¹², וּבְפְשִׁיז נִתְצִיץ¹³, וְאִם פָּשָׁה אַחֲרֵי
24 הַטּוֹחַ - נִתָּן אֶת כָּל הַבֵּית, כְּמוֹ שִׁיתְבָּאֵר.

- 19) הבולטות מתקרת בית, ועליהן בנוי הבית המנוגע.
20) בארבע זוויותיו והגג נשען עליהם.
- 1 ז. כִּמָּה אֲבָנִים יִהְיוּ בוֹ? אֵין פָּחוֹת מִשְׁמוֹנֶה, וְשֵׁתִי
2 אֲבָנִים בְּכָל כֶּתֶל, כְּדִי שִׁיְהִיָּה כָּל כֶּתֶל רָאוּי לִנָּגַע;
3 שְׁאֵין הַבַּיִת מִטְּמֵא בִּנְגָעִים עַד שִׁירָאָה בוֹ כְּשֵׁנִי
4 גְּרִיסִין עַל שֵׁתִי אֲבָנִים, שְׁנֶאֱמַר: אֵת הָאֲבָנִים אֲשֶׁר
5 בָּהֶן הִנָּגַע. וְכִמָּה עֲצִים²¹ יִהְיוּ בוֹ? כְּדִי לִתֵּן תַּחַת
6 הַמִּשְׁקוֹף²². וְעַפְרָ? כְּדִי לִתֵּן בֵּין פְּצִים²³ לַחֲבֵרוֹ. אֲבָל
7 אִם הָיָה בוֹ פָּחוֹת מִשְׁעוּרִים אֵלּוּ - אֵינוֹ מִטְּמֵא
8 בִּנְגָעִים.
- 21) שם משנה ד. רבינו בפירושו למשנה אומר שצריך
שיהיו שני עצים. ונראה שכוונתו כאן לשיעור גושם של שני
העצים. 22) הכוונה לעץ שהנגרים מחברים באמצע
המשקוף, כדי שהדלת תתעכב על ידו. 23) הסדקים שבין
נדבכי האבנים או בין הקורות והאבנים.
- 9 ח. הַלְּבָנִים וְהַשִּׁישׁ אֵינָן חֲשׂוּבִין בְּאֲבָנִים. בַּיִת
10 שְׁאֵחָד מִצְדֵּיו מְחַפֵּה בְּשִׁישׁ וְאֵחָד בְּסִלַּע וְאֵחָד
11 בְּלִבָּנִים וְאֵחָד בְּעַפְרָ - אֵינוֹ מִטְּמֵא בִּנְגָעִים.
- 12 ז. בַּיִת שֶׁלֹּא הָיוּ בוֹ אֲבָנִים וְעֲצִים כְּשֵׁעוּר וְנִרְאָה בוֹ
13 נָגַע וְאַחֵר כֶּף הַבֵּיא לוֹ אֲבָנִים וְעֲצִים וְעַפְרָ -
14 טְהוֹר²⁴.
- 24) מפני שבשעת ראיית הנגע לא היה הבית ראוי לטמא
בנגעים.
- 15 י. בַּיִת שֶׁסָּכְכוּ בְּזָרְעִים - בְּטָלָן²⁵. הוֹאִיל וּמִשְׁמָשִׁין
16 תְּשִׁמִּישׁ עֵץ - הָרִי הֵן פָּעִץ, וְאִם נִטְמָא הַבַּיִת -
17 נִטְמָאוּ עִמּוֹ טְמֵאָה חֲמוּרָה, כְּמוֹ שִׁיתְּפָאָר.
- 25) ביטל את הזרעים לגבי הבניין ואין עליהם דין אוכלים
שאינם מטמאים טומאה חמורה.
- 18 יא. וְרוֹשְׁלִים וְחוּצָה לְאֶרֶץ אֵין מִטְּמָאִין בִּנְגָעִים;
19 שְׁנֶאֱמַר: בַּבַּיִת אֶרֶץ אֲחֻזְתְּכֶם, וִירוּשָׁלַיִם לֹא נִתְחַלְקָה
20 לְשִׁבְטִים²⁶. וּבַתִּי הָעוֹבְדֵי כּוֹכְבִים שְׁפָאֲרִין יִשְׂרָאֵל²⁷
21 אֵין מִטְּמָאִין בִּנְגָעִים.
- 26) ואינה אחוזתכם, מגילה כו, א. ופסוק זה ממעט גם
חו"ל, מפני שאינה אחוזתם של עם ישראל. 27) אפילו
שבארץ ישראל.
- 22 יב. הַלּוֹקֵחַ בַּתִּים מִן הָעוֹבְדֵי כּוֹכְבִים - יִרְאָה
23 בַּתְּחִלָּה²⁸.
- 28) כאילו נולד הנגע כשהבית ביד ישראל. אם נולד בהם
נגע לפני שקנה אותם הישראל דנים את הנגע כאילו נולד
עכשיו בידי ישראל. ואין זה דומה לגוי שנתגייר או עובר
ונולד שנגעם אינו מטמא כלל (למעלה פרק ו הלכה ד),
מפני שבית זה ראוי היה לטמא בנגעים גם לפני כן, אלא
שבעליו אינם ראויים, אבל שם אותו הגוף עצמו לא היה
ראוי. והמדובר כשראה הכהן את הנגע לפני שקנאה ישראל.
- והסגירה או החליטה בטעות, כגון שחשב שהבית של
ישראל, שאם לא כן גם בבית של ישראל אין מביאין
בחשבון את הימים שקדמו לראיית הכהן.
- 24 יג. בַּיִת שֶׁצִּדּוֹ אֶחָד עוֹבֵד כּוֹכְבִים וְצִדּוֹ אֶחָד יִשְׂרָאֵל,
25 צִדּוֹ אֶחָד בְּאֶרֶץ וְצִדּוֹ אֶחָד בְּחוּצָה לְאֶרֶץ - אֵינוֹ
26 מִטְּמֵא בִּנְגָעִים. וְשֹׁאֵר כָּל הַבָּתִּים שְׁפָאֲרִין יִשְׂרָאֵל
27 מִטְּמָאִין בִּנְגָעִים בֵּין צְבוּעִים בְּיַדִּי אֲדָם בֵּין צְבוּעִים
28 בְּיַדִּי שְׁמַיִם²⁹.
- 29) ולא כבגדים שרק הלבנים מיטמאים.
- 29 יד. בַּיִת הָאֵשֶׁה³⁰, בַּיִת הַשְּׁתָּפִין, בַּיִת הַכְּנֶסֶת אוֹ בַּיִת
30 הַמְּדֻרָשׁ שֶׁיֵּשׁ בָּהֶן דִּירָה לַחֲזָנִין אוֹ לַתְּלָמִידִים -
31 מִטְּמָאִין בִּנְגָעִים.
- 30) יומא יא, ב מפרש שם בגמרא, מפני שנאמר (ויקרא יד,
לה): "ובא אשר לו הבית" אפשר יעלה על דעתך לדרוש:
לו ולא לה, לו ולא להם (בית השותפים), משמיענו
שמיטמאים, מפני שנאמר (שם, לד): "בבית ארץ אחוזתכם"
משמע כל בית שהוא בארץ ישראל.
- 32 זו. קִירוֹת הָאֲבוֹס³¹ וְקִירוֹת הַמַּחִיצָה³² שֶׁבַּבַּיִת - אֵין
33 מִטְּמָאִין בִּנְגָעִים.
- 31) אם בנה קיר בבית, כדי לתלות עליו את האבוס להאכיל
בו את בהמתו. 32) בפירושו על המשנה מפרש רבינו
שהכוונה לתקרה שנעשתה לצל להגן על בהמותיו מפני
השמש ואפילו היא בבית ממש אינה מיטמאה בנגעים.
- פֶּרֶק חֲמִשָּׁה עָשָׂר
- 34 א. נִגְעֵי בָתִּים יֵשׁ בָּהֶן הַסֵּגֶר שְׁלֹשָׁה שְׁבוּעוֹת², שֶׁהֵן
35 תְּשַׁעָה עָשָׂר יוֹם; שְׁיֹום שְׁבִיעִי עוֹלָה לְכָאן וּלְכָאן,
36 וַיּוֹם שְׁלֹשָׁה עָשָׂר עוֹלָה לְכָאן וּלְכָאן. נִמְצָאָתָּ אִתָּה
37 לְמַד, שְׁאִם צָרִיף לְשִׁלְשָׁה שְׁבוּעוֹת - רוֹאֶהוּ
38 בְּשִׁבְעִי, וּבַיּוֹם שְׁלֹשָׁה עָשָׂר, וּבַיּוֹם תְּשַׁעָה עָשָׂר.
39 וְהַסֵּגֶר בָּתִּים שְׁלֹשָׁה שְׁבוּעוֹת אֵינוֹ מִפְרָשׁ בַּתּוֹרָה.
40 וְכֵן רַב דִּינֵי נִגְעֵי בָתִּים דְּכָרִי קִבְּלָה הֵן.
- 1) יבאר הסגר נגעי בתים ואיך חולץ האבנים שבהם הנגע
כשחולץ, ודין בית ועלייה על גביו שנראה בו נגע, והבונה
אבנים מסוגרות בבית טהור, כיצד מטהרים בית המנוגע
אחר חליצה וטיחה. 2) נגעים פ"ג מ"ז.
- 41 ב. וְכָל הַדִּינִין הַמְּפָרְשִׁין בָּהֶן בַּתּוֹרָה וּבְדִבְרֵי קִבְּלָה
42 כֶּף הֵם: כְּשִׁבּוֹא הַכֹּהֵן וְיִרְאָה הַנָּגַע שׁוֹקֵעַ יִרְקַק
43 אוֹ אֲדָמָדָם, כְּמוֹ שְׁפָאֲרֵנוּ, יִסְגִּיר שְׁבַעַת יָמִים. וְאֶפְלוּ
44 מִצָּאוּ פְּלוֹי³ בַּתְּחִלָּה יִרְקַק אוֹ אֲדָמָדָם - יִסְגִּיר⁴.
45 וּבְשִׁבְעִי רוֹאֶהוּ: אִם פָּקָה הַנָּגַע, וְאֵין צָרִיף לֹאמַר
46 אִם הִלָּף - קוֹלָף מְקוֹם הַנָּגַע בְּלִבָּד, וְהַבַּיִת טְהוֹר;
47 מִצָּאוּ שְׁעָמַד בְּעֵינָיו וְלֹא פָשָׁה - מְסִגִּיר שְׁבוּעָה שְׁנִי.
48 וְרוֹאֶהוּ בַיּוֹם שְׁלֹשָׁה עָשָׂר: אִם פָּקָה הַנָּגַע אוֹ הִלָּף
49 לוֹ - קוֹלָף מְקוֹם הַנָּגַע וּמִטְהַר אֵת הַבַּיִת בְּצַפְרִים;

1 וחלצו, העפר אשר הקצו, ולקחו אבנים אחרות.
 15 (שהנגע בו. 16) בלשון יחיד.
 31 ה. אכן שבזוית¹⁷, בזמן שהוא חולץ - חולץ את
 32 פלה, ובזמן¹⁸ שהוא נותץ - נותץ את שלו¹⁹ ומניח
 33 את של חברו²⁰. ויש בדבר ספק, אם תהיה זו של
 34 חברו כמו יד לאבן שלו²¹.

17 וחלק ממנה בבית המנוגע, וחלקה השני נכנס לבית
 אחר. 18 שנאמר "וחלצו". 19 את הבית המנוגע.
 20 שנאמר "ונתץ" בלשון יחיד. 21 פירוש, אם חלק
 האבן שבבית חברו נידון כבית-יד לחלק שלו, ומביאה את
 הטומאה לבית חברו, שהרי אבן המנוגעת מטמאה באוהל.
 בעיא שלא נפשטה בחולין קכח, ב.

35 ו. בית²² שנראה בו נגע והיתה עליה על גפיו²³ -
 36 נותן את הקורות לעליה²⁴; נראה בעליה - נותן את
 37 הקורות לבית. לא היתה עליה על גפיו - אבניו
 38 ועציו ועפרו כלן נתצין עמו²⁵. ומציל את המלבנין²⁶
 39 ואת סריגי החלונות²⁷.

22 נגעים פי"ג מ"ג. 23 ובה אין נגע. 24 כלומר,
 הקורות נחשבו כאילו הן מן העליה והן טהורות, וכשהוא
 נותץ את הבית מעמיד עמודים תחת התקרה לתמוך את
 העליה. 25 מכיוון שאין בנין אחר לצרפן אליו, הרי הן
 חלק מבנין המנוגע. 26 במשנה שם, מפרש רבינו שהם
 "ממעל לשטח הקורה". 27 שבכות שבחלונות, העשויות
 לשמירה על התינוקות שלא יפלו מן החלון.

40 ז. הלוקח אבנים²⁸ מבית מסגר²⁹ ובנאן בבית טהור:
 41 חזר הנגע למסגר³⁰ - חולץ את האבנים³¹ שבטהור;
 42 נראה נגע על האבנים שפנה - המסגר ינתץ³²,
 43 והבית השני מסגירין אותו³³ בנגע זה, פדין כל בית
 44 שנראה בו נגע בתחלה.

28 שם מ"ה. 29 אחרי שחלצן (ראה למעלה ה"ב).
 30 לבית שממנו לקח את האבנים, וצריך לנתצו. 31 את
 האבנים שלקח מאותו בית ובנאן בבית הטהור, שהרי הן
 חלק מהבית הטעון נתיצה. 32 מפני שחזר הנגע לאבנים
 השייכות לבית. 33 ואין חולצים אותן מיד, מפני
 שצריכים לראות את הנגע בשביל הבית השני (ראה למעלה
 פי"ב ה"ז בדין בגדים).

45 ח. כיצד מטהרין³⁴ את הבית המנוגע? אחר החליצה
 46 והטיחה מביא מים חיים בכלי חרס ושתי צפרים
 47 ועץ ארז ואזוב ושני תולעת, פטהרת אדם שבארנו
 48 לכל דבר. אלא שבאדם מזה שבע פעמים לאחר ידו
 49 של מצרע, ובבית מזה שבע פעמים על המשקוף
 50 של בית מבחוץ. ושאר כל מעשיהן שוין.

34 כל הדינים שבהלכה זו, מפורשים בתורה (ויקרא יד)
 ומבוארים במשנה (שם פי"ד).

פרק שש עשר

1 יבאר שבית המנוגע אב מאבות הטומאות, ואם אסור

1 ואם מצא הנגע שפשה בסוף שבוע שני או שעמד
 2 בעינו - חולץ את האבנים שבהן הנגע ומקצה⁵
 3 העפר אל מחוץ לעיר⁶ וטח את כל הבית ומסגירו
 4 שבוע שלישי. וביום תשעה עשר רואהו: אם חזר
 5 בו נגע פשגי גריסין - הרי זה פשיון אחרי הטוח,
 6 ונותץ את כל הבית; ואם לא חזר בו נגע - מטהרו
 7 בצפרים. וכל זמן שיחזר בו הנגע קדם שיהיה
 8 בצפרים - הרי זה ינתץ; ואם נראה בו נגע אחר
 9 שטהרו בצפרים - יראה בתחלה. וכן אם פשה הנגע
 10 בסוף שבוע ראשון - חולץ את האבנים שבהן הנגע
 11 וקוצה העפר חוץ לעיר וטח את כל הבית ומסגירו
 12 שבוע שני. ורואה: אם מצא בו נגע פשגי גריסין -
 13 הרי זה פשיון אחרי הטוח, ונותץ את כל הבית;
 14 ואם לא חזר בו נגע - מטהרו בצפרים. וכל זמן
 15 שיראה בו נגע קדם טהרה בצפרין - ינתץ; ואם
 16 נראה בו אחר שטהרו בצפרים - יראה בתחלה.

3 כל הבית. 4 כמו בנגעי אדם ונגעי בגדים. 5 קולף.
 6 פירוש, שופכו מחוץ לעיר. כל הדינים שבהלכה זו,
 מפורשים במשנה שם פי"ג, א.

17 ג. כשהוא חולץ את האבנים שבהן הנגע - אינו
 18 חולץ פחות משתי אבנים⁸. ואינו נוטל אבנים מצד
 19 זה ומביאן לצד זה, שנאמר: ולקחו אבנים אחרות.
 20 ולא עפר מצד זה ומביא לצד זה, שנאמר: ועפר
 21 אחר יקח וטח את הבית. ואינו טח בסיד, אלא
 22 בעפר, שנאמר: ועפר אחר יקח וגומר. אינו מביא
 23 אבן⁹ אחת תחת שתיים¹⁰ שחלץ, ולא שתי אבנים
 24 תחת אבן אחת חלוצה¹¹, אלא מביא שתיים תחת
 25 שתיים. ויש לו להביא שתיים תחת שלש¹².

7 שם פי"ב מ"ו. 8 שנאמר (ויקרא יד, מ): "וחלצו את
 האבנים" בלשון רבים. 9 גדולה. 10 קטנות.
 11 אין לפרש שהמדובר כשחלץ רק אבן אחת, שהרי אמרנו
 בראש הלכה זו, שאינו חולץ פחות משתיים. ובעל-כרחינו
 לומר, שהכוונה, שאסור להביא שתי אבנים תחת אבן אחת
 שחלץ, ואפילו אם חלץ כמה אבנים, ואע"פ שמותר להביא
 פחות ממספר החולצות. ראה תפארת ישראל שם, יכין אות
 נא, ו'תוספות יום טוב'. 12 אם הוציא שלוש, מותר
 להביא במקומן שתיים גדולות, שלא הקפידה אלא שיחלוצן
 יותר מאחת, ושיביא יותר מאחת (ראה בהערה הקודמת
 שאין להביא שתיים במקום חלוצה אחת, אפילו אם חלץ
 יותר מאחת).

26 ד. הנה הפתל¹³ בינו לבין חברו - שניהן חולצין
 27 ושניהן קוצים את העפר ושניהם מביאין אבנים
 28 אחרות¹⁴, אבל בעל הבית¹⁵ מביא לבדו את העפר;
 29 שנאמר: ועפר אחר יקח וטח¹⁶ - אין חברו מטפל
 30 עמו בטיחה.

13 שם. 14 שכל המעשים האלה כתובים בלשון רבים:

לְבֵית טָמֵא - נִטְמָא. אֲבָל שְׂאֵר בָּלִים - עַד שְׂיֻכְנִיס
 רַב הַכְּלִי, מְשִׁיכְנִיס רַבּוּ נִטְמָא מִיָּד. בְּמָה דְּכָרִים
 אֲמֹרִים? בְּכָלִים שְׂנֻכְנִסוּ חֲלוּצִין; אֲבָל אָדָם
 מִיִּשְׂרָאֵל שְׂנֻכְנִס לְבֵית מְנַגַּע וְהוּא לְבוּשׁ בְּגָדָיו
 וְסִנְדָּלָיו בְּרַגְלָיו וְטַבְעוֹתָיו בְּיָדָיו - הָרִי הָאָדָם טָמֵא
 מִיָּד, וּבְגָדָיו טְהוֹרִים עַד שְׂיֻשְׁהָ שֶׁם כְּדִי שְׂיֻסַּב
 אָדָם וַיֵּאכַל כְּשֶׁלֶשׁ בִּיעִצִּים פֶּת חֲטִים בְּלַפְתָּן.
 שְׁנֵאמַר: וְהִשְׁכַּב בְּבֵית יִכְבֵּס אֶת בְּגָדָיו, וְהֵאכַל בְּבֵית
 יִכְבֵּס אֶת בְּגָדָיו. וְכִי תַעֲלֶה עַל דַּעְתָּךְ שְׂאִין בְּגָדָיו
 מִתְטַמְּאִין עַד שְׂיֵאכַל שֶׁם? ! אֵלָּא לְתֵן שְׁעוֹר לְשׁוֹכֵב
 כְּאוֹכֵל. וְאַחַד הַשׁוֹכֵב אוֹ הַיּוֹשֵׁב אוֹ הַעוֹמֵד, אִם
 שָׁהָ כְּדִי לֵאכֹל שְׁעוֹר אֲכִילָה הָאֲמֹרָה - נִטְמָא
 בְּגָדָיו.

ז. מִי שְׂנֻכְנִס לְבֵית מְנַגַּע וְכָלָיו עַל כְּתָפָיו וְסִנְדָּלוֹ
 וְטַבְעוֹתָיו בְּכַפָּיו - הוּא וְהֵן טְמֵאִין מִיָּד; שְׂאִינוּ מִצִּיל
 מִלְטָמָא מִיָּד אֵלָּא בָלִים שְׁהוּא לְבוּשׁ בְּהֵן. וְכֵן
 הַעוֹבֵד כּוֹכְבִּים וְהַבְהֵמָה שְׁהִיו לְבוּשִׁין בְּכָלִים
 וְנֻכְנְסוּ לְבֵית הַמְנַגַּע - נִטְמָאִין הַכָּלִים מִיָּד. אֲבָל
 הַעוֹבֵד כּוֹכְבִּים אֵינוּ מְקַבְּלִין טְמָאָה, בְּבַהֲמָה.

ח. מִי שְׁהָה עוֹמֵד בְּבֵית מְנַגַּע וּפָשַׁט יָדוֹ חוּץ לְבֵית
 וְטַבְעוֹתָיו בְּיָדָיו, אִם שָׁהָ כְּדִי אֲכִילַת הַשְּׁעוֹר -
 נִטְמָאִין הַטַּבְעוֹת אִף עַל פִּי שְׁהֵם בַּחוּץ. וְכֵן הַעוֹמֵד
 בַּחוּץ וּפָשַׁט יָדוֹ לְבֵית מְנַגַּע - נִטְמָאִין יָדָיו בְּלִבָּד
 מִיָּד. וְאִם נִשְׁתַּהוּ שֶׁם כְּדִי אֲכִילַת הַשְּׁעוֹר - נִטְמָאִין
 טַבְעוֹתָיו, וְאִם לֹא - טְהוֹרוֹת.

ט. כָּל הַמִּצִּיל בְּצִמְדִּי פֶתִיל בְּאֵהָל הַמֶּת - מִצִּיל
 מְכַסֶּה בְּבֵית מְנַגַּע; וְכָל הַמִּצִּיל מְכַסֶּה בְּאֵהָל הַמֶּת,
 אִפְּלוּ הָיָה מְגִלָּה בְּבֵית הַמְנַגַּע - הָרִי זֶה טְהוֹר.
 בִּיעִצָּה? כָּלִי חֶרֶס אוֹ כָּלִי אֲבָנִים וְכָלִי אֲדָמָה וְכִיּוֹצֵא
 בְּהֵן שְׁהִיו אֲכִילִין וּמִשְׁקִין וְכָלִים בְּתוֹכָן וְהִיו מְכַסִּין
 בְּבֵית הַמְנַגַּע, אִף עַל פִּי שְׂאִינָן מְקַפִּין צִמְדִּי פֶתִיל
 - הֵן וְכָל מָה שֶׁבְּתוֹכָן טְהוֹר. הַבּוֹר וְהַדּוֹת שֶׁבְּבֵית
 הַמְנַגַּע, אִף עַל פִּי שְׁהֵן מְגִלִּין - בָּלִים שֶׁבְּתוֹכָן
 טְהוֹרִין.

י. הַצִּרְעָה הוּא שֶׁם הָאֲמֹר בְּשִׁתְּפוֹת, כּוֹלֵל עֲנִינִים
 הַרְבֵּה שְׂאִין דּוֹמִין זֶה לָזֶה. שְׁהָרִי לָכֵן עוֹר הָאָדָם
 קְרוֹי צִרְעָת, וְנִפְלִילת קִצָּת שְׁעַר הָרֹאשׁ אוֹ הַזָּקֵן קְרוֹי
 צִרְעָת, וְשְׁנֵי עֵין הַבְּגָדִים אוֹ הַבְּתִים קְרוֹי צִרְעָת.
 וְזֶה הַשְּׁנֵי הָאֲמֹר בְּבָגְדִים וּבְבְּתִים, שֶׁקִּרְאָתוֹ תוֹרָה
 צִרְעָת בְּשִׁתְּפוֹת הַשֵּׁם, אֵינוּ מְמַנְהֵגוּ שֶׁל עוֹלָם, אֵלָּא
 אוֹת וּפְלֵא הָיָה בְּיִשְׂרָאֵל כְּדִי לְהַזְהִיר מִלְּשׁוֹן הָרַע.
 שֶׁהַמִּסְפָּר בְּלִשׁוֹן הָרַע - מְשַׁתְּנוֹת קִירוֹת בֵּיתוֹ. אִם
 חָזַר בּוֹ - יִטְהַר הַבֵּית; אִם עָמַד בְּרִשְׁעוֹ עַד שֶׁהִתֵּן

בַּהֲנָא, וְדִין בֵּית מוֹסָגֵר וּאֲבִינוּ אִם מִטְמָאִים מֵאֲחֻרֵיהֶם,
 וְהַמּוֹסָגֵר וְהַמּוֹחֵלֵט אִם מִטְמָא בְּבִיאָה, אִם צָרִיךְ הַכִּנְסָת רֹב
 בְּבֵית הַמְנוּגַע, וְכֵמָּה יִשְׁהָ וְיִיטְמָאוּ בְּגָדָיו, מִי שְׁהִיה עוֹמֵד
 בְּבֵית הַמְנוּגַע וּפָשַׁט יָדָיו חוּץ לְבֵית אוֹ בְּהִיפֵךְ, הַמִּצִּיל
 מְכוּסָה בְּאוֹהֶל הַמֶּת אִם מִצִּיל מְכוּסָה בְּבֵית הַמְנוּגַע כו',
 שִׁנּוּי הָאֲמֹר בְּבָגְדִים וּבְבְּתִים שֶׁקִּרְאָהוּ תוֹרָה צִרְעָת שְׁהִיא
 אוֹת וּפְלֵא בִּישְׂרָאֵל.

א. בֵּית הַמְנַגַּע - אֲב מֵאֲבֹת הַטְּמָאוֹת, כָּל הַמְנוּגַע בּוֹ
 נִטְמָא. וְכֵן אֲבָנִים שֶׁחוֹלְצִין מִמֶּנּוּ אַחֵר הַסֵּגֵר אוֹ
 אֲבָנִים וְעִצִּים וְעֶפֶר שֶׁל בֵּית כְּשִׁנּוֹתֵצִין אוֹתוֹ - כָּלֵן
 אֲבֹת טְמָאוֹת, וְכָל כְּזִית מֶהֱם מִטְמָא אָדָם וְכָלִים
 בְּמַנְגַּע וּבְמִשְׁאָ וּבְבִיאָה. בִּיעִצָּה? אִם נֻכְנְס כְּזִית מֶהֱן
 לְבֵית טְהוֹר - נִטְמָא כָּל אֲשֶׁר בְּבֵית מֵאָדָם וְכָלִים,
 שֶׁכָּלֵן מִטְמָאִין בְּבִיאָה כְּאָדָם מִצִּרְעָה. וְכָלֵן אֲסוּרִין
 בְּהִנָּאָה. וְאִם שָׂרְפֵן וְעָשָׂה מֶהֱן סִיד - הָרִי זֶה אֲסוּר
 בְּהִנָּאָה. שְׁנֵאמַר: צִרְעָת מִמֵּאֲרַת - תֵּן בּוֹ מֵאֲרַת וְאֵל
 תַּהֲנֶה בּוֹ. וְכָלֵן מִשְׁלַחִין אוֹתָן חוּץ לְעִיר, אִף עַל פִּי
 שְׂאִינָה מְקַפֶּת חוֹמָה.

ב. בֵּית מִסְגֵּר אֵינוּ מִטְמָא אֵלָּא מִתּוֹכוֹ, שְׁנֵאמַר:
 וְהִבָּא אֶל הַבֵּית כָּל יְמֵי הַסֵּגֵר אוֹתוֹ יִטְמָא עַד הָעֶרֶב.
 אֲבָל הַמִּחְלֵט מִטְמָא מִתּוֹכוֹ וּמֵאֲחֻרָיו, שֶׁהַמְנוּגַע בּוֹ
 מֵאֲחֻרָיו - טָמֵא. שְׁנֵאמַר: צִרְעָת מִמֵּאֲרַת בְּבֵית טָמֵא
 הוּא. וְכִי טְהוֹר הָיָה? ! אֵלָּא לְהוֹסִיף לוֹ טְמָאָה עַל
 טְמָאָתוֹ, שְׂיִהִיה כָּלוּ טָמֵא וְיִטְמָא מֵאֲחֻרָיו. וְכֵן
 אֲבָנִים שִׂישׁ בְּהֵן הַנֶּגַע בְּמִסְגֵּר מִטְמָאִין מֵאֲחֻרֵיהֶן.

ג. אַחַד הַמִּסְגֵּר וְהַמִּחְלֵט מִטְמָא בְּבִיאָה. בִּיעִצָּה? בֵּית
 שְׁהִיה מִסָּף עַל גְּבִי בֵּית מְנַגַּע, בֵּין מִחְלֵט בֵּין מִסְגֵּר,
 אוֹ אֵילָן שֶׁהוּא מִסָּף עָלָיו - הַעוֹמֵד תַּחַת הָאֵילָן אוֹ
 הַנֻּכְנָס לְבֵית הַחִיצוֹן טָמֵא, שְׁהָרִי הוּא וְהַבֵּית הַטְּמָא
 תַּחַת אֵהָל אַחֵד. וְכֵן אֲבָן מְנַגַּע הַנֻּכְנָס לְאֵהָל
 וְהַנִּחָה שֶׁם - נִטְמָא כָּל אֲשֶׁר בְּאֵהָל. הִיתָה מְנַחַת
 תַּחַת הָאֵילָן וְהַטְהוֹר עוֹבֵר - נִטְמָא. הִיה טְהוֹר
 עוֹמֵד תַּחַת הָאֵילָן וְעָבַר אָדָם בְּאֲבָן מְנַגַּע - לֹא
 טְמָאָה; וְאִם הִנִּיחָה שֶׁם - טְמָאָה. שְׁמוֹשֵׁב הַמְנַגַּע
 כְּמוֹהוּ, בֵּין אָדָם בֵּין בָּלִים בֵּין אֲבָנִים וְעִצִּים וְעֶפֶר.

ד. הַמֵּאֵהִיל בְּיָדוֹ עַל אֲבָן מְנַגַּע אוֹ שֶׁהֵאֵהִילָה עָלָיו
 - טְהוֹר, עַד שְׂנִיעַע.

ה. טְהוֹר שְׂנֻכְנִס לְבֵית מְנַגַּע דֶּרֶךְ אַחֲרָיו, אִפְּלוּ
 נֻכְנְס כָּלוּ חוּץ מִחְטָמוֹ - טְהוֹר; שְׁנֵאמַר: וְהִבָּא אֶל
 הַבֵּית - דֶּרֶךְ בִּיאָה טְמָאָה תוֹרָה.

ו. טְהוֹר שֶׁהֻכְנַס רֹאשׁוֹ וְרַבּוֹ לְבֵית טָמֵא - נִטְמָא.
 וְכֵן טְלִית טְהוֹרָה שֶׁהֻכְנַס מִמֶּנָּה שְׁלֹשׁ עַל שְׁלֹשׁ
 לְבֵית טָמֵא - נִטְמָא. וְכֵן כָּלִי חֶרֶס שֶׁהֻכְנַס אֲוִירוֹ

שיעורי רמב"ם ג' פרקים ליום - יום ד' כ"ח תמוז - ספר טהרה - הל' מטמאי משכב ומושב קיז

מתוך מהדורת וגשל עם רמב"ם לעם - מוסד הרב קוק

ובאור מצות אלו בפרקים אלו:

פרק ראשון

40 א. הַזֵּבִי² וְהַזֵּבֶה³ וְהַנִּזְבֵּה⁴ וְהַיּוֹלֵדֵת⁵ - כָּל אֶחָד
41 מֵאַרְבַּעֶתָּן אֵב מֵאֲבוֹת הַטָּמְאוֹת⁶. מְטַמֵּא פְּלִים בְּמִגֵּעַ,
42 וּמְטַמֵּא אָדָם בְּמִגֵּעַ וּבְמִשָּׂא, וּמְטַמֵּא מִשְׁכָּב וּמוֹשָׁב
43 וּמִרְכָּב מִתַּחְתּוֹ וְעוֹשֶׂה אוֹתָן אֵב טָמֵא⁷, וּמְטַמֵּא
44 מִדֶּף⁸ עַל גִּבּוֹ⁹.

1) יבאר שזב וזבה נידה ויולדת כל אחת מארבעתן אב מאבות הטומאה, ודין קטן וקטנה וסריס אדם וסריס חמה טומטום ואנדרוגינוס, ודין דם הנידה ודם היולדת ושאר משקין היוצאים ממנה, ואם יצא הוולד מדופנה, ודין מקור האשה שנעקר או שהזיע, וזוב הזב וראייה ראשונה שלו ושל מצורע, משקין היוצאים מהם, ואם היה מוצץ ורוקק דם. (2) כתוב בתורה (ויקרא טו, ב): "איש איש כי יהיה זב מבשרו וזבו טמא הוא". "בשרו" היינו אבר כלי הזרע (ספורנו). במסכת נדה לה, ב מוסר רב הונא סימני היכר בין זרע האדם הטבעי ובין זוב חולני. (3) שם כה: ואשה כי יזוב דמה, ימים רבים בלא עת נדתה ... טמאה היא. (4) האשה הרואה דם בהתאם לטבעה נקראת נדה וטמאה שבעת ימים. (5) יולדת זכר טמאה שבעת ימים כנידה ויולדת נקבה טמאה ארבעה עשר יום. (6) ראשי טומאות, שמטמאים גם אדם וכלים מה שאין כן בוולד הטומאה, שאינו מטמא אלא אוכלין ומשקין בלבד. ארבעה אלו נמנו במסכת כלים פרק א בין אבות הטומאות. ורבינו בהקדמתו לספר טהרות מונה אחד עשר חלקי אבות הטומאות. (7) דינים אלה כתובים בתורה (ויקרא פרק טו) ומפורשים במשנה זבים פרק ה ופריהם מבוארים לקמן. (8) זבים פרק ד משנה ו. רבינו מפרש שם שזה מלשון "ריחו נודף" שמורגש מרחוק בלי נגיעה. (9) דברים הנמצאים על גבי הזב ואינם נוגעים בו, כגון שכלים חוצצים בינם לבין הזב, טמאים מדף (שם), כלומר, טומאה קלה לטמא אוכלין ומשקין, אבל לא אדם וכלים. ולפיך מסיים רבינו דיני משכב ומושב באמרו: "ועושה אותם אב הטומאה" ולאחר מכאן מוסיף: ומטמא מדף (פירוש, טומאה קלה) על גבו.

45 ב. אֶחָד¹⁰ זֵבֶה קִטְנָה וְאֶחָד זֵבֶה גְדוֹלָה, וְאֶחָד זֵבֶה
46 מִחֲמַת עֶצְמָה¹¹ אוּ מִחֲמַת אֲנָס¹², וְאֶחָד זֵבֶה בְּעַל שְׁתֵּי
47 רַאשֵׁי¹³ אוּ בְּעַל שְׁלֹשׁ - טָמֵאת פֶּלֶן שְׁוֶה לְטָמֵא
48 אַחֲרֵיהֶם¹⁴.

10) נקדים דינים יסודיים אחדים, שידיעתם תקל הבנת ההלכות שלפנינו: א. איש הרואה ראייה אחת אין עליו דין זב אלא בעל קרי וטמא יום אחד ואינו מטמא משכב ומושב. ב. ראה שתי ראיות, בין ביום אחד בין בשני ימים בזה אחר זה, הרי הוא זב גמור לכל דבר מחוץ להבאת קרבנות, ואם ראה שלוש ראיות מחוייב הוא להביא קרבנות אחרי טהרתו. ג. אשה שראתה דם יום אחד, אפילו כמה ראיות, בתקופה שבין נידה לנידה (לדעת רבינו בפרק ו מהלכות איסורי ביאה כל ימי חיי האשה, החל מראיית דם ראשונה, מחולקים לתקופת נידה הנמשכת שבעת ימים ולתקופת זיבה של אחד עשר יום ולאחריהם מתחילה שנית תקופת

1 הפית - משתגין כלי העור שפביתו שהוא יושב
2 ושוכב עליהן. אם חזר בו - יטהרו; ואם עמד
3 ברשעו עד שישורפו - משתגין הבגדים שעליו. אם
4 חזר בו - יטהרו; ואם עמד ברשעו עד שישורפו -
5 משתנה עורו ויצטרע, ויהיה מבדל ומפרסם לבדו,
6 עד שלא יתעסק בשיחת הרשעים, שהוא הליצנות
7 ולשון הרע. ועל ענין זה מזהיר בתורה ואומר:
8 השמר בנגע הצרעת. זכור את אשר עשה יי אליהו
9 למרים בדרך. הרי הוא אומר: התבוננו מה ארע
10 למרים הנביאה! שדברה באחיה, שהיתה גדולה
11 ממנו בשנים וגדלתו על ברפיה וספנה בעצמה
12 להצילו מן הים, והיא לא דברה בגנותו אלא טענה
13 שהשנותו לשאר נביאים, והוא לא הקפיד על כל
14 הדברים האלו, שנאמר: והאיש משה ענו מאד, ואף
15 על פי כן מיד נענשה בצרעת; קל וחמר לבני אדם
16 הרשעים הטפשים, שמרבים לדבר גדולות ונפלאות.
17 לפיכך ראוי למי שרוצה לכון אחרותיו להתרחק
18 משיבתן ומלדבר עמהן, כדי שלא יתפס אדם
19 ברשת רשעים וסכלותם. וזה דרך ישיבת הלצים
20 הרשעים: בתחלה מרבין בדברי הבאי, כענין
21 שנאמר: וקול כסיל ברב דברים. ומתוך כך באין
22 לספר בגנות הצדיקים, כענין שנאמר: תאלמנה
23 שפתי שקר הדברות על צדיק עתק. ומתוך כך יהיה
24 להן הרגל לדבר בנביאים ולתת דפי בדבריהם,
25 כענין שנאמר: ויהיו מלעבים במלאכי האלהים
26 ובזים דבריו ומתעצעים בנביאיו. ומתוך כך באין
27 לדבר באלהים וכופרין בעקר, כענין שנאמר:
28 ויחפאו בני ישראל דברים אשר לא כן על יי
29 אלהיהם. והרי הוא אומר: שתי בשמים פיהם
30 ולשונם תהלך בארץ. מי גרם להם לשית בשמים
31 פיהם? לשונם שהלכה תחלה בארץ. זו היא שיחת
32 הרשעים, שגורמת להן ישיבת קרנות וישיבת
33 פגסיות של עמי הארץ וישיבת בתי משתאות עם
34 שותי שכר. אבל שיחת כשרי ישראל אינה אלא
35 בדברי תורה וחכמה. לפיכך הקדוש ברוך הוא עוזר
36 על ידן ומזכה אותן בה. שנאמר: אז נדברו יראי יי
37 איש אל רעהו, ויקשב יי וישמע ויפתח ספר זכרון
38 לפניו ליראי יי ולחשבי שמו.

39 סליקו להו הלכות טמאת צרעת

יום ד' כ"ח תמוז ה'תשע"ה

הלכות מטמאי משכב ומושב

יש בכללן ארבע מצות עשה, וזהו פרטן: (א) דין טמאת נדה. (ב) דין טמאת יולדת. (ג) דין טמאת זבה. (ד) דין טמאת זב.

קִיחַ שִׁיעוּרֵי רַמְבַּ"ם ג' פְּרָקִים לְיוֹם - יוֹם ד' כ"ח תַּמּוּז - סֵפֶר טְהָרָה - הַל' מִטְמְאֵי מִשְׁכָּב וּמוֹשָׁב

מִתּוֹךְ מִהְדוּרָתוֹ וּגְשָׁל עִם רַמְבַּ"ם לַעֲמֹד - מוֹסֵד הָרֵב קוֹק

20 טְמֵאָתָּה מִקֹּדֶשׁ וְקִדְשָׁיו. נִגַּע הוּא בְּעֶצְמוֹ בְּלִבָּן וְאֵדָם
21 שְׂרָאָה - הֲרִי זֶה חֵזֵב עַל פִּיֹּאת הַמִּקְדָּשׁ.

(22) שֶׁאֵינָנו יוֹדְעִים אִם הוּא אִישׁ אוֹ אִשָּׁה. (23) יִשְׁנֵם בוֹ סִימָנִים הֵן שֶׁל אִישׁ וְהֵן שֶׁל אִשָּׁה. (24) מִפְּנֵי שֶׁהֵם סִפְּקוֹ אִישׁ סִפְּקוֹ אִשָּׁה וְכָל סִפְּקוֹ אִסּוּר תּוֹרָה - לַחֲזוּמָא. (25) אִם רָאוּ לֹבֵן, שֶׁמָּא הֵם זָכָרִים, וְאִם רָאוּ אוֹדֶם, שֶׁמָּא הֵם נִקְיָבוֹת. (26) אִם רָאוּ זִיכָּה וְנִגְעוּ בַּתְרוּמָה, אוֹ קִדְשִׁים וְנִטְמְאוּ, אֵין שׁוֹרְפִים אוֹתָם כַּדִּין תְּרוּמָה וְקִדְשִׁים טְמֵאִים, שֶׁמָּא הֵם טְהוֹרִים וְאִסּוּר לְשׁוֹרֵף תְּרוּמָה וְקִדְשִׁים טְהוֹרִים. (27) אִם נִכְסְרוּ לְבֵית הַמִּקְדָּשׁ אוֹ אָכְלוּ בָשָׂר קִדְשִׁים בְּשׁוּגָג פְּטוּרִים מִקֶּרְבָּן, וּבְמִזִּיד פְּטוּרִים מִמַּלְקוֹת אִפְּלוּ הִתְרוּ בָּהֶם לְמַלְקוֹת. (28) שֶׁהִי טוֹמְאָתָם וּדְאִיתָ. (29) וְהַכּוֹנֵה לְהַרְחִיק טְמֵאִים מִבֵּית הַמִּקְדָּשׁ. (30) וּבְנִידוֹן זֶה אֵין אֲנוּ יוֹדְעִים אִם טוֹמְאָת זָכָר עָלָיו אוֹ טוֹמְאָת נִקְיָבָה. (31) שֶׁל הַטּוֹמְאָת וְאֶנְדְּרוּגִינִס. (32) וְנִטְמָא וּדְאִי.

22 ח. דָּם הַנִּגְדָּה אוֹ דָּם הַזִּכָּה אוֹ דָּם הַיּוֹלֵדֶת מִטְמָא
23 בְּכָל שֶׁהוּא בְּמַגֵּעַ וּבְמִשָּׂא. שְׁנֵאֲמָר: וְהִדָּה בְּנִגְדָּתָה
24 וְהִזָּב. מִפִּי הַשְּׂמוּעָה³³ לְמִדּוֹ, שְׁמִדָּהּ כְּמוֹהָ. וְכִבֵּר
25 בְּאַרְנוֹ בְּעֶנְיָן אִסּוּר נִגְדָּה, שְׁחִמְשָׁה דָּמִים טְמֵאִים
26 בְּאִשָּׁה; אֲבָל אִם רָאָתָה דָּם יָרֵק - הֲרִי הוּא טְהוֹר.
27 וְאֵינוֹ כְּמוֹ רִקָּה וְשָׂאֵר מִשְׁקִין הַיּוֹצֵאִין מִמֶּנָּה³⁴,
28 שְׁהָרֵק מִתְעַגֵּל וְיוֹצֵא וְזֶה שׁוֹתֵת וְיוֹרֵד³⁵.

(33) קִבְּלָה אִישׁ מִפִּי אִישׁ עַד מִשָּׁה רִבִּינוֹ. (34) שֶׁהֵם טְמֵאִים וּמִטְמְאִים. (35) טוֹמְאָת מִשְׁקִים הַיּוֹצֵאִים מִזֵּב וְזִכָּה לְמִדּוֹ מִרוֹקֶם, שְׁנֵאֲמָר (וִיקָרָא טו, ח): "וְכִי יֵרֹק הַזֵּב בְּטַהוֹר וְכִי וְטֵמָא עַד הָעֶרֶב" וּלְפִיכָךְ מִטְמְאִים אֶת הַדּוּמָה לְרוֹק בְּלִבָּה.

29 ז. אִשָּׁה שֶׁיּוֹצֵא הַיּוֹלֵד מִדְּפִנָּה וְיוֹצֵא עִמּוֹ דָּם מִן הַדִּפְּן
30 - הֲרִי אוֹתוֹ דָּם אֲבָּ מִזִּכָּבוֹת הַטְּמֵאוֹת כְּדָם הַנִּגְדָּה
31 וְהַיּוֹלֵדֶת וְהַיּוֹצֵא, שְׁהַמִּקְוָה³⁶ מְקוּמוֹ טְמָא³⁷; וְהָאִשָּׁה
32 טְהוֹרָה³⁸ עַד שֶׁיּוֹצֵא מִמֶּנָּה דָּם דֶּרֶךְ הָרֶחֱם.

(36) הַמִּקְוָה בְּגוֹף שָׁבוּ נִקְוִים דְּמִיָּה לְצִרְכֵּי תַּפְקִידָה הַטְּבַעִיִּים הַמִּיּוֹחָדִים לְאִשָּׁה. (37) וְהַדְּמִים הַנִּקְוִים בוֹ טְמֵאִים טוֹמְאָה חֲמוּרָה, לְטֵמָא אִדָּם וְכָלִים. (38) פִּירוּשׁ, אֵינָה טְמָאָה טוֹמְאָת שְׁבַע כְּנִידָה אוֹ יוֹלֵדָה, אֲבָל טְמָאָה יוֹם אֶחָד מִפְּנֵי שֶׁנִּגְעָה בְּדָם הַטְּמָא.

33 י. מִקְוָה הָאִשָּׁה שְׁנַעֲקָר³⁹ וְנִפְּלָ לְאַרְצָן - הָאִשָּׁה
34 טְמָאָה טְמָאָת עֶרֶב⁴⁰. וְכֵן מִקְוָה שֶׁהִזִּיעַ כְּשֶׁתִּי טְפִי
35 מִרְגְּלִיּוֹת⁴¹ - הָאִשָּׁה טְמָאָה טְמָאָת עֶרֶב⁴². אֲבָל אֵינָה
36 נִגְדָּה⁴³ עַד שֶׁתִּרְאֶה אֶחָד מִחֻמְשָׁה דָּמִים הַמִּטְמְאִין
37 אוֹתָהּ.

(39) נַעֲקָרָה מִמֶּנּוּ חֲתִיכַת בָּשָׂר. (40) מִפְּנֵי שֶׁנִּגְעָה בְּבָשָׂר הַמִּקְוָה הַטְּמָא. (41) נוֹזֵל לִבָּן, וְיוֹצֵא דֶּרֶךְ הָרֶחֱם. (42) שֶׁכָּל מֶה שֶׁנִּמְצָא בְּמִקְוָה הוּא אֲבָּ הַטּוֹמְאָה וּמִטְמָא אִדָּם וְכָלִים טוֹמְאָת עֶרֶב (יוֹם הַנִּגְעָה עַד הָעֶרֶב). (43) לִיטְמָא שְׁבַע יָמִים.

נִידָה (וְכֵן לַעֲלוֹם) טְמָאָה יוֹם אֶחָד וְשׁוּמְרַת כָּל הַיּוֹם שְׁלֹאחֶרִי, וְאִם עֲבַר בְּטַהָרָה - טַהוֹרָה אַחֵר טְבִילָה בְּמִקְוָה. ד. אִם רָאִתָּה גַם בְּיוֹם הַשְּׁנִי, טְמָאָה כָּל אוֹתוֹ הַיּוֹם וְשׁוּמְרַת הִיא כָּל יוֹם הַשְּׁלִישִׁי, וְאִם עֲבַר בְּטַהָרָה - טַהוֹרָה. מוֹבֵן שֶׁצְרִיכָה טְבִילָה. וּבְשֵׁנִי הַמִּקְרִים הָאֵלֶּה הִיא נִקְרָאֶת "שׁוּמְרַת יוֹם כְּנִגְדַּי יוֹם", מִפְּנֵי שֶׁהִיא שׁוּמְרַת יוֹם טַהָרָה נִגְדַּי יוֹם הַטּוֹמְאָה, אוֹ "זִכָּה קִטְנָה". ה. אִם תִּרְאֶה דָּם גַם בְּיוֹם הַשְּׁלִישִׁי תִּיקְרָא זִכָּה גְּדוּלָּה וְצְרִיכָה לְסַפּוֹר שְׁבַע יָמִים בְּטַהָרָה וְטוֹבֵלָת לִיל שְׁמִינִי, וְלִמְחַרְת הַיּוֹם מִבִּיָּאָה קֶרֶבֶנּוֹת. (11) בְּלִי כָּל סִיכָּה חִיצוֹנִית. (12) עַל יְדֵי הַשְּׁפָעָה שֶׁל אִיזָה מִקְרָה שֶׁהוּא, כְּגוֹן שֶׁנִּבְחָלָה אוֹ שֶׁקִּפְצָה וְכְדוּמָה, אֲבָל זֶה אֵינוֹ מִטְמָא בְּאוֹנֶם. (13) פֶּרֶט לְבַעַל רֵאִיָּה אַחַת. (14) לַעֲנִיִּין זֶה בְּלִבָּד כּוֹלֵם שׁוּוֹים. אֲבָל יֵשׁ הַבְּדִלִים שׁוֹנִים בִּינֵיהֶם וְיִבְאוּרוּ בַּהֲלָכוֹת הַבָּאוֹת.

1 ג. קִטְנָה בְּתַי יוֹם אֶחָד מִטְמָאָה בְּנִגְדָּה; בְּתַי עֲשָׂרָה
2 יָמִים - בְּזִיכָּה¹⁵; בְּתַי שְׁלֹשׁ שָׁנִים וְיוֹם אֶחָד מִטְמָאָה
3 אֶת בּוֹעֵלָה¹⁶, כְּמוֹ שֶׁיִּתְבָּאֵר.

(15) שְׁבַע יָמִים הָרֵאשׁוֹנִים הֵם תְּקוּפַת הַנִּידָה וְאִפְּלוּ רָאִתָּה דָּם בְּכוֹלֵם דִּינָה כְּנִידָה וְלֹא כִּזְבָּה. וְאִם תִּרְאֶה שְׁלוֹשָׁה יָמִים בְּזֶה אַחֵר זֶה, הֵינּוּ, שְׁמִינִי, תִּשְׁעִי וְעֶשְׂרִי תִּהְיֶה זִכָּה. (16) לְהִיטָב אֲבָּ הַטּוֹמְאָה וְלִיטְמָא שְׁבַע יָמִים כְּכַתוּב בַּתּוֹרָה (וִיקָרָא טו, כד): "וְאִם שָׁכַב יִשְׁכַּב אִישׁ אוֹתָהּ ... וְטֵמָא שְׁבַע יָמִים". קִטְנָה לְמִטָּה מִגִּיל זֶה אֵין בְּעִילָתָה בְּעִילָה וְדִין בּוֹעֵלָה כְּנוֹגַע בָּהּ.

4 ד. קִטְנָה בְּתַי יוֹם אֶחָד מִטְמָא בְּזִיכָּה. וְאֶחָד גְּרִים
5 וְעֶבְרִים וְאֶחָד¹⁷ יִשְׂרָאֵל מִטְמְאִין בְּנִגְדָּה וּבְזִיכָּה.
(17) בֵּין וּבֵין.

6 ה. סְרִיס אִדָּם¹⁸, סְרִיס חֲמָה¹⁹ מִטְמְאִין בְּזִיכָּה בְּשָׂאֵר
7 הַבְּרִיאִין.

(18) שְׁנִסְתֵּר עַל יְדֵי אִדָּם. (19) נוֹלַד סְרִיס. מִיּוֹם שֶׁרָאִתָּה אֶת הַחֲמָה הוּא סְרִיס (רִבִּינוֹ בְּפִירוּשׁוֹ לְמִשְׁנָה יְבֻמוֹת פֶּרֶק ח).

8 ו. אֵין הָאִשָּׁה מִטְמָאָה בְּלִבָּן²⁰, וְלֹא הָאִישׁ בְּאֵדָם²¹;
9 אֲלֹא הָאִשָּׁה בְּאֵדָם, וְהָאִישׁ בְּלִבָּן.

(20) אִם הִזִּיכָּה הִיא לְבָנָה. (21) בְּזִיכָּה אֲדוּמָה.

10 ז. טְמֵאָתוֹ²² וְאֶנְדְּרוּגִינִס²³ - נוֹתְנִין עָלֶיהֶם חֲמָרֵי
11 הָאִישׁ וְחֲמָרֵי הָאִשָּׁה²⁴: מִטְמְאִין בְּלִבָּן כְּאִשׁ,
12 וּבְאֵדָם כְּאִשָּׁה. וְטְמָאָתָם בְּסִפְּקָם²⁵. לְפִיכָךְ אֵין שׁוֹרְפִין
13 עָלֵיהֶן תְּרוּמָה וְקִדְשִׁים²⁶, וְאֵין חֵזֵבִין עָלֵיהֶן עַל
14 טְמֵאָת מִקְדָּשׁ וְקִדְשָׁיו²⁷. רָאָה לִבָּן וְאֵדָם כְּאֶחָד -
15 שׁוֹרְפִין עָלֵיהֶן אֶת הַתְּרוּמָה וְאֶת הַקִּדְשִׁים²⁸, אֲבָל
16 אֵין חֵזֵבִין עָלֵיהֶן עַל פִּיֹּאת מִקְדָּשׁ וְקִדְשָׁיו; שְׁנֵאֲמָר:
17 מִזְכָּר עַד נִקְבָּה תִּשְׁלַח²⁹ - עַד שֶׁיִּהְיֶה הַטְּמָאָה
18 טְמָאָת זָכָר וְדָאִי אוֹ טְמָאָת נִקְבָּה וְדָאִית³⁰. וְכֵן
19 הַנוֹגֵעַ בְּלִבָּן וְאֵדָם שְׁלֹשׁ³¹ כְּפִאחַת³² - אֵינוֹ חֵזֵב עַל

שיעורי רמב"ם ג' פרקים ליום - יום ד' כ"ח תמוז - ספר טהרה - הל' מטמאי משכב ומושב קיט

מתוך מהדורת וגשל עם רמב"ם לעם - מוסד הרב קוק

מִשְׁאֵר הָאָדָם⁵⁶. פִּיחוּ וְנִיעוּ⁵⁷ וְרִירוּ⁵⁸ וְמִי הָאֵף שֶׁלֹּ
- הָרִי הֵן פָּרְקוּ לְכָל דָּבָר, וּבְכָלֵל הָרִק הֵן חֲשׂוּבִין.
דָּם הַיּוֹצֵא מִפִּי אִמָּה⁵⁹ וְדָם הַשּׂוֹתֵת מִפִּי - הָרִי הֵן
בְּכָלֵל דָּם מִגִּפְתּוֹ. הֵיָה מוֹצֵץ וְרוֹקֵק דָּם - הָרִי זֶה
מִטְמֵא כָּרֵק; שֶׁהָדָם שְׂמוּצֵץ אִי אֶפְשָׁר לוֹ בְּלֹא
צִחְצוּחֵי רֵק.

(52) דם הזב מפצע שבגופו. (53) על ידי נגיעה, אבל
מטמאים כששתה רביעית. (54) זבה נידה ויולדת.
(55) דינם כמו משקין אלו. (56) מאנשים טהורים.
(57) הליחה שהאדם מוציא על ידי שיעול או חרחור בגרון.
(58) נוזל הזב מן הפה מאליו. (59) אבר הזכר.

פֶּרֶק שְׁנִי

א. דָּם נִדָּה² וְזָבָה יוֹלֶדֶת מִטְמֵא לַח וְיָבֵשׁ, אָבֵל זֹכֵבוֹ
שֶׁל זָב וְרָקוֹ וְשִׁכְבַּת זֶרְעוֹ אֵינוֹ מִטְמֵא אֲלָא כֹּל זָמַן
שֶׁהוּא לַח, אָבֵל יָבֵשׁ יוֹתֵר מִדָּאִי אֵינוֹ מִטְמֵא. וְעַד
כִּמָּה? אִם שׁוֹרִין אוֹתָן בְּפוֹשְׁרִין מַעַת לַעַת וְחוֹזֵר
לְכֻמוֹת שֶׁהֵיָה - הָרִי זֶה מִטְמֵא בְּלַח³. אִם הָיוּ הַמִּים
פוֹשְׁרִין בְּתַחֲלָתָן, אָף עַל פִּי שְׂאֵינָן פּוֹשְׁרִין בְּסוֹפָן⁴.
וְכָל הַדְּבָרִים הָאֵלּוּ דְּבָרֵי קְבֻלָּה הֵן.

(1) יבאר דם נידה זבה ויולדת וזובו של זב אם מטמא לח
ויבש, ודין המסיט כוס ששתה ממנה הזב או פשתן שטווהו
נידה וכיוצא בזה, ודין דם או רוק טמא שנתערב במים או
מי רגליו שנתערבו במי רגלים של גויים, אם שואלין כלי
מי רגלים מכל מקום, וזבה או גויה שנתגיירה שנעקרו מימי
רגליהן וטבלו והטילו, ודין מי היא המטמאה בזיבה ובנידה
ובלידה. (2) נדה נד, א. (3) ואם לא חזר, אלא נשאר יבש
- טהור. (4) ואפשר שאם היו המים פושרים במשך כל
המעת-לעת היה חוזר לכמות שהיה, אעפ"כ - טהור. כר'
יהודה בן נקוסה שם נו, א (ראה כסף-משנה, ומדבריו
משמע שגירסא אחרת היתה לפניו בהלכה זו, וראה
משנה-למלך).

ב. פֶּשֶׁתָּן⁵ שֶׁטֹּאֲתוֹ נִדָּה⁶ - הַמְּסִיטוֹ⁷ טָהוֹר⁸. וְאִם
הָיָה לַח⁹ - מִטְמֵא, מִפְּנֵי רֵק פִּיָּה.

(5) תוספתא טהרות פ"ד ה"ו. (6) ודרכן של נשים להרטיב
את החוטים ברוקן אגב טווייה. (7) מזיזו ממקומו בלי
נגיעה ישירה. והוא-הדין לנוגע, ונקט "המסיטו" מפני
הבבא הבאה, להשמיענו שלח מטמא גם בהיסט. (8) מפני
שהרוק נתייבש, ואמרנו בהלכה הקודמת שרוק אינו מטמא
אלא כשהוא לח. (9) כלומר, שהרוק לא נתייבש
(בתוספתא שם חולק ר' יהודה ואומר, שאפילו נתייבש
הרוק ונתלחלח הפשתן ע"י מים - טמא. ורבינו נקט לשונו
של תנא-קמא, ולפיכך יש להניח שהתכוון לדעתו. עיין
שם).

ג. זָב שֶׁהִנִּיחַ פִּיּוֹ עַל פִּי הַכּוֹס וְנִמְלָךְ שֶׁלֹּא לְשִׁתּוֹתוֹ
- הַמְּסִיט אֶת הַכּוֹס טָהוֹר¹⁰. שֶׁתָּה מִמֶּנּוּ הַזָּב כֹּל
שֶׁהוּא - הַמְּסִיטוֹ טָמֵא, מִפְּנֵי מִשְׁקָה פִּי הַזָּב¹¹.

יא. הַזִּיעָה טָפָה אַחַת - הָרִי הָאֵשָׁה טְהוֹרָה, שְׂאֵינָה
אֲלָא מִחוּץ לַמְּקוֹר⁴⁴.

(44) והנוזלים הבאים מחוץ למקור שלא בימי טומאתה -
טהורים.

יב. זֹכֵבוֹ שֶׁל זָב - אָב מַאֲבֹת הַטְּמָאוֹת בְּזָב,
שֶׁנֶּאֱמָר: זֹכֵבוֹ טָמֵא הוּא. וּמִטְמֵא בְּמַגֵּעַ וּבְמִשָּׁא בְּכָל
שֶׁהוּא. רֹאֵיהָ רֹאשׁוֹנָה שֶׁל זָב אֵינָה מִטְמֵאָה בְּמִשָּׁא
וְהָרִי הִיא פְּשִׁכְבַּת זֶרַע⁴⁵, בֵּין מֵאִישׁ גָּדוֹל בֵּין מֵאִישׁ
קָטָן. וְכֵן הַמִּשְׁכָּבוֹת וְהַמּוֹשָׁבוֹת שֶׁיֵּשֵׁב עֲלֵיהֶם
מִשְׁרָאָה רֹאֵיהָ רֹאשׁוֹנָה עַד שְׁרָאָה הַשְּׁנִיָּה - טְהוֹרִים.
שְׂאֵינָו קְרוִי זָב אֲלָא אַחֵר רֹאֵיהָ שְׁנִיָּה, כְּמוֹ שֶׁבִּאֲרָנוּ
בְּהַלְכוֹת מַחֲסְרֵי פֶּפֶרָה. רֹאֵה אַחַת מִרְבֵּה כְּשֶׁתִּים⁴⁶ -
אֵין טָמֵא אֲלָא הַמְּסִיט⁴⁷ טָפָה אַחֲרֶיהָ⁴⁸.

(45) טבעית שטמאה במגע אבל לא במשא. (46) זיבה
רצופה כשיעור טבילה וניגוב אחריה. היינו, כדי הילוך
חמשים אמה של אדם בינוני. (47) מזיזה ממקומה על ידי
דבר אחר ואינו נוגע בה. (48) שהרי טיפה זו עושה אותו
זב, אבל הקודמות דינן כשכבת זרע.

יג. רֹאֵיהָ רֹאשׁוֹנָה שֶׁל מִצְרַע מִטְמֵא בְּמִשָּׁא.
שֶׁנֶּאֱמָר: כֹּל צִרוּעַ וְכָל זָב וְכָל טָמֵא לְנִפְשׁ. הָרִי
הַצִּרוּעַ בְּזָב גָּמוֹר: מָה זָב גָּמוֹר - זֹכֵבוֹ מִטְמֵא
בְּמִשָּׁא, אָף מִצְרַע - רֹאֵיתוֹ הָרֹאשׁוֹנָה מִטְמֵאָה
בְּמִשָּׁא.

יד. רֵק הַזָּב וְשִׁכְבַּת זֶרַעוֹ וּמִימֵי רִגְלָיו - כֹּל אֶחָד
מִשְׁלִשְׁתָּן אָב טְמָאָה דִּין תּוֹרָה, וּמִטְמֵא בְּכָל שֶׁהוּא
בְּמַגֵּעַ וּבְמִשָּׁא⁴⁹. הָרִי הוּא אוֹמֵר פֶּרֶק: וְכִי יֵרֵק הַזָּב
בְּטָהוֹר. וּמִימֵי רִגְלָיו וְשִׁכְבַּת זֶרַעוֹ אִי אֶפְשָׁר שֶׁלֹּא
יִהְיֶה בָּהֶם צִחְצוּחֵי זִיבָה⁵⁰ כֹּל שֶׁהוּא.

(49) כזוב. (50) טיפות זעירות.

טו. אֶחָד זָב וְאֶחָד נִדָּה יוֹלֶדֶת וְזָבָה - כֹּל אֶחָד מֵהֶן
רָקוֹ וּמִימֵי רִגְלָיו אָב טְמָאָה בְּזָב. וְכֵן כֹּל מְקוֹם
שֶׁנֶּאֱמָר בְּהַלְכוֹת אֵלּוּ הַזָּב - אֶחָד הַזָּב וְאֶחָד שְׂאֵר
הָאֲרֻבָּעָה⁵¹.

(51) כלומר, השאר של הארבעה.

טז. תִּשְׁעָה מִשְׁקִין בְּזָב. שֶׁלִּשָּׁה מֵהֶן אָב טְמָאָה.
וְהֵן: רָקוֹ, וְשִׁכְבַּת זֶרַעוֹ, וּמִימֵי רִגְלָיו. כֹּל אֶחָד
מֵאֵלּוּ מִטְמֵא אָדָם וְכָלִים בְּכָל שֶׁהוּא, כְּמוֹ שֶׁבִּאֲרָנוּ.
שֶׁלִּשָּׁה מֵהֶן כּוֹלֵד הַטְּמָאָה. וְאֵלּוּ הֵן: דְּמַעַת עֵינָיו,
וְדָם מִגִּפְתּוֹ⁵², וְחֵלֶב הָאֵשָׁה. כֹּל אֶחָד מֵאֵלּוּ כְּמִשְׁקִין
טָמֵאִין, שְׂאֵין מִטְמֵאִין אָדָם⁵³ אָבֵל מִטְמֵאִין כָּלִים
מִדְּבָרֵי סוֹפְרִים, כְּמוֹ שֶׁבִּאֲרָנוּ. וְשֶׁלִּשָּׁה מֵהֶן טְהוֹרִין.
וְאֵלּוּ הֵן: זַעֲתוֹ, וְלִחָה סְרוּחָה הַיּוֹצֵאִים מִמֶּנּוּ,
וְהָרְעִי. הָרִי אֵלּוּ שֶׁלִּשָּׁה מִן הַזָּב וְחִבְרָיו⁵⁴ כְּמוֹתָן⁵⁵

קב שיעורי רמב"ם ג' פרקים ליום - יום ד' כ"ח תמוז - ספר טהרה - הל' מטמאי משכב ומושב

מתוך מהדורת וגשל עם רמב"ם לעם - מוסד הרב קוק

28 בְּהֵן טַמְאִין, וּפְעַם שְׁלִישִׁית - טְהוּרִין, בֵּין שְׁפָכְסוּ
29 בְּמִים בֵּין שְׁפָכְסוּ בְּמִי רַגְלִים³², שֶׁהָרִי לֹא נִשְׁאַר בָּהּ
30 לְחִלּוּחִית מִימֵי רַגְלִים³³.

(30) עביט של חרס. (31) שטפו. (32) טהורים. (33) של הזב.

31 ט. זָכָה³⁴ שֶׁנֶּעְקְרוּ מִימֵי רַגְלִיהָ³⁵ בְּסוֹף שְׁבַעַת יָמֵי
32 הַסְּפִירָה, וְיָרְדָה וְטָבְלָה, וְהִטִּילָה מִים אַחֵר הַטָּבִילָה
33 - הָרִי הֵן סָפֵק, אִם אַחֵר עֲקִירָה הוֹלְכִין³⁶ וְזָכָה
34 הִיתָה³⁷, אוֹ אַחֵר הַיְצִיָּאָה³⁸ שֶׁהִיא טְהוּרָה. וְכֵן³⁹
35 עוֹבֶדֶת פּוֹכְבִּים⁴⁰ שֶׁנֶּעְקְרוּ מִימֵי רַגְלִיהָ, וְנִתְּנָהּ
36 וְטָבְלָה, וְהִטִּילָה מִים אַחֵר שֶׁטָּבְלָה - הָרִי זֶה סָפֵק,
37 אִם אַחֵר עֲקִירָה הוֹלְכִין וְהָרִי הֵן בְּמִי רַגְלֵי הָעוֹבְדֵי
38 פּוֹכְבִּים הַטְּמֵאִים, אוֹ אַחֵר יְצִיָּאָה וְהָרִי הֵם בְּמִימֵי
39 רַגְלֵי יִשְׂרָאֵל הַטְּהוּרִים.

(34) נדה מג, א. בעיא שנשארה בתיקו. (35) נעקרו ממקומם, והזבה עיכבה אותם בגופה. (36) העקירה קובעת. (37) ומימי רגליה טמאים. (38) ההטלה. (39) שם. (40) שדינה כזבה מדרבנן.

40 י. הָעוֹבְדִים⁴¹ מִטְּמֵאִין בְּזִיבָה וּבִנְדָה וּבִלְדָה⁴²
41 כִּישְׂרָאֵל, אֲבָל הָעוֹבְדֵי פּוֹכְבִּים אֵין מִטְּמֵאִין לֹא
42 בְּזִיבָה וְלֹא בְּנִדּוֹת וְלֹא בִלְדָה דִּין תּוֹרָה. שְׁנֵאמַר:
43 דְּבָרוּ אֶל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וְאָמַרְתֶּם אֲלֵהֶם אִישׁ אִישׁ כִּי
44 יִהְיֶה זָב - בְּנֵי יִשְׂרָאֵל מִטְּמֵאִין בְּזִיבָה, וְלֹא הָעוֹבְדֵי
45 פּוֹכְבִּים. וְחֻקֵּימִם גָּזְרוּ עַל כָּל הָעוֹבְדֵי פּוֹכְבִּים
46 שִׁיטְמָאוּ פְּזָבִים לְכָל דְּבָרֵיהֶן, זָכָרִים וְנָקִיבוֹת⁴³. וְהוּא
47 שִׁיחִיָּה הַזָּכָר בֶּן תִּשְׁעֵי שָׁנִים⁴⁴ וְיוֹם אֶחָד וְלִמְעָלָה,
48 וְהַנְּקִיבָה בֶּת שְׁלֹשׁ שָׁנִים⁴⁵ וְיוֹם אֶחָד וְלִמְעָלָה; אֲבָל
49 הַקְּטָנִים לְמִטָּה מִזְמָן זֶה - לֹא גָזְרוּ עֲלֵיהֶן טְמֵאָה.
50 שֶׁעָקַר הַגְּזֵרָה הִיא, כְּדִי שֶׁלֹּא יִהְיֶה תִּינוּק יִשְׂרָאֵל
51 רָגִיל אֲצֵל הָעוֹבֵד פּוֹכְבִּים בְּמִשְׁכָּב זָכוּר, וּפְחוֹת
52 מִזְמָן זֶה אֵין בִּימָתָן בִּימָה. בַּעַת שֶׁגָּזְרוּ עֲלֵיהֶן -
53 לֹא גָזְרוּ עַל שְׁכַבַת זָרַע⁴⁶ שֶׁלֹּהֶן, אֲלָא שְׁכַבַת זָרַעוֹ
54 שֶׁל עוֹבֵד פּוֹכְבִּים טְהוּרָה כְּדִין תּוֹרָה. וּמִפְּנֵי מָה
55 לֹא גָזְרוּ עֲלֵיהָ טְמֵאָה? כְּדִי לְהוֹדִיעַ שֶׁטְמֵאָתָן
56 מִדְּבָרֵי סוֹפְרִים. שֶׁהָרִי הַכֹּל יוֹדְעִין, שְׂאֵלוֹ הִיוּ זָכִין
57 דִּין תּוֹרָה - הִיתָה שְׁכַבַת זָרַע אִב הַטְּמֵאָה כְּשֶׁכַבַת
58 זָרַע הַזָּב. וּמֵאַחֵר שִׁיּוּדְעִין בְּטִמְאָתָם שֶׁהִיתָה מִדְּבָרֵי
59 סוֹפְרִים, לֹא יָבוֹאוּ לְשַׁרְף עֲלֵיהָ תְּרוּמָה וְקֶדְשִׁים⁴⁷.
60 נִמְצְאָתָה לְמַד, שֶׁזָּכוּ שֶׁל עוֹבֵד פּוֹכְבִּים, וְדָם נָדָה
61 אוֹ דָם זִיבָה וְלָדָה שֶׁל בֶּת עוֹבֶדֶת פּוֹכְבִּים, וּבֶת
62 עוֹבֵד פּוֹכְבִּים וְהָעוֹבְדֵי פּוֹכְבִּים עֲצָמָן אֵף עַל פִּי
63 שֶׁהֵם נִקְיִים מִן הַתּוֹרָה⁴⁸ מִדָּם הַזָּב, וְרַק הָעוֹבְדֵי
64 פּוֹכְבִּים וּמִימֵי רַגְלִיהֶן, וּמִשְׁכָּבָן וּמִרְכָּבָן, וּבִזְעֵל
65 עוֹבֶדֶת פּוֹכְבִּים - כָּל אֶחָד מֵאלוֹ אִב טְמֵאָה מִדְּבָרֵי
66 סוֹפְרִים⁴⁹. לְפִיכָף אֵין חִיבִין עֲלֵיהֶן עַל בִּיאַת מְקַדֵּשׁ

(10) ואין חוששים שמא נשאר רוק על הכוס.
(11) כשהאדם שותה אי־אפשר שלא יתערב קצת רוק שבפיו עם המשקה. תוספתא טהרות פ"ה ה"ג.

1 ד. זָב שֶׁנִּשְׁשַׁף¹² אֶת הַפֶּת וְאֶת הַבֶּצֶל - הַמְּסִטֵּין¹³
2 טְהוּרִין¹⁴. נִשְׁשַׁף אֶת הַקִּישוֹת וְהַמְּלַפְפוֹן¹⁵ - הַמְּסִטֵּין
3 טְמֵא, מִפְּנֵי מִשְׁקָה פִּי הַזָּב הַמִּתְעַרֵּב בָּהֶן.

(12) שם. (13) את הפת או את הבצל. (14) שאין הרוק מתערב עם דבר יבש. (15) שיש בהם הרבה לחות.

4 ה. קָלְפִי פּוֹלִין¹⁶ וְקָלְפִי תוֹרְמוֹסִין¹⁷ שֶׁקָּצְצָן¹⁸ הָעוֹבֵד
5 פּוֹכְבִּים - הַמְּסִטֵּין טְמֵא; שֶׁכָּל הָעוֹבְדֵי פּוֹכְבִּים
6 פְּזָבִים לְכָל דְּבָרֵיהֶן, כְּמוֹ שִׁיתְּבָאָר¹⁹. הַקָּלְפִּין
7 שֶׁבִּשְׁוֹקִין²⁰ - הוֹלְכִין בָּהֶן אַחֵר הָרִב²¹.

(16) שם. (17) מין קטנית שטעמו מר, ושולקים אותו שבע פעמים להפיג מרירותו ואח"כ אוכלים אותו לקינוח סעודה (ביצה כד, ב). (18) בתוספתא, הגירסא "שפסקן". ופירש הגר"א שקלפם בפיו. (19) לקמן ה"ו. (20) ואין אנו יודעים אם הם של ישראל או של גויים. (21) אם רוב מביאי הקליפים לשוק הם גויים - טמאים, ואם רובם יהודים - טהורים.

8 ו. דָּם²² טְמֵא שֶׁנִּתְעַרֵּב בְּמִים, אִם בְּטֵלוֹ מִרְאֵיו -
9 הַכֹּל טְהוּר. נִתְעַרֵּב בְּדָם טְהוּר וּבִינִין²³ - רוֹאִין אוֹתוֹ²⁴
10 כְּאֵלוֹ הוּא מִמֶּם²⁵. וְכֵן רַק טְמֵא שֶׁנִּתְעַרֵּב בְּמִים: אִם
11 הָיָה קְרוֹשׁ²⁶ כְּכִרְתּוֹ - הָרִי זֶה טְמֵא; וְאִם נִמְחָה
12 בְּמִים, אִם בְּטֵלוֹ מִרְאֵיו - הַכֹּל טְהוּר. נִתְעַרֵּב בְּרַק
13 אַחֵר - רוֹאִין אוֹתוֹ כְּאֵלוֹ הוּא מִים. וְכֵן מִי רַגְלָיו
14 שֶׁל טְמֵא שֶׁנִּתְעַרְבוּ בְּמִים: אִם בְּטֵלוֹ מִרְאֵיהֶן - הַכֹּל
15 טְהוּר, וְאִם לֹא - טְמֵא. נִתְעַרֵּב בֵּין אוֹ בְּמִי רַגְלִים
16 טְהוּרִין - רוֹאִין אוֹתוֹ כְּאֵלוֹ הוּא מִים. נִתְעַרְבוּ בְּמִי
17 רַגְלִים שֶׁל עוֹבְדֵי פּוֹכְבִּים - הוֹלְכִין אַחֵר הָרִב²⁷.
18 פִּיעֵד? כָּלִי שֶׁהָיָה יִשְׂרָאֵל וְעוֹבְדֵי פּוֹכְבִּים מְטִילִין
19 שֶׁם מִי רַגְלֵיהֶם: אִם רַב עוֹבְדֵי פּוֹכְבִּים - הַכֹּל טְמֵא,
20 וְאִם רַב יִשְׂרָאֵל - הַכֹּל טְהוּר; מִחֲצָה לְמִחֲצָה - הַכֹּל
21 טְמֵא. וְכֵן אִם נִתְעַרֵּב מִי רַגְלֵי עוֹבֵד פּוֹכְבִּים זֶה בְּמִי
22 רַגְלֵי יִשְׂרָאֵל זֶה - הוֹלְכִין אַחֵר הָרִב.

(22) שם ה"ב. (23) יין אדום, ואין מראה הדם מתבטל בהם. (24) את הדם הטהור והיין. (25) אם היה מראה הדם בטל אלמלא נפל לכמות מים שכוו - טהור. (26) כלומר, סמך (בכתב־יד תימן - "קשור"). (27) מפני שטומאת גויים מדרבנן - הקלו בתערובתם.

23 ז. שׂוֹאֲלִין²⁸ [פָּלִין] מִי רַגְלִים מִכָּל מְקוֹם²⁹ וְאֵין
24 חוֹשְׁשִׁין שֶׁמָּא שֶׁל נְדוּת הֵן, שֶׁלֹּא נִחְשְׁדוּ בְּנֹת
25 יִשְׂרָאֵל לְכַנֵּס אֶת מִי רַגְלֵיהֶן כְּשֶׁהֵן נְדוּת.

(28) שם. (29) מיהודים.

26 ח. חֲרָס³⁰ שֶׁהָיָה הַזָּב אוֹ הַזָּכָה מְטִילִין בּוֹ מִי רַגְלֵיהֶן
27 וְכַבְסוּ³¹ פְּעַם רֵאשׁוֹנָה וּשְׁנִיָּה - הָרִי הַמְּשַׁקֵּין שְׁפָכְסוּ

שיעורי רמב"ם ג' פרקים ליום - יום ד' כ"ח תמוז - ספר טהרה - הל' מטמאי משכב ומושב קכא

מתוך מהדורת וגשל עם רמב"ם לעם - מוסד הרב קוק

28 במה דברים אמורים? כשהיה הנוצל בן תשע שנים
29 ויום אחד, והנבעלת היתה בת שלש שנים ויום
30 אחד; אבל פחות מכאן - אינו מתטמא משום בועל
31 נדה, אלא משום נוגע בנדה בלבד, שהוא ולד ואינו
32 אב. וכן בועל הזב - הרי הוא פנוגע בו. ואחד
33 הנוגע בזב או הנבעלת מן הזב.

34 ד. הנדה והזבה ושומרת יום פנגד יום והיולדת
35 אף על פי שלא ראתה דם - כלם מטמאות
36 למפרע מעת לעת או מפקידה לפקידה. וזהו
37 הנקרא מעת לעת שבנדה. פיצד? אשה שהיתה
38 טהורה ואין לה וסת, ובדקה עצמה בשחרית
39 ומצאה טהורה, ובחצי היום בדקה עצמה ומצאה
40 דם - הרי כל הטהרות שעשתה משעת פקידה
41 ראשונה עד שעת פקידה שניה טמאות למפרע.
42 וכן אם בדקה היום ומצאה טהורה, ולאחר שנים
43 או שלשה ימים בדקה ומצאה דם - כל הטהרות
44 שעשתה מעת שבדקה ומצאה דם עד עשרים
45 וארבע שעות למפרע טמאות. ועד שלאחר
46 התשמיש - הרי הוא כפקידה, ושלפני התשמיש
47 - אינו כפקידה, מפני שאינה בודקת בו יפה.

48 ה. אשה שיש לה וסת וראתה דם בשעת וסתה -
49 דיה שעיתה ואינה טמאה למפרע. הגיע שעת וסתה
50 ולא בדקה עצמה, ולאחר ימים בדקה עצמה ומצאה
51 דם - הרי זו טמאה למפרע והרי היא בחזקת נדה
52 משעת וסתה. וזו היא טמאת וסתות האמורה בכל
53 מקום. ואם מצאה עצמה טהורה פשבדקה אחר
54 הוסיף - הרי זו טהורה.

55 ו. כל אשה שיש לה וסת - תרגיש בעצמה:
56 מפקדת, או מתעטשת, או חוששת פי כרסה
57 ושפולי מעיה, או אחזתה צמרורית, או ראשה
58 פכד עליה או איבריה כבדין וכיוצא באלו. ויש
59 אשה שדרכה לראות בעת שיתחיל בה מקרה אחד
60 מאלו מיד בתחלתו, ויש אשה שתמתין במקרה זה
61 שעה או שנים ואחר כך תראה הדם בסוף הוסת.
62 היתה למודה להיות רואה בתחלת הוסת - כל
63 הטהרות שעשתה בתוך הוסת טמאות; היתה
64 למודה להיות רואה בסוף הוסת - כל הטהרות
65 שעשתה בתוך הוסת טהורות, ואינה חוששת אלא
66 משעה שדרכה לראות עד עת שמצאה דם.

67 ז. הרואה פתם - טמאה למפרע עד עת הפקידה.
68 וכן הפגד שנמצא עליו הפתם טמא למפרע. ועד
69 במה? עד שתאמר: בדקתי החלוק הזה ולא היה
70 עליו פתם. אפלו כפסתו ולא בדקתו - טמא מקדם

1 וקדשיו⁵⁰, ואין שורפין עליהן את הטהומה. וכלן
2 מטמאין אדם וכלים במגע, ומטמאין אדם במשא,
3 כזב לכל דבר; אלא שהטמא מדבריהן, כמו
4 שבארנו. ודם הנכרית - פרקה וכמימי רגליה,
5 מטמא לח ואינו מטמא יבש⁵¹.

(41) זבים פ"ב מ"א, ו'תורת כהנים' פרק זבים פרשתא א, א.
(42) שם, פרשת תזריע פרשתא א, א. (43) נדה לר, א.
(44) עבודה זרה לו, ב. (45) שם לו, א. (46) טבעית.
(47) תרומה וקדשים שנטמאו טומאה דאורייתא צריך
לשרפם, וכשנטמאו מדרבנן אסור לשרפם ולאבדם בידיים.
(48) המלים "מן התורה" אינן אלא בדפוס רומא (ר"מ), ולא
בכת"י תימן. והגירסא הנכונה היא זו שבכת"י הנו: "אע"פ
שהם נקיים מדם וזוב", פירוש, שלא ראו דם (הגויה) וזוב
(הגוי). הכל כאן ברור, וביאור מיותר. [כנראה טעה המעתיק
בפירוש המלה "נקיים", וחשב שהכוונה אינם טמאים,
ולפיכך הוסיף את המלים "מן התורה", שהרי מדרבנן
מטמאים, אולם הפירוש הנכון הוא כמו שכתבנו, שהם
נקיים ולא ראו דם או זוב]. (49) כאן הכוונה גזירת
חכמים. (50) ראה למעלה פ"א ה"ז. (51) שלא כדם
ישראלית שנטמא לח ויבש. כבית-הלל במשנה שם.

פרק שלישי

(1) יבאר הנוצל נידה אם הוא כנידה, והבא על הזבה או
שומרת יום או יולדת, הנשים הטמאות למפרע ומה דינן.

6 א. בועל נדה - בנדה, שהוא אב מאבות הטמאה
7 של תורה. מטמא כלים במגע, ומטמא אדם במשא
8 ובמגע, ומטמא בהסט, ומטמא משכב ומרכב בנדה.

9 ב. אין משכב בועל נדה ומרכבו כמשכב נדה
10 ומרכבה. שהמשכב או המרכב שדרסה עליו נדה
11 - אב מאבות הטמאה, ומשכב בועל נדה ומרכבו
12 - ולד טמאה, בכלים שנוגע בהן, שאינן מטמאין
13 אדם ולא כלים אלא אכלין ומשקין בלבד. ולמה
14 נגרעה טמאת משכבו מטמאת משכבה? מפני
15 שנאמר בבוועל נדה: ותהי נדתה עליו וטמא
16 שבעת ימים; ונאמר בו: כל המשכב אשר ישכב
17 עליו וטמא. מאחר שנאמר: ותהי נדתה עליו,
18 איני יודע שהוא מטמא משכב? ! ולמה נאמר?
19 מפי השמועה למדו, שהפתיב נתקו מטמאה
20 תמורה, מלטמא אדם וכלים, ותלאו בטמאה
21 קלה, שיהיה משכבו ולד, ולא וטמא אדם וכלים
22 אלא אכלין ומשקין בלבד, כשאר ולדות
23 הטמאות.

24 ג. אחד הבא על הנדה או על שומרת יום פנגד יום
25 או על היולדת. [בין פדרכן בין שלא פדרכן]. אחד
26 המערה ואחד הגומר. בין גדול שבא על הקטנה בין
27 קטן שבא על הגדולה - מתטמא משום בועל נדה.

41 נִשְׂאָת וְרֵאָתָה דָם מִחֶמֶת נִשְׂוֹאִין⁹, או יִלְדָה וְרֵאָתָה
42 דָם מִחֶמֶת לֵדָה - עֲדִין הִיא בְּתוּלָה לְעֻנִין טְמֵאָה
43 וְדִיָּה שְׁעָתָה. אִי זֶה הִיא זִקְנָה? כֵּן שְׁעָבְרוּ עָלֶיהָ
44 שְׁלֹשָׁה חֲדָשִׁים סְמוּךְ לְזִקְנוּתָהּ וְלֹא רֵאָתָה דָם. וְאִי
45 זֶה הִיא סְמוּךְ לְזִקְנוּתָהּ? כֵּן שְׁחִבְרוּתֶיהָ קוֹרְאוֹת לָהּ
46 זִקְנָה בְּכַנְיָהּ וְאִינָה מִקְפָּדָת¹⁰. עָבְרוּ עָלֶיהָ שְׁלֹשׁ
47 עוֹנוֹת¹¹ וְרֵאָתָה, וְחִזְרוּ וְעָבְרוּ עָלֶיהָ שְׁלֹשׁ עוֹנוֹת
48 אַחֲרוֹת אוֹ פָּחוֹת אוֹ יִתְר¹² וְרֵאָתָה - הֲרִי הִיא כָּכָל
49 הַנָּשִׁים וּמִטְמֵאָה לְמַפְרָע.

(1) יבאר הנשים שדיין שעתן ואינן מטמאות למפרע, תקנת חכמים שבכל יום בודקות עצמן שחרית וערבית, כל הכתמים הבאים מבין ישראל או מהגויים, הכשר כתמים המטמאים, והאשה שמתה ויצאה ממנה דם. (2) אינן טמאות למפרע (ראה למעלה פרק ג הלכה ה). (3) שם ה, ב אמר סומכוס בשם רבי מאיר, שהכרת העובר היא שלושה חדשים אחר תחילת העיבור. (4) שלפוחית מליאה רוח. (5) בחזקת מעוברת ואין אנו אומרים שההפלה הפסיקה את העיבור. (6) סמוך לראייתה. (7) שלא ראתה דם לפני כן. (8) שלא נבעלה. (9) מחמת בעילה, והדמים הם דם בתולים. (10) ואף על פי שהיא מתביישת. (11) עונה היא שלושים יום. (12) ימי העונות לא היו מכוונות בדיוק לימי העונות הראשונות.

50 ב. בְּתוּלָה¹³ שְׂרָאָתָה דָם אֶפְלוּ שׁוֹפְעֵת¹⁴ כֵּן שְׁבָעָה
51 אוֹ דוֹלְפָּת¹⁵ - הֲרִי זֶה פֶּעַם אַחַת¹⁶. רֵאָתָה דָם וּפְסִיקָה
52 וְחִזְרָה וְרֵאָתָה - הֲרִי זֶה שְׁתֵּי פְעָמִים.

(13) בתולת דמים. (14) בלי הפסק. (15) טיפה אחר טיפה בלי הפסק ניכר. (16) ודיה שעתה.

53 ג. תִּינָקָת שְׁלֹא הִגִּיעַ זִמְנָהּ¹⁷ לְרֵאוֹת וְרֵאָתָה דָם פֶּעַם
54 רִאשׁוֹנָה וּשְׁנִיָּה - דִּיָּה שְׁעָתָה; רֵאָתָה פֶּעַם שְׁלִישִׁית
55 - מִטְמֵאוֹת לְמַפְרָע¹⁸. [עָבְרוּ עָלֶיהָ שְׁלֹשָׁה חֲדָשִׁים¹⁹
56 וְאַחֵר כֶּךָ רֵאָתָה - דִּיָּה שְׁעָתָה]²⁰; עָבְרוּ עָלֶיהָ שְׁלֹשָׁה
57 חֲדָשִׁים אַחֲרֵים וְאַחֵר כֶּךָ רֵאָתָה - דִּיָּה שְׁעָתָה; עָבְרוּ
58 עָלֶיהָ שְׁלֹשָׁה חֲדָשִׁים אַחֲרֵים וְרֵאָתָה - מִטְמֵאָה
59 לְמַפְרָע²¹.

(17) בגיל למטה משתים עשרה שנה ויום אחד או טרם שצמחו לה שתי שערות במקום מסוים. הרשב"א בתורת הבית הארוך (מביאו הכסף משנה כאן) מפרש טעם דינים אלה ואומר: סתם תינוקות שלא הגיע זמנה לראות אין לה דמי נידות ואם ראתה פעם אחת הרי זה מקרה שאינו מעיד על שינוי טבעה, ולפיכך ראייה שנייה נידונה כראשונה ואינה מחזקת את כוחה של הראשונה, אבל כשראתה פעם שלישית מעידות השתיים על הראשונה שקדמה להן שאינה מקרה והוחזקה תינוקות זו בדם נידות. (18) מעת לעת או מפקידה לפקידה. והמדובר בראיה שלישית, אבל שתי הראיות הראשונות נשארו כדין ודיין שעתן אף על פי שהוכרח הדבר שלא היו מקירות, וטעמו של דבר, מפני

1 הַכַּבּוּס לְמַפְרָע עַד שְׁעַת בְּדִיקָה. וְאֶפְלוּ נִמְצָא הַכֶּתֶם
2 לָהּ - הֲרִי זֶה מִטְמֵא לְמַפְרָע עַד שְׁעַת הַבְּדִיקָה;
3 שְׁאֵנִי אוֹמֵר: מִיָּמִים הִיָּה שָׁם וְעָתָה נָפְלוּ עָלָיו מִיָּם
4 וְנִעְשָׂה לָהּ.

5 ח. וְכָל הַנָּשִׁים שְׂדִין שְׁעָתָן - כְּתֻמָּן כְּרֵאִיתָן, וְאִינוּ
6 מִטְמֵא אוֹתָן לְמַפְרָע. כֵּן אֵלֵינוּ הַנָּשִׁים הַטְּמֵאוֹת
7 לְמַפְרָע, בֵּין רֵאָתָה דָם בֵּין מִצָּאָה כֶּתֶם - מִטְמֵאוֹת
8 מִשְׁבָּב וּמִקְרָב לְמַפְרָע לְטֵמֵא אֲדָם וּבְגָדִים. וְכֵן
9 רֶקֶן וּמִיָּמִי רִגְלֵיהֶן טְמֵאִין לְמַפְרָע. וְאֶפְלוּ כָּלִי
10 חֲרֹשׁ הַמִּקְרָף צְמִיד פְּתִיל מִטְמֵאוֹת אוֹתוֹ לְמַפְרָע.
11 אֲכָל אֵינָן מִטְמֵאוֹת אֶת הַבּוֹעֵל לְמַפְרָע מִשּׁוּם בּוֹעֵל
12 נְדָה, אֲלֹא מִשּׁוּם נוֹגֵעַ בְּלֶכֶד. אֲכָל הַרוֹאֶה כֶּתֶם -
13 הַבּוֹעֵל אוֹתָהּ מֵאַחֵר שֶׁנִּמְצָא הַכֶּתֶם טְמֵא מִשּׁוּם
14 בּוֹעֵל נְדָה.

15 ז. מַעֲבֵרֶת שֶׁהוֹצִיא הָעֶבֶר אֶת יָדוֹ וְהִחְזִירָהּ - אִמּוֹ
16 טְמֵאָה לֵדָה. וְטֵמֵאָה יוֹלֶדֶת יָד, וְטֵמֵאָה מֵעַת לְעַת
17 אוֹ מִפְּקִידָה לְפְקִידָה לְמַפְרָע כְּמוֹ שֶׁבִּאֲרָנוּ, וְטֵמֵאָה
18 וְסִתּוֹת, וְטֵמֵאָה כְּתָמִים - הַכֵּל מִדְּבָרֵי סוֹפְרִים.
19 וְטֵמֵאָתָן מִסָּפֵק. לְפִיכָּךְ אֵין שׁוֹרְפִין עָלֶיהֶן תְּרוּמָה
20 וְקִדְשִׁים, אֲלֹא תוֹלִין. וְכֵן חֲלִין שְׁנַעֲשׂוּ עַל טְהֵרַת
21 הַקֹּדֶשׁ שֶׁנִּשְׁטָמְאוּ בָּאֵלוּ - תוֹלִין. אֲכָל הַנִּעְשָׂים עַל
22 טְהֵרַת הַתְּרוּמָה, וְחֲלִין הַטְּבוּלִין לְחֵלָה - אֵין
23 מִתְטַמְּאִין כָּכָל אֵלֵינוּ הַטְּמֵאוֹת שֶׁהֵן מִדְּבָרֵיהֶן. נִמְצָא
24 אוֹמֵר, שֶׁכֵּן אַחַת מֵאֵלֵינוּ הַנָּשִׁים, וּמִשְׁכָּן וּמִקְרָב
25 וְרֶקֶן וּמִיָּמִי רִגְלֵיהֶן, וּבּוֹעֵל רוֹאֶה כֶּתֶם מֵאַחֵר
26 שֶׁנִּמְצָא הַכֶּתֶם, וּבּוֹעֵל יוֹלֶדֶת מֵאַחֵר שֶׁיֵּצֵא הָאִיִּכֹּר
27 וְחִזְרָה - כֵּן אֲבוֹת טְמֵאוֹת מִדְּבָרֵי סוֹפְרִים.

יום ה' כ"ט תמוז ה'תשע"ה

פרק רביעי

28 א. אַרְבַּע נָשִׁים דִּין שְׁעָתָן² וְאֵינָן מִטְמֵאוֹת לְמַפְרָע.
29 וְאֵלֵינוּ הֵן: מַעֲבֵרֶת וּמִנִּיקָה, וּבְתוּלָה וּזִקְנָה. אִי זֶה הִיא
30 מַעֲבֵרֶת? מִשִּׁיבָר עֲבָרָה³. הִיתָה בְּחֻזְקָת מַעֲבֵרֶת
31 וְרֵאָתָה דָם, וְאַחֵר כֶּךָ הִפְסִילָה רוּחָהּ⁴ אוֹ דָּבָר שְׁאֵינוּ
32 יוֹלֵד - הֲרִי זֶה בְּחֻזְקָתָהּ וְדִיָּה שְׁעָתָה. רֵאָתָה דָם וְאַחֵר
33 כֶּךָ הִפְרָ עֲבָרָה⁶ - הֲרִי זֶה מִטְמֵאָה לְמַפְרָע כָּכָל
34 הַנָּשִׁים. אִי זֶה הִיא מְנִיקָה? כֵּן עֲשָׂרִים וְאַרְבָּעָה
35 חֲדָשׁ מִיּוֹם הַלֵּדָה. אֶפְלוּ מֵת בְּנָה בְּתוֹךְ זְמַן זֶה אוֹ
36 שֶׁגִּמְלָתָהּ אוֹ נִתְּנָתָהּ לְמִנִּיקָה - דִּיָּה שְׁעָתָה. אֲכָל
37 אַחֵר עֲשָׂרִים וְאַרְבָּעָה חֲדָשׁ, אֵף עַל פִּי שֶׁהִיא מְנִיקָה
38 וְהוֹלֶכֶת - הֲרִי זֶה טְמֵאָה לְמַפְרָע כָּכָל הַנָּשִׁים. אִי זֶה
39 הִיא בְּתוּלָה? כֵּן שְׁלֹשָׁה רֵאָתָה דָם מִיָּמִיהָ. בְּתוּלַת
40 דְּמִים⁷ אֲמָרוּ, לֹא בְּתוּלַת בְּתוּלִים⁸. פִּיצָר? אֶפְלוּ

שיעורי רמב"ם ג' פרקים ליום – יום ה' כ"ט תמוז – ספר טהרה – הל' מטמאי משכב ומושב קכג

מתוך מהדורת וגשל עם רמב"ם לעם – מוסד הרב קוק

24 וְכָל אִשָּׁה בּוֹדֶקֶת בְּשָׁעָה שְׁעוֹבֶרֶת³⁷ לְשִׁמּוֹשׁ מִטָּהָה
25 מִפְּנֵי הַטְּהָרוֹת³⁸. אָבָל אִם לֹא הָיְתָה עוֹסֶקֶת בְּטְהָרוֹת
26 - אֵינָה צָרִיכָה בְּדִיקָה לִבְעָלָהּ; שְׁפָל הַנָּשִׁים שִׁישׁ
27 לָהֶן וְסֵת³⁹ - בְּחִזְקַת טְהָרָה לִבְעָלֶיהֶן⁴⁰, כִּמּוֹ שֶׁבְּאַרְנוֹ
28 בְּעֵנֶן נִדָּה.

(31) צריכה לבדוק. (32) הערב שעבר, אם לא תבדוק שחרית ותראה דם במשך היום ייטמאו למפרע כל הטהרות שעשתה אחר הבדיקה האחרונה. (33) בודקת. (34) שנגעה בהן במשך היום. (35) בת כהן שלא נישאה לישראל או ללוי, אשת כהן ושפחתו הכנענית. (36) וטמא אסור לאכול תרומה. (37) כלומר, לפני תשמיש. (38) שם יא, ב. פירוש, מפני שהיא צריכה לבדוק עצמה אחר תשמיש מפני הטהרות, שמא ראתה דם מחמת תשמיש חיבה לבדוק גם לבעלה, היינו לפני תשמיש. (39) זמן קבוע לראיית דם נידות. (40) משמע, שאשה שאין לה וסת קבוע חייבת לבדוק לבעלה אף על פי שאינה עוסקת בטהרות וכן פסק רבינו בפירוש בפרק ד מהלכות איסורי ביאה הלכה ט.

29 ח. חִזְקַת בְּנוֹת יִשְׂרָאֵל שֶׁלֹּא הִגִּיעוּ לְפִרְקָן⁴¹ בְּחִזְקַת
30 טְהָרָה⁴², וְאִין הַנָּשִׁים בּוֹדֶקוֹת אוֹתָן; אָבָל מִשֶּׁהִגִּיעוּ
31 לְפִרְקָן צָרִיכוֹת בְּדִיקָה⁴³, וְנָשִׁים בּוֹדֶקוֹת אוֹתָן.

(41) שלא הגיע זמן לראות דם נידות. ראה למעלה הלכה ד. (42) מניחים אנו שלא ראו והן טהורות לכל דבר. (43) מניחים אנו, שכבר זב ממנה דם נידות ולא הבחינה בדבר מחוסר ידיעה ואין לסמוך על בדיקתה כל זמן שאינה בקיאה בבדיקה ולפיכך נשים מבוגרות בודקות אותה.

32 ט. הַחֲרָשֶׁת⁴⁴ וְהַשּׁוֹטָה וְיָמֵי שְׁנִטְרָפָה דַּעְתָּה בְּחֻלִּי,
33 אִם יֵשׁ לָהֶן פְּקָחוֹת מִתְקַנּוֹת אוֹתָן⁴⁵ - הֲרֵי אֵלוֹ
34 אוֹכְלוֹת בְּתוֹרָמָה.

(44) אינה שומעת ואינה מדברת ודינה כשוטה. (45) בודקות ומטבילות אותן אם היא צריכה טבילה.

35 י. כָּל הַפְּתָמִים⁴⁶ הַבָּאִים מִבֵּין יִשְׂרָאֵל⁴⁷ - בְּחִזְקַת
36 טְמָאָה, וְהַבָּאִים מִבֵּין הָעוֹבְדֵי פוֹכְבִּים - בְּחִזְקַת
37 טְהוֹרִין⁴⁸. וְהַנִּמְצָאִים בְּעֵרֵי יִשְׂרָאֵל - טְהוֹרִים, שֶׁלֹּא
38 נִחְשְׁדוּ יִשְׂרָאֵל לְהַשְׁלִיךְ פְּתִמֵּיהֶן, אֲלֹא מִצְנִיעִין
39 אוֹתָם⁴⁹. לְפִיכָף, כָּל הַפְּתָמִים הַנִּמְצָאִים בְּכָל מְקוֹם -
40 טְהוֹרִין, חוּץ מִן הַנִּמְצָאִים בְּחוּרִים⁵⁰ וּסְבִיכוֹת פִּית
41 הַטְּמָאָה⁵¹. וְכָלֵן טְמָאָתָן בְּסִפְקָה, כִּמּוֹ שֶׁבְּאַרְנוֹ⁵².

(46) בגדים שעליהם כתמי דם. (47) ראינו שבאו מבין ישראל. (48) לא גזרו טומאה על כתמיהן, אף על פי שגזרו על דמן (ראה למעלה פרק ג הלכה ט). (49) ולפיכך יש להניח שכתמי גויות הם. (50) שהם מקום מוצנע. (51) חדר מיוחד לנשים בימי טומאתן (רש"י שם). (52) בפרק ט מהלכות איסורי ביאה הלכה א. הספק הוא, שמא דם זה אינו מן החדר שדמיו טמאים אלא מן הפרוזדור, שדמיו טהורים.

42 יא. כָּל הַפְּתָמִים הַטְּמָאִין מַעֲבִירִין עֲלֵיהֶן⁵³ שְׂבָעָה

שהטומאה למפרע אינה מן התורה הקילו בה בתינוקות. (19) בלי ראייה, אנו אומרים נסתלקו דמיה. (20) נידונה כראיה ראשונה. (21) בראיה השלישית, אבל שתי הראיות הראשונות אינן מטמאות למפרע.

1 ד. תִּינָקֶת שֶׁהִגִּיעַ זְמַנָּה לְרִאוֹת וְרִאֲתָה פַּעַם רִאשׁוֹנָה
2 - דִּיָּה שְׁעָתָה; שְׁנִיָּה - מִטְמָאָה לְמַפְרָע²². עֲבְרוּ
3 עָלֶיהָ שְׁלֹשָׁה חֲדָשִׁים²³ וְאַחֵר כִּף רִאֲתָה - דִּיָּה
4 שְׁעָתָה²⁴; עֲבְרוּ עָלֶיהָ שְׁלֹשָׁה חֲדָשִׁים אַחֲרִים וְאַחֵר
5 כִּף רִאֲתָה - מִטְמָאָה לְמַפְרָע²⁵.

(22) אם הגיע זמנה לראות, היינו כשגילה משתים עשרה שנים ויום אחד ולמעלה וצמחו לה שתי שערות, דמי נידה מצויים בה ולפיכך ראייה שנייה מעידה על בגרותה לדבר זה וזו היא בתולת דמים שבהלכה א בפרק זה. (23) ללא ראייה. (24) ההפסק הזה מוכיח שלא הגיעה עדיין לנידות קבועה. (25) אומרים אנו שכן הוא וסת שלה.

6 ה. מַעֲבֶרֶת וּמְנִיקָה וְזִקְנָה וּבְתוּלָה שֶׁהִגִּיעַ זְמַנָּם
7 לְרִאוֹת שְׁרָאוּ רִאֲיָה רִאשׁוֹנָה - דִּין שְׁעָתָן; רָאוּ פַּעַם
8 שְׁנִיָּה - מִטְמָאוֹת לְמַפְרָע כָּל הַנָּשִׁים, כִּמּוֹ שֶׁבְּאַרְנוֹ.
9 וְאִם רָאוּ הָרִאשׁוֹנָה בְּאַנְס²⁶ - אֵף בְּשְׁנִיָּה דִּין שְׁעָתָן.

(26) כגון שקפצה או נבהלה. אף על פי שראייה באונס מטמאה, אינה מועילה להוציאה מחזקת סילוק דמים.

10 ו. מַעֲבֶרֶת אוּ מְנִיקָה שֶׁרִאֲתָה דָם וְעֲבְרוּ עָלֶיהָ שְׁלֹשָׁה
11 חֲדָשִׁים וְאַחֵר כִּף רִאֲתָה - דִּיָּה שְׁעָתָה; עֲבְרוּ עָלֶיהָ
12 שְׁלֹשָׁה חֲדָשִׁים אַחֲרִים וְרִאֲתָה פַּעַם שְׁנִיָּה, שֶׁהִיא
13 שְׁלִישִׁית לְרִאֲיָה רִאשׁוֹנָה - מִטְמָאוֹת לְמַפְרָע²⁷.
14 הָרוּאָה דָם אַחֵר דָּם טְהוֹר²⁸ בְּתוֹךְ עֶשְׂרִים וְאַרְבַּע
15 שָׁעוֹת²⁹ - דִּיָּה שְׁעָתָה. וְכָל שְׂדֵיָה שְׁעָתָה, אֵף עַל פִּי
16 שְׁאִינָה מִטְמָאָה לְמַפְרָע - צָרִיכָה שֶׁתְּבַדֵּק עַצְמָהּ
17 תְּמִיד. וְכָל אִשָּׁה הַמְרַבֶּה לְבָדֵק - מְשַׁבַּחַת; חוּץ מִן
18 הַנִּדָּה וְיוֹשֶׁבֶת עַל דָּם טְהוֹר, שֶׁאִין הַבְּדִיקָה מוֹעֵלֶת
19 לָהֶן כָּלֹם³⁰.

(27) במשנה שם (ז, ב) שנינו: "רבי יוסי אומר, מעוברת או מניקה שעברו עליהן שלוש עונות (ולא ראו) דיין שעתן". ומפרש רבינו שהמדובר, כשראתה דם ואחרי כן עברו עליה שלוש עונות ולא ראתה, ורבי יוסי ממשיך ואומר: בראייה ראשונה, אבל בשנייה מטמאה מעת לעת, וזה לא כפירוש רש"י. (28) דם של יולדת מיום שמיני ללידת זכר עד יום ארבעים ומיום חמישה עשר ללידת נקיבה עד שמונים נקרא דם טהור ואינו מטמא. (29) משעה שנגמרו ימי דם טהור. (30) בימי נידות אפילו אם לא תמצא כלום היא נשארת בטומאתה, ובימי דם טהור אפילו אם תמצא דם היא טהורה ולפיכך הבדיקה מיותרת.

20 ז. תְּכַמִּים תִּקְנּוּ לָהֶן לְבָנוֹת יִשְׂרָאֵל לְהִיּוֹת בּוֹדֶקוֹת
21 עֲצָמָן כָּל יוֹם, בְּשַׁחֲרִית³¹ מִפְּנֵי טְהָרוֹת שֶׁל
22 עֲרִבִית³², וּבְעֲרִבִית³³ מִפְּנֵי טְהָרוֹת שֶׁל שַׁחֲרִית³⁴. וְכָל
23 אוֹכְלֵת תְּרוּמָה³⁵ בּוֹדֶקֶת בְּשָׁעָה שְׂאוֹכְלֵת בְּתוֹרָמָה³⁶,

קכד שיעורי רמב"ם ג' פרקים ליום - יום ה' כ"ט תמוז - ספר טהרה - הל' מטמאי משכב ומושב

מתוך מהדורת וגשל עם רמב"ם לעם - מוסד הרב קוק

- 1 סממנין, ואחר כך - בין עבר הכתם בין לא עבר -
2 מטבילו וטהור⁵⁴. שאם לא עבר כלל - הרי הוא
3 צבע; ואם עבר או כהה - הרי זה כתם, וימאחר
4 שעברו עליו הסממנין כבר בטל, אף על פי
5 שרשומו נפר. ואפילו כתם של דם נדות ודאי - בין
6 שהעביר עליו שבעה סממנים בטל⁵⁵, ומטבילו
7 ועושה טהרות על גביו.
- 53 מכבסים את מקום הכתם. (54 פליאה, שהרי במשנה
כתוב בפירוש, שאם לא עבר "הרי זה צבע וכו' ואינו צריך
להטביל". ורבינו עצמו כותב כאן: "הרי הוא צבע" ואם כן
למה צריך טבילה? ופירש בכסף משנה, שמפני שהיה על
הבגד ספק טומאה טעון טבילה, ומה שאמרו במשנה אינו
צריך להטביל פירוש, אינו צריך טבילה שניה, אחר
הכביסה כשהטבילו לפני הכביסה. ובמשנה המדובר
כשהטביל לפני הכביסה, ואם עבר צריך להטבילו שנית.
[וקשה להבין מה מועילה הטבילה לפני הכביסה, הלא
הכתם קיים ומטמא גם אחרי הטבילה?]. (55 אפילו אם
ניכר רושם הכתם רואים אותו כאילו אינו, מפני שאין דרכם
של אנשים להקפיד על הרושם שנשאר אחרי כביסה יסודית
שכזו (רב אשי שם בראש העמוד).

8 יב. בגד שאבד⁵⁶ בו כתם - מעבירין על כל הפגד
9 שבעה סממנים ומטבילו. אבדה בו שקבת זרע: אם
10 היה חדש⁵⁷ - בודקו במחשט⁵⁸; ואם היה שחוק⁵⁹ -
11 בודקו בפתמה⁶⁰.

56 מקום הכתם אינו ידוע, אבל ברור הדבר שיש בו כתם.
57 אם הבגד חדש. (58 עובר בחודו של מחט על שטח
הבגד וכשיגיע למקום הזרע יתעכב המחט. (59 בגד ישן
שנשחק. (60 מעמידו נגד השמש וקרניה חודרות לעיני
המסתכל מפני שהבגד שחוק, אבל המקום שנבלע בו הזרע
הוא סתום, ואין אור השמש נראה. ובגד חדש כולו עבה
ואין האור עובר בו.

- 12 יג. בגד⁶¹ שהיה עליו כתם והטבילו ועשה על גביו
13 טהרות, ואחר כך העביר על הכתם שבעה סממנים
14 ולא עבר - הרי זה צבע, וטהרות שעשה טהורות,
15 ואין צריך להטבילו פעם אחרת. ואם עבר הכתם או
16 כהה עינו - הרי זה כתם, וטהרות טמאות⁶², שהרי
17 הקפיד על הכתם להסירו, וצריך להטבילו פעם
18 שנייה לטהרו.
- 61 עיקרי הדינים שבהלכה זו נאמרו כבר בהלכה יא
והוכפלו כאן מפני דיני הטהרות שנעשו על גבו לפני
הכיבוס, שלא נאמרו שם. (62 מלשנו משמע שהמדובר
בטהרות שנעשו לפני הכביסה, אבל ברור שגם אלה שנעשו
אחר הכביסה לפני הטבילה - טמאות.

19 יד. כתם שהעביר עליו ששה סממנים ולא עבר,
20 ואחר כך העביר עליו צפון⁶³ ועבר - הרי טהרות
21 שנעשו על גביו טמאות. אף על פי שהצפון מעביר
22 הצבע⁶⁴, הואיל ולא העביר עליו שבעה סממנים -

63 יבאר שנייה זבה ויולדת והזב לעולם הם בטומאתן
שיטבילו, ודין יולדת שירדה לטבול מטומאה לטהרה ונעקר

פרק חמישי

- א. הזב והזבה והנדה והיולדת לעולם הם בטמאתן
ומטמאין אדם וכלים ומשקב ומרפב עד שיתבטלו.
אפילו נתאחרו כמה שנים בלא ראית טמאה ולא
טבלו - הרי הן בטמאתן.

1 יבאר שנייה זבה ויולדת והזב לעולם הם בטומאתם עד
שיטבילו, ודין יולדת שירדה לטבול מטומאה לטהרה ונעקר

שיעורי רמב"ם ג' פרקים ליום – יום ה' כ"ט תמוז – ספר טהרה – הל' מטמאי משכב ומושב קכה

מתוך מהדורת וגשל עם רמב"ם לעם – מוסד הרב קוק

מטמאה טומאת ראייה שבעת ימים, מפני שתקופת דם טוהר מפסיקה את כל טומאות הראיות. (13) אחר שטבלה. (14) ודם המכונס במקומו במקור נקרא "מובלע", מה שאין כן הדם שנעקר ממנו ויצא לבית החיצון.

ד. יולדת¹⁵ שטבלה אחר שבעה של זכר וארבעה עשר של נקבה, או אחר ספירת שבעה ימים נקיים אם הייתה יולדת בזוב¹⁶ - הרי היא בכל ימי טהרה שלה כטמא שטבל ועדין לא העריב שמשו, והרי היא טבולת יום¹⁷ בכל אותן הימים¹⁸. ואינה צריכה טבילה אחרת בסוף ימי טהרה, אלא במשולם הימים¹⁹. הרי היא כטבול יום שהעריב שמשו. במה דברים אמורים שהיא כטבול יום? לענין תרומה ומעשר²⁰; אבל לקדשים הרי היא כראשון לטמאה²¹ שעדין לא טבל, אלא²² כמי שנגע בנדה או בטמא מת שעדין לא טבל וכו' ויצא בהן. נמצאת אתה למד, שהיולדת בתוך ימי טהרה אוכלת במעשר²³ ופוסלת את התרומה²⁴ כטבול יום, כמו שיתבאר. ואם נפל מרקק ומדם טהרה על כפר של תרומה - הרי הוא כטהרתו, שמשקה טבול יום טהור כמו שיתבאר²⁵. ומטמאה את הקדשים כולד הטמאות²⁶ עד שתשלים ימי טהרה ותהיה טהורה לכל²⁷. ויראה לי, שמאחר שהיא מטמאה את הקדש - שהיא צריכה טבילה אחרת בסוף²⁸ ואחר כך תגע בקדש, אף על פי שאינה צריכה טבילה אחרת לאכילת התרומה.

(15) משנה שם עא, ב. (16) בהלכות איסורי ביאה פ"ז ביאר רבינו, שיוולדת בזוב (שילדה בזמן שהיתה זבה) צריכה לספור שבעה ימים נקיים מראית דם ואחר-כך טבולת, וימי טוהר מתחילים אחר יום טבילתה. (17) טמא שטבל ביום האחרון לטומאתו, נקרא "טבול יום" עד שקיעת החמה. (18) בלשון התלמוד: "טבולת יום ארוך". (19) כשיושלמו שלושים ושלשה יום לזכר וששים וששה ימים לנקבה מיום טבילתה. (20) לקמן יתבאר. (21) כבית-הלל במשנה שם. כבר ביארנו שראשון לטומאה עושה שני בחולין, שני עושה שלישי בתרומה (אבל לא בחולין), ותרומה שלישית עושה רביעי בקודש. (22) נראה שתיבה זו נשתרבה לכאן בטעות. (23) במסכת נגעים פ"ד, ג, שנינו: "טבול יום אוכל במעשר, העריב שמשו אוכל בתרומה". (24) עושה את התרומה שלישי לטומאה. (25) שם ה"ד. (26) וקדשים שנגעה בהם נעשו שני לטומאה. (27) פירוש, טהורה מטומאת טבול יום, שבה אנו עוסקים. ויוצא מזה שלתרומה תהיה טהורה ממש, ולקדשים תיטהר מטומאת ראשון לטומאה, אולם עדיין תפסול (ולא תטמא) את הקודש עד שתביא קרבנותיה, מפני שמחוסר כיפורים פוסל את הקודש בנגיעה. וכן כתב רבינו בפירושו למשנה חגיגה (פ"ג מ"א), וכן בהלכות אבות הטומאות פ"ה ה"ג וה"ט (ופליאה היא, למה לא הביא הכסף-משנה מקורות אלה). ודומה לכך אנו מוצאים לקמן (פ"ב וה"ה): "המשכבות והמרכבות טהורים", והכוונה - טהורים מטומאת משכב

דם ממנה בירידתה, ודין יולדת שטבלה אחר שבעה של זכר או י"ד של נקבה, ואם היא מצורעת מה דינה, זבה קטנה שטבלה בימי שימור שלה או בליל השימור, הרואה דם ביום י"א וטבלה לערב ליל שנים עשר או ביום שנים עשר. (2) שבת סד, ב "בנדתה תהא עד שתבוא במים" (ראה פ"ד מהלכות איסורי ביאה ה"ג, והגהות מיימוניות שם).

ב. יולדת³ שלא טבלה אחר שבעה לזכר וארבעה עשר לנקבה, כל דם שתראה אף על פי שהוא בתוך ימי טהרה - הרי הוא כדם הנדות ומטמא לח ויבש⁴. לא תלה הפתוב בימים בלבד, אלא בימים וטבילה⁵.

(3) משנה, נדה לה, א. (4) למעלה בפ"ה ה"א למדנו, שדם נידות מטמא בין כשהוא לח ובין כשנתייבש, ושאר הנוזלים של זבה ויולדת מטמאים כשהם לחים בלבד. ונחלקו בית-שמאי ובית-הלל בדין דם יולדת שלא טבלה אחר שבעת ימים ללידת זכר או אחר ארבעה עשר ללידת נקיבה. בית-שמאי אומרים, מכיוון שהתורה מטהרת דמיה בתוך ימי טוהר (ראה למעלה פ"ד ה"ו), הרי דם זה הוא כנוזלים אחרים ומטמא רק כשהוא לח. ובית-הלל סוברים, שהתורה טיהרה את דמי היולדת רק אחר שעברו שבעה ימים לזכר או ארבעה עשר לנקבה וגם טבלה, וכל זמן שלא טבלה, דמה טמא כדם נידות ומטמא גם כשהוא יבש. (5) בלשון הגמרא שם: "ביומי וטבילה תלה רחמנא". כלומר, דם טוהר מתחיל אחר טבילת היולדת. ואף-על-פי-כן נגמרים ימי טוהר אחרי ארבעים לזכר ושמונים לנקבה מיום הלידה.

ג. יולדת⁶ שירדה לטבל מטמאה לטהרה⁷ ונעקר ממנה⁸ דם בירידתה⁹ ויצא חוץ לבין השנים¹⁰ - הרי זו טמאה¹¹, ואין הטבילה מועלת לה¹², ואף על פי שעדין היא בבשרה. ואם נעקר ממנה בעליה¹³ מן המקנה - הרי זו טהורה, מפני שהוא דם טהר, והטבילה מועלת לכל הדם המבלע באיברים¹⁴ ומשמה אותו דם טהר.

(6) מימרא של רב, שם מב, א. (7) אחרי שבעת ימים ללידת זכר או ארבעה-עשר יום ללידת נקבה. (8) מן המקום שדם נידות מכונס בו. (9) לפני שטבלה. (10) מקום מסוים ברחם (ראה פ"ה מהלכות איסורי ביאה ה"ב), וממנו ולחוץ נקרא בית החיצון. (11) כל זמן שהדם נמצא בבית החיצון, וכשיצא טבול שנית ותיטהר אחר שקיעת החמה. ואע"פ שטומאה בלועה אינה מטמאה (חולין עא, א) דעת רבינו שבית החיצון אינו בלוע אלא בית הסתרים, כרבא שם, ובית הסתרים אינו מטמא במגע אבל מטמא במשא (ראה הלכות טומאת מת פ"א ה"ג וה"ח). ולפיכך טמאה האשה טומאת יום אחד, שהרי נשאה את הדם, וטעונה טבילה והערב שמש. ולדעת רבינו, כל הסוגיא שם נאמרה לפי דעת אביי (שם), שבית החיצון דינו כבלוע, והטומאה הנמצאת בו אינה מטמאה לא במגע וגם לא במשא, ולפיכך אמרו שאינו מטמא עד שיצא לחוץ. ראה תוספות שם ד"ה אמאי. (12) טבילת היולדת מועילה אמנם לטהר את כל הדם המכונס במקור, אבל אינה מטהרת את הדם שנעקר לפני הטבילה, ודם זה מטמא את האשה טומאת משא אבל אינו

קבו שיעורי רמב"ם ג' פרקים ליום - יום ה' כ"ט תמוז - ספר טהרה - הל' מטמאי משכב ומושב

מתוך מהדורת וגשל עם רמב"ם לעם - מוסד הרב קוק

שיתבאר לקמן בפ"ו.

ז. הַרְוָאָה⁴⁵ דָּם בְּיוֹם אֶחָד עֶשְׂרִי וְטָבְלָה לְעֶרֶב לַיִל
שְׁנַיִם עֶשְׂרִי - הָרִי זֶה מִטְמָאָה מְשֻׁכָּב וּמוֹשָׁב⁴⁶, אָף
עַל פִּי שְׁאִינָה רְאוּיָה לְהִיּוֹת זָכָה גְדוּלָּה⁴⁷, כְּמוֹ
שֶׁבְּאַרְנֹנוּ⁴⁸ בְּעֶנְיָן אֶסּוּר נָדָה.

(45) משנה שם ע"א, ב. (46) אבל פטורים מן הקרבן,
כבית-הלל שם. (47) אפילו אם תראה דם ביום י"ב וי"ג,
שהרי יום י"ב הוא תחילת תקופת נדה, ודם נידות אינו
מצטרף לזיבה, אעפ"כ אין טבילת לילה מועילה לטהרה.
(48) שם.

ח. טָבְלָה בְּיוֹם שְׁנַיִם עֶשְׂרִי⁴⁹ אַחֲרֵי הֵגֵן הַחֲמָה, אָף
עַל פִּי שְׁאִסּוּרָה לְשִׁמֶשׁ [עַד] לְעֶרֶב⁵⁰, אִם שִׁמְשָׁה -
בּוֹעֵלָה טְהוֹר, וּמִשְׁכָּבָה וּמִרְכָּבָה טְהוֹרִין, אָף עַל פִּי
שֶׁרָאָתָה דָּם בְּיוֹם שְׁנַיִם עֶשְׂרִי אַחֲרֵי הַטְּבִילָה. מִפְּנֵי
שֶׁהוּא תַחֲלַת נִדָּה, כְּמוֹ שֶׁבְּאַרְנֹנוּ שָׁם בְּאֶסּוּר נָדָה,
וְאֵינוּ מְצַטְרֵף לְיוֹם אֶחָד עֶשְׂרִי⁵¹, לְפִיכָף אֵינָה צָרִיכָה
לְשֹׁמֵר יוֹם שְׁנַיִם עֶשְׂרִי⁵², אֲלָא טוֹבֵלֶת וְעוֹסֶקֶת
בְּטְהוּרוֹת. אָבֵל הַרְוָאָה דָּם בְּעֶשְׂרִי - טוֹבֵלֶת בְּיוֹם
אֶחָד עֶשְׂרִי וּמִשְׁמֶרֶת אוֹתָהּ, שָׁאִם תִּרְאֶה בּוֹ דָּם אַחֲרֵי
טְבִילָה - נִטְמָאוּ כָּל טְהוּרוֹת שֶׁעָשְׂתָה וְנִטְמָא בּוֹעֵלָה,
אָף עַל פִּי שְׁאִינָה רְאוּיָה לְהִיּוֹת זָכָה גְדוּלָּה⁵³, כְּמוֹ
שֶׁבְּאַרְנֹנוּ בְּעֶנְיָן נָדָה.

(49) הלכה זו היא המשך ההלכה הקודמת. והמדובר, באשה
שראתה ביום אחד עשר. (50) מדרבנן, גזירה שמא יעשה
כך כשתראה ביום עשירי או לפניו. (51) לטמא למפרע.
(52) ואם תראה בו טמא בטומאת נדה משעת ראייתה
ואילך. (53) שהרי ראייה שלישית תהיה ביום שנים עשר,
אחר גמר תקופת זיבה. והטעם, מפני שכל זמן שלא עבר
עליה יום בטהרה בתקופת הזיבה, דינה כזבה קטנה.

ט. זֶב וְזָכָה גְדוּלָּה שֶׁטְבָלוּ בְּיוֹם שְׁבִיעִי⁵⁴ שֶׁלָּהֶן,
כְּמוֹ שֶׁבְּאַרְנֹנוּ⁵⁵ - לֹא יִתְעַסְקוּ בְּטְהוּרוֹת⁵⁶ עַד לְעֶרֶב;
שָׁמָּה יֵרְאוּ טְמָאָה וְיִסְתְּרוּ שְׁבַע יָמֵי הַסְּפִירָה,
וְנִמְצְאוּ אוֹתָן הַטְהוּרוֹת טְמֵאוֹת לְמַפְרָע⁵⁷. אָף עַל פִּי
שֶׁהֵן עוֹשִׂין מְשֻׁכָּב וּמוֹשָׁב לְמַפְרָע⁵⁸ - אֵין מִטְמָאִין
כְּלִי חָרָס בְּהֶסְט⁵⁹ מֵאַחֲרֵי שֶׁטְבָלוּ, אָף עַל פִּי שֶׁחֲזָרוּ
וְרָאוּ טְמָאָה וְסִתְּרוּ הַכֵּל, וְכָל כְּלִי חָרָס שֶׁהִסִּיטוּ עַד
שֶׁלֹּא יֵרְאוּ טְהוֹר.

(54) משבעה נקיים. (55) בפ"ו מהלכות איסורי ביאה פ"א,
שזבה מותרת לטבול ביום שביעי. (56) 'תורת כהנים'
פרשת מצורע ט, ב. (57) פסחים פ"א, א. (58) שם.
(59) אם הזיווה מבלי לנגוע בתוכו. זב וזבה מטמאים כלי
חרס בהיסט, ואפילו אם הכלי מכוסה בכיסוי מהודק (לקמן
פ"ח ה"ג). ומשמיענו רבינו, שאם ראו זיבה ביום השביעי
אחר טבילתם אינם מטמאים למפרע בהיסט, אע"פ
שמטמאים משכב ומושב למפרע, ולפיכך הכלים שהסיטו
בין טבילה לראייה - טהורים. במסכת מגילה ח, ב למדו דין
זה מהכתוב.

ומושב שהיא טומאה חמורה, אבל טמאים טומאת נגיעה
(רבינו בפירושו למשנה טהרות פ"ז ה). ודומה לכך כתב
רבינו גם בפ"ה מהלכות טומאת מת ה"ב, בד"ן אשה
שהפילה "טמאה שבעה ימים" כנוגע במת, ואף-על-פי
שהיא טמאה ארבעה עשר יום אם הפילה נקבה, אלא שם
עוסק רבינו בדיני טומאת מת, ולא נגע כלל בטומאת יולדת
שדיניה מבוארים במקומם. (28) בסוף ממש, היינו אחר
הבאת קרבנותיה. [כך משמע מלשונו של רבינו בפ"ב
מהלכות אבות הטומאות ה"ט. כסף-משנה]. ואפילו אם
טבלה אחר ששלמו ימי טוהר. ומה שאמרו בית-הלל (נדה
ע"א, ב) "אינה צריכה טבילה באחרונה", הכוונה לתרומה,
שהרי המדובר שם בכיכר של תרומה, אבל לנגיעת קודש
צריכה טבילה. וכן פירש רש"י שם. (ראה השלמות).

ה. יוֹלֶדֶת שֶׁהִיא מְצֻרֶצֶת²⁹ וְטָבְלָה אַחֲרֵי שְׁבַעָה שָׁל
זָכָר אוֹ אַרְבַּעָה עֶשְׂרִי שָׁל נִקְבָּה - הָרִי דָם טְהוֹר שֶׁלָּה
טְמָא³⁰ פְּרָקָה וּכְמִימֵי רִגְלֶיהָ. וְכָלֵן³¹ כְּמִשְׁקִין
טְמָאִין³². שֶׁכָּל הַמִּשְׁקִין הַטְּמָאִין הַיּוֹצְאִין מֵהֶן
כְּמִשְׁקִין שֶׁהֵן נוֹגְעִין בָּהֶן³³; חוּץ מִזֶּב וּכְיֹצֵא בּוֹ³⁴,
שֶׁהֵרִי שֶׁלִּשָׁה מִשְׁקִין הַיּוֹצְאִין מִמֶּנּוּ³⁵ אֲבוֹת טְמָאוֹת,
כְּמוֹ שֶׁבְּאַרְנֹנוּ³⁶.

(29) משנה שם לד, א. (30) כבית-הלל שם. (31) דם
טוהר, רוק ומימי רגלים. (32) שהם ראשון לטומאה.
(33) שנינו במסכת טבול יום פ"ב מ"א: "משקין היוצאין
מהן, כמשקין שהן נוגעין בהן, אלו ואלו תחילה" (תחילה
- ראשון לטומאה). [ראה בהשלמות, מקור דין זה מהכתוב].
(34) נדה, יולדת וזבה. (35) שכבת זרע, רוק ומימי רגלים.
(36) למעלה פ"א ה"ד.

ו. זָכָה קִטְנָה³⁷ שֶׁטְבָלָה בְּיוֹם הַשְּׁמוֹר שֶׁלָּה אַחֲרֵי
הֵגֵן³⁸, כְּמוֹ שֶׁבְּאַרְנֹנוּ בְּעֶנְיָן אֶסּוּר נָדָה³⁹ - הָרִי
מִגְעָה⁴⁰ וּבְעִילָתָהּ⁴¹ תְּלוּיִים⁴²: אִם נִגְמַר הַיּוֹם וְלֹא
רָאָתָה - כָּל שְׁנֵעָה בּוֹ טְהוֹר, וּבּוֹעֵלָה טְהוֹר
וּפְטוּר⁴³; וְאִם רָאָתָה דָּם אַחֲרֵי שֶׁטְבָלָה - כָּל טְהוּרוֹת
שֶׁעָשְׂתָה טְמֵאוֹת, וְעוֹשָׂה מְשֻׁכָּב וּמִרְכָּב, וּבּוֹעֵלָה
חֵיב חֲטָאָת. טְבָלָה כָּלִיל הַשְּׁמוֹר קֶדֶם שֶׁיַּעֲלֶה עֲמוּד
הַשָּׁחַר - הָרִי זֶה כְּמִי שֶׁלֹּא טְבָלָה, וְעַדִּין עוֹשָׂה מִרְכָּב
וּמוֹשָׁב⁴⁴.

(37) נדה ע"ב, א. אשה שראתה בתקופת הזיבה פעם אחת או
פעמיים, בין ביום אחד בין בשני ימים בזה אחר זה, נקראת
זבה קטנה וצריכה לשמור כל יום המחלת, ויום זה נקרא
יום השימור, ואם עבר בטהרה וטבלה - טהורה. (38) עם
נצנוץ השמש, שאז מותר לה לטבול, אלא שאסורה לבעלה
ולעשות טהרות כל היום, שמא תראה בו ביום ותיטמא
למפרע. (39) בפ"ו מהלכות איסורי ביאה ה"ט. (40) אם
נגעה בטהרות. (41) אם נבעלה. (42) עומדים בספק.
(43) מלהביא קרבן חטאת. (44) אפילו אם לא תראה דם
ביום השמור, כי טבילת לילה אינה מטהרת אותה. משכב
ומושב דינם שוה לכל דבר, ולפיכך כותב רבינו לפעמים
משכב ולפעמים מושב. אבל מרכב דין אחר לו, כמו

פרק ששי

1

1) יבאר למה נאמר בתורה משכב ומושב ומה בין מרכב למושב, ודין מרף, והוב והזבה והנידה והיולדת ומצורע או נכרי שמתו, ודין כל מקום שאתה שומע טומאת מרכב ומושב אם צריך שיגע בהן הזב, ודין אוכלין ומשקין וכלים שאינם עשויים למשכב ומושב שישב עליהם הזב למעלה, כל שהוא למעלה מן הזב ואינו נוגע בו או למטה ממנו.

פרש. וכל טמא שלא נאמר בו יכבס בגדיו - הרי הוא עד שלא פרש באחר שפרש, שאינו מטמא בגדים, מפני שהוא ולד, ואין צריך לומר שאינו מטמא אדם ולא כלי חרש. ולפיכך, הנוגע במרכב אינו מטמא בגדים בשעת מגעו, והנושא את המרכב מטמא בגדים בשעת נשיאתו, כמו שבארנו.

ג. כל הפלים שינשאו למעלה מן הזב - הם הנקראין מרף, והם כלם פלים כשהוא נוגע בהם, שהם ראשון לטמאה, ואינו מטמאין לא אדם ולא פלים אבל מטמאין אכלין ומשקין, כשאר ולדות הטמאה. וטמאת מרף מדבריהם.

ד. הזב והזבה והנדה והיולדת והמצרע שמתו - הרי הן מטמאין משכב ומרכב אחר מיתתן כשהיו כשהן חיים עד שימזוק הכשר. וטמאה זו מדבריהם, גזרה שפא יתעלה אחד מאלו וידמו שמת והוא עדין לא מת. נמצא משכבו ומרכבו של אחד מיתה אב טמאה של דברי סופרים. אבל נכרי שמת - אינו עושה משכב, שהרי כשהוא חי אינו מטמא אלא מדבריהם, כמו שבארנו.

ה. כל מקום שאתה שומע טמאת משכב ומרכב - אינו שיגע הטמא במשכב או במרכב כשינשא עליהן, אלא אפלו היו אבנים גדולות למעלה מן הכלי העשוי למשכב או למרכב ונשא הזב על האבנים למעלה - נטמא המשכב או המרכב ונעשה אב טמאה. אפלו אלף משכב או מרכב זה למעלה מזה ואבן על העליון, וישב אחד ממטמאי משכב ומושב למעלה מן האבן - נטמאו הכל. ואחד המשכב הנוגע בארץ או המשכב של מעלה אם נגע בו בשעת שכיבתו - כל אחד מהן אב הטמאה. וכן אם היה אחד ממטמאי משכב ומושב למטה ואבן על גביו, ואכלין ומשקין וכלים ואדם על גבי האבן זה למעלה מזה - כלן טמאין וראשון לטמאה. ואחד כלי או אכל ומשקה או אדם הנוגע בזה, או כלי או אכל ומשקה או אדם שהוא למעלה על האבן שעל גביו - הכל ולד טמאה, ואינו מטמא לא אדם ולא פלים; חוץ מן האדם שעל גבי הזב, שעד שלא פרש ממטמאי מטמא שאר פלים, כמו שבארנו.

ו. האכלים והמשקין והפלים שאינן עשויים לא למשכב ולא למושב ולא למרכב שהיו למטה, וישב הזב וכיוצא בו עליהם למעלה ולא נגעו בהן - כלן טהורין. אבל אם היה האדם למטה והזב למעלה,

א. כבר בארנו, שהזב והכריו מטמאין משכב ומושב ומרכב. והמשכב והמושב אחד הוא. ולמה נאמר בתורה משכב ומושב? שהמשכב - הראוי לשכיבה, והמושב - הראוי לשיבה. ובין שישב על המשכב או שישב על המושב - טמאהו. לפיכך אני אומר בכל מקום משכב לכד, והוא הדין למושב. ואי זהו מרכב? זה הראוי לרכיבה, כגון מרדעת החמור וטפיטן הסוס.

ב. המשכב והמרכב - כל אחד מהן אב מאבות הטמאות של תורה. מטמאין אדם וכלים במגע, ומטמאין את האדם במשא. ומה בין משכב למרכב? שהנוגע במשכב, אם היה אדם ונגע בכגדים ובשאר פלים עד שלא פרש ממטמאיו - הרי זה טמא ועשאו ראשון לטמאה; והנוגע במרכב - אינו מטמא בגדים ולא פלים אפלו בשעת מגעו. אבל הנושא את המשכב או את המרכב - הרי זה מטמא בגדים ושאר פלים בשעת נשיאתו עד שלא פרש ממטמאיו. ומניין שבטמאת מרכב חלק מגעו ממשאו ובמשכב לא חלק? שהרי הוא אומר במשכב: ואיש אשר יגע במשכבו יכבס בגדיו. ובמרכב הוא אומר: וכל המרכב אשר ירפב עליו וכל הנגע בכל אשר יהיה תחתיו יטמא עד הערב, ולא נאמר בו יכבס בגדיו. מלמד, שאינו מטמא בגדים בשעת מגעו. ונאמר: והנושא אותם יכבס בגדיו. אחד הנושא את המרכב או הנושא משכב מטמא בגדים בשעת נשיאתו. נמצאת למד, שהזב והזבה והנדה והיולדת, ומשכבן ורקן ומימי רגליהן, ודם נדה וזבה ויולדת וזובו של זב - כל אחד מאלו אב. ואדם שנגע באחד מכל אלו או נשאן - מטמא בגדים ושאר פלים בשעת נגיעתו או בשעת נשיאתו, ואינו מטמא לא אדם ולא כלי חרש; שכל המטמא אדם - מטמא כלי חרש, וכל שאינו מטמא אדם - אינו מטמא כלי חרש. הנה למדת, שכל טמא שנאמר בו יכבס בגדיו - הרי זה מטמא בגדים שיגע בהם כל זמן שלא פרש ממטמאיו, ועושה אותן ראשון לטמאה כמוהו. ומטמא שאר פלים בכגדים, חוץ מכלי חרש, שאינו מטמא לא אדם ולא כלי חרש אף על פי שעדין לא

27 שְׁמָקוֹם שֶׁהֵזַב יוֹשֵׁב וּמִטְמָא⁷, אִם יֹשֵׁב שֶׁמֶה הִטְהוֹר
28 - נִטְמָא⁸. מָה הֵזַב מִטְמָא מִרְכָּב וּמוֹשֵׁב שֶׁתַּחַת
29 הָאֵבֶן, אִף הִטְהוֹר מִתְטָמָא מִן הַמִּשְׁכָּב אוֹ הַמִּרְכָּב
30 שֶׁהוּא מִתַּחַת הָאֵבֶן, אִף עַל פִּי שְׂאִין הֵזַב שָׁם⁹ עַל
31 הַמִּשְׁכָּב. וְאָדָם זֶה שֶׁהוּא לְמַעַלָּה מִן הַמִּדְרָס מִטְמָא
32 בְּגָדִים כָּל זֶמֶן שְׁלֹא פָּרַשׁ מִמִּטְמָאֵיו, כִּמּוֹ שֶׁבִּאֲרָנוּ.

(5) גם כאן הוסיף רבינו מרכב, שאינו במשנה. (6) "דרס" הוא שם כולל לחמש הדרכים שנמנו בהלכה א. (7) את הכלי שישב, ששכב או שרכב עליו. (8) תורת כהנים שם פרק ג הלכה א. נראה לרבינו, שזו אינה דרשה גמורה לדונה כאילו נכתב בפירוש, אלא תורה שבעל פה היא ולפיכך מגדירה "מפי השמועה". (9) שלא תטעה לומר, שאינו מטמא אלא כל זמן שהזב דורס עליו (תורת כהנים שם).

33 ג. אִין הֵזַב מִטְמָא אֶת הַמִּשְׁכָּב עַד שִׁינְשָׂא רַבּוֹ¹⁰ עַל
34 הַמִּשְׁכָּב אוֹ עַל הַמּוֹשֵׁב אוֹ עַל הַמִּרְכָּב. וְכֵן הִטְהוֹר
35 שְׂדֵרִס עַל מִדְרָס הֵזַב אֵינוֹ מִתְטָמָא מִחֻמַּת הַמִּדְרָס
36 עַד שִׁינְשָׂא רַבּוֹ עָלָיו. אֲבָל אִם נִשָּׂא מַעוּטוֹ¹¹, הוּאִיל
37 וְלֹא נִגְעָה¹² - הֲרִי זֶה טְהוֹר. כִּיצַד? מִקְצַת טָמָא עַל
38 הַמִּשְׁכָּב¹³ וּמִקְצַת הִטְהוֹר עַל אוֹתוֹ מִשְׁכָּב¹⁴ -
39 הַמִּשְׁכָּב טְהוֹר, וְהִטְהוֹר שֶׁנִּשָּׂא מִקְצָתוֹ עָלָיו טְהוֹרִין.
40 הַטָּמָא שֶׁנִּשָּׂא רַבּוֹ עַל מִקְצַת הַמִּשְׁכָּב¹⁵ אוֹ הַמִּרְכָּב
41 - נִטְמָא הַמִּשְׁכָּב כֻּלּוֹ אוֹ הַמִּרְכָּב כֻּלּוֹ. וְכֵן הִטְהוֹר
42 שֶׁנִּשָּׂא רַבּוֹ עַל מִקְצַת הַמִּדְרָס - נִטְמָא, וְאִף עַל פִּי
43 שְׁלֹא נִשָּׂא אֲלֵא מִקְצַת הַמּוֹשֵׁב¹⁶.

(10) רוב גופו. (11) מיעוט הגוף של הטמא או של הטהור. (12) כלומר, אם לא נגע כגון שאבן מפסיקה בין הזב בין המשכב או בין הטהור ובין המשכב. (13) שאבן מפסיקה בינו לבין הזב. (14) על משכב שכזה שלא נגע בו הזב. ולא התכוון לומר על אותו משכב עצמו שמיעוט הזב נישא עליו, שהרי אפילו אם רובו של הטהור נישא עליו - טהור. (15) המשנה שם מסיימת: נמצאת טומאה נכנסת לו ויוצאת ממנו (לטמא אחרים) במיעוטו. (16) חסר: על.

44 ד. זָב שֶׁהָיָה מְטֵל עַל חֲמִשָּׁה סִפְסָלִין שֶׁהֵן מְנַחִין
45 לְאֶרְבֵּן¹⁷ - טָמֵאִים, שֶׁהָרִי נִשָּׂא רַבּוֹ עַל כָּל אֶחָד מֵהֶן¹⁸.
46 הֵיוּ מְנַחִין לְרַחֲבֹן¹⁹ - טְהוֹרִין, שֶׁהָרִי לֹא נִשָּׂא רַבּוֹ עַל
47 כָּל אֶחָד מֵהֶן²⁰. וְאִם יָשָׁן עֲלֵיהֶם - בֵּין כֶּף וּבֵין כֶּף
48 טָמֵאִים, שֶׁמָּא נִתְהַפֵּךְ²¹ עֲלֵיהֶם וְנִמְצָא רַבּוֹ עַל כָּל
49 אֶחָד. הֵיכָּה מְטֵל עַל שִׁשָּׁה פְּלִים הַעֲשׂוּיִים לְמִשְׁכָּב,
50 שְׁתֵּי יָדָיו עַל שְׁנַיִם, וְשְׁתֵּי רַגְלָיו עַל שְׁנַיִם, וְרֹאשׁוֹ עַל
51 אֶחָד, וְגוֹפוֹ עַל אֶחָד - אִין טָמָא מִשּׁוּם מִשְׁכָּב²² אֲלֵא
52 זֶה שֶׁתַּחַת גּוֹפּוֹ, שֶׁהָרִי נִשָּׂא רַבּוֹ עָלָיו. עֲמַד עַל שְׁנֵי
53 מִשְׁכָּבוֹת, רַגְלוֹ אַחַת עַל אֶחָד וְרַגְלוֹ שְׁנִיָּה עַל הַשְּׁנִי -
54 שְׁנִיָּה טָמֵאִין²³.

(17) והוא שוכב לרוחב. (18) שהרי כל ספסל תומך כל רוחב גופו. (19) והוא שוכב לאורכו. (20) אם רוחב גופו תופס את רוחבם של כל הספסלים, הרי רק חלק החמישי

1 אִף עַל פִּי שְׂאִינוֹ נוגַע בּוֹ - הֲרִי זֶה טָמָא מִשּׁוּם נוֹשָׂא
2 זָב, כָּכָל נוֹשָׂא דְכָר שֶׁמִּטְמָא בְּמִשָּׂא, שֶׁהַנוֹשָׂא
3 רֹאשׁוֹן לְטִמְאָה. הָא לְמַדָּה, שֶׁכָּל שִׁיחָיָה לְמַעַלָּה מִן
4 הֵזַב - טָמָא. בֵּין אָדָם, בֵּין פְּלִים הַעֲשׂוּיִין לְמִשְׁכָּב
5 וּלְמוֹשֵׁב וּלְמִרְכָּב בֵּין שָׂרָר כָּל הַפְּלִים, בֵּין אֲכָלִים
6 בֵּין מִשְׁקִין. הַכָּל רֹאשׁוֹן לְטִמְאָה. וְכָל שִׁיחָיָה לְמַטָּה
7 מִן הֵזַב וְלֹא יִגַע בּוֹ - טְהוֹר, חוּץ מִן הָאָדָם אוֹ פְּלִי
8 הַעֲשׂוֹי לְמִשְׁכָּב אוֹ לְמוֹשֵׁב אוֹ לְמִרְכָּב; אֲלֵא שֶׁהָאָדָם
9 רֹאשׁוֹן, וְהַפְּלִים הַעֲשׂוּיִים לְמוֹשֵׁב אוֹ לְמִשְׁכָּב אוֹ
10 לְמִרְכָּב אֵב הַטִּמְאָה, כִּמּוֹ שֶׁבִּאֲרָנוּ.

יום ו' א' אב ה'תשע"ה

פרק שביעי

11 א. הֵזַב² מִטְמָא אֶת הַמִּשְׁכָּב וְהַמּוֹשֵׁב וְהַמִּרְכָּב
12 בְּחֲמֵשׁ דְּרָכִים: עוֹמֵד, יוֹשֵׁב, שׁוֹכֵב, נִתְּלָה וְנִשְׁעָן³.
13 כִּיצַד? פְּלִי הַעֲשׂוֹי לְמִשְׁכָּב אוֹ לְמוֹשֵׁב אוֹ לְמִרְכָּב,
14 אִפְּלוּ הָיָה תַּחַת הָאֵבֶן, אִם עֲמַד אֶחָד מִמִּטְמָאֵי
15 מִשְׁכָּב עַל הָאֵבֶן אוֹ יֹשֵׁב עָלָיָה אוֹ שׁוֹכֵב אוֹ נִשְׁעָן
16 עָלָיָה אוֹ נִתְּלָה בָּהּ, הוּאִיל וְנִתְּנָשָׂא עַל הַפְּלִי הַזֶּה
17 מִכָּל מְקוֹם - נִטְמָא וְנִעֲשֶׂה אֵב טִמְאָה. וְכָל אֶחָד
18 מִחֲמִשָּׁה דְּרָכִים אֵלּוּ הוּא הַנִּקְרָא מִדְרָס⁴ בְּכָל מְקוֹם.

(1) יבאר שבחמישה דברים הזב מטמא מרכב משכב ומושב, וכיצד. שמרכב ומושב מטמאים את האדם בשבעה דברים, וכיצד. זב שדרס על כלי שלא נעשה למרכב משכב ומושב. (2) משנה זבים פרק ב ד. ושם שנינו משכב בלבד, ורבינו הוסיף מושב ומרכב. בנוגע למושב השמיענו למעלה בפרק ו הלכה א, שדינו כמשכב. וכאן משמיענו רבינו שגם מרכב מטמא בחמש דרכים אלו, מפני שגם במרכב כתוב "יטמא" מיותר, שהרי כתוב שם אחר כך "יטמא". ולמה השמיטה המשנה את המרכב? מפני שבה המדובר "לטמא אדם לטמא בגדים" ומרכב אינו מטמא בגדי הנוגע בו. אבל רבינו השמיט את המלים "לטמא בגדים" ולפיכך מנה גם מרכב. (3) בתורת כהנים פרשת זבים פרק ב הלכה ז שנינו: אין לי אלא בזמן ששכב על המשכב וישב על המושב, שכב על המושב וישב על המשכב, עמד, נשען ונתלה מנין? תלמוד לומר "יטמא יטמא" - ריבה. (4) רבינו בפירושו על המשנה אומר: והשם הכולל לאלה החמשה פנים הוא: מדרס.

19 ב. וְכֵן הַמִּשְׁכָּב וְהַמִּרְכָּב⁵ מִטְמָאִין אֶת הָאָדָם בְּשִׁבְעָה
20 דְּרָכִים: בְּחֲמִשָּׁה דְּרָכִים אֵלּוּ שְׁמַנִּינוּ, וּבִמְגָע
21 וּבִמִּשָּׂא. כִּיצַד? מִשְׁכָּב אוֹ מִרְכָּב שְׂדֵרִס⁶ עָלָיו הֵזַב
22 וְנִטְמָא בְּמִדְרָסוֹ - הַנוֹגֵעַ בּוֹ אוֹ הַנוֹשָׂא טָמָא. וְכֵן
23 הַיּוֹשֵׁב עָלָיו אוֹ הַעוֹמֵד אוֹ הַשׁוֹכֵב אוֹ הַנִּתְּלָה אוֹ
24 הַנִּשְׁעָן, אִף עַל פִּי שִׁיחָיָה אֵבֶן מְבַדֵּלֶת בֵּין הִטְהוֹר
25 וּבֵין הַמִּדְרָס - הֲרִי זֶה נִטְמָא. שְׁנֵאמַר: וְהַיּוֹשֵׁב עַל
26 הַפְּלִי אֲשֶׁר יֹשֵׁב עָלָיו הֵזַב. מִפִּי הַשְּׁמוּעָה לְמַדּוּ,

21 בין הפלים שתחת המכבש ובין המכבש - מכנים,
22 אף על פי שהוא קשור.

(29) מעבדה לסחיטת שמן מזיתים או מגרעינים שמנים על ידי לחץ של קורה כבירה. (30) סל של נצרים קלוע כעין שבכה שמניחים בו הזיתים העומדים לסחיטה. ויש מפרשים שנותנים בו את פסולת הזיתים, אחר שהוציאו מהם מיטב שמנם ועל ידי לחיצת הקורה נפלט קצת שמן. (31) והזב נישא עליהם. (32) שנותן הכובס על הבגדים, כדי ליישר את קמטיהם. (33) הכסף משנה מפרש, שהכובס מניח לוח על הבגדים והמכבש עליו. והמדובר כאן, כשהזב לא ישב על הלוח אלא על קצה המכבש שלא כנגד הבגדים. והלוח עצמו אינו מהודק ביותר לבגדים. (34) רגלי המכבש.

23 ח. זב שדרס³⁵ על פלי שלא נעשה למשקב או למושב
24 או למרפב, אף על פי שהוא ראוי למשקב, הואיל ולא
25 נגע בו - הרי זה טהור; שהרי אומרים לו: עמד ונעשה
26 מלאכתנו בקלי זה. ביצר? כפה סאה³⁶ וישב עליה,
27 כפה ערבה³⁷ וישב עליה, או שישב על פרקת או על
28 קלע³⁸ של ספינה וכיוצא בהן - הרי אלו טהורים.
29 שנאמר: אשר ישב עליו - המיוחד לשיבה, לא
30 שאומרים לו: עמד ונעשה מלאכתנו, מפני שקלי זה
31 לא נעשה לשיבה. הנה הפלי משמש לשיבה עם
32 מלאכתו שעושה לה - הרי זה מתטמא במדרס. כגון
33 הרדיד³⁹ והחלוק⁴⁰ והטלית⁴¹ והתמל⁴² והחמת⁴³, אף
34 על פי שקל אחד מהן לא נעשה מתחלה למשקב - הרי
35 הוא משמש את המשקב עם מלאכתו. וכן כל כיוצא
36 באלו. ובהלכות פלים⁴⁴ אבאר כל הפלים המטמאין
37 במדרס וכלים שאין מטמאין במדרס. ואי זה פלי ראוי
38 לשיבה, ואי זה ראוי לשיבה, ואי זה ראוי לרכיבה.

(35) ולא נגע. ראה למעלה פרק ו הלכה ו. כאן הוסיף ביאור והדגשה, שאפילו דבר הראוי למשכב אם לא נעשה לשם כך אינו מטמא משום משכב. (36) כלי מיוחד למדור בו תבואה וקטניות. (37) עשויה ללוש בה בצק. (38) מפרש. (39) בגד דק. "וירקעו את פחי הזהב" (שמות לט, ג) מתרגם אונקלוס "ורדידו". ובהלכות סנהדרין פרק כ"ג הלכה ג כותב רבינו: מעשה באחד שהעביר נוצה של עוף מעל רדיד הדיין. ויש מפרשים צעיף של אשה מלשון נשאו את רדידי (שיר השירים ה, ז). ואם נקבל פירוש זה, יהיה המדובר בצעיף גדול העוטף גם חלק מהגוף. (40) בגד עם שרולים. (41) כמו טליתות של מצוה שלנו. (42) ילקוט גדול מחזיק חמשה קבים (הקב אחד משהה בסאה) והרועה נותן שם חפציו ולפעמים הוא שוכב עליו. (43) ילקוט מחזיק שבעה קבים. (44) מפרק כב ואילך.

פרק שמיני

39 א. פבר בארנו¹ בתחלת ספר זה, שאם הסיט² האדם
40 את הטמאה שהיא מטמאה במשא - נטמא משום
41 נושא; אבל אם הסיטה הטמאה את האדם - לא
42 נטמא⁴.

מגופו מונח על כל ספסל. (21) ואף על פי שפסק בפרק י"ח מאבות הטומאות הלכה י"ד, שכל הטומאות כשעת מציאתן, כאן אין אומרים כן, מפני שדרכו של ישרן להתהפך והמלה "שמא" נמשכת לסופה של הפסקא: "ונמצא רובו על כל אחד". (22) אבל מיטמאים משום מגע הזב ונעשו ראשון לטומאה וזה שתחת גופו מטמא משום משכב ונעשה אב הטומאה. (23) שם שנינו: "עומד על שני כיסאות, רבי שמעון אומר, אם רחוקין זה מזה - טהורים". ורבינו בפירושו שם כתב: ואין הלכה כרבי שמעון וכן פסק כאן "טמאים" סתם ומשמע בין קרובים ובין רחוקים.

1 ה. הנה יושב על גבי המטה וארבעה משקבות תחת
2 ארבע רגלי המטה - פלן טמאות, מפני שאינה
3 יכולה לעמוד על שלש²⁴.

(24) ולפיכך כל רגל המטה נושאת את כל גופו של הזב. פסק כחכמים נגד דעת רבי שמעון. דין זה דומה לדין עומד על שני משכבות רחוקים זה מזה שבסוף ההלכה הקודמת. ונראה שעל דעת חכמים כאן הסתמך רבינו והכריע נגד דעת רבי שמעון בהלכה הקודמת. ומסולקת בזה השגת הראב"ד שם.

4 ו. הנה רוכב על גבי בהמה²⁵ וארבעה משקבות תחת
5 ארבע רגליה - פלן טהורות. מפני שהבהמה יכולה
6 לעמוד על שלש, ונמצאת הרביעית מסייע, ומסייע
7 אין בו ממש²⁶; והואיל וכל אחת ראויה להיות
8 מסייע ואין אנו יודעים²⁷ אי זו יד ואי זו רגל היא
9 שלא היתה נשענת עליה - הרי לא החזקה טמאה
10 באחת מהן, ולפיכך פלן טהורות²⁸. לפיכך, אם הנה
11 משקב אחד תחת שתי ידי הבהמה או תחת שתי
12 רגליה או תחת ידה ורגלה - הרי זה טמא, שהרי
13 ודאי נשא הזב על משקב זה, שאין הבהמה יכולה
14 לעמוד על שתיים.

(25) בין סוס ובין חמור. ולא כדעת רבי יוסי שמחלק בין סוס לחמור. (26) וכל רגל נידונה כמסייע. ואין זה דומה לזב ישן על חמשה ספסלים שבהלכה ד. נימוק זה אמרו במסכת שבת צג, א. (27) מלשוננו משמע שאנו מטהרים מפני הספק, אולם בגמרא שם דחה את נימוק הספק ופירשו משום מסייע. וצריך עיון. (28) אילמלי הוחזקה טומאה היינו מטמאים כולם מפני הספק או מפני התערובת, אבל כאן אף אחת אינה מטמאה, מפני שכולן הן מסייע בלבד. [מסגנונו של רבינו אפשר להבין, שיש כאן שני נימוקים, אבל נראים הדברים, שהסתמך בעיקר על הנימוק שכל רגל היא מסייע שאין בו ממש].

15 ז. יושב הטמא על קורת בית הבד²⁹ - פל הפלים
16 שבעל³⁰ טמאים, שהרי הם צרוצים תחת הקורה³¹.
17 אבל אם יושב על מכבש³² של פובס - הרי הפלים
18 שתחת לוח המכבש³³ טהורים, מפני שהוא רפוי,
19 ונמצאת משענת המכבש על רגליו³⁴, לא על הפלים
20 שתחתיו; שאם ירצה אדם להכניס ספין וכיוצא בה

מתוך מהדורת וגשל עם רמב"ם לעם - מוסד הרב קוק

באוהל המת, ומטמאות במשא הזב". ופירש שם רבינו: מחבתות כפולות, וכך הן נעשות: עושים כדור חלול מטיט, ואחרי שריפתו חותכים אותו באמצעו ומתחלק לשתי מחבתות. והמדובר כאן לפני שנחתכו ואינו פתוחות לאויר. (13) כלים פ"ט מ"ו. הכסף-משנה מעיר, שאלה טמאים גם באוהל המת, ורק בלוע בגוף חי בלבד אינו מיטמא, ואם-כן אין דינו דומה לדין אלפסין אירניות.

ד. זב שהכניס ידו¹⁴ או רגלו לאויר פלי חרס, הואיל ולא נגע בו מתוכו ולא הנידו - הרי זה טהור; שאין הנדה וכיוצא בה מטמאין לאיברים.

(14) הכסף-משנה מציין מקור דין זה בשבת פב, ב: "נדה אינה מטמאה לאיברים" (ראה הלכות אבות הטומאות פ"ו ה"ג, והשגת הראב"ד כאן).

ה. זב¹⁵ שהיה קנה אחוז בתוף קמטו¹⁶, והסיט והוציא בקצה הקנה אדם או פלי - הרי הן טהורין. שצאמר: וכל אשר נגע בו הזב וידיו לא שטף במים. מפי השמועה למדו, שהפתיב הזה מדבר בהסט הזב¹⁷, והוציאו בלשון נגיעה¹⁸ לומר: מה נגיעה - בידי ויהדומה לידי משאר גופו הגלוי אצל הנגיעה, אף הסטו - עד שסיט בגלוי שבגופו, לא שסיט בבית הסתרים. היה הקנה בקמטו של טהור והסיט בו את הזב - טמא; שהמסיט את הטמאה פנושא אותה, וכשם שהנושא בבית הסתרים - טמא, כמו שבארנו בתחלת ספר זה¹⁹, כך המסיט בבית הסתרים - טמא.

(15) מימרא של ריש לקיש, נדה מג, א. (16) בקמטים שבעור הגוף, במקום שאינו מגולה לאויר. (17) שלא נגע בטהור אלא הזיוו ממקומו באמצעות משוה אחר. (18) שהרי אי-אפשר לנגוע במקומות הבלתי גלויים. (19) בפרק א מהלכות טומאת מת הלכה ח.

ו. הזב²⁰ בכף מאזנים, וכלי העשוי למשקב או למרפב בכף שניה פגודו: פרע²¹ הזב - הרי הן ככלים שנגע בהן²², שהרי הסיטן; פרעו הן - טמאין משום משקב ונעשו אב, שהרי נשאו הזב וכאלו עמד עליהן. היה בכף שניה שאר הפלים²³ או אכלין ומשקין או אדם, בין שפרעו הן בין שפרע הזב - פלן ראשון לטמאה²⁴.

(20) זבים פ"ג מ"ה. (21) הכריע, ומתוך כך עלתה הכף שהכלי עליה. (22) ולא כמשכב ומושב, שהם אב הטומאה. והנימוק, מפני שהם למעלה מן הזב (ראה למעלה פ"ז ה"ג). במשנה שם, כתוב: "טהורים". ופירש רבינו, וכן כל מפרשי המשנה שהם טהורים מטומאת מדרס, אבל טמאים כעליונו של זב. (23) שאינם ראויים למשכב ומושב (ראה למעלה פ"ו ה"ו). (24) מדין היסט או מרף, במשנה (שם מ"ז) כתוב רק "אוכלין ומושקין", ויובן שהוא-הדין לאדם וכלים.

(1) יבאר אם הסיטה הטומאה את האדם וחומר בהיסט הזב ממגעו, ודין זב שהכניס ידו לאויר כלי חרס, ואם היה קנה אחוז בקמטו והסיט, אם היה הקנה בקמטו של טהור והסיט, הזב בכף מאזנים וכלי משכב ומושב בכף שנייה, הזב והטהור שישבו על הספסל או עלו באילן או שהגיפו שניהם הדלת, ודין העלו זה את זה מהבור או שהיו מפשילים בחבלים, וטהור שהיכה זב או איפכא, זב שנישא מקצתו על הטהור או בהיפך. (2) בהלכות טומאת מת פ"א ה"ו. (3) הזיו ממקומו. (4) בכל הטומאות חוץ לזב וחבריו. ראה הלכה ב.

ב. אין בכל אבות הטמאות פלן טמאה, שאם תסיט את האדם הטהור או את הפלי הטהור לטמא אותו, אלא הזב או חבריו²⁵ בלבד. וזו היא הטמאה היתרה בזב שלא מצינו כמותה בכל התורה²⁶, שאם הסיט את הטהורין - טמאין. פיצד? היתה קורה מטלת על ראש הגדר, ואדם טהור או פלים, אפלו פלי חרס²⁷, על קצתה, והניד הזב את הקצה השני, הואיל ונתגדדו מחמת הזב - הרי זה כמי שנגע בהן וטמאין ונעשו ראשון לטמאה דין תורה. ואין צריך לומר, שאם נשא הזב את האדם או את הפלים - שטמאין. ואחר זב וזבה נדה ויולדת בכל הדברים האלו. הנה למדת, שהאדם הטהור שהסיט את הזב - נטמא משום נושא זב; והזב שהסיט את הטהור, בין אדם בין פלים, אפלו פלי חרס - טמאין, מפני שהנדה הזב לאחרים פאלו נגע בהן²⁸.

(5) זבה, נדה ויולדת מן התורה. וגוי וגויה מדרבנן. שבת פג, א. (6) שם: "שלא מצינו לו חבר בכל התורה". (7) שאינו מטמא בנגיעה בדפנו החיצון, אלא בנגיעה בתוכו באוירו, אע"פ שלא נגע בדופנו כלל. ב'תורת כהנים' פרשת זבים פרק ד פרשתא ג ה"ב, שנינו: מאחר שלמדנו שאין מטמאים אותו (את כלי חרס) אלא מאוירו, מה תלמוד לומר (ויקרא טו, יב): "וכלי חרס אשר יגע בו הזב ישבר"? מגע שהוא ככולו, הרי אומר זה היסטו. והטעם, שכל הכלי, לרבות תוכו, זז ממקומו. (8) כלומר, אע"פ שהסיטו בלי נגיעה, דינו כאילו נגע והסיט ומטמא כנושא.

ג. חמר בהסט הזב ממגעו: שאם נגע בכלי חרס המקף צמיד פתיל⁹ - טהור¹⁰, ואם הסיטו - טמאהו. וכן פלי חרס שהוא נבוב¹¹ ככדור ועדין לא נעשה לו פה, כמו אלפסין אירניות¹², אם הסיטן הזב - טמאים, ואף על פי שהן טהורין באהל המת, שהרי הן בכלי חרס המקף צמיד פתיל שפתחו סתום. וכן מחט שהיתה בלועה¹³ בתוף העץ וטבעת הבלועה בתוף הלבנה, והסיט הזב את העץ או הלבנה - נטמאו הפלים הבלועים שבתוכן. וכן פל פיוצא בזה.

(9) כיסוי מצומד, ואין בו מקום פתוח לאויר. (10) שם. (11) חלול באמצעו. (12) עדיות פ"ב מ"ה: "שהן טהורות

שיעורי רמב"ם ג' פרקים ליום - יום ו' א' אב - ספר טהרה - הל' מטמאי משכב ומושב קלא

מתוך מהדורת וגשל עם רמב"ם לעם - מוסד הרב קוק

זב משאר טומאת המטמאות במשא, שהן מטמאות רק אם הטהור הסיט את הטמא ולא להיפך, וזב מטמא גם כשהוא הסיט או נשא את הטהור.

זב וטהור⁴² שהיו מפשילין⁴³ בכתלים, אם היה זה מושף אילף וזה מושף אילף - נטמא⁴⁴. היו אורגין⁴⁵, בין בעומדין בין ביושבין, או טוחנין, או פורקין מן החמור או טוענין: בזמן שמשאן כבד - הרי זה טמא; ואם היה משוי קל - טהור⁴⁶.

שם. (43) שזורים. (44) ובגדיו טמאים טומאת מדרס, שהרי הטמא נשען על הטהור. (45) שם. (46) כשהמשא קל אין האחד נשען על השני, אבל כשהמשא כבד הם נשענים זה על זה באמצעות המשא.

י. טהור⁴⁷ שהיה מפה את הזב - הרי זה טהור⁴⁸, וזב שהכה את הטהור - טמאהו; שאם ימשך⁴⁹ הטהור - והרי הטמא נופל⁵⁰, ונמצא פאלו נשען עליו⁵¹. ולפיכך אף בגדי הטהור טמאין.

שם. (48) פירוש, טהור מטומאת מדרס, אבל הוא עצמו ובגדיו נעשו ראשון לטומאה מדין משא (הרא"ש בפירושו שם). ראה לקמן הערה מט. (49) יעזוב את מקומו, והמכה לא תגיע לגופו. (50) מעוצמת תנופת ידו. (51) על הטהור העומד ומקבל את המכה. וכשהטהור מכה את הטמא, הרי הטהור נשען על הטמא, ודינו כנושא את הזב שאין בגדיו טמאים.

יא. זב שנטשא⁵² מקצתו על הטהור או טהור שנטשא מקצתו על הזב - נטמא⁵³. כיצד? אצבעו של זב שהניחה למעלה מן הטהור או הטהור שהניח אצבעו למעלה מן הזב, אף על פי שיש ביניהן אבן או קורה וכיוצא בהם - הרי זה טמא⁵⁴. וכן חבורי הזב⁵⁵ שנטשאו על הטהור או חבורי טהור שנטשאו על הזב - הרי זה טמא, וכאלו נשא כל אחד מהם עצמו של חבורו. ואלו הם החבורים: השנים הצפרנים והשער שלהן⁵⁶. ויראה לי, שטמא זה זו מדבריהם.

שם פרק ה, מ"ב. (53) למדנו למעלה בפרק ז הלכה ג, שמשכב ומושב אינם מיטמאים ואינם מטמאים אלא כשנישא עליהם רוב גופו של האדם. ומשמיענו רבינו כאן, שאדם מיטמא, אפילו בחלק קטן מן הגוף של הזב ושל הטהור. (54) טומאת אבן מסמא. (55) הדברים המחוברים לגוף. לקמן מבואר מה הם חיבורים. (56) תוספתא זבים פ"ה ה"ג.

פרק תשיעי

(1) יבאר דבר שהיה מחובר בארץ או מסומר במסמרים והקיש עליו הזב והניד כלי, ודין כל דבר שנפל מכת הסיטו או מכות הרעדה, ושאר מרכב ומושב מטמא אלא בנגיעה, ודין הזב והטהור שישבו בספינה או רכבו על החמור, הנדחק ברחיים שהגוי בתוכה.

ז. הזב והטהור²⁵ שישבו על הספסל או על הנסר²⁶ בזמן שהן מתגירין²⁷, או שעלו באילן שפחו רע, והוא האילן שאין בעבי עקרו כדי לחק רבע הקב²⁸, או שעלו בספה²⁹ שכתה רע, והוא שנתבא בה³⁰ ודחק אותה תזוז בו, או שעלו בסלם מצרי³¹ שאינו קבוע במסמר, או שעלו על הכפץ³² ועל הקורה ועל הדלת בזמן שאינן מחברין בטיט - הרי זה טמא, מפני שהן מתנדנדין בהן, וכאלו הסיט הזב את הטהור³³ שעמו. אבל אם ישבו³⁴ בספינה גדולה שאינה יכולה להסיט באדם³⁵, או על הנסר או על הספסל בזמן שאינם מתגירין, או שעלו באילן ובספה שפחו רפה, או בסלם מצרי הקבוע במסמר, או בקבש ובקורה ובדלת שמחברים בטיט, אפילו עלו מצד אחד - הרי זה טהור.

(25) שם פ"ג מ"א. (26) קרש. (27) מתנדנדים כאדם חיגר. (28) אם יחקקו תוכו עד שיישאר דופן דק מאוד, לא יגיע חללו לגודל רובע הקב (כבא מציעא קה, ב). (29) ענף, מלשון הכתוב (שופטים ט, מט): איש שוכה. (30) בגמרא שם אמרו: שנחבאת באחוזינה (הגהות הב"ח שם), ופירושו רש"י ו'תוספות' כשאוחזים אותה בכף היד כולה נחבאת בה ואינה נראית. ורבינו מפרש "כשאוחז בה והיא נחבאת בתוך ידו וכופף אותה, היא מזזת אותו" (לשון הכסף-משנה), פירוש, היד מזיזה את הענף. (31) סולם קטן, ואם אינו קבוע במסמר הוא מתנועע אילך ואילך. (32) קרש שמניחים ראשו אחד על הספינה וראשו השני נוגע בחוף, והוא משמש גשר לעבור עליו מן הספינה ליבשה. (33) כלומר, אפילו אם הכריע הזב ומתוך כך התרומם הצד שהטהור יושב עליו, גם כן טמא משום היסט, ומכל-שכן אם כרע הטהור, שאז בגדיו נעשו אב הטומאה כמדרס הזב, כמבואר בהלכה ו. [בזה מסולקת תמיהת בעל החזון-איש שהקשה למה כתב רבינו: "וכאלו הסיט הזב את הטהור" ולא להיפך, ולא מצא יישוב מניח דעתו]. (34) זבים פ"ג מ"ג. (35) כלומר, ע"י אדם, אינה זוה כשאדם עולה עליה.

ח. זב וטהור³⁶ שהיו שניהם פאחד מגיפין³⁷ את הדלת או פותחין - הרי זה טהור³⁸. היה אחד מגיף ואחד פותח - נטמא³⁹. העלו זה את זה מן הבור: אם הטמא העלה את הטהור - טמאהו מפני שהסיטו⁴⁰; ואם הטהור העלה את הטמא - נטמא במשא⁴¹, כמו שבארנו.

(36) שם מ"ב. (37) סוגרים. (38) כחכמים שם, ונימוקם: מפני שהגפת הדלת או סגירתה היא מלאכה קלה, אין האחד נתלה בחבירו (הרא"ש בפירושו למשנה). (39) מפני שזה מושך לכאן והשני לכאן, נתלים זה על זה. (40) הזיז את הטהור. (41) סתם טומאת משא היא כשהטהור נושא את הטומאה, ואפילו לא הזיזה ממקומה, אלא היתה מנוחת עליו (כך היא דעת רבינו, אולם רש"י ור"ש חולקים עליו), או כשהגביה אותה אפילו כל שהוא (ראה הלכות טומאת מת פ"א ה"ו), והיסט פירושו הזזה ממקומו, ובשניהם חמור

קלב שיעורי רמב"ם ג' פרקים ליום - יום ש"ק ב' אב - ספר טהרה - הל' מטמאי משכב ומושב

מתוך מהדורת וגשל עם רמב"ם לעם - מוסד הרב קוק

יום ש"ק ב' אב ה'תשע"ה

פרק עשירי

א. עם הארץ², אף על פי שהוא ישראל וישנו בתורה⁴³
ובמצות³ - הרי הוא בחזקת טמא, ובגדיו מדרס⁴⁴
לטהרות⁴. ואם נגעו בגדיו באכלין ומשקין - הרי הן⁴⁵
טמאין. ואם נגע בכלי חרס מאויר⁵ - טמאהו.⁴⁶
ושורפין את התרומה על מגעו, אף על פי שטמאתן⁴⁷
בספק⁶. ואינן נאמנין על הטהרות⁷, לפי שאינן⁴⁸
בקיאיין בדקדוקי טהרות וטמאות. ולעולם הוא⁴⁹
בחזקה זו ואינו נאמן על הטהרות עד שיקבל עליו⁵⁰
דברי חכמים⁸. ומה הן דברי חכמים שיקבל עליו?⁵¹
שיהא נזהר בטמאות שלא יטמא בהן⁹, ובטהרות⁵²
שלא יטמא אותם¹⁰, ויזהר בנטילת ידים ובטהרתן⁵³,
ושלא יקח מעם הארץ דבר לח¹¹, ולא יתארח⁵⁴
אצלו¹², ולא יארחו אצלו בכסותו¹³.⁵⁵

(1) יבאר עם הארץ אם הוא בחזקת טמא ומה היא טומאתו
ועד מתי הוא בחזקה זו, הבא לקבל דברי חכמים חוץ מדבר
אחד, ודין מי הוא הצריך לקבל דברי חכמים. ועם הארץ
שקיבל עליו דברי חכמים והיו לו טהרות כשהיה עם הארץ,
ודין אם נשאל החבר על טהרותיו, וחבר שנעשה מוכס או
גבאי למלך, עם הארץ שקיבל עליו דברי חכמים ונחשד
לדבר אחד או חבר שנחשד על טהרות. (2) בתקופת
המשנה הגדירו תלמידי חכמים את עצמם כ"חכמים"
המשתייכים לחברה נאמנה (רבינו בפירושו לדמאי פרק ב
משנה ג) והיו מתרחקים מאנשים ריקים מתורה שלא נזהרו
ביותר בדקדוקי מצוות שונים, וקראו להם "עם הארץ".
(3) מקיים כל המצוות אפילו אותן שנחשדו עליהן עמי
הארץ. (4) בחגיגה יח, ב שנינו: "בגדי עם הארץ מדרס
לפרושים" (שנזהרים מלאכול חולין שנטמאו, אף על פי
שאינן בזה כל איסור). ובחולין לה, ב נימקו: שמא ישבה
עליהם אשתו נידה. (5) כלומר, מתכוון (ראה למעלה פרק
ח הלכה ד). אבל אם נגע בגבו לא טמאהו, שכלי חרס אינו
מיטמא מגבו (מצידו החיצון). (6) וכלל בדינו שאין
שורפים תרומה וקדשים שנפסלו או נטמאו מספק, בבגדי
עם הארץ החמירו. מקור הדין במסכת טהרות פרק ד משנה
ה: "על שיש ספיקות שורפים את התרומה וכו' ועל ספק
בגדי עם הארץ" פירוש, על בגדי עם הארץ שנגעו וודאי
בתרומה ונטמאה מספק, שמא ישבה עליהם אשתו נידה.
(7) לומר שלא נטמאו. (8) להיזהר בכל הדברים שחבר
(תלמיד חכם) נזהר בהם. (9) שלא לצורך. (10) שלא יגע
בהן כשהוא טמא. (11) שהוכשר לקבל טומאה ואולי
נטמא, אבל אוכל שלא הורטב מעולם אינו מקבל טומאה.
ונאמן עם הארץ לומר שפירות אלו לא נתלחלו מעולם.
משנה דמאי פרק ג, ג. ושם שנינו שלא ימכור לעם הארץ
לח ויבש. ורבינו השמיט דין זה מפני שמשנה זו נוקטת
שיטת בית שמאי, שאסור לגרום טומאה לחולין שבארץ
ישראל, אבל דעת בית הלל (שם פרק ו משנה ו) שמוותר.
ורבינו בפירושו שם כתב: "וזהו היא משנה אחרונה והלכה
כן". וכן פסק בפרק ט"ז מהלכות טומאת אוכלים הלכה ט.

א. דבר שהיה מחבר בארץ או מסמר במסמרים: אם¹
היה כחו יפה וחזק, והקיש עליו הזב, ובעת שהקיש²
הניד פלי או אכלין ומשקין מכח הפאתו או שהפילן³
- הרי אלו טהורים; ואם לא היה כחו יפה וחזק⁴
אלא מתנדנד, והקיש עליו הזב, והפיל או הניד בכח⁵
הפאתו פלים או אכלים ומשקין - הרי אלו טמאין,⁶
וכאלו הסיטן, שהרי מכחו נפלו. זה הפלל: כל⁷
שנפל מכח הסטו - טמא; מכח הרעדה - טהור.⁸
פיצד? הקיש על אילן או סכה שפחן רע, או על⁹
סלם מצרי שאינו קבוע במסמר, או על קורה ודלת¹⁰
וכבש שאינם מחברים בטיט, או שהקיש על הגג¹¹
על המנעול והמשוט, ובשעה שהקיש הפיל אכלין¹²
ומשקין או פלים, אפילו הנידן ולא נפלו - הרי אלו¹³
טמאים. אבל אם הקיש על אילן או על סכה שפחן¹⁴
יפה, או על סלם מסמר, או על כבש או על דלת או¹⁵
קורה המחברים בטיט, או על המריש, או על התנור,¹⁶
ובשעה שהקיש הניד פלים או אכלין ומשקין, אפילו¹⁷
הפילן - הרי אלו טהורין. וכן כל פיוצא באלו.¹⁸

ב. תנור שהיתה הפת דבוקה בו, והקיש על התנור¹⁹
ונפל כפר, אפילו היה תרומה - הרי זה טהור. ואם²⁰
היה חרס מן התנור מדבק בכפר שנפל, אפילו היה²¹
חלין - הרי זה טמא.²²

ג. אין המשקב או המרכב מטמא פלים או אכלין²³
ומשקין אלא במגע בלבד; אבל אם היו פלים או²⁴
אכלים ומשקין למעלה מן המדרס או שהיה המדרס²⁵
למעלה מהן, אפילו לא הפסיק ביניהם אלא ניר,²⁶
הואיל ולא נגע בהן - הרי אלו טהורין. וכן אם²⁷
הסיט המשקב את הפלים או את האכלים והמשקין²⁸
- הרי אלו טהורין.²⁹

ד. הזב והטהור שישבו בספינה קטנה היכולה³⁰
להמיט באדם אחד, או באסדא, או שרכבו על גבי³¹
בהמה, אף על פי שאין בגדיהן נוגעין זה בזה - הרי³²
בגדי הטהור טמאים מדרס, וטמאתן בספק, שמא³³
דרס הזב עליהן. וכן נדה שישבה עם הטהור במטה³⁴
- בגדים טמאין מדרס, חוץ מפפה שפראשה. וכן³⁵
הבגדים שפראש הגס שפספינה טהורין.³⁶

ה. הנדחק ברחים שהעובד פוככים בתוכם או זב³⁷
וכיוצא בו - הרי בגדיו טמאין מדרס. באי זה רחים³⁸
אמרו? ברחים שמנדנדין את הקרקע עד שעוקרין³⁹
את העומד כאן ודוחפין אותו ממקומו. ודבר ברור⁴⁰
הוא, שטמאה זו בספק, שמא נעקר הטמא ודרס על⁴¹
בגדי הטהור.⁴²

שיעורי רמב"ם ג' פרקים ליום - יום ש"ק ב' אב - ספר טהרה - הל' מטמאי משכב ומושב קלג

מתוך מהדורת וגשל עם רמב"ם לעם - מוסד הרב קוק

29 שְׁנֵימָכָּר לְחֵבֶר - הָרִי אֵלּוּ צְרִיכִין לְקַבֵּל עָלֵיהֶן דְּבָרֵי
30 חֲבֵרוֹת בְּתַחֲלָה²⁵. אֲבָל אֶשֶׁת חֵבֶר אוֹ בֵּיתוֹ שֶׁנֶּשְׂאָת
31 לְעַם הָאָרֶץ, וְכֵן עֲבָדוֹ שְׁנֵימָכָּר לְעַם הָאָרֶץ - אֵין
32 צְרִיכִין לְקַבֵּל דְּבָרֵי חֲבֵרוֹת בְּתַחֲלָה²⁶.

25 בגמרא שם וכן בתוספתא דמאי פרק ב הלכה ב הגירסה
"בתחילה" כלומר, לפני שמוסרים להם טהרות צריכים לקבל
דברי חבירות, שהרי מעולם לא נזהרו בזה. (26) גם כאן
הגירסה בתוספתא ובגמרא: בתחילה. ובתוספתא מסתיימת
הלכה זו: "הרי הן בחזקתן עד שיחשדו", כמו באשת חבר
שמת ובניו ועבדיו.

33 ז. עַם הָאָרֶץ שֶׁקַּבֵּל עָלָיו דְּבָרֵי חֲבֵרוֹת, וְהָיוּ לוֹ
34 טְהוֹרוֹת כְּשֶׁהָיָה עִם הָאָרֶץ, וְאָמַר: אֲנִי יוֹדֵעַ וְיָדָא
35 שֶׁלֹּא נִטְמָאוּ, בְּזִמְנָן שֶׁנֶּתְעַסְקוּ בָּהֶן אַחֲרֵים²⁷ - הָרִי
36 הֵן אֲסוּרוֹת כְּמִקְדָּם²⁸; וְאִם הוּא בִּעְצָמוֹ נִתְעַסַּק בָּהֶן
37 - הָרִי הֵן מְתוּרוֹת לֹא²⁹ וְאֲסוּרוֹת לְכָל אָדָם³⁰. וְנִשְׁאַל
38 הַחֵבֶר עַל טְהוּרָתוֹ וּמוֹרָה בָּהֶן טְהוֹרָה לְעַצְמוֹ, וְאֵין
39 חוֹשְׁדִּין אוֹתוֹ בְּכָף³¹.

27 לא חברים והוא סומך על דבריהם שלא נטמאו.
28 אינו יכול לסמוך עליהם. (29) לעצמו נאמן. (30) אינו
נאמן להתיר לאחרים טהרות שנגע בהם לפני שקיבל דברי
חבירות. (31) שיטהר את הטמא.

40 ח. חֵבֶר שֶׁנֶּעֱשָׂה גִבְאִי³² לְמַלְךְ אוֹ מוֹכֶסֶן³³ וְכִיּוֹצֵא
41 בָּהֶן - דּוֹחִין אוֹתוֹ מִחֲבֵרוֹתָיו. פִּירֵשׁ מִמַּעֲשָׂיו הָרָעִים
42 - הָרִי הוּא כָּכָל אָדָם, וְצָרִיף לְקַבֵּל דְּבָרֵי חֲבֵרוֹת
43 בְּתַחֲלָה³⁴.

32 לגבות מסים. (33) גובה מכס. (34) "חזרו לומר,
פירש (מגבאותו ומוכסנותו) הרי הוא ככל אדם".

44 ז. עַם הָאָרֶץ שֶׁקַּבֵּל עָלָיו דְּבָרֵי חֲבֵרוֹת וְנִחַשְׁד לְדָבָר
45 אֶחָד - אֵינוֹ חָשׁוֹד אֲלֵא לְאוֹתוֹ דָּבָר. וְכָל הַחֲשׁוֹד
46 לְחִמּוֹר - נִחַשְׁד עַל הַקֵּל; לְקָל - לֹא נִחַשְׁד לְחִמּוֹר.

47 י. חֵבֶר שֶׁנִּחַשְׁד³⁵ עַל הַטְּהוּרוֹת, כְּגוֹן שֶׁמָּכָר אֶכְלִין
48 טְמֵאִין בְּחֻזְקַת שֶׁהֵן טְהוּרִין - הָרִי זֶה אֵינוֹ נֶאֱמָן
49 לְעוֹלָם, עַד שֶׁיּוֹדַע שֶׁחֲזַר בְּתוֹשׁוֹה גְּמוּרָה³⁶.

35 רבינו מדמה זה לדין טבח שמכר בשר טריפה ואמר
שהוא כשר. (36) רבינו שם מבאר מה היא תשובה גמורה:
"שילך למקום שאין מכירים אותו ויחזיר אבידה בדבר חשוב
או יוציא טריפה לעצמו (בבהמה שלו) בדבר חשוב".

50 יא. הַחֲשׁוֹד עַל הַשְּׂבִיעִית אוֹ עַל הַתְּרוּמָה שֶׁמָּכָרָן
51 לְשֵׁם חֵלִין - הָרִי זֶה חָשׁוֹד עַל הַטְּהוּרוֹת; שֶׁהַחֲשׁוֹד
52 עַל דָּבָר שֶׁל תּוֹרָה - הָרִי הוּא חָשׁוֹד עַל דְּבָרֵי
53 סוּפְרִים, וְהָאֶכְלִין הַטְּמֵאִין אֵין מְטֵמְאִין אַחֲרֵים אֲלֵא
54 מִדְּבָרֵיהֶן³⁷, כְּמוֹ שֶׁיִּתְבָּאֵר. וְכָל הַחֲשׁוֹד עַל דָּבָר -
55 נֶאֱמָן לְהַעֲד בּוֹ לְאַחֲרִים וְלָדוֹן בּוֹ לְאַחֲרִים. חֻזְקָה
56 הִיא, שֶׁאֵין אָדָם חוֹטֵא כְּדִי שֶׁיִּהְיֶה בּוֹ אַחֲרִים.

12) שְׂמָא יָגַע בּוֹ אוֹ בְּגַדָּיו וִיטְמָאָהוּ. (13) שִׁלְפַּעְמִים
יוֹשְׁבִים עָלֶיהָ וְשִׂמָּא יֹשְׁבָה עָלֶיהָ אֶשְׁתּוֹ נִידָה, כְּאִמּוֹר
לְמַעַלָּה.

1 ב. הָבָא לְקַבֵּל דְּבָרֵי חֲבֵרוֹת חוּץ מִדְּבָר אֶחָד מֵהֵן -
2 אֵין מְקַבְּלִין אוֹתוֹ. רְאִינוּהוּ שְׁנוֹהֵג¹⁴ בְּצִנְעָה בְּתוֹךְ
3 בֵּיתוֹ¹⁵ - מְקַבְּלִין אוֹתוֹ וְאַחֵר כִּף מְלַמְּדִין אוֹתוֹ עֲסָקִי
4 טְמָאָה וְטְהוּרָה; וְאִם לֹא רְאִינוּהוּ שְׁנוֹהֵג בְּצִנְעָה
5 בְּבֵיתוֹ - מְלַמְּדִין אוֹתוֹ וְאַחֵר כִּף מְקַבְּלִין אוֹתוֹ.
6 וּמְקַבְּלִין אוֹתוֹ תַּחֲלָה לְטְהוּרַת הַיָּדִים¹⁶, וְאַחֵר כִּף
7 מְקַבְּלִין אוֹתוֹ לְטְהוּרוֹת¹⁷. וְאִם אָמַר: אֵין מְקַבֵּל
8 אֲלֵא לְטְהוּרַת הַיָּדִים¹⁸ - מְקַבְּלִין אוֹתוֹ. קִבֵּל לְטְהוּרוֹת
9 וְלֹא לַיָּדִים - אָף לְטְהוּרוֹת אֵין מְקַבְּלִין אוֹתוֹ.
10 כְּשֶׁמְקַבְּלִין אוֹתוֹ, חוֹשְׁשִׁין לוֹ¹⁹ כָּל שְׁלִשִׁים יוֹם עַד
11 שִׁילְמַד וְיִהְיֶה רָגִיל בְּטְהוּרוֹת; וְאַחֵר שְׁלִשִׁים יוֹם
12 מִשִּׁקְבָּל דְּבָרֵי חֲבֵרוֹת הָרִי בְּגַדָּיו טְהוּרִין, וְכָל
13 אֶכְלָיו וּמַשְׁקָיו טְהוּרִין, וְנֶאֱמָן עַל כָּל הַטְּהוּרוֹת,
14 כְּשֶׁאֵר כָּל הַחֲבֵרִים, וְאָף עַל פִּי שְׂאִינוֹ תִּלְמִיד חָכָם.

14) מנהגי חבירות. (15) במקום שאנשים מן החוץ אינם
מתבוננים במעשיו ואין לחשוד בו שכוונתו לרמות.
16) שיטול ידיו לסעודה לפני נגיעה בתרומה. שסתם ידים הן
שניות לטומאה ופוסלות את התרומה. (17) להחזיק כל
טהרותיו כטהרות של חברים. (18) מפני שעיקר אכילת
חולין בטהרה היא נטילת הידים ואם קיבל עליו נטילתן, הרי
לא השאיר דבר שלם. ומה שאמרנו למעלה שאם שייר דבר
אחד אין מקבלים אותו, המדובר, כששייר דבר שלם.
19) אין סומכים עליו מפני שטרם התרגל לשמור כהלכה.

15 ג. תִּלְמִידֵי חָכְמִים הָרִי הֵן בְּחֻזְקַת טְהוּרָה, נֶאֱמָנִין
16 וְאֵין צְרִיכִין לְקַבֵּל דְּבָרֵי חֲבֵרוֹת. אֲבָל מִשְׁחָרֵב בֵּית
17 הַמִּקְדָּשׁ נִהְיָו כְּהִנִּים סְלִסּוּל²⁰ בְּעַצְמָן, שֶׁלֹּא יִהְיֶה
18 מוֹסְרִין טְהוּרוֹת אֶפְלוֹ תִּלְמִידֵי חָכְמִים עַד שֶׁיִּקְבֵּל
19 עָלָיו דְּבָרֵי חֲבֵרוֹת.

20) מעלה יתירה.

20 ד. זָקָן²¹ וְיוֹשֵׁב בִּישׁוּבָה²² אֵינוֹ צָרִיף לְקַבֵּל, שֶׁכָּבֶר
21 קִבֵּל בְּשַׁעָה שִׁישְׁב²³.

21) תלמיד חכם. (22) בישיבת חכמי תורה. (23) שאין
מכניסים אדם לישיבה שלא קיבל עליו דברי חבירות ולפיכך
אפילו אחר חורבן בית המקדש לא הצריכוהו קבלה.

22 ה. הַמְקַבֵּל דְּבָרֵי חֲבֵרוֹת - צָרִיף לְקַבֵּל בְּפָנָיו שְׁלֹשָׁה
23 חֲבֵרִים. וּבְנָיו וּבְנֵי בֵיתוֹ אֵין צְרִיכִין לְקַבֵּל בְּפָנָיו
24 שְׁלֹשָׁה, מִפְּנֵי שֶׁהוּא מְלַמְּדִין וּמְרַגְלִין בְּדֶרֶךְ טְהוּרָה.
25 וְאֶשֶׁת חֵבֶר וּבְנָיו וּבְנֵי בֵיתוֹ וְעַבְדָּיו - הָרִי הֵן בְּחֵבֶר.
26 וְחֵבֶר שְׂמַת - אֶשְׁתּוֹ וּבְנָיו וּבְנֵי בֵיתוֹ בְּחֻזְקַת חֲבֵרִים
27 עַד שֶׁיִּחַשְׁדוּ²⁴.

24) שיפול עליהם חשד מבוסס שאינם זהירים בטהרות.

28 ו. אֶשֶׁת עִם הָאָרֶץ אוֹ בֵּיתוֹ שֶׁנֶּשְׂאָת לְחֵבֶר, וְכֵן עֲבָדוֹ

קלד שיעורי רמב"ם ג' פרקים ליום - יום ש"ק ב' אב - ספר טהרה - הל' מטמאי משכב ומושב

מתוך מהדורת וגשל עם רמב"ם לעם - מוסד הרב קוק

מקבלים טומאה אלא אם נתלחחו באחד משבעת המשקין המפורטים במסכת מכשירין פ"ו מ"ד.

- 22 ד. הביא לוי¹⁷ עם הארץ חבית של תרומה בשאר
- 23 ימות השנה ואמר: הפרשתי בתוכה קדש, אפלו
- 24 רביעית¹⁸ - מתוך שנאמן על טהרת הקדש נאמן על
- 25 הפל¹⁹. אפלו בשעת הגתות והבדים, שעמי הארץ
- 26 נאמנים על התרומה, אינן נאמנים על הפלי הריקם²⁰
- 27 לומר שהוא טהור לתרומה. וכן אין נאמנים לעולם
- 28 על פלי ריקם לומר שהוא טהור לקדש²¹.

(17) משנה חגיגה כד, ב. (18) חלק רביעי מלוג, מחזיק ביצה ומחצה. (19) בתוספות חולין לה, ב ד"ה ואם פירשו, שלא הקדיש רביעית מסויימת אלא אמר: ורביעית שאני עתיד להפריש מחבית זו תהיה קודש. שאם לא כן, כיצד ישתה הכהן את היין, הלא מעורב בו יין של קידוש (ראה תוספות זבחים פח, א ד"ה מן). (20) פירוש, אחר שעירו ממנו את היין, אסור להשתמש בו לטהרות, מפני שהאמינוהו רק על היין עצמו ולא על הכלי. למד זה מגמרא שם כה, ב שאמרו: מלאים דתרומה אינו נאמן. [ורש"י שם מבאר, שהאמינוהו על התרומה משום הפסד הכהנים, אבל בכלים הריקנים אין להם הפסד, ואולי גם רבינו סובר כך]. (21) דקדק רבינו בלשונו, וכתב כאן "כלי ריקם" בלי ה"א הידיעה, כי המדובר בסתם כלי ריקם של עם הארץ, שהוא מעיד על טהרתו. אבל אם הביא יין קודש בכלי, ועירו ממנו את היין, נשאר הכלי בחזקת טהור כל זמן שחבר רואה אותו שלא נטמא. וברש"י שם מבאר, שגנאי הוא לקודש שהכלי שעירוהו ממנו יהיה טמא. ולמעלה בתרומה כתב "הכלי הריקם" בה"א הידיעה, מפני שהמדובר באותו הכלי שהביא בו את התרומה והוא נאמן עליה. עיין שם. וזוהי מסולקת תמיהתם של הר"י קורקוס והכסף-משנה על רבינו.

- 29 ה. פלי שהיה בתוכו יין או שמן וראינו עם הארץ
- 30 יושב ומשמרו פדי להוציא ממנו נסכים - הרי הוא
- 31 נאמן על טהרת הפלי, ואפלו קדם לגתות ולבדים
- 32 בשבעים יום²²; אבל קדם לשבעים - אינן נאמנים.
- 33 במה דברים אמורים? בשאר ארץ ישראל; אבל
- 34 בירושלים נאמנים²³ על פלי חרס הריקם לומר
- 35 שהוא טהור לקדש לעולם, בין פלים דקים²⁴ בין
- 36 פלים גסים, בין מלאין בין ריקנים²⁵ - הרי הוא
- 37 נאמן על הפלי, אף על פי שהמשקין שבתוכו²⁶
- 38 טמאין. אפלו הנה בגדו, שהוא מדרס²⁷, בתוך הפלי
- 39 - הרי הפלי בחזקת טהרה לקדש. ומפני מה הקלו
- 40 בהם²⁸? מפני שאין עושין כבשונות²⁹ בירושלים³⁰.

(22) שנינו שם כד, ב "כדי יין וכדי שמן המדומעות, נאמנים עליהן בשעת הגיתות והבדים, וקודם לגיתות שבעים יום" (רגילים היו לטהר את הכלים שבעים יום לפני תקופת הדריכה). ובגמרא (שם כה, ב) אמרו שהמדובר "במטהר את טבלו ליטול ממנו נסכים". ומפרש רבינו, שלא הקדיש עדיין כלום לנסכים אלא ייחדו לנסכים כשיצטרך לכך (וכן פירשו 'תוספות' שם ד"ה במטהר, ולא כפירוש רש"י) שהרי אם

(37) אפילו אוכלים שנגעו באב הטומאה ונעשו ראשון לטומאה אינם מטמאים אחרים מן התורה, אבל אדם וכלים ראשונים מטמאים אוכלין ומשקין מן התורה.

פרק אחד עשרי

- 1 א. כבר בארנו², שעמי הארץ נאמנים הן על טהרת
- 2 פרת החטאת. מפני חמרתה אין מוּלְזִלִין בה. וכן
- 3 נאמנים הן על טהרת יין ושמן של נסכים³. אם
- 4 אָמר: טהור הוא⁴ - הרי זה בחזקת טהרה⁵. מפני
- 5 חמרתו נזהרין בו. וכן נאמנים הן על התרומה
- 6 בשעת הגתות והבדים⁷, מפני שכל העם מטהרין
- 7 עצמן וכליהן פדי לעשות יינם ושמנם בטהרה.
- 8 עברו הגתות והבדים - אינן נאמנים.

(1) יבאר הדברים שעם הארץ נאמן עליהם, ואם הביא חבית של תרומה ואמר שבתוכו קודש, דין כלי שהיה בתוכו יין או שמן וראינו עם הארץ יושב ומשמרו להוציא ממנו נסכים, המקומות שהם נאמנים על הכלים, וטומאת עם הארץ ברגל מה דינה, טבילת כל כלי המקדש במוצאי יום טוב, ועם הארץ שאמר טהור אני מטומאת מת אם נאמן. (2) בפ"ג מהלכות פרה הי"ב. (3) יין לנסכו על המזבח ושמן למנחתו. (4) לנסכים. (5) משנה חגיגה כד, ב. רש"י שם מפרש, שהמדובר, כשהקדישו לנסכים, וכן משמע גם מלשונו של רבינו בפירושו שם. ויוצא מזה, שאסור לקנות ממנו יין ושמן של חולין לצרכי נסכים. ויש עוד מקום לעיין בדין זה. ראה לקמן ה"ד. במשנה שם אמרו, שרק בארץ יהודה נאמנים, אבל לא בשאר חלקי ארץ ישראל (ראה שם בגמרא (כה, א) טעמו של דבר. וראה פירוש רבינו שם, וצ"ע). (6) בזמן דריכת הענבים בגת. (7) כתישת הזיתים בבתי הבד להוציא שמנם.

- 9 ב. פה⁸ שהביא לו עם הארץ חבית יין או שמן של
- 10 תרומה⁹ - לא יקבלנה ממנו, מפני שהיא בחזקת
- 11 טמאה. הניחה עם הארץ אצלו עד גת הבאה
- 12 והביאה לו¹⁰ - יקבלנה ממנו, אף על פי שהוא יודע
- 13 שהיא של אשפתד; שלא גזרו עליהם טמאה בשעת
- 14 הגתות והבדים.

(8) שם. (9) לא בשעת הגיתות. (10) בשעת הגיתות.

- 15 ג. עם הארץ¹¹ שנעל בית ברו או גתו בשעה שגמרו
- 16 העם לדרוך¹² והוליהו את המפתח מיד לפנה, אף על
- 17 פי ששהה¹³ במה ימים אחר שעברו הגתות - הרי
- 18 הפנה בא ופותח בפניו ומטביל¹⁴ ודורף ונוטל
- 19 תרומה בטהרה¹⁵. ואם לא עשה כן - לא יטל תרומה
- 20 מעם הארץ אלא זיתים וענבים שאינן מכשירין¹⁶,
- 21 שאינן מקבלין טמאה.

(11) טהרות פ"ט, מ"ד. (12) ואז היה עדיין נאמן על טהרת היין. (13) הכהן. (14) את עם הארץ. (15) אבל אם לא הביא את המפתח מיד אחר שנגרמה הדריכה - אינו נאמן. פסק כר' יהודה, במשנה טהרות פ"ט, ד. (16) אוכלין אינם

שיעורי רמב"ם ג' פרקים ליום - יום ש"ק ב' אב - ספר טהרה - הל' מטמאי משכב ומושב קלה

מתוך מהדורת וגשל עם רמב"ם לעם - מוסד הרב קוק

(40) משנה שם כה, ב. (41) כמה פעמים בפרק זה.

ח. הלוקח⁴² פלי חרס מן הפכשן בכל מקום - הרי¹⁶
אלו טהורין בין לקדש בין לתרומה, ואין אומרים¹⁷
שלא נגע בהן עם הארץ. ואפלו לקח מן הסדר¹⁸
הראשון⁴³, ואף על פי שהפכשן פתוח וכבר נלקח¹⁹
הציו; שלא גזרו טמאה על פלים שפכשן⁴⁴.²⁰

(42) הלכה זו שנויה במחלוקת תנאים במסכת פרה פ"ה
מ"א, אולם בתוספתא שם פ"ה ה"א מסיים: "זו משנה
הראשונה, רבותינו אמרו: פותח ונוטל ואינו נמנע, והחבר
(גירסת הכסף-משנה "שהחבר") בא אפילו לאחר שלושה
ימים ונוטל". ופסק רבינו כרבותינו בתוספתא (ראה כסף-
משנה). (43) השורה הראשונה. (44) כל זמן שלא הוצאו
ממנו, ולפיכך מותר לחבר להשתמש בכלים שהוא עצמו
מוציאם מן הכבשן.

ט. טמאת עם הארץ⁴⁵ ברגל⁴⁶ בטהורה היא חשוכה,²¹
שכל ישראל חברים הן ברגלים⁴⁷, וכליהם כלם²²
ואכליהם ומשקיהן טהורים ברגל, מפני שהכל²³
מטהרין עצמן ועולים לרגל. לפיכך הן נאמנים כל²⁴
ימות הרגל בין על הקדש בין על התרומה. משעבר²⁵
הרגל חזרין לטמאתן.²⁶

(45) משנה חגיגה כו, א. (46) בפסח, שבועות וסוכות,
והמדובר בירושלים. (47) ר' יהושע בן לוי, דורש שם את
הכתוב (שופטים כ, יא): "ויאסף כל איש ישראל אל העיר
כאיש אחד חברים" - הכתוב עשאו כולם חברים.

י. הפותח⁴⁸ חביתו⁴⁹ ברגל והמתחיל בעסתו⁵⁰ ועבר²⁷
הרגל - הרי שאר החבית ושאר העסה בחזקת²⁸
טמאה⁵¹, שהרי נגעו בו עמי הארץ. ואף על פי²⁹
שלא נגע בה אלא בזמן שהוא פתוח⁵² - אינה³⁰
טהורה אלא בימי הרגל בלבד⁵³.³¹

(48) משנה שם. (49) חבר שפתח חבית יין למכור
בקמעונות, והקונים - וביניהם גם עמי הארץ - נוגעים
בחבית ובכלים. (50) למכור לכל הבא. (51) פסק
כחכמים. (52) כלומר, ברגל. (53) ולאחר הרגל, טמאים
למפרע הטהרות שנגע בהם ברגל. ראה הלכה הבאה.
בגמרא שם, שאלו אם מותר להניח את החבית לרגל הבא.
ובמסקנא אמרו שיותר להניח. ורבינו סתם, ומשמע שאין
להניחה. [קשה להבין מה בין זה להלכה ב. ראה כסף-משנה
כאן].

יא. אחר הרגל⁵⁴ במוצאי יום טוב היו מטבילין כל³²
הפלים שהיו במקדש, מפני שנגעו בהן עמי הארץ³³
ברגל בשעת התג. ולפיכך היו אומרים להן: אל³⁴
תגעו בשלחן, בשעה שמראין אותו לעולי רגלים⁵⁶,³⁵
כדי שלא יהיה טמא במגעו אחר הרגל, ונמצא³⁶
צריך טבילה⁵⁷ והערב שמש, ונאמר בלחם הפנים:
לפני תמיד⁵⁸. וכל הפלים היו טעונים טבילה והערב³⁸

הקדישו נאמן כל השנה. (23) משנה שם כו, א.
(24) קטנים. ברייתא שם כו, ב: "נאמנים על כלי חרס גסים
לקודש" וכל-שכן על הדקים. ובברייתא אחרת שם אמרו,
שעל דקים נאמנים מן המודיעים ולפנים (ראה ה"ו).
(25) כר' יוחנן שם. (26) משקין חולין. (27) כלומר,
שגזרו עליו טומאת מדרס (למעלה פ"י ה"א). בגמרא שם
אמר ר' יוחנן: "אפילו אפיקורסותו בתוכו" ומפרש רבינו -
בגדו (ראה רש"י שם). (28) סיום הברייתא הנזכרת.
(29) לייצור כלי חרס. (30) ומוכרחים להשתמש בכלים
המובאים ברובם בידי עמי הארץ מחוץ לירושלים.

1 ו. מן המודיעית³¹ ולפנים - נאמנים על כלי חרס³²;
2 מן המודיעית ולחוץ - אינן נאמנים. והמודיעית
3 עצמה³³ - פעמים פלחון ופעמים פלפנים. פיצד?
4 היה חבר נכנס³⁴ ועם הארץ יוצא³⁵ וכלי חרס בידו
5 - הרי זה נאמן במודיעית לומר שהוא טהור³⁶
6 לקדש³⁷; היו שניהן נכנסין³⁸ או שניהן יוצאין³⁹ -
7 אינו נאמן עד שיהא לפנים מן המודיעית.

(31) משנה שם כה, ב. ושם כתוב "המודיעים" (שם עיר
רחוקה חמשה עשר מיל מירושלים - פסחים צג, ב).
(32) משמע בין גסים ובין דקים, אולם ברייתא שם כתוב:
"נאמנים בכלי חרס הדקים". ורש"י מפרש, מפני שכל אדם
צריך לכלים קטנים, הקלו בהם וטיהורם מן המודיעים
ולפנים, אבל בגסים משתמשים רק אלה המספקים יין
לנסכים, ולפיכך טיהרו רק בירושלים עצמה. ודעת הראב"ד
כרש"י. ראה כסף-משנה. [החזון-איש כותב שצ"ל "כלי
חרס הדקים", ובטעות נשמטה המלה "הדקים", ורבינו
מחלק בין ירושלים עצמה ובין לפנים מן המודיעים, וגסים
טהורים רק בירושלים בלבד. וראה חזקה לדבריו, מאריכות
הלשון בהלכה ו, שהיה לו לכתוב בקיצור: מן המודיעים
ולפנים - כירושלים. ומוכח מזה שמחולקים בדין כלים
גסים]. (33) ברייתא שם. (34) בא מחוץ למודיעים, ונכנס
לתוכה על-מנת להמשיך וללכת לירושלים. (35) מצד
ירושלים. (36) מפני שהקדר לא יחזור לירושלים, ורצוי
הדבר לקנות כליו ולהכניסם לירושלים. (37) אבל לא
לתרומה. (38) יכול החבר לחכות עד שיגיעו לפנים מן
המודיעים ולקנותם שם. (39) יכול היה לקנותם לפני
שנכנסו לעיר, ואם לא עשה כך - אין מתירין לו (כסף-
משנה), ונימוק שני: החבר אינו חוזר לירושלים אלא הולך
לביתו, ואם כן אינו קונה לצרכי ירושלים, והתירו משום
צרכי רבים בירושלים בלבד, וכל-שכן אם קדר נכנס וחבר
יוצא.

8 ז. קדר⁴⁰ שהביא קדרות והניחן לפנים מן
9 המודיעית, ובאו הלוקחין והוא אומר להן
10 שטהורות הן: לקח קדרה ונכנס בה - הרי היא
11 טהורה לקדש אבל לא לתרומה, פמו שבארנב⁴¹;
12 לקח קדרה ויצא בה חוץ למודיעית - הרי זו טמאה
13 בין לקדש בין לתרומה. אף על פי שהן הם הקדרות
14 והוא הקדר עצמו, אינו נאמן אלא לפנים מן
15 המודיעית.

קלו שיעורי רמב"ם ג' פרקים ליום - יום ש"ק ב' אב - ספר טהרה - הל' מטמאי משכב ומושב

מתוך מהדורת וגשל עם רמב"ם לעם - מוסד הרב קוק

1 שְׁמֵשׁ, חוץ מִמִּזְבַּח הַזָּהָב וּמִזְבַּח הַנְּחֹשֶׁת⁵⁹, מִפְּנֵי
2 שְׁעָפוּיֵיהֶן כְּבִטְלִין לְגַבְיָהֶן⁶⁰.

19 ב. הַמִּנִּיחַ כָּלִיו בְּפָנָיו עִם הָאָרֶץ וְאָמַר לוֹ: שְׁמֵר לִי
20 אֶת אֱלוֹ - הָרִי אֱלוֹי טַמְאִין מִדְּרֵס וְטְהוֹרִין מִטַּמָּא
21 מֵת. הַנִּיחָן עַל כְּתָפוֹ - טַמְאִין מִדְּרֵס וְטַמָּא מֵת.
22 שָׁכַח כָּלִיו בְּבֵית הַכְּנֶסֶת - הָרִי הֵן טְהוֹרִין, שְׂאִינוּ
23 רְשׁוּת עִם הָאָרֶץ גְּמוּרָה. הַנִּיחַ כָּלִיו בְּמִרְחָץ וּבָא
24 וּמִצָּאָן כָּמוֹת שֶׁהֵן - טְהוֹרִין. וּמִלְמָדִין אוֹתוֹ שֶׁלֹּא
25 יַעֲשֶׂה בֶן. הַנִּיחַ גִּתּוֹ וּבוֹרוֹ, אָף עַל פִּי שְׁנִכְנַס לְעִיר
26 וּבָא וּמִצָּא עִם הָאָרֶץ בְּצִדּוֹ - טְהוֹרִין, מִפְּנֵי שְׂאִין
27 לוֹ רְשׁוּת שְׂנִיכָנַס.

28 ג. הַמוֹסֵר מִפֶּתַח בֵּיתוֹ לְעִם הָאָרֶץ - כָּל שֶׁבִּפְתִּית
29 טְהוֹר, שֶׁלֹּא מָסַר לוֹ אֶלָּא שְׁמִירַת הַמִּפְתָּח.

30 ד. הַמִּנִּיחַ כָּלִיו בְּחִלּוֹנוֹת שֶׁל מִרְחָץ וְנֹעַל עֲלֵיהֶם,
31 אָף עַל פִּי שְׁנִיחָן הַמִּפְתָּח לְעִם הָאָרֶץ - כָּלִיו טְהוֹרִין.
32 וְכֵן אִם חָתַם עַל הַחִלּוֹן אוֹ עָשָׂה לוֹ סִימָן, אָפְלוּ
33 מִצָּא הַחוּתָם מִקְלָקָל - הָרִי כָּל אֱלוֹ טְהוֹרִין.

34 ה. הַמִּנִּיחַ עִם הָאָרֶץ בְּתוֹךְ בֵּיתוֹ לְשִׁמְרוֹ וְיֹשֵׁב הוּא
35 מִרְחֹק: בְּזִמָּן שֶׁהוּא רוֹאֶה אֶת הַנִּכְנָסִין וְאֶת הַיּוֹצְאִין
36 - הָרִי כָּל שֶׁבִּפְתִּית מִן הָאֲכָלִין וְהַמְשָׁקִין וְכָל חֶרֶס
37 שְׂאִינוּ מִקֵּף צְמִיד פְּתִיל טַמְאִין, אֲבָל הַמְשָׁפְכוֹת
38 וְהַמְרַבָּבוֹת וְכָל חֶרֶס הַמִּקֵּף צְמִיד פְּתִיל טְהוֹרִין;
39 וְאִם אִינוּ רוֹאֶה לֹא אֶת הַנִּכְנָסִין וְלֹא אֶת הַיּוֹצְאִין -
40 כָּל שֶׁבִּפְתִּית טַמָּא. אָפְלוּ הֵיךְ כְּפוֹת אוֹ כְּרוֹת יָדִים
41 וְרַגְלִים - הַכָּל טַמָּא, מִפְּנֵי שֶׁהֵן בְּרִשׁוֹת עִם הָאָרֶץ.

42 ו. חֵבֵר שֶׁהִיָּה יֹשֵׁן בְּבֵיתוֹ שֶׁל עִם הָאָרֶץ, וְהָיוּ כָּלִים
43 מְקַפְּלִים וּמִנְחִין תַּחַת רֹאשׁוֹ, וְסִנְדְּלוֹ וְחִבְתּוֹ לְפָנָיו
44 - הָרִי אֱלוֹ טְהוֹרִין, מִפְּנֵי שֶׁהֵן בְּחֻזְקַת שְׁמִירַת
45 בְּעֻלָּהֶן, וְלֹא יִגַּע בָּהֶן עִם הָאָרֶץ, שֶׁהִרִי הוּא אוֹמֵר:
46 עֲתָה יַעֲזוֹר וְיִבִּיט בִּי.

47 ז. עִם הָאָרֶץ שֶׁשָּׂאֵל מִחֵבֵר מִטָּה שְׂיִישֵׁן עָלֶיהָ וְיֹשֵׁן
48 עָלֶיהָ בְּתוֹךְ בֵּיתוֹ שֶׁל חֵבֵר - אִין טַמָּא אֶלָּא אוֹתָהּ
49 הַמִּטָּה וְעַד מְקוֹם שֶׁהוּא כּוֹל לְפִשֵּׁט אֶת יָדוֹ מֵאוֹתָהּ
50 הַמִּטָּה וּלְגַע.

51 ח. חֵבֵר שֶׁאָמַר לְעִם הָאָרֶץ: שְׁמֵר לִי פֶּרֶה זֹו שֶׁלֹּא
52 תִּפְגֹּס לְפִתָּה אוֹ שֶׁלֹּא תִשְׁבֵּר אֶת הַפְּלִים - הָרִי הַפִּת
53 וְהַפְּלִים טְהוֹרִים, שֶׁלֹּא מָסַר לוֹ אֶלָּא שְׁמִירַת הַפֶּרֶה.
54 אֲבָל אִם אָמַר לוֹ: שְׁמֵר לִי בֵּית זֶה שֶׁלֹּא תִפְגֹּס בּוֹ
55 הַפֶּרֶה, וְכָלִים אֱלוֹ שֶׁלֹּא תִשְׁבֵּרם - הָרִי הֵן טַמְאִין.

56 ט. הַמִּנִּיחַ עִם הָאָרֶץ בְּתוֹךְ בֵּיתוֹ וְיֹצֵא: הַנִּיחוֹ עַר

(54) משנה שם. (55) ראה הלכה הקודמת, ובהערה שם.
(56) בגמרא שם עמוד ב': "מלמד שמגביהים אותו ומראים
בו לעולי רגלים לחם הפנים, ואומרים להם: ראו חיבתכם
לפני המקום, סילוקו כסידורו". פירוש, הלחם היה טרי
בשעת סילוקו מן השולחן כמו ביום כסידורו על השולחן
לפני שבוע ימים, ומראים לעולי רגל את הנס הזה המעיד
שישראל חביבים אצל הקדוש-ברוך-הוא ועושה להם נסים.
(57) וצריך להוריד ממנו את הלחם. (58) ואסור להסירו מן
השולחן לפני השבת הבאה. במשנה שם נאמר: "ואומרים
להם הזהרו שלא תגעו בשולחן". ופירש"י, לכהנים עמי
הארץ אמרו, שהרי לויים וישראלים אסורים בכניסה להיכל
שבו עמד השולחן. ורבינו מפרש "להם" לעולי רגל. שהרי
כתב "שמראין אותו", וכהנים בלאו-הכי רואים אותו
כשנכנסים להיכל להשתחוות (ראה 'תוספות' שם).
(59) שנעשו מעץ, וכלי עץ העומד בקביעות על מקום אחד
ואין מזיזים אותו ממקומו, נקרא "כלי עץ העשוי לנחת"
ואינו מקבל טומאה, ואע"פ שהמזבחות היו מצופים מתכת,
העץ עיקר, כמו שמסיים רבינו כאן. (60) גמרא שם כז, א.

3 יב. עִם הָאָרֶץ שֶׁאָמַר⁶¹: טְהוֹר אֲנִי מִטַּמְאָת מֵת, או
4 שֶׁאָמַר: כָּלִי זֶה טְהוֹר מִטַּמְאָת מֵת - נִאֲמָן⁶²,
5 וּמִטְבִּילִין אוֹתוֹ מִשּׁוּם טַמְאָת עִם הָאָרֶץ בְּלִבָּהּ,
6 וְצִרְיָה הָעֶרֶב שְׁמֵשׁ וְאִינוּ צִרְיָה הָזָאָה. בְּמָה דְּבָרִים
7 אֲמוּרִים? בְּשֶׁשָּׂאֵלוּ וְאָמַר טְהוֹר הוּא; אֲבָל הַלּוֹקֵחַ
8 כָּלִי סֶתֶם מִרְשׁוֹת עִם הָאָרֶץ - חוֹשְׁשִׁין לוֹ שְׁמָא טַמָּא
9 מֵת הוּא, וּמִזִּין עָלָיו שְׁלִישִׁי וּשְׁבִיעִי כָּל הַפְּלִים
10 הַנִּמְצָאִים בְּכָל מְקוֹם חוּץ לִירוּשָׁלַיִם; שֶׁלֹּא גִזְרוּ
11 טַמְאָה עַל הַפְּלִים הַנִּמְצָאִים בִּירוּשָׁלַיִם, כְּמוֹ
12 שִׁיתְבָּאָר⁶³ בְּטַמְאָת הַסִּפְּקוֹת.

(61) חגיגה כב, ב. (62) לא האמינו אותם בטומאת זיבה,
והאמינום בטבילת טומאת מת. ראה גמרא שם.
(63) בפ"ג מהלכות אבות הטומאות ה"ד וה"ה.

פֶּרֶק שְׁנִיִּים עֶשְׂרִי

(1) יבאר המפקיד כלי אצל עם הארץ או הנותן כלי לאומן
עם הארץ, שכח כליו בבית המרחץ או הניחם במרחץ,
והמוסר מפתח בית לעם הארץ, ודין המניח עם הארץ בתוך
ביתו לשומרו, ועם הארץ ששאל מחבר מיטה לישן עליה,
ודין חבר שאמר לעם הארץ שמור לי פרה זו שלא תיכנס
לבית, גבאי מלכות שנכנסו לתוך הבית למשכן, והגבאים
והגנבים שעשו תשובה ואמרו לא נגענו רק בזוה, ודין המניח
ביתו פתוח ומצאו נעול או איפכא, והדר עם עם הארץ
בחצר, קדר שהכניס קדירותיו למכור ויצא לשתות.

13 א. הַמִּפְקִיד כָּלִים אֶצֶל עִם הָאָרֶץ או שְׁנִיחָן כָּלִי
14 לְאֲמָן עִם הָאָרֶץ - הָרִי אֱלוֹ טַמְאִים טַמָּא מֵת וְטַמְאִין
15 מִדְּרֵס. וְאִם מִפִּירוֹ שֶׁהוּא אוֹכֵל בְּתְרוּמָה - טְהוֹרִים
16 מִטַּמָּא מֵת אֲבָל טַמְאִים מִדְּרֵס, מִפְּנֵי שֶׁאֲשֵׁתוֹ נָדָה

שיעורי רמב"ם ג' פרקים ליום - יום ש"ק ב' אב - ספר טהרה - הל' מטמאי משכב ומושב קלז

מתוך מהדורת וגשל עם רמב"ם לעם - מוסד הרב קוק

יז. הדר עם עם הארץ בחצר ושכח כלים בחצר, 43
אפלו חביות מקפות צמיד פתיל או תנור מקף צמיד 44
פתיל - הרי אלו טמאים, עד שיעשה לתנור מחיצה 45
גבוהה עשרה טפחים, כדי שלא יהא ברשות עם 46
הארץ. 47

יח. חבר שהיתה לו מחיצה או ספה לפני פתחו של 48
עם הארץ, או שהיתה מחיצה או ספה של עם הארץ 49
לפני פתחו של חבר - כלים שבספה או כלים 50
שבמחיצה טמאים, מפני שיש לעם הארץ בספה זו 51
או במחיצה זו רשות. 52

יט. חבר שהיה גגו למעלה מגגו של עם הארץ - 53
הרי זה שוטח שם כלים ומניח טהרות והן בחזקתו, 54
אף על פי שעם הארץ יכול לפשט ידו ולגע. וכן 55
בעובד פוכבים אינו חושש לא משום טמא ולא 56
משום יין נסך. היו הגגות זה בצד זה או שהיה גגו 57
של עם הארץ למעלה, ושטח החבר כלים או הניח 58
טהרות בגגו - הרי כל מקום שיש יכול עם הארץ 59
לפשט את ידו ולגע בחזקת טמא. 60

כ. שתי חצרות זו לפנים מזו, הפנימית של חבר 61
והחיצונה של עם הארץ - חבר מניח שם כלים 62
ושוטח שם פרות אף על פי שיד עם הארץ מגעת 63
לשם, מפני שנתפש עליו כנגב. 64

כא. חצר החלוקה במסיפס, וחבר בצד זה ועם 65
הארץ בצד זה - טהרותיו טהורות אף על פי שיד 66
עם הארץ מגעת, מפני שהם ברשות החבר. 67

כב. חבר שנפל דליו לתוך בורו של עם הארץ והלך 68
להביא במה יעלנו - הרי זה טמא, מפני שהנח 69
ברשות עם הארץ שעה אחת. 70

כג. אשת עם הארץ שנכנסה לתוך ביתו של חבר 71
להוציא בנו או בתו או בהמתו של חבר - כל 72
שבפית טהור, מפני שנכנסה שלא ברשות. קדר חבר 73
שהכניס קדרותיו למפר וירד לשתות - הרי 74
הפנימיות טהורות והחיצונות טמאות. במה דברים 75
אמורים? בשהניח סמוך לרשות הרבים, מפני 76
שהעוברים והשבים נוגעים בחיצונות בשעת 77
הליכה; אבל היו רחוקות מרשות הרבים: אם היו 78
כלי אמנותו בידו - הפל טמאות, מפני שכליו 79
מוכיחין שהנחו למפר ויד הכל ממשימות בהן; 80
אין כלי אמנותו בידו - הפל טהורות, חזקתן שלא 81
נגע בהן אדם. חבר שהניח אכלין ומשקין על פתח 82
חנייתו ונכנס - הרי אלו טמאים, מפני שהעוברים 83
והשבים ממשימין בהן. 84

1 ומצאו ער, יושן ומצאו יושן, או שהניחו ער ומצאו 1
2 יושן - כל שבפית טהור; הניחו יושן ומצאו ער - כל 2
3 מקום הקרוב ממנו שהוא יכול לפשט את ידו ולגע 3
4 בו טמא. וכן המניח אמנין בתוך ביתו - אין טמא 4
5 אלא עד מקום שיכולין לפשט את ידיהן ולגע, ואין 5
6 אמורים: שמא עליו על גפי פסא או על סלם ונגעו 6
7 בכלי או באכלין התלוין למעלה בפתל. 7

8. אשת חבר שהניחה אשת עם הארץ טוחנת בתוך 8
9 ביתה, אפלו פסקה הרחים ואפלו היו שמים - אין 9
10 טמא אלא מקום שיכולין לפשט את ידן ולגע, ואין 10
11 אמורים: שמא האחת טוחנת והשניה בלשה כל 11
12 שבפית ושמא נתלת ועלתה במקומות הגבוהות. 12

יא. האשה שנכנסה להוציא פת לעני, יצאת 13
14 ומצאתו עומד בצד פירות, אפלו תרומה - הרי הן 14
15 טהורות, שאין חזקתו לגע שלא ברשות. וכן האשה 15
16 שניצאה ומצאה אשת עם הארץ חותה גחלים מתחת 16
17 הקדרה - הרי הקדרה טהורה. 17

יב. גבאי מלכות שנכנסו לתוך הבית למשפן - כל 18
19 שבפית טמא. אם יש עמהם עובד פוכבים - נאמנים 19
20 לומר לא נגענו, מפני שאימת העובד פוכבים 20
21 עליהן. במה דברים אמורים? בזמן שיש שם עדים 21
22 שנכנסו או שהיה המשפן בידם; אבל אם אמרו הן 22
23 מעצמן: נכנסנו אבל לא נגענו - נאמנים, שהפה 23
24 שאסר הוא הפה שהתיר. 24

יג. הגנבים שנכנסו לתוך הבית - אין טמא אלא 25
26 מקום רגלי הגנבים, מפני שהן מפקדין מבלש 26
27 אלא (דבר) שנוטלין במזמן. ומה הן מטמאין 27
28 במקום הליכתן? האכלין והמשקין וכלי חרס 28
29 הפתוחים; אבל המשכבות והמרכבות וכלי חרס 29
30 המוקפין צמיד פתיל - טהורין. ואם יש עמהן עובד 30
31 פוכבים או אשה - הכל טמא. 31

יד. הגבאים והגנבים שעשו תשובה והחזירו 32
33 מעצמן, לא מחמת יראה, ואמרו: לא נגענו בכל מה 33
34 שהיה בבית כשנכנסנו - הרי אלו נאמנים ואפלו על 34
35 מקום רגליהן. 35

טו. המניח את ביתו פתוח ומצאו פתוח או שמצאו 36
37 נעול, אפלו הניחו נעול ומצאו פתוח, ולא נגב 37
38 ממנו כלום - כל שבפית טהור; שאני אומר: 38
39 הגנבים פתחוהו ונמלכו והלכו להם ולא נכנסו. 39

טז. קרדם שאבד בבית, או שהניחו בזוית זו ובא 40
41 ומצאו בזוית אחרת - הבית טמא; שאני אומר: 41
42 אדם טמא נכנס לשם ונטלו. 42

שיעורי רמב"ם פרק אחד ליום - כ"ה תמוז ב' מנחם-אב ה'תשע"ה

הלכות אישות

יום א' כ"ה תמוז ה'תשע"ה

פרק רביעי

1 כלל בו רבינו דין קידושין שלא ברצון, קידושין בעד
2 אחד או בפסולי עדות, קידושי חרש או שוטה, חרשת או
3 שוטה, סריס, טומטום, אנדרוגינוס, אילונית, עריות, שניות,
4 יבמה לשוק, גויה או שפחה, גוי, עבד וישראל מומר, חצייה
5 שפחה וחצייה בת חורין, חצייו עבד וחצייו בן חורין, ושיכור,
6 פחות משוה פרוטה או קטן ושלח סבלונות.

7 א. אין האשה מתקדשת אלא לרצונה. והמתקדש
8 אשה בעל כרחיה - אינה מקדשת. אבל האיש
9 שאנסוהו עד שקדש בעל כרחו - הרי זה מקדשת.
10 ויש לאיש לקדש נשים רבות פאחת. והוא, שיהיה
11 בפספ - אם קדש בפספ - פרוטה לכל אחת ואחת.
12 ויש לאחת מהן או לאחר לקבל הקדושין על ידי
13 כלן מדעתן.

14 ב. המתקדש את האשה ונתן הקדושין מדעתה ביד
15 חברתה, ואמר לחברתה פשנתן הקדושין בידיה: ואת
16 נמי, או: וכן גם את, וכיוצא בזה - הרי שתיהן
17 מקדשות. אבל אם נתן בידיה ואמר לה: ואת - הרי
18 זה שקבלה הקדושין מקדשת בספק; שמא לא נתפון
19 אלא לראות מה בלבה, וכאלו אמר לה: ואת מה
20 תאמרי בדבר זה? ולפיכך קבלה הקדושין היא,
21 שהרי זה עדין שואלה לראות מה בלבה, ומפני זה
22 היא ספק מקדשת.

23 ג. אמר לה: התקדשי לי בדינר זה, נטלתו וזרקתו
24 לפניו או לים או לאור או לדבר האבד - אינה
25 מקדשת. אמרה לו: תנהו לאבא, או לאביו, או
26 לאיש פלוני, ונתן - אינה מקדשת. ואם אמרה לו:
27 תנהו לו שיקבלהו לי, ונתן - הרי זה מקדשת.

28 ד. אמרה: הניחיהו על הסלע - אינה מקדשת. ואם
29 היה סלע שלה - מקדשת. היה סלע של שניהם -
30 הרי זה מקדשת בספק. אמר לה: התקדשי לי בכפר
31 זה, אמרה לו: תנהו לעני - אפלו היה עני הסמוך
32 עליה, אינה מקדשת. תנהו לכלב - הרי זה אינה
33 מקדשת. ואם היה הכלב שלה - מקדשת. ואם היה
34 רץ אחריה לנשכה, ואמרה לו: תנהו לכלב זה -
35 הרי זה ספק מקדשת.

36 ה. היה מוכר פרות או פלים וכיוצא בהן, באה אשה
37 ואמרה לו: תן לי מעט מאלו, ואמר לה: אם אתן

40 לך תהי מקדשת לי - אם אמרה: הן, ונתן לה - הרי
41 זה מקדשת; אבל אם אמרה לו: תן לי מהן, או:
42 השלך לי, או דברים שענינם: לא תשחק עמי
43 בדברים אלו, אלא תן לי בלבד, ונתן - אינה
44 מקדשת. וכן אם היה שותה זין, ואמרה לו: תן לי
45 כוס אחד, ואמר לה: אם אתן לך הרי את מקדשת
46 לי בו, ואמרה: השקני השקות, או: תן, השקה,
47 השלך - אינה מקדשת; שאין הדברים נראין אלא:
48 השקני בלבד, ולא תשחק עמי בדבר אחר.

49 ו. המתקדש בעד אחד - אין חוששין לקדושיו,
50 ואף-על-פי ששניהם מודין. קל וחמר למקדש בלא
51 עדים. המתקדש בפסולי עדות של תורה - אינה
52 מקדשת; בפסולי עדות של דברי סופרים, או בעדים
53 שהן ספק פסולי תורה, אם רצה לכנס - חוזר
54 ומקדש בכשרים, ואם לא רצה לכנס - צריכה גט
55 ממנו מספק. ואפלו כפרה האשה והכחישה את
56 העדים ואמרה: לא קדשתני - כופין אותה לקח גט.
57 וכן דין כל קדושי ספק: אם רצה לכנס - חוזר
58 ומקדש ודאי, ואם לא רצה לכנס - צריכה גט ממנו
59 מספק.

60 ז. קטן שקדש - אין קדושי קדושין. אבל גדול
61 שקדש את הקטנה היתומה, או קטנה שיוצאה
62 מרשות אביה, אם היתה פחותה מבית שש, אף-על-
63 פי שהיא נבונה לחש ביותר ומפלת ומבכנת - אין
64 פאן שם קדושין, ואינה צריכה למאן; ואם היתה
65 מבית עשר שנים ולמעלה, אף-על-פי שהיא סכלה
66 ביותר - הואיל ונתקדשה לדעתה, הרי זה מקדשת
67 למאון. היתה מבית שש ועד סוף עשר - בודקין את
68 יפי דעתה, אם מפלת ומבכנת עסקי הנשואין
69 והקדושין - צריכה למאן, ואם לאו - אינה מקדשת
70 למאון, ואינה צריכה למאן.

71 ח. כיצד מקדשת למאון? שאם נתקדשה ולא רצתה
72 לישוב עם בעלה, צריכה למאן בפני שנים ולומר:
73 איני רוצה בו, ויוצאה בלא גט, כמו שיתבאר
74 בהלכות גרושין. וזו היא הנקראת ממאנת. ולמה
75 יוצאה בלא גט? מפני שאין קדושיה קדושין גמורין
76 מן התורה, אלא מדברי סופרים, והן תלוין: שאם
77 יושבה עם בעלה עד שגדלה - גמרו קדושיה,
78 ונעשית אשת איש גמורה, ואינו צריך לחזור לקדשה
79 אחר שגדלה; ואם לא רצתה לישוב - צריכה למאן,
80 ותצא בלא גט.

שיעורי רמב"ם פרק אחד ליום - יום א' כ"ה תמוז - ספר נשים - הלכות אישות קלט

מתוך מהדורת וגשל עם רמב"ם לעם - מוסד הרב קוק

יז. ואי זו היא שפחה חרופה האמורה בתורה? זו מי שחציה שפחה וחציה בת חורין שקדשה עבד עברי. ומי שחציו עבד וחציו בן חורין שקדש בת חורין - הרי זו ספק קדושין.

יח. שפור שקדש - קדושיו קדושין, ואף-על-פי שנשפת הרבה. ואם הגיע לשכרותו של לוט - אין קדושיו קדושין. ומתישבין בדבר זה.

יט. המקדש בפחות מפרוטה - אינה מקדשת. קדשה באכל או בכלי וכיוצא בו ששנה פחות מפרוטה - הרי זו מקדשת בספק, וצריכה גט מספק; שמה דבר זה שנה פרוטה במקום אחר. הא למדת, שכל המקדש בשנה כסף: אם היה באותה המדינה שנה פרוטה - הרי אלו קדושי ודאי, ואם אינו שנה פרוטה - הרי אלו קדושי ספק. וראה לי, שאם קדש בתבשיל או בירק שאינו מתקנים וכיוצא בהם, אם לא היו שנה פרוטה באותו המקום - אינה מקדשת כלל; שהרי דבר זה אינו מגיע למקום אחר עד שיפסד ויאבד, ולא יהא שנה פרוטה. ודבר של טעם הוא זה, וראוי לסמוך עליו.

כ. המקדש אשה בפחות מפרוטה, או שקדש נשים בפרוטה, אף-על-פי ששלו סבלונות לאחר מכן - אינה מקדשת. וכן קטן שקדש, אף-על-פי ששלו סבלונות לאחר שהגדיל - אינה מקדשת. שמהמת קדושין הראשונים שלחן, שהיו קדושין פסולין.

כא. המקדש את האשה בכסף או בשטר, אינו צריך שיתן הקדושין לתוך ידה; אלא פיו שרצה לזרק לה קדושיה, וזרקן - בין לתוך ידה בין לתוך חיקה, או לתוך חצרה או לתוך שדה שלה - הרי זו מקדשת. היתה עומדת ברשות הפעל, צריך שיתן לתוך ידה או לתוך חיקה. היתה עומדת ברשות שהיא של שניהן, וזרק לה קדושיה מדעתה, ולא הגיעו לידיה או לחיקה הרי זו מקדשת קדושי ספק. ואפלו אמרה לו: הנה קדושין על מקום זה, ואותו המקום של שניהם - הרי אלו קדושי ספק.

כב. היו עומדים ברשות הרבים או ברשות שאינו של שניהם, וזרק לה קדושיה: קרוב לו - אינה מקדשת; קרוב לה - הרי זו מקדשת; מחצה על מחצה, או שהיו ספק קרוב לו ספק קרוב לה, ואבדו קדם שניגועו לידיה - הרי זו ספק מקדשת. פיצד הוא קרוב לו וקרוב לה? כל שהוא יכול לשמר אותן, והיא אינה יכולה - זה הוא קרוב לו.

ט. חרש שנשא פקחת, וכן חרשת שנשאת לפקח - אין קדושיהן גמורין מן התורה, אלא מדברי סופרים. לפיכך, אם בא פקח וקדש אשת חרש הפקחת - הרי זו מקדשת לשני קדושין גמורין. ונותן גט, והיא מתרת לבעלה החרש. אבל השוטה שקדש פקחת, או פקח שקדש שוטה - אין כאן קדושין כלל, לא מדברי תורה ולא מדברי סופרים.

י. סרים שקדש, בין סרים חמה בין סרים אדם, וכן אלונית שנמקדשה - הרי אלו קדושין גמורין.

יא. טמטום ואנדרוגינוס שקדשו אשה, או שקדשן איש - הרי אלו קדושי ספק, וצריכין גט מספק.

יב. המקדש אחת מן העריות - לא עשה כלום, שאין קדושין תופסין לערוה; חוץ מן הנדה, שהמקדש את הנדה - הרי זו מקדשת קדושין גמורין. ואין ראוי לעשות כן.

יג. אשת איש שפשטה ידה וקבלה קדושין מאחר בפני בעלה - הרי זו מקדשת לשני; שהאשה שאמרה לבעלה בפניו: גרשני - נאמנת. חזקה אין אשה מעזה פניה בפני בעלה. אבל אם קדשה אחר שלא בפני בעלה - אין קדושין תופסין בה, עד שתביא ראיה שנתגרשה קדם שתקבל הקדושין. כל שלא בפניו - מעזה.

יד. המקדש אחת מן השניות או מאסורי לאוין או מאסורי עשה, וכן יבם שקדש צרת יבמה - הרי זו מקדשת קדושין גמורין; חוץ מיבמה שנתקדשה לזר, שהיא מקדשת בספק. נסתפק לחכמים, אם הקדושין תופסין ביבמה כשאר חיבי לאוין, או אין קדושין תופסין בה כערוה. ואף-על-פי שאסור לו לכנס אחת מכל אלו, הרי זה מגרש בגט.

טז. המקדש כותית או שפחה - אינן קדושין, אלא הרי היא אחר הקדושין כמו שהיתה קדם הקדושין. וכן עפ"ם ועבד שקדשו בת ישראל - אין קדושיהן קדושין. וישראל מוקר שקדש, אף-על-פי שהוא עובד עבודת כוכבים ומזלות בצונו - הרי אלו קדושין גמורים, וצריכה גט ממנו.

טז. המקדש אשה שחציה שפחה וחציה בת חורין - אינה מקדשת קדושין גמורין עד שתשתחרר, וכיון שנשתחררה - גמרו קדושיה, כקדושי קטנה שגדלה, ואינו צריך לקדשה קדושין אחרים. בא אחר וקדשה אחר שנשתחררה - הרי זו ספק קדושין לשניהם.

מתוך מהדורת וגשל עם רמב"ם לעם - מוסד הרב קוק

- 1 היא יכולה לשמר אותן, והוא אינו יכול - זהו קרוב
2 לה. שניהן יכולין לשמר אותן, או שניהן אין
3 יכולים לשמר אותן - זה הוא מחצה על מחצה.

11) הוא החלק העשירי מהתבואה, הנאכל בירושלים בקדושה.

יום ב' כ"ו תמוז ה'תשע"ה

פרק חמישי

- ה. כהן שקדש בחלקו¹² מקדשי קדשים¹³ או
מקדשים קלים¹⁴ - אינה מקדשת, מפני שלא התרו
אלא לאכילה בלבד¹⁵. אבל כהן שקדש בתרומה
גדולה¹⁶ ובתרומת מעשר ובכפורים¹⁷, וכן לוי
שקדש במעשר ראשון¹⁸, וישראל שקדש במעשר
עניי¹⁹ - הרי זו מקדשת²⁰.

- 4 א. המקדש בדבר שהוא אסור בהנאה, כגון חמץ
5 בפסח או פשר בחלב² וכיוצא בהן משאר אסורי
6 הנאה - אינה מקדשת³. ואפלו היה אסור בהנאה
7 מדבריהם, כגון חמץ⁴ בשעה ששית מיום ארבעה
8 עשר⁵ - אינה מקדשת.

12) שחולק עם אחיו הכהנים. 13) כגון קרבנות החטאת והאשם. 14) כגון שלמים שקדשתם קלה. 15) כי אין הם ממונו הפרטי של הכהן, אלא משולחן גבוה (שולחנו של הקב"ה) זכה בהם לאכילה. 16) אחד מחמישים (לאדם ממוצע) בפירות ובתבואה שהישראל מפריש לכהן, ונקראת גדולה, שהיא ראשית כל ההפרשות אחרי מריחת הכרי, בניגוד לתרומת מעשר הניתנת לכהן מידי הלוי המפריש מעשר מן המעשר, שהוא [=הלוי] קיבל, ואינה אלא אחד ממאה. 17) הניתנים אף הם לכהן ונאכלים בירושלים. 18) שקיבל מהישראל ונקרא ראשון, בהבדל ממעשר שני הבא אחריו שהוא נאכל לבעליו בירושלים. 19) בשנה השלישית והשישית לשמיטה מפרשים מעשר עני. ובשנה הראשונה, השנייה הרביעית והחמישית - מעשר שני. 20) שכל אלה הם קניינו של המקבל וממונו.

1) נתבארו בו דיני קידושין באיסורי הנאה, בהקדש, בטובת הנאה, בגזל ובגנבה ואבדה, בפקדון, במלוה, בהנאת מתנה שנתן לאחרים בפקודתה, או שקבל מאחרים ברצונה, במשכון, במתנה על מנת להחזיר, שתיקה לאחר מתן מעות. 2) שנתבשל בחלב. 3) שהרי אינה יכולה ליהנות מסוף קידושיו, נמצא שלא נתן לה כלום. 4) היינו חמץ גמור שאסור בהנאה מן התורה ולפיכך אינה מקודשת, אף על פי שבשעה ששית אינו אסור אלא מדרבנן, אבל חמץ שאינו אסור אלא מדרבנן, קידושיו קידושין. 5) בניסן. שמן התורה אין החמץ אסור אלא מתחילת שעה שביעית ביום.

- ו. מתנות²¹ שלא הורמו²², הרי הם פמו שהורמו²³. לפיכך, ישראל שנפלו לו²⁴ טבלים²⁵ מבית אבי אמו כהן, והפריש²⁶ מהן תרומה ומעשרות - הרי הן פתרומות ומעשרות שנפלו לו פירשה מאבי אמו²⁷. ואם קדש בהן אשה - הרי זו מקדשת; שאף-על-פי שאינן ראוין לו לאכילה²⁸, יש לו למכרן למי שהן ראוין לו²⁹. אבל ישראל שקדש בתרומה שהפריש מגרנו³⁰ - אינה מקדשת; שהרי אין לו למכרה³¹, ואין לו בה אלא טובת הנאה, לפי שנותנה לכל כהן שירצה³², וטובת הנאה אינה ממונו³³.

- 9 ב. עבר ומכר דבר האסור בהנאה וקדש בדמיו - הרי זו מקדשת; חוץ מעבודת כוכבים ומזלות, שאם קדש בדמיה - אינה מקדשת, מפני שדמי עבודת כוכבים ומזלות אסורין בהנאה פמיה. המקדש פפרש עגלי עבודת כוכבים ומזלות - אינה מקדשת; שהכל מעבודת כוכבים ומזלות אסור בהנאה, שנאמר: ולא ידבק בידך מאומה מן החרם. אבל המקדש פפרש שור הנסקל⁶ - הרי זו מקדשת. אף-על-פי ששור הנסקל אסור בהנאה - פרושו אינו אסור בהנאה, שאינו דבר חשוב לגבי השור.

6) שור שהמית אדם, ודינו להיסקל ומשנגמר דינו אסור בהנאה.

- 19 ג. המקדש פפרות שביעית או באפר פרה אדמה או במים שמלאן לעשותן מי נדה - הרי זו מקדשת. המקדש בהקדש של פדק הפית⁷ בשוגג⁸ - הרי זו מקדשת⁹, והוא ישלם קרן והקמש להקדש, וקביא אשמו, פדין כל מועל בפוגגה. ואם קדש בו אשה במזיד - אינה מקדשת¹⁰.

7) כסף הניתן לגזבר בית המקדש לצרכי תיקון הבית. 8) שלא ידע בו שהוא של הקדש. 9) כי על ידי מעילתו נתחלה קדושתו ויצא הכסף לחולין. 10) כי אין הקדש מתחלל אלא בשוגג שנאמר בו מעילה.

21) התרומות והמעשרות הנזכרות לעיל, הניתנות במתנה לכהן, ללוי ולעני. 22) שלא הופרשו על ידי בעליהן ועדיין מעורבות הן בין הפירות. 23) הואיל ועומדים להרים כמורמים הם. 24) בירושה. 25) תבואה שלא הופרשו ממנה מתנותיה הרי היא טבל ואסורה באכילה, ולשון טבל, טב-לא, מלה מורכבת. 26) הישראל, הנכד. 27) כי כבר זכה בהן זקנו הכהן בחייו שלא הוטל עליו אלא להפרישן ולקיימן לעצמו, ואף יורש זה יפרישן וימכרן לכהנים. 28) כי תרומה אסורה באכילה לזר (ישראל). 29) והכסף הוא שלו. 30) שלא נפל לו בירושה מזקנו הכהן. 31) אלא לתיתה מתנה לכהן. 32) שרשאי ליטול

שיעורי רמב"ם פרק אחד ליום - יום ב' כ"ו תמוז - ספר נשים - הלכות אישות קמא

מתוך מהדורת וגשל עם רמב"ם לעם - מוסד הרב קוק

26 זָה, וְחָזַר וְאָמַר לָהּ: הָרִי אֶת מִקְדָּשְׁתְּךָ לִי בּוֹ - אִם
27 אָמַר לָהּ קֵדָם שְׁנִטְלָתוֹ, וְנִטְלָתוֹ וְשִׁתְקָהּ - הָרִי זֶה
28 מִקְדָּשְׁתְּךָ⁴⁷; וְאִם אַחֵר שְׁנִטְלָתוֹ בְּתוֹרַת פְּקֻדֹן אָמַר
29 לָהּ: הָרִי אֶת מִקְדָּשְׁתְּךָ בּוֹ, וְשִׁתְקָהּ - אֵין זֶה כְּלוּם,
30 שְׂכָל שִׁתְקָהּ שְׁלֹאֲחֵר מִתֵּן מַעוֹת אֵינָה מוֹעֵלֶת⁴⁸;
31 אֲכָל אִם אָמְרָה 'הֵן' אַחֵר שְׁנִטְלָהּ - הָרִי זֶה
32 מִקְדָּשְׁתְּךָ⁴⁹.

(47) ואפילו לא קדם ביניהם שידוכין. כי קבלת הפיקדון הייתה לשם קידושין. (48) כי לא איכפת לה כלום באמירתו, הואיל ומתחילתו קיבלתו רק לשם פיקדון. (49) הואיל והפיקדון קיים, הרי זה כאומר התקדשי לי בפיקדון שיש לי בידך - שמקודשת.

33 יב. הַחֲזִיר לָהּ חֹב שֶׁהָיָה לָהּ אֶצְלוֹ, וְאָמַר לָהּ⁵⁰
34 'הָרִי אֶת מִקְדָּשְׁתְּךָ בּוֹ'⁵¹; קֵדָם שְׁנִטְלָתוֹ, וְנִטְלָתוֹ
35 וְשִׁתְקָהּ: אִם הָיָה בִּינֵיהֶן שְׁדוּכִין⁵² - הָרִי זֶה
36 מִקְדָּשְׁתְּךָ⁵³, וְאִם לֹא שִׁדָּךְ - אֵינָה מִקְדָּשְׁתְּךָ, עַד
37 שֶׁתֹּאמַר 'הֵן'. וְאִם אָמַר לָהּ אַחֵר שְׁנִטְלָהּ הַחֹב שֶׁלָּהּ
38 'הָרִי אֶת מִקְדָּשְׁתְּךָ בּוֹ' - אֶפְלוּ אָמְרָה 'הֵן', אֵינָה
39 מִקְדָּשְׁתְּךָ⁵⁴; שֶׁהָרִי לֹא הִגִּיעַ לִידָה מִמֶּנּוּ כְּלוּם, אֲלֹא
40 שֶׁלָּהּ נִטְלָה, וְכָבֵד נִפְרַע חֹבּוֹ מִשְׁעָה שְׁנִטְלָהּ, וְאֵינָה
41 יְכוּלָה לְחַזֵּר וּלְתַבְּעוֹ בַּחֹב פְּעַם אַחֲרָת⁵⁵.

(50) בשעת החזרת החוב. (51) ודעתו שתתקדש וגם תהיה נפרעת בכסף זה. (52) ונתרצית לו. (53) כי קבלתו לשם קידושין ואת החוב מחלה לו. (54) כי יכולה לומר: בתורת פירעון חובי קיבלתי. ואם לא הזכיר לה בתחילה אודות הפירעון, אלא שהוא חייב לה כסף והגיע זמנו לפרוע, ואמר הרי את מקודשת לי בכסף זה ונטלתו ושתקה מקודשת אף על פי שלא שידך, ואפילו תאמר אחרי כן לא לקידושין נתכוונתי אלא לפירעון חובי קבלתי, אינה נאמנת. (55) נמצא שלא נתן לה כלום לשם קידושין.

42 יג. הַמִּקְדָּשׁ בְּמִלּוֹה, אֶפְלוּ הָיְתָה בְּשֹׁטֶר - אֵינָה
43 מִקְדָּשְׁתְּךָ. פִּינֵד? פְּגוֹן שֶׁהָיָה לוֹ אֶצְלָהּ חֹב דִּינָר,
44 וְאָמַר לָהּ: הָרִי אֶת מִקְדָּשְׁתְּךָ לִי בְּדִינָר שֵׁשׁ לִי בִּידָךְ
45 - אֵינָה מִקְדָּשְׁתְּךָ; מִפְּנֵי שֶׁהַמִּלּוֹה לְהוֹצֵאָה נִתְּנָה⁵⁶,
46 וְאֵין פָּאן שׁוּם דְּבָר קֵיָם⁵⁷ לְהָנוֹת בּוֹ מַעֲתָה, שֶׁכָּפֵר
47 הוֹצִיאָה אוֹתוֹ דִּינָר⁵⁸ וְעִבְרָה הִנָּתְנוּ⁵⁹.

(56) הלווה רשאי להוציאה [=להשתמש בה] ואינו חייב להעמידה שתהא מצוייה בכל עת שיתבענו המלווה. (57) הנמצא מול עינינו. (58) ואפילו המעות עדיין בידה הרי הן כאילו כבר הוציאתן. (59) וקידושי כסף נלמדים מקניין שדה עפרון שנאמר בו: "נתתי כסף השדה קח ממני" הרי שבשעת הקניין צריך ליתן הכסף. ואפילו החזיר לה השטר [=חוב] ויש בנייר שווה פרוטה, אינה מקודשת, מפני שעיקר דעתה על כסף המלווה.

יד. הָיָה לוֹ אֶצְלָהּ מִלּוֹה עַל הַמִּשְׁפּוֹן⁶⁰, וְקִדְּשָׁהּ

1 דבר מועט מאוהבו [=הכהן] בשביל שיתנה לו [=ולא לכהן אחר]. (33) לקדש בו אשה.

2 ז. הַמִּקְדָּשׁ אֶת הָאִשָּׁה בְּגֻזַל אוֹ בְּגִנְבָה אוֹ בְּחֶמְסָה³⁴,
3 אִם נִתְיָאָשׁוּ הַבְּעָלִים וְנִדְּעָה³⁵ שְׂקָנָה אוֹתוֹ דְּבָר
4 בְּיָאוּשׁ³⁶ - הָרִי זֶה מִקְדָּשְׁתְּךָ, וְאִם לֹא - אֵינָה
5 מִקְדָּשְׁתְּךָ.

(34) שנתן דמי החפץ לבעליו ולקחו ממנו בעל כורחו. (35) לעדי הקידושין, בשעת מעשה הקידושין. כי אם לא ידעו עדי הקידושין את דבר היאוש (אפילו נתיאשו בעליו) הרי זה כמקדש ללא עדים שאינה מקודשת. (36) ואף על פי שהלכה היא: יאוש בלבד אינו קונה - אך מכיוון שהגיע החפץ ליד האשה, יש כאן יאוש ושינוי רשות וקנאתו האשה, וממילא קנה אותה הבעל.

6 ח. הַנִּכְנָס לְבֵית חֲבֵרוֹ וְלָקַח לוֹ כְּלִי אוֹ אֲכָל וְכִיּוֹצֵא
7 בֵּהֶן וְקִדְּשׁ בּוֹ אִשָּׁה, וְכֹא פַעַל הַבֵּית, אֶף-עַל-פִּי
8 שֶׁאָמַר לוֹ: לָמָּה לֹא נָתַתְּ לָהּ דְּבָר זֶה, שֶׁהוּא טוֹב מִמָּה
9 שֶׁנָּתַתְּ לָהּ? - אֵינָה מִקְדָּשְׁתְּךָ; שֶׁלֹּא אָמַר לוֹ דְּבָר זֶה
10 אֲלֹא כְּדִי שֶׁלֹּא לְהַתְבַּיֵּשׁ עִמּוֹ, וְהוֹאִיל וְקִדְּשׁ בְּמִמּוֹן
11 חֲבֵרוֹ שֶׁלֹּא מִדַּעַת חֲבֵרוֹ - הָרִי זֶה גֻזַל וְאֵינָה מִקְדָּשְׁתְּךָ.
12 וְאִם קִדְּשָׁהּ בְּדָבָר שֶׁאֵין פַּעַל הַבֵּית מִקְפִּיד עָלָיו, כְּגוֹן
13 תְּמָרָה אוֹ אֲגֹז - הָרִי זֶה מִקְדָּשְׁתְּךָ מִסְּפִיק³⁷.

(37) כי שמא בכל זאת הקפיד בעל הבית.

14 ז. הָיְתָה סְחוּרָה בֵּינוֹ וּבֵין חֲבֵרוֹ³⁸, וְחִלְקָהּ שֶׁלֹּא
15 מִדַּעַת חֲבֵרוֹ, וְקִדְּשׁ בְּחִלְקוֹ - הוֹאִיל וְצִרְיָכָה שׁוֹמֵת
16 בֵּית דִּין³⁹, אֵינָה מִקְדָּשְׁתְּךָ; שֶׁאֵין זֶה נוֹטֵל לְעַצְמוֹ מִה
17 שִׁירְצָה וְיִנְיָח⁴⁰ מִה שִׁירְצָה⁴¹.

(38) בשותפות. (39) "של שלושה ואפילו הם הדיוטות ובלבד שיהיו נאמנים ויודעים בשומא". (40) לשותף חבירו. (41) ואפילו נתן לה שווה שתי פרוטות שמגיע לחלקו לפחות שווה פרוטה - אינה מקודשת, לפי שרצונה להתקדש בכל הסכום ולא בחציו, אלא אם כן פירש לה: "התקדשי לי במה שיש לי בו".

18 י. גֻזַל אֶת הָאִשָּׁה אוֹ גִּנֵּב מִמֶּנָּה אוֹ חֶמְסָה, וְחָזַר
19 וְקִדְּשָׁהּ בְּגֻזַל וּבְגִנְבָה וּבְחֶמְסָה שֶׁלָּהּ, וְאָמַר לָהּ: הָרִי
20 אֶת מִקְדָּשְׁתְּךָ בּוֹ - אִם קֵדָם בִּינֵיהֶן שְׁדוּכִין⁴², וְנִטְלָה
21 וְשִׁתְקָהּ - הָרִי זֶה מִקְדָּשְׁתְּךָ⁴³; וְאִם לֹא שִׁדָּךְ אוֹתָהּ
22 מַעֲוֹלִם⁴⁴, אֶף-עַל-פִּי שֶׁשִׁתְקָהּ שְׁנִטְלָהּ לָהּ דְּבָרִים אֵלוֹ
23 בְּתוֹרַת קִדּוּשִׁין - אֵינָה מִקְדָּשְׁתְּךָ⁴⁵; וְאִם אָמְרָה: הֵן⁴⁶
24 - הָרִי זֶה מִקְדָּשְׁתְּךָ.

(42) דברי שידול וריצוי להסכים להצעת נישואיו. ואפילו היו אלה לפני שגזל ממנה. (43) מתוך שנטלתו ושתקה סימן שמחלה לו וקבלתו לשם קידושין. (44) אפילו לפני הגזילה. (45) כי שלה לקחה, ולא לשם קידושין. (46) בשעת הקידושין.

25 יא. וְכֵן אִם נָתַן לָהּ פְּקֻדֹן, וְאָמַר לָהּ: כְּנָסִי פְּקֻדֹן

מתוך מהדורת וגשל עם רמב"ם לעם - מוסד הרב קוק

68) שאלת כלים וכדומה, שאינם ניתנים להוצאה, אלא חוזרים לבעליהם בעינם. (69) שלא גנב או אבד, כי אם אבד הרי זה כמו "מלווה" ואינה מקודשת.

יט. אמר לה: הרי את מקדשת לי בשכר שאדבר עליך⁷⁰ לשלטון⁷¹, ודבר עליה לשלטון, והניח השלטון ולא תבעה⁷² - אינה מקדשת, אלא אם נתן לה פרוטה משלו; שההנאה שבאה לה מדבריו הרי היא במלוה, והמקדש במלוה - אינה מקדשת.

(70) לטובתך. (71) מושל. (72) למשפט.

כ. הרי את מקדשת לי במלאכה זו שאעשה עמך⁷³, ועשה - אינה מקדשת, אלא אם פן נתן לה פרוטה משלו; לפי שהשכירות זוכה בה הפועל מתחלה ועד סוף, כל זמן שיעשה מקצת מן המלאכה זוכה במקצת מן השכר, ונמצא השכר כלו מלוה אצלה, והמקדש במלוה - אינה מקדשת.

(73) למענך, וכגון שנתנה לו זהב ואמרה לו: עשה לי ממנו נזמים וטבעות.

כא. האשה שאמרה: תן דינר לפלוני מתנה ואתקדש אני לך, ונתן, ואמר לה: הרי את מקדשת לי בהנאת מתנה זו שנתתי על פיך - הרי זו מקדשת. אף-על-פי שלא הגיע לה פלוס - הרי נהנית ברצונה שנעשה, ונהנה פלוני בגללה. וכן אם אמרה לו: תן דינר לפלוני מתנה ואתקדש לו, ונתן לו, וקדשה אותו פלוני ואמר לה: הרי את מקדשת לי בהנאת מתנה זו שקבלתי ברצונך - הרי זו מקדשת.

כב. אמר לה: הילך דינר זה במתנה והתקדשי לפלוני, וקדשה אותו פלוני ואמר לה: הרי את מקדשת לי בהנאה זו הבאה לך בגללי - הרי זו מקדשת, אף-על-פי שלא נתן לה המקדש פלוס. אמרה לו: הילך דינר זה מתנה ואתקדש לך, ולקחו, ואמר לה: הרי את מקדשת לי בהנאה זו שקבלתי ממך מתנה - אם אדם חשוב הוא, הרי זו מקדשת; שהנאה יש לה בהיותו נהנה ממנה, ובהנאה זו הקנת עצמה לו.

כג. האומר לאשה: התקדשי לי בדינר, והרי זה המשכון בידך עד שאתן הדינר - אינה מקדשת לו; לפי שלא הגיע הדינר לידיה, ולא המשכון נתן להיותו שלה. היה בידו משכון על חוב שיש לו אצל אחרים, וקדש בו אשה - אף-על-פי שאינו שלו, הרי זו מקדשת; לפי שבעל חוב יש לו מקצת קנין בגופו של משכון.

1 באותה המלוה, והחזיר לה המשכון - הרי זו מקדשת; שהרי היא נהנית במשכון מעתה, והרי הגיע הנאה לידיה.

60) בין שמשכנה בשעת ההלוואה, בין שלא בשעת ההלוואה, אלא כשהגיע זמן הפירעון תבע מעותיו ומשכנה על ידי בית דין.

4 טו. המקדש בהנאת מלוה - הרי זו מקדשת. כיצד? כגון שהלוה אותה עתה⁶¹ מאתים זוז, ואמר לה: הרי את מקדשת לי בהנאת זמן שארוי⁶² לך במלוה זו, שתהיה בידך כך וכך יום, ואיני תובעה ממך עד זמן פלוני - הרי זו מקדשת; שהרי יש לה הנאה מעתה להשתמש במלוה זו עד סוף זמן שקבע. ואסור לעשות כן, מפני שהיא כרבית⁶³. ופרשו רבותי בהנאת מלוה דברים שאין ראוי לשמען⁶⁴.

61) בשעת הקידושין. (62) שארחיב (כלומר שאאריך). (63) שבשכר המתנתו בגביית כספו מקדשה, אולם אין זו ריבית גמורה אלא "כריבית", שהרי כשנושא אשה נתחייב לה בעשרה דברים, נמצא שאין זו הנאה גמורה, והרי היא הערמת ריבית. והרב המאירי סובר, הואיל וההנאה מגעת לשניהם אין כאן ריבית גמורה. (64) הכוונה לרבנו יצחק אלפסי [=הרי"ף] המפרש: הנאת מלווה - כגון שהלווה לה מכבר, והגיע עכשיו זמן הפירעון, ואמר לה, התקדשי לי באותה הנאה שאסכים להאריך לך את זמן הפירעון עד יום פלוני. אולם רבינו דוחה פירושו הואיל ואינו נותן לה עכשיו כל כסף, אינה יכולה להתקדש כי הרווחת זמן הפירעון אינה עדיפה ממחילת המלווה גופא שכבר אמרנו שאינה מקודשת.

12 טז. אמר לה: הרי את מקדשת לי בפרוטה זו ובחוב שיש לי אצלך - הרי זו מקדשת. וכן אם אמר לה: במלוה שיש לי אצלך ובפרוטה זו - הרי זו מקדשת⁶⁵.

65) אף על פי שהקדים את דבר המלווה לנתינת הפרוטה אין זה נחשב כמקדש במלווה, הואיל ונתן לה פרוטה בשעת הקידושין - דעתה לפרוטה שהיא מקבלת כעת בזמן מעשה הקידושין.

16 יז. היה לו חוב ביד אחרים ואמר לה: הרי את מקדשת לי בחוב שיש לי ביד זה במעמד שלשתם⁶⁶ - הרי זו מקדשת⁶⁷.

66) הלווה (2) המקדש (3) המתקדשת. (67) ההלכה היא שעל ידי מעמד שלושות אפשר להקנות את החוב למקבל, ללא כל הקנאה נוספת.

19 יח. קדשה בפקדון שיש לו בידה או בשאלה⁶⁸ שהשאלה, אם היה הפקדון והשאלה פרוטה או שנה פרוטה באחד מהן קנים ברשותה⁶⁹ - הרי זו מקדשת.

יום ג' כ"ז תמוז ה'תשע"ה

פרק ששי

(1) כלל בו רבינו דיני תנאי וארבעה דברים הצריכים לו, המתנה על מה שכתוב בתורה, דין תנאי שבממון, דין "מעכשיו" ו"על מנת".

א. המקדש על, תנאי אם נתקיים התנאי - מקדשת, ואם לאו - אינה מקדשת. בין שיהיה התנאי מן האיש, בין שיהיה מן האשה. וכל תנאי שבעולם - בין בקדושין, בין בגרושין, בין במקח, בין במקמר, בין בשאר דיני ממון - צריך להיות בתנאי ארבעה דברים.

ב. ואלו הן הארבעה דברים של כל תנאי: שיהיה כפול, ושיהיה הן שלו קודם ללאו, ושיהיה התנאי קודם למעשה, ושיהיה התנאי דבר שאפשר לקיימו. ואם חסר התנאי אחד מהן - הרי התנאי בטל, וכאלו אין שם תנאי כלל; אלא תהיה זו מקדשת או מגרשת מיד, ויתקיים המקח או המתנה מיד, וכאלו לא התנה כלל, הואיל וחסר התנאי אחד מן הארבעה.

ג. כיצד? האומר לאשה: אם תתני לי מאתים וזו הרי את מקדשת לי בדינר זה, ואם לא תתני לי לא תהיי מקדשת, ואחר שהתנה תנאי זה נתן לה הדינר - הרי התנאי קיים, והרי זו מקדשת על תנאי; ואם נתנה לו מאתים וזו - תהיה מקדשת, ואם לא נתנה לו - אינה מקדשת.

ד. אבל אם אמר לה: הרי את מקדשת לי בדינר זה, ונתן הדינר בידה, והשלים התנאי ואמר: אם תתני לי מאתים וזו תהיי מקדשת, ואם לא תתני לי לא תהיי מקדשת - הרי התנאי בטל, מפני שהקדים המעשה ונתן בידה ואחר כך התנה. ואף-על-פי שהכל בתוך כדי דבור - הרי זו מקדשת מיד, ואינה צריכה לתן לו כלום.

ה. וכן אם אמר לה: אם תתני לי מאתים וזו הרי את מקדשת לי בדינר זה, ואחר כך נתן הדינר בידה - הרי התנאי בטל, מפני שלא כפל תנאו; שהרי לא אמר לה: ואם לא תתני לי לא תהיי מקדשת. והרי זו מקדשת מיד, ואינה צריכה לתן לו כלום.

ו. וכן אם אמר לה: אם לא תתני לי מאתים וזו לא תהיי מקדשת לי, ואם תתני לי מאתים וזו הרי את מקדשת לי בדינר זה, ואחר כך נתן הדינר בידה - הרי התנאי בטל, לפי שהקדים לאו לה. והרי זו מקדשת מיד, ואינה צריכה לתן לו כלום.

כד. האומר לאשה: הרי את מקדשת לי בדינר זה על מנת שתחזיריה לי - אינה מקדשת, בין החזירה בין לא החזירה; שאם לא החזירה - לא נתקיים התנאי, ואם החזירה - הרי לא נהנית ולא הגיע לידה כלום.

כה. נתן לה אגדה של הדס וכיוצא בה ואמר לה: הרי את מקדשת לי בזו, וקבלה אותו, אמרו לו: והלא אין בה שוה פרוטה, ואמר: תתקדש בארבעה זוזים המחבאים בתוך האגדה - אם אמרה 'הן' - הרי זו מקדשת, ואם שתקה - אינה מקדשת במעות אלו, שהשתקה שלאחר מתן מעות אינה מועלת כלום; ותהיה מקדשת בספק מפני האגדה, שמה שוה פרוטה במקום אחר.

כו. האומר לאשה: התקדשי לי בתמרה זו, התקדשי לי בזו, התקדשי לי בזו - אם יש באחת מהן שוה פרוטה - הרי זו מקדשת, ואם לאו - אינה מקדשת אלא מספק, שמה תשוה תמרה אחת פרוטה במקום אחר.

כז. אמר לה: התקדשי לי בזו ובזו ובזו - אם יש בכלם שוה פרוטה - מקדשת⁷⁴, ואם לאו - אינה מקדשת אלא מספק. היתה אוכלת ראשונה ראשונה אם יש באחרונה שוה פרוטה - מקדשת, ואם לאו - אינה מקדשת אלא מספק; שאומן תמרים שאכלה הרי הן כמלוה, והמקדש כמלוה - אינה מקדשת, ונמצא שאין הקדושין אלא בתמרה אחרונה.

(74) כיוון שלא הזכיר בכל אחת מהן - קידושין - נתכוון לקדשה בכולן כאחת. ולפיכך מצטרפות לשווה פרוטה.

כח. אמר לה: הרי את מקדשת לי באלו, אם יש בכלן שוה פרוטה - מקדשת; אף-על-פי שהיא אוכלת ראשונה ראשונה - שללה היא אוכלת, ומקדשת.

כט. האומר לאשה: הרי את מקדשת לי בכוס זה - אם היה מלא מים - הרי זו מקדשת בו ובמה שבתוכו, ואם היה מלא יין - הרי זו מקדשת בו ולא במה שבתוכו, ואם היה מלא שמן - הרי זו מקדשת במה שבתוכו ולא בו. לפיכך: אם לא היה בשמן שוה פרוטה - הרי זו מקדשת בספק, ואם היה בשמן שוה פרוטה - הרי זו מקדשת ודאי. ואין משגיחין על הכוס.

יב. אבל אם התנה עליה שיתן לי פלוני חצרו או
שישאי בתו לבני וכיוצא בזה - תנאו קים; שהרי
אפשר בידה לקימו, ותתן לפלוני ממון רב עד שיתן
לו חצרו ועד שישאי בתו לבנו, שהרי אין כאן
עברה. וכן כל כיוצא בזה.

יג. שים כל אלו הדברים של תנאים לנגד עיניך
תמיד, וכל מקום שאתה שומע: המקדש על תנאי
כך וכך, או הנותן גט על תנאי כך וכך, או המוכר
או הנותן על תנאי - תדע, שהתנאי יש בו ארבעה
דברים אלו שבארנו, כדי שלא נהיה צריכין לפרש
אותן בכל מקום, ואם חסר אחד מהן - אין כאן
תנאי.

יד. יש מקצת גאונים אחרונים שאמרו, שאין צריך
אדם לכפל תנאו אלא בגטין וקדושין בלבד, אבל
בדיני ממון - אינו צריך לכפל. ואין ראוי לסמוך על
דבר זה, שפילת התנאי עם שאר הארבעה דברים
מתנאי בני גד ובני ראובן למדו אותן חכמים: אם
יעברו בני גד וגו' ואם לא יעברו, ותנאי זה לא היה
לא בגטין ולא בקדושין. וכזה הורו גדולי הגאונים
הראשונים, וכן ראוי לעשות.

טו. המקדש על תנאי - כשיתקיים התנאי, תהיה
מקדשת משעה שנתקיים התנאי, לא משעה
שנתקדשה. כיצד? האומר לאשה: אם אתן לך
מאתים זוז בשנה זו הרי את מקדשת לי בדינר זה,
ואם לא אתן לך לא תהיי מקדשת, ונתן הדינר
לידה בניסן, ונתן לה המאתים זוז שהתנה עמה
באלול - הרי זו מקדשת מאלול. לפיכך, אם קדשה
אחר קדם שיתקיים התנאי של ראשון - הרי זו
מקדשת לשני. וכן הדין בגטין ובמזונות: בשעה
שיתקיים התנאי, הוא שיהיה גט או יתקיים המקח
או המתנה.

טז. במה דברים אמורים? בשהיה שם תנאי ולא
אמר 'מעכשיו'; אבל אם אמר לה: הרי את מקדשת
לי מעכשיו בדינר זה אם אתן לך מאתים זוז,
ולאחר זמן נתן לה מאתים זוז - הרי זו מקדשת
למפרע משעת הקדושין, אף-על-פי שלא נעשה
תנאו אלא לאחר זמן מרבה. לפיכך, אם קדשה
השני קדם שיעשה התנאי - אינה מקדשת. וכן הדין
בגטין ובמזון.

יז. כל האומר 'מעכשיו', לא יצטרך לכפל תנאו ולא
להקדים התנאי על המעשה, אלא אף-על-פי
שהקדים המעשה - תנאו קים. אבל צריך להתנות

ז. וכן אם אמר לה: אם תעלי לרקיע או תרדי
לתהום הרי את מקדשת לי בדינר זה, ואם לא תעלי
לרקיע ולא תרדי לתהום לא תהיי מקדשת, ואחר
כך נתן הדינר בידה - הרי התנאי בטל והרי היא
מקדשת מיד; שהדבר ידוע שאי אפשר לה לקים
תנאי זה, ואין זה אלא כמפליגה בדברים דרך שחוק
והתול.

ח. הרי שהתנה בדבר שאפשר לעשותו אלא
שהתורה אסרה אותו, כגון שאמר לאשה: אם
תאכלי חלב ודם הרי את מקדשת לי בדינר זה, ואם
לא תאכלי לא תהיי מקדשת; אם תאכלי בשר חזיר
הרי זה גטין, ואם לא תאכלי לא יהא גט; ואחר
שהתנה נתן הדינר או הגט בידה - הרי התנאי קים;
ואם עברה ואכלה - תהיה מקדשת או מגרשת, ואם
לא אכלה - אינה מקדשת ואינה מגרשת. ואין
אומרים בזה: הרי התנה על מה שכתוב בתורה,
שהרי בידה שלא תאכל ושלא תתקדש ולא תתגרש.

ט. ובמה אמרו חכמים: כל המתנה על מה שכתוב
בתורה - תנאו בטל, חוץ מדבר שבממון שתנאו
קים? כגון שקדש או גרש או נתן או מכר על תנאי,
שהוא רוצה בתנאו שיזכה עצמו בדבר שלא זכתה
לו תורה ומנעה ממנו, או יפטר עצמו בתנאו מדבר
שחיבה אותו בו התורה; שאומרים לו: תנאך בטל,
וכבר נהנימו מעשיך, ואין אתה נפטר מדבר
שחיבה אותך בו התורה, ולא תזכה בדבר שמנעה
אותך ממנו.

י. כיצד? כגון שקדש אשה על תנאי שאין לה עליו
שאר כסות ועונה; שאומרים לו: בכסות ושאר,
שהוא תנאי שבממון - תנאך קים, אבל בעונה -
תנאך בטל, שהתורה חיבה אותך בעונה, והרי זו
מקדשת, ואתה חייב בעונתה, ואין בידך לפטר
עצמך בתנאך. וכן כל כיוצא בזה. וכן המקדש יפת
תאר על תנאי שיתעמר בה - הרי זו מקדשת, ואין
לו להתעמר בה; שהרי התורה מנעה אותו
מלהשתעבד בה אחר שנבעלה, ולא מפני תנאו יזכה
בדבר שמנעה אותו תורה, אלא תנאו בטל. וכן כל
כיוצא בזה.

יא. התנה על האשה בשעת קדושין או בשעת
גרושין שתבעל לאביה ולאחיה או לבנה וכיוצא
בזה - הרי זה כמי שהתנה עליה שתעלה לרקיע או
שתרד לתהום, ותנאו בטל; שאין בידה שיעברו
אחרים ויבואו על הערוה, ונמצא שהתנה עמה
בדבר שאינו בידה לקימו. וכן כל כיוצא בזה.

שיעורי רמב"ם פרק אחד ליום - יום ד' כ"ח תמוז - ספר נשים - הלכות אישות קמה

מתוך מהדורת וגשל עם רמב"ם לעם - מוסד הרב קוק

34 שְׁאוּמֵר - הָרִי זֶה מְקַדֶּשֶׁת מִסְפֵּק, שְׁמָא יֵשׁ לֹא שָׁם,
35 וְהוּא מִתְכַּוֵּן לְקַלְקְלָהּ.

36 ד. הָרִי אֶת מְקַדֶּשֶׁת לִי בְּזָה עַל מִנַּת שְׁאֵרְאָף מֵאֵתִים
37 זֶה אוֹ בֵּית כּוֹר עֶפֶר - הָרִי זֶה מְקַדֶּשֶׁת, וְיִרְאָנָה.
38 הִרְאָה הַזֵּזִים בֵּיד אַחֲרִים, אוֹ שֶׁהִרְאָה בֵּית כּוֹר עֶפֶר
39 בְּשָׂדֶה אַחֲרִים - אֵינָה מְקַדֶּשֶׁת, עַד שִׁירְאָנָה מִשְׁלֹ.
40 לְקַח הַמַּעֲוֹת בְּהִלּוּאָה אוֹ בְּשִׁתְּפוּת, אוֹ שֶׁשָּׂכַר הַשָּׂדֶה
41 אוֹ לְקַחָהּ בְּאַרְיִסוֹת, וְהִרְאָה - אֵינָה מְקַדֶּשֶׁת, עַד
42 שִׁירְאָנָה מִשְׁלֹ; שְׁמִשְׁמַע 'שְׁאֵרְאָף' - שְׁאֵרְאָף מִשְׁלֹ
43 עֲצָמֵי דָבָר זֶה שְׁאֵמְרֵתִי לָךְ.

44 ה. הִיָּה לוֹ בֵּית כּוֹר עֶפֶר, וְהִיָּה בּוֹ נִקְעִים עֲמָקִים
45 עֲשָׂרָה טַפְחִים, אוֹ סָלְעִים גְּבוּהִים עֲשָׂרָה טַפְחִים,
46 אִם הָיוּ הַנִּקְעִים מִלֵּאִים מִים - הָרִי הֵן כְּסָלְעִים, וְאֵין
47 נִמְדָּדִין עֲמוֹ, מִפְּנֵי שְׁאֵינָן רְאוּיִין לְזִרְיעָה; וְאִם אֵינָן
48 מִלֵּאִין מִים - נִמְדָּדִין עֲמוֹ, מִפְּנֵי שֶׁהֵן רְאוּיִין
49 לְזִרְיעָה.

50 ו. הָאוּמֵר לֹאשָׁה: הָרִי אֶת מְקַדֶּשֶׁת לִי בְּזָה עַל מִנַּת
51 שְׁאֵין עֲלֶיךָ נְדָרִים, וְנִמְצָא עָלֶיהָ אֶחָד מִשְׁלֹשָׁה
52 נְדָרִים אֵלֶּי: שְׁלֹא תֹאכַל בָּשָׂר, אוֹ שְׁלֹא תִשְׁתֶּה יַיִן,
53 אוֹ שְׁלֹא תִתְקַשֵּׁט בְּמִינֵי צְבָעוֹנִין - אֵינָה מְקַדֶּשֶׁת.
54 נִמְצָא עָלֶיהָ נְדָר חוּץ מֵאלֹ, אֶת-עַל-פִּי שֶׁהוּא
55 אוֹמֵר: מִקְפִּיד אֲנִי אֲפֹלוֹ עַל זֶה - הָרִי זֶה מְקַדֶּשֶׁת.
56 וְאִם אָמַר לָהּ: עַל מִנַּת שְׁאֵין עֲלֶיךָ כָּל נְדָר - אֲפֹלוֹ
57 נִמְצָאָת שְׁנִדְרָה שְׁלֹא תֹאכַל חֲרוּבִין, אֵינָה מְקַדֶּשֶׁת.

58 ז. הָרִי אֶת מְקַדֶּשֶׁת לִי בְּזָה עַל מִנַּת שְׁאֵין בָּךְ מוּמִין,
59 וְנִמְצָא בָּהּ אֶחָד מִן הַמוּמִין הַפּוֹסְלִין בְּנָשִׁים - אֵינָה
60 מְקַדֶּשֶׁת. נִמְצָא בָּהּ מוֹם אַחֵר חוּץ מֵאוֹתָן הַמוּמִין,
61 אֶת-עַל-פִּי שְׁאֵמֵר: מִקְפִּיד אֲנִי אֲפֹלוֹ עַל זֶה - הָרִי
62 זֶה מְקַדֶּשֶׁת. וְכֵּן הֵן הַמוּמִין הַפּוֹסְלִין בְּנָשִׁים? כָּל
63 הַמוּמִין הַפּוֹסְלִין בְּפִהֶנּוּם פּוֹסְלִין בְּנָשִׁים. וְכֵּן לִכְלוֹת
64 בִּיאַת מְקַדֵּשׁ יִתְבָּאֲרוּ כָּל מוּמִין שֶׁל כְּהֻנָּה. וְיִוָּתֵר
65 עָלֶיהֶן בְּנָשִׁים: רֵיחַ רַע. וְזִיעָה. וְרֵיחַ הַפֶּה. וְקוֹל
66 עֵבֶה. וְדִדִּין גָּסִין מִחֲבֻרָתֶיהָ טַפַּח. וְטַפַּח בֵּין דָּד
67 לְדָד. וְנִשְׁכֵּית כָּלָב וְנִעֲשָׂה הַמָּקוֹם צִלְקָת. וְשׁוּמָא
68 שְׁעַל הַפְּדֻחָת - אֲפֹלוֹ הִתְהַ קִּטְנָה בְּיִוָּתֵר, וְאֲפֹלוֹ
69 קְרוּבָה לְשַׁעַר רֹאשָׁה, וְאֶת-עַל-פִּי שְׁאֵין בָּהּ שְׁעַר.
70 וְזֶה הִיא הַשׁוּמָא שֶׁיִּתְרָה אִשָּׁה עַל הַכְּהֻנָּה. אֲכָל אִם
71 הִתְהַ שׁוּמָא שֶׁיֵּשׁ בָּהּ שְׁעַר בְּשָׂר הַפְּנִים, אוֹ שׁוּמָא
72 גְּדוּלָּה כְּאִסָּר אֶת-עַל-פִּי שְׁאֵין בָּהּ שְׁעַר - הָרִי זֶה
73 מוֹם בֵּין כְּהֻנָּה בֵּין בְּנָשִׁים.

74 ח. הַמְקַדֵּשׁ אִשָּׁה סֵתָם, וְנִמְצָא עָלֶיהָ אֶחָד מִן
75 הַמוּמִין הַפּוֹסְלִין בְּנָשִׁים, אוֹ נִמְצָא עָלֶיהָ אֶחָד

1 בְּדָבָר שְׁאֵפְשָׁר לְקַיְמוֹ, וְאִם הִתְנַה בְּדָבָר שְׁאֵי אֵפְשָׁר
2 לְקַיְמוֹ - הָרִי זֶה כְּמִפְּלִיג בְּדָבָרִים, וְאֵין שָׁם תְּנָאִי. וְכָל
3 הָאוּמֵר 'עַל מִנַּת' - כְּאוּמֵר 'מַעֲכָשׁוּ', וְאֵינוֹ צָרִיךְ
4 לְכַפֵּל הַתְּנָאִי וְלֹא לְהַקְדִּימוֹ לַמַּעֲשֵׂה.

5 יח. בִּיעִיד? הָאוּמֵר לֹאשָׁה: הָרִי אֶת מְקַדֶּשֶׁת לִי עַל
6 מִנַּת שְׁתַּתְּנִי לִי מֵאֵתִים זֶה, הָרִי זֶה גָּטִיךְ עַל מִנַּת
7 שְׁתַּתְּנִי לִי מֵאֵתִים זֶה, הָרִי חֲצֵר זֶה נְתוּנָה לִיךְ
8 בְּמִתְנָה עַל מִנַּת שְׁתַּתְּנִי לִי מֵאֵתִים זֶה - הָרִי תְּנָאוֹ
9 קִיָּם, וְנִתְקַדֶּשֶׁה אוֹ נִתְגַּרְשָׁה וְזָכָתָה זֶה בְּחֲצֵר, וְהֵם
10 יִתְּנוּ הַמֵּאֵתִים זֶה; וְאִם לֹא נִתְּנוּ - לֹא תִהְיֶה זֶה
11 מְקַדֶּשֶׁת וְלֹא מְגֻרָשֶׁת וְלֹא תִזְכֶּה זֶה בְּחֲצֵר. וְאֶת-עַל-
12 פִּי שְׁלֹא כָּפַל תְּנָאוֹ, וְאֶת-עַל-פִּי שֶׁהִקְדִּים הַמַּעֲשֵׂה
13 לַתְּנָאִי וְנִתֵּן הַקְדוּשָׁין אוֹ הַגֵּט בְּיָדָהּ וְהַחֲזִיקָה זֶה
14 בְּחֲצֵר וְאַחֵר כָּךְ הַשְּׁלִים תְּנָאוֹ; שֶׁהִרְי כְּשִׁיתְּקִים
15 הַתְּנָאִי, תִּזְכֶּה זֶה בְּחֲצֵר וְנִתְקַדֵּשׁ זֶה וְנִתְגַּרֵּשׁ מִשְׁעָה
16 רִאשׁוֹנָה שְׂבָה נַעֲשָׂה הַמַּעֲשֵׂה כְּאִלּוּ לֹא הָיָה שָׁם
17 תְּנָאִי כָּלָל.

יום ד' כ"ח תמוז ה'תשע"ה

פרק שביעי

1) נכתבו בו המשך דיני תנאי: המקדש על מנת שירצה
אביו, שיש לו ממון, שאין עליה נדרים או מומין, מעכשיו
לאחר שלוש יום, המקדש חוץ מפלוני, המקדש אשתו
לאחר שיגרשנה, המקדש אשה שאסורה לו עכשיו
לכשתותר לו, או אשה שלא באה לעולם, דברים הצריכים
שומא, דין ודברים בינם בסכום כסף הקידושין, שלוח
ותנאי, חזרה בקידושין.

18 א. הָאוּמֵר לֹאשָׁה: הָרִי אֶת מְקַדֶּשֶׁת לִי עַל מִנַּת
19 שְׁרִיעָה אֲבִי: רָצָה הָאָב - מְקַדֶּשֶׁת; לֹא רָצָה, אוֹ
20 שְׁשִׁתָּק, אוֹ שְׁמַת קִדָּם שִׁישְׁמַע הַדָּבָר - אֵינָה
21 מְקַדֶּשֶׁת. עַל מִנַּת שְׁלֹא יִמְחָה אֲבִי: שְׁמַע וּמְחָה -
22 אֵינָה מְקַדֶּשֶׁת; לֹא מְחָה, אוֹ שְׁמַת - הָרִי זֶה מְקַדֶּשֶׁת.
23 מֵת הָבִן וְאַחֵר כָּךְ שְׁמַע הָאָב - מְלַמְדִּין הָאָב
24 שְׁיֵאמֵר: אֵינִי רוֹצֶה, כְּדִי שְׁלֹא יִהְיֶה קְדוּשָׁין וְלֹא תִפֹּל
25 לְפָנַי יָבָם.

26 ב. הָאוּמֵר לֹאשָׁה: הָרִי אֶת מְקַדֶּשֶׁת לִי בְּזָה עַל מִנַּת
27 שְׁיֵשׁ לִי מֵאֵתִים זֶה אוֹ בֵּית כּוֹר עֶפֶר: אִם יֵשׁ שָׁם
28 עֲדִים שְׁיֵשׁ לוֹ - הָרִי זֶה מְקַדֶּשֶׁת; וְאִם אֵין לוֹ - הָרִי
29 זֶה מְקַדֶּשֶׁת מִסְפֵּק, שְׁמָא יֵשׁ לוֹ, וְהוּא אוֹמֵר 'אֵין לִי'
30 כְּדִי לְקַלְקְלָהּ.

31 ג. הָרִי אֶת מְקַדֶּשֶׁת לִי בְּזָה עַל מִנַּת שְׁיֵשׁ לִי מֵאֵתִים
32 זֶה אוֹ בֵּית כּוֹר עֶפֶר בְּמָקוֹם פְּלוֹנִי, אִם יֵשׁ לוֹ בְּאוֹתוֹ
33 מָקוֹם - הָרִי זֶה מְקַדֶּשֶׁת; וְאִם אֵין לוֹ בְּאוֹתוֹ מָקוֹם

יד. הנותן שתי פרוטות לאשה ואמר לה: הרי את
מקדשת לי היום באת, ובאת לאחר שאגרשך -
הרי זו מקדשת, וכשיגרש אותה תהיה מקדשת, עד
שיגרש אותה פעם שנייה מן קדושי פרוטה שנייה.
אבל אם אמר לאשה: הרי את מקדשת לי בזה
לאחר שתגיר, לאחר שתתגררי, לאחר שאשתחרר,
לאחר שתשתחררי, לאחר שנימות בעליך, לאחר
שתמות אחותיך - אינה מקדשת, לפי שאינו יכול
עמה לקדשה.

טו. האומר ליבמה: הרי את מקדשת לי בזה לאחר
שיחליץ לך יבמך - הרי זו מקדשת; הואיל ואלו
קדשה עמה, היו קדושין תופסין בה מספק.

טז. האומר לחברו: אם ילדה אשתך נקבה הרי היא
מקדשת לי בזה - לא אמר כלום. ואם היתה אשת
חברו מעברת והפר העבר - הרי זו מקדשת. ויראה
לי, שצריך לחזר ולקדש אותה אחר שתלד על ידי
אביה, כדי שיכניס אותה בקדושין שאין בהן דפי.

יז. האומר לאשה: הרי את מקדשת לי במאה
דינרין, ונתן לה אפלו דינר אחד - הרי זו מקדשת
משלקחה הדינר. והוא, שישלים לה השאר. שזה
כמי שאמר: הרי את מקדשת לי בדינר זה על מנת
שאשלים לך מאה דינרים, שהיא מקדשת לו
מעכשיו. במה דברים אמורים? כשאמר לה 'במאה
דינרים' סתם; אבל אם פרש ואמר לה: הרי את
מקדשת לי במאה דינרין אלו, והתחיל למנות לתוך
ידה - אינה מקדשת עד שישלים [לה מאה], ואפלו
בדינר האחרון שניהם יכולים לחזר זה בזה. וכן אם
נמצא מנה חסר דינר, או נמצא מהן דינר נחשת -
אינה מקדשת. נמצא בהם דינר רע: אם יכולה
להוציאו על ידי הדחק - יחליפנו, ואם לאו - אינה
מקדשת.

יח. אמר לה: הרי את מקדשת לי בבגדים אלו שהן
שוין חמשים דינרים, והיו של משי וכיוצא בהן
שהאשה מתאוה להן: אם היו שוין חמשים - הרי
זו מקדשת משעת לקיחה, ואינן צריכין שוקא
בשוק ואחר כך תהיה מקדשת, כדי שתסמוך דעתה,
אלא הואיל והן שוין כמו שאמר לה - הרי זו
מקדשת משעה ראשונה; ואם אינן שוין - אינה
מקדשת.

יט. איש ואשה שהיו עסוקין בדברי ארוסין, הוא
אומר: במאה דינרים אקדש אותך, והיא אומרת:

משלשה נדרים - הרי זו מקדשת מספק. קדשה על
מנת שאין עליה נדרים, והיו עליה נדרים, והלכה
אצל חכם והתיר לה - הרי זו מקדשת.

כ. קדשה על מנת שאין בה מומין, והיו בה מומין,
והלכה אצל רופא ורפא אותה - אינה מקדשת. אבל
אם התנה האיש שאין עליו נדרים ושאין בו מומין,
והיו עליו נדרים והיו בו מומין, והלך אצל חכם
והתירו, אצל רופא ורפאו - הרי זו מקדשת; שאין
גנאי לאיש במומין שפבר נרפאו, והאשה אינה
מקפדת על זאת.

יא. האומר לאשה: הרי את מקדשת לי בזה על מנת
שאאתן לך מאתים וזו מכן ועד שלשים יום: אם
נתן לה בתוך שלשים יום - מקדשת, ואם עברו
שלשים יום ולא נתן לה - אינה מקדשת. הרי את
מקדשת לי בזוים אלו לאחר שלשים יום, אף-על-
פי שנתאכלו המעות בתוך שלשים יום - הרי זו
מקדשת לאחר שלשים יום. ואם חזר בו בתוך
השלשים או חזרה היא - אינה מקדשת.

יב. בא שני וקדשה בתוך שלשים יום - הרי זו
מקדשת לשני לעולם. לפי שבשעה שקדשה השני
לא היתה מקדשת, ותפסו בה קדושי שני, ונעשת
אשת איש; ולאחר השלשים יום, כשיבואו קדושי
ראשון, ימצאו אותה אשת איש, ונמצא הראשון
כמי שקדש אשת איש, שאין הקדושין תופסין בה.

יג. האומר לאשה: הרי את מקדשת לי מעכשיו
ולאחר שלשים יום בדינר זה, ובא אחר וקדשה
בתוך השלשים יום - הרי זו מקדשת מספק
לשניהם. לפיכך שניהם נותנין גט, בין בתוך
השלשים יום בין לאחר השלשים יום. הרי את
מקדשת לי מעכשיו ולאחר שלשים יום, ובא אחר
ואמר: הרי את מקדשת לי מעכשיו ולאחר עשרים
יום, ובא אחר ואמר: הרי את מקדשת לי מעכשיו
ולאחר עשרה ימים, אפלו הן מאה על הסדר הזה
- קדושי פלן תופסין בה, וצריכה גט מכל אחד
ואחד, מפני שהיא ספק מקדשת לכלן.

יד. האומר לאשה: הרי את מקדשת לי חוץ מכלוני,
כלומר, שלא תאסר עליו, אלא תהיה אשת איש על
כל העולם ולכלוני כפנויה - הרי זו מקדשת מספק.
אבל אם אמר לה: הרי את מקדשת לי על מנת
שתהיי מתרת לכלוני - הרי זו מקדשת, ותהיה
אסורה עליו כשאר העם, מפני שהתנה בדבר שאי
אפשר לקימו.

40 וּנְמָצָא עָנִי; עַל מְנַת שְׂבִיטִי קְרוֹב לְמִרְחֵץ, וְנִמְצָא
41 רְחוֹק; רְחוֹק, וְנִמְצָא קְרוֹב; עַל מְנַת שֵׁשׁ לִי שְׂפָחָה
42 אוּ בֵּת גּוֹדֶלֶת⁴ אוּ אוֹפֶה, וְאֵין לוֹ; עַל מְנַת שְׂאִין לוֹ,
43 וְיֵשׁ לוֹ; עַל מְנַת שֵׁשׁ לִי אִשָּׁה וּבָנִים, וְאֵין לוֹ; עַל
44 מְנַת שְׂאִין לִי, וְיֵשׁ לוֹ - בְּכָל אֶלּוֹ וּבְכָל הַדּוֹמָה לָהֶן.
45 אֵינָהּ מְקַדָּשֶׁת. וְכֵן הִיא שֶׁהִטְעֵנוּ.

(1) כולל המשך תנאים בקידושין ואם נתגלה שלא קיים התנאי. (2) כגון שהיה מכוסה ולא הכירה עד אחרי הקידושין. (3) כתוב ב"הגהות מיימוניות": אחד קידש בטבעת שהייתה נראית באותה שעה בפני עדי הקידושין שהיא של זהב וגם בעיני הצורף נראתה כן, ואחרי כן קרוב לחצי שנה נמצאת של נחושת - הרי זה דומה להתקדשי לי במנה ונמצא חסר דינר, או נמצא בו דינר נחושת שאינה מקודשת, ואף על פי שהמקדש עצמו לא אמר שהוא של זהב אלא העדים אמרוהו, אלא שלמעשה יש להחמיר לא להתירה בלי גט. ומטעם זה "נוהגין תחת החופה לשאול לעדים אם הטבעת שווה פרוטה, כדי שתדע הכלה שאינו מקדשה אלא בשווה פרוטה". (4) קולעת שערות. (5) כי לפעמים אם יש לו גודלת זהו חיסרון, כי הגודלת מתוך שהיא מצוייה בבתי שכינותיה תלך לספר עליה דברים שהם נגד רצונה. וכן הדין באופה שמצוייה אצל הרבה אנשים. (6) בין למעלה בין לחיסרון. כי אפילו בשבח אחרים אינה מרוצה, שאומרת: "מנעל הגדול ממידת רגלי איני חפצה בו".

46 ב. וּבְכֻלָּם, אֶף-עַל-פִּי שְׂאֵמְרָה: בְּלִבִּי הָיָה לְהַתְקַדֵּשׁ
47 לוֹ אֶף-עַל-פִּי שֶׁהִטְעֵנִי וְאֵין הַדָּבָר כְּמוֹ שְׂאֵמֶר, וְכֵן
48 אִם אָמַר הוּא: בְּלִבִּי הָיָה לְקַדָּשָׁה אֶף-עַל-פִּי
49 שֶׁהִטְעֵנִי - אֵינָהּ מְקַדָּשֶׁת, לְפִי שֶׁהַדְּבָרִים שֶׁבִּלְב
50 אֵינָם דְּבָרִים⁷.

(7) כי היה לה לפרש בפה בשעת הקידושין.

51 ג. הֲרִי אֶת מְקַדָּשֶׁת לִי עַל מְנַת שְׂאֵנִי בִּסָּם⁸, וְנִמְצָא
52 בִּסָּם וּבִרְסִי⁹; עַל מְנַת שְׂאֵנִי בֶן עִיר, וְנִמְצָא בֶן עִיר
53 וּבֶן כְּרֹךְ; עַל מְנַת שְׂשֻׁמִּי יוֹסֵף, וְנִמְצָא שְׂמוֹ יוֹסֵף
54 וְשִׁמְעוֹן - הֲרִי זֶה מְקַדָּשֶׁת. אָבָל אִם אָמַר לָהּ: עַל
55 מְנַת שְׂאִין שְׂמִי אֶלָּא יוֹסֵף, וְנִמְצָא שְׂמוֹ יוֹסֵף
56 וְשִׁמְעוֹן; שְׂאֵנִי אֶלָּא בִּסָּם, וְנִמְצָא בִּסָּם וּבִרְסִי;
57 שְׂאֵנִי אֶלָּא בֶן עִיר, וְנִמְצָא בֶן כְּרֹךְ וּבֶן עִיר - אֵינָהּ
58 מְקַדָּשֶׁת.

(8) מוכר בשמים. (9) מעבד עורות וריחו רע.

59 ד. הָאוֹמֵר לְאִשָּׁה: הֲרִי אֶת מְקַדָּשֶׁת לִי עַל מְנַת שְׂאֵנִי
60 יוֹדֵעַ לְקִרְוֹת, צָרִיף שִׁיקְרָא הַתּוֹרָה וְיִתְרָגַם אוֹתָהּ
61 תְּרָגוּם אֲנָקְלוֹס הַגֵּר. וְאִם אָמַר לָהּ: עַל מְנַת שְׂאֵנִי
62 קוֹרָא, צָרִיף לְהִיּוֹת יוֹדֵעַ לְקִרְוֹת תּוֹרָה נְבִיאִים
63 וּכְתוּבִים בְּדִקְדּוּק יָפֶה. עַל מְנַת שְׂאֵנִי יוֹדֵעַ לִשְׁנוֹת,
64 צָרִיף לְהִיּוֹת יוֹדֵעַ לְקִרְוֹת הַמִּשְׁנָה. וְאִם אָמַר: עַל
65 מְנַת שְׂאֵנִי תַנְאָה, צָרִיף לְהִיּוֹת יוֹדֵעַ לְקִרְוֹת הַמִּשְׁנָה
66 וְסִפְרָא¹⁰ וְסִפְרִי¹¹ וְתוֹסֵפְתָא¹² שֶׁל רַבִּי חֵזְקִיָּה¹³.

1 אֵינִי מְתַקְדָּשֶׁת לָךְ אֶלָּא בְּמֵאֲתִים, וְהֵלֶךְ זֶה לְבֵיתוֹ
2 וְזֶה לְבֵיתָהּ, וְאַחֵר כֶּף תִּבְעֵנוּ זֶה אֶת זֶה וְקִדְּשׁוּ סָתָם:
3 אִם הָאִישׁ תִּבְעֵ אֶת הָאִשָּׁה - יַעֲשׂוּ דְבָרֵי הָאִשָּׁה, וְאִם
4 הָאִשָּׁה תִּבְעֵ אֶת הָאִישׁ - יַעֲשׂוּ דְבָרֵי הָאִישׁ.

5 ב. הַעוֹשֶׂה שְׁלִיחַ לְקַדֵּשׁ לוֹ אִשָּׁה, וְהֵלֶךְ הַשְּׁלִיחַ
6 וְקִדְּשָׁה עַל תְּנַאי - אֵינָהּ מְקַדָּשֶׁת. וְכֵן אִם אָמַר לוֹ
7 לְקַדְּשָׁה עַל תְּנַאי, וְהֵלֶךְ וְקִדְּשָׁה סָתָם, אוּ עַל תְּנַאי
8 אַחֵר, אוּ שֶׁשָּׁנָה אֶת הַתְּנַאי - אֵינָהּ מְקַדָּשֶׁת.

9 ב.א. אָמַר לוֹ: קַדְּשָׁה לִי בְּמָקוֹם פְּלוֹנִי, וְהֵלֶךְ וְקִדְּשָׁה
10 בְּמָקוֹם אַחֵר - אֵינָהּ מְקַדָּשֶׁת. קַדְּשָׁה לִי וְהָרִי הִיא
11 בְּמָקוֹם פְּלוֹנִי, וְהֵלֶךְ וְקִדְּשָׁה בְּמָקוֹם אַחֵר - הָרִי זֶה
12 מְקַדָּשֶׁת, מִפְּנֵי שֶׁמֶרְאָה מָקוֹם הוּא לוֹ. וְכֵן הִיא
13 שְׂאֵמְרָה לְשִׁלּוּחָהּ: קָבַל לִי קְדוּשִׁי בְּמָקוֹם פְּלוֹנִי,
14 וְקָבַלְם לָהּ בְּמָקוֹם אַחֵר - אֵינָהּ מְקַדָּשֶׁת. הָרִי הַבָּעַל
15 בְּמָקוֹם פְּלוֹנִי, וְקָבַל לָהּ בְּמָקוֹם אַחֵר - הָרִי זֶה
16 מְקַדָּשֶׁת, מִפְּנֵי שֶׁמֶרְאָה מָקוֹם הִיא לוֹ.

17 ב.ב. הַמְקַדֵּשׁ אֶת הָאִשָּׁה וְחִזְרוּ בוֹ מִיד הוּא אוּ הִיא,
18 אֶף-עַל-פִּי שֶׁחִזְרוּ בְּתוֹךְ כְּדֵי דְבוּר - אֵין חִזְרָתָם
19 בָּלִים, וְהָרִי הִיא מְקַדָּשֶׁת.

20 ב.ג. הַמְקַדֵּשׁ עַל תְּנַאי, וְחִזְרוּ אַחֵר בְּמָה יָמִים וּבִטֹּל
21 הַתְּנַאי, אֶף-עַל-פִּי שֶׁבִטְלוּ בֵּינוּ לְבֵינָהּ שְׁלֹא בִּפְנֵי
22 עֵדִים - בִּטֹּל הַתְּנַאי, וְהָרִי הִיא מְקַדָּשֶׁת סָתָם. וְכֵן
23 אִם הָיָה הַתְּנַאי מִן הָאִשָּׁה, וּבִטְלָה אוֹתוֹ אַחֵר כֶּף
24 בֵּינָהּ וּבֵינוּ - בִּטֹּל הַתְּנַאי. לְפִיכָךְ, הַמְקַדֵּשׁ עַל תְּנַאי,
25 וְכִנְס סָתָם אוּ בָעַל סָתָם - הָרִי זֶה צָרִיכָה גֵט,
26 אֶף-עַל-פִּי שֶׁלֹּא נִתְקַיֵּם הַתְּנַאי; שְׂמָא בִּטֹּל הַתְּנַאי
27 כְּשֶׁבָעַל אוּ כְּשֶׁכִּנְס. וְכֵן הַמְקַדֵּשׁ בְּפָחוֹת מִשְׁוֶה
28 פְּרוּטָה אוּ בְּמִלּוֹה, וְחִזְרוּ וּבָעַל סָתָם בִּפְנֵי עֵדִים -
29 צָרִיכָה גֵט; שֶׁעַל בְּעִילָה זֶה סָמךְ, וְלֹא עַל אוֹתָן
30 הַקִּדּוּשִׁין הַפְּסוּלִין. חִזְקָה הִיא, שְׂאִין אָדָם מִיִּשְׂרָאֵל
31 הַכְּשָׁרִים עוֹשֶׂה בְּעִילָתוֹ בְּעִילַת זְנוּת, וְהָרִי בִּידוֹ עֵתָה
32 לַעֲשׂוֹתָהּ בְּעִילַת מִצְוָה.

יום ה' כ"ט תמוז ה'תשע"ה

פרק שמיני

33 א. הָאוֹמֵר לְאִשָּׁה: הֲרִי אֶת מְקַדָּשֶׁת לִי בְּכוֹס זֶה שֶׁל
34 יִין, וְנִמְצָא שֶׁל דְּבַשׁ; שֶׁל דְּבַשׁ, וְנִמְצָא שֶׁל יִין²;
35 בְּדִינָר זֶה שֶׁל כֶּסֶף, וְנִמְצָא שֶׁל זָהָב; שֶׁל זָהָב, וְנִמְצָא
36 שֶׁל כֶּסֶף³; עַל מְנַת שְׂאֵנִי כֶהֱן, וְנִמְצָא לוֹ; לוֹי,
37 וְנִמְצָא כֶהֱן; נָתִין, וְנִמְצָא מְמֹזֵר; מְמֹזֵר, וְנִמְצָא
38 נָתִין; בֶּן עִיר, וְנִמְצָא בֶן כְּרֹךְ; בֶּן כְּרֹךְ, וְנִמְצָא בֶן
39 עִיר; עַל מְנַת שְׂאֵנִי עָנִי, וְנִמְצָא עָשִׁיר; עָשִׁיר,

מתוך מהדורת וגשל עם רמב"ם לעם - מוסד הרב קוק

(10) תורת כהנים, וחיברו רב. (11) מדרשי הלכה לספרים: במדבר ודברים. (12) תוספת למשנה לבאר ענייניה השנויים בלשון קצרה. (13) שהיא מוסמכת ביותר.

בדרך, קדש אחת מבנותיו סתם, נאמנות האב על בתו בקידושין, האומר לאשה קדשתך והיא כופרת, ושליח שקדש האשה לעצמו, ביטול השליחות, קול בקידושין, והכחשות בהם.

א. המקדש שתי נשים, שאסור לשא שתייהן משום ערוה, פאחת - אינן מקדשות. כיצד? כגון שקדש אשה ובתה או שתי אחיות פאחת - אין אחת מהן מקדשת.

ב. קדש נשים רבות פאחת, ואמר: הרי פלגם מקדשות לי, והיו בהן שתי אחיות או אשה ובתה וכיוצא בהן - אין אחת מפלגן מקדשת. ואם אמר להן: הראויה מכם לי לביאה מקדשת לי - הרי פלגן מקדשות לו, חוץ מאחיות או אשה ובתה וכיוצא בהן. וכן אם אמר להן: הרי פלגם מקדשות לי, והיתה בהן שפחה או עכו"ם או אשה אחת ערוה, כגון אשת איש או בתו או אחותו וכיוצא בהן - אין אחת מפלגן מקדשת. ואם אמר: הראויה מכם לי לביאה תהיה מקדשת לי - הרי פלגן מקדשות לו, חוץ מאותה אשה שאין קדושין תופסין בה.

ג. אמר לשתי אחיות: הרי אחת מכם מקדשת לי בזה, ונתן להן פרוטה או שקבלתה אחת על יד חברתה; וכן האומר לאב: אחת מבנותיך מקדשת לי, וקבל האב קדושיה - פלגן צריכות גט ממנו, ואסור לו לבוא על אחת מהן, מפני שהקדושין תופסין בהן אף-על-פי שאי אפשר לבוא על אחת מהן.

ד. העושה שליח לקדש לו אשה פלונית, והלף וקדשה לו, וקדש המשלח בעצמו לאמה או לבתה או לאחותה, ואין ידוע אי זו מהן נתקדשה ראשונה - שתייהן צריכות גט, ואסורות עליו. וכן אשה שעשתה שליח לקדשה, והלף וקדשה, והלכה וקדשה היא עצמה לאחר, ואין ידוע אי זו מהן קודם - שניהן נותנין לה גט. ואם רצו, אחד נותן גט ואחד כונס.

ה. כמה דברים אמורים? ברחוקין; אבל אם קדשה השליח לאב, וקדשה היא עצמה לבן או לאח וכיוצא בהן - שניהם נותנין גט, והיא אסורה לשניהם.

ו. האומר לשלוחו: צא וקדש לי אשה, ומת השליח, ואינו יודע אם קדש אם לא קדש לו אשה - הרי זה בחזקת שקדש, שחזקת שליח לעשות

ה. על מנת שאני תלמיד - אין אומרים: כגון עזאי וכן זומא, אלא כל ששואלין אותו דבר אחד בתלמודו ואומרו; ואפלו בהלכות החג, שמלמדין אותן ברבים מדברים הקלים סמוך לחג, כדי שיהיו כל העם בקיאים בהן. על מנת שאני חכם - אין אומרים: פרבי עקיבא וחבריו, אלא כל ששואלין אותו בכל מקום דבר חכמה¹⁴ ואומר. על מנת שאני גבור - אין אומרים: פאבגר בן גר¹⁵ וכיוצא¹⁶, אלא כל שחבריו מתיראים ממנו מפני גבורתו. על מנת שאני עשיר - אין אומרים: [פרבי אלעזר בן חרסום¹⁷] ופרבי אלעזר בן עזריה¹⁸, אלא כל שבני עירו מכבדין אותו מפני עשרו. על מנת שאני צדיק - אפלו רשע גמור, הרי זו מקדשת מספק, שמא הרהר תשובה בלבד¹⁹. על מנת שאני רשע - אפלו צדיק גמור, הרי זו מקדשת מספק, שמא הרהר בעבודת כוכבים ומזלות בלבד; שעון עבודת כוכבים ומזלות גדול הוא, ומשיהרהר לעבד בלבד נעשה רשע, שנאמר: פן יפתה לבבכם, וכתוב: למען תפוש את בית ישראל בלבם.

(14) דבר התלוי בסברא. (15) שר צבא של שאול המלך. (16) בן צרויה, שר צבא של דוד המלך. (17) היה עשיר גדול ואביו הניח לו אלף עיירות ביבשה וכנגדן אלף ספינות בים. (18) אף הוא היה עשיר גדול והיה מפריש מעשר מעדרו שנים עשר אלף עגל בכל שנה ושנה. (19) ובכל זאת, המקדש בפסולי עדים [=רשעים] אינה מקודשת ואין חוששים שמא הרהרו תשובה בליבם, כי רק כאן שאומר בפירוש לפנינו: "על מנת שאני צדיק", יש לחוש שמא הרהר בליבו, אבל כאשר אין העדים אומרים כלום למה נחוש להם.

ו. המקדש את האשה, ואמר: הייתי סבור שהיא פהנת, והרי היא לוייה; לוייה, והרי היא פהנת; ענייה, והרי היא עשירה; עשירה, והרי היא ענייה - הרי זו מקדשת, מפני שלא הטעתה²⁰. וכן היא שאמרה: סבורה הייתי שהוא פהן, והרי הוא לוי; לוי, והרי הוא פהן; עשיר, והרי הוא עני; עני, והרי הוא עשיר - הרי זו מקדשת, מפני שלא הטעה אותה.

(20) אלא הוא הטעה את עצמו ודברים שבלב אינם דברים.

יום ו' א' מנחם-אב ה'תשע"ה

פרק תשיעי

(1) נתבארו בו דין קדושין שלא נמסרו לביאה, שליח שמת

קדשתיה - הרי זו אסורה לעולם על כל אדם, עד
שיאמר האב: נודע לי שלפלוני קדשתיה, ותהיה
צריכה ממנו גט בלבד. ואף-על-פי שנודע לו אחר
שבגרה.

יב. אמר האב: איני יודע למי קדשתיה, ובא אחד
ואמר: אני הוא שקדשתיה - נאמן אף לבנס, ואינו
צריך קדושין אחרים.

יג. באו שנים, זה אומר: אני קדשתיה, וזה אומר:
אני קדשתיה - שניהן נותנין גט. ואם רצו, אחד
נותן גט ואחד בונס. פנסה, ואחר כך בא אחר
ואמר: אני הוא שקדשתיה - אינו נאמן, ואינו
אוסרה על בעלה.

יד. האשה שאמרה: נתקדשתי ואיני יודעת למי
נתקדשתי, ובא אחד ואמר: אני הוא שקדשתיך -
נאמן לתן גט, ותהיה מתרת לכל אדם חוץ ממנו;
אבל אינו נאמן לבנס, שמא יצרו תקפו והיא תגיל
לו כדי להתירה.

טו. האומר לאשה: קדשתיך, והיא אומרת: לא
קדשתי - היא אסורה בקרובותיה, והיא מתרת
בקרוביו. קדשתי, והוא אומר: לא קדשתיך - הוא
מתר בקרובותיה, והיא אסורה בקרוביו. קדשתיך,
והיא אומרת: לא קדשתי אלא בתי - הוא אסור
בקרובות גדולה, וגדולה מתרת בקרוביו; ומת
בקרובות הבת, והבת מתרת בקרוביו. קדשתי את
בתך, והיא אומרת: לא קדשתי אלא אותי - הוא
אסור בקרובות הבת, והבת מתרת בקרוביו; ומת
בקרובות האם, והאם אסורה על קרוביו.

טז. וכל אלו שטוענין הקדושין, בשטען הטוען
שהיו שם קדושין בפני עדים והלכו למדינה אחרת
או מתו; אבל אם הודו שהיו הקדושין בלא עדים
- אין כאן קדושין, כמו שבארנו. וכל מקום שתאמר
אשה לאיש: קדשתי, והוא אומר: לא קדשתיך -
מבקשים ממנו שיתכתב לה גט להתירה לשאר העם,
שאין לו בזה הפסד. ואם נתן לה גט מעצמו -
בופין אותו לתן כתובה.

יז. העושה שליח לקדש לו אשה, והלך וקדשה
לעצמו - הרי זו מקדשת לשליח. ואסור לעשות כן.
וכל העושה דבר זה וכיוצא בו בשאר דברי מקח
וממכר - נקרא רשע.

יח. העושה שליח לקדש לו אשה, והלך וקדשה,
השליח אומר: לעצמי קדשתיה, והאשה אומרת:

שליחותו. והואיל ואין נדע אי זו אשה קדש לו -
הרי זה אסור בכל אשה שיש לה קרובות שהן ערוה
עמה, כגון אשה שיש לה בת או אם או אחות
וכיוצא בהן; שאם תאמר ישא זו, שמא אמה קדש
לו שלוחו או אחותה או בתה. ומתברר באשה שאין
לה קרובות כגון אלו. היתה לה קרובה, כגון אם
או אחות וכיוצא בהן, והיתה הקרובה אשת איש
בשעה שעשה הוא שליח, אף-על-פי שנתגרשה
קדם שנימות השליח - הרי זה מתר בה; ואין
אומרים: שמא קדש השליח את קרובתה אחר
שנתגרשה, מפני שלא היתה ראויה בשעה שעשה
השליח, ואין אדם עושה שליח לקדש לו אלא אשה
שיכול הוא לקדשה בשעת השליחות.

ז. מי שהיו לו חמשה בנים, ועשו כלן שליח את
אביהם לקדש להם אשה, ואמר אבי הבנים לאיש
שיש לו חמש בנות: אחת מבנותיך מקדשת לאחד
מבני, וקבל האב הקדושין - כל אחת מהן צריכה
חמשה גטין מכל האחין, הואיל וכלן נתנו רשות
לאב לקדש להן אשה. מת אחד מהם - כל אחת
מהן צריכה ארבעה גטין, וחסרה מאחד מהם.

ח. האב שהיתה לו בת קטנה או נערה, שהיא
ברשותו, ובת בוגרת, ונתנה לו הבוגרת רשות
לקדשה, וקדש בתו סתם לאחד - אין הבוגרת
בכלל, עד שיפרש ויאמר: בתי הבוגרת שעשת אותי
שליח. לפיכך אין הבוגרת מקדשת (ואחותה)
מקדשת.

ט. מי שיש לו שתי פתי בנות משתי נשים, וכלן
ברשותו, וקדש אחת מהן, ובשעת הקדושין אמר
לבעל: קדשתי לך את בתי הגדולה, אף-על-פי שיש
לומר: שמא גדולה שבגדולות קדש לו או גדולה
שבקטנות, או קטנה שבגדולות שהיא גדולה מן
הגדולה שבקטנות - הרי כלן מתרות חוץ מן
הגדולה שבגדולות, שהיא לבדה המקדשת. וכן אם
קדש בתו הקטנה, אף-על-פי שיש לומר: שמא
קטנה שבקטנות או קטנה שבגדולות, או גדולה
שבקטנות שהיא קטנה מן הקטנה שבגדולות - הרי
כלן מתרות חוץ מן הקטנה שבקטנות, והיא לבדה
המקדשת. שמשמע בתו הגדולה - שאין בבנותיו
גדולה ממנה, ומשמע בתו הקטנה - שאין בהן
קטנה ממנה.

י. נאמן האב לומר על בתו קדם שתבגר שהיא
מקדשת, ואוסרה על הכל.

יא. האב שאמר: קדשתי את בתי ואיני יודע למי

42 וסומכין על דבריה, הואיל ואין שם ראיה ברורה
43 ולא קול חזק.

44 כד. יצא עליה קול שנתקדשה לפלוני, ולאחר ימים
45 אמרו אמתלא, אם נראין הדברים לבית דין שהוא
46 פן - סומכין על האמתלא, ולא תחזק מקדשת; ואם
47 לאו - הואיל ולא נשמעה האמתלא בעת שנשמעו
48 הקדושין, אין חוששין לאמתלא.

49 כח. מעשה באחת, שניצא עליה קול שנתקדשה
50 לבנו של פלוני, ולאחר זמן שאלו לאביו ואמר: על
51 תנאי פך נתקדשה לו ולא נתקם התנאי. ולא סמכו
52 חכמים על דבריו, אלא אמרו: הרי זו ספק מקדשת,
53 ובאלו אין שם אמתלא.

54 כו. יצא עליה קול שהיא מקדשת לפלוני, ובא שני
55 וקדשה בפנינו - בודקין על קדושי ראשון שהן
56 בקול: אם באו עדים בראיה ברורה שהיא מקדשת
57 לראשון - אין קדושי שני כלום; ואם לאו - מגרש
58 ראשון שקדושיו בקול, ונושא השני שקדושיו
59 ודאי. ואם גרש השני - לא יכנס הראשון, שמה
60 יאמרו: החזיר גרושתו מן הארוסין אחר שנתארסה
61 לאחר.

62 כז. יצא עליה קול שהיא מקדשת לפלוני, ויצא קול
63 אחר כמותו שהיא מקדשת לאחר - אחד כותב גט
64 ואחד כונס, בין ראשון בין אחרון.

65 כח. מקום שנהגו לשלח סבלונות לארוסה אחר
66 שתתארס, ובאו עדים שראו סבלונות שהובלו לה -
67 חוששין לה שמה נתקדשה, וצריכה גט מספק,
68 אף-על-פי שרב אנשי העיר אין משלחין סבלונות
69 אלא קדם הארוסין. ומקום שנהגו פלן לשלח
70 סבלונות בתחלה ואחר כך מקדשין, וראו סבלונות
71 - אין חוששין לה.

72 כט. החזק שטר כתבתה: אם דרך מקצת אנשי
73 המקום שמקדשין ואחר כך כותבין - חוששין לה;
74 ואף-על-פי שאין שם סופר, אין אומרים: שמה
75 מפני הסופר שמצא הקדים וכתב; ואם דרך כל
76 אנשי המקום שכותבין הכתבה קדם הקדושין - אין
77 חוששין לה.

78 ל. שנים אומרים: ראינוה שנתקדשה ביום פלוני,
79 ושנים אומרים: לא ראינוה - אף-על-פי שכלם
80 שכנים בחצר אחת, הרי זו מקדשת; שאין [טענת]
81 'לא ראינוה' ראיה, שדרך העם לקדש בצנעה.

1 לראשון ששלחו נתקדשתי - אם לא עשה השליח
2 בעדים - הרי השליח אסור בקרובותיה, והיא מתרת
3 בקרוביו; והאשה אסורה בקרובי המשלח, והמשלח
4 מתר בקרובותיה; ואם החזק השליח בעדים - הרי
5 זו מקדשת לראשון.

6 יט. אמרה: איני יודעת למי נתקדשתי, אם לשולח
7 או לשלוחו: אם לא החזק השליח בעדים - הרי זו
8 מקדשת לשני, ואם החזק שהוא שלוחו - שניהן
9 נותנין גט; ואם רצו, אחד נותן גט ואחד כונס.

10 ב. האשה שעשתה שליח לקדשה, והלך וקדשה,
11 ובעת הליכתו בטלה השליחות וחזרה בה, ואין ידוע
12 אם קדם שקבל לה הקדושין חזרה או אחר
13 הקדושין - הרי זו מקדשת מספק. וכן האיש שעשה
14 שליח וחזר בו.

15 כא. המקדש אחת מחמש נשים ואינו יודע אי זו
16 מהן קדש, וכל אחת ואחת אומרת: אותי קדש -
17 אסור בקרובות פלן, ונותן גט לכל אחת ואחת,
18 ומניח כתבה אחת ביניהן ומסתלק. ואם קדש
19 בביאה - קנסו אותו חכמים, שיתן כתבה לכל אחת
20 ואחת. והדבר ידוע שכתבה שכתב לאחת מהן
21 אבדה, וכל אחת ואחת אומרת: אני היא שקדשתני
22 וכתבת לי כתבה ואבדה כתבתי.

23 כב. האשה שניצא עליה קול שהיא מקדשת לפלוני
24 - הרי זו כחזקת מקדשת, אף-על-פי שאין שם ראיה
25 ברורה. וכל קול שלא החזק בבית דין, אין חוששין
26 לו. וביצד הוא הקול שתחזק זו בו שהיא מקדשת?
27 כגון שפאו שנים והעירו, שראו הנרות דולקות,
28 ומטות מצעות, ובני אדם נכנסין ויוצאין, ונשים
29 שמחות לה ואומרות: נתקדשה פלונית היום. שמעו
30 אותן אומרות: פלונית תתקדש היום - אין חוששין
31 לה, שמה נודמנו לקדש ולא נתקדשה, עד שישמעו
32 שנתקדשה. וכן אם פאו שנים ואמרו: ראינו כמו
33 שמחת ארוסין, ושמענו קול הברה, ושמענו מפלוני
34 ששמע מפלוני שנתקדשה פלונית בפני פלוני
35 ופלוני, והלכו להם העדים למדינה אחרת או מתו
36 - הרי זה קול שמחזיק אותה מקדשת.

37 כג. כמה דברים אמורים? שלא היתה שם אמתלא;
38 אכל אם היתה שם אמתלא, ושמעו האמתלא
39 כששמעו שנתקדשה - לא החזקה מקדשת. כיצד
40 היא האמתלא? פלונית נתקדשה על תנאי, או
41 קדושי ספק - לא החזקה, אלא שואלין אותה,

שיעורי רמב"ם פרק אחד ליום - יום ש"ק ב' מנחם-אב - ספר נשים - הלכות אישות קנא

מתוך מהדורת וגשל עם רמב"ם לעם - מוסד הרב קוק

37 בקבוץ בניה לתוכה בשמחה. ברוך אתה יי, משמח
38 ציון בבניה. שמח תשמח רעים האהובים, בשמחה
39 יצירך בגן עדן מקדם. ברוך אתה יי, משמח חתן
40 וכלה. ברוך אתה יי אלהינו מלך העולם, אשר ברא
41 ששון ושמחה, חתן וכלה, גילה רנה דיצה וחדוה,
42 אהבה אחוה שלום ורעות. מהרה יי אלהינו ישמע
43 בערי יהודה ובחוצות ירושלים קול ששון קול
44 שמחה קול חתן וקול כלה, קול מצהלות חתנים
45 מחפתם ונערים ממשחת מנגינתם. ברוך אתה יי,
46 משמח החתן עם הכלה.

47 ד. ואם יהיה שם יין - מביא כוס של יין, ומברך
48 על היין תחלה, ומסדר את כלן על הכוס, ונמצא
49 מברך שבע ברכות. ויש מקומות, שנהגו להביא
50 הדס עם היין, ומברך על ההדס אחר היין, ואחר
51 כך מברך השש.

52 ה. ואין מברכין ברפת חתנים אלא בעשרה גדולים
53 ובני חורין, וחתן מן המנגן.

54 ו. המארג את האשה וברך ברפת חתנים ולא נתיחד
55 עמה בביתו - עדין ארוסה היא; שאין ברפת חתנים
56 עושה הנשואין, אלא כניסה לחפה. ארס וכנס
57 לחפה ולא ברח ברפת חתנים - הרי זו נשואה
58 גמורה, וחוזר ומברך אפלו אחר כמה ימים. ולא
59 תנשא נדה עד שתטהר, ואין מברכין לה ברפת
60 חתנים עד שתטהר. ואם עבר ונשא וברך - אינו
61 חוזר ומברך.

62 ז. וצריך לכתב כתבה קדם כניסה לחפה, ואחר כך
63 יהיה מתר באשתו. והחתן נותן שכר הסופר. וכמה
64 הוא כותב לה? אם היתה בתולה - אין כותבין לה
65 פחות ממאתים דינרים; ואם בעולה - אין כותבין
66 לה פחות ממאה דינרים. וזה הוא הנקרא עקר
67 כתבה. ואם רצה להוסיף לה, אפלו כבר זהב -
68 מוסיף. ודין התוספת ודין העקר אחד הוא לרב
69 הדברים. לפיכך, כל מקום שנאמר בו כתבה סתם,
70 הוא העקר והתוספת כאחד. וחכמים הם שתקנו
71 כתבה לאשה, כדי שלא תהיה קלה בעיניו
72 להוציאה.

73 ח. דינרים אלו לא תקנו אותם מן הכסף הטהור,
74 אלא ממטבע שהיה באותן הימים, שהיה שבעה
75 חלקים נחשת ואחד כסף, עד שיהיה בסלע חצי זוז
76 כסף. ונמצא מאתים דינרים של בתולה - חמשה
77 ועשרים זוזין של כסף טהור, ומאה דינרים של
78 בעולה - שנים עשר זוזים ומחצה. ומשקל כל זוז

1 לא. אמר עד אחד: מקדשת היא זו, והיא אומרת:
2 לא נתקדשתי - הרי זו מתרת. אחד אומר: מקדשת,
3 ואחד אומר: אינה מקדשת - לא תנשא; ואם נשאת
4 - לא תצא, שהרי היא אומרת: לא נתקדשתי.
5 אמרה: מקדשת אני, ולאחר זמן עמדה וקדשה
6 עצמה: אם נתנה אמתלא לדבריה, ואמרה: מפני כך
7 וכך אמרתי בתחלה שאני מקדשת, וראינו בדבריה
8 ממש - הרי זו מתרת לשני; ואם לא נתנה אמתלא,
9 או שנתנה ואין בהן ממש - הרי זו אסורה, וקדושי
10 שני קדושי ספק. לפיכך נותן לה גט, ותהיה אסורה
11 עליו ועל הכל עד שיבוא ארוסה. וכן האשה שפאת
12 ואמרה: אשת איש אני, וחזרה ואמרה: פנויה אני
13 - אם נתנה אמתלא לדבריה ויש בדבריה ממש, הרי
14 זו נאמנת.

יום ש"ק ב' מנחם-אב ה'תשע"ה

פרק עשירי

1 כלל בו רבינו איסור ביאה על ארוסתו, נישואין, ברכת
חתנים, כתובה, ימי המשתה ושמחת הנישואין, באיזה יום
האשה נשאת ובאיזה ימים אסורה להנשא וקביעת זמן
הנישואין.

15 א. הארוסה אסורה לבעלה מדברי סופרים כל זמן
16 שהיא בבית אביה. והבא על ארוסתו בבית חמיו -
17 מפין אותו מפת מרדות. ואפלו אם קדשה בביתו -
18 אסור לו לבוא עליה ביאה שניה בבית אביה, עד
19 שייבא אותה לתוך ביתו וינתייח עמה ויפרישנה לו.
20 ויחוד זה הוא הנקרא כניסה לחפה והוא הנקרא
21 נישואין בכל מקום. והבא על ארוסתו לשם נישואין
22 אחר שקדשה - משיערה בה קנאה, ונעשית נשואה,
23 והרי היא אשתו לכל דבר.

24 ב. כיון שנקנסה הארוסה לחפה - הרי זו מתרת
25 לבוא עליה בכל עת שירצה, והרי היא אשתו גמורה
26 לכל דבר. ומשתפגס לחפה נקראת נשואה, אף-על-
27 פי שלא נבעלה. והוא, שהיה ראוי לה לבעילה; אבל
28 אם היתה נדה, אף-על-פי שנקנסה לחפה ונתייחד
29 עמה - לא גמרו הנשואין, והרי היא פארוסה עדין.

30 ג. וצריך לברך ברפת חתנים בבית החתן קדם
31 הנשואין. והן שש ברכות, ואלו הן: ברוך אתה יי
32 אלהינו מלך העולם, שהכל ברא לכבודו. ברוך אתה
33 יי אלהינו מלך העולם, יוצר האדם. ברוך אתה יי
34 אלהינו מלך העולם, אשר יצר את האדם בצלמו,
35 בצלם דמות תבניתו, והתקין לו ממנו בנן עדי עד.
36 ברוך אתה יי, יוצר האדם. שוש תשיש ותגל עקרה

42 בתולה - שבועה, עם בעולה - שלשה; ואין מערבין
43 שמחה בשמחה.

44 יד. מתר לארס בכל יום חול, אפלו בתשעה באב,
45 בין ביום בין בלילה. אבל אין נושאין נשים לא
46 בערב שבת ולא באחד בשבת, גזרה שמא יבוא לידי
47 חלול שבת בתקון הסעדה, שהתחן טרוד בסעדה.
48 ואין צריך לומר שאסור לשא אשה בשבת. ואפלו
49 בחלו של מועד אין נושאין נשים, כמו שבארנו,
50 לפי שאין מערבין שמחה בשמחה, שנאמר: מלא
51 שבע זאת ונתנה לך גם את זאת. ושאר הימים מתר
52 לשא אשה בכל יום שירצה. והוא, שיתרח בסעדת
53 נשואין שלשה ימים קדם הנשואין.

54 זו. מקום שאין בתי דינים יושבין בו אלא בשני
55 ובחמישי בלבד, בתולה נשאת ביום רביעי; שאם
56 היתה לו טענת בתולים, יושבים לבית דין. ומנהג
57 חכמים, שהנושא את הבעולה ישאנה בחמישי, כדי
58 שיהיה שמח עמה חמישי וערב שבת ושבת, ויוצא
59 למלאכתו יום ראשון.

60 זו. המאיר את בתו קטנה, ותבעה הבעל לנשואין
61 - בין היא בין אביה יכולין לעכב שלא תנשא עד
62 שתגדיל ותעשה נערה. ואם רצה לכנסה - פוגם.
63 ואין ראוי לעשות כן.

64 יו. ארסה ושהה כמה שנים ותבעה לנשואין והרי
65 היא נערה - נותנין לה שנים עשר חדש מיום
66 התביעה לפרנס את עצמה ולתקן מה שהיא צריכה
67 לה, ואחר כך תנשא. תבעה אחר שבגרה - נותנין
68 לה שנים עשר חדש מיום הבגרה. וכן אם קדשה
69 ביום הבגרה - נותנין לה שנים עשר חדש מיום
70 הקדושין, שהוא יום הבגרה. קדשה אחר שבגרה, אם
71 עברו עליה שנים עשר חדש בבגרותה ולאחר כך
72 נתקדשה - אין נותנין לה אלא שלשים יום מיום
73 התביעה. וכן המאיר את הבעולה - נותנין לה
74 שלשים יום מיום התביעה.

75 יח. כשם שנותנין זמן לאשה משתבעה הבעל
76 לפרנס את עצמה ואחר כך תנשא, כך נותנין זמן
77 לאיש לפרנס את עצמו משתבעה האשה אותו.
78 וכמה נותנין לו? כמו שנותנין לה: אם שנים עשר
79 חדש - שנים עשר חדש, ואם שלשים יום - שלשים
80 יום.

81 יט. הגיע זמן שנתנו לאיש ולא נשאה - נתחייב
82 במזונותיה, אף-על-פי שלא פגם. ואם הגיע הזמן

1 - שש ותשעים שעות, כמו שבארנו בתחלת
2 ערובין. והדינר הוא הנקרא זוז בכל מקום, בין
3 שיהיה מן הפסח הסהור בין שיהיה ממטבע אותו
4 הימים.

5 זו. אין פוחתין לבתולה ממאתים ולבעולה
6 ממאה, וכל הפוחת - בעילתו בעילת זנות. אחד
7 הכותב את הכתובה בשטר ואחד שהעידו עליו
8 עדים וקנו מידו שהוא חייב לה מאה או מאתים
9 - הרי זה מתר. וכן אם נתן לה משלטלין כנגד
10 כתובה - הרי זה מתר לבעל עד שיהיה לו פנאי
11 לכתב.

12 י. הפוגם את האשה ולא כתב לה כתובה, או שכתב
13 ואבד שטר הכתובה, או שמחלה כתובה לבעלה, או
14 שמכרה לו כתובה - חוזר וכותב לה עקר כתובה,
15 אם רצה לקיימה, לפי שאסור לו לאדם לשהות עם
16 אשתו אפלו שעה אחת בלא כתובה. אבל המוכרת
17 כתובה לאחרים בטובת הנאה - אינו צריך לכתב
18 לה כתובה אחרת; שלא תקנו כתובה אלא כדי שלא
19 תהא קלה בעיניו להוציאה, ואם הוציאה זה - משלם
20 כתובה ללוקח בדרך שהיה משלם לה אם לא
21 מכרה.

22 יא. המאיר את האשה, וכתב לה כתובה, ולא נכנסה
23 לחפה - עדין ארוסה היא, ואינה נשואה; שאין
24 הכתובה עושה נשואין. ואם מת או גרשה - גובה
25 עקר כתובה מבני חורין, ואינה גובה תוספת כלל,
26 הואיל ולא כנסה. אבל אם ארס אשה ולא כתב לה
27 כתובה, ומת או גרשה והיא ארוסה - אין לה כלום,
28 ואפלו העקר; שלא תקנו לה עקר כתובה עד שתנשא
29 או עד שיתכתב. והמאיר את בתו, וכתב לה כתובה,
30 ומת או גרשה כשהיתה נערה - כתובה לאביה, כמו
31 שבארנו [למעלה בפרק שלישי].

32 יב. וכן תקנו חכמים, שכל הנושא בתולה יהיה
33 שמח עמה שבועת ימים. אינו עוסק במלאכתו, ולא
34 נושא ונותן בשוק, אלא אוכל ושותה ושמח. בין
35 שהיה בחור, בין שהיה אלמן. ואם היתה בעולה -
36 אין פחות משלשה ימים. שתקנת חכמים היא לכבות
37 ישראל, שיהיה שמח עם הבעולה שלשה ימים, בין
38 בחור בין אלמן.

39 יג. יש לו לאדם לשא נשים רבות כאחת ביום אחד,
40 ומכרה ברפת חתנים לכלן כאחת. אבל לשמחה -
41 צריך לשמח עם כל אחת שמחה הראויה לה: עם

- 1 באחד בשבת או בערב שבת - אינו מעלה לה
2 מזונות באתו היום, מפני שאינו יכול לכנס. וכן
3 אם חלה הוא או היא או שפרסה נדה פשהגיע
- 4 הזמן - אינו מעלה לה מזונות; שהרי אינה
5 ראויה להנשא עד שתטהר או עד שתבריא, וכן
6 הוא אינו יכול לשא אשה עד שיבריא.

שיעורי רמב"ם ספר המצוות – כ"ה תמוז-ב' מנחם-אב ה'תשע"ה

יום ראשון כ"ה תמוז ה'תשע"ה

מצות עשה קי.

המצוה המְשְׁלִימָה מֵאָה וְעֶשֶׂר - הצווי שְׁנַצְטוּנוּ שְׁתָּהּ הַטְּהָרָה מִן-הַצָּרַעַת עַל יְדֵי הַמַּעֲשֶׂה הַמְּפָרֵשׁ בְּמִקְרָא (ויקרא יד), וְהוּא: עַץ אֲרֵז וְאֶזֶב וְשָׁנִי תוֹלַעַת (פיסת צמר צבועה במיץ אדום - היוצא מגרגרים המתאפיינים בתופעה שתולעת זעירה מצויה בכל אחד -) וְשְׁתֵּי צִפְרִים וּמִים חַיִּים, וְשִׁיעֲשֶׂה בָהֶם כָּל מֵה-שְּׁנֻזָּכָר. וּבַמַּעֲשֶׂה הַזֶּה עֲצָמוּ יִטְהַר הָאָדָם וְהַבֵּית. כְּמוֹ שֶׁבָּאָר הַכְּתוּב. הִנֵּה נִתְבָּאָר לָךְ, שְׁמִינִי הַדְּבָרִים הַמְּטַהְרִים מִן-הַטְּמֵאָה לְפִי תוֹרַתְנוּ, הֵם שְׁלֹשָׁה מִינִים: אֶחָד כָּלִי וּשְׁנַיִם הַמִּיחֲדִים לְשְׁנֵי מִינִים מְמִינֵי הַטְּמֵאוֹת. הַכָּלִי - הוּא הַטְּהָרָה בְּמִים, שְׁכַל-טֵמָא לֹא תִשָּׁג לוֹ הַטְּהָרָה אֲלֹא אַחַר שִׁיטְהַר בְּמִים; וְהַמִּין הַשֵּׁנִי - מִי נִדָּה (מי הזאה עם אפר הפרה), וְהוּא דָּבָר מִיחָד לְטֵמֵאָת מֵת; וְהַמִּין הַשְּׁלִישִׁי עַץ אֲרֵז וְאֶזֶב וְשָׁנִי תוֹלַעַת וְשְׁתֵּי צִפְרִים וּמִים חַיִּים. וְהוּא דָּבָר מִיחָד לְצָרַעַת. וְכָכָר נִתְבָּאָר לְכָל-דִּינֵי מִצְוָה זוֹ, כְּלוּמָר: טְהַר מִצָּרַע הָרְאוּשׁוֹנָה - בְּמִסְכַּת נִגְעִים (פרק יד).

יום שני כ"ו תמוז ה'תשע"ה

מצות עשה קיא.

הַמִּצְוָה הַקִּי"א - הַצּוּי שְׁנַצְטוּנָה הַמִּצָּרַע לְהַתְּגַלֵּחַ, וְהִיא לוֹ הַטְּהָרָה הַשְּׁנִיָּה (שלב שני. אחרי מֵה שֶׁמְבֹאֵר בַּמִּצְוָה קי - שִׁיעוֹר קטז), כְּמוֹ שְׁנִתְבָּאָר בְּסוֹף נִגְעִים (פרק יד), וְהוּא אָמְרוּ יִתְעַלֶּה: "וְהָיָה בְיוֹם הַשְּׁבִיעִי יִגְלַח" (ויקרא יד, ט). וְכָכָר הַזֶּכְרָנוּ מִקֶּדֶם (מצות עשה צג) אֶת-דְּבָרֵיהֶם (ספרא ויקרא יד, ט): "שְׁלֹשָׁה מְגַלְחִין וְתִגְלַחְתָּן מִצְוָה: הַנְּזִיר וְהַמִּצָּרַע וְהַלְוִים". וְכָכָר נִתְבָּאָר לְדִינֵי מִצְוָה זוֹ בְּסוֹף נִגְעִים. וְכֵאֵן אֲבָאָר לָךְ מֵאִינָה טַעַם מְגִינֵי תִגְלַחַת מִצָּרַע מִצְוָה בְּפָנֶי עֲצָמָה וְהִבָּאָת קְרִבְנוֹתָיו מִצְוָה בְּפָנֶי עֲצָמָה (מצות עשה עז), וְלֹא עֲשִׂינוּ כֵּן בְּנִזִּיר אֲלֹא קִבְעֵנוּ תִגְלַחְתּוֹ וְהִבָּאָת קְרִבְנוֹתָיו מִצְוָה אַחַת (מצות עשה צג) - שְׁהַמִּצָּרַע, אֵין קָשָׁר בֵּין תִּגְלַחְתּוֹ לְהִבָּאָת קְרִבְנוֹתָיו, וְהַתְּכָלִית הַמְּשַׁגֵּת מִתִּגְלַחְתּוֹ אֵינָה הַתְּכָלִית הַמְּשַׁגֵּת מִהִבָּאָת קְרִבְנוֹתָיו לְפִי שְׁהַמִּצָּרַע, טְהָרְתוּ תְלוּיָהּ בְּתִגְלַחְתּוֹ (וְהִבָּאָת קְרִבְנוֹתָיו לְמַטְרָה שׁוּנָה - לֹאכּוֹל קְדָשִׁים).

וּבְפֶרֶק ו' מְנִזִּירוֹת (מד): אָמְרוּ: "מֵה בֵּין נְזִיר לְמִצָּרַע? אֲלֹא שֶׁזֶה טְהָרְתוּ תְלוּיָהּ בְּיָמָיו (בימי נזרו), כְּלוּמָר: הַנְּזִיר, וּמִצָּרַע טְהָרְתוּ תְלוּיָהּ בְּתִגְלַחְתּוֹ": אִם גִּלַּח הַמִּצָּרַע וְנִשְׁלַמָּה תִגְלַחְתּוֹ הַשְּׁנִיָּה - טְהַר מְלֻטָּמָא בְּשָׂרָן, כְּמוֹ שְׁנִתְבָּאָר בְּסוֹף נִגְעִים, וְיִשָּׂאָר מְחַסֵּר כְּפוּרִים עַד שְׂיָבִיא קְרִבְנוֹתָיו כְּשָׂאָר מְחַסְרֵי כְּפוּרִים, כְּמוֹ שְׁנִתְבָּאָר שָׁם. לָכֵן, תְּכָלִית תִּגְלַחְתּוֹ הִיא טְהָרְתוֹ מְלֻטָּמָא בְּשָׂרָן, בֵּין שֶׁהִבִּיא קְרִבְנוֹתָיו וּבֵין שֶׁלֹּא הִבִּיא; וְאִלּוּ תְכָלִית הִבָּאָת קְרִבְנוֹתָיו הִיא לְהַשְׁלִים כְּפָרְתוֹ כְּשָׂאָר מְחַסְרֵי כְּפוּרָה, כְּלוּמָר: זָב וְזָכָה וְיוֹלָדָת (שאף שִׁנְטָהּרָו אֵין מוֹשַׁלְמַת כְּפָרְתוֹ לֹאכּוֹל בְּקִדְשִׁים וּבְדוּמָה, עַד שִׁיבִיאָו קְרִבְנוֹתֵיהֶם). וְכָכָר הַזֶּכְרָנוּ קֶדֶם לָכֵן (מצות עשה עה) אֶת-דְּבָרֵיהֶם: "אֲרַבְּעָה מְחַסְרֵי כְּפוּרָה", וְשָׁם נִתְבָּאָר, שְׂאֵין הַנְּזִיר מְחַסֵּר כְּפוּרָה, אֲלֹא אוֹתָם הַמַּעֲשִׂים בְּכָלְלוֹתָם (ביחד), כְּלוּמָר: הַתִּגְלַחַת וְהִבָּאָת קְרִבָּן - מְתִירִים לוֹ לְשִׁתּוֹת יֵין. וְאֵין אֶחָד מֵהֶם מְסַפִּיק בְּלַעֲדֵי הַשֵּׁנִי, אֲלֹא הַתִּגְלַחַת קְשׁוּרָה בְּקְרִבָּן וְהַקְרִבָּן קְשׁוּר בְּתִגְלַחַת, וְכָכֶם יַחַד תִּשָּׁג הַתְּכָלִית הָאֶחָת, וְהִיא: שִׁתְּהוּ לוֹ דְּבָרִים שֶׁהִיוּ אֲסוּרִים עָלָיו בְּיָמֵי נְזִירוֹתוֹ. וּבְפֶרֶק ו' מְנִזִּירוֹת (מו): אָמְרוּ: "גִּלַּח עַל הַזָּבַח וְנִמְצָא פֶסוּל - תִּגְלַחְתּוֹ פֶּסוּלָה וְזָבְחֵהּ לֹא עָלוּ לוֹ". הִנֵּה נִתְבָּאָר לָךְ, שֶׁהַתִּגְלַחַת הִיא מִתְּנָאֵי הַזָּבַח וְהַזָּבַח מִתְּנָאֵיָהּ. וְנִתְבָּאָר עוֹד בְּתוֹסְפָתָא (נזיר טו): "שְׁנִזִּיר שֶׁכָּלוּ (שְׁהִסְתִּימוּ) יָמָיו אֲסוּר לְגַלֵּחַ וּלְשִׁתּוֹת יֵין וְלִהְיָטָמָא לְמֵתִים" עַד שִׁיעֲשֶׂה כָל-אוֹתָם הַמַּעֲשִׂים וְהֵם (הַקְרִבְנוֹת, נִקְרָאִים) תִּגְלַחַת טְהָרָה, כְּמוֹ שְׁנִתְבָּאָר בְּפֶרֶק ו' מְנִזִּירוֹת, וְהוּא שִׁיגְלַח פֶּתַח אֹהֶל מוֹעֵד וְיִזְרוֹק שְׁעָרוֹ תַּחַת הַדּוֹד וְיִקְרִיב אֶת-הַקְרִבְנוֹת, כְּמוֹ שְׁנִתְבָּאָר בְּכְתוּב. וְאִתָּה תִמְצָאֻם (שחז"ל) בְּרַב הַמְּקוֹמוֹת קוֹרְאִים לְהִבָּאָת הַקְרִבְנוֹת 'תִּגְלַחַת'. וּבְפָרוּשׁ אָמְרוּ בְּמִקְוֹמוֹת בְּמִשְׁנָה (נזיר פרק ב משנה ה - יא): (מי שמתבטא בלשון) "הִרִינִי נְזִיר וְעָלִי לְגַלֵּחַ נְזִיר (אחר)", הַכּוּנָה בְּזֶה: שְׂיָבִיא קְרִבְנוֹת נְזִיר וְיִקְרִיבם בְּעָדוֹ (הַנְּזִיר הָאֲחֵר). הִנֵּה נִתְבָּאָר לָךְ שֶׁהַתִּגְלַחַת הִיא בְּטוֹי לְהִבָּאָת הַקְרִבְנוֹת. וְהַטַּעַם בְּכָף, שֶׁהֵם חֵלֶק מִמֶּנָּה, כְּמוֹ שֶׁבָּאָרְנוּ, וְעַל-יְדֵי הַכָּל יַחַד יִסְתַּלַּק דִּין הַנְּזִירוֹת וְיִשְׁתָּה הַנְּזִיר יֵין. אֲבָל תִּגְלַחַת טְמֵאָה הָרִי הִיא מֵהִלְכוֹת הַמִּצְוָה, כְּמוֹ שֶׁבָּאָרְנוּ לְעִיל (מצות עשה צג).

יום שליש כ"ז תמוז ה'תשע"ה**מצות עשה קב. קג.**

המצוה הק"ב - הצווי שִנְצִטוּיְנוּ להיות בְּגֵד מְנַגֵּעַ טָמֵא [מְטָמֵא]. ומצוה זו כוללת כָּל־דִּינֵי צִרְעַת בְּגָדִים: אֵיךְ מְטָמֵאִים וְאֵיךְ מְטָמֵאִים, מֵה מִקֵּהם צָרִיךְ הַסֵּגֵר אוֹ קְרִיעָה אוֹ שְׂרָפָה אוֹ רְחִיצָה וְטָהָרָה וְזוּלָת זֶה, מִכָּל מַה־שֶּׁנֶּאֱמַר בְּכָתוּב וּמִמָּה שֶׁבָּא בְּקִבְלָהּ (מסכת נגעים פרק יא).

המצוה הק"ג - הצווי שִנְצִטוּיְנוּ להיות בֵּית מִנְגַע טָמֵא [מְטָמֵא] ומצוה זו כוללת טְמֵאת בָּתִּים: אֵיזָה מִקֵּהם צָרִיךְ הַסֵּגֵר אוֹ נְתִיצַת הַקִּירוֹת אוֹ נְתִיצַת כָּלוּ, בְּמָה מְטָמֵא וְאֵיךְ מְטָמֵא.

יום חמישי כ"ט תמוז ה'תשע"ה**מצות עשה ק.**

המצוה המְשַׁלֶּמֶת מֵאָה - הצווי שִנְצִטוּיְנוּ להיות זָכָה מְטָמֵא, הַיּוֹלֵדֶת טָמֵאָה. ומצוה זו כוללת כָּל־דִּינֵי הַיּוֹלֵדֶת.

יום שישי א' מנחם-אב ה'תשע"ה**מצות עשה קו.**

המצוה הק"ו - הצווי שִנְצִטוּיְנוּ להיות זָכָה מְטָמֵא, ומצוה זו כוללת הַלְכּוֹת הַדְּבָרִים שֶׁבָּהֶם הִיא נֶעֱשֶׂית זָכָה, וְאֵיךְ מְטָמֵא זוּלָתָה אַחֵר שֶׁנֶּעֱשֶׂתָה זָכָה.

יום שבת קודש ב' מנחם-אב ה'תשע"ה**מצות עשה קד.**

המצוה הק"ד - הצווי שִנְצִטוּיְנוּ להיות הֶזֶב מְטָמֵא, ומצוה זו כוללת כָּל־דִּינֵי הַדְּבָרִים שֶׁבָּהֶם הוּא נֶעֱשֶׂה זָב, וּבְאִיזָה אֶפֶן הוּא מְטָמֵא לְזוּלָתוֹ.

יום רביעי כ"ח תמוז ה'תשע"ה**מצות עשה צט.**

המצוה הצ"ט - הצווי שִנְצִטוּיְנוּ להיות הַנֶּגְדָה טָמֵאָה [מְטָמֵאָה]. ומצוה זו כוללת טְמֵאת נֶגְדָה וְכָל־דִּינֶיהָ.

אגרות קודש

ב"ה, כ"ז תמוז, תשי"ט
ברוקלין.

משתתפי האסיפה דג' תמוז
ה' עליהם יחיו

שלום וברכה!

מאשר הנני קבלת הפ"כ מאסיפה האמורה, מההצעות והחלטות בעניני הפצת המעינות.

ויהי רצון שתקוימה ההחלטות בפועל ובאופן דמוסיף והולך מוסיף ואור, וכדיוק לשון אגרת הקדש להבעש"ט, יפוצו דוקא.

ויקוים בזה, גלתה, לשון גילוי, יהודא, ענין ההודאה בכל הציור קומה (הפרטית והכללית כיון שיגיעו המעינות גם חוצה ע"י שתה"י ההפצה) מעוני עוצם אתכפיא, ומרוב עבודה, כי היא ישנה בגוים ולכן עבודתם בהתגברות יתירה, ולכן לא מצאה מנוח, ושכרה על שלא מצאה אשר כל הוא רודפי כמ"ש טוב וחסד ירדפוני, והשיגוה בין המצרים, מן המיצר כו' עד העלי' לדלית מחשבה תפיסא בי' וכמבואר בפירוש אדמו"ר הצ"צ ברשימות לאיכה א, ג.

בברכת הצלחה בעבודתם בקדש ולבשו"ט בכל הני"ל.

ישעיה ח כא-כג

כא ועבר בה נקשה ורעב והיה כִּי־יִרְעַב וְהִתְקַצֵּף וְקָלַל בְּמַלְכוֹ וּבֵאלֹהָיו וּפָנָה לְמַעַלָּה: כב וְאֶל־אֲרִיץ יְבִיט וְהִנֵּה צָרָה וְחִשְׁכָּה מְעוּפָה צוֹקָה וְאֶפְלָה מְנֻדָּח: כג כִּי לֹא מוֹעֵף לְאִשָּׁר מוֹצֵק לָהּ פֶּעַת הָרָאשׁוֹן הַקָּל אֶרְצָה וְזָלוֹן וְאֶרְצָה נִפְתָּלִי וְהָאֲחֵרוֹן הַכְּבִיד דֶּרֶךְ הַיָּם עֶבֶר הִירְדֵּן גְּלִיל הַגּוֹיִם:

רש"י

פול מלך אשור ויגלם לראובני ולגדי ולחצי שבט המנשה מקרא זה (בדברי הימים א ה) וגלות זה בשנת שנים עשרה לאחז תחלת מדרו של הושע בן אלה כענין שנאמר (מלכים ב יז) וימצא מלך אשור בהושע קשר וגו' לאחר שנשתעבד לו שמנה שנה ואין החשבון מפורש במקרא בגלוי אבל יש ללמוד מברייתא דסדר עולם והשלישית בשנת שש לחזקיה שנת תשע למדרו של הושע אשר נלכדה שומרון היא עיר המלוכה וגלו כולם וזה האמור כאן כי לא עיפות לאויב אשר הוא מוצק לה לארץ ישראל האמורה בעניין ואל ארץ יביט: כעת הראשון הקל ארצה זבולן. הגלות הזה האמצעי קלה תהיה כאותה של עת ראשון אשר הקל להגלות את ארץ זבולון ונפתלי שאף בשנייה לא הגלה אלא שני המטות וחצי המטה שבעבר הירדן אבל האחרון מסע השלישי הוא: הכביד. טיאת את הכל כמכבד את הבית ויש לפרשו אף לשון כובד לפי עניין המקרא שפתח ראשונה בלשון הקל ארצה זבולן והאחרון הכביד וכשאמר ישעיה נבואה זו כבר גלו הראשונים: דרך הים. אותן היושבים על ימה של טבריה היא ארץ נפתלי שני' ים ודרום ירשה (דברים לג): עבר הירדן. היא גלות שנייה של ראובן וגד: גליל הגוים. היא כל ארץ ישראל שהיתה גוללת אליה כל הגוים שהכל מתאווין לה ובאין לה לסחורה כענין שני' (ירמיה ג) נחלת צבי צבאות גוים ויונתן תירגם לשון אחר:

מצודת ציון

(כא) נקשה. מל' קשה: והתקצף. מל' קצף וכעס: (כב) מעוף. ענין חשך כמו תעופה כבקר תהיה (איוב יא): (כג) מועף. מל' עיפות: מנודח. מל' דחיה: מוצק. מל' צוקה וצרה: גליל. ענין סכור:

מצודת דוד

(כא) ועבר בה. ומי שעבר בדרך הזה לדרוש באובות והם בני עשרת השבטים: נקשה ורעב. בא עליו מאורע קשה וסבל הרעבון כי נחסר לחמו: וקלל במלכו ובאלהיו. כי לא מצא עזר לא ממושלי ישראל ולא מעגלי הזהב והבעלים שעבדו: ופנה למעלה. לבקש עזר מאלוהי האמיתי וכאומר הוא פנה

אבל לא הועיל כי כבר נחתם הגזר דין: (כב) ואל ארץ יביט. אולי ימצא עזר ממושלי ארץ: והנה צרה וחשכה. כי לא מצא עזר: מעוף צוקה. צרה חשיכה וכפל הדבר במ"ש: ואפילה מנודח. יהיה מנודח אל האפלה: (כג) כי לא מועף. כי לא יהיה עייפות ותשות כח להעם אשר הועמד להיות לה למוצק ולהצר כי שלש פעמים יבא עליהם: כעת הראשון. גלות האמצעית תהיה קלה כאותה של עת ראשון אשר הקל להגלות את ארץ זבולון וארץ נפתלי וכן בגלות האמצעית לא יגלה רק אותם שבעבר הירדן: והאחרון הכביד. אבל גלות האחרון יכבד מהם כי הכל יגלו: דרך הים. עכשיו מונה סדר גלותם ואמר בתחלה גלו היושבים דרך ימה של טבריה והיא ארץ נפתלי שנאמר בו ים ודרום ירשה (דברים לג) וזה היה בימי פקח בן רמליהו כמ"ש במ"ב והוא בשנת ד' לאחז: עבר הירדן. אח"כ גלו אותה שבעבר הירדן כמ"ש ויער וכו' ויגלם לראובני וכו' (דה"א ה) וזה היה בימי הושע בן אלה והיא בשנת י"ב לאחז כן משמע בס"ע: גליל הגוים. אח"כ גלו כולם בסוף ימי הושע והיא בשנת ו' לחזקיה כמ"ש במ"ב, א"י בכללה נקראה גליל הגוים שהיתה גוללת אליה כל הגוים שהכל היו מתאווים לה ובאין לה לסחורה כענין שנאמר נחלת צבי צבאות גוים (ירמיה ג) וכ"כ חזון חזקיה למעלה שאמר לא תהיו נפתים אחר המסיתים לדרוש באובות כי בני עשרת השבטים דרשו באובות והגיע להם הרבה מהרעות:

משלי מז ד-יז

ד מרפא לשון עין חיים וסלף בה שבר ברוח: ה אויל ינאץ מוסר אביו ושמר תוכחת יערם: ו בית צדיק חסן רב ובתבואת רשע נעפרת: ז שפתי חכמים יזרו דעת ולב פסילים לא-כן: ח זבח רשעים תועבת יהוה ותפלת ישרים רצונו: ט תועבת יהוה דרך רשע ומרדף צדקה יאהב: י מוסר רע לעוזב ארח שונא תוכחת ימות: יא שאול ואבדון נגד יהוה אף כילבות בני-אדם: יב לא יאהב-לץ הוכח לו אל-חכמים לא ילך: יג לב שמח ייטב פנים ובעצבת-לב רוח נכאה: יד לב נבון יבקש-דעת (ופני) ופי פסילים ירעה אולת: טו פל-ימי עני רעים וטוב-לב משתה תמיד: טז טוב-מעט ביראת יהוה מאוצר רב ומהומה בו: יז טוב ארחת ירק ואהבה-שם משור אבוס וישנא-הו:

רש"י

כד"א (בראשית ה') ויתעצב אל לבו ויאמר ה' אמחה את האדם וגומר, רוח נכאה טלנ"ט רוח של זעף: (טו) כל ימי עני רעים. ואפילו שבתות וי"ט דאמר שמואל שנוי וסת תחלת חולי מעים: וטוב לב. מי שלבו טוב בעשרו: משתה תמיד. כל שנותיו דומות לו ימי משתה ללמדך שיהא אדם שמח בחלקו, ורבותינו דרשו מה שדרשו בחלק: (טז) טוב מעט ביראת ה' מאוצר רב ומהומה בו. קול בני אדם צועקים שנעשה האוצר מגזל וחמס כמו וראו מהומות רבות בתוכה ועשוקים בקרבה (עמ"ס ג): (יז) משור אבוס. שאובסין לו המאכל בפיו על כרחו כדי לפטמו וכן ברבורים אבוסים (מלכים א ד), ויש למושלו כנגד קומץ מעט של עני שחביב משור חטאת של רשע, ד"א טוב ארוחת ירק, לתת לעני ואהבה שם להראות לו פנים יפות: משור אבוס. להאכילו בשר שמן ויראנו פנים זועפות:

מצודת ציון

(ד) מרפא. מלשון רפיון: וסלף. ענין עקום ועוות: ברוח. עניינו רצון וכן הנני נותן בו רוח (ישעיה לז): (ה) ינאץ. ימאס: יערים. מלשון ערמה והשכל: (ו) חוסן. ענין חוזק כמו וחוסן הוא כאלונים (עמ"ס ב): ובתבואת. מל' ביהא: נעכרת. מלשון עכירה ובלבול כמו עכרתם אותי (בראשית לד): (ז) יזרו. ענין פזור כמו יזורה על נוהו גפרית (איוב יח): (יא) אף כי. עניינו כמו כ"ש וכן אף כי אש אכלתהו (יחזקאל ט"ו): (יג) נכאה. נשברה כמו ונכאה לבב (תהלים ט): (יז) ארחת. ענין האכילה התמידית בכל יום כמו וארוחתו ארוחת תמיד (מלכים ב כ"ה): אבוס. שם המקום שמפטמים בו את הבהמות כמו וחמור אבוס בעליו (ישעיה א):

נאנס ולא עשאה מ"מ יאהב לה: (י) מוסר רע. יסורים רעים מוכנים לעוזב אורח הנכונה והראוי: (יא) שאול. הקבר והגיהנם המה נגד ה' ויודע כל אשר בהם ומכ"ש שיוודע הוא כל מחשבות לבות בני אדם: (יב) לא יאהב. בעבור שלא יאהב בתוכחה לזה לא ילך אל חכמים מפחדו פן יוכיחנו: (יג) לב שמח. שמחת הלב תיטיב מאור הפנים וזהו ובעבור עצבת לב נשברה הרוח וישפל בעיני עצמו: (יד) יבקש דעת. יחזר אחר הדעת ללמדה: ירעה. יעשה את האולת לריע וחבר להיות רגיל עמה: (טו) כל ימי עני רעים. עם כי מצוי לו די מחסורו כי יתקנא בעשירי העם ורעה עינו בשלהם אבל מי שיש לו לב טוב לבל ירע עינו בזולתו ישמח בחלקו וימיו נדמים לו תמיד כימי משתה ושמחה: (טז) טוב מעט. יותר טוב מעט הון הבא ביראת ה' ובישור: מאוצר רב. ובו מהומת קול בני אדם צועקים על העושק אשר בו: (יז) ארוחת. סעודה של ירק במקום שאוהבין אותו טובה יותר מסעודת שור הפטם על האבוס ובמקום ששונאין אותו:

מצודת דוד

(ד) מרפא לשון. מי שלשונו רפויה ולא ידבר קשות ורק ידבר רכות היא לו לעץ המגדל חיים אבל המעקם בלשונו לדבר קשות בא שבר ברצונו כי לא יקובל דבריו ולא ימולא רצונו: (ה) ינאץ. ימאס את המוסר וממאן לקבלו: ושומר. השומר בלבו את החכמה יתחכם בסופו: (ו) חוסן רב. מחוזק הוא מאד ולא יחרב: ובתבואות. בעת בוא בו הרשע נשחת הבית ההוא: (ז) יזרו דעת. המה מפזרים את הדעת ללמד לכל: לא כן. ר"ל לא כן יחפצו ללמוד כאשר החכמים חפצים ללמד: (ח) תועבת ה'. כשעדיין לא שבו מרשעים ולא התפללו על המחילה: ותפלת ישרים. השואלים מחילה בעת הבאת הזבח התפלה ההיא היא לרצון לה: (ט) דרך רשע. ההולך לעשות רשע ועם שלא עשאה: ומרדף. הרודף לעשות צדקה אף אם נאנס ולא עשאה מ"מ יאהב לה: (י) מוסר רע. יסורים רעים מוכנים לעוזב אורח הנכונה והראוי: (יא) שאול. הקבר והגיהנם המה נגד ה' ויודע כל אשר בהם ומכ"ש שיוודע הוא כל מחשבות לבות בני אדם: (יב) לא יאהב. בעבור שלא יאהב בתוכחה לזה לא ילך אל חכמים מפחדו פן יוכיחנו: (יג) לב שמח. שמחת הלב תיטיב מאור הפנים וזהו ובעבור עצבת לב נשברה הרוח וישפל בעיני עצמו: (יד) יבקש דעת. יחזר אחר הדעת ללמדה: ירעה. יעשה את האולת לריע וחבר להיות רגיל עמה: (טו) כל ימי עני רעים. עם כי מצוי לו די מחסורו כי יתקנא בעשירי העם ורעה עינו בשלהם אבל מי שיש לו לב טוב לבל ירע עינו בזולתו ישמח בחלקו וימיו נדמים לו תמיד כימי משתה ושמחה: (טז) טוב מעט. יותר טוב מעט הון הבא ביראת ה' ובישור: מאוצר רב. ובו מהומת קול בני אדם צועקים על העושק אשר בו: (יז) ארוחת. סעודה של ירק במקום שאוהבין אותו טובה יותר מסעודת שור הפטם על האבוס ובמקום ששונאין אותו:

ב האבן שפזוית, בזמן שהוא חולץ — חולץ את פלה; ובזמן שהוא נותן — נותן את שלו, ומניח את של חברו. נמצא חמר בחליצה מבנתיצה. רבי אלעזר אומר: בית הבנוי ראש ופתיו, נראה בראש — נוטל את פלו; נראה בפתיו — נוטל את שלו, ומניח את של חברו.

ג בית שנראה בו נגע, היתה עליה על גביו — נותן את הקורות לעליה. נראה בפעליה — נותן את הקורות לבית. לא היתה עליה על גביו — אבניו ועציו ועפרו נתצין עמו; ומציל על המלכנים ועל שריגי החלונות. רבי יהודה אומר: מלבן הבנוי על גביו נתצין עמו. אבניו ועציו ועפרו — מטמאין בכזית; רבי אלעזר חסמא אומר: במה שהן.

ד בית המסגר מטמא מתוכו, והמחלט — מתוכו ומאחוריו. זה וזה מטמאין בביאה.

פירוש ברטנורא

ב האבן שפזוית. שהיא בינו ובין חברו בשותפות: חולץ את כולה. כדדרשין וחלצו, מלמד ששניהם חולצים: בזמן שהוא נותן. את הבית כולו: נותן שלו. דגבי נתיצה כתיב את אבניו ואת עציו, אבניו שלו ועציו שלו: ראש ופתיו. פירש הערוך, אותה האבן או אותו העץ שתופס מצד מערב נדבך שלו, ולצד מורח נדבך של חברו, שם אותה האבן או אותו העץ, ראש. ואותם האבנים ועצים שבנדבך זה במערב אחת, ובנדבך זה במזרח אחת, שמן פתיו: **ג** נותן את הקורות לעליה. וסומכן בעמודין ואינו נותן עם הכית. דכתיב את אבניו ואת עציו ואת עפר הבית, ולא אבנים ועצים ועפר של עליה: נתצין עמו. דדרשין את אבניו ואת עציו ואת עפר הבית, כל אבנים שנבנו עמו וכל עצים שנבנו עמו, וכל עפר שנבנה עמו, וכיון דאין עליה על גביו, הרי כולם נבנו עמו: מלבנים. כמין לבנים מרובעות ששומחים על הגנות. ויש מפרשים, כעין מוזהות שעושים בחלונות מבחון לנו, ואין מחוברים בטט: בחלון: שריגות. כמין סבכה שעושים בחלון שמסתכלים משם לרה"ר: מלבן. עץ ארוך שעל הקיר העשוי להושיב עליו ראשי הקורות שלא יקבו מלחלוחית החומה: בבזית. משום דצרת אתקש למת, דכתיב (במדבר י"ב) אל נא תהי כמת: במשהו. כאברים של מת, דתנן באהלות האברים אין לחן שיעור. ואין הלכה כר' אליעזר: **ד** בית המסגר מטמא מתוכו. דכתיב והבא אל הבית כל ימי הסגר אותו ויטמא עד הערב. והאברים המנוגעים עצמן, אפילו במסגר, מטמאין מאחוריהן: והמחלט מתוכו ומאחוריו. הנוגע בבית מאחוריו, טמא. דכתיב במחלט, צרעת ממארת בבית טמא הוא, מה תלמוד לומר טמא הוא, הוסיף לו שיהא טמא בין מתוכו בין מאחוריו: זה וזה מטמאין בביאה. לטמא כל הנכנס בתוכו:

משניות מבוארות — קהתי

באור משנה ג

בית שנראה בו נגע — וטעון נתיצה, היתה עליה על גביו, נותן את הקורות לעליה — ואינו נותן עם הבית אלא תומכן בעמודים. **נראה בפעליה** — היה הנגע בעליה, והיא טעונה נתיצה, נותן את הקורות לבית — שהן תקרת הבית. **לא היתה עליה על גביו** — על גבי הבית המנוגע, אבניו ועציו ועפרו נתצין עמו — כל האבנים וכל העצים והעפר שנבנו עמו נתיצים עמו, שהכל שייך לבית; **ומציל על המלכנים** — שאין המלכנים בכלל הבית ואינם נתיצים עמו; **המלכנים** היינו מסגרות שבחלונות ובפתחים שאינן מחוברות בהם (הרה"ש); ויש מפרשים: לבנים מרובעות שמניחים על הגג, שלא יתרכך הטיט של הגג מהגשמים ("תפארת ישראל"; ברטנורא); ויש מבארים: ארבעה עצים מחוברים כריבוע ומניחים אותם על הגג למעקה (חרא"ש); **ועל שריגי החלונות** — הסבכות שבחלונות, שאף אלו אינן נתיצות עם הבית. **רבי יהודה אומר: מלבן הבנוי על גביו** — על גבי הבית, שעליו מונחים ראשי קורות הבית, נתצין עמו — עם הבית, יש מפרשים, שדברי רבי יהודה מוסבים על הרישא, כשיש עליה על גבי הבית המנוגע, ששינוי שם: נותן את הקורות לעליה, ואומר רבי יהודה, שהמלבן שנתונים עליו ראשי הקורות (או שתחובים בו הקורות), נותן עם הבית ("תפארת ישראל"; "משנה אחרונה"). **אבניו ועציו ועפרו** — של הבית המנוגע שנותן, **מטמאין בכזית** — אדם וכלים במגע ובמשא כמת, שכן מצורע הוקש למת, שנאמר (במדבר יב, יב): "אל נא תהי כמת". וכן אם הוכנס כזית מהם לבית טהור, נטמא כל אשר בבית; **רבי אלעזר חסמא אומר: במה שהן** — כלומר אם האבן שלמה הרי היא מטמאה במה שהיא, אפילו בפחות בכזית, כדין אבר ממת שאין לו שיעור ("אליהו רבא"; "תפארת ישראל"). ואין הלכה כרבי אלעזר.

באור משנה ד

בית המסגר מטמא מתוכו — הנוגע בכתליו מבפנים, אף על פי שלא נכנס לתוכו, הריהו טמא, **והמחלט** — והבית שהוחלט לטומאה, מטמא **מתוכו ומאחוריו** — שאף הנוגע בבית מאחוריו טמא, שנאמר (ויקרא יד, חד): "צרעת ממארת היא בבית טמא הוא",

באור משנה ב

האבן שפזוית — האבן הגדולה בזווית הכותל שבינו לבין שכנו, הנראית בשני הכתים, בביתו ובכיתו שכנו, **בזמן שהוא חולץ** — את האבן הזאת משום נגע שבה, **חולץ את פלה** — את האבן כולה, אף את החלק שבבית שכנו. והוא הדין לכל אבן גדולה הנראית משני צידי הכותל שבינו לבין חברו, ולא נקטה המשנה "האבן שבזווית", אלא משום שריגילים להניח בכל זווית אבן גדולה הנראית משני צידי הכותל, כדי לאגד שני הכתלים ("תפארת ישראל"); **ובזמן שהוא נותן** — את כל הבית, **נותן את שלו** — את חלק האבן שבביתו, **ומניח את של חברו** — שכן בחליצת האבנים נאמר (ויקרא יד, ט): "וחלצו", לשון רבים, ומכאן ששניהם חולצים; ואילו בנתיצה נאמר (שם טז, טז): "ונתן את הבית את אבניו ואת עציו", ומשמע אבנים ועצים של הבית המנוגע בלבד. **נמצא חמר בחליצה מבנתיצה** — שיש בחליצת האבנים חומרה שאינה בנתיצת הבית, שכן אבן הטעונה חליצה, צריך לחלוק את כולה, ואילו הטעונה נתיצה, אינו נותן אלא מחציתה. **רבי אלעזר אומר: בית הבנוי ראש ופתיו** — אם הבית בנוי כך, ששורה אחת של האבנים שבכותל עשויה מאבנים גדולות הנקראות "אבני ראש", והרי שכל אחת מהן נראית בשני הכתים, ועל שורה זו מונחת שורה של אבנים קטנות הנקראות "פתיו", ששתיים מהן כנגד אחת מאבני הראש, ונמצא שאבן הנראית בבית אחד אינה נראית בבית שביצדו ("תוספות יום טוב"; "תפארת ישראל"). **נראה בראש** — אם נראה הנגע באחת מאבני הראש, **נוטל את פלו** — בין כשהוא חולץ בין כשהוא נותן ("תפארת ישראל"). **נראה בפתיו** — ואם נראה הנגע באחת מהאבנים הקטנות, **נוטל את שלו, ומניח את של חברו** — רבי אלעזר חולק על תנא קמא בנתיצה, שלדעת תנא קמא לעולם נותן את שלו ומניח את של חברו, אפילו באבנים גדולות, ורבי אלעזר אומר: במה דברים אמורים בפתיו, שהן אבנים קטנות, ואין האבן המנוגעת נכנסת לבית חברו, אבל אם נראה הנגע בראש, שאותה האבן שהנגע בה נכנסת לבית חברו, נוטל את כולה ("אליהו רבא"). ויש מפרשים שרבי אלעזר חולק על תנא קמא בחליצה ולא בנתיצה (עיי' "תוספות יום טוב"; "משנה אחרונה").

ה הבונה מן המסגר בטהור, וחזר נגע לבית — חולץ את האבנים. חזר על האבנים — הבית הראשון ינתן, והאבנים ישמשו את הבית השני בסימניו.

ו בית שהוא מסד על גבי בית המנוגע, וכן אילן שהוא מסד על גבי בית המנוגע — הנכנס לחיצון טהור; דברי רבי אלעזר בן עזריה. אמר רבי אלעזר: מה אם אבן אחת ממנו מטמא בביאה, הוא עצמו לא יטמא בביאה? ז הטמא עומד תחת האילן, וטהור עובר — טמא. הטהור עומד תחת האילן, וטהמא עובר — טהור. אם עמד — טמא. וכן באבן המנוגעת — טהור. ואם הניחה — הרי זה טמא.

פירוש ברטנורא

ה הבונה מן המוסגר בטהור. לאחר שחלץ וקצע וטח ונתן לו שבוע, בתוך ימי הסגר לקח מאותו בית אבנים ובנאן בבית אחר: חזר נגע לבית. המוסגר: חולץ את האבנים. שלקח ממנו, ומסלק מן הטהור, והן טמאים בטומאת הבית שנמלך ממנו: חזר הנגע לאבנים. שבנה בטהור: הבית. המוסגר, ינתן, כאילו היו קבועים בו. והני אבנים נמי בעו נתיצה, אלא שממתין להם עד שימשו הבית השני בסימניו, דמעון הסגר, ודינו לכל דבר ככל בית שנראה בו נגע בתחילה:

ו בית שהוא מוסד על גבי בית המנוגע. כגון שביט המנוגע בנוי בתוך בית אחר. וכן אילן שביט המנוגע בנוי תחתיו: הנכנס לחיצון טהור. דהא לחוריה קאי והאי לחוריה קאי. דמי לבית ועליה, דאי קאי מצורע בבית, עליה טהורה: ומה אם אבן אחת. שמביט המנוגע, מטמאה כל אשר באוהל: הבית כולו. שהוא תחת בית אחר, לא כל שכן שיטמא כל מה שבתוך החיצון. והלכה כרבי אלעזר:

ז וטהור עובר טמא. דכתיב במצורע מחוץ למחנה מושבו, מכאן שמושבו טמא. הלכך כשהטמא עומד תחת האילן, נעשה מקום האילן מושבו וטהור העובר שם טמא. אבל כשהטמא עובר ואינו עומד לפוש שם, אין זה קרוי מושבו, ואע"פ שהטהור יושב שם, טהור ואינו מקבל טומאה: ואם עמד הטמא, נטמא מקום האילן ונטמא הטהור העובר שם: וכן באבן המנוגעת. אם אדם הנושא עובר תחת האילן, הטהור העומד שם לא נטמא: ואם הניחה טמא. והוא הדין אפילו לא הניחה, אלא שעמד הנושאה:

משניות מבוארות — קהתי

או הנוגע באבן המנוגעת, אף על פי שעדיין במחובר, נטמא, אבל אם האהיל דבר אחר עליו ועל הטהור, כל זמן שמחובר, אינו מטמא (תפארת ישראל). אמר רבי אלעזר: מה אם אבן אחת ממנו — מן הבית המנוגע, היינו אבן שחלצו מבית מוסגר או שנתצוהו מבית מוחלט (תפארת ישראל), מוטמא בביאה — שאם באה (והנכנסה) האבן לבית אחר, הרי היא מטמאה כל שבבית בטומאת אוהל, הוא עצמו — הבית המנוגע עצמו, לא יטמא בביאה — כל הנמצא עמו באוהל אחד? והרי הבית החיצון והאילן מאהילים על הבית המנוגע ועל הנכנס להם. והלכה כרבי אלעזר.

באור משנה ז

הטמא — מצורע מוסגר או מוחלט, עומד תחת האילן — והרי שהאילן מאהיל עליו, וטהור עובר — שם, טמא — בטומאת אוהל. הטהור עומד תחת האילן, וטהמא עובר, טהור — שנאמר (ויקרא יג, חז): "מחוץ למחנה מושבו", ודרשו: מכאן שמושבו טמא; הלכך כשהמצורע יושב או עומד תחת האילן, נעשה מקום האילן מושבו, וטהור העובר שם טמא, אבל אם המצורע עובר ואינו עומד לנוח שם, אין זה נקרא מושבו, ואף על פי שהטהור יושב שם, אינו נטמא. אם עמד — הטמא, ואפילו שהה כל שהוא תחת האילן, טמא — הטהור העומד שם. פסיקה זו משנה יתירה היא, שהרי כבר שנינו ברישא: "הטמא עומד תחת האילן וטהור עובר, טמא", ומכל שכן אם הטהור יושב שם, אלא שמרישא משמע דווקא אם מתחילתו נתכוון המצורע לעמוד שם, לפיכך מוסיפה המשנה ללמד: הטמא עובר, שלא נתכוון לעמוד, ואף על פי כן אם שהה שם כל שהוא, הטהור הנמצא שם נטמא (משנה אחרונה; ועיין "תפארת ישראל"). וכן באבן המנוגעת — שנראה אדם, ועבר תחת האילן, טהור — העומד תחת האילן. ואם הניחה — אם הניח את האבן תחת האילן, הרי זה טמא — העומד שם; והוא הדין אפילו לא הניח את האבן, אלא שעמד הנושאה.

באור משנה ח

היסודות ההלכתיים של משנתנו הם: א) המכניס ראשו ורובו לבית, כאילו בא כולו לתוכו; ב) בתורת כהנים דרשו ממה שנאמר (ויקרא יד, נה): "ולצרעת הבגד ולבית" — מקיש הכתוב בגד לבית: מה בית מנוגע מטמא בביאה, כמו שנאמר (שם שם, מ): "והבא אל הבית... יטמא עד הערב", אף בגד מנוגע מטמא בביאה, שאם

מה תלמוד לומר "טמא הוא"? הוסיף לו הכתוב טומאה אחרת, שיהא מטמא בין מתוכו ובין מאחוריו (תורת כהנים; ברטנורא). זה נזה — בין בית המוסגר ובין המוחלט, מוטמאין בביאה — שהבא אל הבית טמא, אף על פי שלא נגע בכתינו, שנאמר (שם שם, מ): "והבא אל הבית כל ימי הסגר אותו, יטמא עד הערב", וכל שכן הבא לבית המוחלט.

בארנו את הרישא לפי רש"י (יבמות קג, ב). וכן מפרש הגר"א. אבל לפי הרמב"ם (הל' טומאת צרעת טז, ב) משמע, שהלשון "מתוכו" היינו בנכנס כולו לתוכו; והאבנים שיש בהן הנגע אפילו במוסגר מטמאות מאחוריהן. וכן מפרש גם הרב מברטנורא. אך לפי פירוש זה קשה ליישב את הסיפא: "זה חוה מטמאין בביאה" (עין "תוספות יום טוב"; "משנה אחרונה").

באור משנה ה

הבונה מן המסגר בטהור — בית שחלץ וקצע וטח והסגירו לשבוע אחר, ובתוך ימי הסגר נטל ממנו אבנים ובנאן בבית טהור, וחזר נגע לבית — המוסגר, חולץ את האבנים — שבנה מן המוסגר בטהור, שכשם שהבית המוסגר לאחר שחזר הנגע טמא, כך האבנים שניטלו ממנו, טמאות. חזר — הנגע, על האבנים — שבנאן בטהור, הבית הראשון — המוסגר, ינתן — כאילו חזר הנגע לבית, והאבנים ישמשו את הבית השני בסימניו — אמנם האבנים המנוגעות אף הן צריכות נתיצה, אלא שממתין להן עד שימשו את הבית השני בסימנים, שסוגר את הבית השני עם הנגע שבאבנים, כדין כל בית שנראה בו נגע בתחילה (ענין לעיל יא, ו).

באור משנה ו

בית שהוא מסד על גבי בית המנוגע — יש מפרשים כגון שהבית המנוגע בנוי בתוך בית אחר, ונמצאת תקרת הבית החיצון מאהילה על הגג של הבית המנוגע (הר"ם; ברטנורא); ויש מקשים על פירוש זה, ומפרשים כגון שהגג של בית טהור מאהיל על מקצת הבית המנוגע (הר"ם). וכן אילן שהוא מסד על גבי בית המנוגע — שהבית המנוגע בנוי תחת האילן, ונמצא האילן מאהיל עליו, הנכנס לחיצון — לבית החיצון או תחת האילן, טהור — ואין דינו כאילו בא אל הבית המנוגע, דברי רבי אלעזר בן עזריה — יש מפרשים טעמו, לפי שהוא סובר, שדווקא הבא לתוך הבית המנוגע

ח טהור שהכניס ראשו ורבו לבית טמא — נטמא; וטמא שהכניס ראשו ורבו לבית טהור — טמא. הו. טלית
טהורה שהכניס ממנה שלש על שלש לבית טמא — נטמא; וטמא שהכניס ממנה אפילו פזית לבית טהור —
טמא.

ז מי שנכנס לבית המנוגע, וכליו על פתפו, וסנדליו וטבעותיו בידיו — הוא והן טמאין מיד. היה לבוש פכליו,
וסנדליו פרגליו, וטבעותיו בידיו — הוא טמא מיד, והן טהורין, עד שישתהא פדי אכילת פרס, פת חטין ולא פת
שעורים, מסב ואוכלן בלפתן.

י היה עומד בפנים, ופשט ידו לחוץ וטבעותיו בידיו, אם שהה פדי אכילת פרס — טמאות. היה עומד בחוץ
ופשט ידו לפנים וטבעותיו בידיו — רבי יהודה מטמא מיד; וחכמים אומרים: עד שישתהא פדי אכילת פרס. אמרו

פירוש ברטנורה

ח טהור שהכניס ראשו ורובו. דבציר מראשו ורובו לא חשיבא: שהכניס ממנה שלש אצבעות על שלש אצבעות. חשיבא כאילו נכנסה כל
הטלית כולה. אבל פחות מכן לא, דבציר משלש על שלש אינה מקבלת טומאה ולא חשיבא: וטמא. כגון טלית המנוגעת שהכניס ממנה כוית לבית טהור:
טמא. דצרת אתקש למה. וטלית המנוגעת דמטמאה בביאה נפקא לן מקרא דכתיב ולצרת הבגד ולבית, מקיש בגד לבית, מה בית מטמא בביאה דהא
כתיב והבא אל הבית וגו' אף בגד מטמא בביאה. מנין לרבות את כולן כגון שתי וערב ועורות, תלמוד לומר זאת תורת נגע צרעת בגד הצמר, מקיש כלן
לבגד, מה בגד מטמא בביאה, אף כולן מטמאין בביאה:

ט וכליו על פתפו. מקופלים ומונחים על כתפיו דרך משאוי: וטבעותיו בידיו. מונחים על פס ידו שלא כדרך מלבוש: הוא והן טמאין מיד. דקרינן נמי
בכלים והבא אל הבית יטמא: היה לבוש כליו. דהשתא אין כליו טמאים אלא מחמת דיריה: והן טהורין עד שישתהא פדי אכילת פרס. דכתיב והאכל
בבית יכבס את בגדיו והשוכב בבית יכבס את בגדיו. ותניא, אין לי אלא אוכל ושוכב, לא אוכל ולא שוכב מנין, תלמוד לומר יכבס בגדיו, ריבה, א"כ למה
נאמר אוכל ושוכב, ליתן שיעור לבא אל הבית שאין טעון כיבוס בגדים עד שישתהא פדי שיעור אכילה כשהוא שוכב, כלומר כשהוא מיסב. וכמה שיעור
אכילה, כדי אכילת פרס, שהוא חצי ככר של עירוב, לדברי רש"י הם ארבע ביצים, ולדברי רמב"ם שלש ביצים: מיסב ואוכלן בלפתן. ששעורו מועט
משאילו [היה] אוכלן בלא לפתן, שמתוך טעם של לפתן ממחר לאכול:

י היה עומד בפנים. תוך בית המנוגע: ופשט ידיו לחוץ וטבעותיו בידיו. הכא מיירי בשטבעותיו באצבעותיו דרך מלבוש, ואם שהה כדי אכילת פרס,
טמאות, דבית גופו גרירי. ואם היו בפס ידו דרך משאוי, מוכיח בתוספתא שהם טמאות מיד: בזמן שאין כל גופו טמא. כגון הכא דהוא עומד בחוץ ולא

משניות מבוארות — קהתי

טהורין — בגדיו וסנדליו וטבעותיו טהורים, עד שישתהא —
בבית המנוגע, פדי אכילת פרס — שיעור זמן כדי לאכול חצי
ככר; ונחלקו תנאים במידת הכיכר (עירובין ה, ב), שלדעת רבי יוחנן
בן ברוקה כיכר שלימה מידתה שש ביצים, וחציה שלוש ביצים;
ולדעת רבי שמעון מידת הכיכר שמונה ביצים, וחציה ארבע ביצים.
והרמב"ם פוסק כרבי יוחנן בן ברוקה. אבל רש"י פוסק כרבי שמעון;
פת חטין ולא פת שעורים — כדי אכילת חצי ככר של חטים
ולא של שעורים, מסב — כשאוכל בהסיבה, ואוכלן בלפתן —
במפרשים מבואר שכל זה הוא להחמיר, שכן פת חטים נאכלת יותר
מהר מפת שעורים, והאוכל בהסיבה אוכל מהר, שאינו פונה לדברים
אחרים בשעת האכילה, וכשאוכל את הפת בלפתן, הרי על ידי טעם
הלפתן הפת נאכלת מהר, ונמצא בכגון זה שכדי אכילת פרס שיעור
מועט הוא; דין זה למדים ממה שנאמר בבית מנוגע (ויקרא יד, ח):
”והשוכב בבית יכבס את בגדיו והאוכל בבית יכבס את בגדיו”, ודרשו
(בתורת כהנים): אין לי אלא שוכב ואוכל; לא שוכב ולא אוכל מניין?
תלמוד לומר: ”יכבס בגדיו” — ריבה (בא הכתוב לרבות אפילו לא
שוכב ולא אוכל). אם כן, למה נאמר ”והשוכב”, ”והאוכל”? ליתן שיעור
לבא אל הבית, שאין בגדיו טעונים כיבוס עד שישתהא כדי שיעור
אכילה, היינו כדי אכילת פרס, כשהוא שוכב, כלומר כשהוא מיסב.

באור משנה י

היה עומד — אדם טהור, בפנים — בבית המנוגע, ופשט ידו
לחוץ וטבעותיו בידיו — באצבעותיו, דרך מלבוש; אם שהה
פדי אכילת פרס, טמאות — הטבעות, אפילו לא הכניסן כלל
לפנים הבית, שידיו הן חלק מגופו, וכאילו הן בפנים, וכיון שהטבעות
באצבעותיו, אינן נטמאות אלא אם כן שהה בבית המנוגע כדי אכילת
פרס. אבל אם היו הטבעות בכף ידו, דרך משא, הרי הן טמאות מיד
(תוספתא; עין הר"ש; ”משנה אחרונה”; ”תפארת ישראל, בועז”). הנה
עומד בחוץ ופשט ידו לפנים — לתוך הבית המנוגע, וטבעותיו
בידיו — באצבעותיו, רבי יהודה מטמא מיד — את הטבעות,

הוכנס לבית טהור, כל מה שבבית טמא. כן דרשו ממה שנאמר (שם יג, ט): ”זאת
תורת נגע צרעת בגד הצמר או הפשתים או השתי או הערב או כל כלי עור” —
מקיש הכתוב שתי וערב ועור לבגד, מה בגד מטמא בביאה אף כולן מטמאים
בביאה.

טהור שהכניס ראשו ורבו לבית טמא — לבית המנוגע, נטמא
— כאילו בא כולו לתוך הבית. אבל בפחות מראשו ורובו, אין זו
נחשבת ביהא; ונטמא — מצורע מוסגר או מוחלט, שהכניס ראשו
ורבו לבית טהור, טמאהו — טמא כל מה שבבית, כאילו היה
כולו עומד או יושב בו. טלית טהורה שהכניס ממנה שלש על
שלש — שלוש אצבעות על שלוש אצבעות, לבית טמא — לבית
מוסגר או מוחלט, נטמאה — הטלית כולה, שהואיל ובגד של שלוש
על שלוש אצבעות מקבל טומאה, לפיכך כשהכניס מן הטלית שלוש
על שלוש, הרי זה כאילו הכניס את הטלית כולה. אבל אם הכניס מן
הטלית פחות משלוש על שלוש אצבעות, אין הטלית טמאה, לפי
שבגד פחות משלוש על שלוש אינו מקבל טומאה. ברם, דין זה אינו
אלא בטלית, שכל שלוש על שלוש אצבעות שבה נחשבות בגד, אבל
שאר כלי טהור שהכניס לבית המנוגע, אינו נטמא אלא אם כן הכניס
רוב הכלי (”תפארת ישראל”; רמב"ם הל' שומאת צרעת טז, ו). ונטמאה
— טלית טמאה, מנוגעת, שהכניס ממנה אפילו פזית לבית
טהור — אף על פי שאין בכזית שלוש על שלוש אצבעות, טמאתו
— טמאה כל אשר בבית, שטומאת צרעת הוקשה למת, כמו שכבר
הזכרנו (לעיל משנה ג).

באור משנה ט

מי שנכנס לבית המנוגע, וכליו על פתפו — ובגדיו מקופלים
ומונחים על כתפו, ואינו לובשם, וסנדליו וטבעותיו בידיו —
בכפי ידיו, הוא והן טמאין מיד — שאף בכלים אנו קוראים
”והבא אל הבית... יטמא”. הנה — הנכנס לבית המנוגע — לבוש
פכליו — בבגדיו, וסנדליו פרגליו, וטבעותיו בידיו —
באצבעות ידיו, הוא טמא מיד — כדין ”הבא אל הבית”, והן

לרבי יהודה: מה אם בזמן שכל גופו טמא, לא טמא את מה שעליו עד שיששה פדי אכילת פרס — בזמן שאין כל גופו טמא, אינו דין שלא יטמא את מה שעליו, עד שיששה פדי אכילת פרס?
 יא מצרע שנכנס לבית — כל הפלים שיש שם טמאין, אפלו עד הקורות. רבי שמעון אומר: עד ארבע אמות. פלים מיד טמאין. רבי יהודה אומר: אם ששה פדי הדלקת הנר.
 יב נכנס לבית הכנסת — עושים לו מחצה גבוהה עשרה טפחים, על רחב ארבע אמות. נכנס ראשון, ויוצא אחרון. כל המציל צמיד פתיל באהל המת — מציל צמיד פתיל בבית המנוגע; וכל המציל מכסה באהל המת — מציל מכסה בבית המנוגע; דברי רבי מאיר. רבי יוסי אומר: כל המציל צמיד פתיל באהל המת — מציל מכסה

פירוש ברטנורא

נטמא כל זמן שלא הכניס ראשו ורובו: אינו דין שלא יטמא את מה שעליו עד שיששה פדי אכילת פרס. ורבי יהודה אומר, מצינו שיפה כח הטמא להציל, מכח הטהור להציל, שהרי ישראל שמקבלים טומאה מצילין כלים בבית המנוגע, שאין מטמאין עד שיששה פדי אכילת פרס, ונכרי ובהמה שאין מקבלים טומאה אין מצילין כלים בבית המנוגע, שהבגדים שעליהם טמאים מיד. ואין הלכה כרבי יהודה:
יא עד ארבע אמות. קסבר ר' שמעון, למעלה מארבע אמות רשותא אחריתא הוא, דקומתו של אדם בינוני שלש אמות, ואמה אחת לפישוט ידים ורגלים. ואין הלכה כרבי שמעון: כלים מיד טמאים. כלומר כלים שאמרנו עד הקורות לתנא קמא ועד ארבע אמות לר' שמעון, מיד הן מיטמאין כשנכנס עמהן לבית המנוגע: כדי הדלקת הנר. כשנכנס ברשות, מודה ר' יהודה דמיטמאין מיד, ולא פליג אלא כשנכנס שלא ברשות. משום דמושבו של מצורע מטמא כדאמרן, וכשנכנס ברשות הוא מושבו מיד, אבל כשנכנס שלא ברשות לא הוא מושבו אלא אם כן שהה כדי הדלקת הנר ולא אפקיה. ואם לא שהה כדי הדלקת הנר, לא הוא מושבו. דהאי דלא אפקיה, משום דמורד בהדלקת הנר דביני שמשו או דימות החול ולא מצי מפיק ליה:
יב נכנס לבית הכנסת. מצורע שבא ליכנס לבית הכנסת: עושים לו מחיצה גבוהה עשרה טפחים. דפחות מעשרה אינה חשובה מחיצה להציל: ברחוב ארבע אמות. כנגד ארבע אמות של תפילה. אי נמי, משום דהוה שיעור מקומו של אדם, כדאמרין בעירובין בפרק מי שהוציאנו (דף מ"ח): **נכנס ראשון ויוצא אחרון.** כדי שלא יטמאו העומדים בבית הכנסת בכניסתו ויציאתו, כשהוא עובר מן הפתח ועד המחיצה. דחיישין שמא יעמוד מעט בשעה שהוא עובר, ויטמאו כל העומדים שם: כל המציל בצמיד פתיל. כגון כלי חרס וכל הנהו דחשיב במסכת כלים פרק ואלו כלים מצילים: כל המציל מכוסה

משניות מבוארות – קהתי

טמאים מיד, אפילו לא שהה שם רגע ("תפארת ישראל"; עיין ברטנורא שפירש בדרך אחרת; ועיין "תוספות יום טוב"). **רבי יהודה אומר: אם ששה פדי הדלקת הנר** — אז הכלים מיטמאים. בתוספתא מבואר, שאם המצורע נכנס לבית חברו ברשות, אף רבי יהודה מודה שהכלים מיטמאים מיד, שהואיל ונכנס ברשות, הרי זה נקרא "מושבו"; לא נחלקו אלא בכגון שנכנס לבית חברו שלא ברשות, שלדעת רבי יהודה אין זה נקרא "מושבו" כדי לטמאו אלא אם כן שהה בבית כדי הדלקת הנר, ולא הוציאו בעל הבית מביטו, שאם לא שהה כדי הדלקת הנר, אנו אומרים, שהיה ברעת בעל הבית להוציאו, אלא שטרוד היה בהדלקת הנר, ולכן אין זה נקרא "מושבו", ואין הכלים טמאים שם. אבל אם שהה כדי הדלקת הנר, ולא אמר לו בעל הבית שיצא, הרי שנמצא שם ברשות, ונטמא כל אשר בבית.

באור משנה יב

נכנס לבית הכנסת — מצורע הרוצה להיכנס לבית הכנסת, עושים לו מחצה גבוהה עשרה טפחים — שפחות מעשרה טפחים אינה חשובה מחיצה להציל את אנשי בית הכנסת מלהיטמא, על רחב ארבע אמות — שכן הוא שיעור מקומו של המתפלל, כמו שאמרנו בגמרא (ברכות לא, ב), "שאסור לישיב בתוך ארבע אמות של תפילה"; או הטעם הוא משום שזהו שיעור מקומו של אדם (ברטנורא). **נכנס ראשון** — לבית הכנסת, ויוצא אחרון — כדי שלא יטמא את אנשי בית הכנסת בכניסתו ויציאתו, כשהוא עובר מן הפתח ועד למחיצתו, וחוששים שמא יעמוד מעט כשהוא עובר (ברטנורא); ויש סוברים, שדווקא תחת אילן אינו מטמא אלא אם כן שהה שם מעט (כדלעיל משנה ז). אבל בבית, הואיל ויש בו כתלים, הריהו מטמא אף כשהוא עובר בלבד ואינו שוהה כלום (הגר"א; עיין "תפארת ישראל"). **כל המציל צמיד פתיל באהל המת** — כל כלי המציל באוהל המת, אם צמיד פתיל עליו, כמפורט במסכת כלים פרק י משנה א, **מציל צמיד פתיל בבית המנוגע** — שלא יטמא מה שבתוך הכלי; **וכל המציל מכסה באהל המת** — וכל דבר המציל באוהל המת אפילו כשהוא מכוסה בלבד, ואינו צמיד פתיל, כגון בור ודות (עיין אהלות ה, ו). **מציל מכסה בבית המנוגע** — אף בבית המנוגע

שהואיל וגופו בחרץ לא נטמאו הטבעות משום "בגדיו" אלא משום כלים שבאו אל הבית, הלכך הן טמאות מיד; **והקמים אומרים: עד שיששה פדי אכילת פרס** — אף על פי שהאדם גופו בחרץ, והוא לא נטמא, מכל מקום הואיל והכניס ידיו לפנים כשהטבעות באצבעותיו, והרי שהכניס את הטבעות דרך מלבוש, לפיכך אין הטבעות נטמאות אלא אם כן השהה ידיו שם כדי אכילת פרס. **אמרו — חכמים — לרבי יהודה: מה אם בזמן שכל גופו טמא** — שהוא בבית המנוגע, **לא יטמא את מה שעליו עד שיששה פדי אכילת פרס** — כמו ששינוי במשנה הקודמת, **בזמן שאין כל גופו טמא** — שהוא עומד בחרץ, ולא הכניס ראשו ורובו לבית, אלא פשט את ידיו לפנים, **אינו דין שלא יטמא את מה שעליו, עד שיששה פדי אכילת פרס** — כלום אינו קל וחומר, שמה שעל ידיו דרך מלבוש לא יהא טמא אלא אם כן שהה כדי אכילת פרס? ברם, רבי יהודה סובר, שאדרכא, דווקא בזמן שכל גופו טמא, הריהו מציל על בגדיו, שלא יטמאו עד שיששה פדי אכילת פרס, אבל אם כל גופו טהור, אינו מציל עליהם, כמו שמוצאים אנחנו, שדווקא ישראל המקבל טומאה מציל בגדיו בבית המנוגע, שאינם מיטמאים עד שיששה פדי אכילת פרס, אבל גוי שאינו מקבל טומאה, אינו מציל בגדיו בבית המנוגע, שבגדיו טמאים מיד, ומכאן שיפה כוח הטמא להציל מכוח הטהור להציל (תוספתא). ואין הלכה כרבי יהודה.

באור משנה יא

מצרע — בין מוסגר בין מוחלט, **שנכנס לבית** — טהור, **כל הפלים שיש שם טמאין, אפלו עד הקורות** — אפילו הכלים המונחים למעלה סמוך לקורות, אף על פי שהם למעלה מקומתו של המצורע, טמאים; ואף אדם ומאכלים ומשקאות נטמאים, אלא שנקטה המשנה כלים, כדי להשמיענו "אפילו עד הקורות". **רבי שמעון אומר: עד ארבע אמות** — מה שמונח עד גובה ארבע אמות טמא, לפי שקומת אדם בינוני משפושט ידיו ורגליו, מגיעה עד ארבע אמות, אבל למעלה מארבע אמות רשות אחרת היא. ואין הלכה כרבי שמעון. **פלים מיד טמאין** — מצורע שנכנס לבית, כל הכלים שיש בבית

בבית המנוגע; כל המציל מכסה באהל המת — אפלו מגלה בבית המנוגע — טהור.
פרק ארבעה עשר

א כיצד מטהרין את המצרע? הנה מביא פילי של חרש חדשה, וגזות לתוכה רביעית מים חיים, ומביא שתי צפרים דרור. שחט את אחת מהן על פלי חרש, ועל מים חיים. חפר וקברה בפניו. נטל עץ ארו ואזוב ושני תולעת, וכרכן בשיירי הלשון, והקיף להם ראשי אגפים וראש הזנב של שניה. טבל, והזה שבע פעמים לאחר ידו של מצרע. ויש אומרים: על מצחו. וכך היה מזה על השקוף שפבית מבחוץ.

ב בא לו לשלח את הצפור החיה, אינו הופך פניו לא לים, ולא לעיר, ולא למדבר, שנאמר (ויקרא יד, ג): "ושלח את הצפור החיה, אלמחוץ לעיר אלפני השדה". בא לגלח את המצרע, העביר תער על כל בשרו, וכבס בגדיו,

פירוש ברטנורא

באוהל המת. כגון בור דלות דלא בעי צמיד פתיל אלא כיסוי, כדתנן במסכת אהלות פרק התנור (משנה ו) והלכה כרבי יוסי:
יד א כיצד מטהרין. פילי. מורק. השותים במורקי יין (עמ"ס ו) מתרגמין דשתיין בפילי חמר: חדשה. דכתיב (ויקרא יד) אל כלי חרש על מים, מקיש כלי למים, מה מים שלא נעשה בהן מלאכה, אף כלי שלא נעשה בו מלאכה: רביעית. משום דכתיב (שם) בדם הצפור השחוטת ובמים החיים, מים חיים שדם הצפור ניכר בהן, ושיערו חכמים רביעית: מים חיים. שלעולם נובעים ואינן פוסקים: צפרים דרור. שדרות בבית כבשדה: וקברה בפניו. לפי שאסורה בהנאה: ושני תולעת. לשון צמר צבוע שני. כרמ"ז בלע"ז: וכרכן בשיירי לשון. עץ ארו ואזוב ושני תולעת היה מניחין יחד, וחלשון יוצא ועורף על עץ ארו ואזוב, והיה כורכך בו דהו שלשלת באגודה אחת: והקיף. לשון סמיכה והקברה. כמו (בצה"ד דף ל"ב) מקיפים שתי חביות. לתרום שלא מן המקום. כלומר היה סומך להן ראשי אגפים וראש הזנב של הצפור החיה, וטובל כולן ביחד בדם ובמים שבכלי חרס: לאחר ידו. על גב ידו של מצרע: ויש אומרים על מצחו. ואין הלכה כיש אומרים: על השקוף. של בית שהוא מנוגע:
ב לא לים. אם הוא בעיר הושבת על שפת הים: ולא למדבר. אם העיר יושבת אצל המדבר: שנאמר ושלח את הצפור החיה אל מחוץ לעיר אל פני

משניות מבוטאות — קהתי

אָרְז — היינו בקעת של ארז (תורת כהנים), נְאֻזֹב — גבעול של אזוב, וְשִׁנֵּי תוֹלְעֵת — לשון של צמר צבוע שני (והורית: מין צבע אדום). וְכִרְכָּן בְּשִׁירֵי הַלָּשׁוֹן — כך את עץ הארז והאזוב ושני התולעת בשיירי הלשון של שני התולעת, היינו בלשון היוצא והעורף עליהם; וטעם כריכה זו, כדי שיהיו שלשלתם באגודה אחת, וְהִקְיֵף לָהֶם — וסמך להם, לשלשלת המינים שבאגודה, רָאשֵׁי אֲגָפִים — ראשי הכנפיים — וְרָאשׁ הַזֵּנָב שֶׁל שְׁנֵיהֶם — של הצפור השנייה, החיה. טָבַל — את האגודה והצפור החיה בדם ובמים שבכלי חרס, כמו שנאמר (שם שם, ו): "וטבל אותם (את עץ הארז והאזוב ושני התולעת) ואת הצפור החיה בדם הצפור השחוטת על המים החיים". וְהִזָּה — הכהן, שֶׁבַע פְּעָמִים לְאַחֵר יָדוֹ שֶׁל מִצְרַע — על גב ידו של המצרע; וְיֵשׁ אוֹמְרִים: עַל מִצְחוֹ — של המצרע, שנאמר (שם שם, ז): "והזה על המטהר מן הצרעת". ומשמע על המקום העליון ביותר שבגופו ("קרבן אהרן"). ויש כותבים, שטעמם של חכמים האומרים "לאחר ידו של מצרע", לפי שמוצאים טהרתו של מצרע על היד, בבחי' יד ורגל; וטעמם של האומרים "על מצחו", מפני שהוא מקום מיועד לצרעת, כמו שנאמר (דברי הימים ב, כו, יט): "והצרעת זרחה במצחו" (הראב"ד לספרא). וְכִפָּה הָיָה מִזֶּה עַל הַשְּׁקוֹף שֶׁבִּבְּיַת מִבְּחוּץ — שכן גם בטהרת בית מנוגע עושים הכל כמו בטהרת המצרע, כמו שנאמר (ויקרא יד, נא): "ולקח את עץ הארז ואת האזוב ואת שני התולעת ואת הצפור החיה וטבל אותם בדם הצפור השחוטת ובמים החיים, והזה אל הבית שבע פעמים", ובאה המשנה ללמד, שמה על משקוף הבית מבחוץ, היינו גם כן בעלינו של בית, במקום הנראה לכל ("תפארת ישראל").

באור משנה ב

בא לו — כהן ("תפארת ישראל"). לְשַׁלַּח אֶת הַצְּפוֹר הַחִיָּה — כמו שנאמר (ויקרא יד, ז): "והזה על המטהר מן הצרעת שבע פעמים וטהרו, ושלח את הצפור החיה על פני השדה", אֵינּוּ הוֹפֵךְ פָּנָיו — כשעה שמשלח את הצפור, לא לים — אם הוא בעיר השוכנת על חוף הים, וְלֹא לְעִיר — שלא יעמוד חוץ לעיר וישלחנה אל העיר, וְלֹא לְמִדְבָּר — אם מדבר סמוך לעיר לא ישלחנה למדבר, שְׁנֵאֲמָר — בטהרת הבית המנוגע: "ושלח את הצפור החיה, אלמחוץ לעיר אלפני השדה" — ולמדים מטהרת הבית המנוגע על טהרת

הוא מציל כשהוא מכוסה בלבד; דְּכָרִי רַבִּי מְאִיר — הסובר, שהואיל ובית המנוגע מטמא כל מה שבבית, וכן אוהל המת, לפיכך דינם שווה (רמב"ם). רַבִּי יוֹסִי אוֹמֵר: כָּל הַמִּצִּיל צָמִיד פְּתִיל בְּאֹהֶל הַמֵּת — כל כלי שאינו מציל באוהל המת אלא אם כן הוא צמיד פתיל, מִצִּיל מְכַסֶּה בְּבֵית הַמִּנְגֵּעַ — ואינו צריך צמיד פתיל: כָּל הַמִּצִּיל מְכַסֶּה בְּאֹהֶל הַמֵּת, אֲפִלּוּ מְגַלֵּה בְּבֵית הַמִּנְגֵּעַ, טָהוֹר — כגון כלים טהורים המונחים בכור פתוח שבתוך בית המנוגע, הרי הם נשארים בטהרתם, שהבור הוא כרשות אחרת. רבי יוסי סובר, שטומאת מת חמורה, לפי שהיא טומאת שבעה, ואילו טומאת בית המנוגע אינה אלא טומאת ערב, הלכך יורדת היא דרגה אחת (רמב"ם). והלכה כרבי יוסי.

באור משנה א

פרק זה דן בסדר טהרת המצרע, כמפורש בתורה (ויקרא יד).

כִּיצַד מְטַהְרִין אֶת הַמִּצְרַע? הֵיךְ מְבִיא פִּילִי שֶׁל חֶרֶשׁ חֲדָשָׁה — פילי לשון יווני, ומובנו: כוס או ספל; חֲדָשָׁה — שעדיין לא השתמשו בה, לפי שנאמר (ויקרא יד, ח): "אל כלי חרש על מים חיים", מקיש הכתוב את הכלי למים, מה מים שלא נעשתה בהם מלאכה, שהרי צריך "מים חיים", אף הכלי שלא נעשתה בו מלאכה, גְּזוֹתָן לְתוֹכָהּ — לתוך הפילי, רְבִיעִית מִמֵּם חַיִּים — רביעית הלוג מים חיים, ממעיין שאינו פוסק, שנאמר (שם שם, ו): "וטבל אותם ואת הצפור החיה בדם הצפור השחוטת על המים החיים", ודרשו: מים חיים שדם הצפור ניכר בהם ושיערו חכמים רביעית; וּמְבִיא שְׁתֵּי צִפְרִים דְּרָרוֹר — יש מפרשים: "דרור" מלשון דירה, צפרים שדרות בבית כבשדה, שידועות להישמט בזוויות הבית לכל צד (רש"י ביצה כד, א), ויש מפרשים: "דרור" לשון חופש, מין צפור שאינה מקבלת מרות, והיא נזכרת בתהילים פד, ד, ובמשלי כו, ב ("תפארת ישראל"). שֶׁחָט אֶת אֶחָת מֵהֶן עַל פְּלִי חֶרֶשׁ, וְעַל מִים חַיִּים — על גבי כלי חרס שבו המים החיים, כמו שכתוב (שם שם, ח): "וצוה הכהן וטוהט את הצפור האחת אל כלי חרש על מים חיים". ובתורת כהנים נחלקו חכמים, אם השחיטה בכהן או בכל אדם. חָפַר — אחר כך חפר חפירה, וְקוֹבְרָהּ — וקובר את הצפור השחוטת, בְּפָנָיו — בפני המצרע; לפי שאסורה בהנאה. יש מבארים הטעם שקברה בפניו, כדי שלא יחדשו שיאכלנה ("תוספות יום טוב"). נָטַל עֵץ

וְטָבֵל. טָהוֹר מִלְטָמָא בְּבִיּאָה, וְהָרִי הוּא מִטָּמֵא בְּשֶׁרֶץ. נִכְנָס לְפָנִים מִן הַחוּמָה, מְנַדָּה מִבֵּיתוֹ שְׁבַעַת יָמִים, וְאָסוּר בְּתַשְׁמִישׁ הַמָּטָה.

ג בַּיּוֹם הַשְּׂבִיעִי מְגַלַּח תְּגִלַּחַת שְׁנִיָּה בְּתִגְלַחַת הָרֵאשׁוֹנָה. כִּבְס בְּגָדָיו וְטָבֵל — טָהוֹר מִלְטָמָא בְּשֶׁרֶץ, וְהָרִי הוּא טָבֹל יוֹם, אוֹכֵל בְּמַעֲשֵׂי. הָעָרִיב שְׁמִשׁוֹ — אוֹכֵל בְּתִירוּמָה. הֵבִיא כְּפָרְתוֹ — אוֹכֵל בְּקִדְשִׁים. נִמְצָאוּ שְׁלֹשׁ טָהוֹרוֹת בְּמִצְרַע וְשְׁלֹשׁ טָהוֹרוֹת בְּיֹלֶדֶת.

פירוש ברטנורה

השדה. מכאן שאינו הופך פניו לעיר: העביר תער על כל בשרו. לאו דוקא. שלא היה מגלח אלא כל מקום כנוס שער, [ונראה, לאפוקי שער] בית הסתרים, דאמר קרא (ויקרא י"ד) והיה ביום השביעי יגלח את כל שערו, כלל. את ראשו ואת זקנו ואת גבות עיניו, פרט. ואת כל שערו יגלח, חזר וכלל. כלל ופרט וכלל, אי אתה דן אלא כעין הפרט, מה הפרט מפורש מקום כנוס שער ונראה, אף כל מקום כנוס שער ונראה. ותגלחת ראשונה שמגלח בזמן חלוטו, למורה בגזירה שזה תגלחת שנייה, שמגלח שניה לאחר שספר שבעת ימים, דנאמר בימי חלוטו יגלח את כל שערו וגו', ונאמר בימי ספרו יגלח את כל שערו וגו', מה תגלחת האמורה בימי ספרו פרט לבית הסתרים, אף תגלחת האמורה בימי גמרו פרט לבית הסתרים: טהור מלטמא בביאח ומלטמא משכב ומושב, כדרך שהיה מטמא בימי חלוטו: מטמא בשרץ. לטמא אדם ובגדים במגע, אבל לא במשא: מנודה בביתו. לענין זה שאסור בתשמיש המטה, דכתיב (ויקרא י"ד) וישב מחוץ לאהל, ואין אהליו אלא אשתו. וכן הוא אומר (דברים ה') שובו לכם לאהליכם, כשהתיר להם תשמיש המטה לאחר מעמד הר סיני:

ג טהור מלטמא בשרץ. ופוסל תרומה [ותו לא]: ושלוש טהרות ביולדת. והוא הדין כוב בעל שלש ראיות ובובה, דבכלהו טבל ועלה, אוכל במעשר. העריב שמשו, אוכל בתרומה. הביא כפרתו, אוכל בקדשים. הרי שלש טהרות. והאי דנקט יולדת טפי מזב וזבה, משום דביולדת כתיב בהדיא (שם י"ב) וכפר עליה הכהן וטהרה, לאכילת קדשים:

משניות מבוארות – קהתי

אֹכֵל בְּתִירוּמָה — לאחר שהעריב עליו השמש, מותר לו לאכול בתרומה (אם הוא כהן). הֵבִיא כְּפָרְתוֹ — קרבנותיו ביום השמיני, אוֹכֵל בְּקִדְשִׁים — מותר לו לאכול מבשר הקרבנות. נִמְצָאוּ שְׁלֹשׁ טָהוֹרוֹת בְּמִצְרַע — א) טבל ועלה, אוכל במעשר; ב) העריב שמשו, אוכל בתרומה; ג) הביא כפרתו, אוכל בקדשים, וְשְׁלֹשׁ טָהוֹרוֹת בְּיֹלֶדֶת — ואותן שלוש טהרות ביולדת, והוא הדין כזב ובזבה, ולא נקט התנא יולדת אלא משום שמפורש בה (ויקרא יב, ח): "וכפר עליה הכהן וטהרה", היינו לאכילת קדשים, וממנה למדים לזב ולזבה. ויש מפרשים: נמצאו שלוש טהרות במצורע — א) לאחר טבילה ראשונה טהור מלטמא בביאח; ב) לאחר טבילה שנייה והעריב שמש טהור לאכילת תרומה; ג) הביא כפרתו אוכל בקדשים; שכן בשלשתן כתוב "וטהרה": בטבילה ראשונה נאמר (ויקרא יד, ח): "ורחץ במים וטהרה"; ואחר שבעת ימים נאמר (שם שם, ט): "ורחץ את בשרו במים וטהרה"; ואחר כפרתו נאמר (שם שם, כ): "וכפר עליו הכהן וטהרה" — ושלוש טהרות ביולדת א) מה שטהורה לבעלה אחר שבעה ימים לזכר ואחר שבועיים לנקבה; ב) מה שטהורה לתרומה אחר ארבעים יום לזכר ואחר שמונים לנקבה, כשהעריב שמש; ג) מה שטהורה אחר כפרתה לקדשים; שכן נאמר ביולדת (ויקרא יב, ב, ז): "אשה כי תזרע וילדה זכר וטמאה שבעת ימים... ושלשים יום ושלשת ימים תשב בדמי טהרה", כלומר שבימים אלו, אף על פי שרואה דם, טהורה היא לבעלה; וכן נאמר (שם שם, ח): "ואם נקבה תלד, וטמאה שבועיים כנדתה, וששים יום וששת ימים תשב על דמי טהרה". הרי טהרה ראשונה: כן למדים ממה שנאמר (ויקרא כב, ז): "ובא השמש וטהרה", שכל מחוסר כיפורים אוכל תרומה בהעריב שמש; ולענין קדשים הרי נאמר ביולדת: "וכפר עליה הכהן וטהרה" (כמו שנכר הבאנו לעיל). ואין התנא מונה "אוכל במעשר", לפי שלא כתוב בו "וטהרה", ולפיכך לא נזכרו כאן אלא מצורע ויולדת, שיש בהן שלוש טהרות אלו שהזכרנו, שכתוב בהן "וטהרה", אבל זב וזבה אין בהם אלא שתי טהרות: לתרומה ולקדשים ("אליהו ובא"). ברם, לפי הפירוש הראשון אין התנא מונה "טהור מלטמא בביאח" שלאחר הטבילה הראשונה, לפי שעדיין הוא אב הטומאה לטמא במגע (הרא"ש).

המצורע, שלא נאמר בה "אל מחוץ לעיר", אלא "על פני השדה" בלבד (כמו שהבאנו לעיל). בָּא — הכהן — לְגַלַּח אֶת הַמִּצְרַע, הָעֹבֵר תַּעַר עַל כָּל בְּשָׂרוֹ, וְכִבְס בְּגָדָיו, וְטָבֵל — יש תמיהים על התנא של משנתנו ששינה את הסדר הכתוב בתורה, שכן בתורה נאמר (ויקרא יד, ח): "וכבס המטהר את בגדיו וגילח את כל שערו ורחץ במים וטהרה" (תחילה כיבס בגדיו ואחר כך גילחו). ואילו במשנתנו מקדים התנא גילוח לכיבוס בגדיו (ענין "תפארת ישראל"; "משנה אחרונה"). טָהוֹר מִלְטָמָא בְּבִיּאָה — לאחר שטבל המצורע, אינו מטמא בית בכניסתו לתוכו; וכן אינו מטמא משכב ומושב, כדרך שהיה מטמא בימי חלוטו, וְהָרִי הוּא מִטָּמֵא בְּשֶׁרֶץ — היינו במגע ולא במשא, שאף לאחר שטבל, עדיין הוא מטמא אדם וכלים במגעו (ענין כלים א. א). נִכְנָס לְפָנִים מִן הַחוּמָה — כמו שנאמר (ויקרא יד, ח): "ואחר יבוא אל המחנה, מְנַדָּה מִבֵּיתוֹ שְׁבַעַת יָמִים — כמו שנאמר (שם): "וישב מחוץ לאהליו שבעת ימים", וְאָסוּר בְּתַשְׁמִישׁ הַמָּטָה — יש מבארים, שפיסקה זו באה לפרש את הפיסקה שלפניה, שמנודה הוא מביתו לענין שאסור בתשמיש המטה, שנאמר: "וישב מחוץ לאהליו", ואין אהליו אלא אשתו (ברטנורה). ויש מפרשים, ששני דברים הם, שאף על פי שנכנס לפנים מן החומה, עדיין אסור לו להיכנס לביתו, וזהו ששינוי: מנודה מביתו שבעת ימים: ואף חוץ לביתו אסור בתשמיש המטה ("אליהו ובא").

באור משנה ג

בַּיּוֹם הַשְּׂבִיעִי — לטבילתו, מְגַלַּח תְּגִלַּחַת שְׁנִיָּה בְּתִגְלַחַת הָרֵאשׁוֹנָה — כמו שנאמר (ויקרא יד, ט): "והיה ביום השביעי יגלח את כל שערו את ראשו ואת זקנו ואת גבות עיניו ואת כל שערו יגלח". כִּבְס בְּגָדָיו וְטָבֵל — טבילה שנייה, כמו שנאמר (שם): "וכבס את בגדיו ורחץ את בשרו במים וטהרה", טָהוֹר — המצורע, לאחר טבילתו השנייה, מִלְטָמָא בְּשֶׁרֶץ — שאינו מטמא במגע, וְהָרִי הוּא טָבֹל יוֹם — כמי שטבל מטומאתו ועדיין לא העריב שמשו, שפוסל תרומה וקדשים במגעו; אוֹכֵל בְּמַעֲשֵׂי — שני; אבל מעשר ראשון דינו כחולין ומותר באכילה אף לטמא (טבול יום ד. א). הָעָרִיב שְׁמִשׁוֹ,

רש"י

דף עח עמוד א. ותו קמבעיא להו. קמיה דרבי אלעזר:

דף עח עמוד ב: שעם. מין גומא שקורין פוי"י: בתענית צבור. הנגזר על הגשמים דתנן במסכת תענית (דף יב:) אסור בנעילת הסנדל: ברהימני. מין שעם: ברהוצי. סנדל של כפות תמרים: בריבלי. של עשבים: יוצא בקב שלו. בשבת. קב אשקצ"א: ורבי יוסי אוסר. קסבר לאו מנעל הוא הואיל ואינו שוה בכל ואפילו הכי שוין שאסור לצאת בו ביום הכפורים אלמא אף על גב דלרבי יוסי לאו מנעל הוא אפי' הכי אסיר והוא הדין לשל שעם: כתייתין. חתיכות בגדים קטנות שהם נוחות לו לסמוך שוקו עליהם: טמא. מקבל טומאה דלאו פשוטי כלי עץ הוא: מנעל הוא. הלכך ביוה"כ אסור אבל דהיטני ודהוצא לאו מנעל נינהו: מותרין ככולן. בכל הני דמתניתין אכילה ושתיה ורחיצה וסיכה: אינשי עברו ליה. גדולים עשו לו והתורה הזהירה גדולים על הקטנים שלא יעשו להם בידים דבר האסור כדאמרינן במסכת יבמות (דף קיד.) לא תאכלום לא תאכילום להזהיר גדולים על הקטנים:

ביאור עם "שפה ברורה – עוז והדר"

דף עח עמוד א. ותו קא מבעיא להו - עוד שאלו החכמים את רבי אלעזר, מהו לצאת בסנדל של

דף עח עמוד ב: שעם [קנה סוף] ביום הכפורים. האם נאמר שכיון שאינו נחשב מנעל מותר, או שמא כל נעילת סנדל אסורה בו. עמד רבי יצחק בר נחמני על רגליו ואמר, אני ראיתי את רבי יהושע בן לוי שיצא בסנדל של שעם ביום הכפורים, ומשמע שמותר. ואמינא ליה - ושאלתי אותו, בתענית צבור, שגזרו להתענות על עצירת הגשמים ואסרו נעילת הסנדל, האם גם אז מותר בסנדל של שעם, או שמא בתענית זו החמירו יותר. ואמר לי, לא שניא, ומותר.

עדות נוספת בענין זה: אמר רבה בר בר חנה, אני ראיתי את רבי אלעזר דמן ננוה שיצא בסנדל של שעם בתענית צבור. ואמינא ליה, ביום הכפורים שאיסורו מן התורה וחמור יותר, מאי - האם גם בו מותר בסנדל של שעם. ואמר לי, לא שניא, ומותר.

חכמים נוספים שנהגו היתר בנעילת סנדל כשאניה עשויה מעור: רב יהודה נפיק - היה נוהג לצאת ביום הכפורים בסנדל דהימני - מין שעם. אבני נפיק בסנדל דהוצי - ענפי דקל. רבא נפיק (ברבלי - סנדל מעשבים). רבה בר רב הונא כריף סודרא אברעיה ונפיק - היה כורך בגד על רגליו ויוצא.

מקשה הגמרא: מתיב רמי בר חמא, וכי מנעל שאינו חשוב מותר לנעלו ביום הכפורים. והרי שנינו (שבת סה:), תקיטע [-אדם שנקטעה רגלו], יוצא בשבת לרשות הרבים בקב שלו - עץ העשוי בצורת רגל שעליו הוא משעין את שוקו, דברי רבי מאיר, וטעמו, מכיון שהוא מגן על רגלו, חשוב הוא כמנעל לגביו. ורבי יוסי אוסר, שמאחר ואינו ראוי לנעילת כל אדם, אינו נחשב מנעל אלא משא. ותני עלה - ושנינו בבביתא, ושנינו רבי מאיר ורבי יוסי, שאסור לצאת בו ביום הכפורים משום איסור נעילת הסנדל. הרי, אף שלרבי יוסי אין הקב נחשב מנעל, אסור לצאת בו ביום הכפורים. והוא הדין לסנדל של שעם, שאף שאינו נחשב מנעל אסור לנעלו ביום הכפורים.

מתרצת הגמרא: אמר אבני, התם - בקב הקיטע, הסיבה שאסור לנעלו ביום הכפורים אף על פי שאינו מנעל, כיון שמדובר דאית ביה בבית קיבול השוק כתייתין - חתיכות בד רך, ומשום שיש בו תענוג אסורו, אבל סנדל של שעם וכדומה שאין בו תענוג, מותר.

אמר ליה רבא לאבבי לדחות תירוץ, ואי כדברין, שקב הקיטע עצמו ללא כתייתין לאו מנא הוא - אינו נחשב כמנעל, וכי כתייתין משוי ליה מנא - מחשיבים אותו למנעל. ועוד קשה, כל תענוג דלאו מנעל הוא, ביום הכפורים מי [-האם] אסור, והא רבה בר רב הונא הוה כריף סודרא אברעיה ונפיק - היה כורך ביום הכפורים בגד על רגלו, אף שיש בו תענוג, ויוצא עמו. ועוד, מדקתני בסיפא של הברייתא, אם יש לו - שנחקק בקב בית קבול להניח בו כתייתין, טמא - הרי הוא ראוי לקבל טומאה, ככל כלי עץ שיש להם בית קיבול, מכלל - ומתוך זה משמע, דברישיא שנחלקו רבי מאיר ורבי יוסי, לאו בראית ליה כתייתין עסקינן, ואף על פי כן אסור לצאת בו ביום הכפורים.

אלא אמר רבא, לעולם דכולי עלמא - רבי מאיר ורבי יוסי, מסכימים שקב הקיטע מנעל הוא, ולכן אסורו ביום הכפורים, ואילו סנדל של היטני והוצי, שאינם מנעל, לא אסרום. ולענין יציאה בקב בשפת בהא פליגי, מר - רבי יוסי, סבר שאכן נחשב למנעל, אמנם גזרינן דילמא משתמיט - אנו חוששים שמא ישמט ויפול הקב מרגלו, ואתי לאתויי - ויבוא להביאו בידי ו להעבירו ארבע אמות ברשות הרבים. ומר - ורבי מאיר, סבר לא גזרינן.

ברייטא בענין חיוב קטנים בענין יום הכפורים: תנו רבנן, התינוקות מותרין ככולן - בכל העניינים, חוץ מנעילת הסנדל. שואלת הגמרא: מאי שניא נעילת הסנדל שהתינוק אסור בו, בודאי משום דאמרי אינשי כשיראו אותו יוצא בסנדל, שהגדולים עברו ליה - הנעילו אותו, אם כן בהנך [רחיצה וסיכה] נמי אמרי אינשי שהגדולים עברו ליה - רחצוהו וסכוהו, ומדוע רחיצה וסיכה מותרת בקטנים. משיבה הגמרא: ברחיצה וסיכה אנשים לא יחשדו שהגדולים עשו זאת לקטן, כי אימר - יכולים הם לתלות ולומר שמא תמול [בערב יום הכפורים] עבר ליה כבר.

1 יש מן הנדרים שאדם נודר שהם נדרים גמורים, אלא שלשון הנדר
2 אינה ברורה ויש לבאר איזה דברים נכללים בלשון הנדר, ואיזה
3 לא. בפרק זה ובפרק הבא אחריו [הנודר מן הירק] יתבארו פרטי
4 דברים שונים הנכללים ושאינם נכללים בנדרים שונים:

משנה

5 משנה זו מבארת איזה מאכלים נכללים בלשונות 'מבושל',
6 'תבשיל', ו'מעשה קדרה'.

7 הנודר שלא ליהנות מן המבושל, מותר בצלי – מאכל צלוי, ובשילוק
8 – מאכל שאינו מבושל כל צרכו. משום שמאכלים אלו אינם
9 בכלל לשון 'מבושל'.

10 דין נוסף:

11 אָמַר 'קוֹנֵם תְּבַשִּׁיל שְׂאִינִי טוֹעֵם', אָסוּר בְּטַעֲמַת מַעֲשֶׂה קִדְרָה דָּף –
12 דבר שמתבשל בקדרה, והוא רך, ומותר בטעימת מעשה קדרה
13 עָבָה, ומותר בטעימת ביצה טורקומא – ביצה שנתקטנה לגודל
14 שאדם יכול לבולעה ללא לעיסה, ועשויה לרפואה, ומותר בקלעת
15 הַרְמוּצָה – דלעת הבאה ממקום ששמו 'קרקוא'. ובכל הדברים
16 האלו מותר המודר מן התבשיל, משום שאינם בכלל 'תבשיל'.

17 דין נוסף:

18 הנודר שלא ליהנות ממעשה קדרה, אין [אינו] אָסוּר אֲלָא מַמְעֶשֶׂה
19 רְתֻמָּה – דבר שצריך להתבשל ולרתוח הרבה בקדרה. אבל אם
20 אָמַר 'קוֹנֵם תִּיּוֹדֵר לִקְדָּרָה שְׂאִינִי טוֹעֵם', אָסוּר בְּכָל הַמַּאכָלִים
21 הַמִּתְבַּשְּׁלִין בְּקִדְרָה, ולא רק בדברים שצריכים לרתוח ולהתבשל
22 הרבה בקדרה, כיון שאסר את עצמו בכל מה שנכנס לקדרה.

גמרא

23 הגמרא מביאה תנא הסובר שצלי הוא בכלל 'מבושל', ודנה האם
24 הוא חולק על המשנה:

25 תַּנְיָא בְּבֵרֵיתָא, הַנּוֹדֵר שֶׁלֹּא לִיהֲנוּת מִן הַמְּבוּשָׁל רַבִּי יֵאֵשִׁיָּה אָמַר
26 אֹתוֹ לֹאכּוֹל צָלִי, וְאָף עַל פִּי שְׂאִין רֵאִיָּה גְמוּרָה לְדָבָר, שֶׁהַצָּלִי הוּא
27 בְּכָל דָּבָר מְבוּשָׁל, מְכַל מְקוֹם יֵשׁ וְדָבָר, שֶׁנֶּאֱמַר (דברי הימים ב'
28 לֵאמֹר) וְיִבְשְׁלוּ (את) הַפֶּסֶחַ בָּאֵשׁ בְּמִשְׁפָּט, ומשפט קרבן פסח הוא
29 שְׂעִירֵי בָאֵשׁ, ואף על פי כן כתוב בפסוק לשון 'ויבשלו', והרי זה
30 זָכַר לְדָבָר שֶׁצָּלִי בְּכָל בִּישׁוֹל. וּמוֹכַח מִדְּבָרָיו שֶׁל רַבִּי יֵאֵשִׁיָּה
31 שֶׁלֹּא כְּדִבְרֵי הַמִּשְׁנָה, שֶׁכְּתוּב בָּהּ שֶׁהַנּוֹדֵר מִן הַמְּבוּשָׁל מוֹתֵר בְּצָלִי,
32 כִּיּוֹן שֶׁצָּלִי אֵינוֹ בְּכָל מְבוּשָׁל.

33 מִבִּאֲרַת הַגִּמְרָא אֵת סִבְרַת הַמַּחְלֻקָּת שֶׁבִּין רַבִּי יֵאֵשִׁיָּה לְתַנָּא שֶׁל
34 מִשְׁנֵתָיו:

35 לִיָּמָא בְּהָא קְמִיפְלָגִי – שְׁמָא נֹאמַר שֶׁבְּדָבָר זֶה הֵם חוֹלְקִים, דְּרַבִּי
36 יֵאֵשִׁיָּה סָבַר, שֶׁבְּנִדְרִים חֶלֶף אַחֵר לִשׁוֹן תוֹרָה, וְכִיּוֹן שֶׁמִּצְוָנוּ בַּפֶּסֶח
37 שֶׁצָּלִי נִכְלָל בְּלִשׁוֹן בִּישׁוֹל, לִכֵּן הַנּוֹדֵר מִן הַמְּבוּשָׁל אָסוּר גַּם
38 בְּצָלִי, וְתַנָּא דִּילָן – וְהַתַּנָּא שֶׁל מִשְׁנֵתָיו סָבַר, שֶׁבְּנִדְרִים חֶלֶף אַחֵר
39 לִשׁוֹן בְּנֵי אָדָם, וְכִיּוֹן שֶׁבְּלִשׁוֹן בְּנֵי אָדָם צָלִי וּבִישׁוֹל הֵם שְׁנֵי דָבָרִים
40 נִפְרָדִים, לִכֵּן הַנּוֹדֵר מִן הַמְּבוּשָׁל מוֹתֵר בְּצָלִי.

41 דוּחָה הַגִּמְרָא, לֹא מוֹכְרִים לְבָאָר שְׂרָבִי יֵאֵשִׁיָּה וְהַתַּנָּא שֶׁל
42 מִשְׁנֵתָיו נִחְלָקוּ, אֲלָא אִפְשָׁר דְּבִלְיָ עֲלֵמָא – בֵּין הַתַּנָּא שֶׁל מִשְׁנֵתָיו
43 וּבֵין רַבִּי יֵאֵשִׁיָּה סוֹבְרִים שֶׁבְּנִדְרִים חֶלֶף אַחֵר לִשׁוֹן בְּנֵי אָדָם, אֲלָא
44 שְׁמָר – הַתַּנָּא שֶׁל הַמִּשְׁנָה פֶּסֶק אֵת הַדִּין בִּי אֲתֵרִיָּה – לְפִי הַנְּהוּג
45 בְּמִקּוֹם מְגוּרָיו, וְכִּיּוֹן רַבִּי יֵאֵשִׁיָּה פֶּסֶק אֵת הַדִּין בִּי אֲתֵרִיָּה – לְפִי
46 הַנְּהוּג בְּמִקּוֹם מְגוּרָיו, וּבִּבְאֲתָרָא דְּתַנָּא דִּילָן – בְּמִקּוֹם מְגוּרָיו שֶׁל
47 הַתַּנָּא שֶׁל מִשְׁנֵתָיו לְבִשְׁר צָלִי קָרוֹ לִיָּה 'צָלִי', וְלְבִשְׁר מְבוּשָׁל קָרוֹ
48 לִיָּה 'מְבוּשָׁל', אֲבָל לְבִשְׁר צָלִי לֹא קָרְאוּ 'מְבוּשָׁל', וְלִכֵּן פֶּסֶק

51 שֶׁהַנּוֹדֵר מִן הַמְּבוּשָׁל מוֹתֵר בְּצָלִי, וּבִבְאֲתָרָא דְּרַבִּי יֵאֵשִׁיָּה – בְּמִקּוֹם
52 מְגוּרָיו שֶׁל רַבִּי יֵאֵשִׁיָּה אָפִילוּ לְבִשְׁר צָלִי קָרוֹ 'מְבוּשָׁל', וְלִכֵּן פֶּסֶק
53 שֶׁהַנּוֹדֵר מִן הַמְּבוּשָׁל אָסוּר גַּם בְּצָלִי.

54 שְׁוֹאֵלֶת הַגִּמְרָא, וְהָא קָרָא נְסִיב לָהּ – הֲרִי רַבִּי יֵאֵשִׁיָּה הֵבִיא לְדִבְרֵיו
55 רֵאִיָּה מִן הַפֶּסֶח, וְלֹא מִלִּשׁוֹן בְּנֵי אָדָם. מִתְרַצָּת הַגִּמְרָא, עֵינֵי
56 טַעְמוֹ שֶׁל רַבִּי יֵאֵשִׁיָּה הוּא מְשׁוּם שֶׁכֵּךְ חִיָּה נְהוּג בְּלִשׁוֹן מְקוֹם
57 מְגוּרָיו, וְהַפֶּסֶח שֶׁהֵבִיא הוּא אֲסֻמָּקְתָּא בְּעֵלְמָא – אֵינוֹ עֵינֵי עֵינֵי הָרֵאִיָּה
58 אֲלָא רִמּוֹ בְּעֵלְמָא מִהַפֶּסֶח.

59 שְׁנִינוּ בַּמִּשְׁנָה, אִמַּר קוֹנֵם תְּבַשִּׁיל בּוֹ שְׂאִינִי טוֹעֵם, אָסוּר בַּמַּעֲשֶׂה
60 קִדְרָה רָךְ, וּמוֹתֵר בַּעֲבָה:

61 שְׁוֹאֵלֶת הַגִּמְרָא, וְהָא מִתְבַּשִּׁיל נָדָר – הֲרִי אָדָם זֶה נָדָר מִ'תְּבַשִּׁיל',
62 וְכִיצַד מוֹתֵר לוֹ לֹאכּוֹל תְּבַשִּׁיל עָבָה. מְשִׁיבָה הַגִּמְרָא, אָמַר אֲבִי, הָא
63 תַּנָּא – הַתַּנָּא שֶׁל הַמִּשְׁנָה לָכֵל מִיָּד דְּמִתְבַּשִּׁיל בִּיה רִיפְתָּא
64 תְּבַשִּׁיל קָרוֹ לִיָּה – לִכֵּל דָּבָר הַנֶּאֱכָל עִם פֶּת הוּא קוֹרָא 'תְּבַשִּׁיל',
65 וְלִכֵּן מַעֲשֶׂה קִדְרָה עָבָה שְׂאִינוֹ נֹאכָל עִם פֶּת אֵינוֹ נִקְרָא 'תְּבַשִּׁיל'.
66 וּמִבִּיאָה הַגִּמְרָא הוֹכַחָה לִכֵּךְ שֶׁרַק דָּבָר הַנֶּאֱכָל עִם פֶּת נִקְרָא
67 תְּבַשִּׁיל, וְהַתַּנָּא – שֶׁהֲרִי לְמַדְנוּ בְּבֵרֵיתָא, הַנּוֹדֵר מִן הַתְּבַשִּׁיל, אָסוּר
68 בְּכָל מִינֵי תְּבַשִּׁיל, וְאָסוּר גַּם בְּצָלִי וּבְשִׁלּוֹק וּבְמְבוּשָׁל, מְשׁוּם שֶׁגַם
69 הֵם בְּכָלל תְּבַשִּׁיל, לְפִי שֶׁהֵם נֹאכָלִים עִם פֶּת, וְאָסוּר בְּהִימָרְיוֹת
70 רְבּוּת – בְּדִלּוּעִים קֻטְנִים, מִפְּנֵי שֶׁחֲחֻלִּין אֲוִלָּין בְּהֵן בְּדִלּוּעִים אֲלוֹ
71 אֵת פִּתְיוֹ. וּמוֹכַח מִהִבְרֵיתָא שֶׁרַק דָּבָר שֶׁנֶּאֱכָל עִם פֶּת נִקְרָא
72 תְּבַשִּׁיל.

73 הַגִּמְרָא מַקְשָׁה עַל דְּבָרֵי הַבְּרֵיתָא שֶׁדִּלּוּעִים הֵינָם מֹאכָל מוֹעִיל
74 לְחֻלִּים:

75 אֵינִי – וְכִי דִלּוּעִים מוֹעִילִים לְחֻלָּה, וְהָא – וְהֲרִי מַעֲשֶׂה הִיָּה שְׂרָבִי
76 יְרִמְיָה חֹלֵשׁ – חִלָּה, עַל לְנִבְיָה תְּהוּא אָסִיָּא לְאַסִּיָּה – נִכְנַס אֵלָיו
77 הָרופָא כְּדִי לְרַפְאוּתוֹ, הָוָא קָרָא דְּמַחַת בְּבִיתָהּ – רָאָה הָרופָא
78 דִּלְעַת מוֹנַחַת בְּבִיתוֹ, שֶׁכֵּתִיב וְנִפְקַח – עֲזָבוּ וַיֵּצֵא, אָמַר הָרופָא,
79 מִלֵּאָף מוֹתָא אֵית לִיָּה לְדִין בְּבִיתָהּ – הֵלֵא מִלֵּאָךְ הַמוֹת יֵשׁ לְאָדָם
80 זֶה בְּבִיתוֹ, וְאֵנָּה אֵיעוּל לְאַסָּאָה יְתִיָּה – וְאֵנִי יוֹאֵר לְרַפְאוּתוֹ. וּמוֹכַח
81 שֶׁדִּלְעַת הִיא מֹאכָל מְסוּכָן לְחֻלִּים. מִתְרַצָּת הַגִּמְרָא, לֹא קָשִׁיָּא,
82 כִּיּוֹן שֶׁמְדוּבָר בְּשֵׁתִי סוּגִי דִּלְעַת, הָא בְּרַבִּינִי – הַבְּרֵיתָא שֶׁכְּתוּב בָּהּ
83 שֶׁדִּלּוּעִים הֵם מֹאכָל לְחֻלִּים מְדַבֵּרֵת בְּדִלּוּעִים רְכִים, שֶׁהֵם
84 מוֹעִילִים לְחֻלָּה, וְהָא בְּאַשְׁוִינִי – הָרופָא שֶׁאִמַּר שֶׁדִּלּוּעִים מְזִיקִים
85 לְחֻלָּה דִּיבֵר עַל דִּלּוּעִים קֻשִׁים, שֶׁהֵם מְזִיקִים לְחֻלָּה.
86 תִּירוּץ נוסף:

87 רַבָּא בְּרַ עוּלָא אָמַר, הָא בְּקָרָא נִפְיָה – הָרופָא שֶׁאִמַּר שֶׁדִּלּוּעִים
88 מְזִיקִים לְחֻלָּה דִּיבֵר עַל גּוֹף הַדִּלּוּעִים, וְהָא בְּנִיּוּיָה דְּקָרָא –
89 וְהַבְּרֵיתָא שֶׁאִמַּר שֶׁדִּלּוּעִים הֵם מֹאכָל לְחֻלִּים מְדַבֵּרֵת עַל מַה
90 שֶׁבִּתּוֹךְ הַדִּלּוּעִים, שֶׁהוּא מוֹעִיל לְחֻלִּים, כְּמוֹ דְּאָמַר רַב יְהוֹדָה,
91 לוּלִיבָא דְּקָרָא – מַה שֶׁבִּתּוֹךְ הַדִּלְעַת, טוֹב לְבִשְׁלוֹ בְּסִילְקָא – יָחִיד
92 עִם תְּרִידִים, וְלוּלִיבָא דְּבִיתָא – מַה שֶׁנִּמְצָא בְּתוֹךְ הַפֶּשֶׁת, טוֹב
93 לְאֹכְלוֹ בְּכּוֹתָמָא – יָחִיד עִם רוֹטֵב הַנִּקְרָא כּוֹתָם, וְדָבָר זֶה – שְׁטוֹב
94 לְאֹכְלוֹ פֶּשֶׁת יָחִיד עִם כּוֹתָם, אָסוּר לְאֹמְרוֹ בְּפָנֵי עַם הָאָרֶץ, כְּדִי
95 שֶׁלֹּא יַעֲקֹרוּ אֵת כָּל הַפֶּשֶׁת לְאֹכְלוֹ כָּךְ.

96 תִּירוּץ נוסף:
97 רַבָּא אָמַר, לְעוֹלָם דִּלּוּעִים קֻשִׁים לְחֻלָּה בֵּין אִם הֵם קֻשִׁים וּבֵין אִם
98 הֵם רְכִים, וְכֵאֵן חוּלִין – וְמַה שֶׁכְּתוּב בְּבֵרֵיתָא שֶׁחֲחֻלִּים אֲוִלָּים
99 דִּלּוּעִים הַכוֹנָה לְרַבָּנִין – תְּלַמִּידֵי חֲכָמִים, שֶׁנִּקְרָאִים חֲחֻלִּים מִפְּנֵי
100 שֶׁהוֹרָה מוֹתִישָׁה אֵת כָּהֵם, וְלַתְּלַמִּידֵי חֲכָמִים שְׂאִינֵם חֲחֻלִּים מִמֶּשׁ
101 הַדִּלּוּעִים מוֹעִילִים, אֲבָל לְחֻלִּים מִמֶּשׁ הַדִּלּוּעִים מוֹזִיקִים.

102 מִבִּאֲרַת הַגִּמְרָא, רַבָּא שֶׁאִמַּר שֶׁרַבְנָן הָעוֹסְקִים בְּתוֹרָה נִקְרָאִים
103 חֲחֻלִּים, הוּא לְמַעֲמִיָּה – לְשִׁיתוֹ, דְּאָמַר רַבָּא,

נדרים. הנדר מן המבושל – פרק שישי דף מט עמוד א – מתוך מהדורת "אבן ישראל" (שטיינזלץ) קסה רש"י

1	הנדר מן המבושל מותר בצלי ובשלוק, מבושל, מבושל כראוי. שלוק, מבושל יותר	1	ולענין הלכה, בסודר קיימא לן כרב נחמן דסודרא "קני על מנת להקנות" הוא, ולא מצי
2	מדאי, קונם תבשיל שאני טועם, כל תבשיל במשמע, מעשה קדרה רך, שיש	2	מקנה לעכו"ב, דאע"ג דרב אשי אמר ליה: מאן לימא לן דסודרא אי תפיס ליה לא
3	בה רוטב, אבל לא בעבה, כגון דייסא, טורמוטא הרמוצה, מפרש בגמ', רתתתא, דבר	3	מתפיס – דחויא בעלמא הוא דקאמר ליה, ולא סבר לה, דאיהו גופיה אמר בפ"ק דקידושין
4	חרותה, כגון רוטב וכל דדמי ליה, היורד לקדרה, דמשמע בין צונן בין רותח, אסור בכל	4	(ד' א:) גבי האומר לאשה "חרי את מקודשת לי במנה זה על מנת שתחזירי לי" דבבבליה קני
5	המתבשלין, בין רך בין עבה, גמ' ר' יאשיה	5	לבר מאשה, גורה שמא יאמרו אשה נקנית
6	אומר, בצלי ובשלוק, דמתקרי גמי מבושל, הלך	6	בחליפין, ואי סלקא דעתך דאי תפיס מתפיס –
7	אחר לשון בני אדם, דאין דרכם לקרות לצלי	7	מאי גורה? דאי הכי נקנית היא בחליפין, ואין לך
8	מבושל, והא מתבשיל נדר, דמשמע בין רך בין	8	וקנין גדול מזהו אלא ודאי רב אשי גופיה סביר
9	עבה, האי תנא, דמתניתין, דלא קרי לעבה	9	ליה דסודרא אי תפיס ליה מקנה לא מתפיס, והכא
10	תבשיל, בכל טרי דמתאכלא ביה ריפתא,	10	דחויא בעלמא הוא דדחי ליה לרב נחמן, מיהו,
11	דמלפתין בן את הפת קרי תבשיל, והא תניא,	11	נדי דלענין סודרא קיימא לן כרב נחמן – לענין
12	בניחותא, בהיטויות רבות, בדילועין רבות	12	"קני על מנת להקנות" משמע דלא קרי' כותיה,
13	שהחולין אוכלין בהן פיתן, איני, מי אוכלין	13	דבאה רב אשי פליג עליה לגמרי משום טעמא
14	החולין מהן? הוא קרא דמחיתא, דלעת מונחת	14	דסודרא "קני ע"מ להקנות מן השתא" הוא, אבל
15	שם שהיה אוכל ממנה, לוליבא דקרא בסלקא,	15	הכא הדר סודרא למרה, אבל הרמב"ם ז"ל פסק
16	תוכו של דלעת יפה לאכול עם התרדיון, לוליבא	16	בשתייהן כרב נחמן, משמע דס"ל ז"ל דכיון דפרכא
17	דביתנא, תוכן של זרעוני פשתן יפים לאכול	17	קמייתא דרב אשי דרך דחויא היא כדכתיבנא, כל
18	בכותה, ודבר זה אסור לאסורו בפני עם הארץ,	18	מאי דקאמר ליה נמי לדחויי מכין ולאו לאיפלוגי
19	משום דדבר מעולה הוא לרפואה, ואסור לומר	19	עליה, ודמב"ם ז"ל להלכותיו מסתם לה סתומי,
20	להם שום דבר שיתנו ממנו, ואית דאמר: דלא		
21	ליכלו טובא וליפסודו כיתנא, חולין רבנן,		
22	שעוסקין בתורה ואינם נהנים מה עולם, ובאים		
23	לידי חולי,		
	מצליגן		
17	דמתאכל ביה ריפתא – תבשיל קרו ליה, והתניא: הנדר מן התבשיל – אסור בכל מיני		
18	תבשיל, ואסור בצלי ובשלוק ובמבושל, ואסור בהיטויות רבות שהחולין אוכלין בהן פיתן,		
19	איני? והא רבי ימייה חלש, ער לגביה ההוא אסויא לאסויה, הוא קרא דמחת בביתיה –		
20	שבקיה ונפק, אמר: מלאך מותא אית ליה צדין בביתיה, ואנא איעול לאסאה יתיה? לא		
21	קשיא; הא – ברכיכי, הא – פאשוני, רבא בר עולא אמר: הא – בקרא גופיה, והא – בגוויה		
22	דקרא, דאמר רב יהודה: לוליבא דקרא בסילקא, לוליבא דכיתנא בכותנא, ודבר זה אסור		
23	לאסורו בפני עם הארץ, רבא אמר: מאן חולין – רבנן, רבא לטעמיה, דאמר רבא:		
	כמאן		
	ובשלוק דהא מתאכלא ביה ריפתא, וכי קתני "שאיני טועם" – לאו דוקא דאמר הכי, אלא לרבותא נקטה, לומר דאפילו אמר "שאיני טועם" – מותר בעבה, ומפורש בירושלמי דכי היכי דבקונם		
	תבשיל מותר בעבה, הכי נמי נדר מן המבושל מותר בעבה, ומוותר		
	לה, ולא מתאכלא בה ריפתא, ומשמע דדוקא בה הוא דשרי, אבל כל שלא נתבשלה כל כך – אסורה, דהא מתאכלא ריפתא בהדה, והכי איתא בירושלמי בשם רב חסדא: אסור בביצה		
	מגולגלת שכך דרך החולה לאכול בה פתו, דאלמא כל שלא נצטמקה כל כך, שהפת נאכלת עמה – בכלל תבשיל הוא, גמ' תניא ר' יאשיה אומר: דנודר מן המבושל אסור בצלי, ואע"פ		
	שאין ראה לדבר, שהצלי הוא בכלל מבושל – זכר לדבר, דכתיב "ויבשלו (את) הפסח", ופסח אינו נאכל אלא צלי, ובתיב "ויבשלו", ומיהו, לאו ראה גמורה היא, כדאמר במסכתא, דבגדרים		
	הלך אחר לשון בני אדם, "ירושלמי", אמר רבי יוחנן: הלכו בגדרים אחר לשון בני אדם, אמר ר' יאשיה: הלכו בגדרים אחר לשון תורה, מה נפיק ביניהון? אמר "קונם יין שאיני טועם בחג",		
	על דעתיה דרבי יוחנן – אסור ביום טוב האחרון של חג, על דעתיה דר' יאשיה – מותר, אף ר' יאשיה מודה שהוא אסור, לא אמרה ר' יאשיה אלא לחומרין, ע"כ, ולפום גמרא דילן דאפי' ר'		
	יאשיה מודה דאין חולין בגדרים אלא אחר לשון בני אדם, שמעינן מינה דבין להקל בין לחמירי האומר "בחג" – יד"ט האחרון של חג בכלל, והא מתבשיל נדר, ואמאי מותר בעבה? דהא		
	תבשיל הוא! הא' תנא כל מידי דמתאכלא ביה ריפתא תבשיל קרי ליה, אבל מעשה קדרה עבה, דלא מתאכלא ריפתא בהדיה – לא מיקרי תבשיל, ואית דמפרשי דאסור במעשה קדרה		
	רך קא קשיא ליה, דלאו תבשיל הוא, ושני דכיון דמתאכלא ביה ריפתא – תבשיל קרי ליה, והתניא, בניחותא, ואסור בהיטויות רבות, דלועין קטנים, שהחולין אוכלין בהן פתן,		
	מדקא ידיב טעמא לאיסורא מפני שהחולין אוכלין בהן פתן – ש"מ דכל מידי דמתאכל ביה ריפתא תבשיל מיקרי, איני, דלועין יפין לחולה, ברכיכי, מעלו, אשוני, קשין, בקרא		
	גופיה, קשה, גוויה, דקרא, מה שבתוכו מעלי, לוליבא, דקרא, מה שבתוכו, בסילקא, יבשלו עם תרדן, לוליבא דכיתנא בכותנא, מה שבתוכו טוב לאכול עם כותה, ודבר זה		
	אסור לאסורו בפני עם הארץ, כדי שלא יעקרו הפשתן לכך, מאן חולין רבנן, אין הכי נמי דקרי בין ברכיכי בין אשוני, קשין לחולי, וכי קתני שחולין אוכלין בהן פתן – לאו חולין ממש, אלא		
	מאן חולין – רבנן, דאפילו בביראותהון את תשושי כהן, מפני שהתורה מתשת כהם,		

כמאן

כמאן מצלינן אקצירי ואמריעי. בכל ימות השנה. **כמאן** כר' יוסי. דאמר בפ"ק דר"ה (ל' טז.). אדם נדון בכל יום. דאילו לרבנן דאית להו דנדון ב"ה. כיון שנגמר דינן – אין תפלה מועלת להן. **קצירי** קצירי ממש. חולין. ומיקרו קצירי לפי שנפשם קצרה מחמת חליים. **מתני'** דלא כבבליא. מתני' דשרי עבה משום דלא מתאכלא בי' ריפתא. **ולא** כבבליא.

דאילו לבבליא, כיון דאכלי בהדי ריפתא – תבשיל מיקרי, ואסור. **נקרני**. שאוכלי' בנקיות. לשון אחר: נקדני, שמדקדקים באכילתן. ובדאמרי' בפ' "שלשה שאכלו" (נדרים דף ג.). הנקדנים תופסין אותו בכך. **דייסא**. מאכל של חטים מבושלים. דחיישי בלחמא דחיישי. דרב חסדא מבניי בכל היה, שהיו אוכלים פת בדייסא. בחסיסי. קמח של קליות. **עד** פרסה. לך פרסה כדי לאכול דייסא. **לפתילה** של אבר. שאינו מתעכל. **בהוצא**. בקליפת עץ. **מאכילני**. רוקח. שאין דרך לקנח ההוצא לאחר שנתנה לתוך פיו כשמוחזרה בקערה. **מאכילני** צואתך. צואה שתחת הצפרנים. **בלוספין**. מין תאנים, שקשין ללחעבל. **כ"ש** שנסמך עליהן למחר. שמתוך שאין מתעכלין מתעכבין במעים, וכל זמן שעומדין שם – זנין את הגוף. **מורה** ור"י. בעל הוראה ומשכבר! שמתוך שראתה פניו צדודין היתה סכר' שנשכבר. **כמגדלי חורין**. שמתוך שמוחזין חרבה פניהם צדודין. **גולפא**. קנקן, וזהו מביאו לבית המדרש כדי שישב עליו. **שמכברת** את בעליה. שלא היה יושב ע"ג קרקע. **דהוטבי**. גלימא חשוב. **שעמני** מעיל. שהיה חשוב בעיניו כמעיל. דלי

כמאן מצלינן על קצירי ועל מריעי - [כמאן - כר' יוסי] **מודאמר קצירי ומריעי**, שמע מינה: קצירי - קצירי ממש, מריעי - רבנן. "ומותר בעבה". מתני' דלא כבבליא. דאמר ר' יודא: בבבלי טפשא, דאכלי לחמא בלחמא. א"ר חסדא: דמשאלי להון להלן נקדני דהוציל: הדין דייסא היכין מעלי' מביכיה? דחיישי - בלחמא דחיישי, ודשערי - בלחמא דשערי, או דלמא: דחיישי - בדשערי, ודשערי - בדחיישי? רבא אכילה בחסיסי. רבה בר רב הונא אשכחי' רב הונא דקאכיל דייסא באצבעותיה. אמ' ליה: אמאי קאכיל מר בדיה? א"ר, הכי אמר רב: דייסא באצבעותא בסיים, וכך דבן בתרתין, וכך דבן בתלת. אמר ליה רב לחייא בריה, וכן א"ר רב הונא לרבה בריה: מומנים קף מביכר דייסא - עד פרסה, מביכר בישרא דתורא - עד תלתא פרסין. אמר ליה רב לחייא בריה, וכן א"ר רב הונא לרבה בריה: פל מידעם לא תפלוט קמיה רבך, דלמא קמיה רבך, דאמר במס' עירובין (דף טז.). הרוק לפני רבו - חייב מיתה, שנאמר "וכל משנאי אהבו מות", אבל אם אכלת דלעת ודייסא ונודמן לך הרוק בפיך - פלוט בפני רבך ורוק אותו לחורין, שיש בו סכנת נפשות, שהן קשין לגופו של אדם כפתילה של אבר. ואפילו לפני שכור מלא פלוט. ואל תתבייש. עד מתי אתה מאכילני רוקך. שהיה נותן ההוצא בפיו ומדביק בו הרוק שבפיו, ומחזירו בקערה. **צאתך**. עפרות שבעצמו. בלוספין. תאנים שנתבשלו יותר מדאי. כיון שאין יוצאין מבני מעים. ב"ש. דמעלו, שנסמך עליהן, שאין אנו צריכים לאכול מאכל אחר למחר. מורה ור"י. אתה תלמיד בעל הוראה, ואתה שיכור! מפני שהיו פניו צדודין כל שעה. הימנותא בידא דהחא איתתא. אמנותא בידך שאני שותה כל השנה יין אלא קידושא ואבדלתא. והווי אני צדעי. וקושר אני צדעי פדחתי משום מיהוש ראשי, מפני ד' כוסות ששתיתי, שאני חושש מזה מפסח עד עצרת. אי כמלוי ברבית ב', שהן מרוחקין ביותר, ופניהן צדודין ופיך. תריוהו. לגדל חורין ולהלוות ברבית אסירי ליהודאי, ודאי לאו מנייהו פני צדודין. שקיל גולפא. היה נושא הקנקן לבית המדרש לישב עליה. מלאכה שמכברת בו, דעכשיו ישב עליה בבית המדרש. נפקת נקטת עמרא. יצאת לשוק וקנתה לצמר ועברה גלימא. דהוטבי. ועשתה ממנו סרבל טוב. וכד נפקת איזו לשוקא הות מיכסי ביה. ורבי יהודה כד הוה מצלי הוה נמי מכסי ביה. שעמני מעיל. שהיה להן חביב כל כך, שלא היה להן אחר.

דאכיל בהוצא דאכיל באצבעותיה: עד מתי אתה מאכילני צואתך! אמר ליה דאכיל באצבעותיה דאכיל בהוצא: עד מתי אתה מאכילני רוקך! רבי יהודה ורבי שמעון אייתו לקמיהו בלוספין, רבי יהודה אכל, ר' שמעון לא אכל. א"ר רבי יהודה: מאי טעמא לא אכיל מר? אמר ליה ר' שמעון: אלו אין יוצאין מבני מעים פל עיקר. אמר ליה רבי יהודה: כ"ש שנסמך עליהן למחר. רבי יהודה הוה יתיב קמיה דר' מרפון. אמר ליה רבי מרפון: היום פניך צדודין. אמר ליה: אמש יצאו עבדיך לשדה, והביאו לנו תרדן, ואכלנום בלא מלח. ואם אכלנום במלח - פל שפן שהיו פגינו צדודין. אמרה ההיא מטוניתא לרבי יהודה: מורה ור"י?! אמר ליה: הימנותא בידא דהחא איתתא, אי טעימנא אלא קידושא ואבדלתא וארבעה כסי דפסחא, והווגרי צידעי מן הפסח עד העצרת. אלא: "חכמת אדם תאיר פניו". אמר ל' ההוא מינא לרבי יהודה: פניך דומין אי כמלוי רבית אי כמגדלי חורין. א"ר: ביהודאי תריוהו אסירן, אלא עשרים וארבעה בית הפסא אית ל' מן ביתא עד בי מדרשא, וכך שעה ושעה אני נכנס לכל אחד ואחד. ר' יהודה כד אויז לבי מדרשא שקיל גולפא על כתפיה, אמר: גדולה מלאכה שמכברת את בעליה. רבי שמעון שקיל צנא על כתפיה, אמר: גדולה מלאכה שמכברת את בעליה. דביתוהו דרבי יהודה נפקת נקטת עמרא, עברה גלימא דהוטבי. כד נפקת לשוקא מיכסיא ביה, וכד נפיק רבי יהודה לצעיו תוה מכסי ומצלי. וכד מיכסי ביה הוה מברך "ברוך שעמני מעי". וימנא חדא גור רבן שמעון בן גמליאל תעניתא, ר' יהודה לא אתא לבי תעניתא. אמרין ליה: לא אית ליה פסיוא. שדר ליה גלימא ולא קביל. דלי

מצלינן אקצירי. דרפא חולי עמו ישראל. מריעי. על פליטת סופריהן. מתניתין. דקחני דעבה לא מיתאכלא ברפתא. ולא כבבליא. דמלפתי פיתן בדייסא, דהויא עבה. נקדני. דייקנים במאכל. [היכין מעלין]. באיזה דבר מעולה אכילת הדייסא. דחיי. יכול לאכלה בלחם של חטים, ודייסא דשערי יכול לאכלה בלחם של שעורים. או דילמא. דייסא של חטים יפה לאכול בשל שעורים, ושל שעורים בשל חטים. ואית דגרסי "נקרני", מלשון "כי קרן עור פניו" (שמות לד) – מלאים חכמה ומאירה פניהם, שנא' "חכמת אדם תאיר פניו". אבל בחסיסי. היה מלפת פיתו בחסיסי, ומפרש לה במסכת פסחים (דף לט:). קימחא דאבישונא – קמח של קליות שעורים שלא הביאו שליש, ומיבשין אותן בתנור, וקלופין הן. מומני לך לאכול דייסא עד פרסה. דע שאתה מאכל אינו סועד לך אלא עד הליון פרסה. ובשר השור עד שלש פרסאות: ע"א: אי מומני לך לאכול דייסא עד פרסה. לך אחר דייסא לאכול, וטפי לא. ולאכול בשר שור – לך עד שלש פרסאות. כל מידעם לא תפלוט קמי רבך. לא תרוק רוק בפני רבך, דאמר במס' עירובין (דף טז.). הרוק לפני רבו – חייב מיתה, שנאמר "וכל משנאי אהבו מות", אבל אם אכלת דלעת ודייסא ונודמן לך הרוק בפיך – פלוט בפני רבך ורוק אותו לחורין, שיש בו סכנת נפשות, שהן קשין לגופו של אדם כפתילה של אבר. ואפילו לפני שכור מלא פלוט. ואל תתבייש. עד מתי אתה מאכילני רוקך. שהיה נותן ההוצא בפיו ומדביק בו הרוק שבפיו, ומחזירו בקערה. **צאתך**. עפרות שבעצמו. בלוספין. תאנים שנתבשלו יותר מדאי. כיון שאין יוצאין מבני מעים. ב"ש. דמעלו, שנסמך עליהן, שאין אנו צריכים לאכול מאכל אחר למחר. מורה ור"י. אתה תלמיד בעל הוראה, ואתה שיכור! מפני שהיו פניו צדודין כל שעה. הימנותא בידא דהחא איתתא. אמנותא בידך שאני שותה כל השנה יין אלא קידושא ואבדלתא. והווי אני צדעי. וקושר אני צדעי פדחתי משום מיהוש ראשי, מפני ד' כוסות ששתיתי, שאני חושש מזה מפסח עד עצרת. אי כמלוי ברבית ב', שהן מרוחקין ביותר, ופניהן צדודין ופיך. תריוהו. לגדל חורין ולהלוות ברבית אסירי ליהודאי, ודאי לאו מנייהו פני צדודין. שקיל גולפא. היה נושא הקנקן לבית המדרש לישב עליה. מלאכה שמכברת בו, דעכשיו ישב עליה בבית המדרש. נפקת נקטת עמרא. יצאת לשוק וקנתה לצמר ועברה גלימא. דהוטבי. ועשתה ממנו סרבל טוב. וכד נפקת איזו לשוקא הות מיכסי ביה. ורבי יהודה כד הוה מצלי הוה נמי מכסי ביה. שעמני מעיל. שהיה להן חביב כל כך, שלא היה להן אחר.

דלי

אגרות קודש

[כ"ג מני"א תשי"ג]

בנועם קבלתי מכתבו מט"ו מני"א, והרגיע את רוחי במי"ש שבאוצר המקוה נתמלאו בערך תשע מאות ליטר מים מי גשמים (רק אחי"ז הוסיפו עליהם כו').

נדרים דף מט עמוד ב תלמוד בבלי המבואר "שפה ברורה – עוז והדר" (ליום ראשון) קסז

פלוט ואל תתבייש.
 רבי יוחנן ורבי יהודה אכלו יחד דייסה בקערה אחת. תר – אחד
 מהם, אכיל את ההיקא באצבעותיה – באצבעות ידיו, תר – ואחד
 מהם אכיל את הדייסה, בהוצא – בקליפת עץ, אמר ליה אותו אחד
 דאכיל את הדייסה בהוצא, לחבירו דאכיל את הדייסה באצבעותיה,
 עד מתי אתה אוכל את הדייסה באצבעותיך, ומאכילני את צואתך
 – את הלכלוך שתחת ציפורניך, שהוא מתערב במאכל. אמר ליה
 אותו אחד דאכיל את הדייסה באצבעותיה, לחבירו דאכיל את
 הדייסה בהוצא, עד מתי אתה אוכל את הדייסה בקליפת עץ,
 ומאכילני את רוקך הנדבק על הקליפה כשאתה מכניסה לפיך
 וכשאתה מחזירה לקערה הוא מתערב במאכל.
 עוד פרטים שנאמרו בענייני אכילה:
 רבי יהודה ורבי שמעון, אייתו לקמיהו – הביאו לפניהם פלוספין
 – מין תאנים רעים הקשים לעיכול. רבי יהודה אכל מהתאנים, ורבי
 שמעון לא אכל מהם. אמר ליה רבי יהודה לרבי שמעון, מאי טעמא
 לא אכיל מר – מדוע אין אדוני אוכל מהתאנים. אמר ליה רבי
 שמעון, תאנים אלו, אין יוצאין מבני מעים כל עיקר לפ שאינם
 מתעכלים. אמר ליה רבי יהודה, אם כן, כל שכן שראוי לאוכלם,
 לפי שנקמקו עליהן שישביעו אותנו גם למחר לפי שהם מתעכלים
 במעים וזנים את הגוף זמן ארוך יותר.
 רבי יהודה הוה יתיב קמיה דרבי טרפון – רבי יהודה היה יושב לפני
 רבי טרפון רבו. אמר ליה רבי טרפון לרבי יהודה, היום פניך צהובין
 – זורחים ושמחים. אמר ליה רבי יהודה לרבי טרפון, הסיבה לכך
 היא משום שאמש – אתמול יצאו עבדיך לשדה, והביאו לנו תרדון
 וסלקים, ואכלנום בלא מלח, ומאחר ואכלנו מאכל טוב כזה
 וזרחות פנינו משמחה, ואם אכלנום במלח – ואם היינו אוכלים את
 הסלקים בתיבול מלח, כל שכן שהיו פנינו צהובין – קל וחומר שהיו
 פנינו זורחות יותר משמחה.
 הגמרא מביאה כמה עובדות בענין הארת פני רבי יהודה:
 אמרה תהיא מטרונתא – שרה נכרית לרבי יהודה, הינך מורה
 הוראות ודינים, ורין – ומשחק, ואיך אתה יכול להורות, ואמרה
 לו כך לפי שהיו פניו זורחות בדרך השיכורים. אמר ליה רבי יהודה,
 המנונתא בידא דהתא אתתא – אני נשבע באמונה לפני אשה זו,
 כלומר בפניך. אי מעינתא, אלא קידושא ואבדתא וארבעה בסי
 דפסקא – שאין דרכי לטעום כלל יין, חוץ מיין לקידוש והבדלה,
 וארבע כוסות של ליל הסדר, וחונגני צדיעי – קושר אני את הרקות
 מחמת כאב הראש, מן הפסח עד העצרת, משום שמצטער אני
 בשתיית יין, וראשי כואב עלי מחמת שתיית ארבעת הכוסות,
 ומכך תביני שאין אני רגיל בשתיית יין. אלא סיבת הארת פני היא
 מפני חכמותי, וכמו שנאמר (קהל ח א) 'הקמית אדם תאיר פניו'.
 אמר ליה תהוא צדוקי לרבי יהודה, פניך הזורחות ושמחות, דומין,
 אי כמלוי רבית – או כפני אנשים המלוים בריבית, אי כמגילי חורין
 – או כפני אנשים המגדלים חזירים, שפני העושים בשתי מלאכות,
 אלו זורחות ושמחות, מחמת שעוסקים במלאכות המכניסות שכר
 רב ללא טרחה גדולה, ושמחים בחלקם. אמר ליה רבי יהודה,
 ביהודאי תרונתו אסירן – אצל היהודים שני דברים אלו אסורים,
 ובדאי לא מחמת כך פני זורחות. אלא טעם מראה פני הזורחות
 הם, כיון שעושים וארבעה בית הכסא אי לי – יש לי, כלומר
 מזומנים עבורי, מן ביתא עד בי מדרשא – בדרך מביתי ועד בית
 המדרש שבו אני לומד, וכל שעה ושעה אני נכנס לכל אחד ואחד
 ובדק את עמי האם אני צריך לנקבי, ולכך פני מאירות, לפי
 שאני משהה כלל את נקבי.
 אגב מספרת הגמרא עוד הנהגה שרבי יהודה היה עושה בדרכו
 לבית המדרש:
 רבי יהודה, בר אביל לבי מדרשא – כשהיה הולך לבית המדרש,
 שקיל גולתא על כתפיה – היה נוטל קנקן על כתפו, ומוליכו עמו
 לבית המדרש כדי לשבת עליו, ולא חשש שאין זה לכבודו לשאתו
 על כתפו. אמר, גדולה מלאכה – טובה גדולה עושה המלאכה,
 שמכבדת את בעליה, ובכוחה יש לי על מה לשבת בבית המדרש,

המשך בעמוד קפט

כמאן – כשיטת מי אנו סוברים בכך שמצלינן – שמתפללים אנו
 בכל יום מימות השנה, על קצירי – על החולים, בתפילת רופא חולי
 עמו ישראל, ועל קצירי – ועל החלשים [כמאן, תפילתנו היא
 כשיטת רבי יוחנן, הסובר במסכת ראש השנה (טז) שאדם נידון בכל
 יום. שאילו לחכמים החולקים עליו, וסוברים שאדם נידון רק
 בראש השנה, אין להתפלל על כך בכל יום]. ומה דאמר רבא את
 שתי הדוגמאות קצירי וקצירי, שמע מינה – אנו למדים מכך שיש
 הבדל בין קצירי למריעי, שקצירי היינו קצירי ממש – חולים,
 שקצרה נפשם מחמת חוליים, וקצירי היינו רפין, שאינם חולים
 ממש, אלא חלשים מחמת רוב לימודם, ועליהם אנו מתפללים
 בתפילת 'על פליטת סופריהן'.
 שנינו במשנה, שאם אמר קונם תבשיל שאיני טועם, אסור במעשה
 קדרה רר, משום שהוא מלפת את הפת ונחשב תבשיל, ומותר
 בעקבה, משום שאינו מלפת את הפת, וכל שאינו מלפת את הפת
 אינו נחשב תבשיל:
 הגמרא מבארת שהדין הנאמר במשנה, שמעשה קדרה עבה אינו
 בכלל תבשיל, אינו שוה לכל העולם.
 מתניתין – משנתנו שהתירה מעשה קדרה עבה, משום שאין
 הדרך לאוכלו עם פת, ואינו נקרא תבשיל, היא דלא כבבליא –
 שלא כדרך אנשי בבל, שדרכם לאכול דייסה, שהיא מעשה קדרה
 עבה, עם פת, וכיון שכך הרי הוא נחשב תבשיל אצלם, והנודר
 מתבשיל אסור במעשה קדרה. דאמר רבי יודא, בבליא טפשא –
 טפשים הם אנשי בבל, דאכלי לקמא – האוכלים פת לחם בלקמא
 בטיבול של דייסה, שטעמה כטעם לחם, ואינם מוסיפים כל טעם
 בטיבולם. ומכך רואים שאנשי בבל היו שונים מאנשי ארץ ישראל
 בכך שאוכלים דייסה, שהיא מעשה קדרה עבה, עם פת.
 אגב, מביאה הגמרא כמה פרטים בנידון טיבול הפת בדייסה:
 אמר רב תסדא, האם ישנו אדם דמשאל להון – שישאל אותם
 להלוי נקנין דהוצל – את אנשי הוצל המדקדקים בצורת אכילתם,
 הדין דייסא – דייסה זו, היבין מעלי למיכלה – כיצד ראוי לאוכלה,
 האם את הדייסה העשויה מקמח דחייזי, ראוי לאכול בלקמא
 דחייזי, ואת הדייסה העשויה מקמח דשערי, בלקמא דשערי, או
 דלקמא – או שמא להיפך, דחייזי – דייסה העשויה מקמח חטים,
 ראוי לאוכלה בדשערי – בלחם העשוי מקמח שעורים, ודשערי –
 ודייסה העשויה מקמח שעורים, ראוי לאוכלה בדחייזי – בלחם
 העשוי מקמח חטים. רבא אכליה – היה מלפת את פיתו בפקיסין –
 עם דייסה העשויה מקמח קליות.
 הגמרא מביאה פרטים נוספים בענין אכילת הדייסה:
 רבא בר רב הונא אשכחיה ומצאן לרב הונא אביו, דאכיל דייסא
 באצבעותיה – שאכל דייסה באצבעות ידיו. אמר ליה, אמאי קאכיל
 מר בידיה מדוע אוכל אדוני בידיו. אמר ליה, הכי אמר רב, דייסא
 באצבעותא פסים – כאשר הדייסה נאכלת באצבע היא עריבה
 יותר, וכל דבן בתרתין – וכל שכן שהדייסה עריבה כשהיא נאכלת
 בשתי אצבעות, וכל דבן בתלת – וכל שכן שהדייסה יותר עריבה
 כשהיא נאכלת בשלוש אצבעות.
 אמר ליה רב לחייא בריה, וכן אמר ליה רב הונא, לרבא בריה, כאשר
 מוסיפין לה ואתרן למיכל דייסא – לאכול דייסה, ראוי לה ללכת
 עבור כך עד שיעור מהלך פסקה. וכאשר יזמינו אותך למיכל
 בישרא דתורא – לאכול בשר שור, ראוי לה ללכת עבור כך עד
 שיעור מהלך חלקת פסקין – שלוש פרסאות.
 הוראות נוספות שנתנו רב ורב הונא לבניהם בענייני אכילת דייסה:
 אמר ליה רב, לחייא בריה, וכן אמר ליה רב הונא לרבא בריה, אם
 נודמן לך רוק בפיו, לאחר שאכלת כל מידעם – כל דבר מאכל,
 תבלענו ולא תפלוט אותו קמיה רבך – לפני רבך, מפני כבודו. לבר
 – חוץ מן קרא ודלעת ודייסא, שאם אכלת מהם, נודמן לך רוק
 בפה אחר אכילתם, חייב אתה לרוק, לפי שבדברים אלו, אם
 תבלע את רוקך לאחר אכילתם, הרי הן דומין לפתיתא של אבר
 לפתילה של עופרת, שהם קשים לגוף ואינם מתעכלים, ולכן
 אפילו קמי שבור מלכא – אפילו אם הינך עומד לפני שבור מלכא

1 דְּלִי צִיפְתָּא - היום רבי יהודה את המחצלת שהיה יושב עליה,
2 ונעשה נס ונתמלא כל המקום בזהובים, ואמר ליה לשלוחא של
3 הנשיא, חיו מאי אבא - ראה כמה עושר יש לי, מיהו לא נהא לי
4 דאיתתני בְּהַרְיָן עֲלֵמָא - אך מכל מקום אני רוצה ליהנות בעולם
5 הזה.
6 אגב, מספרת הגמרא על רבי עקיבא שאף הוא היה עני:
7 רבי עקיבא, איתקדשת ליה רחל בְּרַתִּיה (דבר) דכלבא שְׁבוּעָ -
8 מתאסרה לו בתו של כלבא שבוע, כאשר שָׁמַע (בר) בְּלָבָא שְׁבוּעָ
9 מכך, אדירה הָנָאה מִכָּל נְכֻסִּיהָ הוּרַי אותה מליהנות מכל נכסיו.
10 אִוְלָא וְאִתְנַסְיָה לִיה - בכל זאת הלכה ונישאה לו בְּסִיתוּא -
11 בימות החורף, הָיָה גֵנוּ - היו שוכבים בִּי תִכְנָא - בבית התבן, מרוב
12 עניותם. הָיָה קָא מְנַקֵּשׁ לִיה תִּכְנָא מִן מוֹיָה - והיה רבי עקיבא
13 מלקט את התבן שנאחו בשערותיה, אָמַר לֵה רבי עקיבא לאשתו
14 אי הוּאִי לִי - אם יהיה לי כסף, רְמִינָא לִיךְ יְרוּשָׁלַם דְּדַהֲבָא - אעשה
15 לך תבשיט של זהב שמצויר בו ירושלים.
16 אָתָא אֱלִיהוּ כְּדִי לנחמם, אִידְמִי לָהֶן בְּאִנְשָׁא - והיה נדמה להם
17 כאיש. וְקָא אָבְבָא - וקרא להם מפתח הבית, אָמַר לָהֶן, הָבּוּ
18 לִי פִּוְרְתָא דְּתִכְנָא - תנו לי מעט תבן, משום דְּיִלְדֵת אִתְתִּי -
19 שאשתי ילדה, וְלִית לִי מִדְעָם לְאִנְוָה - ואין לי לתת לה שום דבר
20 שתשכב עליו, אָמַר לֵה רבי עקיבא לְאִתְתִּיהָ - לאשתו, חָיו נִכְרָא
21 - ראי אדם זה, דְּאִפְּלִי תִכְנָא לֹא אִית לִיה - שאפילו תבן אין לו.
22 הגמרא מספרת כיצד הלך רבי עקיבא ללמוד תורה:
23 אָמְרָה לִיה - רחל לרבי עקיבא בעלה, וְלִי חָיו בִּי רַב - לך לבית
24 המדרש ללמוד תורה, אִוְלָא - הלך רבי עקיבא לבית המדרש, ועסק
25 בתורה תְּרֵיתִי כְּרִי שְׁנִין - שנים עשרה שנה קָמִי [לפני] דְּרַבִּי
26 אֱלִיעֶזֶר וְרַבִּי יְהוֹשֻעַ.
27 לְמִישְׁלֵם תְּרֵיתִי כְּרִי שְׁנִין - לסוף שנים עשרה השנים שעסק
28 בתורה, קָא אָתָא לְבִיתִיהָ - בא רבי עקיבא לביתו, שָׁמַע מִן אַחֲוֵי
29 בִּיתִיהָ - עמד מאחורי ביתו ושמע דְּקָאִמַר לֵה חַד רִשָּׁע לְדִבְתִּיהוּ -
30 שרשע אחד אומר לאשתו, שְׁפִיר עָבִיד לִיךְ אָבִיד - טוב עשה לך
31 אביך, שלא רצה שתנישאי לרבי עקיבא ומשום כך אסר עליך את
32 כל נכסיו. חָדָא - הסיבה הראשונה שלא היה לך להנשא לו היא,
33 כִּיּוֹן לֹא דְמִי לִיךְ - אינו דומה לך, שאינו מגיע ממשפחה חשובה
34 כְּמוֹתָךְ, וְעוֹד שְׁמַרְחָה לַעֲצֻמְךָ סָבִל כְּפִשְׁתָּא לֹא, שהרי [שְׁבָקְךָ]
35 אֶרְמִלוֹת חַיִּית בּוֹלְהוֹן שְׁנִין - השאיר אותך במשך כל שנים אלו
36 לבדך 'אלמנה חיה', כְּלוּמַר אִשָּׁה עֲגוּנָה שֶׁלֹּא מַת בַּעֲלָהּ. אָמְרָה
37 לִיה רחל לאותו רשע, אִי צָאִית דְּלִי - אם היה שומע לי, הייתי
38 אומרת לו שְׁלִיְהוּ תְּרֵיתִי כְּרִי שְׁנִין אַחֲרֵינִיתָא - שהייה בבית
39 המדרש וילמד תורה עוד שנים עשרה שנים אחרות. אָמַר רבי
40 עקיבא, הוּאִיל וְהִתְבַּת לִי רְשׁוּתָא - מכיון שהיא נתנה לי רשות
41 ללמוד עוד שנים עשרה שנה, אִיתְדַר לְאֲחֹרֵי - אחזור לאחורי
42 ואשוב לבית המדרש כדבריה. חָדָא אִוְלָא - חזר והלך לבית
43 המדרש, הָיָה תְּרֵיתִי כְּרִי שְׁנִי אַחֲרֵינִיתָא - והיה עוד שנים עשרה
44 שנים אחרות בבית המדרש ועסק בתורה. אַחַר כֵּךְ כְּשֶׁחֲזַר לְבִיתוֹ
45 אָתָא בְּעֶשְׂרִין וְאַרְבָּעָה אֲלִפִּין זֻגֵי תַלְמִידֵי - בא יחד עם עשרים
46 וארבע אלף זוגות של תלמידים שהיו לו, נְפֻק בּוֹלִי עֲלֵמָא לְאִפְּיָה
47 - יצאו כל הציבור לקבל את פניו וְאָף הָיָא - אשתו, קָמַת לְמִיפָק
48 לְאִפְּיָה - קמה לצאת לקראתו, אָמַר לֵה הָהוּא רְשָׁעָא, וְאִתְּ לְחִיבָא
49 - ואת להיכן הולכת, והרי אין לך בגדים ראויים ללכת עמם לקבל
50 את פניו, אָמְרָה לִיה - לרשע, 'וְדַע צִדִּיק נָפֵשׁ בְּהִמָּתוֹ' (משל י ב') -
51 יודע הוא שנצטערתי בעבורו. אִתְּ לְאִתְחַוִּי לִיה - באה להראות

52 לפניו, קָא מְדַחֵן לֵה רִבְּנָן - דחו אותה החכמים תלמידי רבי עקיבא
53 שהיו שם, אָמַר לָהֶן - אמר להם רבי עקיבא, הָנִיחוּ לֵה, לפי
54 שהתורה שְׁלִי, וְהַתּוֹרָה שְׁלָבָם - שלמדתם ממני, שְׁלָהּ הוּא -
55 שייכים לה, לפי שהיא יעצה לי ללכת ללמוד תורה, ובזכותה כל
56 לימודי ולימודכם.
57 שָׁמַע (בר) בְּלָבָא שְׁבוּעָ שהגיע אדם גדול לעיר, אָתָא וְאִתְשִׁיל עַל
58 נִדְרֵיהָ - בא וביקש שיתיר לו את נדרו, וְאִשְׁתַּרְי - והתירו לו את
59 נדרו וְאִשְׁתַּרְי - והותר רבי עקיבא ליהנות מנכסיו.
60 הגמרא מספרת שלאחר השנים שרבי עקיבא היה עני נתעשר:
61 מִן שֵׁית מִלֵּי אִיעֵתֵר רַבִּי עָקִיבָא - מששה דברים נהיה רבי עקיבא
62 עשיר: הדבר הראשון שממנו התעשר רבי עקיבא הוא, מִן בְּלָבָא
63 שְׁבוּעָ - כמבואר לעיל שנתן לו מנכסיו.
64 הדבר השני שממנו התעשר רבי עקיבא הוא, מִן אִילָא דְּסִפִּינְתָא -
65 מאיל של ספינה. שהדרך היה דְּכָל סִפִּינְתָא עָבְרִין לִיה מִן עֵינָא -
66 לכל ספינה היו עושים דמות איל מעץ, לסימן שתהיה הספינה
67 קלה בהליכתה כמו איל, והיו ממלאים אותו בדינרי זהב, וְיִמְנָא
68 חָדָא - פעם אחת אֲנִשְׁיָהּ - שכחו את האיל עַל בִּיף יָמָא - בחוף
69 הים, אָתָא הוּא - בא רבי עקיבא וְאִשְׁבָּחִיהָ - ומצאו, ונתעשר
70 מכך.
71 הדבר השלישי שממנו התעשר רבי עקיבא הוא. וּמִן גִּוּוּאָ - תיבה
72 שעשויה בכדי לתת בה את כל הממון שבספינה, דְּוִימְנָא חָדָא יְהִיב
73 - נתן רבי עקיבא אֲרִבְעָה זֻזֵי לְסִפִּינְתָא - ספנים, אָמַר לָהֶן, אִיִּיתִי לִי
74 מִדְעָם - תביאו לי דבר כלשהו, וְלֹא אֲשָׁכַחוּ - ולא מצאו אֱלָא גִּוּוּאָ
75 - תיבה העשויה להצניע בה ממון, עַל בִּיף יָמָא - על חוף הים,
76 וְאִתִּיהָ לִיה - והביאו אותה לו, אָמְרוּ לִיה הספנים לרבי עקיבא,
77 עָבִיד מְרָנָא עֲלִיהָ - ימתין לנו אדונינו, עד שנמצא עוד דברים
78 להביא לך אִישְׁתַּבַּח - נמצא דְּהָיָה מִלֵּי דִינָרִי - שהייתה התיבה
79 מלאה בדינרים. ומספרת הגמרא מהיכן הגיעה תיבה זו, דְּוִימְנָא
80 חָדָא מְבַעַת סִפִּינְתָא - שפעם אחת טבעה ספינה, וְכוּלִי עִיפְקָא הָיָה
81 מְחִית בְּהָהוּא גִּוּוּאָ - וכל הממון שהיה בספינה היה מונח בתיבה
82 זו, וטבעה עמה, וְאִישְׁתַּבַּח בְּהָהוּא וְיִמְנָא - ומצאה רבי עקיבא
83 באותו עת, ותיבה זו דְּמִן דְּסִרְוִיקָתָא - היתה שייכת לאורחת
84 ישמעאלים.
85 הדבר הרביעי שממנו התעשר רבי עקיבא הוא. וּמִן מְטוֹרִינְתָא
86 [שרה נכרית]. שפעם אחת הוצרכו רבי עקיבא ותלמידיו מעות,
87 והלכו למטרוניתא ללות ממנה, אמרה המטרוניתא לרבי עקיבא,
88 הריני מלווה לך את המעות, והקדוש ברוך הוא והים יהיו ערבים
89 על הפרעון, וקבע רבי עקיבא זמן לפרעון החוב. כשהגיע הזמן
90 לפרוע חלה רבי עקיבא ולא יכל לשלם את המעות, הלכה
91 המטרוניתא לשפת הים ואמרה, רבוננו של עולם גלוי וידוע לפניך
92 שרבי עקיבא חולה ואינו יכול לבוא לפרוע את החוב, זכור שאתה
93 ערב עבור הלואה זו ופרע לי אותה. עשה הקדוש ברוך הוא נס
94 ונשתטת בתו של קיסר ונטלה ארגו מלא באבנים טובות ומרגליות
95 וזרקה לתוך הים, והים סחף את הארגו עד שהגיע למקום שבו
96 היתה המטרוניתא על שפת הים, מיד נטלה המטרוניתא את
97 הארגו והלכה. לאחר ימים נתרפא רבי עקיבא ובא לפרוע
98 למטרוניתא את חובו, אמרה לו המטרוניתא, הקדוש ברוך הוא
99 שהוא הערב שלך כבר פרע לי את החוב, ונתן לי יותר ממנה
100 שלווית, וקח לך את מה שנתן לי יותר, ומאותו ממון שהחזירה לו
101 התעשר רבי עקיבא.

נדרים. הנדר מן המבושל – פרק שישי דף נ עמוד א – מתוך מהדורת "אבן ישראל" (שטיינזלץ)^{רש"י} ^{ר"נ} קסט

ר' ציפא. מחצלת. **חזי** מאי איכא. מעשה נסים הוה נקיש. **מן** מוידה. היה מלקט התבן
 משערותיה. **רמינא** לך ירושלים דרהבא. תכשיט של זהב שירושלים מצויר בה. והכי
 עבד לה. כדאיתא בפרק "במה אשח" (נפח ק' טו). **אתא** אליהו אדמי לחון כאנשא. כדי
 לטמס אותם, ולהראות להם שיש עניים יותר מהם. **דלא** דמי לך. אשניו דומה לך.
 ממספחה חשובה כמותך. **וואת** צדיקא.
 שלא היה לה בגדים ראוים. **וידע** חזקנא פנפ
 בדמותה. וידע אותה זה שנוצטעתי בשבילו. **שלי**
 ושלכם שלה הוא. תורתו ותורתכם בשבילה. היא
 שנתנה לי עצה למחול לבי רב. **אילא**
דספינתא. בכל ספינה היו עשיר דמות אלה
 מעץ. לנחש ולסימן שאתה הספינה קלה
 בהליכתה כבלי. הוא ממלאך אותו דיריני זהב.
ומן גזא. תיבה העשויה להצניע בתוכה ממון
 הספינה, כדאמרין (ו'טו) בי גזא דרחמנא – לשון
 אוצר. **ומן** מטרוניתא. פעם אחת הוצרכו ר"ע
 ותלמידיו מעות, והלכו אצל מטרוניתא. אמרה לו
 לרבי: הריני מלווה אותך, ותהיה אתה לזוה
 הדקה: רם עמודי דברר. קבע לו זמן לפרעון.
 וכשהגיע זמנה הלכה אותה מטרוניתא על שפת
 הים. אמרה: רבש"ע, גלוי וידוע לפניך שר"ע
 חולה, ולא היה בידו לפרוע חובו – ראה שאתה
 ערב דברר. מיד נשתתש בתו של קיסר ונטלה
 ארוג אבנים טובות ודיריני זהב, וחרקה לתוך
 הים, והים הביאותו במקום שדיתא אותה.
 מטרוניתא יושבת על שפת הים. מיד נטלה אותו
 ארוג והלכה לה. לימים נתרפא ר"ע ובא לו אצל
 ההיא מטרוניתא ומעתיו בידו לפרעון חובו.
 אמרה לו: חזרתי אצל הערב, והוא פרע כל החוב,
 וזאן כל מה שנתן לי יותר. ומאותו ממון שהחזירה
 לי נתפרש ר"ע.

אָמַר דָּהּ הִיאָא רְשִׁיעָא:
 "וְדַע צְדִיק נָפֶשׁ בְּחַמְתּוֹ". אֵתֶת לְאִיתְחַוּוּיָּי לִיהּ, קָא מִדְּחֵן
 דֵּהּ, שְׂרִי וְשַׁלְּכֵם שְׂעָה הוּא. שְׁמַע (בֶּה) פִּלְכָא שְׁבוּעָה, אֵתֶה
 גִּרְי וְאַשְׁתְּרִי. מִן שִׁית מִיָּדִי אֵיעֵתֶר רַבִּי עֲקִיבָא: מִן פִּלְכָא
 - דְּכֶל סְפִינְתָא עֲבָדִין לִיהּ מִין עֵינָא, וְיִמְנָא חֲדָא אֲנִישׁוּיָה
 שְׁבַחְתִּיהּ. וְכֵן גִּוּוּא - דְּוִימְנָא חֲדָא דְּהִיב אֲרַבְעָה זְוִי לְסַפְּוִנְתָא,
 וְלֹא אֲשַׁבְּחוּ אֵלָּא גִּוּוּא עַל כִּיף יִמָּא. אֲתוּבִיה לִיהּ, אֲמָרוּ
 שְׁתַּמַּח דְּהָדֵּם מְלִי דִּינְרִי, דְּוִימְנָא חֲדָא מְכַעַת סְפִינְתָא, וְכִלְיִ
 גִּוּוּא, וְאַשְׁתַּמַּח בְּהוּא וְיִמְנָא. דְּכֵן דְּסִרְקִיתָא, וְכֵן מְטָרוֹנִיתָא,
 וְכֵן

אל יחור לייך שלא הבאתי לך הממון בזמן שקבענו, שחליתי. אמרה לו: יהא הכל שלך, ונתנה לו מתנות גדולות, ופטרתי לשלום.

וזמן

דלי ציפּטאָ. הגבירה המוחצלת שהיה יושב עליה. ואמר ליה לישועא. דאדל לביתיה. חי
מא איבא. ראה כמה ערש יש לי. שנעשה לי נס ונתמלא כל אורו מקום דורבים.
ואיתנסיב ליה בסיתא. בימות החורף. הוה ננו כי תיבנא. היו ישנים בין התבן. שלא היו
להם כרים וכסתות. קא מנסיב ליה תיבנא מן מויה. היה מלקט התבן משער. או יי

רמנא לך ירושלים דרחבא. אם יהיה לי סיפוק,
שאתערש - אעשה לך ירושלים של זובב. בתי
נפש שמצויות בכל עניני ירושלים. והיני
דאמרין במסכת שבת (דף נט.): עיר ירושלים
של חורב, כדעבד ליה רבי עקיבא לדביחיהו. אהא
אילוהי קרא אבנא וכו'. עבד רבי משום קורת
רוח לחן. ולדדידה לא היה לו אפילו תבן כמו
להם. שפיר עבד לך אבון. דאריך מנכסיה.
חורב דלא דמי לך. שהוא גרוע ממך. ועד
שמניח באלמנות חיות, שהרי גזיך כמה
שנים. יודע צדק נפש בהמתו. אית דאמרי
דלא הוה ידע רבי עקיבא הוה, ואמרה לא
רבי מלתיגוי בעיניה. ואית דאמרי דלא הוה
ידעה, אלא הבי קא אמרה: דעידק לא מבזה
לאניש. שלי ושלכם שלה חורב. על ידה הוא כל
מה שלמדתו. מן שית מילי אעיתר וכו' עקיבא
מן כלבא שבוע. דפלגי ליה בבכסיה. ומן אילא
דספיתא דכל ספיתא עבדן ליה מן עיניא
עושין להן מן אותו ענין של איל. ואית דגרסי
מין עיניא. ויהי עושין בכין אצל של עץ. ויהי
נותנים בו כספם. אנשיה על ביה ימא. ששכחו
לאותו איל על שפת הים, ומצאו רבי עקיבא.
ופון גוזא. חביה. ארבעה וויז לספונא. ליוורד
הים לריות. איתו לי מדעם. הביאו לי שום דבר
דמיא עליה. יתמן ארוננו עלי עד שנביא לך
יתר. דוימנא חורב טבעה ספיתא. וכל ממונא
דחורב בספיתא חורב מונח בהווא. גוזא. ומן
מטורניתא. שפעם אחת הוצרכו חכמים ממוך
הרבה לבית המדרש, ושיגרו את ר' עקיבא אצל
מטורניתא אחת, ולוה ממנה ממוך גדול.
וכשנתנה לו אמרה לו מי יהיה לי ערב שתרע
לי לזמן קבוע: אמר לה: מי שתרצה. אמרה לה
הקב"ה דחיים, ונתנה ביתה על שפת הים. אמר
לה ר"ע: כן יהיה. כשהגיע הזמן חלה ר"ע ולא
היה יכול להביא הממוך. יצאת אותה מטורניתא
על שפת הים, ואמרה: רבש"ע! מלך וידוע לפניך
כי לך ולים הוה האמנתי מעותי. הכניס הקב"ה
גזיו שטות בלבו של ובתו קיסר, ונבסס' לבית
גזיו וטלה קרטילת חורב ליה, ותשלכיה לית

44 לפתח ביתה של אותה מטרוניטא ונטלתה. ולאחר זמן הביא לה ר' עקיבא הממון, ואמר
45 שממוני בא לידי בזמנו. וספרה לו כל המע

אגרות קודש

ב"ה, כ"ח מנ"א, תשי"ב

ברוקלין.

שלום וברכה!

נהניתי לקבל הידיעה, שנתקבל להתלמוד תורה לזמן הבא, והשי"ת יעזרוהו שיצליח להשפיע בהתלמידים רוח תורה ויראת שמים שיהיו יהודים מיט א חסידישן אויסזעהן, ולא יפחד איך יכולים לפעול זאת, כי מאז שבא כ"ק מו"ח אדמו"ר למדינה זו, הנה הראה, שתלוי זה בהמעורר והמשפיע, ואם עובדים בזה כדרוש. הנה גם במדינה זו יכולים לראות זאת גם בעיני בשר...

ומן אשתו של טורנוסרופוס. שהיה ר"ע מקפוז בקראי בפני קיסר ומקנתור בדברים. פעם אחת בא לביתו סר וזעק, אמרה לו אשתו: מפני מה פניך זועפים? אמר לה: מפני ר"ע שמקנטר אותי בכל יום בדברים. אמרה לה: אלדוהם של אלו שזנא זמא הוא. תן לי רשות ואכשיל אותו בדבר עבירה. נתן לה רשות, ונתקשטה והלכה לה אצל ר"ע. כשראה ר"ע אותה, רק שחק ובכה. אמרה לו: מה אינך הנך

תלת מילין? אמר לה: שנים אפרש, שלישי לא אפרש. רקקתי – על שבאת מטיפה סרוחה, בכיתי – על האי שופרא דבלי בארעא. והוא שחק – שצפה ברוח הקדש שעתידה להתגיייר ולהנשא לה, ולא רצה להודיעה. אמרה לה: כלום יש תשובה? אמר לה: הן. הלכה ונתגייירה, ונשאת לו לר"ע, והבניסה לו ממון הרבה. האי דקטיעא בר שלום מפורש בע"ז (ק"י). ודאמרן הכא דשמע אבדו ואתשיל על נדרה – מפרש בכתובות בפ' "אע"פ" (ק"ס) דפתח ליה אילו הוית ידיע דההוא חתנך צורבא מרבנן מי אדרתיה? אמר לה: אפי' פרק אחד, אפילו הלכה אחת. איכא לאקשויה הכי פתח ליה בדה פתחא? והא נולד הוא. ותנן לקמן בפ' "פותרות" (ק"ס) דאין פותרין בבולד, כיצד? אמר "קונם שאני נהנה לאיש פלוני" ונעשה סופר, ואמר: אילו הייתי יודע שיעשה סופר – לא הייתי נודר! יש לומר: דשאני הכא, דר"ע על דעת שיעשה סופר נשאה, כדאייתא התם בפ' "אע"פ" בהדיא, וכיון שכן – לא נולד הוא. דשכיח טובא שילמוד פרק אחד והלכה אחת. רב גמרא וכו' קופא. קוף, אשתמיט. ברה, ונכנס בתוך חור אחד. אייתנינן ליה כולדון. ממדת חסידות, ולא מן הדין: וסרי. נתקלקל הדין. אי הווי סנו. טפי הווי גמירין, שלא ידו נאים. כי היכי דבלע יתה. כשיעור שאדם יכול לבלעה כאחת בלא לעיסה. סריך. עלה. הכאב היה נאחז ונסרך בביצה. וכד נפקא ואתיא. כשהיתה יוצאה מן הגוף. ידע. אסיא מאי סמא מתבעי ליה. לפי מראה שבה היה מכיר הרופא באיזה סם יתרפא החולי. בקולחא. לא ידעתי מה הוא. ולפי שלא היה בקי שמואל בביצה טורמיטא היה בודק עצמו בקולחא. עד דמסתרין אינשי ביתיה עליה שעריהון. שכל כך היה אותו קולחא בודק אותו עד שהיה שמואל מתעלף, ואינשי ביתיה, מתוך צערן היו סותרות קליעת שער שלהן. היה עושה בכלפסין. מין תאנים. לא יאכל בנות שבע. מין אחר של תאנים. ומש"ה לא יאכל – שאין לו לפועל לאכול אלא מאותו מין ממש שעשה בו. לפדי. שם תבשיל של תאנים. אבותינו אמרו נשינו טובה. בדכתיב (איס"ג) "נשייתו טובה". היה תמה על שהוא כל כך במיני תענוג. נפקן. על בית גננא דין. להוצאת הניסואין; דיקולא

ומן אשתו של טורנוסרופוס, ומן קטיעא בר שלום. רב גמרא יחיב ד' וזו קספונאי קאתוין בהון מידעם, לא אשכחו. אתויה ליה בהון קופא. אישתמיט, על לחרתא, חפרו בתריה, אשכחיה דרביע על מרגלייתא, אייתנינן ליה פולחון. אמרה ליה בת קיסר לרבי יהושע בן חנניה: תורה מפוארה בכלי מכוער! א"ס: קמדי מבית אבון, במה מניחין יין? אמרה ליה: במאני דפחרא. אמר לה: פולחן עקמא בפחרא ואתון במאני דפחרא! אתון אחיתון במאני דכספא ודהכא! אולת ורמת חמרא במאני דכספא ודהכא, וסרי. אמר לה: אף אורייתא בן. והאיכא שפירין וגמירין! אמר לה: אי הווי סנו – הווי גמירין טפי. ההיא דאתיא לקמיה דרב יהודה מנהרדעא דדינא, ואיתחייבת מן דינא. אמרה ליה: שמואל רבך הכי דנן? אמר לה: ידעת ליה? אמרה ליה: אין. גוצא, ורבה פריסיה, אוקם ורבה שנייה. אמר לה: לבויה קאתית? תהיו ההיא אתתא בשמתא! פקעה ומתה. ומותר בביצה טורמיטא. מאי ביצה טורמיטא? אמר שמואל: עבדא דעביר לה שוי אלפא דיגרי, ומעילי לה אלפא וימני במאי חמימי, ואלפא וימני במאי קרירי, עד דמתוטרא פי היכי דכלעיתה. ואם אית ביכא – סריך עלה, וכד נפקא ואתיא – ידע אסיא מאי סמא מתבעי ליה וכמאי מתפי. שמואל הוה דריק נפשיה בקולחא עד דמסתרין אינשי ביתיה עליה שעריהון. תנן התם: הוה עושה בכלפסין – לא יאכל בנות שבע, בנות שבע – לא יאכל בכלפסין. מאי בכלפסין? מינא דתאיני דעבדין מנהון לפדי. ההוא גברא דיהב עבדא לחבריה לאגמוריה אלפא מיני לפדי, אנמריה תמיני מאה. אומניה דדינא לקמיה דרבי. אמר רבי: אבותינו אמרו 'נשינו טובה', אנו – אפילו בעינינו לא ראינו. רבי עבד ליה דלולא דר"ש ברבי. כתב על בית גננא: עשרין וארבעה אלפין ריבואין דיגריין נפקו על בית גננא דין, ולא אומניה דבר קפרא. אמר ליה: אם לעוברי רצונו כך – לעושי רצונו על אחת כמה וכמה. אומניה, אמר: לעושי רצונו בעולם הזה כך – לעוה"ב עאכ"ו. יומא דמתחייב ביה רבי, אתיא פורענותא לעקמא. א"ס דבר קפרא: לא תבדיחון, ויהיבנא קד ארבעין גריי חיימי. א"ס: ליחוי מר רב

ומן אשתו של טורנוסרופוס, והיה מופטט בדברי תורה כנגד ר"ע, והיה ר"ע מנצח בכל פעם. והיה אותו אדון מתבייש, ובא וסיפר לאשתו. אמרה לה: אני אפתור ואכשילה, לפי שהיתה יפת תואר ביותר. באתה אצלו וגילתה שוקה כנגדו, ורק ר"ע ושחק ובכה. אמרה לה מדוע עשית כן? אמר לה: השנים אומר לך: מה שרקקתי – בשביל שמטיפה סרוחה באת; ובכיתי – בשביל שיופיך תעיד לבלות בארץ. ומה ששחק – לא רצה לומר לה. אעפ"כ הפצירה בו, עד שאמר לה שעתידה להתגיייר ותנשא לו. אמרה לה: וכי יש תשובה? אמר לה: הן. ונתגייירה לאחר שמת בעלה, ונשאת לו, והביאה לו ממון גדול. מן קטיעא בר שלום. מפורש במסכת ע"ז בפ"ק (ד"י). קופא. קוף. על לחרתא. נכנס הקוף בחור אחד בקרקע, רביע, רובץ, הכי דנן. כמו שדרתני אתה; בתמיה. ידעת ליה. מכרת אותו; ורבה פריסיה. בטן גדול יש לו. מוריפשא עבדא דעביר ליה. להחיא ביצה טורמיטא. שווי אלפא וזוי. עד דפתוטרא. שמתעטת, כדי שיכול לבלועה שלימה. ואי אית ביה כיכא. במעיו – סריך עליה על ההיא ביצה, וניכר בה. וכדנפקא טמיעו. שלימה, ידע אסיא בו. הוה בריק נפשיה בקולחא. היינו דומיא דביצה טורמיטא, והיה מופשט כל מעיו אם יש בהן כאב. והיה מתחלש ומתעלף כל כך עד שאשתו בוכה עליו ותולשת שערه מחמת דאגה. היה עושה. הפועל שמוקט לו בכלפסין. לא יאכל בנות שבע. שלא הרשתו התורה לאכול אלא מאותו המין שהוא מלקט, דכתיב "כי תבא בכרם רעך ואכלת ענבים" וגו' (דברים כג). לפדי. מיני מאכל. לאגמורי אלפא מיני לפדי. שילמוד לעשות אלף מיני מאכל. אומניה לדינא. על מאתים מין שלא ללמוד. אבותינו אמרו נשינו טובה. דכתיב "נשייתו טובה" (איכה ג) שראה כבר, אלא שעכשיו שכחוד. אבל אנו לא ראינו טובה מעולם, שאין אנו יודעים כמה מיני טעם יש בפירות. כלומר, דבר מופלא הוא שכל כך ללמוד. לא אומני' דבר קפרא. לפי שהיה איש בדיחן, ומתיירא שמא יעשה שום דבר שישחק. אמר. בר קפרא לרבי: אם לעוברי רצונו משפיע לו טובה כיכ, לעושי רצונו בו. שהיה מנגדו על שלא זימנו. לעושי רצונו. משפיע לו בעוה"ז טובה כיכ. שהתחיל לספר בשבחו בשביל שזימנו.

דבכל

ומן אשתו של טורנוסרופוס, ומן קטיעא בר שלום. רב גמרא יחיב ד' וזו קספונאי קאתוין בהון מידעם, לא אשכחו. אתויה ליה בהון קופא. אישתמיט, על לחרתא, חפרו בתריה, אשכחיה דרביע על מרגלייתא, אייתנינן ליה פולחון. אמרה ליה בת קיסר לרבי יהושע בן חנניה: תורה מפוארה בכלי מכוער! א"ס: קמדי מבית אבון, במה מניחין יין? אמרה ליה: במאני דפחרא. אמר לה: פולחן עקמא בפחרא ואתון במאני דפחרא! אתון אחיתון במאני דכספא ודהכא! אולת ורמת חמרא במאני דכספא ודהכא, וסרי. אמר לה: אף אורייתא בן. והאיכא שפירין וגמירין! אמר לה: אי הווי סנו – הווי גמירין טפי. ההיא דאתיא לקמיה דרב יהודה מנהרדעא דדינא, ואיתחייבת מן דינא. אמרה ליה: שמואל רבך הכי דנן? אמר לה: ידעת ליה? אמרה ליה: אין. גוצא, ורבה פריסיה, אוקם ורבה שנייה. אמר לה: לבויה קאתית? תהיו ההיא אתתא בשמתא! פקעה ומתה. ומותר בביצה טורמיטא. מאי ביצה טורמיטא? אמר שמואל: עבדא דעביר לה שוי אלפא דיגרי, ומעילי לה אלפא וימני במאי חמימי, ואלפא וימני במאי קרירי, עד דמתוטרא פי היכי דכלעיתה. ואם אית ביכא – סריך עלה, וכד נפקא ואתיא – ידע אסיא מאי סמא מתבעי ליה וכמאי מתפי. שמואל הוה דריק נפשיה בקולחא עד דמסתרין אינשי ביתיה עליה שעריהון. תנן התם: הוה עושה בכלפסין – לא יאכל בנות שבע, בנות שבע – לא יאכל בכלפסין. מאי בכלפסין? מינא דתאיני דעבדין מנהון לפדי. ההוא גברא דיהב עבדא לחבריה לאגמוריה אלפא מיני לפדי, אנמריה תמיני מאה. אומניה דדינא לקמיה דרבי. אמר רבי: אבותינו אמרו 'נשינו טובה', אנו – אפילו בעינינו לא ראינו. רבי עבד ליה דלולא דר"ש ברבי. כתב על בית גננא: עשרין וארבעה אלפין ריבואין דיגריין נפקו על בית גננא דין, ולא אומניה דבר קפרא. אמר ליה: אם לעוברי רצונו כך – לעושי רצונו על אחת כמה וכמה. אומניה, אמר: לעושי רצונו בעולם הזה כך – לעוה"ב עאכ"ו. יומא דמתחייב ביה רבי, אתיא פורענותא לעקמא. א"ס דבר קפרא: לא תבדיחון, ויהיבנא קד ארבעין גריי חיימי. א"ס: ליחוי מר רב

נדרים דף נ עמוד ב תלמוד בבלי המבואר "שפה ברורה – עוז והדר" (ליום שני) קעא

וְהָבָא – בכלי כסף וזהב, כראוי לכם. אִילָת – הלכה בת הקיסר
 וְרֵמַת חֲמִירָא – והטילה את היין בְּמִיָּא דְכִסְפָּא וְדִהָבָא – בכלי כסף
 וזהב, וְסָרִי – והחמיץ היין. אָמַר לָהּ רבי יהושע בן חנניה, אָף
 אוֹרְיִיתָא בֵּן – אף התורה דרכה להמצא באנשים מכוערים
 כדוגמת כלי חרס. שאלה אותו בת הקיסר, וְהֵאִיבָא שְׂפִירִין וְנִמְרִין
 – והרי יש אנשים נאים הלומדים תורה, אָמַר לָהּ רבי יהושע בן
 חנניה לבת הקיסר, אִי הָווּ סָנוּ – אם אנשים חכמים אלו היו
 מכוערים, הָווּ נִמְרִין מִפִּי – היו לומדים יותר.
 הגמרא מספרת עוד מעשה מענין זה:
 הָיָה רַב דְּאֵתְרָא לְקַמְיָה דְרַב יְהוּדָה מִנְהֶרְדְּעָא לְרִינָא – היתה אשה
 שבאה לפני רב יהודה מנהרדעא, וְאֵתְרָא יָכִיבַת מִן דִּינָא – ונתחייבה
 בדין. אָמַרָה לֵיהּ האשה שנתחייבה בדין לרב יהודה, וְכִי שְׂמִינְאֵל
 רַבָּךְ הָכִי דִּינָן – האם שמואל רבך היה דן כמו שאתה דנת אותי.
 אָמַר לָהּ רב יהודה לאשה, הָאֵם דִּיעָתָ לֵיהּ – האם את מכירה אותו,
 אָמַרָה לֵיהּ האשה, אֵין – כן, וכך הוא נראה, נוצצא – נמוך, וְרַבָּה
 בְּרִיָּסָה – ובטנו גדולה, אוֹכֵם – מראהו שחור, וְרַבָּה שְׁנִיָּה – ושיניו
 גדולות. אָמַר לָהּ רב יהודה לאשה, לְכוּיָהּ קְאָתִית – לכוות את
 שמואל באת, תִּהְיוּ הָיָה אֶתְרָא בְּשִׁמְתָא – תהיה אשה זו בנידוי,
 בְּקֻלָּה וּמָתָה – התמוטטה האשה ומתה.
 שנינו במשנה, שאם אמר קונם תבשיל שאיני טועם, אסור במעשה
 קדרה רך ומותר בעבה, וּמוֹרָר בְּבִיצָה טוֹרְמִיטָא:
 מבררת הגמרא, מֵאִי בִיצָה טוֹרְמִיטָא – מהו ביצה טורמיטא, אָמַר
 שְׂמִינְאֵל, עֲבָדָא דְעֵבֶד לָהּ – עבד שידוע להכין ביצה טורמיטא שְׁנִין
 אֶלְפָּא דִּינָר – שזה אלף דינרים, לפי שמלאכה קשה היא. ומפרש
 שמואל כיצד עושים אותה, לוקח ביצה וּמַעְיִיל לָהּ – ומכניס אותה
 אֶלְפָּא יִמְנִי בְּמִיָּא חֲמִימִי – אלף פעמים במים חמים, וְאֶלְפָּא יִמְנִי
 בְּמִיָּא קְרוּרִי – ואלף פעמים במים קרים, עַד דְּמִתּוּסָרָא – עד שהיא
 מתקטנת כִּי הֵיכִי דְבִלְעִיתָהּ – לגודל שיוכל אדם לבולעה בבת
 אחת ללא לעיסה, ותיכנס לגופו בשלימותה, וְאֵם אֵית בִּיצָא – ואם
 לאדם הבולע אותה יש פצע במעיין סָרִיךְ עָלָהּ – הפצע נדבק
 לביצה. וְכִד נִפְקָא וְאֵתְרָא – וכשהביצה יוצאת מגופו כשמתפנה
 לצרכיו, היא יוצאת בשלימותה כשעליה הפצע, ולפי המראה
 שלה יֵדַע אָסִינָא – יודע הרופא, מֵאִי סָמָא מְתַבְעִי לֵיהּ – איזה
 תרופה צריך לפצע זה, וְכִמְאִי מִתְפִּי – וכיצד יתרפא.
 מספרת הגמרא, שְׂמִינְאֵל שהיה לו פצע במעיין, ורצה לבדוק את
 הפצע, כדי לדעת איזה תרופה הוא צריך בכדי להתרפאות, הָהּ
 בְּרִיךְ נִפְשִׁיהּ – היה בודק את עצמו, בְּקוּלָּחָא – בדבר שנקרא
 קולחא ולפי שלא היה בקי בהכנת ביצה טורמיטא, וכשבלע את
 הקולחא היה מפשפש כל מעיו לראות אם יש בהם כאב, והיו
 יסוריו כה גדולים, והיה מתעלף, עַד דְּמִסְתְּרִין אִינְשֵׁי בֵּיתָה עָלָיהּ
 שְׁעָרֵיהוֹן – מרוב צער עליו היו אשתו ובני ביתו סותרים את קליעת
 שערותיהם.
 הגמרא מביאה ענין נוסף בבירור מיני מאכלים:
 נאמר בתורה (וברים כג כה) 'כִּי תֵבֵא בְכָרְךָ רִשְׁךָ וְאֶבְלָתָ עֲנָבִים
 בְּנִפְשָׁךְ שִׁבְעָךְ'. דין תורה הוא, שפועל העוסק בכרם רעהו, רשאי
 לאכול בעת מלאכתו מהענבים שבכרם. ודרשו חכמיםכט, וכי
 איננו יודעים שאין בכרם אלא ענבים, ומה תלמוד לומר 'ענבים',
 אלא מכאן שאם היה הפועל עוסק בענבים לא יאכל בתאנים, היה
 עוסק בתאנים לא יאכל בענבים.
 תַּנֵּן הָתָם – שנינו במשנה במסכת מעשרות (פ"ב מ"ח), פועל שְׂהִיָּה
 עוֹשֶׂה בְּכָלוֹפְסִין – עובד במין תאנים הנקראים כלופסין, לֹא יֵאָכֵל
 בְּבִנּוֹת שִׁבְעָ – לא יאכל ממין תאנים הנקרא בנות שבע, וכן אם היה
 עובד בְּבִנּוֹת שִׁבְעָ, לֹא יֵאָכֵל בְּכָלוֹפְסִין, שאף ששניהם מיני תאנים,
 מכל מקום נחשבים כשני מינים נפרדים, ולמדנו מהפסוק
 שהעושה במין זה לא יאכל ממין אחר.
 מבררת הגמרא, מֵאִי בְּלוֹפְסִין – מה הם כלופסין, מִינָא דְתַאנִּי
 דְעֵבֶרִין מִנְהוֹן לְפָדִי – מין תאנים שמכינים מהם תבשיל.
 הגמרא מביאה מעשה בענין תבשילי תאנים:

הדבר החמישי שממנו התעשר רבי עקיבא הוא. וְכֵן אֶשְׁתֵּי שָׁל
 מוֹיְנִסְרִיפּוֹס – אֶדוֹן שִׁמְשׁוֹ הִיָּה רופסו. שהיה רבי עקיבא מתווכח
 עמו לפני הקיסר בפסוקי התורה ומנצחו. פעם אחת בא לביתו
 והיה סר וזעף, שאלה אותו אשתו מדוע פניך זועפים, אמר לה
 מפני רבי עקיבא שמקנטרני בדברים. אמרה לו אשתו תן לי רשות
 להכשילו בדבר עבירה, שהרי אלהיהם של אלו שונא זימה,
 ויענישו אם יחטא עמי. נתן לה רשות, והלכה והתקשטה ובאה
 לפני רבי עקיבא, כשראה אותה רבי עקיבא, רקק צחק ובכה.
 שאלה אותו מדוע עשית שלושה דברים אלו, אמר לה שתי דברים
 שעשיתי אפרש לך, ואת השלישי לא אפרש. רקקתי לפי שבאת
 מטיפה טרווחה, ובביתי על יופיך שעתידי להתבלות בקרקע.
 והטעם ששחק, הוא מפני שראה ברוח הקודש שעתידי להתגיר
 ולהנשא לו, ולא רצה להודיעה דבר זה. שאלה אותו האם יכולה
 אני לחזור בתשובה, אמר לה רבי עקיבא הן, הלכה ונתגיירה
 ונשאת לו, והכניסה לו הרבה ממון.
 הדבר השישי שממנו התעשר רבי עקיבא הוא. וְכֵן קְטִיעָא בְּר
 שְׁלום. שהיה קיסר ששנא את היהודים, ורצה להרגם, ושאל את
 חשובי המלכות, מי שעלה לו בשר מת ברגלו ומצטער, האם יקטע
 את רגלו ויחיה או שיניחנה ויצטער, אמרו לו חשובי המלכות
 יקטענה ויחיה, כלומר אף אתה שאתה מצטער מהיהודים עליך
 להרגם. אמר קטיעא בר שלום, אינך יכול לעשות זאת משום
 שהיהודים נמשלו לרוחות השמים, שנאמר (זכריה ב ט) 'כִּי בְּאֶרְצָה
 רוּחוֹת הַשָּׁמַיִם פִּרְשָׁתִי אֶתְכֶם', וכמו שהעולם אינו יכול להתקיים
 ללא רוחות כך גם אינו יכול להתקיים ללא היהודים, ועוד שאם
 תהרגו אותם יקראו למלכותך מלכות קטועה. אמר הקיסר אמרת
 דברים נבונים, אלא שחוק המלכות הוא שמי שמנצח את המלך
 בויכוחו כולאים אותו בבית מלא עפר עד שמת שם. כשנטלו אותו
 והלכו לבית העפר, עברה מטרוניתא ואמרה לו חבל על הספינה
 שעוברת ללא מכס, כלומר מכיון שממילא אתה הולך למות
 בעבור היהודים היית צריך להתגייר, הלך והפיל את עצמו על
 ראש ערלתו ומל את עצמו, ואמר הנה שילמתי מכס וכעת אני
 יכול לעבור. כשזרקו אותו לבית העפר אמר שנותן את כל נכסיו
 לרבי עקיבא וחביריו, עמד רבי עקיבא ודרש שנתכוין לתת לו חצי
 ובחצי האחר יחלקו כל חביריו, וכמו שמצאנו לגבי לחם הפנים
 שכתוב (שמות כד ט) 'וְהִיָּתָה לְאֶהָרֹן וּלְבָנָיו' והכוונה מחצה לאהרן
 ומחצה לבניו כדאיתא ביומא (י"א), וממעות אלו נתעשר רבי
 עקיבא:
 הגמרא מביאה עוד מעשה על ספנים, הדומה למעשה הספנים
 המובא לעיל:
 רַב נְגִדָא יָחִיב אֶרְבָּעָה זָוִין לְסַפְנָאִי – נתן ארבעה זווים לספנים,
 לְאֵתְרָא בְּהוֹן מִידָעַם – להביא לו בהם דבר, וְלֹא אֶשְׁבְּחוּ – ולא
 מצאו הספנים דבר ששווה להביאו, אֵתְרָא לֵיהּ בְּהוֹן קוּפָא – הביאו
 לו בהם קוף, אִישְׁתְּמִיט – השתמט הקוף מידיהם וברח, עַל לְחֶרְטָא
 וּנְכַסס לְחֹרֶר, חֲפִרִי בְּתֵרִיָּה – חפרו הספנים אחריו בכדי להוציאו
 מהחור, אֶשְׁבְּחוּהּ דְרַבִּיעַ עַל מְרִגְלִיתָא – ומצאו אותו רובץ על
 מרגליות, אֵתְרִינֵן לֵיהּ בּוּלְהוֹן – הביאו הספנים לרב גמרא את כל
 המרגליות שנמצאו.
 הגמרא מספרת מעשה המוכיח שהתורה מתקיימת במי שדעתו
 שפלה:
 אֶרְבָּא לֵיהּ בַּת קִיסָר לְרַבִּי יְהוֹשֻׁעַ בֵּן חֲנַנְיָה, תוֹרָה מְפֹאֲרָה בְּכָלִי
 מְבֹרָךְ – כלומר אין מן הראוי שתלמיד חכם כמוך יהיה מכוער.
 אָמַר לָהּ רבי יהושע בן חנניה לבת הקיסר, לְמַדִּי מִבֵּית אָבוֹךְ –
 הקיסר, שאף הוא נותן דבר חשוב בכלי מכוער, שהרי בְּמָה מְנִיחִין
 יֵין בבית אביך הקיסר, אָמַרָה לֵיהּ בתו של הקיסר, בְּמִיָּא דְפִתְרָא –
 בכלי חרס. אָמַר לָהּ רבי יהושע בן חנניה, בּוּרִי עֲלֵמָא – כל העולם,
 מניחים את היין בְּפִתְרָא – בכלי חרס, וְאֵף אֵתְרֵן – האם גם אתם
 תניחו את היין בְּמִיָּא דְפִתְרָא – בכלי חרס שאינם חשובים. אֵתְרֵן –
 אתם שהינכם חשובים, אֵתְרֵתוֹן – תניחו את היין בְּמִיָּא דְכִסְפָּא

נדרים, הנדר מן המבושל – פרק שישי דף נא עמוד א – מתוך מהדורת "אבן ישראל" – (שטיינזלץ) קעג רש"י

דיקולא רבה, סל גדול. חפיייה בכופרא. טח אותו בןפה, כדי שלא יצאו החטים מתוך נקבי הסל. וסחפיה על רישיה. הפכה על ראשה. ליביל לי מר. ימורד. חמיס דרשינא. שהלוייתך. ולבדיוחא קאמר. ברקודא דאבך. שידק אבך לפי כשאשתה. ובקירקני דאמך. שתהא אמך מקרקרת ומזמרת. מאי תועבה. דכתיב גבי משכב זכור. נמלא. כלי קטן. תועה אתה בה. שמניח משכבי אשה והולך אצל זכר. מאי תבל. דכתיב גבי אשה הנרבעת לבהמה. תבלין יש בה. בתמיה. מאי שניא הדא ביאה מכולהו ביאות. כלומר. היאך מנחת בן מנה לילך אצל הבהמה. וזו מה היא. לשון ספק. שאין ידוע ממי היא מתעברת. תספורתא יחידתא. תספורת נאה. בצד עקרו של זה. ממצמם היה, שלא יעלה אחד מן השערות על חבירו. קרקוזאי. על שם מקומו. דלעת ארמית היא דלעת המצרית. כלומר, זו היא דלעת המצרית. וזוהי קאמור, אלא מין דלעת היא שנקראת רמוזה. מתני' הגורד ממעשה קדרה אינו אסור אלא במעשה רתחא. מפרש בירושלמי: איהו מעשה רתחא – כגון חילקא טרגין וטסני סלת ואורו זירי וערסן. והיינו דקאמר אינו אסור אלא במעשה רתחא. ונקראת רתחא – על שם שצריך להרחיק ולבשל הרבה. גמ' שכבר ירד לקדרה קודם שירד לאילפס. כך היה דרכן במעשה אילפס שהיו מרחיזין אותו בקדרה רתיחה קלה. מן היורד לאילפס מותר ביורד לקדרה. קמ' דלא תימא: כל שהרחיזו אותו רתיחה קלה כמו שירד לאילפס "יורד לאילפס" מיקרי, מפני שהוא מוכן לכך, אע"פ שעדיין לא ירד – קמ' דלא. כך נראה בעיני. מן הנעשה בקדרה מותר בנעשה באילפס. משום דנעשה – גמר עשיה משמע, ומשום הכי מותר בנעשה באילפס אף על פי שכבר ירד לקדרה, משום דמי' גמר עשייתו לא היה בקדרה. מן הנעשה באילפס מותר בנעשה בקדרה. כלומר, אף על פי שאחר מכן הורידו באילפס – שרי, כיון דגמר עשייתו בקדרה היה. כך נראה בעיני. הנודר מן היורד לתנור אינו אסור אלא בפת. דסתם יורד לתנור משמע פת, ואם אמר "כל מעשה תנור עלי" – אסור בכל הנעשה בתנור. מתני'

דבכל גריוא דבעינא. באיזה מדה שארצה אקח. חפיייה כופרא. זיפתו מבחורך כדי שיחזיק החטים. ליביל לי. ימורד לי. דרשינא כך. כלומר, שתינא חמרא ברקודא דאבך. שאבך ירקד. ובקירקני דאמך. במזיגתה, שאמך תמוזג לי הכוס. מאי תועבה. עשו שניהם. תרמי לי נמלא. תמוזג לי הכוס, כמו אנטל. תועה אתה בה. כלומר: שמניח את אשתו של היתר, ותפס זו של זנות. כי עניינא קמא. תיתי דביתבי תירמי לי, ולדידיה א"ל: קום רקוד לי. ומאי תבל. דכתיב "אששה לא תעמוד לפני בהמה לרבעה תבל הוא" (ויקרא יח). וכי תבלין יש בה. כלומר, שניא אדם יודע אותה אשה שהיא מבאחרות, שמנחת בעלה ונרבעת לבהמה? זו מאי היא. ומפרש ביבמות (דף לו:) באיש הבא על נשים הרבה, וכן אשה שנבעלה לאנשים הרבה, ואינה יודעת מאיזה מהם נתעברה, והולידה בת. נמצא אב נושא את בתו, ואח נושא את אחותו – על זה נאמר "ומלאה הארץ וימהר": כלומר: זו מה היא, שאין אדם יודע אותה אשה שהיא נושא, אם מותרת לו אם לא. לא יביל בן אלעשה למיסבל. אותו זילותא של רבי, לפי שהיה עשיר גדול ולא היה יכול לראות דבר של זילותא מחמיו. מאי בן אלעשה. כלומר, מנין דהוה עשיר? תספורתא יחידתא. שאין כמותה. פיור מעותיו. שהיה נותן ממון גדול לספר שהיה מספר לו בתגלולת של כ"ג. הרמוצה קרא קרקוזאי. דלועין של אותו מקום, שאין מתבשלין לעולם יפה. התמונה ברמין. עפר של גחלים, דלאו תבשל הוא. בלאים עם דלעת הרמוצה. אלמא דהרמוצה לאו עמונה ברמין. אלא שם מקום הוא, ומין זרעים הוא. מתני' ממעשה רתחא. היינו דבר שנגמר בישולו בקדרה. ואינו אלא מחמשת המינין, לאפוקי דבר שאין גמר בישולו בקדרה עד שמבשלין אותו באילפס. בכל הנעשה בקדרה. אפילו מבושל באילפס אסור. גמ' ביורד באילפס שכבר כו', והואיל וקודם שמניחו באילפס מבשלו בקדרה והדר מניחו באילפס. כן היה מנהגן. והיו יורד לקדרה, ולפיכך אסור. מן היורד באילפס מותר ביורד לקדרה. קודם שירד לאילפס. מן הנעשה בקדרה. לגמרי, כל בישולו, שאינו יורד לאילפס כלל. מותר בנעשה באילפס. אע"פ שהיה קודם לכן בקדרה. מותר בנעשה בקדרה. בנגמר בקדרה. מתני'

הנעשה בקדרה. גמ' תניא: הנודר מן היורד לקדרה אסור ביורד לאילפס, שכבר ירד לקדרה קודם שירד לאילפס. מן היורד לקדרה. מן הנעשה בקדרה. מותר ביורד לקדרה. מן הנעשה באילפס. מותר ביורד לקדרה. מן היורד לתנור אין אסור אלא בפת. ואם אמר "כל מעשה תנור עלי" אסור בכל הנעשים בתנור. מתני'

אגרות קודש

ב"ה, ז' מניא, תשי"ג
ברוקלין.

...ומה שמתחיל מכתבו שהפסיד רחיצה אחת, הנה בטח לא הפסיד אלא נשתכר, וכמ"ש לו במכתבי, כמדומה, במר"ל שבת היא מלועזק - ואעפ"כ ודוקא עייז - רפואה קרובה לבוא. ועוד גדולה כ"פ מרפואה הבאה עייז הרחיצה, כמובן...

מתני' מן הכבש אין אסור אלא מן הכבש של ידך. משום דכיון דאמר "הכבש" – משמע הידוע, וסתמא דירק הוא. **כבוש** שאני טעם אסור בכל הכבושין. דכיון שהוכירו בלא הא הידיעה – כל כבוש במשמע. ודקתני "שאני טעם" – לאו משום דאי לא אמר "שאני טעם" לא מיתסר בכל הכבושים, דודאי כיון דאמר "כבוש" – מיתסר בכולהו. אלא לרבותא נקטיה.

דאפי' אמר "שאני טעם", אי אמר כבוש – אין, ואי לא – לא. וכולה מתני' בכי האי גונא מפרשא, ברישא "מן הצלי" – דמשמע הידוע, ובסיפא "צלו" – דמשמע כל צלו. ברישא "המליח" דמשמע הידוע, ובסיפא "מלוח" – דמשמע כל המלוחים. ואית דמפרשי: דלא הוי הפרשה דמתני' בין "הכבוש" ל"כבוש", אלא סיפא דקתני: בכל הכבושין – משום דקאמר "שאני טעם" הוא, ובכי האי גונא נמי באיין כולחו. **ירושלמי:** הון בעי מיער מלוח לעולם, הא לשעה – לא. אמר ר' יודן: מן מה דתנינן הרי עלי כבוש מליח וכן נסך, הוא אמר: מלוח לשעה – מלוח הוא. **גמ'** דכבוש מאי דשלוך מאי וכו'. לפי פירוש הראשון שפירשתי במשמעו, שעיקר החילוק הוא אם הוכירו בשם הידיעה אם לאו, הבא הכי מיבעיא ליה: כי אמר "דכבוש" "דשלוך" בלתי, אי משמע הידוע או לא. ולפי פירוש אחרון שפירשנו, דאיסורא דמתני' משום "שאני טעם" הוא, הבא מספקא ליה אי אמר "כבוש" בלא "שאני טעם" הכי משמע. וסלקא בעיין בתיקו, ולחומר. **מתני'** דג דגים שאני טעם אסור בהם בין גדולים בין קטנים. משום דאמר תרי לישני "דג דגים", דג משמע גדול, משום דנמכר בפני עצמו, ודגים משמע קטנים, לפי שאין נמכרים אלא בידו. **ומותר** בטריט טרופה בציר ובמוריים. טריט טרופה – דג גדול טרופ דק דק. ומשום הכי שרי, משום ד"דג" – דגים שלמים משמע ולא טרופים. וכל שכן שמונת בציר של דגים, שהוא שומן היוצא מהן וקרי דגים מעורבים בו, וכל שכן שמונת במוריים שהוא שמנו של דג בלבד, ריז וא"צ לומר זו? קתני. **הנודר** מן הצחנה אסור בטריט טרופה. צחנה – דגים קטנים הרבה מלוחים. ויש מהם טרופין, אלא שרובן שלמים. וקתני דכיון שיש מהן טרופין – אסור בטריט

טרופה. ומידה, בציר ומוריים מותר, לפי שאין בהן חתיכות של דג אלא שמנו וקריבו. **הנודר** מן טריט טרופה מותר בציר ובמוריים. נ"ל דלא שייך למיתני הבא לא אסור בצחנה ולא מותר בה, משום דבמקצתה מותר ובמקצתה אסור. דכיון דבצחנה איכא שלמים וטרופים, בשלמים – שרי, בטרופים – אסור, ומשום הכי לא תני הבא צחנה כלל. ומותר בציר ובמוריים איצטריבא ליה למיתני, דס"ד אמינא כיון דנדר מטריט שהוא טרופה דק דק – יאסר אף בציר ומוריים, קמ"ל. **גמ'** דג שאני טעם אסור בגדולים. משום ד"דג" – גדול משמע, שנמכר בפני עצמו. ובירושלמי מפרש דכל דג שהוא פחות מליטרא – קטן מיקרי. ומידה, בכגון זה הכל לפי המקומות. **דג** דגה שאני טעם אסור בין בגדולים בין בקטנים. דלא תימא: מהדר הוא דקא הדר ביה, דמעיקרא דבעי מיסר נפשיה בגדולים אמר "דג", ובסוף הדר ביה ואמר "דגה", קמ"ל דלא אמר הכי, אלא מכלולו אסר נפשיה. **דילמא** פלטיה דג גדול ובלעיה דג קטן, ואע"ג דההוא נמי דבלעיה בסוף גדול מליטרא היה, נקרא קטן בערך הראשון. **אלא** חזקה אשר ביאור מתה קטנים מתו גדולים לא מתו. בתמיה. והא כיון שהוצא נחפך לדם – והאי מתו ולחו? בין גדולים בין קטנים! **אמר** הרי עלי צידון מאי. מי מיתסר בציר ובמוריים או לא דמשום הכי מיקרו דגים קטנים כבושין צחנה – מפני שהציר היוצא מהן ריזו נודף, מלשון "ותעל צחנתו", ומיבעיא ליה אי אמר צידון דמשמע בריא, אי משתמע ביה נמי ציר ומוריים או לא. **מתני'** הנודר מן החלב מותר בקום. קום היינו מים היוצאין מן החלב, וקורין לו סירי. ר' יוסי אוסר. בגמרא מפרש טעמא. **מן** הקום מותר בחלב. לפום לישנא דמתני' משמע דר' יוסי נמי מודה בהא. ומידה (בברייתא בגמרא פליג). **הנודר** מן הגבינה אסור בה בין מלוחה בין טפילה. דלא תימא: מפני שרוב הגבינות מלוחות הן, סתמא – מלוחה משמע, קא משמע לן.

מתני' אינו אסור אלא כבשו של ידך. דסתם כבוש ידך הוא. אבל אמר "כבוש שאני טעם", הואיל ואמר כי האי לישנא – אסור בכל הכבושין. וה"ה בכל הנך, אם אמר בשלוך סתם – אינו אסור בו, דסתם שלוק שלהן אינו אלא בשר, ודעתיה לא הוי אלא בשר, דדרכו להחבשל ולהשלק. **גמ'** **אמר** קונם דכביש עלי או דשליק עלי מאי. מי אמרינן דכביש דמי כמ"ד "הכבוש", או דילמא דמי כמאן דאמר "כבוש שאני טעם", ואסור בכל הכבושין? תיבעי. כלומר, תיקו. **מתני'** דג דגים שאני טעם. דג משמע גדול, דגים משמע קטנים, וכיון דאמר שניהם – אסור בהן בין גדולים בין קטנים. ומותר בטריט טרופה. דג ששמו טריט ומוכרין אותו בחתיכות. שלא נדר אלא מרג הנמכר שלם. ובציר. שעושין מקרבי דגים, וכל שכן במוריים שאין עושין אותו אלא משומן של דגים. **אסור** בציר ובמוריים. דהני בכלל טרופין נניהו. **גמ'** הלך אחר לישן בני אדם. שקורין "דג" לגדול, ו"דגה" לקטנים. להכי כי אמר "דג" – מותר בקטנים, וכי אמר "דגה" – אסור בקטנים, וכי אמר "דג דגה" – אסור בשניהם. **אמר** הרי עלי צידון. מי אמר דמדמים ממש קאמר ולא מדבר אחר, או דילמא דמי כמאן דאמר מן הצחנה. **מתני'** מן הקום. משג"א, היינו נסיוני דחלבא, דקום אינו בכלל חלב. אוסר. דקא סבר יש בו צחצוח חלב, והוי בכלל חלב. מן הקום מותר בחלב. דברי הכל, דחלב אינו בכלל קום.

מותר

דגה שאני טעם – אסור בקטנים ומותר בגדולים, **דג דגה שאני טעם** – אסור בין בגדולים בין בקטנים. **אמר** ר' יהי רב פפא **פאיי:** **ממאי** ד"ג שאני טעם" **גדול** הוא – דכתיב **"וימן י"י דג גדול לבצע את יונה"**. והכתיב **"ויתפלל יונה אל י"י אלהיו מפני הדגה"**! **הא לא קשיא:** דלמא פלטיה דג גדול ובלעיה דג קטן. **אלא** **"והדגה אשר ביאור מתה"** – קטנים מתו, גדולים לא מתו? **אלא:** דגה משמע גדולים ומשמע קטנים, ובגדולים הלך אחר לשון בני אדם. **"הנודר מן הצחנה"** כו'. **אמר** ר' רבינא **לרב אשי:** **אמר** **"הרי עלי צידון"** מאי? תיבעי. **מתני'** הנודר מן החלב מותר בקום, ור' יוסי אוסר. מן הקום – מותר בחלב. **אבא שאול** אוסר: הנודר מן הגבינה – אסור בה בין מלוחה וטפילה. הנודר מן הכבש – מותר

מן טריט טרופה מותר בציר ובמוריים. נ"ל דלא שייך למיתני הבא לא אסור בצחנה ולא מותר בה, משום דבמקצתה מותר ובמקצתה אסור. דכיון דבצחנה איכא שלמים וטרופים, בשלמים – שרי, בטרופים – אסור, ומשום הכי לא תני הבא צחנה כלל. ומותר בציר ובמוריים איצטריבא ליה למיתני, דס"ד אמינא כיון דנדר מטריט שהוא טרופה דק דק – יאסר אף בציר ומוריים, קמ"ל. **גמ'** דג שאני טעם אסור בגדולים. משום ד"דג" – גדול משמע, שנמכר בפני עצמו. ובירושלמי מפרש דכל דג שהוא פחות מליטרא – קטן מיקרי. ומידה, בכגון זה הכל לפי המקומות. **דג** דגה שאני טעם אסור בין בגדולים בין בקטנים. דלא תימא: מהדר הוא דקא הדר ביה, דמעיקרא דבעי מיסר נפשיה בגדולים אמר "דג", ובסוף הדר ביה ואמר "דגה", קמ"ל דלא אמר הכי, אלא מכלולו אסר נפשיה. **דילמא** פלטיה דג גדול ובלעיה דג קטן, ואע"ג דההוא נמי דבלעיה בסוף גדול מליטרא היה, נקרא קטן בערך הראשון. **אלא** חזקה אשר ביאור מתה קטנים מתו גדולים לא מתו. בתמיה. והא כיון שהוצא נחפך לדם – והאי מתו ולחו? בין גדולים בין קטנים! **אמר** הרי עלי צידון מאי. מי מיתסר בציר ובמוריים או לא דמשום הכי מיקרו דגים קטנים כבושין צחנה – מפני שהציר היוצא מהן ריזו נודף, מלשון "ותעל צחנתו", ומיבעיא ליה אי אמר צידון דמשמע בריא, אי משתמע ביה נמי ציר ומוריים או לא. **מתני'** הנודר מן החלב מותר בקום. קום היינו מים היוצאין מן החלב, וקורין לו סירי. ר' יוסי אוסר. בגמרא מפרש טעמא. **מן** הקום מותר בחלב. לפום לישנא דמתני' משמע דר' יוסי נמי מודה בהא. ומידה (בברייתא בגמרא פליג). **הנודר** מן הגבינה אסור בה בין מלוחה בין טפילה. דלא תימא: מפני שרוב הגבינות מלוחות הן, סתמא – מלוחה משמע, קא משמע לן.

מותר

אגרות קודש

ב"ה, כ"ט מניא, תשי"ז

ברוקלין.

שלום וברכה!

... ויהי רצון שבעמדנו עתה בערב חדש הרחמים בו אומרים פעמים בכל יום ומעוררים שאלת ותפלת כנסת ישראל וכאוי"א מבני ישראל, אחת שאלתי מאת הוי' אותה אבקש וגוי' תתפשט ותתגלה האחדות של כל בניי ובאיחוד הכחות של הנפש עד לאחת וכפ"י התוספת (מנחות י"ח ע"א) יחידה שבנפש שזהו הכלי לקבלת מילוי בקשה זו.

ככבוד ובברכת כתיבה וחתומה טובה.

נדריים דף נא עמוד ב תלמוד בבלי המבואר "שפה ברורה – עזו והדר" (ליום שלישי) קעה

משנה

משנה זו ממשיכה לדון בכמה לשונות נדריים, איזה דברים נכללים בהם, ואיזה לא.
הנודר שלא ליהנות מן הפירות – שאמר קונם 'הכבוש' עלי, אין [אינו] אסור ליהנות אלא מן הפירות של ירק – ירק כבוש, אבל ממאכלים אחרים כבושים מותר לו ליהנות, כיון שאמר 'הכבוש' בה"א הידיעה, משמע שהתכוין לדבר הידוע בכבישתו, והרגילות היתה לכבוש ירקות. אבל אם אמר קונם 'כבוש' שאני מועם, אסור בקל המאכלים הפכופים, כיון שאמר 'כבוש' ללא ה"א הידיעה, משמע שהתכוין לאסור את עצמו בהנאה מכל מאכל שנכבש.
דין דומה:

הנודר שלא ליהנות מן השלוק – שאמר קונם 'השלוק' עלי, אינו אסור ליהנות אלא מן השלוק של פסח – בשר שלוק, אבל ממאכלים אחרים שלוקים מותר לו ליהנות, כיון שאמר 'השלוק' בה"א הידיעה, משמע שהתכוין לדבר הידוע בשליקתו, והרגילות היתה לשלוק בשר. אבל אם אמר קונם 'שלוק' שאני מועם, אסור בקל הדברים השלוקים, כיון שאמר 'שלוק' ללא ה"א הידיעה, משמע שהתכוין לאסור את עצמו בהנאה מכל מאכל שנשלק.

גמרא

רב אחא מסתפק, מה הדין כשהנודר הזכיר אות דל"ת בנדרו: אסור ליה ליה רב אחא בריה דרב אבהו לרב אשי, אסור קונם 'דכביש' עלי, מאי – מה דינו, וכן אם אמר, קונם 'דשליק' עלי, מאי, וכן אם אמר, קונם 'דצל' עלי, מאי, וכן אם אמר, קונם 'דמליח' עלי, מאי, באופנים אלו יש להסתפק, היכן משמע – כיצד היא משמעות לשונו, האם מה שהוסיף 'דכביש' ועם האות דל"ת משמעו הכבוש הידוע, והרי זה כאילו אמר הריני נודר מהדבר שהוא כבוש בדרך כלל, או שרק 'הכבוש' בה"א הידיעה משמעו הכבוש הידוע. תיבקי – לא נפשט ספק זה.

משנה

משנה זו היא המשך למשנה הקודמת, וממשיכה לדון בענין הוספת אות ה"א הידיעה ללשון הנדר.
הנודר מן הצלי – שאמר קונם 'הצלי' עלי, אין [אינו] אסור אלא מן הצלי של פסח – בשר צלוי, אבל ממאכלים אחרים צלויים מותר לו ליהנות, כיון שאמר 'הצלי' בה"א הידיעה, משמע שהתכוין לדבר הידוע בצלייתו, והרגילות היתה לצלות בשר. דברי רבי יהודה. אבל אם אמר קונם 'צלי' שאני מועם, אסור בקל המאכלים הצלויים, כיון שאמר 'צלי' ללא ה"א הידיעה, משמע שהתכוין לאסור את עצמו בהנאה מכל מאכל שנצלה.
דין נוסף:

הנודר מן המליח – שאמר קונם 'המליח' עלי, אין [אינו] אסור אלא מן המליח של דג – דג מלוח, אבל ממאכלים אחרים מלוחים מותר לו ליהנות, כיון שאמר 'המליח' בה"א הידיעה, משמע שהתכוין לדבר הידוע במליחתו, והרגילות היתה למלוח דגים. אבל אם אמר קונם 'מליח' שאני מועם, אסור בקל המאכלים המלוחים, כיון שאמר 'מליח' ללא ה"א הידיעה, משמע שהתכוין לאסור את עצמו בהנאה מכל מאכל שנמלח.

המשנה דנה בנדר ממניי דגים שונים:

האומר קונם דג דגים שאני מועם, אסור בקון – בדגים, בין אם הם גדולים, ובין אם הם קטנים, משום שדג' פירושו דג גדול, ודגים' פירושו דגים קטנים, וכיון שאמר דג דגים, נאסר בין בגדולים ובין בקטנים, ואסור בין בדגים מלוחים, ובין בדגים תפלים – ללא מלח, ובין בדגים חיים – שעדיין לא נתבשלו, ובין בדגים כפופים, ומותר בפירות פרופה – דג גדול החתוך דק דק, משום שדג דגים' משמע דגים שלמים, ולא חתוכים, וכל שכן שמותר בציר – שומן היוצא מהדגים ומעורבים בו קרבי דגים, שאינו בכלל דג דגים'.
דינים נוספים בענין הנודר מדגים:

גמרא

הגמרא מביאה ברייתא הדנה בענין נודר מדגים:

תניא בברייתא, רבי שמעון בן אלעזר אומר, האומר קונם דג שאני מועם, אסור בדגים גדולים, משום שהדרך היא למכור דג גדול בפני עצמו, ולכן הוא נקרא 'דג' בלשון יחיד, ומותר בדגים קטנים שזרכם להמכר ביחד, ואינם נקראים 'דג'. האומר קונם דגה שאני מועם, אסור בדגים קטנים, ומותר בדגים גדולים, משום שדגה' היא לשון דגים קטנים. האומר קונם דג דגה שאני מועם, אסור בין בדגים גדולים משום שאמר 'דג', ובין בדגים קטנים משום שאמר גם 'דגה'.

הגמרא מבררת מנין שדג גדול נקרא 'דג', ודג קטן נקרא 'דגה': אסור ליה רב פפא לאביי, מטאי דגן שאני מועם, גדול הוא – מהיכן אנו לומדים שהאומר דג שאני מועם, כוונתו לדג גדול. השיב לו אביי, מדקתיב (וינה ב א) 'וימן ח' דג גדול לכלע את יונה', ומוכח שדג' הוא גדול. שואלת הגמרא, והקתיב – והלא כתוב (ש ב) 'ויתפלל יונה אל ה' אלהיו ממעי הדגה', והרי שהדג הגדול שבלע את יונה נקרא גם 'דגה', ומדוע אמרנו שדגה' הוא דג קטן. מתרצת הגמרא, הא לא קשיא – מפסוק זה שכתוב בו 'ויתפלל יונה אל ה' אלהיו ממעי הדגה' לא קשה, שהרי דלמא – שמא יתכן לומר שפלגיה דג גדול – שהדג הגדול שבלעו פלט אותו, ואחר כך בלעיה דג קטן – בלע אותו דג קטן, ועליו כתוב 'ויתפלל יונה אל ה' אלהיו ממעי הדגה'.

מקשה הגמרא, אלא לפי דברינו שפירוש המלה 'דגה' הוא דגים קטנים, קשה מה שכתוב בתורה (שמות ז כא) 'והדגה אשר ביאר מתה', וכי שייך לומר שהדגים הקטנים מתו והגדולים לא מתו, הלא כיון שהיאור נהפך לדם ולא היה בו מים, כל הדגים שהיו בו מתו, בין הגדולים ובין הקטנים. ומוכח שלשון 'דגה' כולל בין דגים גדולים ובין דגים קטנים.

מתרצת הגמרא, אלא – באמת לשון דגה האמורה בתורה, משמע גם דגים גדולים ומשמע גם דגים קטנים, ואף על פי כן הנודר מדגה' אסור רק מדגים קטנים, משום ששנדרים הלך אחר לשון בני אדם – בנדרים הולכים אחר לשון בני אדם, ודרך בני אדם להשתמש בלשון 'דגה' רק על דגים קטנים.

שנינו במשנה, הנודר מן הצחנה ב' אסור בטריט טרופה ומותר בציר ובמוריים:

הגמרא מסתפקת לגבי הנודר בלשון דומה:

אמר ליה רבינא לרב אשי, אסור – אם נדר בלשון חרי עלי ציחין, מאי – מה דינו לגבי ציר ומוריים, האם 'ציחין' הוא תרגום של 'צחנה', וכשם שהנודר מן הצחנה מותר בציר ומוריים, כך גם הנודר מן הציחין, או שציחין' הוא לשון ריבוי, ואנו אומרים שכוונתו לאסור גם את הצייר והמוריים, שיש להם ריח רע, והם מצחינים. תיבקי – לא נפשט ספק זה.

משנה

המשנה ממשיכה לדון בכמה לשונות נדריים, איזה דברים נכללים בהם, ואיזה לא.

הנודר שלא ליהנות מן החלב, מותר בקום – מים היוצאים מן החלב כשעושים ממנו גבינה, משום שבלשון בני אדם נקראים מים

- 1 מוֹתֵר בְּרוּמָב – מרק שהתבשל בו בשר, וּבְקִיפָה – בשר דק היורד
2 בבישול לשולי הקדרה. משום שאין דרך בני אדם לקרוא לרוטב
3 וקיפה בשם 'בשר'. וְרַבִּי יְהוּדָה אָסֵר לִיהֲנוֹת מְרוּטָב וקיפה שיצאו
4 מהבשר לאחר שנדר ממנו, משום שיצאו מדבר האסור עליו.
5 רבי יהודה מביא ראיה לדבריו:
6 אָמַר רַבִּי יְהוּדָה, מַעֲשֶׂה הָיָה, שֶׁנִּדְרְנוּ שְׁלָא לֵאכּוּל בֶּשֶׂר, וְאָסֵר עָלֵינוּ
7 רַבִּי מְרִפִּין אֶף בְּבִיצִים שֶׁנִּתְבַּשְׁלוּ עִמּוֹ – עִם הַבֶּשֶׂר, מִפְּנֵי שֶׁקִּיבְלוּ
8 אֶת טַעַם הַבֶּשֶׂר.
9 דוחים חכמים את ראיית רבי יהודה:
10 אָמְרוּ לוֹ הַחֲכָמִים הַחוּלְקִים עָלָיו, בֶּן הַדֶּבֶר – עדותך אמת היא, וכך
11 היא ההלכה, אלא שְׁאִימְתִּי – באיזה מקרה נאמרה הלכה זו, בְּזֶמֶן
12 – רק במקרה שִׁיאָמַר 'בֶּשֶׂר זֶה עָלֵי', משום שֶׁהַנּוֹדֵר מִן הַדֶּבֶר הַמְּסוּיָם
13 [כגון שאמר 'בשר זה!'] וְאַחֵר כִּךְ נִתְעַרַב בְּאַחֵר, אִם יֵשׁ בּוֹ – בדבר
14 האסור שבתערובת, בְּנוֹתָן טַעַם – כמות שמורגש טעמה בכל
15 התערובת, כגון שאין ששים מן ההיתר כנגד האיסור, אָסִיר בַּהֲנָא
- 16 מכל התערובת, משום שפרט שאוסר על עצמו חתיכת בשר
17 מסוימת, וכוונתו שחתיכה זו תהיה 'דבר האסור' כלפיו, וממילא
18 היוצא ממנה גם הוא אסור. ובאופן זה היה המעשה שאסר רבי
19 טרפון את הביצים שהתבשלו עם הבשר. אבל הנודר מבשר סתם,
20 לא התכוין שכל בשר יהיה 'דבר האסור' כלפיו, וממילא רק מה
21 שנקרא בלשון בני אדם 'בשר' אסור, אבל היוצא ממנו מותר.
22 המשנה מביאה חילוק נוסף בין לשונות הנדר:
23 הַנּוֹדֵר שְׁלָא לִיהֲנוֹת מִן הַיֵּין, וְלֹא פִּרְט שְׁאוּסֵר עַל עֲצָמוֹ יֵינן זֶה, וגם
24 לֹא אָמַר שְׁאוּסֵר עַל עֲצָמוֹ טַעֲמָהּ, מוֹתֵר בְּתַבְשִׁיל שִׁישׁ בּוֹ טַעַם יֵינן,
25 משום שלא התכוין לאסור על עצמו אלא יין כשהוא בעינו בלא
26 תערובת. אבל אם אָמַר קוֹנֵם יֵינן זֶה שְׁאִינִי טַעַם, וְנִפְּלָל יֵינן זֶה לְתוֹךְ
27 הַתַּבְשִׁיל, אִם יֵשׁ בּוֹ – ביין, בְּנוֹתָן טַעַם – כמות שמורגש טעמה בכל
28 התבשיל, כגון שאין ששים בתבשיל כנגדו, הָרִי זֶה אָסִיר, משום
29 שפירש שאוסר על עצמו אף את הטעמה, ובכל התבשיל יש טעם
30 יין, וכשהוא אוכלו הרי הוא טועם בו טעם יין.

אגרות קודש

ב"ה, כ"ז תמוז, תשי"ח

ברוקלין.

מרת שושנה תחי

שלום וברכה!

לאחרי הפסק ארוך נתקבל מכתבה מט"ו תמוז, ותוכנו אודות כתובת המצבה, ומבארת אשר ישנו בזה ספור אבות מסבא של הנפטר, אבל אינה מזכירה נוסח הכתבת על מצבת אבי הנפטר בנו של הסבא, שמוכן שבטח הנפטר לקח חלק בעריכתה, ואם נעשתה ע"פ הספור - ה"ז הוראה למצבת הנפטר ג"כ. אלא שיש להוסיף, לדעתי, בתוארו של אבי הנפטר "הרה"ח", וכן "הי" מגדולי חסידי אדמו"ר מוה"ר שמואל ואדמו"ר מוה"ר שלום דובער, זצוקלה"ה נבי"מ זי"ע", וכוונתי בכדי שיזכר שמם של נשיאי חב"ד נשיאי ישראל במצבה זו, וק"ל.

ויהי רצון שיהיו מכתבי מכאן ולהבא אך בענינים של שמחה, שמחה שלמה.

בברכה לבשו"ט.

נ.ב.

אינה מזכירה במכתבה ע"ד עניני בריאות שלה ושל ב"ב שי' - ובטח זהו סימן אשר הדברים בסדר.

מובן שנוסח הכתובת - צ"ל דוקא בהסכמתם של יו"ח שליט"א של הנפטר.

ובטח - והוא העיקר - שיתבוננו בענין המצבה, שזוהי מצבת אבן והכתובת חרותה על אבן, אבל יו"ח הנפטר - ה"ה מצבה חי', ופעולותיהם והנהגתם בחיי היום יומים (לא רק ביום היארצייט וכיו"ב) - ה"ה כתובת החי' שעל מצבה החי', ובידם, ורק בידם, תלוי הנוסח שלה. ובסגנון חכמינו ז"ל - ברא כרעא דאבוח.

נדרים. הנודר מן המבושל – פרק שישי דף נב עמוד א – מתוך מהדורת "אבן ישראל" (שטיינזלץ) קעז רש"י

מותר ברוטב ובקיפה. קיפה היינו דק דק של בשר, שיויר לשולל קדרה. **אמר** רבי יהודה מעשה ואסר עלינו כו'. לסייע לר' יוסי מייית דך עובדא. **אמר** לו. בעלי מחלקותו של רבי יוסי. **כ**ן הדבר. כמו שאתה מעיד, אבל אין זו אריה. שלא אסר רבי טרפון אלא בזמן שאמר "בשר זה עלי", דכיון דאמר "זה" – שויה אנפשיה חתיכה דאיסורא, ואסור בירצא ממנו. **שהנודר** מן הדבר. כלומר "דבר זה". **ונתערב** באחר אם יש בו בנותן טעם. אם יש במין (ואסורא) כדי ליתן טעם בשל היתר, וכגון דליכא ששים בשל היתר – ה"ז אסור. **וקשיא** לזו לרבנותא זל: הדיכא אמרינן הכא דאם יש בו בנותן טעם אסור, דמשמע הא אין בו בנותן טעם – מותר, והא נדרים דבר שיש לו מתירין הוא. כדאמרין לקמן בפרק "הנודר מן הדירק" (קף נט). משום דמצוה לאיתשולי עליהו מדברי נחן, וקיימא לן: דכל

שיש לו מתירין – אפילו באלף לא בטיל ויש לומר: דבי אמרינן אפילו באלף לא בטיל – הני מילי מין מינו, אבל הכא כן קתני ונתערב באחר – שאינו מינו, דומיא דביצים שנתבשל עמו. וכל שאינו מינו, אפילו דבר שיש לו מתירין – בנותן טעם. והיינו דחנן במסכת חלה (פ"ג מ"ג): הנותן שאור מעיסת חטים לתוך עיסת האורז, אם יש בה טעם דגן – חייבת, ואם לאו – פטורה. אי"כ למה אמרו הטבל אסור בכל שהוא – במינו, ושללא במינו – בנותן טעם. וטבל דבר שיש לו מתירין הוא, ואפ"ה קתני דשללא במינו בנותן טעם. וה"נ

איתא בהדיא בירושלמי (דפירקין), דגרסי: תמן: זה הכלל היה ר' שמעון אומר משום ר' יהושע: כל דבר שיש לו מתירין, כגון טבל ומעשר שני והקדש וחורש – לא נתנו בו חכמים שיעור, אלא מין במינו – במשורה, ושללא במינו – בנותן טעם. וכל שאין לו מתירין, כגון תרומה וכו' מין במינו ושללא במינו – בנותן טעם. הלן נדרי, מה את עביד לון, כדבר שיש לו מתירין או כדבר שאין לו מתירין? ומסתברא מעבדינן כדבר שיש לו מתירין: דתנינן תמן: שחוקן עוקר הנדר מעיקרו וכו'. והא מתניתא עבדא לון כדבר (ויש) לו מתירין, דתנינן: שהנודר מן הדבר ונתערב באחר, אם יש בו בנותן טעם אסור! תתיר במין בשאינו מינו ובדבר שיש לו מתירין. והרי זה מפורש כמו שכתבנו, ולפיכך הקשו על הרב אלפס דל שכתב בהלכותיו בפ' "גיד הנשה" בענין פת שאפאה עם הצלי בתנור, דמאי דאמרין דאסור לאכלה בכותה, אף על גב דק"ל דריחא לאו מילתא היא – היינו טעמא משום דהוי דבר שיש לו מתירין, דהא מצוי למיכלה בהדי בישא, ומשום הכי – אפילו באלף לא בטיל, אלו דבריו ז"ל. אלמא דסביא ר' ליה דל דאפילו שלא במינו לא בטיל. ואי אפשר, כמו שכתבנו בראיות ברורות. ואמרו: שאפשר שסמך דרב ז"ל על אותה שאמרו בפ' "משליך" (פ"ג נט). גבי האשה ששאלה מים ומלח לעיסתה – הרי היא כרגלי שתיקה, ופרכינן: ואמאי ליבטל מים ומלח לגבי עיסה! ופרקה רב אשי: משום דהוה ליה דבר שיש לו מתירין, ואפי' באלף לא בטיל. והא מים ומלח לגבי עיסה מין בשאינו מינו הוא, ואפי' הכי ידוב טעמא משום דהוה ליה דבר שיש לו מתירין. אלמא – אפי' שלא במינו לא בטיל. ואי מהא לא אריא, דשאני מים ומלח, כיון דעיסה לא מתעבדא אלא בזה – במין במינו דמי. תוע, דאמרין בריש שמענתא דהתם, כי מקשינן וליבטל מים ומלח לגבי עיסה, אמר להו ר' אבא: הרי שנתערב קב חטים שלו בעשרת קבין של חיברו יאכל חלה חרידי ואחיכו עליה, ואמר רבי אושעיא דשפיר עבד דאחיכו עליה, מאי שנא חטים בשעורים דלא קאמר להו דהוה ליה מין בשאינו מינו, ובטל. חטים בחטים נמי – לר' יהודה הוא דלא בטיל, לרבנן בטל. מדקאמר ר' אושעיא הכי, ולא קאמר: הא מים ומלח לגבי עיסה חטים ושעורים הוא – שמע מינה לחטים בחטים איכא לדמויי, לפי שאי אפשר לעיסה בלא מים ומלח. אלו דברי הראשונים ז"ל. ולי נראה דברי הרב אלפס ז"ל, דכי תנן הכא דדבר שיש לו מתירין בשאינו מינו בטיל – הני מילי כל שאסור עכשיו ועתיד להיות נותר אחר זמן, כדבריו. משום דקא מיעביד: לי כיון דלרבנן בכלולו איסורי מין במינו בטיל כמו בשאינו מינו, מה ראו חכמים לחלק בדבר שיש לו מתירין בין מינו לשאינו מינו, ומאיה טעם? וכך נראה לי בטעמו של דבר: דחוינא לרבנן ולר' יהודה דאיפילו במין במינו אי בטיל או לא, ואמרין בפ' "הקומץ רבה" (מנחות נג). דשנייה מקרא א' דרשו, דכתיב "ולקח מדם הפר ומדם השעיר", שאע"פ שדמו של פר מרובה – קרי ליה דם השעיר, אלמא לא בטיל. וקסבר ר' יהודה: דהיינו טעמא, משום דמין במינו לא בטיל, לפי שכל דבר שהוא דומה לחיבר – אינו מחלישו ומבטלו, אלא נעמידו ומחוקו. ומשום הכי סביא ליה לר' יהודה בכלולו איסורי דמין במינו לא בטיל. ורבנן לא משמע להו הכי, דמכל מקום מין במינו דאיסור והיתר אין דומין זה לזה, כיון דחד אסור וחד שרי, שאין ראוי לילך אחר דמיון בעצם, אלא אחר חילוק באיסור והיתר. אלא היינו טעמא דדם הפר אינו מבטל דם השעיר – משום דכיון דשניהן עולין, כלומר שכשרים לזריקה – אין מבטלין או את זה. דכי היכי דר' יהודה אויל אחר דמיון העצם, אויל רבנן אחר דמיון ההיתר. ולפיכך, כל שחלוקין באיסור והיתר – אפי' מין במינו בטיל, דהוה ליה במין בשאינו מינו. ומשום הכי אמרינן דבדבר שיש לו מתירין נטו רבנן משום חומרא לדרבי יהודה, דכיון שאין דבר זה חלוק מן ההיתר לגמרי באיסור והיתר, שהרי אף הוא סופו להיות נותר כמותו – אמרינן שאינו בטל במינו. דאי הכי – דהוה דמינו טובא: חדא שהן שוין במין, ועוד שאין חלוקים לגמרי באיסור והיתר. ומשום הכי לא בטיל אלא בשאינו מינו – כדי שאותו חילוק שיש בין מינו לשאינו מינו ישלם אותו שווי שניתוסף כאן, משום דבר שיש לו מתירין, לפי שהחילוק שבין המינים סיבת הביטול, והשווי נותן שלא יזו בטלין. הלכך, כל שהוא אסור עכשיו, ואינו חסר מן איסורו, אלא שעתידי להיות נותר לאחר זמן – אותו חסרון של איסור, כיון שהוא מועט – ראוי הוא שישלמנו אותו חילוק שיש בין מינו לשאינו מינו. אבל כשיש לו עכשיו והיתר, כי ההיא דפ' "משליך" שאף מים ומלח מותרין עכשיו במקום שרגלי שתיקה שוין בה – הרי נתקרב הרבה היתר של עיסה למים ומלח, שאף עכשיו שניהן מותרין, וכיון שהיתרין קרוב – אי אפשר לחילוק שיש בין מינו לשאינו מינו שישלמנו. דהא התלמוד לרבנן חילוק דהיתר ואיסור עדיף להו מחילוק דמינו ושאינו מינו, דבה הוא דפליגי עליה דר' יהודה. הלכך דבר שהוא נותר עכשיו, כמים ומלח – ראוי יותר שלא יתבטל לגבי עיסה, אע"פ דהוי מין בשאינו מינו, ממה שראוי שלא יתבטל דבר שהוא אסור עכשיו ועתיד להיות נותר אחר זמן לגבי מין במינו. ומש"ה, נדי דמסקינן דדבר שיש לו מתירין בשאינו מינו בטל, מפני שהוא אסור עכשיו, אסוק רב אשי התם דמים ומלח שהן נותרין עכשיו – אינן בטלין לגבי עיסה, אע"פ שהוא מין בשאינו מינו. (והוא) דאמרין התם בריש שמענתא (לה"פ) (מ"ש) מחטים בחטים וחטים בשעורים – והייח בעלמא ניטרו דלא סלקן, דהא אחיכו עליה, כדאיתא התם. ולמסקנא לא סמך עליהו רב אשי כלל, אלא אסקה דכיון דהוי דבר שיש לו מתירין, שאף עכשיו יש לו שעת היתר – אפי' בשאינו מינו לא בטיל. ופת שאפאה עם הצלי בתנור – להא דמאי, שאף עכשיו יש לה היתר לאכלה שלא בכותה, הלכך ברין הוא דאפי' בשאינו מינו לא בטיל. ועוד: דאפי' לא בעית למידק כולי האי – זיל בתר טעמא: הרי אתה רואה שכל שהוא מוסקי היתר החמירו בבטלו, שמפני שעתידי להיות נותר אמרו שלא יתבטל במינו, וכיון שכן, כל שהוא מוסקי עוד היתר – שאף עכשיו יש לו שעת הבשר, ראוי להחמירו בבטלו שלא יתבטל אפי' בשאינו מינו. ומש"ה לא קשיא מסקנא דהכא, דמסקינן דבר (ויש) לו מתירין בטל בשאינו מינו, אמסקנא דפרק "משליך", דאסקי רב אשי דאפי' בשאינו מינו לא בטיל, ולא צריכין לתרוצי לדחוקי כלל. וההיא דפת שאפאה עם הצלי בתנור – לההיא דפרק "משליך" דמאי, ולא עוד אלא דעדיפא מינה, משום דאיכא למימר דכי מצינן לאחמורי אדבר שיש לו מתירין במינו – לא מחמירין עליה בשאינו מינו, אבל בהדיא דפת שאפאה עם הצלי בתנור, דליכא לאחמורי עליה במינו, דלא שייך כלל, אי לא מחמירין עליה בשאינו מינו – נמצא שלא החמיר בו כלל. ועלו דברי הרב אלפס ז"ל נכונים בטעמם. כן נראה לי. עוד ראיתי שהקשו עליו מדאמרין בסוף פרק "הערל" (יבמות פ"ג) גבי חתיכה של חטאת שנתערבה במאה התיכית של חולין – לא תעלה. וקא ידוב רב אשי טעמא דהב: משום דהוה ליה דבר שיש לו מתירין, וכל דבר שיש לו מתירין – אפי' באלף לא בטיל. ואסיקנא התם: דהא דרב אשי בדותא היא, ולמאנן אי לכוון – מישרא שרי, אי לישראל – לעולם אסור, אלא דהא דרב אשי בדותא היא. אלמא לא מקייר דבר שיש לו מתירין אלא מאי דאסיי האינדא ולבתר זימנא שרי, אבל האי פיתא – בהדיא בשרא לעולם שרי, ואי בכותחא – לעולם אסור, ולא מקייר דבר שיש לו מתירין במסקנא דהתם! ומיתוחי לי דהא דפרכינן עליה מיהא – דאי בדותא היא, דהתם הכי קאמרין: דכיון לישראל לעולם אסור למה נחמיר אצל ישראל מפני ההתרשע כל כזן? אינו ברין, אבל פת שאפאה עם הצלי בתנור כיון שיש לו ולכל אדם היתר בה עכשיו – ראוי להחמירו בבטלו, ודבר פשוט הוא.

גמ' ורמינהו מן העדשים אסור באשישים ור' יוסי מתיר. אשישין אמרי בירושלמי דאין טלפחי דמגבלן ומטנגן בדבש. ומדריבי יוסי קפירין, דאילו לרבנן לא קשיא. דאע"ג דגבי חלב שרו בקום היינו משום דקום לאו חלב הוא, אבל אשישים אע"ג דמטנגן בדבש – עדשים נינהו. אבל דרבי יוסי אדרבי יוסי קשיא; דאי הכא שרי משום דכיון דאית בהו דובשא

אשישין מיקריין – כ"ש דלא היל למיסר בקום שהוא ד"א לגמרי! ומפרקין: טעמא דרבי יוסי משום דבאתריה הוו קרו לקומא "קומא דחלבא", וכל ששם אביו עליו – אסור. אבל אשישים, כיון שנשנתו ואין שם עדשים עליהן – שרו. ורבנן נמי משום הכי שרו בקום – משום דבאתרייהו לחלבא קרו ליה חלבא ולקומא קומא. וא"ת: לר' יוסי, תינהנ דנודר מן החלב אסור בקום, לפי שערין שם חלב עליה, ד"קומא דחלבא" קרו ליה. אלא נודר מן הקום אמאי אסור בחלב? הא לא קרו ליה "חלבא דקומא"? יש לומר: דכיון דקרו לקומא **מתני'** הנודר מן היין מותר בתבשיל שיש בו טעם יין. שאין במשמעות של נודר מן היין אלא כשהוא בעינו. **קונם** יין שאני טועם ונפל לתבשיל אם יש בו טעם יין הרי זה אסור. דכיון דאמר "שאני טועם" אסור אפי' ע"י תערובות, דכיון שיש בו טעם יין הרי הוא טועמו בו. **אמר** קונם ויתום ועבדים אלו שאני טועם אסור בהן וביוצא מהן. בגמ' מפרש איסורא אי הוה משום "אלו" או משום "שאני טועם". **גמ'** בעי רמי בר חמא אלו דוקא או שאני טועם דוקא. והאי פשיטא ליה לרמי בר חמא דבחד מניניהו סגי. אלא דמספקא ליה אי "אלו" דוקא ולא "שאני טועם" דלא מהניא מידי, או "שאני טועם" דוקא "אלו" לא מהני כלל. ואהדר ליה: אי ס"ד "אלו" דוקא, "שאני טועם" למח לא ובדין הוא דהוה מצי למיסר ליה גמ': אי "שאני טועם" דוקא "אלו" למח לי. אלא דקמיינתא נקט דה"ה לאידך. ומתריצין: **הא** קמיל דאע"ג דאמר "שאני טועם", אי אמר "אלו" מיתסר, ואי לא – לא. ומינה נמי דאי "שאני טועם" דוקא, הא קמיל דאע"ג דאמר "אלו", אי אמר "שאני טועם" מיתסר ואי לא – לא. **ואיכא** למידק: הדין מספקא ליה לרמי בר חמא דליהו "שאני טועם" עדיף טפי מאלו: דהא אגן תנן איפכא: "קונם פירות אלו עלי" אסור בחילופיהן ובגידוליהן, "שאני אוכל" "שאני טועם" מותר בחילופיהן ובגידוליהן, אלמא טפי עדיף "אלו" מ"שאני טועם"! יש לומר: כי עדיף – ה"מ לגבי חילופיהן וגידוליהן דאיתנהו בכלל "אלו" כיון דהיינו שויהו כהקדש, וכמו שנפרש לפנינו בסיעתא

דשמיא, ומש"ה ברין הוא דליתסרו חילופיהן וגידוליהן כי הדין דאסירי בהקדש. אבל כי אמר "שאני אוכל" "שאני טועם" לא משמע דליתסרו חילופיהן וגידוליהן, דאדרבה הא אפקינהו.

שהרי כשאוכל חילופיהן וגידוליהן אינו טועם מהם כלל. **אמר** רבא ת"ש קונם פירות האלו עלי וכו' הא ביוצא מהן מותר. דס"ד דאי יוצא מהן אסור – טפי הוי רבותא דלישמעין דיוצא מהן אסור, אע"פ שנשתנית צורת הפירות שאסר עליו, מחילופיהן וגידוליהן שעדיין היא קיימת. ומפך ליה: דאדרבה, הא עדיפא ליה לאשמעין דחילופיהן אע"פ שלא יצאו מגוף האיסור בגידוליהן דמו, וכל שכן יוצא מהן שיצא מגוף האיסור ממש. ובדין הוא דהוה מצי למיפשט בעיין ממתניתא דתניא לעיל בסמוך: ואם אמר "בשר זה עלי" אסור בו וברוטבו ובקיפו, אלא דממתניתין בעי למיפשטה. **ת"ש** שאני אוכל וכו' הא ביוצא מהן אסור. דאי יוצא מהן מותר – ודאי לגבי "שאני אוכל" "שאני טועם" הויא רבותא טפי שריותא דיוצא מהן משריותא דחילופיהן וגידוליהן כדכתיבנא לעיל. ומוהדר ליה דאין ה"ג, אלא איידי דלא נסיב רישא יוצא מהן, משום דאיסורא דחילופיהן הויא רבותא טפי – לא נסיב סיפא יוצא מהן. **הא** שמע אמר רבי יהודה וכו'. אלא ב"אלו" לא קמבעיא לן דדוקא הוא. דמתניתין היא. כי קמבעיא לן "שאני אוכל" "שאני טועם", דוקא הוא, ומתני' או אן תנן. או לאו דוקא הוא, והא קמיל דאע"ג דאמר "שאני טועם" אי אמר "אלו" אין, ואי לא – לא. ואתינן למיפשטה מדקתנא: ומותר בסרית טרופה ובציר, אלמא "שאני טועם" לאו דוקא. **אמר** רבא וכו' וכו' יצא מהן, לעולם "שאני טועם, נמי דדוקא, ואי יצא לאחר מכן אין ה"ג דאסיר. וכו' תנן דשריין – בשבכר יצא מהן קודם נדרו. **ולענין** הלכה. ב"אלו" פשיטא לן דדוקא הוא ואסור ביוצא מהן. ב"שאני טועם" מספקא לן ולא איפשיטא בעיין, וכיון דלא איפשיטא משמע דנקטין לחומרא. ואיכא מ"ד דהיינו טעמא דאסור ביוצא מהן, משום דכיון דנחית

גמ' מן העדשים אסור באשישים. בלחם שמעורב בו קמח של עדשים, דקסבר אשישים בכלל עדשים הם. ורבי יוסי מתיר. דלא הוי בכלל עדשים. קשיא דרבי יוסי אדר' יוסי, קשיא דרבנן אדרבנן. דרבנן אסרי הכא ואמרי: אשישים בכלל עדשים, ובמתניתין שרו, דקאמרי: קומא לאו בכלל חלב הוא. והכי נמי קשיא לרבי יוסי, דהכא מתיר משום

דסביחא ליה דאשישים לאו בכלל עדשים, ובמתני' קאסר דסביחא ליה קומא בכלל חלב היא קיימא. קומא דחלבא. והואיל והוי בכלל חלב – ולהכי אסור. והכי נמי מתריצנא לברייתא: באתריה קמא קרו ליה אשישים לפת של עדשים, ובאתריה דר' יוסי לא קרו אשישים, הלכך שרי ר' יוסי. מותר בתבשיל שיש בו טעם יין. שהרי לא נדר מטעמו של יין. **מתני'** קונם ויתום ועבדים אלו שאני טועם. והואיל ואמר "טועם" – אסור בהן, וביוצא מהן. בשמן וביוין. **גמ'** אלו דוקא. דמשום "אלו" אסור בהן וביוצא מהן. או דילמא "שאני טועם" דוקא, דמשום דאמר "שאני טועם" אסור בהן וביוצא מהן. אי ס"ד אלו דוקא. ו"שאני טועם" לאו להכי תנא, "שאני טועם" למח לי? הא קא משמע לן דאע"ג דאמר שאני טועם אי אמר אלו מיתסר. ביוצא מהן, אי לא – לא. והכי נמי ואי הוין אמרי: ואי אמרת "שאני טועם" דוקא ו"אלו" לאו דוקא, למאי תנא "אלו", ודוהה מתריצין: הא קמשמע לן, אע"ג דאמר "אלו", אי אמר "שאני טועם" מיתסר ביוצא מהן, אי לא – לא. מאי פירות האלו? כיון דאמר "אלו" אסור בחילופיהן ובגידוליהן, ודייקין מניה: הא ביוצא מהן, כגון סחט משקה – מותר. ושמע מינה ד"אלו" לאו דוקא. תריץ: לא תימא הא ביוצא מהן מותר, דאי הוה הדין דאפי' יוצא מהן אסור, דהא "אלו" קאמר, ו"אלו" דוקא. והא דלא נקט בהדיא אסור ביוצא מהן. הא עדיפא לאשמעין דחילופיהן, אע"ג דלא הוו גופיהו – בגידוליהן דמו. שאני אוכל ושאני טועם. כגון דלא אמר "אלו". טועם משמע דמדידהו גופיהו קאמר, לפיכך מותר בגידוליהן ובחילופיהן. ודייקין: הא ביוצא מהן אסור, דהא טועם מגופיהו קאמר, אלמא ד"שאני טועם" דוקא. הוא הדין דאפי' ביוצא מהן מותר איידי דלא תנא ברישא יוצא מהן מותר. דעדיפא ליה נקט, לא קתני בסיפא "יוצא מהן". כגון שאמר בשר זה עלי. דהוי כמ"ד "אלו עלי", וש"מ "אלו" דוקא. ומותר בציר. דהיינו ציר היוצא מהן, אלמא ד"שאני טועם" לאו דוקא. **אמר** רבא תריץ: הא דקתני מותר – בציר שכבר יצא מהן קודם שנדר, ולהכי מותר. אבל אם לאחר שנדר יצא מהן, לעולם אימא לך דאסור, ו"שאני טועם" דוקא.

מתני'

רבא ת"ש קונם פירות האלו עלי וכו' הא ביוצא מהן מותר. דס"ד דאי יוצא מהן אסור – טפי הוי רבותא דלישמעין דיוצא מהן אסור, אע"פ שנשתנית צורת הפירות שאסר עליו, מחילופיהן וגידוליהן שעדיין היא קיימת. ומפך ליה: דאדרבה, הא עדיפא ליה לאשמעין דחילופיהן אע"פ שלא יצאו מגוף האיסור בגידוליהן דמו, וכל שכן יוצא מהן שיצא מגוף האיסור ממש. ובדין הוא דהוה מצי למיפשט בעיין ממתניתא דתניא לעיל בסמוך: ואם אמר "בשר זה עלי" אסור בו וברוטבו ובקיפו, אלא דממתניתין בעי למיפשטה. **ת"ש** שאני אוכל וכו' הא ביוצא מהן אסור. דאי יוצא מהן מותר – ודאי לגבי "שאני אוכל" "שאני טועם" הויא רבותא טפי שריותא דיוצא מהן משריותא דחילופיהן וגידוליהן כדכתיבנא לעיל. ומוהדר ליה דאין ה"ג, אלא איידי דלא נסיב רישא יוצא מהן, משום דאיסורא דחילופיהן הויא רבותא טפי – לא נסיב סיפא יוצא מהן. **הא** שמע אמר רבי יהודה וכו'. אלא ב"אלו" לא קמבעיא לן דדוקא הוא. דמתניתין היא. כי קמבעיא לן "שאני אוכל" "שאני טועם", דוקא הוא, ומתני' או אן תנן. או לאו דוקא הוא, והא קמיל דאע"ג דאמר "שאני טועם" אי אמר "אלו" אין, ואי לא – לא. ואתינן למיפשטה מדקתנא: ומותר בסרית טרופה ובציר, אלמא "שאני טועם" לאו דוקא. **אמר** רבא וכו' וכו' יצא מהן, לעולם "שאני טועם, נמי דדוקא, ואי יצא לאחר מכן אין ה"ג דאסיר. וכו' תנן דשריין – בשבכר יצא מהן קודם נדרו. **ולענין** הלכה. ב"אלו" פשיטא לן דדוקא הוא ואסור ביוצא מהן. ב"שאני טועם" מספקא לן ולא איפשיטא בעיין, וכיון דלא איפשיטא משמע דנקטין לחומרא. ואיכא מ"ד דהיינו טעמא דאסור ביוצא מהן, משום דכיון דנחית

בבבלי

נדרים דף נב עמוד ב תלמוד בבלי המבואר "שפה ברורה – עוז והדר" (ליום רביעי) קצט

נמרא

הגמרא מקשה שרבי יוסי שאמר במשנה שהנודר מן החלב אסור
 בקום, סותר את דבריו במשנה אחרת:
 ורבינו – קשה, שבמשנה לקמן (נב) שנינו, שהנודר שלא ליהנות
 מן העדשים, אסור באששים – עדשים המטוגנים יחד עם דבש,
 משום שהם בכלל עדשים. ורבי יוסי מתיר, ודעתו שאששים אינם
 בכלל עדשים. ואם כן קשה, הלא הדברים קל וחומר, אם התיר
 רבי יוסי את הנודר מן העדשים ליהנות מן האששים, מפני שהוא
 סובר שכיון שנתנה שמם לאששים ואחר שטיגגו בדבש, אינם
 בכלל עדשים, ודאי שהיה לו להתיר את הנודר מן החלב ליהנות
 מן הקום, שהוא דבר אחר לגמרי, ואינו בכלל חלב, ומדוע
 במשנתנו אמר רבי יוסי שהנודר מן החלב אסור בקום.
 מתרצת הגמרא, לא קשיא – אין סתירה בין משנתנו לבין משנה
 זו, מפני ששני נידונים שונים הם. במשנה לקמן נחלקו רבנן ורבי
 יוסי האם אששים הם בכלל עדשים או לא, ואילו במשנתנו לא
 נחלקו רבנן ורבי יוסי האם קום הוא בכלל חלב או לא, אלא מר
 כי מתירא – רבנן שאמרו שהנודר מן החלב מותר בקום, דיברו לפי
 הנהוג במקום מגוריהם, ומר כי מתירא – ורבי יוסי שאמר שהנודר
 מן החלב אסור בקום, דיבר לפי הנהוג במקום מגוריו. והחילוק בין
 ממונות מגוריהם היה, שפאתרא דרבנן קרי להלכא חלבא ולקומא
 קומא – במקום מגוריהם של רבנן היה דרך בני אדם לקרוא לחלב
 'חלב', ולקום 'קום', ולכן אמרו חכמים שהנודר מן החלב מותר
 בקום, שהרי שני דברים שונים הם, ושמות שונים להם, אבל
 במתירא דרבי יוסי לקומא נמי קרי ליה קומא דחלבא – במקום
 מגוריו של רבי יוסי היה דרך בני אדם לקרוא גם לקום 'קומא'
 דחלבא, כלומר קום של חלב, ולכן אמר רבי יוסי שהנודר מן
 החלב אסור בקום, שהרי גם לקום יש שם 'חלב' בלשון בני אדם.
 הגמרא מביאה ברייתא הדנה בענינים אלו:
 תניא בברייתא, הנודר שלא ליהנות מן החלב, מותר בקום – מים
 היוצאים מן החלב, משום שבלשון בני אדם נקראים מים אלו 'קום'
 ולא 'חלב'. וכן הנודר שלא ליהנות מן הקום, מותר בחלב.
 הנודר שלא ליהנות מן החלב, מותר בגבינה אף על פי שהגבינה
 נעשית מחלב, וטעמה דומה לטעם החלב, משום שבלשון בני אדם
 נקראת 'גבינה' ולא 'חלב'. וכן הנודר שלא ליהנות מן הגבינה,
 מותר בחלב.
 הנודר שלא ליהנות מן הרוקב – מרק שהתבשל בו בשר, מותר
 בקיפה – בשר דק היורד בבישול לשולי הקדרה, ואף שהקיפה
 מקבלת טעם מהרוטב, משום שלא אסר על עצמו אלא דבר
 הנקרא 'רוטב' ולא 'קיפה'. וכן הנודר שלא ליהנות מן הקיפה,
 מותר ברוקב.
 אם אמר הנודר פשר זה קונם עלי, אסור בו – בבשר עצמו, וברוטבו
 ובקיפה, אם יש בהם את טעם הבשר, משום שפרט שאסור על
 עצמו חתיכת בשר מסוימת, וכוונתו שחתיכה זו תהיה 'דבר
 האסור' כלפיו, וממילא היוצא ממנה (הטעם) גם הוא אסור.
 הנודר שלא ליהנות מן תנין, ולא פרט שאסור על עצמו יין זה, וגם
 לא אמר שאסור על עצמו טעימה, מותר בתבשיל שיש בו טעם יין,
 משום שלא התכוין לאסור על עצמו אלא יין כשהוא בעינו בלא
 תערובת. אבל אם אמר הנודר קונם יין זה שאני טועם, ונפל יין זה
 לתוך התבשיל, אם יש בו – בתבשיל טעם יין, כגון שאין בתבשיל
 ששים כנגד היין, הרי זה אסור, משום שפירש שאסור על עצמו אף
 את הטעימה, ובכל התבשיל יש טעם יין, וכשהוא אוכלו הרי הוא
 טועם בו טעם יין.

משנה

אחר שנתבאר במשנה הקודמת (לעיל נב) דין תערובת דבר הנודר,
 מבאר משנה זו מה דינם של המשקים היוצאים מהדבר הנודר:
 הנודר שלא ליהנות מן הענבים, מותר ביון, משום שנדר מענבים
 ולא מהמשקה היוצא מהם. וכן הנודר שלא ליהנות מן התבשיל,
 מותר בשמן היוצא מן התבשיל, משום שנדר מזהב ולא ממשקה

נמרא

היוצא מהם. אבל אם אמר, קונם זיתים וענבים אלו שאני טועם,
 אסור ביון – בזיתים ובענבים עצמם, ובמשקה היוצא מהן.
 רמי בר חמא מסתפק, מהו הטעם שהאומר קונם זיתים וענבים אלו
 שאני טועם, אסור בהן וביוצא מהן:
 בעי – הסתפק רמי בר חמא, מדוע האומר 'קונם זיתים וענבים אלו
 שאני טועם' אסור במשקין היוצאים מהפירות, האם הטעם הוא
 משום שאמר 'אלו' ביוקא, אבל אם אמר 'שאיני טועם' בלבד אינו
 נאסר במשקין, או שהטעם הוא משום שאמר 'שאיני טועם' ביוקא,
 ומכך שהאריך ודייק לומר מאיזו הנאה הוא אוסר את עצמו
 משמע שדעתו לאסור גם את היוצא מהם, אבל אם אמר 'אלו'
 בלבד אינו נאסר במשקין.
 הגמרא פושטת את הספק מדברי המשנה עצמה:
 אי פלקא דעתך – אם עולה על דעתך לומר, 'אלו' ביוקא – שטעם
 המשנה הוא משום שאמר 'אלו', 'שאיני טועם' למה לי – מדוע
 כתבה המשנה שמדובר באומר קונם זיתים וענבים אלו 'שאיני
 טועם'.
 דוחה הגמרא, באמת יתכן שטעם האיסור הוא משום שאמר
 'אלו', והטעם שכתב התנא שאמר קונם זיתים וענבים אלו 'שאיני
 טועם', הוא משום שהאמר קא משמע לן – שהתנא בא להשמיענו,
 דאף על נב דאמר הנודר, קונם זיתים וענבים 'שאיני טועם', עדיין
 אינו נאסר במשקה היוצא מהם, אלא אי דאמר – רק אם אמר
 הנודר 'אלו', מתיר – הוא נאסר במשקה היוצא מהפירות, ואי לא
 אמר הנודר 'אלו', לא – אינו נאסר, אף אם אמר 'שאיני טועם'.
 רבא מוכיח שהטעם שנאסר במשקין הוא משום שאמר 'שאיני
 טועם', ואם אמר קונם זיתים וענבים 'אלו', עליו מותר במשקין:
 אמר רבא, תא שמע – בא ושמע רביה, ממה ששינוי במשנה לקמן
 (נב) האומר קונם פירות 'האלו' עלי, או שהיו הפירות מונחים
 לפניו, ואמר קונם הן 'פירות אלו' לפי, אסור בחילופיהן – אם
 הוחלפו פירות אלו באחרים, או שנמכרו ונאסרו ליהנות מהספק
 שהתקבל תמורתם, ובגידוליהן – אם פירות אלו נורעו והצמיחו
 גידולים. ומה שהמשנה לא כתבה שאסור גם במשקה היוצא
 מהם, שזה חידוש יותר גדול ממה שאסור בחילופיהם ובגידוליהם,
 משמע שהאומר 'אלו' אסור דווקא בחילופין ובגידולין, הא – אבל
 במשקה היוצא מהן, מותר, אפילו שאמר 'אלו'. ומוכח שרק אם
 אמר 'שאיני טועם' נאסר במשקין היוצאים מהפירות, ולא אם אמר
 'אלו'.
 דוחה הגמרא, הוא הדין דאפילו במשקה היוצא מהן הוא אסור, אם
 אמר קונם פירות 'אלו' עלי, והא עדיפא ליה לאשמועינן – הטעם
 שלא השמיע זאת התנא במשנה לקמן (נב), הוא מפני שהתנא
 העדיף להשמיענו חידוש יותר גדול, דחילופיהן אף על פי שלא
 יצאו מגוף האיסור, בגידוליהן דמי – הם אסורים כמו הגידולים
 שיוצאים מגוף האיסור. ונדר בקל וחומר שאסור במשקים
 היוצאים מגוף האיסור ממש.
 הגמרא מוכיחה מהמשך דברי המשנה לקמן (נב) שאם אמר קונם
 זיתים וענבים 'שאיני טועם', ולא אמר 'אלו', אסור במשקה היוצא
 מהם:
 תא שמע – בא ושמע רביה, ממה ששינוי בהמשך משנה זו, שאם
 אמר הנודר קונם פירות 'שאיני אוכל' ו'שאיני טועם', מותר
 בחילופיהן ובגידוליהן של פירות אלו, משום שבאכילת חילופיהם
 וגידוליהם אינו טועם את הפירות האסורים. ומה שהמשנה לא
 כתבה שמותר גם במשקה היוצא מגוף האיסור, שנתבאר לעיל
 שהוא חידוש יותר גדול ממה שמותר בחילופיהם ובגידוליהם,
 משמע שהאומר 'שאיני טועם' מותר רק בחילופיהם ובגידוליהם,
 הא – אבל במשקה היוצא מהן הוא אסור. ומוכח שאם אמר 'שאיני
 טועם' בלבד, ולא אמר 'אלו', נאסר במשקה היוצא מהדבר
 האסור.
 דוחה הגמרא, באמת יתכן שרק אם אמר 'אלו' הוא אסור במשקה

משנה

1 משנה זו ממשכה לבאר את דין הנודר מדבר מסוים, אם הוא
2 נאסר ביוצא ממנו, אלא שמשנתנו עוסקת בדברים שהיוצא מהם
3 נקרא על שמם אף לאחר יציאתו:
4 הַנּוֹדֵר שֶׁלֹא לִיהֲנוֹת מִן הַתְּמָרִים, מוֹתֵר בְּדֶבֶשׁ תְּמָרִים, אף שהדבש
5 נקרא על שם התמרים, משום שלא היה בדעתו לאסור את עצמו
6 אלא מגוף התמרים, ולא מהדבש היוצא מהם. וכן הנודר שלא
7 לִיהֲנוֹת מִסְתַּנְיִוֹת – ענבי הסתיו שאינם מתבשלים, ועומדים בכרם
8 בימות הסתיו והחורף, מוֹתֵר בְּחוֹמֵץ סְתָנִיּוֹת, אף שהחומץ נקרא
9 על שם הסתניויות, משום שלא היה בדעתו לאסור את עצמו אלא
10 מגוף הסתניויות, ולא מהחומץ היוצא מהם.
11 רַבִּי יְהוּדָה בֶּן בֶּתִירָא חוֹלֵק וְאוֹמֵר, כֹּל שֶׁשֵּׁם תּוֹלְדוֹ קָרוּי עָלָיו,
12 וְנוֹדֵר הֵמָּנָה – הנודר שלא ליהנות מדבר שהיוצא ממנו נקרא על
13 שמו, כגון שנדר מתמרים, שהדבש היוצא מהם אינו נקרא סתם
14 'דבש', אלא 'דבש תמרים', או שנדר מסתניויות, שהחומץ היוצא
15 מהם אינו נקרא סתם 'חומץ', אלא 'חומץ סתניויות', אֲסוּר אף
16 בְּיוֹצֵא הֵמָּנָה, משום שאף היוצא ממנו שנקרא על שמו, הוא בכלל
17 הפרי שנדר ממנו. וְהַכֶּמֶץ מְתִירִים אֶת הַנּוֹדֵר הַנָּאָה מֵהַפֵּרִי,
18 לִיהֲנוֹת מִמּוֹה שְׂיוֹצֵא מֵהַפֵּרִי.

גמרא

20 שנינו במשנה, 'וחכמים מתירים', ובפשטות דיברו חכמים על
21 הנודר מדבר ששם תולדתו נקרא עליו, שרבי יהודה בן בתירא
22 אוסר, וחכמים מתירים:
23 מקשה הגמרא, והלא דברי [הַכֶּמֶץ] שהתירו את היוצא מהפירות,
24 הֵינּוּ – הם כדברי תנא קמא שאף הוא התיר את היוצא מהפירות.
25 מתרצת הגמרא, אִיכָּא בִּינְיָהּ דִּרְאָה דְּתַנָּא – יש חילוק בין דברי
26 חכמים לדברי תנא קמא, לגבי דין זה ששנינו בברייתא, כֹּלָּל זֶה
27 אֲמַר רַבִּי שְׁמֵעוֹן בֶּן אֶלְעָזָר, כֹּל פְּרִי שֶׁדָּבָר לְאֹכֹל – שדרך בני אדם
28 לאכול את גופו, וְדָרְךְ הַיּוֹצֵא מִמֶּנּוּ לְאֹכֹל – ודרך בני אדם לאכול
29 גם את מה שיוצא ממנו, כְּגוֹן תְּמָרִים וְדֶבֶשׁ תְּמָרִים, שהדרך לאכול
30 בין את התמרים עצמם, ובין את הדבש היוצא מהם, הדין הוא,
31 שאם נִדֵּר שלא ליהנות בו [מהפרי], אֲסוּר אף בְּיוֹצֵא מִמֶּנּוּ, משום
32 שהיוצא ממנו נכלל במה שנדר מהפרי. וכמו כן הַנּוֹדֵר שלא
33 לִיהֲנוֹת מִהַיּוֹצֵא מִמֶּנּוּ, אף על פי שלא הזכיר בנדרו את גוף הפרי
34 עצמו, אֲסוּר אף בו – בגוף הפרי. וכן כֹּל פְּרִי שֶׁאֵין דָּבָר לְאֹכֹל –
35 שאין דרך בני אדם לאכול את גופו, וְדָרְךְ הַיּוֹצֵא מִמֶּנּוּ לְאֹכֹל –
36 ודרך בני אדם לאכול את מה שיוצא ממנו, כגון סתניויות, שאין
37 הדרך לאכול את גופם, והדרך לאכול את החומץ היוצא מהם,
38 הדין הוא שהנודר בו [מהפרי], אֵין [אינו] אֲסוּר אֶלָּא בְּיוֹצֵא מִמֶּנּוּ,
39 שכיון שאין גופו ראוי לאכילה אנו תולים שְׁלֵא נִתְּכַוֵּן זֶה – הנודר,
40 אֶלָּא בְּיוֹצֵא מִמֶּנּוּ.

41 וחכמים במשנתנו סוברים כרבי שמעון בן אלעזר, ומה ששנינו
42 'וחכמים מתירים' היינו בנודר מסתניויות ושאין הדרך לאכול את
43 גופם, והדרך לאכול את החומץ היוצא מהם, שיותר בגוף
44 הסתניויות, ובכך הם חלוקים הן על תנא קמא, הסובר שהנודר
45 מסתניויות, אסור בגוף הסתניויות, ומותר בחומץ הסתניויות, והן על
46 רבי יהודה בן בתירא, הסובר שהנודר מסתניויות, אסור בין בהם
47 ובין בחומץ היוצא מהם, ולכן כתב התנא 'וחכמים מתירים', שהם
48 שיטה בפני עצמם.

משנה

50 משנה זו דנה בנודר ממינים מסוימים, האם נאסר במינים הנקראים
51 אף הם כשמות מינים אלו, אלא שמוסיפים להם שמות לווי.
52 הַנּוֹדֵר שֶׁלֹא לִיהֲנוֹת מִן תֵּינִין, מוֹתֵר בִּינִין תְּפוּחִים, משום שבמלה 'יין'
53 כלול רק מה שנקרא כך בלא שם לווי, ולא 'יין תפוחים' שיש לו
54

55 שם לווי. וכן הנודר שלא ליהנות מן הַשֶּׁמֶן, מוֹתֵר בְּשֶׁמֶן שׁוֹמֵשְׁמִין,
56 משום שבמלה 'שמן' כלול רק מה שנקרא כך בלא שם לווי, ולא
57 'שמן שומשמן' שיש לו שם לווי. וכן הנודר שלא ליהנות מן
58 הַדֶּבֶשׁ, מוֹתֵר בְּדֶבֶשׁ תְּמָרִים, משום שבמלה 'דבש' כלול רק מה
59 שנקרא כך בלא שם לווי, ולא 'דבש תמרים' שיש לו שם לווי. וכן
60 הנודר שלא ליהנות מן החומץ, מוֹתֵר בְּחוֹמֵץ סְתָנִיּוֹת, משום
61 שבמלה 'חומץ' כלול רק מה שנקרא כך בלא שם לווי, ולא 'חומץ
62 סתניויות' שיש לו שם לווי. וכן הנודר שלא ליהנות מן הַכְּרִישִׁין
63 [וכרתי], מוֹתֵר בְּקַלּוּשׁוֹת – כרתי הגדל בארץ ישראל, משום
64 שאינם בכלל סתם 'כרישין'. וכן הנודר שלא ליהנות מן הַיֶּרֶק,
65 מוֹתֵר בְּיִרְקוֹת הַשָּׂדֶה, משום שבמלה 'ירק' כלול רק מה שנקרא כך
66 בלא שם לווי, והוא ירק הגדל בגינה, אבל 'ירקות שדה' שֶׁהוּא שֵׁם
67 לְיוֹי [שם מחובר] אינו נכלל ב'ירק'.

גמרא

68 תֵּנִיא בְּרִייתָא, הַנּוֹדֵר שֶׁלֹא לִיהֲנוֹת מִן הַשֶּׁמֶן, אִם נִדֵּר בְּאַרְצֵי
69 יִשְׂרָאֵל, מוֹתֵר בְּשֶׁמֶן שׁוֹמֵשְׁמִין, משום שאין דרך בני אדם בארץ
70 ישראל להשתמש בו, ואינו בכלל סתם 'שמן', וְאֲסוּר בְּשֶׁמֶן זַיִת,
71 שבו היה הדרך להשתמש בארץ ישראל, והרי הוא בכלל סתם
72 'שמן'. וּבְכֶבֶל – אם נדר בכבל, דינו להיפך, שֶׁאֲסוּר בְּשֶׁמֶן שׁוֹמֵשְׁמִין
73 שבו היה הדרך להשתמש בכבל, והרי הוא בכלל סתם 'שמן',
74 וּמוֹתֵר בְּשֶׁמֶן זַיִת, שלא היה דרכם להשתמש בו. ואם נדר שלא
75 לִיהֲנוֹת מִן הַשֶּׁמֶן, בְּמָקוֹם שֶׁמִּסְתַּתְּקִין מִנּוֹה וּמִנָּה – במקום שדרך בני
76 אדם להשתמש הן בשמן זית והן בשמן שומשמן, אֲסוּר בִּנְוֶה וּבִנָּה
77 – בין בשמן זית ובין בשמן שומשמן, משום שבמקום זה 'שמן'
78 סתם כולל את שני סוגי השמן.
79 מקשה הגמרא, פְּשִׁיטָא – דין זה שבמקום שמשתמשים בין בשמן
80 זית ובין בשמן שומשמן אסור בשניהם הינו פשוט, שכיון
81 שמשתמשים בשניהם, שניהם בכלל 'שמן'. מתרצת הגמרא, לֹא
82 צְרִיכָא – אכן לא הוצרכה הברייתא להשיענו שבמקום
83 שמשתמשים בשניהם אסור בזה ובוה, אלא החידוש הוא במקרה
84 דְּרִוּבָא מִן חֵר מִסְתַּתְּקִין – שרוב האנשים משתמשים באחד מסוגי
85 השמן, ומיעוטם משתמשים בסוג השני, כִּהוּ דְּתִימָא אִיזִיל בְּתֵר
86 רִיבָא – היינו סבורים לומר שנלך אחרי רוב האנשים, ונפרש את
87 כוונת נדרו לפי הרוב, ויאסר רק בסוג השמן שדרך רוב האנשים
88 להשתמש בו, קָא מְשַׁמְעֵ לָן – חידש לנו התנא בברייתא שאין
89 אומרים כן, אלא הדין הוא שפסק אִיפּוּרָא לְהוֹמָרָא – במקום שיש
90 להסתפק אם יש בדבר זה איסור, הכלל הוא שנוקטים לחומרא
91 ואוסרים את הדבר מספק, ולכן גם כאן שיש להסתפק שמא
92 התכוין לנדר מדבר הנקרא שמן אצל מיעוט האנשים, אסור בו,
93 ואין אנו תולים להקל שהוא מן הרוב, ולא התכוין לאסור שמן זה.
94 הגמרא מביאה ברייתא העוסקת בדין הנודר מן הירק שהובא
95 במשנתנו:

96 הַנּוֹדֵר שֶׁלֹא לִיהֲנוֹת מִן הַיֶּרֶק, אִם נִדֵּר בְּשָׂאֵר שְׁנֵי שְׁבֻעַ – בשנים
97 רגילות, שאינן שמיטה, אֲסוּר בְּיִרְקוֹת הַגִּינָה, שהם בכלל 'ירק'
98 סתם, וּמוֹתֵר בְּיִרְקוֹת הַשָּׂדֶה, שאינם בכלל 'ירק' סתם כיון שיש
99 להם שם לווי. וּבְשָׁבִיעִית – ואם נדר בשנה השביעית, שהיא שנת
100 השמיטה, ואסור לזרוע בה, אֲסוּר בְּיִרְקוֹת הַשָּׂדֶה, משום שירקות
101 השדה גדלים מאליהם ללא צורך בזריעה, ודרך בני אדם בשמיטה
102 לקרוא 'ירק' רק לירקות השדה, וּמוֹתֵר בְּיִרְקוֹת הַגִּינָה, משום
103 שאינם מצויים בשמיטה שהרי צריך לזרועם, ומלאכת הזריעה
104 אסורה בשמיטה, ולכן אין דרך בני אדם בשמיטה לקרוא לירקות
105 הגינה 'ירק'.
106 רבי אבהו דן במה שמובא בברייתא, שהנודר שלא ליהנות מן
107 הירק בשנת השמיטה, אסור בירקות השדה ומותר בירקות הגינה:
108 אֲמַר רַבִּי אֶבְהוּ מְשֻׁם [ובשמו של] רַבִּי חִנְיָא בֶּן גַּמְלִיאֵל,
109

נדרים. הנודר מן המבושל – פרק שישי דף נג עמוד א – מתוך מהדורת "אבן ישראל" (שטיינזליץ) קפא רש"י

1 **מתני'** מן הסתנויות. היינו ענבים קשים, שמוניח בחרם כל ימי הסתיו, ועשין מזון
2 חומץ. כל ששם תולדותיו קרייה עליו. כגון חומץ זה שירצא ממנו – קרי נמי על שם אמו,
3 חומץ סתנויות, ולא חומץ סתם. נדר מִמֶּנּוּ אֶסּוּר ביוצא בו, והכי נמי כי נדר בסתנויות –
4 אסור נמי בחומץ היוצא ממנו. וחכמים מתיירין וקא פריך בגמרא: היינו תנא קמא. דקתני:
5 מותר בחומץ סתנויות. **גמ'** נדר בו. בתמרים.
6 **אסור ביוצא ממנו**. בדבש תמרים. כל שאין דרכו
7 לאכול. כגון סתנויות, דדרך היוצא ממנו לאכול
8 וזן עצמן אין דרכן לאכול. תנא קמא דמתניתין,
9 דאמר מותר בחומץ סתנויות – לית ליה דרבי
10 שמעון בן אלעזר, אלא קסבר: נדר בו – אין
11 אסור אלא בו, אע"ג שאין דרכו לאכול.
12 וחכמים, תנא בתרא, אית ליה דרבי שמעון בן
13 אלעזר. ודקתני: וחכמים מתיירין בו – בגופו,
14 אבל ביוצא ממנו – לא, דאין אסור אלא ביוצא
15 ממנו, והיינו כר' שמעון בן אלעזר, דאמר: לא
16 נתכוון זה כו'. ורבי יהודה בן בתירא היה אוסר
17 בו וביוצא הימנו. **מתני'** מן השמן. משמע שמן
18 זית, להכי מותר בשמן שומשמן. כרישין.
19 קטניות. מותר בירקות השדה. דהיינו שם לווי,
20 ירק השדה ולא ירק סתם. **גמ'** מותר בשמן
21 שומשמן, לפי שאין מצוי בא"י שמן שומשמן
22 אלא שמן זית, ובאותו שמן נדר. מזה ומזה.
23 משמן זית ומשמן שומשמן. ספק איסורא
24 לחומרא. ומשמן שמסתפקין בו נדר, בין רב בין
25 מעט. אסור בירקות הגינה. גריס המורה
26 במסכת"א ד"ה ומותר בירקות השדה. שעליהן
27 סומכין בשביעית, שהפקידו הגנות לעניים, ואין
28 מסתפקין אלא בירקות השדה. (גמ')

21 **מין הירק בשאר שני שבע** – אסור בירקות הגינה ומותר בירקות השדה, ובשביעית – אסור
22 בירקות השדה ומותר בירקות הגינה. אמר רבי אבהו משום רבי חנינא בן גמליאל:

סתנויות לחומץ אחר. **גמ'** חכמים היינו ת"ק איכא בעיניהו הא דתניא כלל אר"ש [ב"א] כל שדרכו לאכול ודרך היוצא ממנו לאכול כגון תמרים ודבש תמרים, נדר בו – אסור ביוצא ממנו, (וביוצא ממנו) – אסור בו, וכל שאין דרכו לאכול ודרך היוצא ממנו לאכול, נדר בו – אסור ביוצא ממנו. כך גרסין בהלכות הרמב"ן ד"ל. וה"פ: דבהא פליגי, ת"ק פליגי אדרשב"א בתרווייהו, דסבירא ליה לתנא קמא דבין דרכו לאכול בין אין דרכו לאכול – אסור בו, ולא ביוצא ממנו. ורשב"א סבירא ליה דבשדרכו [ולאכול] ודרך היוצא ממנו לאכול – אסור בשניהם, ובשאין דרכו לאכול ודרך היוצא ממנו לאכול – אסור ביוצא ממנו, ולא בו, ובהא מפיק ליה לת"ק לגמרי. ור' יהודה בן בתירא סבר לה כר"ש בדרכו [ולאכול] ודרך היוצא ממנו לאכול – דאסור בשניהם, ופליגי עליה בשאין דרכו לאכול ודרך היוצא ממנו לאכול, דרבי יהודה בן בתירא לא שני ליה, ומיתסר נמי בתרווייהו. ולרשב"א שני ליה, ולא מיתסר אלא ביוצא ממנו. ורבנן בתראי דמתני' – היינו ר' שמעון בן אלעזר, ושריותא דידהו קאי אהן דרכו לאכול דשרי הוא גופיה. ומשמע לי, דמשום הכי משמע ממלתייהו דאהאי גונא. מדקתני סתמא וחכמים מתיירין – דמשמע דאתרווייהו פליגי, ובמאי ודרשו ת"ק ור' יהודה לאיסורא שרו אינהו. ומש"ה פשיטא דאסתנויות קאי, דאיכא טעמא להיתרא דמשום שאין דרכו לאכול – איכא למימר דלא נתכוון אלא ליוצא מהן. דאתמרים דשון נמי תרווייהו לאיסורא – ליכא למימר דשרי רבנן בתראי מן התמרים, דלישרי בתמרים גופיהו ליכא טעמא להיתרא. **ולענין** הלהכי קיימא לן כתנא קמא, דבין בתמרים בין בסתנויות אינו אסור אלא בהן אבל לא בדבש וחומץ שלהן. **מתני'** הנודר מן היין מותר בין תפוחים. דכיון שיש לו שם ליי – לא מיקרי יין סתם. **מותר** בקטניות. דלא הוי בכלל כרישין. **מותר** בירקות השדה. דסתם ירק לא משמע אלא ירק גינה. **אספרגוס**. מין כרוב הוא. **אסור** מן המקפה. תבשיל עב על גריסין. ואסור משום דקרו ליה מקפה דגריסין. ר' יוסי מתייר. דבאתריה קרו למקפה מקפה, ולגריסין גריסין. **אסור** בשום. משום דמקפה כולל כל דבר קפוי ועבה, ושום נמי קריי מקפה על שם שמומחין אותו במעט מים ונאכל בכך. **מותר** לבוס חיים. שהבוס אינו כוסס אחת אחת בפני עצמה. אבל פת, כיון שהוא גוף אחד – חיטה מיקרי. והכי איתא בירושלמי, דגרסין חתם: חטה, ואת מר כן? בתמיה. אמר רבי יוסי: ארחא דבר נשא מחמי פיתא – נקטה ומימר "ברך דברא דהא חיתא". **גמ'** מותר בשמן שומשמן. דבא"י אינן מסתפקין בכלל אלא בשמן זית. **ספק** איסורא לחומרא. וכיון דאיכא מיעוטא דמסתפקי מהווא מינא – איכא לספוקי דלמא אפי' לאלו נתכוין. **אסור** בירקות הגינה. דסתם ירק – של גינה משמע, ולא ירק שדה שיש לו שם לווי. מיהו אפי' הנודר מן היין אסור בתמרא מבשלא. וכן כתב הרמב"ן ד"ל. ולא דמי לירקות השדה. דהני מינא אחרינא נינהו. אבל חמרא וחמרא מבשלא – חד מינא נינהו, ומפני שנתבשל – לא הפסיד שמו. **בשביעית** אסור בירקות השדה. אם נדר בשביעית א"א לומר שנתכוון לירק גינה – דהא אין זורעין ולא טועין בשביעית, אלא ודאי לירק השדה שעולה ממאליו נתכוין. אבל

נדרים. הנודר מן המבושל – פרק שישי דף נג עמוד ב – מתוך מהדורת "אבן ישראל – (שטיינזלץ) ר"נ רש"י

1	לֹא שָׁנוּ אָמָּא בְּמָקוֹם שְׁאִין מְבִיאִין יָרֵךְ מִחוּצָה לְאַרְצָא	1	אבל במקום שמביאין ירך מ'ח' לארץ אסור.
2	לְאַרְצָא, אֲבָל בְּמָקוֹם שְׁמִבְיִיאִין יָרֵךְ מִחוּצָה לְאַרְצָא לְאַרְצָא	2	כלומר אסור בענינם, דהוי ליה מקום שנסתפקין
3	- אָסוּר. בְּתַנָּאִי: אִין מְבִיאִין יָרֵךְ מִן חוּצָה לְאַרְצָא לְאַרְצָא.	3	זה מזה. משום גוש. חוששין לחביאו משום
4	רַבִּי הִנְיָהּ בֶּן גַּמְלִיאֵל אוֹמֵר: מְבִיאִין יָרֵךְ מִחוּצָה לְאַרְצָא	4	חששא דגוש הנדבך בו. וגושא דארץ העמים
5	לְאַרְצָא. מ"ט דְּמֵאן דְּאָמַר אִין מְבִיאִין? אָמַר רַבִּי יְרֵמְיָה:	5	טמא, כדאיאת בפ' דשבת (טו: קי:). חמה' שאני
6	מִשּׁוּם גִּישׁ. מִתְנִי' מִן הַרְבֵּב - אָסוּר בְּאִיסְפָּרְגוֹם,	6	טועם אסור לאפוח. דפת חשב מייקרי, דחד גופא
7	מִן הָאִיסְפָּרְגוֹם - מוֹתֵר בְּרֵבֵב. מִן הַגְּרִיסִין - אָסוּר	7	נמי הוא. אבל גרסי - ששמי לבוס, מפני שאדם

הדרן עֵדֶךְ הַנּוֹדֵד מִן הַמְבוּשָׁל 9 מִן הַמְקֻפָּה - אָסוּר בְּשׁוּם, וְר' יוֹסִי מַתִּיר. מִן הַשּׁוּם
10 - מוֹתֵר בְּמְקֻפָּה. מִן הַעֲדָשִׁים - אָסוּר בְּאֲשִׁישִׁים, ר'
יוֹסִי מַתִּיר. מִן הָאֲשִׁישִׁים - מוֹתֵר בְּעֲדָשִׁים. "חֹטֵה חֲמִין שְׂאֵנִי טוֹעֵם" - אָסוּר בְּהֵן, בִּין קָמָה
בִּין הַפֶּת. "גְּרִים גְּרִיסִין שְׂאֵנִי טוֹעֵם" - אָסוּר בְּהֵן, בִּין חֲמִין בִּין מְבוּשָׁלִין. רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר:
"קוֹנֵם גְּרִים אוֹ חֹטֵה שְׂאֵנִי טוֹעֵם" - מוֹתֵר כָּכֹס חַיִּים. גְּמָ' תִּנּוּא, ר' שְׁמַעוֹן בֶּן גַּמְלִיאֵל אוֹמֵר:
"חֹטֵה שְׂאֵנִי טוֹעֵם" - אָסוּר לְאַפּוֹת וּמוֹתֵר כָּכֹס, "חֹטֵם שְׂאֵנִי טוֹעֵם" - אָסוּר כָּכֹס וּמוֹתֵר
לְאַפּוֹת, "חֹטֵה חֲמִין שְׂאֵנִי טוֹעֵם" - אָסוּר בִּין כָּכֹס בִּין לְאַפּוֹת. "גְּרִים שְׂאֵנִי טוֹעֵם" - אָסוּר כְּבִשָּׁל וּמוֹתֵר כָּכֹס, "גְּרִיסִין שְׂאֵנִי טוֹעֵם"
- אָסוּר כָּכֹס וּמוֹתֵר כְּבִשָּׁל, "גְּרִים גְּרִיסִין שְׂאֵנִי טוֹעֵם" - אָסוּר בִּין כְּבִשָּׁל בִּין כָּכֹס.

אגרות קודש

הו"ח אי"א נו"נ מלאכתו מלאכת שמים
מו"ה יעקב יוסף שי' שו"ב

שלום וברכה!

במענה למכתבו מכ"ג תמוז.

במ"ש אודות להגיש עוד פעם בקשה בהנוגע לבירגערשאפט, בכלל נכון הדבר, אבל ע"פ המובא בדברי רז"ל אין הזמן גרמא בתחלת ח' מנ"א כ"א ביום או לאחר ט"ו באב.

במה שמזכיר חדש חשון, כמדומה שאין נוהגים בתוככי אנ"ש לעשות חתונה בחדש זה.

לפלא שאין מזכיר דבר ממסירת הפ"ש מכאן בתוככי אנ"ש דלונדון, והרי מדובר כ"פ וגם בכמה סיפורי חסידים, שבנסיעה כנסיעתו לכאן - צריך להשתדל ביותר שתהי' בזה גם תועלת הרבים, ובפרט שבנדון ידידי הרי אין זקוק בזה להשתדלות וליגיעה גדולה, שהרי עריכת התועדות ולבוא למסור נקודות ממה שנדבר במאמר ושיחות - אין בזה יגיעה כלל, ואדרבה משביע רצון ושל נה"ב ג"כ, שהרי סו"ס לאחר כמה שנים שנמצאת ביחד עם נה"א אי אפשר שלא יפעול עלי' עצם השכנות. ובפרט כשכל אחד לפי מעמדו ומצבו משתדלת נפה"א שבו בהנוגע לנה"ב שבו, וביחוד בתוככי תלמידי התמימים, ויהי רצון שיבשר טוב בכל הנ"ל.

בברכה לבשו"ט

נדרים דף נג עמוד ב תלמוד בבלי המבואר "שפה ברורה – עוז והדר" (ליום חמישי) קפג

40 ניתנו במקפה, משום שאינם בכלל מקפה.
41 הנודר שלא ליהנות מן המקפה – תבשיל עבה, אסור בשום, כיון
42 ששם 'מקפה' נקרא על כל דבר קרוש ועבה, ודרך אכילת השום
43 היא על ידי שמרסקים אותו במעט מים ונקרש, ורבי יוסי מתיר את
44 הנודר מן המקפה, בשום. והנודר שלא ליהנות מן השום, מותר
45 במקפה, משום שלא התכוין לנודר אלא משום יבש, ולא משום
46 הניתן במקפה.
47 הנודר שלא ליהנות מן העדשים, אסור באששים – עדשים
48 מטוגנים בדבש, משום שהם בכלל עדשים. ורבי יוסי מתיר את
49 הנודר מן העדשים, באששים. והנודר שלא ליהנות מן האששים,
50 מותר בעדשים שאינם מטוגנים בדבש.
51 האומר קונם חטה חטין שאני מועם, אסור בהן (בחסים) בין כשהם
52 קמה, ובין כשאפה מהם את הפת, משום ש'חסים' משמע חטים
53 חיים לפני אפייתם, ו'חטה' משמע פת אפוייה, שהיא גוף אחד.
54 האומר קונם גרים גריסין שאני מועם, אסור בהן (בגריסים) בין
55 כשהם חיים, ובין כשהם מבושלים משום ש'גריסים' משמע גריסים
56 חיים, ו'גריס' משמע גריסים מבושלים.
57 רבי יהודה אומר, האומר קונם גרים או חטה (בלשון יחיד) שאני
58 מועם, מותר לבוס גריסים או חטים חיים, משום שאין הדרך
59 לכסוס חטה אחת לבדה כי אם כמה חטים יחד. אבל אסור בפת,
60 משום שפת לאחר אפייתה נקראת 'חטה' בלשון יחיד, כיון שהיא
61 נעשית גוף אחד.

גמרא

62 תנא בברייתא, רבי שמעון בן גמליאל אומר, האומר קונם חטה
63 שאני מועם, אסור לאפות – לטעום פת אפוייה, משום שאחר
64 האפיה נעשית הפת לגוף אחד, ונקראת חטה בלשון יחיד, ומותר
65 לבוס חטים חיים, שהדרך אינה לאוכלם לבד, כי אם כמה ביחד.
66 האומר קונם חטים שאני מועם, אסור לבוס חטים חיים, משום
67 שנדר בלשון רבים, ומותר לאפות – לטעום פת אפוייה.
68 האומר קונם חטה חטין שאני מועם, אסור בין לבוס חטים חיים, ובין
69 לאפות – לטעום פת אפוייה. האומר קונם גרים שאני מועם, אסור
70 לבשל – לטעום גריסים מבושלים, ומותר לבוס גריסים חיים.
71 האומר קונם גריסין שאני מועם, אסור לבוס גריסים חיים, ומותר
72 לבשל – לטעום גריסים מבושלים. האומר קונם גרים גריסין שאני
73 מועם, אסור בין לבשל – לטעום גריסים מבושלים, ובין לבוס
74 גריסים חיים.
75

הדרן עלך הנודר מן המבושל

76

1 לא שנו בברייתא, שהנודר בשנת השמיטה שלא ליהנות מן הירק,
2 מותר בירקות גינה ואסור בירקות השדה, אלא במקום שאין מביאין
3 ירק מחוצה לארץ, ששם מותר לזרוע בשמיטה, לארץ – לארץ
4 ישראל, שבה אסור לזרוע בשמיטה, ואין ירקות גינה מצויים בה,
5 ולכן אומרים שהתכוין לנודר שלא ליהנות מירקות השדה שהם
6 גדלים מאליהם, אבל במקום שמביאין ירק מחוצה לארץ, לארץ,
7 הנודר שלא ליהנות מירק בשמיטה, אסור בין בירקות גינה ובין
8 בירקות שדה, משום ששני סוגי הירקות מצויים, ותולים שהתכווין
9 לנודר משניהם.
10 הגמרא מבארת, שהמקומות שמביאים ירקות גינה מחוץ לארץ
11 בשנת השמיטה, נוהגים על פי דעת רבי חנניה בן גמליאל, אבל
12 חכמים חולקים עליו וסוברים שאסור להביא ירק מחוץ לארץ,
13 לארץ ישראל:

14 כתנא – דין זה שנוי במחלוקת תנאים, ששינו בברייתא, אין
15 מביאין ירק מן חוצה לארץ, לארץ, בשנת השמיטה, רבי חנניה בן
16 גמליאל חולק ואומר, מביאין ירק מחוצה לארץ, לארץ, בשנת
17 השמיטה. ועל כך אמר רבי אבהו בשם רבי חנניה בן גמליאל,
18 שבמקומות שנהגו כשיטת רבי חנניה בן גמליאל, ומביאים ירקות
19 גינה מחוץ לארץ בשמיטה, הנודר מן הירק בשנת השמיטה אסור
20 בירקות גינה.

21 מבררת הגמרא, מאי טעמא דאמר דאמר – מה טעמו של התנא
22 שאומר שאין מביאין ירק מחוץ לארץ בשנת השמיטה. אמר רבי
23 ירמיה, טעמו של האסור להביא ירקות מחוץ לארץ, הוא משום
24 גוש, שגזרו חכמים (שבת טו:) על גוש עפר של ארץ העמים שיטמא,
25 ולכן אסר התנא להביא ירקות מחוץ לארץ, שכן דבר מצוי הוא
26 שנדבק עפר בירקות.

משנה

27 משנה זו היא המשך למשניות הקודמות, בהם נתבאר האם הנודר
28 מדבר מסוים נאסר בדבר הדומה לו.
29 הנודר שלא ליהנות מן הברוב, אסור באיספרגוס – מין כרוב,
30 משום שגם הוא בכלל 'ברוב', אבל הנודר שלא ליהנות מן
31 האיספרגוס, מותר בברוב שאינו ממין זה, משום שאינו כלול בשם
32 'איספרגוס'.
33 הנודר שלא ליהנות מן הגריסין – פולים טחונים, אסור במקפה –
34 תבשיל עבה העשוי מגריסים, משום שדרך בני אדם לקרוא
35 לתבשיל זה 'מקפה של גריסים', ורבי יוסי מתיר את הנודר מן
36 הגריסים ליהנות מתבשיל העשוי מגריסים, משום שבמקומו לא
37 היה הדרך לקרוא לתבשיל זה 'מקפה של גריסים', אלא 'מקפה'
38 סתם. והנודר שלא ליהנות מן המקפה, מותר בגריסין חיים שלא
39

המשך ביאור למסכת נדרים ליום שבת קודש עמ' א

14 אדם את עצמו כמדבר שהוא מופקר לכל, שהאדם אם מפקר את
15 עצמו ללמד תורה לכולם, תורה ניתנה לו בכתבה ומתקיימת בידו
16 ואינו משכחה, וזהו מה שנאמר 'וממדבר מתנה'. ובין שניתנה לו
17 התורה בכתבה שלא משכחה, נחלו אל – נקרא אותו אדם נחלת
18 ה', וזהו מה שנאמר 'וממתנה נחליאל'. ובין שנחלו אל עולה
19 לנדרה, וזהו מה שנאמר 'ומנחליאל במות'. ולעומת זאת אם הנביא
20 עצמו ונטל לעצמו גדולה, הרי הוא מגסי הרוח והקדוש ברוך הוא
21 משפילו, שנאמר בהמשך הפסוקים שם 'ומבמות תניא' (לעמק).
22 ולא עוד – ולא רק שה' משפיל את המתגאה מהבמות לעמק, אלא
23 שבני אדם מבזים אותו, וכאילו ששוקעין אותו בפרקע, שנאמר
24 בהמשך הפסוקים שם 'ונשקפה על פני הישימן'. ואם חוזר בו
25 מגאוותו, הקדוש ברוך הוא מנבחהו,

1 כוס של יין, אמר ליה רבא לשמשו של רב יוסף, הב לי דאמזוג ליה
2 אמא – תן לי ואמזוג אני את כוסו של רב יוסף, יחב ליה וקא מווג
3 איהו כסא דחמרא – נתן לו השמש, ומוג רבא את כוסו של רב יוסף
4 והגישו לפניו. כי קא שתי – כששתה רב יוסף את כוס היין אמר,
5 הדין מיוגא דמי למיוגא דרבא בריה דרב יוסף בר קמא – טעם היין
6 המזוג שבכוס, דומה בטעמו למזוגתו של רבא. אמר ליה משמשו
7 הוא ניהו – אכן רבא עומד כאן והוא זה שמוג את הכוס שאתה
8 שותה הימנה עכשיו. אמר ליה רב יוסף לרבא, לא תיתיב אפרעך
9 עד דאמרתי לי פירושא דהדין מילתא – לא תשב אלא עמוד על
10 רגלך עד אשר תבאר לי את הפסוק דלקמן, מאי דכתיב (במדבר כא
11 יח-יט) 'וממדבר מתנה וממתנה נחליאל ומנחליאל במות ומבמות
12 תניא אשר בן נדה מואב ראש הפסגה ונשקפה על פני הישימן'.
13 אמר ליה רבא לרב יוסף, שיש לדרוש את הפסוק כך, בין שעתה

פרק שביעי - הנודר מן הירק

משנה

פרק זה ממשיך לדון בנודרים מדברים מסויימים, מה הם הדברים הנכללים בנדרים. המשנה הראשונה מבארת מה נכלל בנודר מן הירק.

הַנּוֹדֵר שְׁלֵשָׁה לֵאמֹר מִן הַיֶּרֶק, מוֹתֵר בְּדִלּוּעִין, שְׂכִיּוֹן לִפִּי שֶׁאֵין הָעֵלִים שִׁלְהֵם נֹאכְלִים, אֵינֶם נִקְרָאִים יֶרֶק בְּלִשׁוֹן בְּנֵי אָדָם אֲלֵא פְרִי הָאֵדָמָה, וְרַבִּי עֲקִיבָא אוֹמֵר בְּדִלּוּעִים, שְׁסוּבֵר שְׁבִלְשׁוֹן בְּנֵי אָדָם גַּם הֵם בְּכֻלָּל יֶרֶק. אֲמָרוּ לוֹ חֲכָמִים לְרַבִּי עֲקִיבָא, יֵשׁ לְהִבְיָא רֵאִיָּה שְׁדִלּוּעִים בְּלִשׁוֹן בְּנֵי אָדָם אֵינֶם בְּכֻלָּל יֶרֶק, וְהָלֹא (וְהָרִין) אוֹמֵר אֲדָם לְשִׁלּוּחוֹ קָח – לֶךְ קֹנֶה לִי יֶרֶק, וְהוּא הִשְׁלִיחַ אִם אֵינוֹ מוֹצֵא יֶרֶק חוֹזֵר לְמַשְׁלַח וְאוֹמֵר לוֹ לֹא מִצָּאֲתִי יֶרֶק אֱלֵא דְלִיעִין, וְשׁוֹאֵל אוֹתוֹ הֲאֵם לִקְנוֹת מִדָּהֶם. הָרִין מַכְאֵן יֵשׁ רֵאִיָּה שְׁדִלּוּעִים אֵינֶם בְּכֻלָּל יֶרֶק, שֶׁאֵם הֵם בְּכֻלָּל יֶרֶק הֵיחָךְ לִקְחָם הִשְׁלִיחַ בְּלֹא חוֹזֵר וְלִשְׁאֹל אֶת פִּי הַמַּשְׁלַח. אֲמָר לָהֶם רַבִּי עֲקִיבָא לְחֲכָמִים, בֵּן הַיֶּרֶק – כִּפִּי שֶׁאִמְרָתָם שֶׁאֵכֵן כִּךְ יִנְהַג הִשְׁלִיחַ, אֲבָל מִזֶּה אֵנִי מֵבִיא רֵאִיָּה לְשִׁטְתִּי שֶׁהֵם כֵּן בְּכֻלָּל יֶרֶק, שְׁהָרִין רַק אִם יִמְצָא דְלִיעִין יִחְזוֹר וְיִשְׁאֵל אֶת הַמַּשְׁלַח הֲאֵם לְהִבְיָא, אוֹ שֶׁמָּא – אִךְ הֲאֵם אוֹלֵי אוֹמֵר הוּא לְמַשְׁלַח לֹא מִצָּאֲתִי אֱלֵא קִטְנִית הֲאֵם אֲבִיא לֶךְ מִדָּהֶם, אֱלֵא הִטְעַם שֶׁרַק עַל דְּלִיעִים שׁוֹאֵל אֶת פִּיו אִם לְהִבְיָא, וְאֵינוֹ שׁוֹאֵל כֵּן עַל קִטְנִית, מִפְּנֵי שֶׁהַדְּלִיעִין הֵם בְּכֻלָּל יֶרֶק בְּלִשׁוֹן בְּנֵי אָדָם, וְיִתְכַן שֶׁהַמַּשְׁלַח שֶׁבִּיקֵשׁ יֶרֶק מִעוֹנֵן גַּם בְּדִלּוּעִים, וְקִטְנִית אֵינוֹ בְּכֻלָּל יֶרֶק וְדֹאֵי כִּשְׁבִּיקֵשׁ הַמַּשְׁלַח יֶרֶק אֵינוֹ מִעוֹנֵן בָּהֶם.

מִבִּיָּאָה הַמַּשְׁנָה דִּין נוֹסֵף בְּנוֹדֵר שְׁלֵשָׁה לֵאמֹר מִן הַיֶּרֶק: וְאִסּוּר בְּפִיל הַמַּצֵּר בְּעוֹדוֹ לֹחַ שֶׁאֵם הָעֵלִים שֶׁלּוֹ עֵדִינִן נֹאכְלִים כְּמוֹ בִּירֵק, לִכֵּן נִקְרָא בְּמִצְבַּע זֶה יֶרֶק, וְמוֹתֵר בְּכִבֵּשׁ – שֶׁמִּמֶּנּוּ שֶׁהַפּוֹל מִתִּיבֵשׁ אֵין נֹאכָל מִמֶּנּוּ רַק הוֹרֵעַ שְׁבִתּוֹכּוֹ וְלֹא הָעֵלִים, וְאֵינוֹ נִקְרָא יוֹתֵר יֶרֶק.

גמרא

שְׁנִינוּ בַּמַּשְׁנָה הַנּוֹדֵר מִן הַיֶּרֶק בּוֹ מוֹתֵר בְּדִלּוּעִין וְרַבִּי עֲקִיבָא אוֹסֵר: הַגְּמָרָא מַקְשָׁה עַל דְּבָרֵי רַבִּי עֲקִיבָא: וְהָיָא מִן יֶרֶק נֶדֶר – וְהָרִין נִדְרוּ הֵיחָךְ שֶׁלֹּא לִיהֲנוֹת מִיֶּרֶק, וּמִדּוּעַ אוֹסֵר רַבִּי עֲקִיבָא אֶת הַדְּלִיעִים שֶׁאֵינֶם יֶרֶק אֲלֵא פְרִי הָאֵדָמָה. מִתְרַצָּת הַגְּמָרָא, אֲמָר עוֹלָא שֶׁאֵכֵן אֵין לְפָרֵשׁ אֶת הַמַּשְׁנָה שֶׁהַנּוֹדֵר אָמַר קוֹנֵם יֶרֶק עָלַי, אֲלֵא בְּאוֹמֵר קוֹנֵם יֶרֶקִי קְדִירָה עָלַי, שֶׁבִּכְךָ שְׁהוֹסִיף בְּדִבְרֵיו לֹמַר 'יֶרֶקִי קְדִירָה', מוֹכַח שֶׁבְּרִצּוֹנוֹ לֹאסוֹר דְּבַר נוֹסֵף מִלְּבַד הַיֶּרֶק, וּמִסְתַּבֵּר שֶׁכוֹנוֹתוֹ בְּדִלּוּעִים, שְׁהָרִין שִׁלִּיחַ שֶׁמִּתְבַּקֵּשׁ לִקְנוֹת יֶרֶק וְאֵינוֹ מוֹצֵא נִמְלֵךְ הֲאֵם לִקְנוֹת דְּלִיעִים.

הַגְּמָרָא מַקְשָׁה עַל תִּירוּצוֹ שֶׁל עוֹלָא: מִדּוּעַ לְפָרֵשׁ שְׁיִתֵּר בְּלִשׁוֹן לִפִּי שְׁרוּצָה לֹאסוֹר דְּלִיעִים, הָרִין הֵם לֹא מִן יֶרֶק וְאֵינֶם בְּמַשְׁמַעוֹת לִשׁוֹן 'יֶרֶקִי קְדִירָה'. וְדִלְמָא וְשִׁמְאָה יִיתֵר בְּלִשׁוֹנוֹ כְּדִי לֹאסוֹר גַּם יֶרֶק כְּגוֹן שׁוּמִים וּבִצְלִים הַבָּאִים לְהִטְעִים אֶת הַנֶּאֱמָר בְּקְדִירָה וְלִכֵּן קָאָמַר 'יֶרֶקִי קְדִירָה', וְדֹאֵי יוֹתֵר מִסְתַּבֵּר שֶׁכִּךְ הִיתָה כּוֹנוֹת דְּבָרֵיו, שְׁהָרִין יִרְקוֹת אֵלוֹ נִכְלָלִים בְּמַשְׁמַעוֹת לִשׁוֹן 'יֶרֶקִי קְדִירָה'.

מִתְרַצָּת הַגְּמָרָא, שֶׁאֵכֵן אֵין לְפָרֵשׁ אֶת הַמַּשְׁנָה שֶׁמִּדְּבַרְתָּ בְּאוֹפֵן שֶׁאִמְרָא 'יֶרֶקִי קְדִירָה עָלַי', אֲלֵא בְּאוֹמֵר קוֹנֵם יֶרֶקִי הַמַּתְכַּשֵּׁל בְּקְדִירָה עָלַי, שִׁישׁ בְּמַשְׁמַעוֹת לִשׁוֹן זֶה דְּלִיעִים שְׁהָרִין הֵם נֹאכְלִים עַל יַד בִּישׁוֹל בְּקְדִירָה. וּמִסְתַּבֵּר שֶׁלִּכְךָ הַתְּכוּבִין בֵּיתוֹר לִשׁוֹנוֹ, שֶׁאֵם לֹאסוֹר אֶת הַשׁוּמִים וְהַבִּצְלִים וְלֹא אֶת הַדְּלִיעִים, הֵיחָךְ אוֹמֵר יֶרֶקִי קְדִירָה עָלַי.

הַגְּמָרָא מְמַשִּׁיכָה לְבָאֵר אֶת הַתִּירוּץ, לִפִּי שְׁעִדִּין אֵין דְּבָרֵי רַבִּי עֲקִיבָא מוֹבִינִים דֵּינֶם, שֶׁמֵּאֲחֵר שֶׁהַדְּלִיעִים הֵם פְּרִי וְלֹא מִן יֶרֶק אֵין

סְבָרָא לֹמַר שֶׁמִּשּׁוּם יִיתוֹר הַלְשׁוֹן נִכְלָל בְּנִדְרוֹ מִזֶּה שֶׁאֵינוֹ מִינוֹ כָּלָל. וְעַל כֵּן שׁוֹאֵלֶת הַגְּמָרָא, בְּמָאי קָא מִיפְלִגִּי – בְּמָה חוֹלְקִים חֲכָמִים וְרַבִּי עֲקִיבָא, וְכִלּוּמֵר מִדּוּעַ מִשּׁוּם תּוֹסֶפֶת לִשׁוֹנוֹ אוֹסֵר רַבִּי עֲקִיבָא מִזֶּה שֶׁאֵינוֹ מִן יֶרֶק כָּלָל. וְעַל כֵּךְ מִבְּאֵרְתָּ, רַבִּינָן סְבָרִי כָּל מִילָתָא דְּצִירָה שְׁלִיחָא לְאַמְלוּבִי עָלָה – חֲכָמִים סוֹבְרִים שֶׁכָּל דְּבַר שֶׁהִשְׁלִיחַ צִירִךְ לְחוֹזֵר וְלִהְיֵמֶלֶךְ בְּמַשְׁלַח אִם לְהִבְיָא, לֹא מִיָּנִיָּה הוּא – אֵין הוּא בְּכֻלָּל הַמִּין שֶׁאִמְרָא לוֹ הַמַּשְׁלַח, וְלִכֵּן דְּלִיעִים שֶׁהִשְׁלִיחַ צִירִךְ לְחוֹזֵר וְלִהְיֵמֶלֶךְ עֲלֵיהֶם, הֵגֵם שֶׁהַנּוֹדֵר יִיתֵר בְּלִשׁוֹנוֹ אֵין לְהַכְלִיל בְּנִדְרוֹ, שְׁהָרִין אֵינֶם הַמִּין שְׁנִדְרָא. וְרַבִּי עֲקִיבָא סְבָרִי כָּל מִילָתָא דְּמִימְלִיךְ שְׁלִיחָא עָלָה, מִיָּנִיָּה הוּא – כָּל דְּבַר שֶׁהִשְׁלִיחַ חוֹזֵר וּנְמַלֵּךְ עָלָיו, הוּא בְּכֻלָּל הַמִּין שֶׁאִמְרָא לוֹ הַמַּשְׁלַח, וְלִכֵּן נִתֵּן לְהַכְלִיל אֶת הַדְּלִיעִים שֶׁהִשְׁלִיחַ חוֹזֵר וּנְמַלֵּךְ עֲלֵיהֶם, בְּאִסּוּר נִדְרָא שְׁבִלְשׁוֹן יֶרֶק הַמִּתְבַּשֵּׁל בְּקְדִירָה עָלַי.

אֲמָר אֲבִי, אִף שְׂרַבִּי עֲקִיבָא אוֹסֵר הַדְּלִיעִים, מִכָּל מְקוֹם מוֹדָה רַבִּי עֲקִיבָא לְעִינֵי מַלְאָכָא, שֶׁאֵם עֵבֵר עַל נִדְרוֹ וְאֲבָל דְּלִיעִים שְׁאֵינֶם לוֹקָה עַל אֲבִילָתוֹ מִשּׁוּם הֵלֵאָה שֶׁל (בְּמִדְבָּר א) 'לֹא יִחַל דְּבָרִי', שֶׁלֹּא אִסּוּר רַבִּי עֲקִיבָא אֶת הַדְּלִיעִים מִשּׁוּם שֶׁבְּרִיר לָנוּ שִׁלְהֵם הַתְּכוּבִין בְּנִדְרוֹ, שֶׁכֵּן אֵין לִכְךָ מַשְׁמַעוֹת מְפֹרָשִׁת, שֶׁאֵם בְּגַלֵּל הָרִמּוֹ שֶׁמִּצָּדַר יִיתוֹר לִשׁוֹנוֹ וְכֵן שְׁעֲלִיהֶם שִׁלִּיחַ נִמְלֵךְ, אֵינוֹ אֲלֵא סִפְקָא, וְאֵין עוֹנֵשׁ מַלְאָכוֹת מִסִּפְקָא.

הַגְּמָרָא מֵבִיאָה מַשְׁנָה, וְדִנָּה בָּהּ אִם הִיא כְּרַבִּי עֲקִיבָא: תֵּנִי הָתָם (מַעֲלָה ב.) לְגַבִּי בַּעַל הַבֵּית שֶׁהִיָּה בְּרִשְׁתּוֹ דְּבַר מִזֶּה הַשִּׁינִי לְהַקְדִּישׁ הָאִסּוּר בְּהַשְׁתַּמְשׁוֹת שֶׁל חוֹל, וְנִתְּנוּ בְּשׁוּגָה לְשִׁלִּיחַ וְאִמְרָא לוֹ שִׁיעֶשֶׂה בִּזְזָה שִׁימוּשׁ שֶׁל חוֹל, אִזִּי אִם קִיִּים הִשְׁלִיחַ אֶת דְּבַר הַמַּשְׁלַח, שְׁעָנָה שְׁלִיחוֹתוֹ מִבְּלִי לִשְׁנוֹת מִמָּה שֶׁנִּתְבַּקֵּשׁ, בְּעַל הַבֵּית שֶׁהִשְׁלִיחַ פֶּעַל בְּשִׁלְחוֹתוֹ מְעַל – חַיִּיב בְּקִרְבָּן מַעֲלָה, שִׁישׁ שְׁלִיחוֹת לְדָבָר עֲבִירָה מִבְּעִילָה, וְנִחְשָׁב כְּאִילוֹ הַמַּשְׁלַח הוּא זֶה שֶׁהוֹצִיא אֶת דְּבַר הַהַקְדֵּשׁ לְחוּלִין. אֲבָל אִם לֹא עָנָה הִשְׁלִיחַ אֶת שְׁלִיחוֹתוֹ – שִׁשִּׁנָּה מִמָּה שֶׁאִמְרָא לוֹ בַּעַל הַבֵּית, שְׁלִיחַ מְעַל – הוּא חַיִּיב בְּקִרְבָּן מַעֲלָה, כִּיּוֹן שֶׁלֹּא עֲשָׂה מִזֶּה שֶׁאִמְרָא לוֹ הַמַּשְׁלַח, הָרִין שֶׁאֵינוֹ שִׁלּוּחוֹ לְדָבָר זֶה, וְהוּא הַמוֹעֵל.

הַגְּמָרָא בְּהַמְשָׁךְ מֵבִיאָה אֶת הַסִּיפָא שֶׁל מַשְׁנָה זֶה שֶׁבָּהּ מִבּוֹאֵר מִזֶּה נִקְרָא שֶׁלֹּא עֲשֶׂה הִשְׁלִיחַ אֶת שְׁלִיחוֹתוֹ, אֲלֵא שֶׁמִּקְדִּימָה לִכְךָ שֶׁאֵלֶּה וּמִבְּרִירָתָא, מָאן תֵּנָא – מִי הִתְנָא שֶׁשֶּׁנָּה אֶת הַסִּיפָא שֶׁל מַשְׁנָה זֶה בְּמַעֲלָה. אֲמָר רַב חֲסִידָא, מִתְּנִיתִין – סִיפָא זֶה דְּלִיעִים עֲקִיבָא – הַסּוֹבֵר שֶׁכָּל דְּבַר שֶׁהִשְׁלִיחַ חוֹזֵר וּנְמַלֵּךְ עָלָיו הוּא בְּכֻלָּל הַמִּין שֶׁאִמְרָא לוֹ הַמַּשְׁלַח.

וְתֵּנִי שְׁנִינוּ בְּסִיפָא, בְּיָצֵד הוּא הָאוֹפֵן שֶׁלֹּא עֲשֶׂה הִשְׁלִיחַ אֶת שְׁלִיחוֹתוֹ שֶׁל בַּעַל הַבֵּית. כְּגוֹן שֶׁהִיָּה לְבַעַל הַבֵּית בִּשְׂרָא וְכַבֵּד מִשֵּׁל הַקֵּדֶשׁ וְהִיָּה סְבוּר שֶׁהֵם מִשֵּׁל חוּלִין שִׁישׁ לוֹ, אֲמָר לוֹ לְשִׁלּוּחוֹ תֵּן בְּנֵי שִׁישׁ לִי לְאוֹרְחִים, וְשִׁינָה הִשְׁלִיחַ וְנָתַן לָהֶם כְּבֵד, שֶׁהוּא מִשֵּׁל הַקֵּדֶשׁ. אוֹ שֶׁאִמְרָא לוֹ בַּעַל הַבֵּית תֵּן כְּבֵד לְאוֹרְחִים, וְשִׁינָה וְנָתַן לָהֶם בְּנֵי, הִשְׁלִיחַ מְעַל – שֶׁכַּבֵּד אֵינוֹ בְּכֻלָּל בִּשְׂרָא, וְנִמְצָא שֶׁלֹּא עֲשֶׂה הִשְׁלִיחַ אֶת שְׁלִיחוֹתוֹ. מִדִּיּוּקָתָא הַגְּמָרָא, וְאִם הַמַּשְׁנָה הִיתָה כְּדַעַת רַבִּי עֲקִיבָא, הָא (וְהָרִין) אֲמָר רַבִּי עֲקִיבָא כָּל מִילָתָא דְּמִימְלִיךְ עָלָה שְׁלִיחָה – כָּל דְּבַר שֶׁהִשְׁלִיחַ חוֹזֵר וּנְמַלֵּךְ עָלָיו, מִיָּנִיָּה הוּא – הוּא בְּכֻלָּל הַמִּין שֶׁאִמְרָא לוֹ הַמַּשְׁלַח, וְכִיּוֹן שֶׁהַנִּשְׁלַח לִקְנוֹת בִּשְׂרָא וְלֹא מִצָּא, חוֹזֵר לְמַשְׁלַח וְאוֹמֵר לוֹ לֹא מִצָּאֲתִי בִּשְׂרָא אֲלֵא כְבֵד, הָרִין שֶׁכַּבֵּד הוּא בְּכֻלָּל בִּשְׂרָא, וְלִפִּי כָּלָל זֶה בְּנִדְרוֹן שֶׁלִּפְנֵינוּ נִחְשָׁב הַדְּבַר שֶׁעֲשָׂה הִשְׁלִיחַ אֶת שְׁלִיחוֹתוֹ. אִם כֵּן לְמַעוֹל בְּעַל הַבֵּית לֹא לְמַעוֹל שְׁלִיחָה – צִירִךְ לְהִיּוֹת הָדִין שֶׁבַּעַל הַבֵּית יִתְחַיֵּב קִרְבָּן מַעֲלָה וְלֹא הִשְׁלִיחַ. וּמִכָּךְ שֶׁנִּאֲמַר בְּמַשְׁנָה עַל מִקְרָה כִּזְזָה שֶׁהִשְׁלִיחַ מַעַל, סִימָן שֶׁאֵין הִיא בְּשִׁטַּת רַבִּי עֲקִיבָא.

אֲבִי דוּחָה אֶת דְּבָרֵי רַב חֲסִידָא: אֲמָר אֲבִי אֶפִּילוּ תִּימָא – אֶפִּילוּ תִּאֲמַר שֶׁהַסִּיפָא שֶׁל הַמַּשְׁנָה הִיא גַּם לְשִׁטַּת רַבִּי עֲקִיבָא,

נדרים. הנדר מן הירק – פרק שביעי דף נד עמוד א – מתוך מהדורת "אבן ישראל" (שטיינזולץ) קפה רש"י

1	הנדר מן הירק וכו' ורבי עקיבא אומר. דקסבר דילועין בכלל ירק. אלא דילועין. מכלל	1	הנדר מן הירק וכו'. דלא הוה ירק אלא פרי. ואית דמפרשי דסתם ירק נאכל
2	דלא מנייה הוא. לא מצאתי אלא קטניות. בתמיה. כלומר, להכי לא קאמר	2	כמות שהוא חי, ודלועין אינן כן. והוא אומר לא מצאתי אלא דילועין. אלמא:
3	ליה אלא דילועין – מכלל דילועין מנייה הוא, ולא מין קטניות. פול המצרי לח. הו' מין	3	לא מיקרו ירק, דאי מיקרו ירק – יקחם. אמר לחם כן הדבר. מזה אני מביא ראייה לאסור
4	ירק. ומותר ביבש. שהוא מין דגן. גמ' אמאי אוסר ר"ע הא מן ירק נדר. ודילועין לא	4	דלועין. אסור בפול המצרי לח. דכל שהוא לח – ירק הוה. גמ' והא מן ירק נדר. לרבי
5	איכרי ירק. ירקי קדרה עלי. ודילועין בכלל ירק	5	עקיבא פריך: היכי אסר בדילועין? דהא מן ירק
6	קדרה הן, שהרי מתבשלין בקדרה. ודילמא. האי	6	נדר, ודילועין לאו ירק נינהו אלא פרי. דבשלמא
7	דקאמר "ירקי קדרה עלי" – "ירק הנאכל בקדרה	7	פול המצרי א"ל דכיון שעושים ממנו דגן כשהוא
8	עלי" קאמר, כגון שומים ובעלים שזון נאכלים	8	יבש, ומקמי הכי לא – עד הדיא שעתא ירק הוה,
9	בקדרה, שנותנין אותן בקדרה כדי ליתן טעם	9	ולא פרי. אלא דלועין קשיא ואף ע"ג דר"ע דייב
10	בתבשיל. באומר ירק המתבשל בקדרה.	10	טעמא, דמימליך עליה שלח – לא סגי ליה ההוא
11	דילועין גמי הן מתבשלין בקדרה. ונותנין אותן	11	טעמא, כיון דמן ירק נדר, ודלועין לאו ירק נינהו.
12	בשביל תבשיל. אבל שומין אין נותנין אותן אלא	12	אמר עולא באומר ירקי קדרה עלי. ובין
13	בשביל טעם, ולהכי ר"ע אוסר. דצריך שזוהא	13	דמיתר לישניה – למיכלל דלועין אתי, כיון
14	לאימלובי עליה. כגון דילועין, כי אמר לשלוחו	14	דמימליך שלחא עליהו. ודילמא ירק הנאכל
15	"קח לי ירק" – אינו מביא לו דילועין, אלא אומר	15	בקדרה קאמר. דכיון דלועין ליתנהו בכלל ירק –
16	לו "לא מצאתי אלא דילועין", ומימליך עליה,	16	לית לך לרבויהו מיתותא דלישניה, אלא מאי
17	וקאמר ליה: דרוצה אתה שאביא לך דילועין?	17	דליכא לספוקי דמשתמע מיניה, כגון שומים
18	ובהאי גזוגא – לאו מיניה, לפיכך כי נדר בירק –	18	ובעלים הבאים לחטטים את הקדרה, אבל דלועין
19	מותר בדילועין. ורבי עקיבא סבר כו'. מדקאמר	19	– לא משתמעי מיניה, ד"ירקי קדרה" – להטעים
20	ליה "לא מצאתי אלא דילועין", ולא אמר "לא	20	את הקדרה משמע. באומר ירק המבושל
21	מצאתי אלא קטניות" – אלמא דילועין מין ירק	21	בקדרה עלי. וכל כה"ג סמיא ליה לרבי עקיבא,
22	הוא. מודה רבי עקיבא. אע"ג דאוסר בדילועין.	22	דכיון דלועין ממליך שלחא עליהו – אסור הוה,
23	אם אבל דילועין – אינו לוקה. דקסבר: ליכא	23	ורבנן סברי דכיון דצריך לאימלובי עליהו – לאו
24	מלקות ד"לא יחל דבריו, הואיל וצריך	24	מיניה הוא. וקיי"ל כר' עקיבא, כמו שנפרש לפנינו
25	לאימלובי ביה עלה. מתניתין, דמעילה, דשליח	25	בס"ד. הילכך, נודר מן הירק אינו אסור בפרי
26	מעל – דלא כר"ע, דקחני סיפא: לא עשה	26	האדומה. אמר "ירק קדרה עלי" – אסור בפירות
27	שליחותו – שליח מעל. אמר לשלוחו תן בשר	27	האדומה הבאים להכשיר המאכל, כשומים
28	לאורחים ונתן להם כבד שליח מעל. דלא עשה	28	ובעלים, ומותר בדלועין. אמר "ירק המתבשל
29	שליחותו, דאין כבד בכלל בשר. ואי ר"ע. הא	29	בקדרה עלי" – אסור בכל פירות האדומה דמימליך
30	אמר כבד בכלל בשר הוה, דמילתא דמימליך	30	שלחא עליהו כי אמר ליה משלח "ירק". ואית
31	עלה שליח מיניה הוא. הו"ג אע"ג דלא אימליך	31	דמפרשי: דהא מן ירק נדר – דסתם ירק נאכל
32	השתא – אורחיה הוא לאימלובי, דכי אמר לו	32	כמות שהוא חי. ואמר עולא: באומר "ירקי קדרה
33	"תן בשר לאורחין" ולא היה לו בשר אלא כבד	33	עלי". דכיון דאמר הכי – אפילו ירק המתבשל
34	– דרכו לומר: אין לי אלא כבד, וכמאן דמימליך	34	בכלל. ודילמא ירק הנאכל בקדרה קאמר. דכיון
35	דמי. למעול בעל הבית. דהא עשה שליחותו.	35	דסתם ירק נאכל כמות שהוא חי, ואמר "ירקי קדרה" – לרבויהו אתא ירק הנאכל דו ובקדרה,

תריין

כדלועין. ונמצא עכשיו לפי דרך זה: דנדר מן הירק – אסור בירק הנאכל כמות שהוא חי בלבד, ומותר בכל מה שמתבשל, אע"פ שלפעמים נאכל חי אמר "ירקי קדרה עלי" – אסור אף באותן שנאכלין חיים ומבושלין, אבל לא באותן שאין נאכלין אלא מבושלין. אמר "ירק המתבשל בקדרה" – אסור אף באותן שאין נאכלין בלא בשול. אמר אביי מודה ר"ע לענין מלקות שאינו לוקה. דכיון דלועין לא משתמעי בהדיא, אלא מרבייא דלישניה, אע"ג דמימליך שלחא עליה – לא מתסרי בדאיא אלא מספיקא, הילכך לא לקי. תנן והם מתני' היא במסכת מעילה (ו' כ.). השליח שעשה שליחותו בעל הבית מעל. דאע"ג דקיי"ל אין שליח לדבר עבירה – שאני מעילה, דילפינן "חטא" מתרומה, כדאיתא בפ"ב דקדושין (ק"ז מ"ג). לא עשה שליחותו שליח מעל. דאדעתא דנפשיה קעביד. מאן תנא אמר רב חסדא מתניתין. כולה, דלא כר' עקיבא. כלומר, מאן תנא האי דמפרש ואזיל, דאמר לו "תן בשר לאורחים" ונתן להם כבד מיקרי לא עשה שליחותו – דלא כר' עקיבא. דהא דתנן "תן בשר לאורחים" וכו' סיפא דהדיא דהשליח שעשה שליחותו היא. ומסיפא קאמר דאתאי דלא כר"ע, דאילו רישא – ודאי דברי הכל היא. אבל סיפא, דהוויא פירושא דרישא – דלא כרבי עקיבא, דאי רבי עקיבא – הא אמר דכל מילתא דמימליך שליח מיניה הוא, והא עביד דמימליך מבשר לכבד. הילכך עשה שליחותו מיקרי, ולמעול בעל הבית. דנהי דאמרין לעיל דמודה רבי עקיבא לענין מלקות שאינו לוקה – הא פרישית דרוקא במידי דלא משתמע אלא מריבויא, כדלועין. אבל כבד – מכלל בשר בלא ריבויא. הילכך כי אמר ליה בעל הבית "תן להם בשר" ונתן להם כבד – למעול בעל הבית, ולא למעול שליח!

מי

אגרות קודש

ב"ה, א' אלול, תשי"א

ברוקלין.

הרה"ח הו"ח אי"א נוי"מ וכו' מהו"ר זלמן שמעון שי

שלום וברכה!

במענה על מכתבו מג' ראה...

נהגתי ממה שמזכיר בסוף מכ' שעשו קביעות ברבים בלימוד שו"ע רבינו בכל יום, ובודאי יש להם לימוד ברבים בדא"ח בכל יום, ולא רק בש"ק שמזכיר במכתבו.

המשך בעמוד הבא

מי לא מודה רבי עקיבא דצריך אימלוכי. הלכך, לענן מעילת שליח, ודאי כיון דצריך אימלוכי ולא ממליך – אדעתא דנפשיה קעבדי. ובעל הבית נמי, סמך דכל כמה דלא ממליך לא יתן להם כבוד, הלכך לא עשה שליחותו. אבל לענן נדרים, כיון דבכלל לישניה הוא, דהא ממליך עליהם שליחא – נודר אמאי סמך? אלא ודאי בכולהו אסר נפשיה.

איתמר שמעתא קמיה דרבא. מאי דמותרין אביי מתניתין דמעילה אליבא דר"ע, ואמר להון: שפיר אמר נחמני. דיינו אביי, וקרי ליה הכי לפי שנתגדל בבית רבה בר נחמני. **מאן** תנא דפליג עליה דרבי עקיבא וכו' ומותר בראש וברגלים וכו'. דכיון דצריך שליח לאימלוכי עליהו – ליתגהו בכלל בשר סתמא. **בגוץ** שהקידו דם. קודם נדרו, וכיון שכן – לא נתכוון לאסור בשר דגים, דהא בלאו הכי לא אכיל מיניהו, דהא קשו להקדוה. **הי** אפילו עופות נמי לא אכיל, ולשתירי בהו נמי, ואמאי קניי אסור בעופותי? **דסבר**. הקוה של כתמים. **דאפשר** על ידי שליח. כשהו שלוקים הרבה לא מוקי ליה. **נו"ן** סמך עי"ן. סימן היה עושה מאותיות של אלפא ביתא. **בסוף** אוכלא. סוף החולין. **ולענין** הלכה. קי"ל ברבי עקיבא, דכל מידי דממליך עליה שליחא – מיניה הוא. דהא סתם לן תנא בפרק "כל הבשר" (חולין דף קד.) ברבי עקיבא. אע"ג דלא ידעינן אי מחלוקת ואח"כ סתם או סתם ואח"כ מחלוקת, אפ"ה נקטינן כוותיה. דהא – דמחמיר. ועוד: דהא מפרש בגמ' דמאן דפליג עליה דר"ע – חידודה הוא, דהיינו רשב"ג, וקיי"ל: הלכה כר"ע מחבירו. הלכך, הנודר מן הבשר – אסור בכל מיני בשר ובעופות ודגים, כל שלא הקיד דם ולא כאכיל ליה עיניה. מידו, דוקא באתרא דממליך שליחא עליהו, אבל באתרא דלא ממליך עליה – מותר, דכל מידי דלא ממליך עליה – לאו מיניה הוא. וזה שלא כדברי הרמב"ם ד"ל, שכתב בפרק תשיעי מהל' נדרים דגים לא מתסרי אלא באתרא דממליך שליחא עליהו, ועופות מתסרי בכל דוכתא. והוא מן התימא, דבגמרא משוין להו. והלכך, תרייהו לא מתסרי אלא באתרא דממליך שליחא עליהו.

וכשלא הקיד דם ולא כיבין ליה עיניה. אבל הקיד דם וכיבין ליה עיניה, אע"פ שאסור בעופות – מותר בדגים. מיהו, כי אמרינן דמותר בדגים כשהקיד דם וכיבין ליה עיניה – לא שוו אחדיו. דכשהקיד דם – לא שרי בדגים אלא דוקא באסור בשר על עצמו ליום ההקדוה בלבד, דכי האי גונא אין דגים בכלל, משום דבלאו הכי לא אכיל מיניהו ההוא יומא. אבל אי אסור עליה בשר שמנה ימים או יותר – דגים בכלל, דאע"ג דלא איצטריך למסירנהו לההוא יומא – משום אינן יומי אסרינהו. ובדכיבין ליה עיניה אינו כן, דאפילו באסור לשלשים יום או יותר – אין דגים בכלל. שאין לומר שמפני הדימים האחרים נדר, שהרי אינו יודע מתי יורפא שיעטור לאסור דגים עליו, הרשב"א ד"ל. ולי לא שרי בדגים אלא אי נדר יומי דמוכח, לפום מאי דכיבין ליה עיניה, דבלאו נדרא לא אכיל מיניהו. **ומסתברא** דבשר מליח אפי' ביומא דהקדוה אסור. דנהי דאין מקוין על בשר מליח, כיון דבשר ממש הוא, ולא צריך שליחא לאימלוכי עליה בדגים – מיתסר. דימא דהקדוה לאו הוכחה מעליא הוא, הלכך לא מהני אלא למידי דצריך שליחא מיהא לאימלוכי עליה בדגים, אבל לגבי בשר מליח – לא הוי הוכחה. דאי לא תימא הכי, אדקתני מותר בבשר דגים – ליתני נמי ובבשר מליח, דהוי רבואת טפי. אלא ודאי כדאמרינן, ולענין גבשים בכל דוכתא שרי, דלא ממליך עליהו שליח כלל, מדאמרינן דגים נמי עבדי שליחא דממליך עלייהו, ולא אמר דגים וחגבים. וכן כתב הרמב"ם ד"ל בפרק הנזכר, שבכל מקום מותר בחגבים.

המשך מהעמוד הקודם

מטובו לפרוש בשלום כל החבורה שיחיו, והנני מסג"פ קטע משיחת ההתנודות דש"מ אלול, ובבקשה לזכות בזה את כל חברותו ש"י.

בברכת כתיבה וחתומה טובה.

מה נעשה מר"ד דזכרונותיו משנות תר"פ ואילך?

תריין מי לא מודה ר"ע דצריך אימלוכי. שליח בבעל הבית ואע"ג דס"ל דמיניה הוא, במילתא דצריך לאימלוכי הכי איבעיא ליה למימר שליח לבעל הבית: רוצה אתה שאתן להם כבוד? וכיון דלא ממליך – לא עשה שליחותו, ופשע. ושליח מעל, אע"ג דסבר דמין בשר הוי. לשמענתא. דהאי תירוצא דקא מתרץ אביי. **בכל מיני בשר**. בין בהמה ובין חיה. **אסור בראש וכו'**. דכל הני מיני בשר ניהו, ואפילו כבד. רבן שמעון אומר מותר בראש וכו'. דקסבר: לא מינא דבשר הם. אבל בקריבים – הכל מודו דמין בשר הוה, הואיל ואית בהו שומן טפי מכל הנך, מראש והכבד והלב. והיינו דפליג עליה דר"ע, דקא סבר כבד לאו מין בשר, ור"ע סבר מיניה הוא. וכן היה רבי שמעון אומר. שמעתא אחרית: קריבים לאו בשר ואוכלין לאו בר נש הוא. ואמרינן: למאי הלכתא קריבים לאו בשר הוה? דאי אמרינן לעיל גבי נדרים אסור בכל מיני בשר, ולא הוציא קריבים וקא מתרץ דהאי אוכלין לאו בר נש – לענין זביני, שהקונה קריבים בדמי בשר, שיכול לקנות הבשר וקונה קריבים – לאו בר נש הוא, דבטלה דעתו אצל בני אדם. דעבדי שליח דימליך עליה. דכי לא משבח בישראל ממליך עליה דבעל הבית, ואמר: לא משבחנא בישראל אלא בשר עוף. ולהכי אסור, דמיניה הוא. דגים נמי כו' וליתסרי. ואמאי מותר בבשר דגים? כגון שהקיד דם. בשעת הנדר, דכיון דלא אכיל דגים בההיא שעתא – לא נדר אדעתא דדגים, ולא ממליך עליה כלל. אפי' דעופות נמי כו'. דלאו אדעתא דעופות נדר, ולא ממליך עליה הוא. וכיון דלא אכיל עופות השתא – לישתרי. שאני עופות. שאפשר להו בתקנתא להקדוה דאפשר לאכלן ע"י שליח. אע"פ שהקיד דם. ומידי דמצי למיכל בשום ענין – נדר וממליך עליה, ואסור. כגון דכיבין ליה עיניה. בשעת הנדר. דדגים קשין לעינים. וכל מייל דלא הוה מצי למיכל – לא נדר, אלא אדעתא דמידי דמצי למיכל. ולהכי אדגים שרי, ומן העופות אסור. **נו"ן ספ"ד עי"ן כו' בסוף אוכלא**. בסוף החולין, שכבר עבר זמן מרובה שחשש בעיניו, דהתם סם טוב לכאב העינים. והאי דקא תני דגים קשים לעינים – בתחלת אוכלא, כשהתחיל לחשוש בעיניו. ובשעת הנדר הזה תחלת אוכלא.

מתני'

מתני'

נדרים דף נד עמוד ב תלמוד בבלי המבואר "שפה ברורה – עוז והדר" (ליום שישי) קפז

ונמלך אם להביא דגים, וּפְגִזוּן שֶׁהָקִיז דָּם, והדרך היא לֹא אָכִיל
 דָּגִים – שאינו אוכל דגים ביום זה כיון שמוזקים לו, ומסתבר שלא
 נדר אלא מדבר שדרכו לאכול ביום נדרו, וכשנדר מבשר לא
 היתה כוונתו לאסור עצמו גם בדגים.
 מקשה הגמרא, אִי הָכִי – אם כך שמדובר בברייתא כשנדר ביום
 שהקִיז דָּם, הרי ביום זה אִפִּילוּ עוֹפוֹת נִמִּי לֹא אָכִיל – גם עופות אין
 הוא אוכל, דָּאִמְרַי (שהרי אמר) שְׁמוּאֵל, דְּמִסּוּכָר וְאָכִיל בִּינְרָא
 דְּצִפְרָא – המקִיז דָּם מהכתפיים ולאחר מכן אכל בשר עוף, פֶּלֶח
 לְבִיָּה כְּצִפְרָא – פורח לבו כציפור, דהיינו שנחלש ומתעלה, ואם
 כך מסתבר שבים שהקִיז דָּם לא נדר גם מעופות, שהרי גם הם לא
 ראויים לו באותו יום, ומדוע סבר תנא קמא שאסור בעופות.
 וְתִנְיָא – וכך שנינו גם בברייתא, שְׁאִין מְקִיזִין דָּם, אלא אם כן יש
 לו לאכול לאחר ההקזה דברים המוזקים את גופו, אבל לֹא
 מקִיזִים דָּם עַל דָּגִים – על מנת לאכול דגים אחר ההקזה, וְלֹא עַל
 עוֹפוֹת – על מנת לאכול עופות אחר ההקזה, וְלֹא עַל בְּנֵי מַלְיָה
 – על מנת לאכול בשר מליח אחר ההקזה, שדברים אלו אינם
 מחזקים את הגוף שנחלש בגלל ההקזה. וְתִנְיָא בברייתא, הָקִיז דָּם,
 שְׁגוּפוּ נַחֲלַשׁ מִחֲמַת הַהִקְזָה, לֹא יֵאָכֵל אַחֵר הַהִקְזָה לֹא חֶלֶב, וְלֹא
 גִבְנִית, וְלֹא בִיצִים, וְלֹא שְׁחָלִיִּים, וְלֹא עוֹפוֹת, וְלֹא בְּנֵי מַלְיָה, שכל
 הדברים האלו אינם מחזקים את הגוף שנחלש, וגם בברייתא זו
 מבואר שאין אוכלים עופות אחר הקזה דָּם. ואם כן קשה מדוע
 לתנא קמא הנודר מבשר מותר בדגים ואסור בעופות, הרי מסתבר
 שכשם שאין כוונתו של הנודר מבשר ביום שהקִיז דָּם לאסור על
 עצמו דגים, כך אין כוונתו לאסור על עצמו עופות, שהרי אין דרכו
 של אדם לאסור על עצמו דבר שגם בלי הנדר אינו יכול לאכול
 ביום נדרו.
 מתרצת הגמרא, שְׁאֵינִי עוֹפוֹת – העופות שונים מדגים, דְּאִפְשָׁר
 לאכלם ביום ההקזה עַל יְדֵי שְׁלִיקָה – על ידי בישול מרובה, וכיון
 שעופות שלוקים ראויים לו, דעתו לאסור עצמו גם מעופות, אבל
 דגים שאינם ראויים לאכילה אחר הקזה אף אם מבשלם בישול
 מרובה, אין דעתו של הנודר מבשר ביום הקזה לאסור עצמו גם
 מדגים.
 תירוצו נוסף מדוע מותר בדגים אף שהשליח נמלך עליהם:
 אֲבִי אֱמֵר, שהאופן שהנודר מהבשר מותר בדגים אפילו שהשליח
 נמלך עליהם, כְּגוֹן שֶׁנֶּדֶר בִּזְמַן דְּהִיבִין לֵיהּ עֵינִיה – שכואבות לו
 עיניו, כיון דְּדָגִים קָשִׁין לְעֵינִים – שהדגים מוזקים לחולי העיניים,
 ומסתבר שלא נדר מדגים, כיון שאינם ראויים לו.
 מקשה הגמרא, אִי הָכִי שֶׁמִּדּוּבֵר שְׁמוּאֵל עֵינִי, הרי בחולי זה
 ודאי שְׁאָכִיל דָּגִים – שאוכל דגים, דְּהָא (שהרי) אֱמֵר שְׁמוּאֵל, נִינִן
 קְמָלָה עֵינִי, יש רמז באותיות אלו של האלף בית לרפואת העיניים,
 שְׁנִנְיָא קְמָלָה לְעֵינִים – דג מרפא את העיניים, וקשה על אבִי שאמר
 שאכילת דגים מוזיקה לעיניים.
 מתרצת הגמרא, תְּהוּא – מה שאמר שמואל שאכילת דג היא
 רפואה לעיניים, זה דווקא בְּסוּף אוֹכְלָא – בסוף החולי, שאז הדג
 מועיל להשלים את רפואת העיניים, ובאמת אם נודר מבשר בזמן
 הזה נאסר גם בדגים. ומה ששנינו בברייתא, שהנודר מבשר מותר
 בדגים, זה דווקא בתחילת החולי כשעדיין חש בכאב, שאז הדג
 מוזק לעיניים ומסתבר שלא נדר אלא מדבר שדרכו לאכול ביום
 נדרו.

מִי לֹא – וכי לא מודה רבי עקיבא שאם השליח רוצה להביא כבד,
 דְּצִרְיָה אִימְלוּכִי – שצריך השליח לחזור לבעל הבית ולהימלך בו
 אם הוא יכול להביא כבד לאורחים, וכיון שלא חזר ושאל את
 בעל הבית אם להביא כבד, נמצא שהביא את הכבד על דעת
 עצמו ואין הוא שליח של בעל הבית, ולכן הוא מעל. אִתְּמַר
 שְׁמַעְתָּא – אמרו את השמועה של אבִי שהמשנה במעילה כרבי
 עקיבא, קְמִית דְּרָבָא – לפני רבא. אֱמֵר לְהוֹן – אמר להם רבא, שְׁפִיר
 אֱמֵר נַחֲמִנִי – יפה אמר אבִי.
 הגמרא מבררת מי הוא התנא שחולק על רבי עקיבא במשנה:
 שואלת הגמרא, מִאֵן תִּנָּא דְּפִלְגִי עֲלֵיהּ דְּרָבִי עַקִּיבָא – מי הוא התנא
 שחולק על רבי עקיבא במשנה, וסובר שהנודר מן הירק מותר
 בדלועים. משיבה הגמרא, רַבִּין שְׁמַעוֹן בֶּן גַּמְלִיאֵל הִיא. תִּנְיָא
 בברייתא, הַנּוֹדֵר שֶׁלֹא לִיהֲנוֹת מִן הַבָּנָה, אֲסוּר בְּכָל מִינֵי בָנָה, בין
 בבשר בקר ובין בבשר צאן ובין בבשר חיה, שכולם נקראים בשר,
 וְאֲסוּר בְּרֹאשׁ וּבְרִנָּלִים – בראש וברגלי הבהמה, וּבִקְבָדָה, וּבִקְבָדָה
 וּבְלֵב וּבְעוֹפוֹת, שכל הדברים האלו השליח נמלך עליהם אם
 להביאם, וכל מה שהשליח נמלך עליו הרי הוא בכלל בשר, וּמוֹתֵר
 בְּבָנָה דָּגִים וְחִנְבִּים, שאין הם בכלל בשר. רַבִּין שְׁמַעוֹן בֶּן גַּמְלִיאֵל
 אֱמֵר הַנּוֹדֵר שֶׁלֹא לִיהֲנוֹת מִן הַבָּנָה, אֲסוּר בְּכָל מִינֵי בָנָה, בין
 בבשר בקר ובין בבשר צאן ובין בבשר חיה, שכל מינים אלו הם
 במשמעות לשון נדרו שֶׁנֶּדֶר שֶׁלֹא לִיהֲנוֹת מִבֶּשֶׂר, והשליח שנשלח
 להביא בשר מביאם אף בלא לחזור ולהימלך עליהם, וּמוֹתֵר בְּרֹאשׁ
 וּבְרִנָּלִים וּבִקְבָדָה וּבִקְבָדָה וּבְלֵב וּבְעוֹפוֹת, שכל דברים אלו אין השליח
 מביאם, אם לא חזר ונמלך עליהם, וכל דבר שהשליח צריך
 לחזור ולהימלך עליו, אין הוא בכלל לשונו, ולא נאסר בו. וְאִין
 צִרְיָה לִימָר שְׁמוּתָר גַּם בְּבָנָה דָּגִים וְחִנְבִּים, שפשוט שאין הם בכלל
 בשר, ואף תנא קמא מודה שמוותר בהם.
 הברייתא מביאה דבר נוסף שאמר רבן שמעון בן גמליאל:
 וְכֵן הָיָה רַבִּין שְׁמַעוֹן בֶּן גַּמְלִיאֵל אֱמֵר דְּבַר נוֹסֵף בְּעֵינֵי הָאֲבֵרִים
 הַפְּנִימִיִּים שֶׁל הַבְּהֵמָה, קְרִבִּים לֹא בָנָה – הקרבים של הבהמה
 אין הם בכלל בשר, וְאִיבְלִיָּהּ לֹא בְּרֹאשׁ – ומי שאוכל אותם
 אינו בן אדם. ומבארת הגמרא את דברי רבן שמעון בן גמליאל,
 שמה שאמר אוכליהן לֹא בר אינש כוונתו שְׁאִיבְלִיָּהּ בְּבָנָה לְעֵינֵי
 זְבִינִי – שמי שקונה אותם לאכילה כמו שקונה בשר, דהיינו שקונה
 קרבים אף שהיה יכול לקנות בשר רגיל, לֹא בְּרֹאשׁ – אינו נוהג
 מנהג בני אדם, אלא הדיוט הוא.
 הגמרא מבררת לפי שיטת תנא קמא שאסור בעוף, מדוע הוא
 מותר בדגים:
 מִאֵי שְׁנָא – מה החילוק בין בָּנָה עוֹף לְשִׁיטָה תִּנָּא קְמָא, דְּאִסִּיר –
 שאסור בו, כיון דְּצִרְיָה שְׁלִיקָה דְּמִימְלִיךְ עֲלֵיהּ – שכשנשלח להביא
 בשר ואינו מוצא, עשוי הוא לחזור ולשאל את המשלח אם הוא
 רוצה עוף במקום בשר, ואם כן בכלל בשר הוא, ואסור אף על פי
 שלא נדר במפורש שלא ליהנות מעוף, אלא נדר שלא ליהנות
 מבשר, בָּנָה דָּגִים נִמִּי – גם בשר דגים, צִרְיָה שְׁלִיקָה – עשוי
 השליח, דְּאִי לֹא מְשַׁכַּח בִּינְרָא – שאם אינו מוצא בשר, מִימְלִיךְ
 עֲלֵיהּ – שואל את המשלח האם להביאו, דְּאִמְרַי – שאומר למשלח,
 אִי לֹא מְשַׁכַּחְנָא בִּינְרָא – הרי לא מצאתי בשר, אִייתִי דָּגִים – האם
 אביא דגים, וְכֵינִן שֶׁהִשְׁלִיחַ נִמְלַךְ עֲלֵיהֶם, לִיתְסִירוּ – יאסרו עליו
 דגים כמו עופות.
 מבארת הגמרא, אֱמֵר אֲבִי, בברייתא מדובר שהשליח לא חזר

המשך ביאור למסכת נדרים ליום שלישי עמ' ב

אֲבִי שְׁמוּאֵל אֱמֵר, הַנּוֹדֵר שֶׁלֹא לִיהֲנוֹת מִן הַבְּנִינָה, אֲסוּר בָּהּ –
 בגבינה, כִּין אם היא מְלוּחָה ובין אם היא מְסֻפָּה – ללא מלח, אף
 על פי שרוב הגבינות הן מלוחות.
 הַנּוֹדֵר שֶׁלֹא לִיהֲנוֹת מִן הַבֶּשֶׂר,

אלו 'קום' ולא 'חלב'. וְרַבִּי יוֹסִי אֱמֵר לִיהֲנוֹת מִן הַקּוֹם, משום
 שבמקומו של רבי יוסי היו קוראים לקום 'קומא דחלבא', וכיון
 שמוזכרים בשמו את החלב (שממנו יצא), הוא נכלל בלשון נדרו.
 אבל הנודר שלא ליהנות מן הָקוֹם, מוֹתֵר בְּחֶלֶב, משום שהחלב
 אינו כלול במלה 'קום'.

משנה

1 המשנה ממשיכה לדון בנדרים שפירושם תלוי בלשון בני אדם:
 2 הנודר שלא ליהנות מן הדגן, אסור גם בפול המצרי יבש, דברי רבי
 3 מאיר, ואף שפול המצרי אינו מחמשת מיני דגן, כיון שבנדרים
 4 הולכים אחר לשון בני אדם, סובר רבי מאיר שדרך בני אדם
 5 לכלול בלשון דגן את כל גידולי הקרקע שעושים מהם גורן
 6 ומעמידים מהם כרי [וערימה] כדרך שעושים בחמשת מיני דגן,
 7 ופול המצרי יבש הדרך לעשות ממנו גורן. והכמים אומרים הנודר
 8 מן הדגן אינו אסור אלא בחמשת המינין, שלדעת חכמים רק
 9 לחמשת מיני דגן קורא אדם דגן.
 10 רבי מאיר אומר, אף על פי שחולק אני עליכם במשמעות לשון בני
 11 אדם מהו דגן, מכל מקום בזה אני מודה שהנודר מן התבואה, אינו
 12 אסור אלא מחמשת המינין, כיון שכוונת בני אדם באומרים תבואה
 13 אינה אלא לחמשת מיני דגן, אבל בזה אני חולק, שהנודר מן הדגן,
 14 אסור בכל – בכל דבר שהדרך לעשות ממנו גורן הן בפול המצרי
 15 היבש והן בשאר מיני קטניות, ומוזתר רק בפירות האילן ובגריה,
 16 שמהם אין עושים גורן.

גמרא

17 למימרא – ממה שפסק רבי מאיר במשנה שהנודר מן הדגן אסור
 18 בכל דבר שהדרך לעשות ממנו גורן ולמורחו בכרי, נראה לומר,
 19 הדגן הכתוב בכל מקום כל דמינן משמע – פירושו הוא כל דבר
 20 שנעשה בו דיגון. מתיב [ומקשה] רב יוסף על מה שנתבאר בדעת
 21 רבי מאיר, הרי בפסוק בדברי הימים (ב' לא ה) אחרי שעמד חזקיהו
 22 המלך וחזק את ענין נתינת תרומות ומעשרות לכהנים והלויים,
 23 נאמר [וכפריהם הדבר הרבו בני ישראל להביא ראשית] – תרומת
 24 דגן תירוש ויצהר ודבש וכל תבואה נדה ומעלה הכל לרב וגו',
 25 ומלשון הפסוק שבתחילה הזכיר שהביאו מעשר מדגן, ובהמשך
 26 הזכיר שהביאו גם מכל תבואת השדה, משמע שיש דברים שהם
 27 תבואת שדה שאינם כלולים בדגן, ולכן הוסיף הכתוב שהביאו
 28 מעשר גם מכל תבואת השדה, ואי אפריה – ואם אתה מפרש
 29 בדעת רבי מאיר שדגן, כל דמינן משמע – שכל דבר שמורחש
 30 אותו בכרי הוא בכלל דגן, מאי – מהו זה שהוצרך הכתוב בפסוק
 31 'וכפריהם הדבר הרבו' לצייין שהביאו תרומות ומעשרות מן הדגן?
 32 וגם 'וכל תבואת שדה', הרי תבואת השדה כלולה ב'דגן'.
 33 מתרצת הגמרא, אומר אפי' – לעולם משמעות דגן כוללת בתוכה
 34 כל מיילי דמיידגן ולא רק חמשת מיני דגן, ומה שצייין הכתוב
 35 שהביאו גם מכל תבואת השדה בנוסף לדגן, לאתויי – בא לרבות
 36 שהביאו תרומות ומעשרות גם מפירות האילן וירק, שאין הדרך
 37 לעורמם בגרנות, והם אינם כלולים במשמעות דגן.
 38 שנינו במשנה, רבי מאיר אומר הנודר מן התבואה וכו' אינו אסור
 39 אלא מחמשת המינין:
 40 אומר רבי יוחנן, הכל מודים בגודר מן התבואה, שאין אסור אלא
 41 מחמשת המינין, שאף על פי שדין זה נאמר במשנה רק משמו של
 42 רבי מאיר, גם רבנן מודים בדבר. תניא נמי הכי – שנינו גם
 43 בברייתא כדברי רבי יוחנן, שוין רבי מאיר ורבנן בגודר מן התבואה,
 44 שאין אסור אלא מחמשת המינין.
 45 שאלת הגמרא, פשיטא – פשוט הוא שמשמעות תבואה היא רק
 46 חמשת מיני דגן, ומה החידוש בדברי הברייתא ובדברי שמואל.
 47 מיישבת הגמרא, מהו דתיקא [היה מקום לומר] תבואה כל מיילי
 48 משמע – כל דבר שיש בו שבח הן תבואה הן שאר נכסים שאדם
 49 מביא לביתו הכל בכלל תבואה, שכן תרגום המילה תבואה הוא
 50 'עללאת', שהוא מלשון הבאה והכנסה ושבה, ואם כן גם כשנודר
 51 מתבואה יאסר בכל דבר הנכלל במשמעות של עללאת, לכן
 52 קמשמע לן הברייתא שהנודר מן התבואה לא משמע כל מיילי, אלא
 53 כוונתו רק לחמשת מיני דגן, ודווקא הנודר מעללאת כוונתו
 54 לכלול בגודר כל דבר שבה שאדם מביא לביתו.
 55 מתיב רב יוסף על מה שהתבאר שהנודר בלשון תבואה כולל רק

חמשת מיני דגן, שהרי בפסוק שהביאה הגמרא לעיל 'וכפריהם הדבר
 הרבו בני ישראל וכו' [וראשית] דגן תירוש ויצהר ודבש וכל תבואת
 נדה ומעלה הכל לרב הביאו, מציין הכתוב שמלבד דגן תירוש
 ויצהר, הביאו גם מתבואת השדה, ומוכח להדיא שלשון תבואה
 כולל גם מה שאינו בכלל חמשת מיני דגן. מתרצת הגמרא, אומר
 רבא לשון תבואה שנוכר בברייתא לחור, ולשון תבואת נדה
 שנוכר בפסוק בדברי הימים לחור, שלשון תבואה סתם אכן משמע
 רק חמשת מיני דגן, אך לשון 'תבואת שדה' משמע כל דבר הגדל
 בשדה, ולא דווקא חמשת מיני דגן.
 לעיל נתבאר שהגם שתרגום מילת 'תבואה' הוא 'עללאת', יש
 ביניהם חילוק לענין נדר, שהנודר מתבואה נאסר רק בחמשת מיני
 דגן, ואילו הנודר מעללאת אסור גם בדברים שאינם גידולי קרקע,
 שכן עללאת היא מלשון הבאה והכנסת דברי שבה לבית מכל
 דבר שבה. הגמרא לקמן מביאה מעשה שמתוכו עולה שקיימת
 מחלוקת בביאור משמעות המושג עללאת:
 בר מר שמואל – בנו של מר שמואל, פקיד – ציזה לפני מותו,
 דליתנן – שיתנו יורשיו, שווי של תליסר אלפי זוזי – שלשה עשר
 אלף זוזים לרבא, מן עללאת דנהר פניא – מהעללאת שנמצאת על
 נהר ששמו פניא. שלחח רבא לקמיה דרב יוסף – לשאל את רב
 יוסף עללאת היכי מיקריא – אלו דברים נכללים בעללאת, בכדי
 שיוכל לגבות מהם את מה שהשאר עבורו בר מר שמואל
 בצוואתו. אומר – השיב רב יוסף לשלח, מתניתין היא [וצריך לומר
 מתניתא] – ברייתא מפורשת היא שאפשר להוכיח ממנה מה נקרא
 עללאת, ששנינו בברייתא שהובאה לעיל ושוין בגודר מן התבואה,
 שאין אסור אלא מחמשת המינין, וסבר רב יוסף שכיון שהתרגום
 של תבואה הוא עללאת, ותבואה היא רק חמשת מיני דגן, לכך גם
 עללאת משמעותו רק חמשת מיני דגן. אומר ליה אפי' רב יוסף
 ושאלו מי דמי – האם דומה כוונת בני אדם באומרים לשון תבואה
 לכוונתם באומרים עללאת, שאין הדבר כן, שדוקא באומרים
 תבואה לא משמע – אין כוונתם אלא מחמשת המינין שבדגן, אבל
 כשמזכירים בלשונם עללאת, כל מיילי משמע – כוונתם לכל דבר
 השבח שאדם מכניס לביתו הן מתבואה הן משאר נכסים ולא רק
 לחמשת מיני דגן.
 אהריוהו לקמיה דרבא – החזיר השליח לרבא את תשובת רב יוסף
 האומר שעללאת הוא רק חמשת מיני דגן, אומר על כך רבא, הא
 לא קא מיפיקא לי דעללאת כל מיילי משמע – זה שלשון עללאת
 כולל כל דבר שבה שאדם מכניס לביתו, ולא כפי שהשיב רבי יוסף
 שדווקא חמשת מיני דגן, דבר פשוט הוא אצלי ולא זאת היתה
 שאלתי, אלא הדין הוא דאפי' לי – בדבר זה אני הייתי מסופק,
 נכר בתים ונכר פנינות מאי – האם שכר בתים וספינות בכלל
 עללאת או לא, ולכן שלחתי לשאל את רב יוסף מה דינם, וצדדי
 הספק, מי אפריה [האם אנו אומרים] כיון דפחתן לאו עללאת
 – שכיון שגוף הספינה והבית פוחת והולך על ידי השימוש בו,
 אינם נקראים עללאת, שעללאת הוא דבר שמשביח ולא דבר
 שפוחת, וממילא אין יכול לגבות מהם את חלקו בירושת בר מר
 שמואל, או דילמא [ואם שמואל] כיון דלא ידע פחתיהו – שהיות
 והפחת אינו ניכר מיד אלא רק ברוב השנים, ולעומת זאת הם
 משביחים בכל אותה תקופה על ידי השכר המתקבל מהם, אין בני
 אדם מסתכלים על פחת זה, ועל כן גם הבתים והספינות עללאת
 היא [זהם].
 אפריה דקאן את דברי רבא שפשיטא לו שעללאת כל מיילי משמע,
 קמיה [לפני] דרב יוסף, אומר על כך רב יוסף, ובי מאחר דלא היה
 רבא צריך לן [ולנו] בענין זה, שהיה פשוט לו שעללאת כל מיילי
 משמע, אמאי שלח לן – מדוע שלח אלינו לשאל מהו עללאת,
 איקפיד [הקפיד] רב יוסף על רבא. שמי רבא שרב יוסף מקפיד
 עליו, ואמאי לקמיה במעלי יומא דכפרי – הגיע בערב יום
 הכיפורים לרב יוסף על מנת לפייסו, ואשכחיה לשמייה דהוה קא
 מוין קמיה בקא דהמרא – מצא את שמשו של רב יוסף מוזג לרבו

נדרים. הנדר מן הירק – פרק שביעי דף נה עמוד א – מתוך מהדורת "אבן ישראל" (שטיינזליץ) קפט רש"י

1 **מתני'** אלא מחמשת מינין. חטה ושעורה וכוסמין ושיפין ושכולת שעול. רבי מאיר
2 **אומר** ב'. ברא דאי מודינא לך שהנדר מן התבואה אינו אסור אלא מחמשת
3 מינין. אבל הנדר מן הדגן – אסור בכל מין דמדיגן. משמע דבר שעושין ממנו כרי, ופול
4 המצרי יבש עושין ממנו כרי, ולהכי אסור. **גמ'** לטימא דגן. דכתיב בקרא – כל מין
5 דמדיגן משמע, וחיבי במעשר מן התורה, ואפי'
6 משאר מינין, מדקדקני: הנדר מן הדגן אסור בכל.
7 וכפרין הדבר. כלומר, קיבלו עליהם תקנתא של
8 חזקיהו לעשר הכל, כדכתיב "הרבו בני ישראל"
9 וגו'. אי אמרת בשלמא דגן לא משמע אלא
10 מחמשת מינין – היינו דאתא קרא למימר הרבו
11 בני ישראל, דאפי' דבר שלא נתחייב במעשר מן
12 התורה, כגון שאר מיני דמדיגן – היו מעשרים,
13 כדי להזכיר בתקנה. אלא אי אמרת דגן כל מיני
14 דמדיגן משמע, מאי "וכפרין הדבר הרבו",
15 כלומר: מה דוסיפו על מה שכתוב בתורה: **אמר**
16 **אביי**. כל דמדיגן משמע, ומאי "וכפרין הדבר
17 הרבו" – לאיתויי פירות האילן וירק, דהרבו בו
18 בני ישראל ליתן מהן מעשר. דמדאורייתא לא
19 מחייב במעשר אלא מדי דמדיגן, דלא משמע
20 אלא מחמשת מינין. ותבואת השדה לרוב.
21 אלמא דתבואה משמע כל מילי, דהא דכתיב
22 "ותבואת השדה" – לאו מחמשת מינין דאיסור
23 תבואה. תבואה סתם לא משמע אלא מחמשת
24 מינין, תבואת השדה – משמע כל מידי הגדל מן
25 השדה. פקיד. צוה בצוואתו. חיבי מיקריא.
26 כלומר, ממה אנבה אותו ממון. אלא מחמשת
27 מינין. ואינו גובה אלא מחמשת מינין. עללאת.
28 משמע כל מילי שעולה ומשבה, ואפי' משאר
29 פירות שמשבחין צוה לגבות מהן. אחריות
30 לקמיה דרבא. לאותה תשובה. שכר בתים ושכר
31 ספינות. גובה מהן או לא. מי אמרינן בין
32 דפחתן. שמתחסרין כל זמן שמתיישנין. לאו
33 עללאת. מיקר, שאין עולה ומשביח ולא גבי
34 מיניה. או דילמא בין דלא ידע פחתיה.
35 שעל יד על יד מתחסר, ואינו ניכר פחתותו
36 להדיא, והואיל ונוטל הימנו שכר – עולה
37 ומשביח הוי, ויהוב ליה מהחזא אנרא. אמריה
38 קמיה דרב יוסף. הא דאמר רבא, דהא לא
39 מביעיא ליה דעללאת כל מידי משמע. דמי
40 למונא דרבא. שכשוהי רבא לומד לפניו היה
41 מוזג לו בענין זה. לא תיחב אכרע כו'. לפי
42 שהגיס לבו שאל לו מקרא זה, כדי להשפיל
43 דעתו. כמדבר שהוא מופקר לבל. מלמד תורה
44 בחנם לכל. נחליאל. נעשית לו התורה כמו
45 נחלה. ששוקעין אותו בארץ. כמו המשקוף.
חילקא

1 **מתני'** הנדר מן הדגן אסור בפול המצרי יבש,
2 **דברי רבי מאיר**. וחכ"א אינו אסור אלא מחמשת
3 המינין. **רבי מאיר אומר**: הנדר מן התבואה – אינו
4 אסור אלא מחמשת המינין, אבל הנדר מן הדגן
5 – אסור בכל, ומוותר בפירות האילן ובירק. **גמ'**
6 **לטימא דגן** כל דמדיגן משמע. מתיב רב יוסף:
7 "**וכפרין הדבר הרבו בני ישראל** [ראשית] דגן תירוש
8 ויצהר וכל תבואת שדה לרב" וגו', ואי אמרת דגן
9 כל דמדיגן משמע – מאי "כפרין הדבר הרבו"?
10 **אמר אביי**: לאתויי פירות האילן וירק. "ר' מאיר
11 **אומר**: הנדר מן התבואה" וכו'. **אמר ר' יוחנן**:
12 **הכל מודים בנדר מן התבואה שאין אסור אלא**
13 **מחמשת המינין**. תניא נמי הכי: שוין בנדר מן
14 התבואה שאין אסור אלא מה' המינין. פשיטא!
15 מהו דתימא: תבואה – כל מידי משמע, קמשמע
16 לן דלא משמע כל מידי. מתיב רב יוסף: "**וכפרין**
17 **הדבר הרבו בני ישראל**" כו'! **אמר רבא**: תבואה לחוד, תבואת שדה לחוד. פר מר
18 שמואל פקיד דליתנן תליסר אלפי זוזי לרבא מן עללאת דנהר פניא. שלחיה רבא
19 לקמיה דרב יוסף: עללאת חיבי מיקריא? **אמר רב יוסף**, מתניתין היא: ושוין בנדר
20 מן התבואה שאין אסור אלא מחמשת המינין. א"ל **אביי**: מי דמי? תבואה לא משמע
21 אלא מחמשת המינין, עללאת – כל מידי משמע. אהדרוהי לקמיה דרבא. **אמר**: הא לא
22 קא מיבעיא לי דעללאת כל מידי משמע. הדר הוא דאיבעיא לי: שכר בתים ושכר
23 ספינות מאי? מי אמרינן: בין דפחתן – לאו עללאת היא, או דילמא: בין דלא ידע
24 פחתיה – עללאת היא. אמרנה רבנן קמיה דרב יוסף. **אמר**: וכי מאחר דלא צריך
25 לן אמאי שדה לן? איקפד רב יוסף. שמע רבא ואתא לקמיה בביעלי יומא דקפורי.
26 אשכחיה לשמעיה דההו קא מווי קמיה פסא דחמרא. **אמר ליה**: הב לי דאמזיג ליה
27 אנא. יהב ליה וקא מווי איהו פסא דחמרא. כי קא שתי, **אמר**: הדין מיונא דמי קמונא
28 דרבא פריה דרב יוסף בר חמא. **אמר ליה**: הוא ניהו. **אמר ליה**: לא תיחב אכרע
29 עד דאמרת לי פירושא דהדין מילתא: מאי דכתיב "וממך מתנה וממך מתנה נחליאל"
30 וממך מתנה. א"ל: פין שעושה אדם את עצמו כמקדב, שהוא מופקר לכל –
31 תורה ניתנה לו כמתנה, שנאמר "וממך מתנה". וכיון שניתנה לו כמתנה – נחלו
32 אל, שנאמר "וממך מתנה נחליאל". וכיון שנחלו אל – עזרה לנהרקה, שנאמר "וממך מתנה נחליאל"
33 כמות". ואם הנביא עצמו – הקב"ה משפילו, שנאמר "וממך מתנה נחליאל", ולא עוד אלא
34 ששוקעין אותו בפרקע, שנאמר "ונשקפה על פני הישימון". ואם חוזר בו – הקב"ה מנבחהו,
שנאמר

1 **המשך ביאור למסכת נדרים ליום ראשון עמ' ב**
2 ואינו יושב על גבי הקרקע. וכמו כן רבי שמעון, שקיל צנא על
3 בתפיה – נטל סל על כתפו, **אמר**, גדולה מלאכה שמכבדת את
4 בעליה שמגינה עלי מפני החמה ומפני הגשמים.
5 הגמרא מספרת על גודל עניותו של רבי יהודה:
6 דביתיה דרבי יהודה – אשתו של רבי יהודה נפקת – יצאה לשוק,
7 נקבת צמא – לקחה צמר, עברה גלימא דהוסיב – ועשתה ממנו
8 גלימה שחובה. כך נפקת לשוקא – כאשר יצאה לשוק, היתה
9 מיפקא ביה – מתכסה בגלימה זו. וכך נפיק רבי יהודה לצלוי –
10 ובאשר יצא רבי יהודה מביתו להתפלל בבית הכנסת, הוה מיפסי ביה –
11 היה הוא מתכסה בגלימה זו ומצלי – ומתפלל. וכך מיפסי ביה –
ובאשר היה מתכסה בגלימה, הוה מקרב – היה רבי יהודה מבקר

1 ברוך שעמנו ושהלבישנו מעיל מחמת שהחשיב גלימה זו למעיל.
2 הגמרא מביאה עוד מעשה על עניותו של רבי יהודה שלא היה לו
3 בגדים:
4 וינא תדא – פעם אחת נזר רבן שמעון בן גמליאל תעניתא – תענית
5 על הציבור (שהוא היה הנשיא). רבי יהודה לא אתא לבי תעניתא
6 – לא בא לבית הנשיא, ששם היו מתכנסים ביום התענית, אקמין
7 ליה – לרוב שמעון בן גמליאל, שהחשיבה שבגללה לא הגיע רבי
8 יהודה לבית התענית היא, מכיון שלא אית ליה כסויא – שאין לו
9 בגד ראוי להתכסות בו. שדר ליה – שלח לו רבן שמעון בן גמליאל,
10 גלימא, ולא קביל – ולא הסכים רבי יהודה לקבלה.
11

כל גיא ינשא. אע"ג דלא כתיב גבי האי קרא "ומנחילאל במות", דהא איתו בתורה והאי
בנביאים, אפי' הכי כיון דכתיב דהקב"ה משפיל בגיא – מייתי ראיא שהמשפיל עצמו סופו
לעלות, כדכתיב "כל גיא ינשא". ולענין הלכה. בעיין דרבא לא איפשיטא. הילכך לא גבי
משכר בתים ושכר ספינות, דיד בעל השטר על התחתונה, אבל לגבי נדרים – נקטינן
לחומרא, וכולן בכלל. **תניא** הנדר מן הדגן
אסור אף בפול המצרי יבש. כיון דמדגן, ור' מאיר
קתני לה. חילקא. חטה נחלקת לב'. **טריגים**.
אחד לג'. **טיסני**. אחד לד', הכי אמר בפ' מי
שהפך (מ"ח דף יג.) **ואם** אשאל גדולי שנה עליו
אסור בכולן. מידה, דוקא בשאר אסורן עליו אלא
זמן שהוא יכול לעמוד בו. אבל לעולם – לא הוי
נדרא כלל, שאי אפשר לו לקיימו. **ומרת**.
שלמור"א בלע"ז.

ומותר בכמהין ופטוריו. דלאו פירות הארץ
נינהו. מידה, בכלל גידולי קרקע איתנהו, כדמפרש
ואיל. **ועל** כמהין ופטוריו אומר שהכל נהיה
דבריו. אלא גידולי קרקע נינהו. דהא תני
ברישא דברייא: על דבר שאין גידולו מן הארץ
אומר "שהכל נהיה דבריו". **מירבא** רבו
מארעא. ולפיכך כי אמר "גידולי קרקע עלי" –
אסור בכמהין ופטוריו. מידה, עיקר יניקתם
מאירא ינקי, ומשה מברך עליהו "שהכל".
תוספתא (פ"ה) הנדר מן התירוש – אסור בכל
מיני מתיקה ומותר ביין. וערסני עלה בירושלמי:
כמואן דאמר הלכו בנדרים אחר לשון בני אדם.
כלומר, שדרכן לקרות תירוש לדברים המותקים
ולא ליין. ברם כמאן דאמר לא הלכו בנדרים אחר
לשון בני אדם – התורה קראה אותו "תירוש",
"תירושך" – זה יין. הילכך, אגן דמשתענין בלשון
לעז, אם נדר מן התירוש בלשון הקדש – אסור
ביין ומותר בכל מיני מתיקה, דאגן לא קרינן
תירוש אלא ליין, כלשון תורה. ותנן בפ' "בבב
מערבין" (ש"ז דף ק"ג.) הנדר מן המזון מותר במים
ומלח. והוינן בה: מים הוא דלא איקרו מזון – הא
כל מידי איקרי מזון, לימא תיחיו תיובתיה דרב
ושמואל, דרב ושמואל אמרי תרייהו: אין מברכין
"בורא מיני מזונות" אלא על ה' המינים בלבד
אמר רב יוסף: באומר "כל חון עלי" דה"ג אסור
בכל דבר חוץ ממים ומלח, אבל הנדר מן המזון –
אינו אסור אלא מה' מינין. **מתני'** מותר בשק
וביריעה ובחמילה. דלא מיקרי כסות. **מותר**
להתכסות בגידי צמר. שאינו במשמע (ואלא)

לבישה. **הכל** לפי הנדר. לפי מה שהיה ענין הנדר בשעת הנדר, ועל איה ענין נדר. **גמ'** פונדא. אזור חלול. **סקרטיא** קטבליא. כולם מיני מלבושים של עור. וכדמפרש: מאי סקרטיא
– כיתונא דצלזא, חלוק של עור שלובשים העבדים על בגדיהם. **יוצאין** בשק עבה. בשבת. ולא אמרנן משי הוא. ולא שק ממש, אלא כעין שק, דהא תני בספא: דרועים יוצאין בשקים.
תניא כיצד א"ר יהודה וכו' הוצר. שהמלבוש היה צר, ונצטער בו. ומסתברא לי דברייא פליגא אמתנ' בסברא דרבי יהודה. דתנא דמתניתין סבירא ליה דרבי יהודה מודה לת"ק דכל
היכא דליכא הוכחה – לבישה משמע ולא טעינה. ורבי יהודה דברייא משמע דסבירא ליה דלמשוי טעינה נמי בעי הוכחה, אבל כל היכא דליכא הוכחה – אסור אפילו בטעינה. ומסתברא
דכמתניתין קיימא לן, הילכך סתמא לבישה משמע ולא טעינה. אבל היה טעון ומותר כן נדר – אסור בטעינה ומותר בלבישה, וזה מה שני"ל. ודברי הרמב"ם דל אינם כן בפ"ח מהלכות נדרים
(הלכה ח.).

חילקא. חטה שנחלקת לשנים. טריגים. שלשה. טיסני. ולחבי שרי, שכבר
נשתנה החטה. אסור בכולן. דכולן גידולי שנה נינהו. מותר בכמהין ופטוריו. שגדלן נמי
על העצים. אסור בכולן. דכמהין ופטוריו גידולי קרקע נינהו. וזמית. שלמור"א בלע"ז.
אומר שהכל נ"ב. מדקא חשיב בכלל שאין גידולו מן הארץ כמהין ופטוריו – אלא דלאו
גידולי קרקע נינהו. **מאירא** ינקי. שאין להם
שרשים בארץ, לפיכך אין מברכין עליהם כדבר
שגדל מן הארץ. והא קתני על דבר שאין גידולו
מן הארץ. והיינו כמהין ופטוריו, אלא אפי'
מירבא נמי לא רבו מארעא. שאין יונק. דהיינו
כמהין ופטוריו, דמאירא ינקי. **מתני'** חמילה.
כעין יריעה היא. קונם צמר עולה בו, משמע
מלבוש של צמר. באנצי פשתן. דייק ולא
נפיץ. טעון צמר ופשתן והוי, מחמת המשוי
והיה ריחו קשה וכו'. ואסור להפשיל לאחוריו.
לעשות משוי מאותן מינין. דבענין שנצטער נדר,
דהיינו לטעון ולא לכסות, ולחבי מותר לכסות.
גמ' פונדא. אזור חלול שחוגרין בו. פסקיא.
פיישול"א. אסקורטיא. מפרש לקמן. קטבליא.
מלבוש של עור קשה שלובש על האסקורטיא.
אנפליא. דהו"ש בלע"ז של עור. פליגיא. סינר.
כיתונא דצלזא. מלבוש של עור. סנוס עבה. מין
שק הוא, עבה טפי מיריעה. יוצאין בשבת. בכל
אלו דברים. אבל לא כתיבה. שלא יכוף תיבה
על ראשו ויצא. דמשוי הוי. ומותר למעון. שלא
נדר אלא ממלבוש, שהרי היה מצטער
ממלבוש. והוי. מכובד משוי. ואסור למעון.
שלא נדר אלא כפי שהצר לו המשוי. הילכך
מותר ללבוש.

מתני'

גמ' תניא: הנדר מן הכסות – מותר בשק וביריעה ובחמילה, ואסור בפונדא ובפסקיא
ובסקורטיא ובקטבליא ואנפליא ופליגיא ומקנסים וכובע. מאי אסקורטיא? אומר רבה
בר בר חנה: כיתונא דצלזא. תניא: יוצאין בשק עבה ובסגוס עבה וביריעה ובחמילה
מפני הנשמים, אבל לא כתיבה ולא בקופה ולא במחצלת מפני הנשמים. הרועים
יוצאין בשקים. ולא רועים בלבד אמרו אלא פל אדם, אלא שדבריו חכמים בהוה.
ר' יהודה אומר הפל לפי הנדר" כו'. תניא, פיצד א"ר יהודה הפל לפי הנדר?
היה לבוש צמר, והצר, ואמר "קונם צמר עולה עלי" אסור לבוש מותר לטעון.
היה טעון פשתן, והוצר, ואמר "קונם פשתן עולה עלי" – מותר לבוש ואסור לטעון.
מתני'

לבישה. **הכל** לפי הנדר. לפי מה שהיה ענין הנדר בשעת הנדר, ועל איה ענין נדר. **גמ'** פונדא. אזור חלול. **סקרטיא** קטבליא. כולם מיני מלבושים של עור. וכדמפרש: מאי סקרטיא
– כיתונא דצלזא, חלוק של עור שלובשים העבדים על בגדיהם. **יוצאין** בשק עבה. בשבת. ולא אמרנן משי הוא. ולא שק ממש, אלא כעין שק, דהא תני בספא: דרועים יוצאין בשקים.
תניא כיצד א"ר יהודה וכו' הוצר. שהמלבוש היה צר, ונצטער בו. ומסתברא לי דברייא פליגא אמתנ' בסברא דרבי יהודה. דתנא דמתניתין סבירא ליה דרבי יהודה מודה לת"ק דכל
היכא דליכא הוכחה – לבישה משמע ולא טעינה. ורבי יהודה דברייא משמע דסבירא ליה דלמשוי טעינה נמי בעי הוכחה, אבל כל היכא דליכא הוכחה – אסור אפילו בטעינה. ומסתברא
דכמתניתין קיימא לן, הילכך סתמא לבישה משמע ולא טעינה. אבל היה טעון ומותר כן נדר – אסור בטעינה ומותר בלבישה, וזה מה שני"ל. ודברי הרמב"ם דל אינם כן בפ"ח מהלכות נדרים
(הלכה ח.).

מתני'

אגרות קודש

ב"ה, ג' סיון, תשס"ו

ברוקלין.

שלום וברכה!

... נהניתי ממ"ש ששניהם משתדלים בעיניי שידוכין של תלמידי הישיבה, ובפרט אלו
הגלמודים וכו', ויה"ר שחפץ ד' בידם יצליח, ומובן גודל הענין ממ"ש ומה' אשה משכלת, ואמרז"ל,
שעוד מששת ימי בראשית הקב"ה דוקא מזווג זיווגים, וכל העושה בזה שכרו גדול ביותר, וכמבואר
בכמה מקומות...

בברכה לבשו"ט ולקבלת התורה בשמחה ובפנימיות.

נדרים דף נה עמוד ב תלמוד בבלי המבואר "שפה ברורה – עוז והדר" (ליום שבת קודש) קצא

בכלל כסות.
אמר הנודר קונם צמר עולה עלי, מותר להתכבשות בגדי צמר וצמר גזוז, שלא נתכבין לאסור צמר סתם, אלא דבר שדרך בני אדם להתכבשות בו, והיינו בגד ארוג מצמר. וכן אם אמר קונם פשתן עולה עלי, מותר להתכבשות בפניני פשתן – פשתן לאחר ניפוץ המוכן לטוויה, שלא נתכבין אלא לבגד של פשתן. רבי יהודה אומר, הכל לפי המצב שהיה בו הנודר בשעה שנדר, שאימתי האומר לשון 'עולה עלי' כוונתו לאסור המלבוש, והו' בסתם שלא עשה פעולה שאפשר להבין ממנה משמעות אחרת בדבריו, אבל אם פועל – נשא על גופו פשתן או צמר או פשתן, והי' מחמת המשא, והי' ריחו קשה, ומתוך כך אמר קונם צמר ופשתים עולה עלי, מותר להתכבשות – ללבוש בגדי צמר או פשתן, ואסור להפשיל לאחוריו – לעשות משא של צמר או פשתים, שכיון שנדרו היה מתוך צערו על נשיאת הצמר והפשתן, ודאי שכוונתו היתה לנודר להמנע ממה שציערו, ולא מלבישה שכלל לא ציערתו.

גמרא

הגמרא מביאה ברייתא בדין הנודר מן הכסות:
תניא הנודר שלא ליהנות מן הכסות ומהלבוש, מותר בלבוש ובידיעה ובתמיכה – בגדים גסים ועבים ביותר ואין דרך להתכבשות בהם. ואסור בפניני – כמין חגורה חלולה שאדם נותן בו מעות, ובפסקניא – חגורה רחבה, ובסקרניא – הגמרא להלן תפרש מהו, ובקמקליא – מלבוש העשוי מעור קשה שלובש על הסקורטיא, ואפליא מלבוש לרגליים, ופליניא – סיני, ומכנסים, וכו' שכל אלו דרך ללבושם והם בכלל כסות.

מבררת הגמרא מאי ומהו איסקרניא. אמר רבא בר בר חנה, בתינוא דצלא – חלוק של עור שלובשים מעבדי העור על בגדיהם.

הגמרא מביאה ברייתא שמבואר בה שאף שלענין הנודר מן הכסות אמרו שמותר בשק ובידיעה ובחמילה משום שאין דרך בני האדם ללבושם, אך בכל זאת אינם בגדר משא, לכך מותר לצאת בהם בשבת לרשות הרבים:

תניא, יוצאין – מותר לבני אדם לצאת לרשות הרבים בשק עבה, ובקנים העשוי מצמר עבה ודומה לשק, ובידיעה, ובתמיכה, כדי להגן מפני הנשמים, שאף על פי שאין כל אלו בגדים נאים ללבישה, אינם נחשבים משא, לפי שקצת בני אדם לובשים אותם בימות הגשמים. אבל לא יצא האדם בשבת לרשות הרבים, לא בתיכה ולא בקופה העשויים לתת בהם חפצים, ולא במחצלת העשויה לשכיבה או לשיבה, ואפילו לא בכדי להגן בחפצים אלו על גופו מפני הנשמים, שאין חפצים אלו נקראים בגדים, והיו משאוי האסור לצאת בו בשבת לרשות הרבים. הרוצים יוצאין לרשות הרבים בשקים – במלבוש שק, בכדי להגן על עצמם מפני הגשמים, ולא רוצים בלבוש אסור שמותרים לצאת בשק לרשות הרבים, אלא כל אדם הותר לו לצאת בשק, אלא שדבריו חקמים כהוהו – נקטו רועים כיון שדרכם של אלו לצאת בשקים לרשות הרבים.

שנינו במשנה רבי יהודה אומר הכל לפי הנודר בו:
תניא שנינו ברייתא המבארת גם היא דברי רבי יהודה, כיצד אמר רבי יהודה הכל לפי הנודר, ה' ללבוש צמר וה' – והיה הבגד צר עליו ונצטער בו, ואמר קונם צמר עולה עלי, אסור ללבוש בגדי צמר, ומותר למעון על עצמו משא של צמר, שכן בשעה שנדר היה בצער מחמת הלישה ולא מחמת המשא, ועל כן אנו אומרים שרק ממה שציערו נדר, והיינו מלבישה בלבד. ה' מעון – נושא משא פשתן או צמר וה' נצטער מהמשא, ואמר קונם פשתן או צמר עולה עלי, מותר ללבוש בגדי פשתן או צמר, ואסור למעון על עצמו משא של פשתן או צמר, שכיון שבשעת הנדר היה בצער מחמת המשא ולא מחמת הלישה, אומרים שנדר ממשא ולא מלבישה.

כמו שפירשנו (ישעיה מ ד) 'כל נא ינשא' – שאף שהשפילו ה' לגיא בגלל שהתגאה, מאחר שחזר מדרכו הרעה והשפיל עצמו כגיא סופו ישוב וינשאו ה'.

הגמרא מביאה ברייתא בדין הנודר מן הדגן:
תניא – שנינו בברייתא, הנודר שלא ליהנות מן הדגן, אסור אף בפול המצרי שכבר נבש, היינו כדברי רבי מאיר במשנה הסובר שבלשון בני אדם משמעות 'דגן', כל דבר שהדרך לעשות ממנו גורן, ופול המצרי יבש דרך בני אדם לעשות ממנו גורן, ומותר בלח – בפול המצרי כשנאסף מהשדה בעודו לח, שבאופן זה אין עושים ממנו גורן, ונלקט ונאכל כשאר ירקות. ומותר באורי, שאין דרך בני אדם לעשות גורן מאורו. וכמו כן מותר הנודר בחילקא – חיטה שחילקה לשנים, בפרגים – שחילקה לשלש, ובמיקני – שחילקה לארבע, שאין דרך בני אדם לקרוא דגן רק לחיטה שלימה, מה שאין כן חיטה שחילקה שנקראת בשם אחר, ולכן אינה נכללת בנדרו.

הברייתא מביאה דין נוסף:

הנודר שלא ליהנות מן פירות השנה – מכל מה שצומח בשנה זו, אסור בכל פירות השנה עד תשרי, ומותר בגידים ובמלאים ובחלב ובבצים ובגולות אף של אותה שנה, שכן אין דרך בני אדם לקרוא בשם פירות סתם אלא לדבר הצומח. ואם אמר בעת נדרו, גידולי שנה עלי – שלא אהנה מהם, אסור בכלל – אף בגידים ובטלאים ובחלב ובבצים ובגולות, שכן 'גידולי' משמע כל שגדל, והלכך אף אלו בכלל.

ממשיכה הברייתא, הנודר שלא ליהנות מן פירות הארץ, אסור בכל פירות היונקים מן הארץ, בין מפרי העץ ובין מפרי האדמה, ומותר בכמהין ופטריות, שאין להם שורשים ועיקר יניקתם אינו מהארץ אלא מהאוויר. ואם אמר בשעה שנדר, גידולי קרקע עלי – שלא אהנה מהם, אסור בכלל – אף בכמהין ופטריות, שהרי גדלים הם על הקרקע.

מבואר בברייתא, שכמהין ופטריות הם בכלל גידולי קרקע. מקשה הגמרא, וימיהי מברייתא המבואר בה שאינם בכלל גידולי קרקע, ששנינו במשנה בברכות (מ), על דבר שאין גידולו מן הארץ, אומר שהכל נהיה בדרו, ותניא בברייתא המבארת משנה זו, מהו דבר שאין גידולו מן הארץ, כגון על הפלה, ועל הומית – מי מלח, ועל כמהין ופטריות, אומר שהכל נהיה בדרו. והרי שמוכח מדברי הברייתא שכמהין ופטריות אינם גידולי קרקע, שמשום כך ברכתם 'שהכל', ומדוע נאמר בברייתא בנדרים שהנודר מגידולי קרקע אסור בכמהין ופטריות.

מתרצת הגמרא אמר אביי, מירבא, רבו מאירעא – לגדול, גדלים הכמהין ופטריות מלחלוחית הארץ, ואשר על כן לענין נדרים נחשבים בכלל גידולי קרקע, אך מיניק, מאירעא ינקי, ולא מאירעא – עיקר יניקתם מהאוויר הם יונקים ולא מהארץ, וכיון שכן אין מברכים עליהם בורא פרי האדמה, שברכה זו היא רק על ירק ששורשיו בתוך הקרקע, שעיקר יניקתו היא מהאדמה עצמה. מקשה הגמרא על תירוצו של אביי, והא קתני – והרי במשנה במסכת ברכות שנינו על דבר שאין גידולו מן הארץ, ונתבאר בברייתא שהכוונה לכמהין ופטריות שברכתם שהכל משום שאינם 'גידולו מן הארץ', ושלא כדברי אביי שאמר 'מירבא, רבו מאירעא' – לגדול, גדלים מהקרקע. מיישבת הגמרא, תני – שנה ותרומה במשנה בברכות, על דבר שאין 'ינק' מן הארץ מברך שהכל נהיה בדברו, ועל כן כמהין ופטריות הם בכלל ברכת שהכל, שכן אינם יונקים מן הארץ, וכמו שאמר אביי.

משנה

הנודר שלא ליהנות מן הכסות – מלבישת בגדים, מותר בלבוש הטווי משיער, ובידיעה – בגד גס ועבה שאינו תפור, ובתמיכה – בגד עב ביותר שמכסים בו את הראש בשעת הגשמים, שבגדים אלו בגלל גסותם ועבים אין דרך האדם להתכבשות בהם ואינם

יצאו בהוצאת סעודת נישואין זו, ולא אומניה לבר קפרא – ולא
 הזמין רבי את בר קפרא לחתונה. כעס בר קפרא ואמר ליה – לרבי,
 אם לעזבך רצוני של הקדוש ברוך הוא, כך – משפיע הקדוש ברוך
 הוא כל כך הרבה טובה, לעזשי רצוני על אחת כמה וכמה שישפיע
 הרבה טובה. אומניה – הזמינו רבי לחתונה, חזר ואמר בר קפרא,
 אם לעזשי רצוני בעולם הזה כך – שמשפיע להם הקדוש ברוך הוא
 כל כך הרבה טובה, לעולם הבא על אחת כמה וכמה שישפיע להם
 הקדוש ברוך הוא הרבה טובה.
 הגמרא מספרת בענין רבי ובר קפרא שהיה מבדחו:
 יומא דמחיה ביה רבי – ביום שרבי היה מחיך, אתיא פורענותא
 לעולם – היתה באה פורענות לעולם.
 אמר ליה רבי לבר קפרא, בבקשה ממך לא תבדח – אל תבדח
 אותי, ויתכנא לך – ובשכר זה אתן לך ארבעין גרוי חימי –
 ארבעים מדות של חטים. אמר ליה בר קפרא לרבי, ליחזי מר –
 יראה אדוני,

ההוא נכרא, דיהב עבדא לחבריה – שנתן עבד לחבירו, על מנת
 לאגמוריה – ללמדו, כיצד מבשלים אלהים מיני לפדי – אלה סוגי
 תבשילים מתאנים. לבסוף אנמריה – לימדו לבשל רק תמיני מאה
 – שמונה מאות מיני תבשיל. הלך אותו אדם ואומניה לדינא –
 והזמין את חברו לדין תורה לקמיה דרבי – לפני רבי, על כך שלא
 קיים את הבטחתו ולא לימד את העבד לבשל אלה מיני תבשילים
 כי אם שמונה מאות. אמר רבי – התפלא רבי ואמר, אבותינו שהיו
 בעת החורבן אמרו, נשינו לשכחון טובה – כלומר ידענו מאכלים
 ודברים טובים ושכחנו אותם, אנן, שלא היינו כלל בעת החורבן,
 אפילו בעינינו לא ראינו – מעולם לא ידענו ששייך לעשות כל כך
 הרבה דברים טובים, וכיצד הינכם בקיאים בכל כך הרבה מיני
 מאכלים.
 הגמרא מספרת על גודל עשירותו של רבי:
 רבי עבד ליה הלולא – עשה חתונה לרבי שמעון ברבי, כתב על בית
 ננא – נכתב על בית החופה, שעשרין וארבעה אלפין ריבואין דינרין
 – עשרים וארבע אלף ריבואות דינרים, נפקו על בית ננא דין –

אגרות קודש

ב"ה, כ"ז תמוז, תשי"ח

ברוקלין.

הרה"ג וו"ח אי"א נו"נ עוסק בצ"צ מו"ה גדלי' שי'

שלום וברכה!

... במי"ש ע"ד הכתוב בשער ר"ה ויוהכ"פ, לאדמו"ר האמצעי, שהמכנסים של הכה"ג היו עד

העקבים.

זה מזמן העירוני על זה ובחפשי בין הכתבי יד, הנה מאמר האמור לעי"ע לא נמצא, אבל מצאתי
 מאדמו"ר הצ"צ מאמר באותם הענינים ומבאר ג"כ ענין הבגדים ושם אין התיבות המדברים בשיעור
 המכנסים.

במה שאמרתי בדיוק הלשון, אין עומדים להתפלל אלא מתוך כו' - בהוספה על הלשון
 (שלכאורה - הוא הסגנון הפשוט) עומדין להתפלל מתוך כו', שהוספה זו מדגשת דיוק הענין והכרחיות
 שלו, ומביא שנמצא לפעמים סגנון זה ובכ"ז אינו אלא לכתחילה, והוא בשתה"ל כפסק הרמב"ם (הל'
 תו"מ פ"ח ה"ב). - ותמיהני על כת"ר שהרי אדרבה משם ראיתי - ע"פ דברי התוס' בסוגיא זו (מנחות
 פג, ב) ולח"מ וכס"מ (בתירוח הא') ברמב"ם שם.

והנה אפילו את"ל ככתבו, הרי בלכתחלה גופא - כמה דרגות ישנן וע"ד מצוה כתקונה ומהדרין
 ומהדרין מן המהדרין, והוספה הנ"ל על סגנון הפשוט מוסיף עכ"פ בדרגת הלכתחלה (וככתוב בפני'
 בהכס"מ בתירוח השני - שכנראה ממנו מקשה כת"ר).

ובאמת הרי אין צריך לראיות בענין שהוא פירוש המלות כפשוטן, כהחילוק הנ"ל דהסגנון
 עומדין להתפלל מתוך כו' אין בזה הדגשה מיוחדת אידך הוא באם אין מתקיים הנאמר, משא"כ
 בהסגנון אין עומדין להתפלל אלא כו' שבפשטות יש בזה הדגשה, וק"ל.

תקוטי שהתועדו גם במחנם הט' בימי י"ב וי"ג תמוז, גאולת רבינו נשיאנו ראש ישראל, וגופא
 בתר רישא אזיל, אשר יגאל כאו"א מאתנו בתכ"י מכל ענינים המבלבלים הן בגשם והן ברוח ויוכלו
 לעבוד השי"ת בשמחה ובטוב לבב.

בכבוד ובברכה לבשו"ט.

25 לנו לשאול, הוא רק באומר 'שאיני טועם', האם הוא דווקא, ואסור
26 במשקה היוצא מהם, או לאו דווקא, והאומר 'שאיני טועם' ללא
27 'אלו' אינו אסור במשקה היוצא מהם.
28 הגמרא מוכיחה שהאומר 'שאיני טועם' אינו נאסר במשקה היוצא
29 מהפירות:
30 תא שמע - בא ושמע ראייה, ממה ששנינו במשנה לעיל (א),
31 האומר דג דגים 'שאיני טועם', אסור בהן - בדגים, בין אם הם
32 גדולים, ובין אם הם קטנים, משום ש'דג' משמע גדול, ו'דגים'
33 משמע קטנים, ואסור בין בדגים חיים - שעדיין לא נתבשלו, ובין
34 בדגים מבושלים, ומותר בטרית טרופה - דג גדול החתוך דק דק,
35 משום ש'דג דגים' משמע שלמים ולא טרופים, ומותר גם בציר -
36 שומן היוצא מהדגים ומעורבים בו קרבי דגים, שאינו בכלל 'דג
37 דגים'. ומה שמותר בטרית טרופה וציר אף שהם דברים שיצאו
38 מהאיסור, מוכח שהאומר 'שאיני טועם' מותר בדברים היוצאים
39 מהאיסור.
40 רבא דוחה את ראיית הגמרא שהאומר 'שאיני טועם' מותר
41 בדברים היוצאים מהאיסור:
42 אמר רבא, באמת אפשר לומר שגם האומר קונם זיתים וענבים
43 'שאיני טועם' אסור במשקין היוצאים מהם. ובמשנה ששנינו
44 שהנודר מ'דג דגים' מותר בטרית טרופה ובציר, מדובר בשבץ
45 יצא הציר מהן - מהדגים קודם שנדר, ולכן אינם בכלל נדרו
46 ומותר בו, אבל מה שיוצא אחר שנדר, אסור בו גם אם אמר רק
47 'שאיני טועם'.

1 היוצא מהפירות, והאומר 'שאיני טועם' מותר במשקה היוצא
2 מהם, והתנא לא השמיענו דין זה מטעם אחר, איידי דלא נסיב
3 ברישא יוצא מהן - אגב שברישא לא כתוב שאם אמר 'אלו' אסור
4 במשקה היוצא מהפירות, לא נסיב נמי בסיפא יוצא מהן - לא כתב
5 התנא גם בסיפא שאם אמר רק 'שאיני טועם' מותר במשקה היוצא
6 מהפירות.
7 הגמרא מוכיחה שהטעם שנאסר במשקין הוא משום שאמר 'אלו':
8 תא שמע - בא ושמע ראייה, ממה ששנינו במשנה לעיל (ע"א), אמר
9 רבי יהודה, מעשה שנדרתי שלא לאכול בשר, ואמר רבי תרפון עלי
10 לאכול ביצים שנתבשלו עמו - עם הבשר, מפני שיש בהם את טעם
11 הבשר. אמרו לו - חכמים שנחלקו עליו במשנה, אימתי דין זה
12 שאסור בביצים שנתבשלו עמו נכון, בזמן שאמר ב'זה' עלי
13 ויחד את חתיכת הבשר לאיסור, משום שהנודר מן הדבר המסוים,
14 ואחר כך נתערב הדבר באחר ויש בו - באיסור גנותן טעם - כמות
15 שמורגש טעמה בכל התערובת, הרי זה אסור בהנאה מכל
16 התערובת, משום שפרט שאסור על עצמו חתיכת בשר מסוימת,
17 וכוונתו שחתיכה זו תהיה 'דבר האסור' כלפיו, וממילא היוצא
18 ממנה גם הוא אסור. והרי דין 'זה' ודין 'אלו' שוה, שבשניהם הוא
19 מפרט ומייחד את האיסור. ומוכח ש'אלו' דווקא, והאומר קונם
20 זיתים וענבים 'אלו' עלי אסור במשקה היוצא מהם, שהרי יש בו
21 את טעם האיסור.
22 אומרת הגמרא, ב'אלו' לא קא מיבעיא לן - באומר 'אלו' אין לנו
23 כלל שאלה, ופשוט דווקא הוא - שאם אמר קונם זיתים וענבים
24 'אלו' עלי, אסור במשקה היוצא מהם. כי מיבעיא לן - ומה שיש

אגרות קודש

ב"ה, א' מנחם אב, תשי"ט

ברוקלין.

הור"ח אי"א נ"נ עוסק בצ"צ מו"ה יצחק שי

שלום וברכה!

לאחרי הפסק ארוך נתקבל מכתבו מיום הראשון עם המצורף אליו, אישור קבלת שני מכתבי, ובודאי כשיהי' המשך בזה, יכתוב בפרטיות מתאימה, ות"ח מראש.

ובהמשך להנ"ל כוונתי גם להערות מצדו, כיון שכותב במכתבו שבהנ"ל הדו"ח מבלי הערות נוספות, וכן השקו"ט של השואלים פא"פ, ובודאי שעמו הם גלוי לב יותר בשטח האמור, מאשר עם אחרים.

וארשה לי להוסיף, שלא לבד בהנוגע אליהם כוונתי הייתה שיקבלו שתי האגרות דוקא בנפרד, אלא גם בהנוגע אליו, אלא שבהנוגע אליו, נתקיימה כוונתי, כיון שהי' הפסק בינתיים כמה ימים, משא"כ בהנוגע אליהם שמשגנון מכתבו משמע שקראו שתי האגרות בהמשך זו לזו, ולא הי' בינתיים שיעור "עכול" במוח, של תוכן אגרת הראשונה, וחבל. וטעמי בהנ"ל מובן, כי בטבע בני אדם, בכדי שהקריאה להרגש תתקבל בעומק יותר ובטוב יותר, הכשרה מתאימה היא, כשמקודם לזה באה אכזבה משטח השכל, עכ"פ אי שביעת רצון מלא בשטח השכל, וכמו שרמזתי במכתבי ועוררתי, שאף ששואלים מענה ע"פ שכל, טבע השאלה והעיקר זה שהשאלה לוחצת ודורשת פתרון, בא בעיקר מצד הרגש ולא מצד השכל, ולכן אי אפשר שמענה שכלי אפילו בשלימות - ישבע הצמאון, ואפשר שבהערות שלו הנזכרות לעיל, באם קצתם יכתוב מתאים למה שהרגיש לאחר קריאת האגרת הראשונה וקודם קבלת השני, יושקף גם האמור לעיל.

אגרות קודש

אשתמש בהזדמנות זו, לענות על שאלתו מכבר, במה שבשיחתו עם אחדים מאנ"ש, הי' ספק, אם תשתנה מציאות היש לעתיד לבוא, הכוונה להבנתו או הרגשתו בעניני אלקות, או שהדברים המובאים בזה הם רק בדרך משל ומליצה.

וע"פ המבואר בתורת החסידות, הכתוב ביעוד דלעתיד לבוא ונגלה כבוד ה' וראו כל בשר, הענין כפשוטו, שהבשר יראה (ובאלה הברואים שיש להם שכל, גם יבין) - כי פי ה' דבר. ומיוסד הנ"ל על מאמרי חז"ל בש"ס ומדרשים*, והוא ג"כ בפתגם המועתק בהיום יום** : אבן מקיר תזעק וגו'.

באו לידי חוברות "קעמפער" וראיתי מודפס מאמרו, וועגן יסוד פון אמונה ומצות, ונהניתי אשר על ידו הנה גם לקוראי מכ"ע כהנ"ל הגיעו דברי התעוררות אלו.

וכמנהג בני ישראל, שאי אפשר בלי הערה, בודאי יסלח לי על הבא לקמן, והוא ע"ד הרושם "הבלתי מתאים", מזה שבחדא מחתא מביא דברי הנביאים, נחום איש גם זו, ואחרי כן ממחברי דורנו זה, וד"ל. ואף ששמענו כמה פעמים מכ"ק מו"ח אדמו"ר שאין לומר "להבדיל" ח"ו בין יהודי ליהודי, פשוט שאין זה אומר, שבטלו כל המחיצות.

מובן שזכורני גם כן המובא בכמה מקומות [כנראה יסודו בדברי הרמב"ם בהקדמתו לח"פ], קבל את האמת ממי שאמרו, בכל זה הנה, לאחר בקשת סליחתו, המשך בשטח אחד שמות אנשים הנ"ל זה אחר זה, משאיר רושם כהנ"ל.

בטח יחשדני, ומכוון אל האמת, שכוונתי בכתבי האמור התקוה שאפשר ע"ז יושלל ענין כזה בעתיד.

ומסיימים בטוב, בנתינת ת"ח על הסיוע שלו לקורס השתלמות המורים, המאורגן ע"י רשת אהלי יוסף יצחק ליבאוויטש, שבדאי גם להבא יעשה כזה ובכגון זה.

ויהי רצון שכיון שבאים הננו מחדש הגאולה של כ"ק מו"ח אדמו"ר זצוקללה"ה נבג"מ זי"ע, שהיתה גאולת הרבים והצללת התורה בעת ההיא ולשנים הבאים לאחר זה, ואשר מסר נפשו על החזקת היהדות בכלל והפצת מעינות תורת החסידות ביחוד,

הנה כאו"א אשר נודע ע"ד האמור, ישתדל במרץ בהפצת המעינות חוצה, אשר ע"ז מקרבים קיום היעוד (שמבין מצרים אלו, שיהפכו בקרוב לששון ולשמחה, בעגלא דידן ע"י דקאתי מר משיח צדקנו, ונזכה) לנחלה בלי מצרים.

בכבוד ובברכה לבשו"ט ובתקוה שלכב"ב ש"י שלום.

נ.ב. הכתוב לעיל, התגובה ע"ד האגרות, מובן שברשותו למסור להשואלים גם זה, כמובן לאחר שהגיבו או יגיבו על אגרותי כמו שהן, מבלי הוספת הרושם מהכתוב לעיל.

בהנוגע לפרסום אגרות הנ"ל שכותב אודותו - אל בינתו אשען.

בשיעוריו בהחוג ללימוד "תניא", ודאי מתבל דבריו בענינים של ארום פון חסידות, כנהוג מאז בכגון דא. והרי חומר עשיר ומגוון נמצא בזה - בשיחות ולקו"ד הנדפסים.

(* ראה מדרש תהלים סו"ס עג. ירושלמי ע"ז פ"ד ה"ז. ועוד [וכן הי' גם לפני החטא (אדר"נ פ"א, ה)]. ובכ"מ בדא"ח. לדוגמא בתו"ח לאדהאמ"צ ד"ה תפול עליהם סט"ז.

(**) ט"ו אד"ר. וראה ג"כ תענית יא, א.

א.

הוד כ"ק אדמו"ר מרנא ורבנא שניאור זלמן - אדמו"ר הזקן - בעל התניא והשו"ע

- 1 יג. אם הקדימה לאכל בשבת קדם זמן הפעדה בחול הוא ענג לו, כגון שנתעפלה כבר סעדת הלילה,
2 צריך להקדים כי זהו כבוד השבת שמקדימין זמן סעדתו לזמן סעדת החול. ואם האחור מזמן סעדת
3 החול הוא ענג לו, צריך לאחר⁶² וזהו כבודו שמתאוה לאכל ואוכל לתאבון⁶⁰:

סימן רפח, דין תענית ודין תענית חלום בשבת טע"ף יג

הלכתא רבנא

לב] צריך לאחר - אבל לא יאחר יותר מסוף שעה ששית⁵⁹.

ציונים והוספות

- (59) כדלעיל ס"א, אלא אם כן עונג הוא לו כדלעיל ס"ב. כשלא יוכל לאכול בשבת לתיאבון). סי' רעא ס"ב (להמתין
(60) עד"ז לעיל סי' רמט ס"ט (אכילה בערב שבת קודש עם הקידוש ליל שבת כדי שיאכל לתיאבון).

שולחן ערוך רבנו הזקן הלכות שבת - לפי לוח "רב יומי"

- 1 מב מנעל בין חדש בין ישן שהוא מהודק על הדפוס מותר
2 לשומטו ממנו בין לשמוט את הדפוס מתוך המנעל
3 בין לשמוט המנעל מעל הדפוס ואין כאן איסור בטלטול
4 הדפוס מפני שהדפוס יש עליו שם כלי אלא שמלאכתו
5 לאיסור ומותר לטלטלו לצורך מקומו דהיינו חללו של
6 המנעל שהדפוס בתוכו:
7 מג סנדלים שבימיהם היו להם שתי רצועות קבועות בשני
8 צדדיהם אחת בצד פנימי לבין שני רגלים ואחת לצד
9 חוץ וכורכים שתי הרצועות על הרגל למעלה להחזיק שני
10 צידי הסנדל על רגלו מפני שלא היה עור בסנדליהם אלא
11 בצדדי הסנדל בלבד אבל מלמעלה היה פתוח לגמרי לפיכך
12 היו צריכים שתי רצועות להחזיק שני צדי הסנדל על רגלו
13 ואם נפסקה אחת מהן אי אפשר לילך בו עד שיתקננו
14 ואעפ"כ מותר לטלטלו אף אם נפסקה עם מקום קביעותה
15 מפני שעדיין יש תורת כלי עליו הואיל והוא ראוי לחזור
16 ולתקנו.
17 במה דברים אמורים כשנפסקה הפנימית של בין הרגלים
18 שאם יתקנה אין תיקונה נראה אבל אם נפסקה החיצונה
19 אין דרכה לתקנה מפני שתקונה נראה לכל וגנאי הוא
20 ולפיכך בטל הסנדל מתורת כלי ואסור לטלטלו ואינו דומה
21 לשברי שאר כלים שמותרים בטלטול הואיל והם ראויים
22 לכיסוי כלים אבל הסנדל אין דרכו לכסות בו כלים מפני
23 מאיסותו:
24 מד ואם נפסקה כשהוא מהלך בכרמלית התירו לו ליטול
25 גמי לח שהוא מאכל בהמה ומותר בטלטול ולכרוך
26 אותו על הסנדל ולקשור לתקנו שלא יפול מרגלו אבל אסור
27 לקשור עליו חוט או משיחה שמא יבטלם להיות קבועים
28 שם לעולם ונמצא עשה קשר של קיימא ואף בגמי לח לא
29 התירו כן אלא בכרמלית שאם לא יעשה כן ויעזוב הסנדל
30 שם יגנב משם אבל בחצר שהוא נשמר שם אסור לקשור
31 בגמי שמא ימלך ויבטלנו בין שנפסקה רצועה הפנימית בין
32 החיצונה אלא שאם נפסקה פנימית רשאי לטלטלו להצניעו
- 33 במקום מוצנע באותו חצר ואם נפסקה חיצונה אסור כמו
34 שנתבאר:
35 מה וכל זה בסנדלים שלהם שמשנפסקה הרצועה אי אפשר
36 לנועלו כלל אבל סנדלים שלנו אף אם נפסקה הרצועה
37 ראוי לנועלו ותורת כלי עליו ומותר לטלטלו בכל ענין:
38 מו חלוק שכבסו אותו ותחבו בו קנה מערב שבת לתלותו
39 בו לייבשו יכול לשומטו מן הקנה אבל ליטול הקנה
40 מתוכו אסור לפי שאינו כלי אלא אם כן ייחד הקנה לכך
41 שאז נעשה עליו תורת כלי ע"י ייחוד זה כמו שיתבאר ואם
42 תחבו בו כלי מותר ליטלו מתוכו אפילו הוא כלי שמלאכתו
43 לאיסור כיון שטלטול זה הוא לצורך מקומו דהיינו חלל
44 החלוק שהקנה בתוכו:
45 מז כירה שנשמטה אחת מירכותיה דהיינו פטוטין שלה
46 כעין רגלים אסור לטלטלה לצורך גופה גזרה שמא
47 יחזיר לה הרגל ויתקענה שם בחוץ ויתחייב משום בונה וכן
48 ספסל ארוך שנשמטה אחת מרגליו כל-שכן שמים אסור
49 לטלטלו ולהניחו על ספסל אחר ולישב עליו אפילו נשמטה
50 הרגל מבעוד יום אלא אם-כן ישב עליו כך פעם אחת קודם
51 השבת בלי החזרת הרגל שאז אין לחוש שמא ימלך
52 להחזירה ולתקעה בשבת אבל אסור להחזירה לשם בשבת
53 אפילו ברפיון גזרה שמא יתקענה בחוץ אלא אם כן דרכה
54 לעולם להיות שם רפויה כמו שיתבאר בסי' ש"ג.
55 וכל זה כשנשמטה הרגל אבל אם נשברה מותר לטלטל
56 הספסל ולהניחו על ספסל אחר ולישב עליו אפילו לא ישב
57 עליו כך קודם השבת שכאן אין לחוש שמא יחזירנה
58 ויתקענה כיון שראשה נשאר בספסל:
59 מח לבנים שנשארו מהבנין מותר לטלטלם לפי שמעתה
60 אינן עומדין לבנין אלא להסמך ולשבת עליהם ולכן
61 תורת כלי עליהם ואם סידרם זה על זה גילה דעתו שהקצם
62 לבנין ואסור לטלטלם שאין תורת כלי עליהם:

מט קוץ המונח ברשות הרבים מותר לטלטלו פחות פחות
 מד' אמות עד שיסלקנו לצדי רשות הרבים ובכרמלית
 מטלטלו כדרכו אפילו הרבה בעקירה אחת מפני שיש לחוש
 שמא יזקו בה רבים ובמקום היוזק רבים לא גזרו על שבות
 טלטול ד' אמות בכרמלית או פחות פחות מד' אמות ברשות
 הרבים וטלטול מוקצה:

נ חריות של דקל יש מהם שמייחדים אותם לשיבה ויש
 מהם שעומדים לשריפה כשאר עצים ואם קצצם מן
 הדקל לשריפה הרי הם מוקצה כשאר עצים ואסור לטלטלם
 שאין תורת כלי עליהם הואיל ועומדים לשריפה.

אבל אם נמלך עליהם אח"כ שיהיו עומדים ומיוחדים
 לשיבה עד עת שיצטרך לפנותם הרי מחשבה זו מוציאה
 מידי מחשבה הראשונה אם נמלך כן קודם השבת ונעשה
 עליהם תורת כלי ומותר לטלטלם בשבת לסדרם לישב
 עליהם אע"פ שבשעה שנמלך עליהם בחול לשיבה לא היה
 בדעתו בפירוש גם בשבת אלא נמלך כן על ישיבת החול.

ואפילו אם לא נמלך עליהם שיהיו עומדים ומיוחדים
 לשיבה אלא שחשב עליהם מבעוד יום לישב עליהם למחר
 בשבת בלבד ולמוצאי שבת ישתמש בהם לשריפה מותר
 לטלטלם ולסדרם לישב עליהם בשבת זו:

נא ואפילו אם לא חשב עליהם כלל לשיבה אלא שאירע
 מקרה שישב עליהם מעט קודם השבת מותר לטלטלם
 בשבת לסדרם ולישב עליהם והוא הדין לצורך מקומם או
 לצורך עצמם כדין כלי שמלאכתו להיות לפי שכיון שדרכם
 של חריות לייחדם ג"כ לשיבה לפיכך כיון שישב עליהם
 הוכנו לשיבה על ידי כן ונעשה עליהם תורת כלי:

נב אבל שאר עצים וכן נדבך של אבנים אע"פ שישב
 עליהם פעמים רבות בחול וגם חשב עליהם שיהיו
 עומדים לשיבה גם בשבתות עד עת שיצטרך לפנותם מכאן
 לא ירד עליהם תורת כלי על ידי כך לפי שאין דרכם של
 שאר עצים ואבנים לייחדם לשיבה מפני שאין נוה לישב
 עליהם כמו על החריות לפיכך לא הוכנו לכך ע"י ישיבה
 או ע"י מחשבה בלבד כל שלא ייחדם לכך לעולם אלא אם
 כן עשה בהם מעשה רב להכניסם לשיבה דהיינו שסדרם
 מבעוד יום כדי שיהיו מוכנים לישב עליהם למחר שמעשה
 גדול כזה מועיל להוריד עליהם תורת כלי אע"פ שאין דרכם
 לייחד לכך אבל אם שפשפם מבעוד יום כדי לישב עליהם
 למחר הרי זה מעשה כל שהוא ואינו מועיל כלום.

וכל זה אינו אלא להתיר לטלטלם בשבת לסדרם לישב
 עליהם אבל לישב עליהם כך בלי שיגע בהם לסדרם מותר
 בכל ענין אע"פ שלא ישב עליהם מעולם ולא חשב עליהם
 שום מחשבה ולא עשה בהם שום מעשה מבעוד יום שכל
 מוקצה אינו אסור אלא בטלטול בלבד ואף אם הם
 מתנענעים תחתיו בישיבתו אין זה נקרא טלטול שטלטול
 כלאחר יד הוא.

ולטלטלם שלא לצורך ישיבה אלא לצורך מקומם או לצורך
 אחר אסור בכל ענין שאין מעשה הסידור מועיל אלא
 לטלטול שלצורך ישיבה שבשביל כך סידרום:

נג אסור לטלטל בקעת עץ או אבן לכסות בהם פי החבית
 או לסגור בהם את הדלת או להכות בהם בברזא לסתום
 הנקב שבחבית אף אם כבר נשתמש בהם תשמיש זה פעמים
 רבות בחול וגם חשב עליהם מבעוד יום להשתמש בהם
 תשמיש זה בשבת אין זה מועיל כלום אלא אם כן ייחדם
 לכך לעולם שאז ירד עליהם תורת כלי ע"י שנתייחדו
 לתשמיש זה לעולם אבל מה שייחדם לתשמיש זה לשבת
 זו בלבד אין זה מוריד עליהם תורת כלי אלא אם כן עשה
 בהם שום מעשה של תיקון המוכיח שהם מוכנים ועומדים
 לכך שאז מותר לטלטלם לצורך אותו דבר שהוכנו לו אבל
 לא לצורך אחר.

במה דברים אמורים בכיסוי פי החבית וסגירת הדלת והכאה
 בברזא וכיוצא בדברים אלו שאין דרכם של עץ ואבן לייחד
 אותם לכך אבל אם חשב עליהם להשתמש בהם למחר
 תשמיש שדרכם לייחד אותם לתשמיש זה כגון שחשב על
 האבן לפצוץ בה אגוזים למחר אע"פ שלא ייחדה לכך אלא
 לשבת זו בלבד מותר לטלטלה גם לכל צרכיו לפי שכיון
 שהיא ראויה להתייחד לכך לעולם ודרכה בכך לפיכך די לה
 בהכנה קלה להכנינה לכך דהיינו במחשבה לשבת זו בלבד
 או אם נשתמש בה כבר תשמיש זה מבעוד יום אפילו פעם
 אחת בלבד הוכנה לכך אע"פ שלא חשב עליה לשבת זו:

נד זמורה שיש בראשה עקמומיות כעין מזלג שראוי
 לתלות בה דלי ולמלאות בה אע"פ שחשב עליה מערב
 שבת למלאות בה בשבת אסור למלאות בה אלא אם כן
 היתה קשורה בדלי מערב שבת גזרה שמא תהיה ארוכה לו
 ויקטמנה מתוך שהיא רכה ונוחה ליקטם ונמצא מתקן כלי
 בשבת:

נה ענף שנחתך מן האילן מבעוד יום להניף בו על השלחן
 להבריה בו הזבובים מותר להניף בו בשבת ולטלטלו
 כשאר כל הכלים שכיון שייחדו לכך עשאו כלי גמור והוא
 הדין אם ייחדו לאיים על התינוקות שיכסו בו והוא שייחדו
 לכך מבעוד יום.

אבל אסור לתלוש ענף מן המכבדת שמכבדים בה הבית
 מפני שעל ידי תלישה זו מתקנו להשתמש בה מה שהוא
 חפץ להשתמש בו דהיינו הכאת התינוקות וכל דבר שמתקנו
 להשתמש איזה תשמיש יש בו איסור משום תיקון כלי כמו
 שיתבאר בסי' ש"מ ואפילו על ידי נכרי אסור לתלושו
 דהיינו לנתקו ולהוציאו מתחת הכרך שעל המכבדת ואין
 צריך לומר שאסור לשבור ענף מן המכבדת שיש בשבירה
 זו עוד איסור אחר משום שבירת כלי כמו שיתבאר בסי'
 של"ז אבל כשמוציא ענף שלם אין בזה משום סתירת כלי
 שהרי זה דומה לכלי של פריקים שאין בפריקתן משום סותר
 אלא אם כן תקועים בחיזוק ואומנות כמו שיתבאר בסימן
 ש"ג:

נו פשתן סרוק וצמר מנופץ שנותנים על המכה אע"פ שלא
 חשב עליהם שיהיו מיוחדים למכתו אלא הניחם על
 מכתו דרך מקרה קודם השבת והסירם ממנה לאלתר מותר
 לטלטלם בשבת ליתנם על מכתו או לצורך אחר לפי

39 ואינו חושש שמא יפחתו דמיהם ע"י כך.
40 במה דברים אמורים שמותר לטלטל עורות שאינן עבודין
41 כשנתייבשו כבר אבל כשהם לחים אינם ראויים להסמך
42 ולשבת עליהם אלא מדוחק ואין דרכם בכך ולכן אין עליהם
43 תורת כלי בשביל כך ואסור לטלטלם ויש מי שמתיר אף
44 בלחין של בהמה גסה ואסור של בהמה דקה אף ביבשין
45 מפני שאינן ראויין להסמך ולשבת עליהם מחמת קטנן
46 והעיקר כסברה הראשונה כמו שיתבאר בסימן של"ד וסימן
47 תצ"ט:

48 **נ** נסרים של בעל הבית מותר לטלטלם ושל אומן אסור
49 מפני שהוא מקפיד עליהם מלהשתמש בהם שום
50 תשמיש שלא יתקלקלו והרי הם מוקצה מחמת חסרון כיס
51 ואם חשב עליהם מבעוד יום ליתן עליהם פת לאורחים
52 בשבת או שום תשמיש אחר מותר לטלטלם:

53 **ס** מותר להעביר מעל השלחן פרורין פחותים מכזית אף
54 שאינן עומדים לאכילת אדם אלא לבהמה או לעופות
55 וכן עצמות שראויים לכלבים וקליפי פירות שראויות
56 לבהמה כגון שרביטים של קיטנית שהקיטנית גדל בתוכם
57 וכל כיוצא בהם מותר להעבירן מעל השלחן מפני שמותרים
58 בטלטול כשאר מאכלי בהמה ואף על פי שנתפרקו העצמות
59 מהבשר והקליפות מהפירות בשבת עצמה והרי הן נולד כמו
60 שיתבאר בסי' תק"א אין בכך כלום שהנולד מותר בשבת
61 אבל ביו"ט יש להחמיר בנולד ולהזהר שלא להעבירן מעל
62 השלחן אלא כמו שיתבאר.

63 ואם אין הקליפות ראויות לבהמה כגון קליפי אגוזים
64 [ו] שקדים וכיוצא בהן שהן אסורות בטלטול כעצים ואבנים
65 אסור להעבירן מעל השלחן בין בידי בין בדבר אחר
66 שבידיו כגון לגררן בסכין וכיוצא בו ולא התירו טלטול ע"י
67 דבר אחר אלא כשדבר האסור כבר הוא מונח על דבר
68 המותר והוא מטלטל בידי הדבר המותר והדבר האסור
69 מיטלטל עמו מאליהו כגון שמנער בידי את הטבלא או את
70 המפה שהקליפות מונחות עליה כבר והן ננערות ג"כ
71 ונופלות מעליה מאליהן שהטבלא לא נעשית בסיס לדבר
72 האסור הואיל ולא היו הקליפות מונחות עליו בבין השמשות
73 שהוא תחלת כניסת השבת משא"כ כשמגררן בסכין אינן
74 מיטלטלין מאליהן אלא הוא מטלטלן ע"י הסכין שנעשה לו
75 כיד ארוכה:

חלק ב סימן שח דברים המותרים והאסורים לטלטל בשבת

1 שדברים אלו דרכם לייחדם למכה לכן הוכנו לכך בהנחה
2 בעלמא וירד עליהם תורת כלי.

3 ואין צריך לומר אם חשב עליהם מבעוד יום שיהיו מיוחדים
4 לתתם על המכה אע"פ שלא נתנם עדיין מעולם על המכה
5 או אפילו לא חשב עליהם שיהיו מיוחדים ועומדים למכתו
6 אלא חשב עליהם מבעוד יום להניחם עליה למחר בשבת
7 בלבד ולמוצאי שבת ישליכם ואין צריך לומר אם עשה בהם
8 מעשה מבעוד יום להכניסם לכך כגון שצבעם בשמן וכרכן
9 במשיחה.

10 ואין איסור בהנחתם על גבי המכה בשבת משום רפואה
11 שגזרו עליה משום שחיקת סממנים כמו שיתבאר בסי'
12 שכ"ח לפי שהם אינם מרפאים ואין מניחים אותם אלא כדי
13 שלא יסרטו הבגדים את המכה:

14 **נ** וכן פשתן סרוק וצמר מנופץ שמניחים בעלי הקרחה
15 בראשיהם כדי שיהיו נראים כבעלי שער אע"פ שלא
16 חשב עליהם שיהיו מיוחדים לכך אלא הניחם על ראשו דרך
17 מקרה פעם אחת בחול מותר לטלטלם בשבת להניחם
18 בראשו או לצורך אחר ואין צריך לומר אם חשב עליהם
19 מבעוד יום שיהיו מיוחדים לכך אע"פ שלא הניחם בראשו
20 מעולם או אפילו לא חשב עליהם שיהיו מיוחדים ועומדים
21 לכך אלא חשב עליהם מבעוד יום להניחם בראשו למחר
22 בשבת בלבד ולמוצאי שבת יסירם ממנו ויעשה לו אחרים
23 ואין צריך לומר אם עשה בהם מעשה מבעוד יום להכניסם
24 לכך כגון שצבען לנוי וכרכן במשיחה.

25 וכל זה להניחם בראשו בביתו אבל לצאת בהם לרשות
26 הרבים יש אוסרין אלא אם כן עשה בהם מעשה שצבען או
27 שכרכן ואם לאו לא יצא בהם אלא אם כן הניחם בראשו
28 פעם אחת מבעוד יום אבל מחשבה וייחוד אין מועילים
29 אלא לענין טלטול ולא לענין הוצאה לפי שכיון שלא הניחם
30 בראשו מבעוד יום וגם אין בהם מעשה המוכיח שהם
31 מתוקנים לכך הרי זה נראה כמערים להוציאם בראשו
32 משא"כ בפשתן וצמר שעל גבי המכה הרי מכתו מוכחת
33 עליו שהוא צריך להם ואינו נראה כמערים אע"פ שלא
34 הניחם עליה מבעוד יום:

35 **נ** עורות בין עבודין בין שאינן עבודין מותר לטלטלן
36 מפני שראויין להסמך ולשבת עליהם ויש תורת כלי
37 עליהם בין שהם של בעל הבית בין של אומן המעבדן
38 ומוכרן שאף הוא אינו מקפיד עליהם להסמך ולשבת עליהם

לקוטי תורה

6 והנה - בחינת חלבושין הם נמשכים על ידי
7 בחינת ימים, שיש שם"ה ימים שהם שם"ה
8 המשכות, כמו למשל שם"ה גידין שהדם
9 והחיות היוצא מן הלב לכל האברים נמשך דרך
10 הגידים.

1 **תוכן הפרק:** גודל הזהירות שצ"ל במחשבה,
2 וההבדל בין עבודת המדות והשליטה על לבושי
3 הנפש
4 [בפרק זה יחזור למשנת"ל לעיל בענין העבודה
5 "להלביש" את הנפש בלבושי התורה והמצוות:]

41 [ועתה חוזר לתרגם השאלה דלעיל למה הודיענו
42 ענין זה שהנשמה צריכה לבושים לתיקונה
43 ושלימותה:]

44 כללא דמילתא, שישים האדם מחשבתו
45 להתבונן אשר במחשבתו הקדושה ממשיך עליו
46 מלמעלה בחינת לבוש להנשמה.

47 ולא שתהא בוונתו ע"מ לקבל פרס, רק שע"ז
48 יוכלל באחד כנ"ל, ובוה יהיה תמיד רצונו שלא
49 ליפרד מאחדותו ית'.

50 שלימות העבודה היא כאשר אינה ע"מ לקבל
51 פרס, היינו אפילו בשביל השכר דעוה"ב, כדי
52 שנשמתו תוכל ליהנות מזיו השכינה [שגם זה תלוי
53 ב"לבושי" הנשמה, כי בלעדם אי אפשר לנכרא
54 להשיג את הבורא] - אלא עיקר העבודה צ"ל
55 בשביל האמת, היינו שתורגש בנפשו אחדותו ית'
56 האמיתית (שאין עוד מציאות בלעדו).

57 ויתבונן ג"כ בזה לעומת זה, דהיינו מחשבות
58 רעות שהם לבושים טמאים להנשמה.

59 לאחר שהוסבר גודל המעלה שבמחשבות
60 תורה ומצוות (וכיצד ע"ז יכולה הנשמה להכלל
61 באלקות), יובן גודל החסרון במחשבות רעות
62 רח"ל, שהם לבושים טמאים להנשמה, דהיינו שהם
63 מניעה ועיכוב על כללות התקשרות הנשמה
64 באלקות.

65 [וכפי שהולך ומבאר:]

66 ולא כמעוה הפתיים שקל בעיניהם לחשוב
67 מחשבות חוץ מאחר שאינו למעשה כלל, וגם
68 אמרו רז"ל מחשבה רעה אין הקב"ה מצרפה
69 למעשה, ומכל שכן הרהורים רעים [נ"א במלים]
70 שאינם אפילו בכלל מחשבה רעה.

71 הלשון "הרהור" נופל גם על מחשבות העולות
72 מאליהן מן הלב אל המוח בלי כוונה (שהן "הרהור
73 בעלמא") [בניגוד ללשון מחשבה שמשמעו שהיא
74 ברצון ובכוונה]. ולפיכך יכול הפתי לחשוב
75 שהרהורים רעים בוודאי אינם משפיעים לרעה על
76 נשמתו.

77 אבל באמת לאמיתו המחשבה בעצמה הנה היא
78 לבוש הטומאה שמלבישה ומקיפה להנשמה
79 מראשה ועד רגלה ואינה יכולה להכלל
80 באחדותו.

1 הובא לעיל שלבושי המצוות נקראים בשם
2 "ימים" (ועל זה נאמר "ואברהם זקן בא בימים"),
3 דנוסף למשנת"ל שזהו לפי שמספר ימי חיי האדם
4 הוא לפי מספר הלבושים הנצרכים לנשמתו - הנה
5 עוד קשר ביניהם, כי כשם שיש שס"ה ימים בשנה
6 (שנת חמה), כך יש שס"ה מיני "המשכות"
7 להלביש את כל חלקי הנשמה באלקות.

8 ביאור הענין:

9 שס"ה ימים הם כנגד שס"ה גידים שבגוף
10 האדם, שעל ידי הגידים נמשך דם וחיות הנפש לכל
11 אברי הגוף, וכך הוא ברוחניות הענינים, שיש
12 שס"ה מיני "המשכות" של חיות אלקי (הנמשך
13 ע"י קיום המצוות) לתוך כל פרטי חלקי ("אבריו")
14 הנשמה, היינו מחשבה דיבור ומעשה שלה.

15 שהם בחינת גבורות.

16 הגידים הם מבחינת "גבורות", כידוע
17 שה"התחלקות" מקורה במידת הגבורה, וכך
18 הגידים "מחלקים" את חיות הנפש להמשיך לכל
19 אבר ואבר חיות המתאימה לאבר זה.

20 שצריך האדם התגברות להתגבר לאכפייא
21 לסטרא-אחרא בג' בחינות אלו שיהיו כל
22 בחינות אלו דהיינו מחשבתו ודבורו ומעשיו
23 לעבודת ה' לבד.

24 הקשר בין "גבורות" לתוכן הרוחני הנ"ל
25 שבגידים - היינו המשכת החיות האלקית לתוך
26 מחשבה דיבור ומעשה של הנשמה:

27 הזהירות במחשבה דיבור ומעשה דורשת
28 גבורה והתגברות יתירה, דאע"פ שיש לאדם תאוות
29 בלב צריך להתגבר על עצמו שלא להכנע להן ולא
30 להניח לתאוות שבלב "להתפשט" תוך המחשבה
31 הדיבור ומעשה שלו. והרי זו מלחמה תמידית,
32 שכל מחשבותיו דיבוריו ומעשיו יהיו בעבודת ה'
33 בלבד.

34 - עבודה זו נקראת "לאכפייא לסטרא אחרא",
35 מלשון כפי', שהאדם כופה את יצרו להכנע לרצון
36 הנשמה (בניגוד לעבודה ד"אתהפכא חשוכא
37 לנהורא", שזהו כשאדם הופך את לבו לטוב,
38 ובמילא אין לו מלחמה עם הסטרא-אחרא והרע,
39 ובדרך ממילא כל מחשבותיו דיבוריו ומעשיו הם
40 רק בענייני טוב וקדושה).

יריחו, דהיינו ["יריחו" - לשון ריח, היא] בחינת
 ריח הנ"ל, לרגל ולהבחין בחינת הלבושין
 שמבחינת ריח הנ"ל.

חשבון הנפש הנ"ל שצריך האדם לעשות בכל
 יום ויום, הוא הוא התוכן הפנימי דענין המרגלים
 ששלח יהושע לרגל את יריחו, היינו לבחון לבושי
 נפשו.

ובחינת מרגלים ששלח משה לתור את ארץ
 כנען, דהיינו לבחון את מהות אהבה ויראה.

ישנה מדריגה נעלית יותר בעבודת ה',
 שמלחמת האדם אינה רק בענין השליטה על
 מחשבותיו דיבוריו ומעשיו, אלא גם על גוף
 מדותיו שבלב, פירוש, שהאדם לוחם ביצרו שרגשי
 לבבו יהיו כולם לה', שכל משיכתו ורצונו שבלב
 יהיו רק להקב"ה, דהיינו שירגיש בלב אהבה עזה
 אל הקב"ה וכן יראה ופחד ממנו, ובמילא לא תהי'
 לו אפילו משיכה ותאוה בלב לתענוגים גשמיים.

וזהו ענין מרגלים ששלח משה לתור את ארץ
 כנען, ארץ שבעה עממין שהן כנגד שבע מדות
 דקליפה - לבחון את "מהות אהבה ויראה" (ושאר
 מדותיו), אם הן אכן כולן לה'.

וזהו אי אפשר אלא בבחינת משה, בחינת חמה
 שהוא מחכמה, כמאמרם ז"ל פני משה כפני
 חמה.

עבודה זו של הפיכת הלב לקדושה היא רק
 בכוחו של משה, שהיא מדריגה גבוהה מאד -
 בחינת חכמה, שנקראת "חמה" (מקור האור), "פני
 משה כפני חמה".

[וענין זה ישנו ג"כ בכל דור ודור, וכמבואר
 בתניא, שבכל נפש מישראל יש בחינת "משה",
 ורק על ידי גילוי בחינת משה שבנפשו ניתן
 להבחין אם מדותיו שבלב אכן נהפכו לגמרי
 לקדושה או אולי נשאר איזה שמץ אהבה ותאוה
 לתענוגים גשמיים].

ואינו שוה לכל נפש, ולכן לא היה צווי על זה
 לכל אדם כמארוז"ל אני איני מצוה לך.

עבודה זו אינה נדרשת מכל אדם, וכמבואר
 בתניא בענין בראת צדיקים כו' "שלהיות מואס
 ברע אין הבחירה נתונה כ"כ, על כן אין שייך ציווי
 גמור על זה".

אל יעלה על לב אדם שהמחשבה אינה אלא
 הכנה לדיבור ומעשה, ובמילא אם רק מהרהר ברע
 ואין ההרהור בא לידי דיבור ומעשה אין כאן פעולה
 רעה על נשמתו - אין הדבר כן, אלא המחשבה
 עצמה מולידה "לבוש" לנשמה, דמחשבה טובה
 היא לבוש טהור שעל ידו הנשמה מתקשרת
 לאלקות, ומחשבה רעה היא לבוש טמא לנשמה,
 המונע את הנשמה מלהכלל באלקות, וכמאמר רז"ל
 הרהורי עבירה קשים מעבירה.

ולכן יהיה בעינינו מחשבת חוץ כעבודת כוכבים
 היותר חמורה ממש, מאחר שבוה נפרד
 מאחדותו ית'.

מאחר שגם ע"י הרהור רע נמנע מנשמתו
 מלהרגיש אחדותו ית' האמיתית, נמצא, שהיא
 בגדר עבודה-זרה (מאחר שהרהור זה סותר ומנגד
 לאמונה באחדותו ית'). כמבואר בתניא שעל ידי כל
 עבירה האדם נפרד מאחדותו ית' כמו בעבודה-זרה
 ממש.

ויהיה ממארי דחושבנא לחשוב בכל יום ויום
 ממש כמה וכמה מחשבות שעברו בו ביום
 שהמחשבות הם לבושין כנ"ל.

הובא לעיל שנקצב לאדם מספר "לבושים
 קדושים" שצריך לכל יום ויום (שלכן צריך ליזהר
 שלא ליבטל בשום יום מעבודת ה').

ומזה מובן, שצריך לעשות חשבון נפש בכל
 יום ויום ממש מכל מחשבותיו במשך היום, אם
 היו כולם מצד הקדושה או להיפך ח"ו.

וזהו ימים יוצרו ולא אחד בהם, שאמר אדם
 הראשון אחר שאכל מעץ הדעת, גלמי ראו
 עיניך, פירוש, שראיתי את עצמי ערום בלי
 לבוש כמו גולם כמ"ש כי עירום אנכי.

ואמר ימים יוצרו, פירוש, שנתת לי ימים,
 בחינת לבושין להלביש בהם הנשמה להמשיך
 על ידם בחינת אחד, אבל "ולא אחד בהם",
 פירוש, שאני הוא שלא המשכתי בהם בחינת
 אחד.

[ועתה חוזר ליישב את השאלה שבתחילת
 המאמר - מהו ההבדל בין המרגלים ששלח יהושע ע"פ
 ציווי ה' והמרגלים ששלח משה לדעתו:]

וזהו בחינת מרגלים ששלח יהושע לרגל את

- 1 **משא"כ בחינת המרגלים ששלח יהושע יש לכל**
 2 **אדם לרגל ולחשוב שלא תהיה נשמתו ערומה**
 3 **בלי לבושין, שהן מחשבות התורה והמצות**
 4 **בנ"ל:**
 5 **[לסיכום:]**
- 6 **כיבוש כל ארץ ישראל ברוחניות היא העבודה**
 7 **דאהבה ויראה, ששלימות עבודה זו היא רק בצדיקים,**
 8 **וכיבוש יריחו היא הזהירות במחשבה דיבור ומעשה**
 9 **שהוא דבר השווה לכל נפש].**
- ד"ה וישלח יהושע פרק רביעי

ב.

הוד כ"ק אדמו"ר מרנא ורבנא דובער – אדמו"ר האמצעי

שערי אורה

- 1 **(כח) וזהו קימו וקבלו היהודים כו' וארז"ל קימו מה**
 2 **שקבלו כבר במ"ת וזהו את אשר החלו**
 3 **לעשות בזמן מ"ת כו' דהנה לכאורה יש להבין במארז"ל**
 4 **דבמ"ת כפה עליהם ההר כגיגית דמשמע שקבלו באונס**
 5 **והרי יש סתירה לזה ממקרא מפורש שאמרו למשה כל**
 6 **אשר דיבר ה' נעשה ונשמע כו'. ועל כל דבור ודבור**
 7 **פרחה נשמתם כו' משמע שקבלו באהבה וברצון גמור**
 8 **כידוע. אך הענין הוא שבזמן מ"ת היה בחי' התגלות**
 9 **אא"ס על כנ"י בבחי' מקיף מלמעלה למטה בבחי' חבוק**
 10 **לעורר בנשמתם בחי' הרצון במס"נ מלמטה למעלה**
 11 **והוא אשר השיבו למשה כל אשר דבר ה' נעשה ונשמע.**
 12 **שזה לא היה מכח התעוררות עצמם אלא מאתדל"ע**
 13 **שבפעצמות שנמשך עליהם לעשות אתדל"ת זאת והיינו**
 14 **שעל כל דבור ודבור פרחה נשמתן על כל דבור דוקא**
 15 **מפני הארת דבור העליון שהאיר עליהם בבחי' מקיף**
 16 **וזהו שכפה עליהם ההר כגיגית בבחי' מקיף עליהם**
 17 **(וכמשי"ת בסמוך באריכות) וזהו אשר החלו לעשות**
 18 **במ"ת ע"י בחי' מקיף דכפה עליהם ההר כגיגית עתה**
 19 **קימו מה שקבלו כבר כו' כי בפורים היה להם מס"נ מצד**
 20 **עצמם דוקא שלא ע"י אתדל"ע לעוררם ולזאת קימו את**
 21 **התורה ממקור חוצבה בהתחדשות מעצמות המאציל**
 22 **שלמעלה מהשתלשלות דעלמין שהתורה שקבלו כבר**
 23 **במ"ת שבאה בהשתלשלות דעלמין כמ"ש וירד ה' על**
 24 **הר סיני וידבר. בחכמה ודבור כו' העלם וגלוי כו' וזאת**
 25 **התורה עצמה שכבר קבלו בסיני שבאה להם בבחי'**
 26 **השתלשלות קיימו אותה בפורים בהתהוות חדשה**
 27 **ממקור התורה כי במ"ת נשתלשלה להם המשכת אור**
 28 **דתורה בבחי' עלמין משום דמס"נ שלהם קבלו מלמעל'**
 29 **למטה כו' אבל בפורים קבלו ברצון עצמם במס"נ**
 30 **מלמטה למעלה והגם שלכאורה אין הפרש בין זה לזה**
 31 **דזה וזה מס"נ הוא עכ"פ ומה הפרש אם סיבתו בא**
 32 **מלמעלה או למטה כו' אך הענין הוא משום דנעוץ**
- תחלתן בסופן וסופן בתחלתן כידוע וכן"ל בפ"י המקיים
 את התורה דבסוף מעשה דוקא שם נעוץ התחלת
 המחשבה ורצון הפשוט עצמם א"ע בתחלה לרצון
 וחכמה דתורה כו' שנק' מקור התורה כו' וע"כ במס"נ
 של ישראל מצד עצמם דוקא שם מאיר בחי' מקור
 התורה שבעצמות וזהו קימו מה שקבלו כבר בסיני אבל
 בסיני לא נתקיימה התורה עדיין ממקורה מצד שלא היה
 מס"נ שלהם מצד עצמם רק מלמעלה שאין בזה מהארת
 מקור התורה כמו שהיא קודם שבאה בהשתלשלות מאין
 ליש בבחי' עלמין כו' וד"ל. וזהו שאמרו ע"פ קימו
 וקבלו כו' מכאן מודעא רבא לאורייתא פי' לאורייתא
 שכבר קבלו בסיני מכאן נמצא מודעא רבא אליה במה
 שקימו מה שקבלו בסיני לפי שבמ"ת כפה עליהם כו'
 ולא היה עדיין מודעא רבא לאורייתא אבל בפורים ע"י
 מס"נ שלהם נתהווה התורה ממקורה שהוא הנק' מודעא
 רבא לאורייתא שכבר באה בהשתלשלות כנ"ל וד"ל
 (ולא שבמ"ת היה אונס וכפה ע"י שכפה עליהם כו'
 שהרי אמרו נעשה ועל כל דבור ודבור כו' אלא שמס"נ
 שלהם אז כמו אונס נחשב מצד שכפה עליהם בבחי'
 מקיף עד שהרצון שלהם היה בהכרח כמו ע"ד שא'
 ובעבור תהיה יראתו על פניכם לבלתי תחטאו כו' כאדם
 שמחבק את חברו לבלתי יוכל להפרד וכמשי"ת) (וזהו
 שמתחלה אמר וקבל היהודים ל' יחיד את אשר החלו
 לעשות במ"ת ולא אמר קיימו עדיין עד כי ספר עיקר
 ענין פורים במ"ש כי המן כו' והפיל פור כו' ובבואה
 לפני המלך במס"נ של עצמם כנ"ל אז אמר עם הספר
 ישוב מחשבתו כו' ע"כ קראו לימים האלה פורים על
 שם הפור כו' ואז אמר קימו וקבלו קימו מה שקבלו כבר
 בסיני והקרי קבלו ל' רבים לפי שקבלו עליהם ועל זרעם
 כו' משא"כ וקבל ל' יחיד שזה כמו במ"ת שלא קבלו רק
 אותו הדור לעצמם מפני שכפה עליהם כו' ומטעם כל
 הנ"ל וכמ"ש במ"א באריכות וד"ל:

ג.

הוד כ"ק אדמו"ר מרנא ורבנא מנחם מענדל – אדמו"ר ה'צמח צדק'

מאמרי הצ"צ תרי"ד-תרט"ו

24 הה"א, עד"מ למטה [שמהבל] הלב נעשה בגרון קול,
25 והקול כלול מאמ"ר, ונמשך מזה הדבור בה' מוצאות
26 הפה, וזהו"ע הע"מ שבמאמר א' יכול להבראות, הוא
27 בחי' ההבל מקור הדיבור, ואח"כ נפרט בט' מאמרות,
28 בחי' הדיבור, וזהו מ"ש כי על כל מוצא פי ה' יחי'
29 האדם, האדם הוא מ"ש ופניהם פני אדם, הוא מקבל
30 ג"כ מבחי' מוצא כו', בחי' ההבל, וענין הז' הבלים פי'
31 שהם כנגד ז' מדות מקור ההבל.
32 ושיטה הב' ובמדרש פי' ענין ההבלים לגריעותא,
33 שפי' ג"כ דקאי הז' ההבלים על ז' ימי
34 בראשית, ופי' לשון הבלים ע"ש שהם נפסדים, יום א'
35 בריא' שו"א לע"ל כתי' כי שמים כעשן נמלחו וארץ
36 כבגד תבלה, וב' בריא' רקיע כתי' ונגולו כספר השמים,
37 וג' מים כתי' והחרים ה' את לשון ים מצרים, וד' חמה
38 ולבנה כתי' וחפרה הלבנה ובושה החמה, וכן כולם.
39 ושיטה הג' פי' ת"י, כד חמא ברוח נבואה דעתיד
40 לאתפלג מלכותא דישראל אמר ע"ז הבל כו',
41 וי"ל איך קרא לבנין הבית גילוי אלקות בשם הבל,
42 והענין לפי שראה שלא יהי' קיום נצחי, מחמת
43 דאתפלג כו' למטה, ועי"ז גרמו ג"כ למעלה התפלגות
44 ולא נתקיים הבית, שרחבעם הי' משבט יהודה, וירבעם
45 הי' משבט יוסף, ועי"ז דאתפלג אמר ע"ז הבל, שכל
46 טרחתו שטרח הוא ושהכין דוד אביו, הי' להבל.

וראיתי אני שיש יתרון

בע"ה ב' דשבועות הנ"ל תרט"ו

1 וראיתי אני שיש יתרון לחכ' מן הסכלות כיתרון האור
2 מן החשך, ואיתא במד"ר תני משום ר' מאיר
3 כשם שיש יתרון לאור מן החשך כך יש יתרון לד"ת
4 על דברי הבלים, וי"ל מה הוסיף ר"מ בחילוף תיבות
5 אלו על אלו, ומסתמא יש מכון בדבריו, דהנה כתי'
6 הבל הבלים אמר קהלת הבל הבלים הכל הבל, ופי'
7 במד"ר שהז' הבלים הם נגד ז' עתים של אדם, וי"ל ל'
8 הבלים, ומ"ש ומותר האדם מן הבהמה אין כי הכל
9 הבל, ואינו מוכן דהלא האדם מברך וקורא ק"ש
10 ומתפלל ואינו אוכל בלא ברכה ואיך אמר ע"ז כי הכל
11 הבל, ויובן דהנה בפי' הבלים יש ג' שיטות, הא' פי'
12 הזוה"ק ולמעליותא, דפי' דההבלים הם בחי' הבלא
13 דעלמא קאים עלי', וכמארז"ל אין העולם מתקיים אלא
14 בהבל פיהם של תשב"ר, הבל שאין בו חטא, וכן בפ'
15 כתיב וישע ה' אל הבל ות"א והוה רעוא מן קדם ה',
16 הרי הוא ג"כ למעליותא, והענין עד"מ למטה עיקר
17 חיות האדם הוא בהבל שמכניס אויר ומוציא אויר, וזהו
18 ל' נשמה ל' אשום ואשאף יחד, אשום שמוציא האויר
19 ואשאף שמכניס האויר, ובהסתלקות ההבל הוא מיתת
20 חנק, וכך יובן למעלה שיעקר חיות העולמות הוא בחי'
21 ההבל, וזהו הבל ה' ל"ב, ה' הוא בחי' ה' תתאה בה'
22 בראם, וה' היא בחי' הבלא אתא קלילא דלית בי'
23 מששא, ול"ב הם ל"ב ויאמר אלקים שנמשכים מבחי'

ד.

הוד כ"ק אדמו"ר מרנא ורבנא שמואל – אדמו"ר מוהר"ש

תורת שמואל – תרל"ב

11 מחנות שכינה, מ"מ ה"ה במספר ד' והוא מקור לפירוד,
12 אבל אצי' לפי ב' הפירושים, או מל' אצל וסמוך או
13 מל' הפרשת הארה ה"ה גילוי ההעלם מאלקות, וא"כ
14 הגם שאין ערוך אצי' לגבי מחה"ק מ"מ איזה ערך
15 דערך שייך לומר מאצי' למחה"ק, אבל ביי"ע לגבי
16 אצילות אין ערוך כלל וכלל. וכן יו"ד כלים דע"ס יחלק
17 כ"א לבחי' ראש תוך סוף, והם חב"ד חג"ת נה"י, כי
18 כל מדה כלולה מג' בחי', חב"ד הוא המוחין והטעם
19 מהמדה כמו השפעת החסד שמשפיע לזולת הוא או
20 מפני שאוהבו או מפני גודל הרחמנות, ועצם המדה,

1 והנה כמו שיש ג' עולמות ביי"ע בפרטיות כן ישנם
2 בכללות ג"כ, שהוא ג' בחי' מחדו"מ, כי לפי
3 שיטת הרמ"ז ג' עולמות ביי"ע נק' עשי' דכללות, ואצי'
4 נק' יצי' דכללות ומחה"ק נק' בריאה דכללות. ויובן
5 בהם כל הבחי' מחדו"מ כמו שנת"ל בפרטי העולמות,
6 וכמו שנת' שיותר אין ערוך עשי' לגבי יצי' דיבור, יותר
7 מהדיבור לגבי מחשבה, כן יובן שג' עולמות ביי"ע שהן
8 עשי' דכללות אין ערוך יותר לגבי אצי' שהוא יצי'
9 דכללות מאצי' לגבי מחה"ק, כי על ביי"ע כתיב ומשם
10 יפרד והי' לד' ראשים, והגם שהד' ראשים הם ד'

16 מוחין, כמ"כ יש מותרי מדות והוא הצפוניים, וכמו
17 שאברהם יצא ממנו כו' ויצחק כו', ומותרי מדות
18 גרועים ממותרי מוחין. והנה בצפוניים יש ב' בחי',
19 הצפון שע"ג הבשר, והצפון שחוץ לבשר ושם יש
20 צואה ומשם מקבלים החיצונים תוס' יניקה, ולכן בע"ש
21 צריך לקצץ הצפוניים שחוץ לבשר, וגם צריך לפנות
22 קורי עכביש כי שממית בידים תתפש וצריך להעבירם.
23 ובמוצש"ק מקרבים הידים לאור הנר של אבוקה של
24 הבדלה מאחר שבע"ש קצצו הצפון שחוץ לבשר,
25 והצפון שע"ג הבשר יכולים לקרב אותן אל הקדושה
26 ולהמשיך עליו אור האבוקה של הבדלה, וע"ד אדה"ר
27 קודם חטא שהי' לבושו צפון וכמו הקליפה שהי'
28 קודם חטא עה"ד רק שומר לפרי. וזהו ענין נטילת ידים
29 דהיינו ליטול הידים מהקליפות ולקרב אותם אל
30 הקדושה.

שערך כעדר הענינים (תחזה מוגה) (א)

1 ונה"י שבהמדה, ויותר אין ערוך נה"י לגבי חג"ת
2 מחג"ת לגבי חב"ד, כי נה"י הוא כמו כח המעשה
3 שהוא כח היותר אחרון ונמצא כי הידים שבהם כח
4 המעשה הם בחי' עשי'. והגם כי איתא בת"ז כי חסד
5 דרועא ימינא כו', היינו נה"י שבמדה, שהידים הם כנגד
6 הלב ובלב הוא עיקר משכן המדות, ומה דאי' במד"ר
7 הלב חושב הוא המוחין שבמדה.
8 ומפני שבהידים מלוכש כח המעשה שהוא כח אחרון
9 שבנפש יוכל להיות מהם יניקות החיצונים,
10 ולכן ניתקן נטילת ידים. והענין דהנה כתי' שממית
11 בידים תתפש ואיתא במד"ר באיזה זכות השממית
12 מתפשט בזכות אותן הידים שנא' ויעש גם הוא
13 מטעמים לאביו נמצא שהשממית מקבלת מבחי'
14 הידים, כי הנה בידים יש צפוניים והצפון הוא מותרי
15 מדות, דכמו שיש שערות ע"ג הראש והוא מותרי

ה.

הוד כ"ק אדמו"ר מרנא ורבנא שלום דובער - אדמו"ר מוהרש"ב

שיעורים בהמשך המאמרים - תער"ב

24 שלמעלה מאצילות הרי הן בבחינת סתימות והעלם
25 לגמרי כו'
26 עולם האצילות הוא העולם שבו יש התאחדות של
27 האורות עם הכלים בצורה שלימה, בניגוד לעולם התהו
28 שקדם לאצילות ששם היה "אורות מרובים וכלים
29 מועטים" ולכן הכלים שם נשברו, ועל אחת כמה וכמה
30 בעולמות שלמעלה מזה כמו עולם 'אדם קדמון', ועולם
31 העקודים, שם לא היה כלל התגלות של כלים ממש.
32 ובגלל שבעולם האצילות יש התאחדות והתלבשות
33 שלימה בין האורות והכלים, לכן הוא יכול להיות
34 ממוצע לעולמות הנבראים הנמוכים יותר. ולא רק לעצם
35 ההתהוות של הנבראים הנפרדים אלא גם לאופן
36 ההתהוות, שזה יהיה באופן שבתוך הנבראים יהיה גילוי
37 של אור, שזהו תכלית הכוונה בהתהוות האצילות בכדי
38 שיהיה גילוי אלקות בעולמות.
39 (וההתהוות דעולמות אילו היתה ישירות מהם היה לא
40 בבחינת גילוי אור כו'), כי אם עולמות הנבראים היו
41 מתהווים ישיר מעולם 'אדם קדמון' למשל, הרי כיון שיש
42 נתק כל כך גדול ביניהם מבחינת הגילוי האלקי, הרי לא
43 היה מתאפשר גילוי אלקות בעולם, ועל זה הוא
44 התהוות האצילות להיות בבחינת גילוי אור בעולמות
45 והיינו שיהיו כחות אלקיים בעולמות כו'. - לכן הוצרך
46 עולם האצילות להיות ממוצע בין עולמות האין-סוף

1 כעת חוזר הרבי נ"ע לנושא המרכזי - שלא רק בחינת
2 המידות הן לצורך העולמות (כפי שהתבאר בפרק
3 הקודם).
4 ולהיות שהכוונה הוא להיות בבחינת אור פנימי בבחינת
5 גבול ומידה על כן צריך להיות בבחינת חכמה ובינה כו'.
6 - כי ללא המוחין, הרצון לעולמות היה נשאר מקיף
7 ללא גבולות, ובכדי שההמשכה לעולמות תהא במידה
8 והגבלה בבחינת אור פנימי, זה על ידי הגילוי של
9 המוחין, וזהו לכאורה כוונת הפרד"ס.
10 אלא שעל זה מקשה הרבי נ"ע -
11 ולפי זה מה שחכמה ובינה הן לצורך העולמות היינו
12 בשביל המדות שיהיו בבחינת אור פנימי לא שהחכמה
13 ובינה עצמן הן לצורך העולמות, - כלומר החכמה
14 והבינה הם ההכנה בשביל שהמידות יהיו בבחינת אור
15 פנימי ויתלבשו בנבראים, אך לא שהם עצמן לצורך
16 העולמות. ומהפרד"ס משמע דחכמה ובינה עצמן הן
17 לצורך העולמות. וזה לכאורה לא מתבאר על פי ההסבר
18 הנ"ל.
19 ועל כן יש לומר ביאור נוסף בדברי הפרד"ס, ובהקדים,
20 דהנה ידוע דענין האצילות הוא שיהיה גילוי אלקות
21 בעולם, כלומר העולמות עצמם של בריאה יצירה עשיה
22 יכלו להיברא גם ללא עולם האצילות, אלא דלולא
23 האצילות לא היה התגלות אלקות כלל, שהרי המדרגות

10 בעולם, ומחכמה ובינה של עולם האצילות נמצא השנת
11 אלקי בו.
12 הבורא יכל לברוא את העולם באופן כזה, שהנבראים
13 שבו לא יהיו מסוגלים לתפוס מאומה מהאלוקות, אלא
14 שהבורא בחדו רצה שנוכל להרגיש ולהבין ולגלות
15 (קצת על-כל-פנים) את האלוקות בתוכנו, וזה נעשה על
16 ידי האצלת המוחין והמידות של האצילות ומשם נמשך
17 גם לעולמות הנבראים,

1 לעולמות בריאה יצירה ועשיה, כי בכדי שיהיה גילוי
2 אלוקי בעולם חייב להיות ממוצע בין הרצון של 'אדם
3 קדמון' לעולמות בריאה-יצירה-עשיה – שהוא עולם
4 האצילות.
5 אמנם כזה - בגילוי האלקי שמתאפשר על ידי עולם
6 האצילות - יש ב' ענינים התפעלות אלקי והשגה אלקית,
7 שיש יכולת להתפעל ולהרגיש את האלוקות בקירוב,
8 ויש יכולת להבין ולהשיג אלוקות בעולם, דמהמדות
9 העליונות של עולם האצילות נמצא התפעלות אלקי

שבת פרשת ואתחנן ער"ב

1.

הוד כ"ק אדמו"ר מרנא ורנא יוסף יצחק – אדמו"ר מוהריי"צ

ספר המאמרים תרצ"ז

1 תחלת עבודת כל שנה בר"ה – קבלת-עול, ביטול והנחת עצמותו. שאלה: מדוע "בנים"
2 צריכים לבקש רחמים, הרי הם בקירוב ממש לאביהם? אלא שבר"ה העבודה היא מצד
3 קבלת-עול, ולכן גם נשמות שהם "בנים" מבקשים רחמים.

20 כל יצורי עולמים, וביצורי עולמים הגה בכללותם יש
21 ב' בחינות ומדרגות, בנים ועבדים¹², "אם בנים
22 רחמנו פרחם אב על בנים". וצריך להבין, למה
23 צריכים הבנים לבקשת רחמים, דהא' הבנים הם
24 בבחינת קרוב ממש, וכמו בגשמיות הרי הבן הוא
25 בדומה לאביו, ומהאי טעמא' הגה הבן אוהב את
26 אביו בטבעו ונמשך אליו באהבה רבה ועצומה, שכן
27 אנו רואים במוחש, גם בקטן שאינו יודע כלל מפני
28 מה איש זה הוא אביו, מפל-מקום הרי הוא נמשך
29 אחריו בכל כחו, ומפל-שכן בגדול שיודע ומכיר
30 במעלת האב שנמשך אחריו בכל כחו ונפץ במאד מה
31 שהוא רצון האב, דזה מה שהוא רצון האב הוא גם
32 כן רצון הבן, ובדבר שהוא נגד רצון האב הרי זה גם
33 כן נגד רצון הבן בתכלית, ועוד זאת דהנה זה מה
34 שהוא רצון האב הגה שכל הבן מחזיק אשר כן צריך
35 להיות, ובדרך כלל מתאים שכל הבן אל שכל האב,

4 והנה פשם שבכללות העבודה האלקית הגה תחלת
5 עבודת האדם היא בקבלת על דוקא, כמו כן
6 בכל שנה ושנה הגה תחלת העבודה היא בעבודה
7 דקבלת על דוקא, וידוע דהעבודה הראש השנה היא
8 קבלת על מלכותו יתברך, וכמו במלכותא דארעא'
9 הגה בעת ההתקרה העקר הוא הבטול והנחת עצמו
10 שמתבטל בכל מהותו אל המלך, הגה כמו כן העבודה
11 הראש השנה היא בטול והנחת עצמותו בקבלת על
12 מלכות שמים בבכיה ותחנונים מעומקא דלבא'. דזהו
13 מה שאומרים בראש השנה¹⁰ "היום הרת עולם, היום
14 יעמיד במשפט כל יצורי עולמים, אם בנים אם
15 פעבדים, אם בנים רחמנו פרחם אב על בנים, אם
16 פעבדים יצינו לך תלויות" כו', ופרש רבנו נשמתו-
17 ערן, "היום הרת עולם", היינט ציטערט די וועלט,
18 ופרש "הרת" לשון רתת ופחד¹¹, והאימה והפחד הם
19 מזה, לפי שהיום, ביום הראש השנה, יעמיד במשפט

[מאמר] דיבור המתחיל זה היום דשבת פרשת נצבים תרצ"ד (ספר
המאמרים קונטרסים חלק ב שיח, ב). ספר המאמרים תרח"ץ עמ'
יד. תש"ב עמ' 10.

(12) ראה (נוסף להמצויין בהערה 1) תניא פרק מא (נו, א).
[מאמר] דיבור המתחיל החודש תרס"ו (המשך תרס"ו עמ' קנז).

(9) תולדות כו, ה. וראה מכתב כ"ו אלול תרצ"ו ("התמים"
חוברת ו עמ' נב [רצג, ב] ואילך). שיחת י"ב תמוז תרצ"ט סעיף
ד ואילך [ניצא לאור לי"ב תמוז תש"ח בקונטרס נט (ספר
המאמרים תש"ח עמ' 252 ואילך)].

(10) בתפלת מוסף דהשליח ציבור.
(11) ראה גם ספר המאמרים תרפ"ח סוף עמ' קפג ואילך. ריש

20 שֶׁל אָבִיו בְּנִחַת רוּחַ וּבְשִׁמְחָה גְדוֹלָה יוֹתֵר מִמָּה
21 שְׁעוֹשָׂה וְעוֹבֵד הֵבֵן לְצַרְף עֲצָמוֹ, וּכְמֵאמֶר¹⁵ "כִּבְרָא
22 דְּאִשְׁתַּדֵּל בְּתֵר אָבוּהִי וְאִמִּיהָ יוֹתֵר מִגְּמִיָּה וְנִפְשִׁיָּה"^{יא},
23 וְהִדְגָּמָא מִזֶּה יוֹכֵן בְּנִשְׁמוֹת יִשְׂרָאֵל שְׁנִקְרָאִים בְּשֵׁם
24 "בְּנִים", כְּמוֹ שֶׁכְּתוּב¹⁶ "בְּנִים אֲתֵם לֵה' אֱלֹקֵיכֶם",
25 וְהוּא יִתְבַּרְךְ הוּא אָבִינוּ מִמָּשׁ, וְאֲשֶׁר עַל כֵּן הִנֵּה
26 הָעֲבוּדָה הָאֱלֹקִית בְּקִרְיָאֵת שְׁמַע תְּפִלָּה וְתוֹרָה וּמִצְוֹת
27 לֹא תִכְבֹּד עֲבוּדָה זוֹ לְנִשְׁמוֹת יִשְׂרָאֵל כָּלֵל, וְהִנְשְׁמוֹת
28 שֶׁהֵן בְּכַחֲנֵת בְּנִים הָרִי זֶה כְּמוֹ טֶבַע בְּנִפְשָׁם הָאֱלֹקִית,
29 לְלֶכֶת בְּדֶרֶךְ ה' בְּלִי לְנִטוֹת יָמִין וּשְׂמָאל, לִהְיוֹת שְׂכָל
30 מִה שֶׁהוּא רָצוֹן הָעֲלִיּוֹן הִנֵּה זֶה גַם כֵּן רָצוֹנָם בְּאֵמֶת,
31 וְכֵן בְּעִנְיָן הַהִשְׁגָּה הָרִי הוּא שְׂכָלָם בְּדִגְמָא שְׁלִמְעֵלָה,
32 שְׂיֻדְעִים וּמִשְׁיָגִים עֲנִינֵי אֱלֹקוֹת וְהִנֵּחַ אֲצֵלָם הַדְּבָר
33 בְּהִנָּחָה טוֹבָה, עַם לִיגִט זִיף בִּי זִי דִי עֲנִינֵי אֱלֹקוֹת
34 זִייעֵר גוּטִיב בְּשִׂכְלָם מִמָּשׁ, אִם כֵּן יִפְלֹא מִהוּ עֲנִין
35 בְּקִשְׁתַּת הִרְחָמִים "רְחֻמְנוּ כְּרַחֵם אָב עַל בְּנִים". אֲלֹא
36 דְּלִהְיוֹת דְּכִרָאֵשׁ הַשְּׁנָה הִנֵּה עֵקֶר הָעֲבוּדָה הִיא בְּקִבְלַת
37 עַל, לְכֵן הִנֵּה גַם הַנְּשְׁמוֹת שֶׁהֵם בְּכַחֲנֵת בְּנִים הִנֵּה
38 עֲבוּדָתָם הִיא בְּקִשְׁתַּת רְחֻמִּים וְתַחֲנוּגִים.

ב' דר"ח אלול (תרצ"ו), פערנטאלדסטדארף

1 דְּכְמוֹ שֶׁמְחַיֵּב שְׂכָל הָאֵב הִנֵּה כְּמוֹ כֵּן מְחַיֵּב שְׂכָל הֵבֵן,
2 וְאִם כֵּן הִנֵּה זֶה מִה שֶׁהֵבֵן מְקַיֵּם רָצוֹן הָאֵב כָּל פֶּרֶט
3 הוּא עַל פִּי חִיּוּב שְׂכָלוֹ שֶׁל הֵבֵן הַמְתָּאִים בְּעֵצָם מֵהוּתוֹ
4 לְשְׂכָלוֹ שֶׁל אָבִיו. וְגַם בְּעֲבוּדָה בְּפִעֵל, הִנֵּה הֵבֵן עוֹבֵד
5 אֶת אָבִיו עֲבוּדָה תְּמִידָה לְבֹו וְנִפְשׁוֹ, שְׂכָל זֶה הוּא
6 לְפִי שֶׁהֵבֵן נִמְשָׁף מִן הָאֵב אֲשֶׁר הוֹלִידוֹ וְנִחְשָׁב
7 מִעֲצָמוֹתוֹ, כְּמֵאמֶר¹³ "כִּרָא כְּרַעָא דְּאָבוּהִי"^ט, וְלִכֵּן הִנֵּה
8 הֵבֵן נִמְשָׁף בְּאִתְּכָה וְחִשָּׁק אֶל אָבִיו תְּמִיד, לִהְיוֹת כִּי
9 כָּל דְּבָר נִמְשָׁף אֶל שְׂרָשׁוֹ, וּמֵהֵאִי טַעֲמָא הִנֵּה הָרָצוֹן
10 וְהַכְּחוֹת שֶׁל הֵבֵן מִתְאַיִמִים אֶל הָרָצוֹן וְהַכְּחוֹת שֶׁל
11 הָאֵב, וּכְמֵאמֶר¹⁴ "מִפְּנֵי מַה בְּגִיָּהם שֶׁל תְּלִמִּידֵי חֲכָמִים
12 אֵינָם תְּלִמִּידֵי חֲכָמִים, מִפְּנֵי דְּקִאֲרוּ לְאִינְשֵׁי חֲמָרָא",
13 הִנֵּה מִזֶּה עֲצָמוֹ שְׂחֻקֵּר וְשׂוֹאֵל מִפְּנֵי מַה בְּגִיָּהם שֶׁל
14 תְּלִמִּידֵי חֲכָמִים אֵינָם תְּלִמִּידֵי חֲכָמִים, הִנֵּה שְׂחֻקֵּיכֶם
15 טַעֲם עַל זֶה, הִנֵּה מִזֶּה עֲצָמוֹ מוֹכֵן שְׂלִילָא סִבַּת הָעֲנֵשׁ
16 הִנֵּה כְּחוֹת וְרָצוֹן הֵבֵן מִתְאַיִמִים בְּטַבְעָם לְכְחוֹת וְרָצוֹן
17 הָאֵב אֲשֶׁר מִמֶּנּוּ לָקַח, וְאֲשֶׁר עַל כֵּן הִנֵּה כָּל מַה אֲשֶׁר
18 יִצְנָה הָאֵב אֶת בְּנוֹ לְעַבֵּד וְלַעֲשׂוֹת, הִנֵּה אֵין זֶה טָרַח
19 וּמִשְׁאֵל כָּלֵל אֲצֵל הֵבֵן, אֲדִרְבָּא הֵבֵן יַעֲבֹד וַיַּעֲשֶׂה רָצוֹנוֹ

13) יונת אלם ריש פרק ב. עץ חיים שער כג (שער פרקי הצלם) פרק א. של"ה קנד, א. וראה עירובין ע, ב. תוספות יבמות ג, א. - דיבור המתחיל מקמי. רש"י כתובות צב, א - דיבור המתחיל כבעל. ובספר החקירה להצמח צדק (מו, א): וכמרגלא

בפומי' דאינשי כי ברא כרעא דאבוהו הוא.
14) נדרים פא, א.
15) זוהר חלק ג (ברעיא מהימנא) רפא, א.
16) פרשת ראה יד, א.

ט. הבן - ירך האב (כלומר, שהוא חלק ממנו). י. שהם קוראים לאנשים (רגילים) - חמור. יא. כבן שמשדל אחריו אביו ואמו יותר מעל עצמו ונפשו. יב. עניני האלקות מתקבלים אצלם טוב מאוד.

ספר השיחות - ה'ש"ת-ש"א בלח"ק

14 "יהודי", בכל זאת נכשלים בשמירת שבת ובטהרת
15 המשפחה.
16 יש גם כאלה שאינם יודעים החומרה שבחילול
17 שבת ואי שמירת טהרת המשפחה, וכן העונשים
18 הגופניים - חס ושלום - שהבורא ברוך-הוא מעניש
19 על עבירות אלו.
20 חובה על כל בן תורה ובעל הבית חסידי לעזור
21 לרבנים הגאונים בעבודתם הקדושה בחיזוק היהדות.
22 הרב בעירו ובבית הכנסת שלו, הוא ה"ראש" של
23 העדה. ראש זקוק לגוף. הגוף הוא בעלי הבתים
24 שעליהם לציית לרבניהם ולעשות כל אשר ביכולתם
25 שדברי ההתעוררות וההשפעה של הרבנים יתקבלו
26 ויבואו לידי ביצוע מלא.

1 אכן, עם-הארצות ואי ידיעת החומרה שבאי
2 הנחת תפילין מביא לכך שחלק מסויים מהצעירים
3 מזלזלים במצוות תפילין. ברור הדבר שאילו ידעו
4 לנכון גדלות מצוות תפילין, היה חלק גדול מהצעירים
5 מתחיל להניח תפילין.
6 כשרות היא גם כן אחת מהמצוות הגדולות, זה
7 תלוי רק ברצונה הטוב של בעלת הבית.
8 אך, ישנן מצוות שהן חמורות, קיומן בא בקושי.
9 קיומן של מצוות אלו קשור בקשיים מסויימים.
10 הצעירים מחשיבים את שמירת השבת וטהרת
11 המשפחה למצוות קשות, ורבים שלבבם שלם עם
12 תורתנו, מעריכים בני תורה ונותנים צדקה ביד רחבה
13 ובעין יפה, בעלי לב יהודי נעלה המתגאים בשם

- 1 שבת - אומרים הצעירים, היא אחת מהמצוות
 2 הקשות. זו העבודה הגדולה ביותר בחיזוק היהדות
 3 לחזק את העבודה הגדולה והקדושה שחברות
 4 "שומרי שבת" ו"מזהירי שבת" עושות, ולתמוך בהן
 5 בגשם וברוח, בכסף ובמעש.
 6 נחוץ מאד להדפיס ולהפיץ - בשפות המובנות
 7 לצעירים - מאמרי חז"ל, סיפורים ואירועים על
 8 העונשים - חס וחלילה - שעל חילול שבת קודש, ועל
 9 השכר הטוב, גם בעולם הזה, עבור שמירת שבת
 10 קודש.

בסעודת פורים ש"ת. ניו יורק

אגרות קודש

- 3 היותר אפשרי הכתבים כתבי יד קדש שלי המונחים אצלו,
 4 וישלחם ע"י פאצט בחבילה טובה פאר סטראחישט אשר
 5 בעזרתו יתברך יבואו בטח, וישלח זאת על שמי, ויודיע
 6 במכתב בטוח תומ"י.
 7 ידידו הדו"ש ומברכו
 8 יוסף יצחק.
 1 שלום וברכה,
 2 בזה הנני לבקשו אשר יואיל נא לשלוח לי בהקדם

אג"ק מוהריי"צ כרך יד

אגרות קודש

ב"ה, כ"א תמוז, תשי"ט

ברוקלין.

שלום וברכה!

במענה למכתבו מט"ו תמוז, בו כתב אודות הצעת הוראה בגמרא בכתה מעורבת בנים ובנות.

והנה מעורבות בזה שתי שאלות: א) לימוד גמרא עם בנות, ב) לימוד בנים ובנות ביחד, והרי כנראה מהשאלה, מדובר בגדולים וגדולות.

במענה לשאלה הא' - בכלל יש להזהר בכגון דא, שלא לפרוץ גדר הנהוג במקום, ובפרט באה"ק ת"ו, אשר עיני ה"א בה מראשית השנה עד אחרית שנה. ובאם אין בזה נוהג קבוע, יש לנהוג מתאים לפסק דין המובא גם בשו"ע לרבנו הזקן הלכות תלמוד תורה סוף פרק א', בהנוגע להלכה, שגם נשים חייבות ללמוד, ולבחור במסכת ששם מובאות הלכות האמורות.

בהנוגע לשאלה השני' - מכמה נקודות חמורה היא משאלה הראשונה. ולכן יש להשתדל ככל האפשר, שילמדו בהפרדה, ואפילו את"ל שכלימודם אצל מורים האחרים לא תהי' הפרדה האמורה, הרי עליו להפגין עכ"פ בשטח שלו, נחיצות הפרדה, וזה ישמש בתור מחאה מצדו, ויתן מקום להתבונן בשאלה זו, לאלו שלע"ע אין מסכימים על הפרדה, בראותם ההצלחה במקום שהפרידו, וק"ל.

לפלא שאין מזכיר ע"ד השתתפותו בהתועדות דחג הגאולה י"ב וי"ג תמוז, ובטח גם עם מושפעי דבר בפרשת המאסר והגאולה בהנוגע להם.

בברכה לבשו"ט בכל האמור,

בשם כ"ק אדמו"ר שליט"א
 מזכיר

נ.ב. כבקשתו נשלח המכתב מבלי לחכות על התור.

פרק ו הלכה א

הַמִּקְדָּשׁ כָּלוּ לֹא הָיָה בְּמִישׁוֹר, אֲלָא בְּמַעְלָה הָהָר. בְּשֹׂאֲרָם נִבְנְּם מִשְׁעָר מְזֻרְחֵי שָׁל
הָר תְּכִיפִית מְחֻלָּךְ עַד סוֹף תְּחִיל בְּשׂוֹה, וְעוֹלָה מִן תְּחִיל לְעֹזֶרֶת הַנָּשִׁים בְּשָׂתִים עֲשָׂרָה
מַעְלֹת. רוֹם כָּל מַעְלָה חָצִי אִמָּה וְשְׁלֹחָה חָצִי אִמָּה:

נקודות משיחות קודש

המקדש נתקדש, ובשני עניינים: (א) בנוגע לבית המקדש נאמר "המקום אשר יבחר ד' אלקיכם בו". (ב) היה מעשה קידוש של קרקע (ריצפה) של המקדש. במשכן לאחר שפרקוהו ונסעו משם - לא נשארה שום קדושה במקום הראשון. מה שאין כן בבית המקדש בו הבחירה היא במקום, לכן הקדושה קבועה שם לעולם ועד. לכן מדגיש הרמב"ם חילוק זה שבין המשכן למקדש, כי דווקא בזה בא לידי ביטוי חידוש עיקרי שבמקדש לעומת המשכן - בקדושת המקום. מאחר שעניינו של בית המקדש הוא להמשיך את השראת השכינה בעולם, באופן שהקדושה תחדור בתוך הגשמיות ותעלה אותה, לכן התבטא זה גם במציאותו הגשמית של העולם - המקום שבו עמד בית המקדש היה בהר, למעלה מהמקומות שסביבו. וככל שהעליה ומדרגת הקדושה שבמקדש היו נעלות יותר, היה גם המקום הגשמי גבוה יותר בגשמיות. על פי זה מובן גם הטעם שקדש הקדשים שבמקדש לא היה נבדל בגובהו מהיכל המקדש: העניין שהקדושה של המקדש פועלת במקום הגשמי שייך למדרגות הקדושה שהדרגה הנמוכה הינה בערך להעליונה, שהיא נעלית הימנה "בשתיים עשרה מעלות", וכיוצא בזה. אבל כשמדובר על מדרגה בקדושה שהיא נעלית באין ערוך - אין שייך שזה יתבטא בגובה מקום גשמי. בקדושה של קדש הקדשים, ששם בהמקום היה הגילוי של עצמותו ומהותו ית', במקום הארון שהוא לא בערך כלל לשאר חלקי המקדש - עילוי כזה אינו יכול להתבטא בגובה של מקום גשמי, שהוא מדוד ומוגבל.

(לקוטי שיחות חלק כט, פר' ראה)

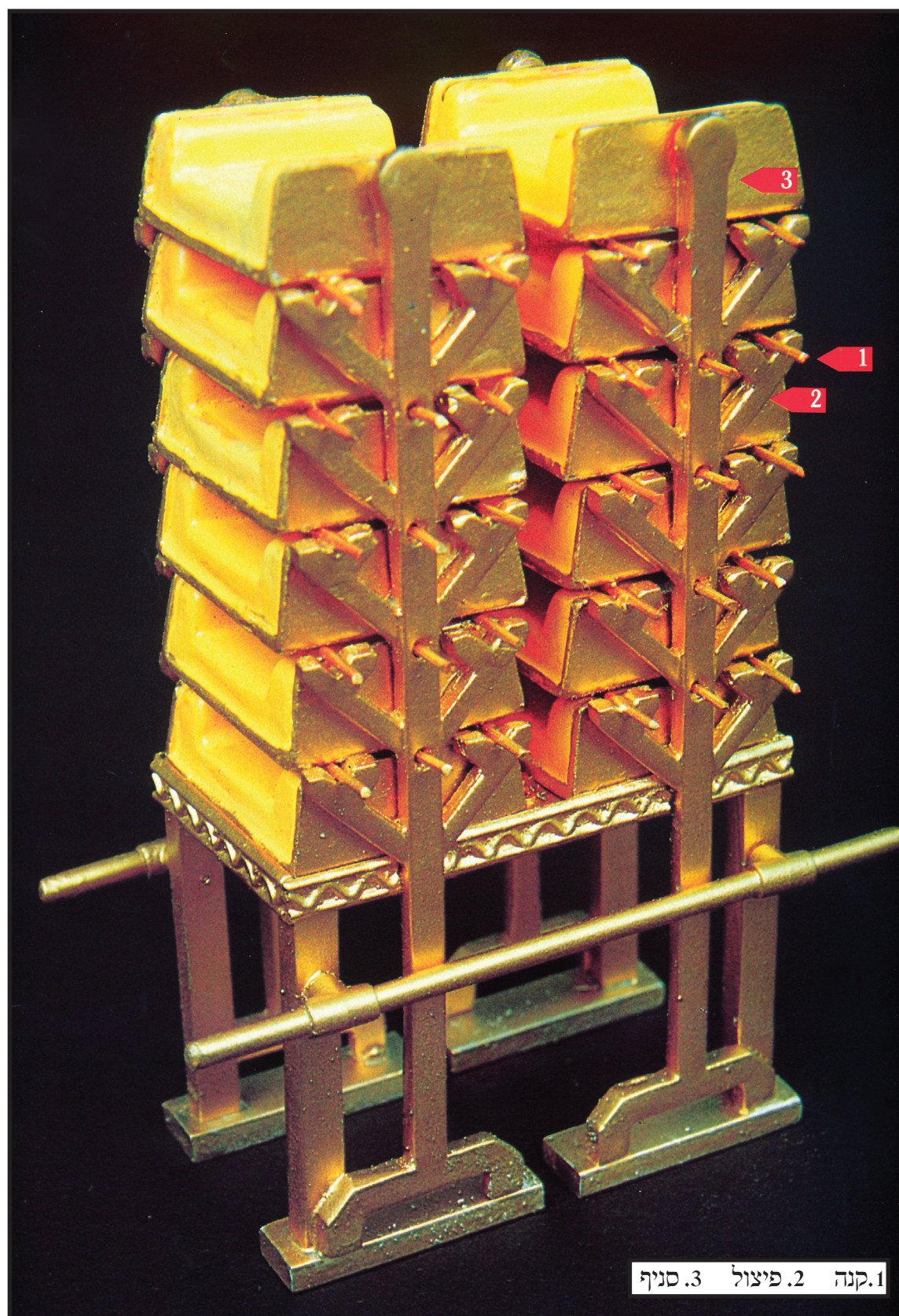
הטעם שהרמב"ם מתחיל בשלילה - "המקדש כולו לא היה במישור", ואינו כותב את החיוב בלבד "המקדש כולו היה במעלה ההר" - יש לומר:

לדעת הרמב"ם קיום מצוות העשה של "ועשו לי מקדש" בבנין בית המקדש, היה בהמשך לה"משכן שעשה משה רבנו (במדבר) כמו שכתב הרמב"ם בתחילת הלכות בית הבחירה. לכן היה מקום לומר שכשם שכל המשכן היה במישור, וחלק אחד בו לא היה גבוה מן האחר, כך היה גם המקדש באופן זה. לכן מתחיל הרמב"ם: המקדש כולו לא היה במישור (כמו המשכן), אלא במעלה ההר.

כיוון שספר היר החזקה תוכנו הוא "הלכות הלכות", מובן שהמקדש היה הולך ועולה בשיפוע לא רק מצד מבנה ההר אלא זהו עניין של הלכה ב"מקדש כולו". על המקדש: (א) לא להיות במישור. (ב) להיות "במעלה ההר". יתירה מזו: אין זה תנאי של לכתחילה בלבד, אלא זהו תנאי לעיכובא.

אבל צריך להבין: מה הסברה שבעניין זה צריך המקדש להיות שונה מהמשכן? ויש לומר הביאור בזה: חילוקי המקומות שהיו במקדש "במעלה ההר" - הם בהתאם עם זה שכל אחד מהם היה בו תוספת ועליה בקדושה לגבי המקום שלפניו. דין זה הוא רק במקדש, ולא במשכן, כי זה קשור עם גדר הקדושה שנתחדש במקדש.

ההסברה בזה: ישנו חילוק עיקרי בין המשכן ובין המקדש: המשכן היה בנין ארצי, ואילו בית המקדש היה "דירת קבע". במשכן חלות הקדושה היתה רק בהבנין וחלקיו - הקרשים והיריעות. אבל בבית המקדש היתה גם "קדושת מקום" - עצם מקום

פרק ב משנה יב

רַבִּי יוֹסִי אֹמֵר, יְהִי מָמוֹן חֶבְרָךְ חָכִיב עָלֶיךָ בְּשִׁלְךָ וְהִתְתַּקֵּן עֲצֻמְךָ לְלִמּוּד תּוֹרָה, שְׂאִינָה יְרֻשָּׁה לָךְ וְכָל מַעֲשֶׂיךָ יִהְיוּ לְשֵׁם שְׁמַיִם:

נקודות משיחות קודש

על משנה זו כתב הרמב"ם⁷: "...ואפילו בשעה שהוא ישן, אם ישן לדעת כדי שתנוח דעתו עליו וינוח גופו כדי שלא יחלה ולא יוכל לעבוד את ה' והוא חולה, נמצאת שינה שלו עבודה למקום ברוך הוא. ועל ענין זה ציוו חכמים ואמרו, וכל מעשיך יהיו לשם שמים". והוא מוסיף על כך וכותב: "והוא שאמר שלמה בחכמתו, בכל דרכיך דעהו".

ויש לומר ששני סוגי עבודה הם: (א) "כל מעשיך יהיו לשם שמים", (ב) "בכל דרכיך דעהו".

כאשר האדם עוסק בדברי הרשות כגון אכילה, שתייה, מסחר וכדומה "לשם שמים", דהיינו כדי שיוכל לעבוד את ה' - מעשיו הם עניני חול אך הם משמשים אותו לצורך קדושה. זהו "כל מעשיך" - מעשים שלך, של חולין - "יהיו לשם שמים".

אך יש מדריגה גבוהה מכך והיא כאשר עסקי החולין עצמם מתקדשים ולא רק משמשים לתועלת הקדושה ("לשם שמים"). [כמו כשהאכילה עצמה היא מצוה⁸]. זוהי העבודה של "בכל דרכיך דעהו", לא שהדרכים מובילות ל"דעהו", אלא שהן עצמן בבחינת "דעהו".

לפי זה יומתק מה שהרמב"ם הביא תחילה את מאמר המשנה "וכל מעשיך יהיו לשם שמים" ורק לאחר מכן את מאמר הכתוב "בכל דרכיך דעהו" (אף שלכאורה צריך היה להקדים את דברי הכתוב לדברי המשנה) - מכיון שסדר העבודה הוא מן הקל את הכבד: כדי להגיע לעבודה בדרגת "בכל דרכיך דעהו" יש להתחיל בעבודה של "וכל מעשיך יהיו לשם שמים".

בתפארת-ישראל הקשה, הרי נאמר¹ "תורה ציווה לנו משה מורשה קהלת יעקב", כלומר, שהתורה היא ירושה² ואיך אומר כאן "שאינה ירושה"?

ויש לתרץ הקושיא, כי באמת יש בתורה שתי בחינות: (א) "ירושה" - התורה היא ירושה לכל אחד מ ישראל, (ב) "מכר" - וכמאמר חז"ל³ "אמר הקב"ה לישראל מכרתי לכם תורתי". בחינת "ירושה" שבתורה - משמעה שהתורה "שייכת" לכל אחד ואחד מ ישראל, שהרי ירושה אינה תלויה במצבו או בגילו של היורש, ולכן, עצם החיוב ללמוד תורה הוא שווה בכולם, כלשון הרמב"ם⁴ - "כל איש מ ישראל חייב בתלמוד תורה בין עני בין עשיר וכי", ולא משנה מהי מידת הבנתו בתורה.

בחינת "מכר" שבתורה - מכוונת להבנת התורה. דהיינו, כמו במכר, הקונה אינו מקבל חנם, אלא עליו לשלם תמורת החפץ שקנה⁵, כמו כן הוא בנוגע להבנת התורה; כדי להבין היטב את חכמת התורה יש להשקיע עבודה ויגיעה.

על בחינה זו השניה - "מכר" - נאמר במשנתנו "התקן עצמך ללמוד תורה שאינה ירושה לך". כדי להבין ולהשכיל בתורה (כל אחד ואחד לפי כשרונותיו) לא מספיק "לרשת" את התורה אלא צריך גם "לקנות" אותה. "קנין" התורה נעשה על-ידי "ארבעים ושמונה דברים" שהתורה נקנית בהם ומפורטים לקמן במסכת⁶.

(לקוטי-שיחות, כרך יג, עמ' 115.)

(שיחות קודש תש"מ - פרשת מסות-מסעי)

(לקוטי-שיחות, כרך ג, עמ' 907, 931)

(1) ברכה לג, ד. (2) ועד שדרשו "לנו מורשה ולא להם (לעכו"ם)", ולכן עכו"ם שעוסק בתורה חייב מיתה. (3) שמות רבה לג, א. (4) הלכות תלמוד תורה פרק א ה"ו. (5) ראה לקוטי שיחות שם שיש אף בחינה שלישית בתורה מתנה. בחינה זו מתייחסת לעניינים בתורה שהם למעלה מכוח הבנת הנבראים, וניתנים לאדם בדרך של מתנה מלמעלה. (6) פרק ו משנה ו. (7) הלכות דעות פרק ג הלכה ג. (8) כדוגמת אכילת שבת או אכילת קודשים, שהן עצמה מצוה.

פרשת מטות

ל וַיְדַבֵּר מֹשֶׁה אֶל־רָאשֵׁי הַמִּטּוֹת לִבְנֵי יִשְׂרָאֵל לֵאמֹר זֶה הַדָּבָר אֲשֶׁר צִוָּה יְהוָה: אִישׁ כִּי־יִדָּר לַיהוָה אִוְּחֶשְׁבֶּעַ שְׁבַע לְאַסֹּר אֶפֶס עַל־נַפְשׁוֹ לֹא יֵחַל דְּבָרוֹ כְּכֹל־הֵצֵא מִפִּי יַעֲשֶׂה: וְאִשָּׁה כִּי־תִדָּר לַיהוָה וְאָסְרָה אֶפֶס בְּבֵית אָבִיהָ בְּנִעְרֶיהָ: וְשָׁמַע אָבִיהָ אֶת־נִדְרָהּ וְאָסְרָה אֲשֶׁר אָסְרָה עַל־נַפְשָׁהּ וְהַחֲרִישׁ לָהּ אָבִיהָ וְקָמוּ כָל־נִדְרֶיהָ וְכֹל־אֶפֶס אֲשֶׁר־אָסְרָה עַל־נַפְשָׁהּ יָקוּם: וְאִם־הָיָא אָבִיהָ אֹתָהּ בְּיוֹם שָׁמְעוֹ כָּל־נִדְרֶיהָ וְאָסְרָה אֲשֶׁר אָסְרָה עַל־נַפְשָׁהּ לֹא יָקוּם וְיִהְיֶה יִסְלַח־לָהּ כִּי־הָיָא אָבִיהָ אֹתָהּ: וְאִם־הָיָא תַּהִיָּה לְאִישׁ וְנִדְרֶיהָ עָלֶיהָ אוֹ מִבֶּטָא שְׁפָתֶיהָ אֲשֶׁר אָסְרָה עַל־נַפְשָׁהּ: וְשָׁמַע אִשָּׁה בְּיוֹם שָׁמְעוֹ וְהַחֲרִישׁ לָהּ וְקָמוּ נִדְרֶיהָ וְאָסְרָה אֲשֶׁר־אָסְרָה עַל־נַפְשָׁהּ יָקָמוּ: וְאִם בְּיוֹם שָׁמַע אִשָּׁה יָנִיא אוֹתָהּ וְהִפָּר אֶת־נִדְרָהּ אֲשֶׁר עָלֶיהָ וְאֵת מִבֶּטָא שְׁפָתֶיהָ אֲשֶׁר אָסְרָה עַל־נַפְשָׁהּ וְיִהְיֶה יִסְלַח־לָהּ: (ל) וְנָדָר אֱלֹמָנָה וְגִרּוּשָׁה כָּל אֲשֶׁר־אָסְרָה עַל־נַפְשָׁהּ יָקוּם עָלֶיהָ: וְאִם־בֵּית אִשָּׁה נִדְרָה אוֹ־אָסְרָה אֶפֶס עַל־נַפְשָׁהּ בְּשִׁבְעָה: וְשָׁמַע אִשָּׁה וְהַחֲרִישׁ לָהּ לֹא הָיָא אֹתָהּ וְקָמוּ כָל־נִדְרֶיהָ וְכֹל־אֶפֶס אֲשֶׁר־אָסְרָה עַל־נַפְשָׁהּ יָקוּם: וְאִם־הִפָּר יָפָר אֹתָם וְאִשָּׁה בְּיוֹם שָׁמְעוֹ כָּל־מוֹצֵא שְׁפָתֶיהָ לַנִּדְרָה וְלֶאֱפֹר נַפְשָׁהּ לֹא יָקוּם אִשָּׁה הַפָּרִם וְיִהְיֶה יִסְלַח־לָהּ: (ישראל) וְכָל־נָדָר וְכָל־שְׁבַעַת אֶפֶס לַעֲנַת נַפְשׁ אִשָּׁה יִקְיָמוּ וְאִשָּׁה יִפְרֹנוּ: וְאִם־הַחֲרִישׁ יַחֲרִישׁ לָהּ אִשָּׁה מִיּוֹם אֲלִיּוֹם וְהַקִּים אֶת־כָּל־נִדְרֶיהָ אוֹ אֶת־כָּל־אָסְרֶיהָ אֲשֶׁר עָלֶיהָ הַקִּים אֹתָם כִּי־הַחֲרִישׁ לָהּ בְּיוֹם שָׁמְעוֹ: וְאִם־הִפָּר יָפָר אֹתָם אַחֲרֵי שָׁמְעוֹ וְנָשָׂא אֶת־עֹנָהּ: וְאֵלֶּה הַחֻקִּים

אֲשֶׁר צִוָּה יְהוָה אֶת־מֹשֶׁה בֵּין אִישׁ לְאִשְׁתּוֹ בֵּין־אָב לְבָתּוֹ בְּנִעְרֶיהָ בֵּית אָבִיהָ: פ (עַד כֹּאן בַּחוּל) לֹא וַיְדַבֵּר יְהוָה אֶל־מֹשֶׁה לֵאמֹר: בְּנִקְמַת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל מֵאֵת הַמִּדְיָנִים אַחֲרֵי תִּאָּסֵּף אֶל־עַמִּיד: וַיְדַבֵּר מֹשֶׁה אֶל־הָעָם לֵאמֹר הַחֲלִצוּ מֵאִתְּכֶם אֲנָשִׁים לְצַבָּא וְיִהְיוּ עַל־מִדִּין לְתֵת נִקְמַת־יְהוָה בְּמִדִּין: וְאֵלֶּךְ לַמִּטָּה אֵלֶּךְ לַמִּטָּה לְכָל מִטּוֹת יִשְׂרָאֵל תִּשְׁלַחוּ לְצַבָּא: וַיִּמְסְרוּ מֵאֶלְפֵי יִשְׂרָאֵל אֵלֶּךְ לַמִּטָּה שְׁנַיִם־עָשָׂר אֵלֶּךְ חֲלוּצֵי צָבָא: וַיִּשְׁלַח אֹתָם מֹשֶׁה אֵלֶּךְ לַמִּטָּה לְצַבָּא אֹתָם וְאֶת־פִּינְחָס בֶּן־אֱלֵעָזָר הַכֹּהֵן לְצַבָּא וְכָלִי הַקֹּדֶשׁ וְחִצְצֹרוֹת הַתְּרוּעָה בִּידּוֹ: וַיִּצְבְּאוּ עַל־מִדִּין כַּאֲשֶׁר צִוָּה יְהוָה אֶת־מֹשֶׁה וַיַּהֲרֹגוּ כָּל־זָכָר: וְאֶת־מִלְכֵי מִדִּין הָרָגוּ עַל־חֲלָלֵיהֶם אֶת־אֹנִי וְאֶת־דָּקֻם וְאֶת־צֹר וְאֶת־חוּר וְאֶת־רַבֵּעַ חֲמִשָּׁת מִלְכֵי מִדִּין וְאֵת בָּלָעַם בֶּן־בְּעֹזָר הָרָגוּ בַּחֲרֹב: וַיִּשְׁבּוּ בְנֵי־יִשְׂרָאֵל אֶת־נָשֵׁי מִדִּין וְאֶת־טַפָּם וְאֵת כָּל־בְּהֶמְתָּם וְאֶת־כָּל־מִקְנֵהם וְאֶת־כָּל־חֵילָם בַּזּוֹ: וְאֵת כָּל־עֲרִיָּהֶם בְּמוֹשְׁבָתָם וְאֵת כָּל־טִירָתָם שָׂרְפוּ בָּאֵשׁ: וַיִּקְחוּ אֶת־כָּל־הַשָּׁלָל וְאֵת כָּל־הַמִּלְקוֹת בָּאָדָם וּבַבְּהֵמָה: וַיָּבֹאוּ אֶל־מֹשֶׁה וְאֶל־אֱלֵעָזָר הַכֹּהֵן וְאֶל־עֵדֻת בְּנֵי־יִשְׂרָאֵל אֶת־הַשְּׁבִי וְאֶת־הַמִּלְקוֹת וְאֶת־הַשָּׁלָל אֶל־הַמַּחֲנֶה אֶל־עֵרֶכְת מוֹאָב אֲשֶׁר עַל־יַרְדֵּן יִרְחוֹ: ס

~ נקודות משיחות קודש ~ (לקוטי שיחות יג עמ' 107)

וַיְדַבֵּר מֹשֶׁה אֶל רָאשֵׁי הַמִּטּוֹת (ל, ב)

"למד שהפרת נדרים בנחיד ממנה" (רש"י, ר"ל) וְאֶמְרוּ "דיין מה שאסרתו תורה", כי יש להתעסק עם העולם ולהעלותו. מאידך אמרו "נדר סגן לפרישות", כי אם יש חשש שהתעסקות זו תביא ירידה ומכשול, יש לנדר. מובן אפוא, שאם יש דין בנדר השנין לבעל דרנה, ממנה, מסתבר שהוא דין בהפרת נדר - הממנה מעלה את הנדר לדרנה כזו שאינו זקוק עוד לנדר.

מִן־הַחֲמִירִים וּמִן־הַצָּאֵן מִכָּל־הַבְּהֵמָה וְנִתְּנָה
 אֹתָם לָלוֹיִם שְׁמִרֵי מִשְׁמֶרֶת מִשְׁכַּן יְהוָה:
 וַיַּעַשׂ מֹשֶׁה וְאֶלְעָזָר הַכֹּהֵן כַּאֲשֶׁר צִוָּה יְהוָה
 אֶת־מֹשֶׁה: ^כוְיְהִי הַמִּלְקוֹחַ יִתֵּן הַזֶּה אֲשֶׁר בָּזוּ
 עִם הַצֹּבֵא צֵאֵן שְׁש־מֵאוֹת אֶלֶף וְשִׁבְעִים אֶלֶף
 וַחֲמִשָּׁת אֲלָפִים: ^{כז}וּבִקֵּר שְׁנַיִם וְשִׁבְעִים אֶלֶף:
^{כח}וַחֲמִירִים אֶחָד וְשִׁשִּׁים אֶלֶף: ^{כט}וְנִפְשׁ אָדָם
 מִן־הַנָּשִׁים אֲשֶׁר לֹא־יָדְעוּ מִשְׁכָּב זָכָר כָּל־נֶפֶשׁ
 שְׁנַיִם וְשָׁלֹשִׁים אֶלֶף: ^לוְתָהִי הַמַּחֲצֵה חֵלֶק
 הַיִּצְאִים בַּצֹּבֵא מִסֶּפֶר הַצָּאֵן שְׁלֹשׁ־מֵאוֹת אֶלֶף
 וְשָׁלֹשִׁים אֶלֶף וְשִׁבְעֵת אֲלָפִים וַחֲמִשׁ מֵאוֹת:
^{לא}וְיָהִי הַמֶּכֶס לַיהוָה מִן־הַצָּאֵן שֵׁשׁ מֵאוֹת חֲמִשׁ
 וְשִׁבְעִים: ^{לב}וְהַבִּקֵּר שִׁשָּׁה וְשָׁלֹשִׁים אֶלֶף וּמִכְסָם
 לַיהוָה שְׁנַיִם וְשִׁבְעִים: ^{לג}וַחֲמִירִים שְׁלֹשִׁים אֶלֶף
 וַחֲמִשׁ מֵאוֹת וּמִכְסָם לַיהוָה אֶחָד וְשִׁשִּׁים:
^{לד}וְנִפְשׁ אָדָם שִׁשָּׁה עָשָׂר אֶלֶף וּמִכְסָם לַיהוָה
 שְׁנַיִם וְשָׁלֹשִׁים נֶפֶשׁ: ^{לה}וַיִּתֵּן מֹשֶׁה אֶת־מֶכֶס
 תְּרוּמַת יְהוָה לְאֶלְעָזָר הַכֹּהֵן כַּאֲשֶׁר צִוָּה יְהוָה
 אֶת־מֹשֶׁה: ^{לו}וּמִמַּחֲצִית בְּנֵי יִשְׂרָאֵל אֲשֶׁר חֲצֵה
 מֹשֶׁה מִן־הָאֲנָשִׁים הַצֹּבֵאִים: ^{לז}וְתָהִי מַחֲצֵת
 הָעֵדָה מִן־הַצָּאֵן שְׁלֹשׁ־מֵאוֹת אֶלֶף וְשָׁלֹשִׁים
 אֶלֶף שִׁבְעֵת אֲלָפִים וַחֲמִשׁ מֵאוֹת: ^{לח}וּבִקֵּר
 שִׁשָּׁה וְשָׁלֹשִׁים אֶלֶף: ^{לח}וַחֲמִירִים שְׁלֹשִׁים אֶלֶף
 וַחֲמִשׁ מֵאוֹת: ^לוְנִפְשׁ אָדָם שִׁשָּׁה עָשָׂר אֶלֶף:
^{לא}וַיִּקַּח מֹשֶׁה מִמַּחֲצֵת בְּנֵי־יִשְׂרָאֵל אֶת־הָאֲחֹזֶל
 אֶחָד מִן־הַחֲמִשִּׁים מִן־הָאָדָם וּמִן־הַבְּהֵמָה וַיִּתֵּן
 אֹתָם לָלוֹיִם שְׁמִרֵי מִשְׁמֶרֶת מִשְׁכַּן יְהוָה כַּאֲשֶׁר
 צִוָּה יְהוָה אֶת־מֹשֶׁה: ^{לב}וַיִּקְרְבוּ אֶל־מֹשֶׁה
 הַפָּקִדִים אֲשֶׁר לָאֲלָפִי הַצֹּבֵא שְׁרֵי הָאֲלָפִים וְשְׁרֵי
 הַמֵּאוֹת: ^{לג}וַיֹּאמְרוּ אֶל־מֹשֶׁה עֲבַדְיָךְ נִשְׂאוּ אֶת־
 רֹאשׁ אֲנָשִׁי הַמִּלְחָמָה אֲשֶׁר בִּידָנוּ וְלֹא־נִפְקַד
 מִמֶּנּוּ אִישׁ: ^{לד}וַנִּקְרָב אֶת־קֶרְבֵּן יְהוָה אִישׁ אֲשֶׁר
 מֵצָא כְּלִי־זָהָב אֶצְעָדָה וְצִמִּיד טֹבַעַת עָגִיל

שְׁנֵי יָ וַיִּצְאוּ מֹשֶׁה וְאֶלְעָזָר הַכֹּהֵן וְכָל־נְשֵׂי־אֵי
 הָעֵדָה לִקְרֹאתָם אֶל־מַחוּץ לַמַּחֲנֶה: ^הוַיִּקְצֹף
 מֹשֶׁה עַל פְּקוּדֵי הַחֵיל שְׁרֵי הָאֲלָפִים וְשְׁרֵי
 הַמֵּאוֹת הַבָּאִים מִצֹּבֵא הַמִּלְחָמָה: ^ווַיֹּאמֶר
 אֲלֵיהֶם מֹשֶׁה הִחַיִּיתֶם כָּל־נַפְקָה: ^זהֵן הֵן הִנֵּה
 הָיוּ לְבְנֵי יִשְׂרָאֵל בְּדִבְרֵ בִלְעָם לְמַסְר־מַעַל
 בַּיהוָה עַל־דְּבַר פָּעוּר וְתָהִי הַמַּגֵּפָה בַּעֲדַת
 יְהוָה: ^חוְעַתָּה הֲרֹגוּ כָּל־זָכָר בַּטָּף וְכָל־אִשָּׁה
 יָדְעַת אִישׁ לְמִשְׁכָּב זָכָר הֲרֹגוּ: ^טוְכָל־הַטָּף
 בְּנָשִׁים אֲשֶׁר לֹא־יָדְעוּ מִשְׁכָּב זָכָר הִחַיּוּ לָכֶם:
^יוְאַתֶּם חֲנוּ מַחוּץ לַמַּחֲנֶה שִׁבְעַת יָמִים כָּל־
 הָרֹג נֶפֶשׁ וְכָל־נֶגַע בַּחֲלָל תִּתְחַטְּאוּ בֵּינֶם
 הַשְּׁלִישִׁי וּבֵינֶם הַשְּׁבִיעִי אַתֶּם וְשִׁבְיֵיכֶם: ^{יא}וְכָל־
 בָּגֵד וְכָל־בְּלִיעוּר וְכָל־מַעֲשֵׂה עוֹיִם וְכָל־כְּלִי־
 עֵץ תִּתְחַטְּאוּ: ^{יב}וַיֹּאמֶר אֶלְעָזָר הַכֹּהֵן אֶל־
 אֲנָשֵׁי הַצֹּבֵא הַבָּאִים לַמִּלְחָמָה זֹאת חֻקַּת
 הַתּוֹרָה אֲשֶׁר־צִוָּה יְהוָה אֶת־מֹשֶׁה: ^{יג}אֲךָ אַת־
 הַזָּהָב וְאֶת־הַכֶּסֶף אֶת־הַנְּחֹשֶׁת אֶת־הַבְּרֹזֶל אֶת־
 הַבְּדִיל וְאֶת־הָעֹפֶרֶת: ^{יד}כָּל־דְּבַר אֲשֶׁר־יָבֹא
 בְּאֵשׁ תַּעֲבִירוּ בְּאֵשׁ וְטָהַר אֲךָ בְּמֵי נֹדֶה יִתְחַטְּאוּ
 וְכָל־אֲשֶׁר לֹא־יָבֹא בְּאֵשׁ תַּעֲבִירוּ בְּמֵי־
^{טו}וּבִכְסֹתֶם בְּגִדֵיכֶם בֵּינֶם הַשְּׁבִיעִי וְטָהַרְתֶּם
 וְאַחֵר תָּבֹאוּ אֶל־הַמַּחֲנֶה: ^{טז}וַיֹּאמֶר יְהוָה
 אֶל־מֹשֶׁה לֵאמֹר: ^{יז}שָׂא אֶת־רֹאשׁ מִלְקוֹחַ הַשְּׁבִי
 בָּאָדָם וּבַבְּהֵמָה אֶתֶּל וְאֶלְעָזָר הַכֹּהֵן וְרֹאשֵׁי
 אֲבוֹת הָעֵדָה: ^{יח}וְחִצִּיתָ אֶת־הַמִּלְקוֹחַ בֵּין תַּפְשֵׁי
 הַמִּלְחָמָה הַיִּצְאִים לַצֹּבֵא וּבֵין כָּל־הָעֵדָה:
^{יט}וְהִרְמִית מֶכֶס לַיהוָה מֵאֵת אֲנָשֵׁי הַמִּלְחָמָה
 הַיִּצְאִים לַצֹּבֵא אֶחָד נֶפֶשׁ מִחֲמִשׁ הַמֵּאוֹת מִן־
 הָאָדָם וּמִן־הַבִּקֵּר וּמִן־הַחֲמִירִים וּמִן־הַצָּאֵן:
^כמִמַּחֲצִיתֶם תִּקְחוּ וְנִתְּנָה לְאֶלְעָזָר הַכֹּהֵן
 תְּרוּמַת יְהוָה: ^{כא}וּמִמַּחֲצֵת בְּנֵי־יִשְׂרָאֵל תִּקַּח
 אֶחָד אֶחָז מִן־הַחֲמִשִּׁים מִן־הָאָדָם מִן־הַבִּקֵּר

וּכְבוֹדוֹ לְכַפֵּר עַל־נַפְשֵׁינוּ לִפְנֵי יְהוָה: ^א וַיִּקַּח מִשָּׁה וְאֶלְעָזָר הַכֹּהֵן אֶת־הַזֹּהֵב מֵאֲתָם כָּל כְּלִי מַעֲשֵׂה: ^ב וַיְהִי | כָּל־זֶהב הַתְּרוּמָה אֲשֶׁר הָרִימוּ לַיהוָה שָׁשָׁה עָשָׂר אֲלָף שְׁבַע־מֵאוֹת וַחֲמִשִּׁים שֶׁקֶל מֵאֵת שְׁרֵי הָאֲלָפִים וּמֵאֵת שְׁרֵי הַמֵּאוֹת: ^ג אֲנִשִּׁי הַצָּבָא בָּזְזוּ אִישׁ לוֹ: ^ד וַיִּקַּח מִשָּׁה וְאֶלְעָזָר הַכֹּהֵן אֶת־הַזֹּהֵב מֵאֵת שְׁרֵי הָאֲלָפִים וְהַמֵּאוֹת וַיָּבִיאוּ אוֹתוֹ אֶל־אַהֲל מוֹעֵד וּפְרוֹן לִבְנֵי־יִשְׂרָאֵל לִפְנֵי יְהוָה: פ

~ נקודות משיחות קודש ~ (2 קוסי שיחות יג עמ' 112)

וְהָיָה מִחֲצַת הָעֵדָה (לא, מג)

בְּדַאי עֵבֶר זָמַן רַב עַד שֶׁהָרִימוּ אֶת הַמָּכֶס, וּבְדִרְךְ הַשָּׁבַע אִי אֶפְשָׁר שֶׁבְּמִשָּׁף זָמַן זֶה לֹא מֵת אֶף אֶחָד מִכָּל הָאָדָם וְהַבְּהֵמָה, וְאִם כֵּן לֹא הָיוּ הַחֲצָאִים שׁוֹיִם. וְהַכְּתוּב מְפָרֵט אֶת מִחֲצַת הָעֵדָה כְּדִי לְהוֹדִיעַ דְּבַר פֶּלֶא (לֹא כְּתוּר מֵאֶמֶר הַמִּסְגָּר): הַחֲצִי הַשֵּׁנִי הָיָה כְּדִיּוֹק כְּמוֹ הַחֲצִי הָרִאשׁוֹן, כִּי לֹא מֵת אֶף אֶחָד. וְזוֹהִי כֹנֶנֶת רַש"י: "כָּף וְכָף". וּבִטְעַם הַדָּבָר יֵשׁ לוֹמֵר, שֶׁאִם לֹא הָיוּ הַחֲצָאִים שׁוֹיִם הָיָה עֲדָף שֶׁלֹּא נִלְקַח מִמֶּנּוּ מָכֶס.

לב ^א וּמִקֵּנָה | רַב הָיָה לִבְנֵי רְאוּבֵן וּלְבִנְיָמִן עֲצוּם מְאֹד וַיֵּרְאוּ אֶת־אַרְצָן יַעֲזֹר וְאֶת־אַרְצָן גִּלְעָד וְהִנֵּה הַמָּקוֹם מְקוֹם מִקֵּנָה: ^ב וַיָּבִיאוּ בְּנֵי־גֵד וּבְנֵי רְאוּבֵן וַיֹּאמְרוּ אֶל־מֹשֶׁה וְאֶל־אֶלְעָזָר הַכֹּהֵן וְאֶל־גִּישֵׁי הָעֵדָה לֵאמֹר: ^ג עֲטֹרוֹת וְדִיבָן וַיַּעֲזֹר וּנְמֹרָה וַחֲשַׁבּוֹן וְאֶלְעֵלָה וּשְׁבֹם וְנָבֹ וּבָעַן: ^ד הָאָרֶץ אֲשֶׁר הִכָּה יְהוָה לִפְנֵי עֵדַת יִשְׂרָאֵל אֶרֶץ מִקֵּנָה הוּא וְלַעֲבָדֶיךָ מִקֵּנָה: ^ה וַיֹּאמְרוּ אִם־מִצָּאֵנוּ חֵן בְּעֵינֶיךָ יִתֵּן אֶת־הָאָרֶץ הַזֹּאת לַעֲבָדֶיךָ לְאַחֲזָה אֶל־תַּעֲבֹרָנוּ אֶת־הַיַּרְדֵּן: ^ו וַיֹּאמֶר מֹשֶׁה לְבִנְיָמִן וּלְבְנֵי רְאוּבֵן הָאֲחִיכֶם יָבִיאוּ לְמִלְחָמָה וְאַתֶּם תֵּשְׁבוּ פֹה: ^ז וְלָמָּה כְּתִיב תִּנְאוּן קִרִי תִנְיָאוֹן אֶת־לֵב בְּנֵי יִשְׂרָאֵל מֵעַבְרָא אֶל־הָאָרֶץ אֲשֶׁר־נָתַן לָהֶם יְהוָה: ^ח כֹּה עָשׂוּ אֲבֹתֵיכֶם בְּשִׁלְחִי אֲתָם מִקְדָּשׁ בְּרַגְעַ לְרֹאוֹת אֶת־הָאָרֶץ: ^ט וַיַּעֲלוּ עַד־נַחַל אֲשַׁפּוֹל

וַיֵּרְאוּ אֶת־הָאָרֶץ וַיָּבִיאוּ אֶת־לֵב בְּנֵי יִשְׂרָאֵל לְבַלְתִּי־בֹא אֶל־הָאָרֶץ אֲשֶׁר־נָתַן לָהֶם יְהוָה: ^א וַיַּחֲרֹאֲף יְהוָה בַּיּוֹם הַהוּא וַיִּשָּׁבַע לֵאמֹר: ^ב אִם־יֵרְאוּ הָאֲנָשִׁים הָעֲלִיִּים מִמִּצְרַיִם מִבֶּן עֶשְׂרִים שָׁנָה וּמַעֲלָה אֶת הָאֲדָמָה אֲשֶׁר נִשְׁבַּעְתִּי לְאַבְרָהָם לְיִצְחָק וְלַיַּעֲקֹב כִּי לֹא־מִלְאוּ אַחֲרָי: ^ג בַּלְתִּי כָּלֵב בֶּן־יִפְנֹה הַקַּנְזִי וַיהוֹשֻׁעַ בֶּן־נּוּן כִּי מִלְאוּ אַחֲרַי יְהוָה: ^ד וַיַּחֲרֹאֲף יְהוָה בְּיִשְׂרָאֵל וַיִּנָּעַם בַּמִּדְבָּר אַרְבָּעִים שָׁנָה עַד־תָּם כָּל־הַדּוֹר הָעֹשֶׂה הָרַע בְּעֵינֵי יְהוָה: ^ה וְהִנֵּה קָמָתָם תַּחַת אֲבֹתֵיכֶם תִּרְבּוּת אֲנָשִׁים חֲטָאִים לְסַפּוֹת עוֹד עַל חֲרוֹן אַף־יְהוָה אֶל־יִשְׂרָאֵל: ^ו כִּי תִשׁוּבוּן מֵאֲחֲרָיו וַיִּסַּף עוֹד לְהַנִּיחוֹ בַּמִּדְבָּר וַיִּשְׁחַתֵּם לְכָל־הָעָם הַזֶּה: ^ז וַיִּגְשׁוּ אֵלָיו וַיֹּאמְרוּ גְּדֵרֶת צֶאֱן נִבְנָה לְמִקְנֵנוּ פֹה וְעָרִים לְטַפְנוּ: ^ח וַאֲנַחְנוּ נַחֲלֵץ חֲשִׁים לִפְנֵי בְנֵי יִשְׂרָאֵל עַד אֲשֶׁר אִם־הִבִּיאֲנָם אֶל־מִקְוָמָם וַיִּשָּׁב טַפְנוּ בְּעָרֵי הַמִּבְצָר מִפְּנֵי יֹשְׁבֵי הָאָרֶץ: ^ט לֹא נָשׁוּב אֶל־בְּתִינוּ עַד הַתְּנַחֵל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל אִישׁ נַחֲלָתוֹ: ^י כִּי לֹא נִחַל אֲתָם מֵעַבְרָ לַיַּרְדֵּן וְהַלָּא כִּי בָאָה נַחֲלָתָנוּ אֵלֵינוּ מֵעַבְרָ תִּירְדֵן מִזֶּרְחָה: פ

~ נקודות משיחות קודש ~ (ספר השיחות תשנ"ב ט עמ' 616)

גְּדֵרֶת צֶאֱן . . וְעָרִים לְטַפְנוּ (לב, טז)

"שֶׁהַקְדִּימוֹ מִקְנֵיהֶם לְטַפָּם" (רש"י). בְּנֵי גֵד וּבְנֵי רְאוּבֵן רָצוּ לְהַתִּישָׁב בְּעֵבֶר הַיַּרְדֵּן כְּדִי לְהַמְשִׁיךְ קִנְיָן אֶרֶץ יִשְׂרָאֵל גַּם שָׁם, בִּ"אֶרֶץ מִקֵּנָה", הֵינּוּ בְּרוּר הַנֶּפֶשׁ הַפְּהַמִּית וּבְרוּר מִן הַחַי כְּפִשׁוּטוֹ. לָכֵן הַקְדִּימוּ מִקְנֵיהֶם, כִּי עָקֵר כֹּנֶנֶתָם בְּהַתִּישׁבוּת זוֹ הִיְתָה כְּדִי לְבָרֵךְ אֶת הַלֵּקֶם בְּעוֹלָם, ה"מִקֵּנָה רַב", לֹא לְמַעַן עֲצָמָם וְטַפֵּיהֶם.

רביעי ^א וַיֹּאמֶר אֲלֵיהֶם מֹשֶׁה אִם־תַּעֲשׂוּן אֶת־הַדָּבָר הַזֶּה אִם־תַּחֲלֹצוּ לִפְנֵי יְהוָה לְמִלְחָמָה: ^ב וְעַבְרָ לָכֶם בְּלִחְלוּץ אֶת־הַיַּרְדֵּן לִפְנֵי יְהוָה עַד הוֹרִישׁוּ אֶת־אִיְבֹי מִפְּנֵינוּ: ^ג וְנִכְבְּשָׁה הָאָרֶץ לִפְנֵי יְהוָה וְאַחֲרָי תֵּשְׁבוּ וְהִייתֶם נָקִים מִיְּהוָה

בִּן־מִנְשֵׁה הַלֵּךְ וּלְכֹד אֶת־חֻתִּיהֶם וַיִּקְרָא אֶתְהֶן
חֹת וַאֲוִיר: ^כ וַנִּבַּח הַלֵּךְ וּלְכֹד אֶת־קִנְתָּ וְאֶת־
בְּתֻלָּהָ וַיִּקְרָא לָהּ נָכַח בְּשֵׁמוֹ: פפפ

ק"ב פסוקים, בק"י יק"ב סימן.

פרשת מסעי

לג א אֱלֹה מַסְעֵי בְנֵי־יִשְׂרָאֵל אֲשֶׁר יֵצְאוּ
מֵאֶרֶץ מִצְרַיִם לְעָבְדָם בִּיד־מֹשֶׁה וְאַהֲרֹן:
וַיִּכְתֹּב מֹשֶׁה אֶת־מִצְוֹתֵיהֶם לְמַסְעֵיהֶם עַל־פִּי
יְהוָה וְאֵלֶּה מַסְעֵיהֶם לְמִצְוֹתֵיהֶם: וַיִּסְעוּ
מֵרַעְמָסֶס בַּחֹדֶשׁ הָרִאשׁוֹן בַּחֲמִשָּׁה עָשָׂר יוֹם
לַחֹדֶשׁ הָרִאשׁוֹן מִמַּחֲרַת הַפֶּסַח יֵצְאוּ בְנֵי־
יִשְׂרָאֵל בְּיַד רָמָה לְעֵינֵי כָל־מִצְרַיִם: וּמִצְרַיִם
מִקְבְּרִים אֵת אֲשֶׁר הִכָּה יְהוָה בָּהֶם כָּל־כְּבוֹד
וּבִאֲלֵהֶם עָשָׂה יְהוָה שְׁפָטִים: וַיִּסְעוּ בְנֵי־
יִשְׂרָאֵל מֵרַעְמָסֶס וַיַּחֲנוּ בְּסִכָּת: וַיִּסְעוּ מִסִּכָּת
וַיַּחֲנוּ בְּאֵתָם אֲשֶׁר בְּקִצָּה הַמִּדְבָּר: וַיִּסְעוּ
מֵאֵתָם וַיָּשֻׁב עַל־פִּי הַחִירָת אֲשֶׁר עַל־פְּנֵי בַעַל
צָפֹן וַיַּחֲנוּ לִפְנֵי מִגְדָּל: וַיִּסְעוּ מִפְּנֵי הַחִירָת
וַיַּעֲבְרוּ בְּתוֹד־הַיָּם הַמִּדְבָּרָה וַיֵּלְכוּ דֶּרֶךְ שְׁלֹשֶׁת
יָמִים בְּמִדְבָּר אֵתָם וַיַּחֲנוּ בְּמִרָה: וַיִּסְעוּ מִמִּרָה
וַיָּבֹאוּ אֵילָמָה וְבֵאֵילָם שְׁתֵּים עָשָׂרָה עֵינַת מַיִם
וְשִׁבְעִים תְּמָרִים וַיַּחֲנוּ־שָׁם: וַיִּסְעוּ מֵאֵילָם
וַיַּחֲנוּ עַל־יַם־סוּף: וַיִּסְעוּ מִיַּם־סוּף וַיַּחֲנוּ
בְּמִדְבַר־סִין: וַיִּסְעוּ מִמִּדְבַר־סִין וַיַּחֲנוּ
בְּדַפְקָה: וַיִּסְעוּ מִדַּפְקָה וַיַּחֲנוּ בְּאֵלוֹשׁ: וַיִּסְעוּ
מֵאֵלוֹשׁ וַיַּחֲנוּ בְּרַפִּידִם וְלֹא־הָיָה שָׁם מַיִם לָעַם
לְשִׁתוֹת: וַיִּסְעוּ מִרַפִּידִם וַיַּחֲנוּ בְּמִדְבַר סִינִי:
וַיִּסְעוּ מִמִּדְבַר סִינִי וַיַּחֲנוּ בְּקִבְרַת הַתְּאוֹה:
וַיִּסְעוּ מִקִּבְרַת הַתְּאוֹה וַיַּחֲנוּ בַּחֲצֹרֹת: וַיִּסְעוּ
מִבַּחֲצֹרֹת וַיַּחֲנוּ בְּרַתְמָה: וַיִּסְעוּ מִרַתְמָה וַיַּחֲנוּ
בְּרַמֶּן פָּרִץ: וַיִּסְעוּ מִרַמֶּן פָּרִץ וַיַּחֲנוּ בְּלִבְנָה:
וַיִּסְעוּ מִלִּבְנָה וַיַּחֲנוּ בְּרַפָּה: וַיִּסְעוּ מִרַפָּה
וַיַּחֲנוּ בְּקַהֲלָתָה: וַיִּסְעוּ מִקַּהֲלָתָה וַיַּחֲנוּ בְּהַר־

וּמִיִּשְׂרָאֵל וְהָיְתָה הָאָרֶץ הַזֹּאת לָכֶם לְאֶחָזָה
לִפְנֵי יְהוָה: ^ב וְאִם־לֹא תַעֲשׂוּן כִּן הִנֵּה חֲטֹאתֶם
לְיְהוָה וְדַעוּ חֲטֹאתֶכֶם אֲשֶׁר תִּמְצָא אֶתְכֶם:
^ג וּבְנֵי־לָכֶם עָרִים לְמִסְכָּם וְגִדְרֹת לְעִנְיָנְכֶם
וְהֵיטֵא מִפִּיכֶם תַּעֲשׂוּ: ^ד וַיֹּאמֶר בְּנֵי־גֹד וּבְנֵי
רְאוּבֵן אֶל־מֹשֶׁה לֵאמֹר עֲבָדֶיךָ יַעֲשׂוּ כַּאֲשֶׁר
אָדָנִי מִצְוָה: ^ה מִטְּפֹנוּ נִשְׁיָנוּ מִקִּנְנוּ וְכָל־בְּהֵמָתָנוּ
יְהִיוּ־שָׁם בְּעָרֵי הַגִּלְעָד: ^ו וְעֲבָדֶיךָ יַעֲבְרוּ כָל־
חֲלוּץ צֶבֶא לִפְנֵי יְהוָה לְמַלְחָמָה כַּאֲשֶׁר אָדָנִי
דִּבֶּר: ^ז וַיֵּצֵאוּ לָהֶם מֹשֶׁה אֶת אֲלֶעָזָר הַכֹּהֵן וְאֶת
יְהוֹשֻׁעַ בֶּן־נֹון וְאֶת־רָאשֵׁי אֲבוֹת הַמִּטּוֹת לְבְנֵי
יִשְׂרָאֵל: ^ח וַיֹּאמֶר מֹשֶׁה אֲלֵהֶם אִם־יַעֲבְרוּ בְנֵי־
גֹד וּבְנֵי־רְאוּבֵן אֶתְכֶם אֶת־הַיַּרְדֵּן כָּל־חֲלוּץ
לְמַלְחָמָה לִפְנֵי יְהוָה וְנִכְבְּשָׁה הָאָרֶץ לִפְנֵיכֶם
וְנִתְּתֶם לָהֶם אֶת־אֶרֶץ הַגִּלְעָד לְאֶחָזָה: ^ט וְאִם־
לֹא יַעֲבְרוּ חֲלוּצִים אֶתְכֶם וְנִאֲחָזוּ בְּתֹכְכֶם בְּאֶרֶץ
כְּנָעַן: ^י וַיַּעֲנוּ בְנֵי־גֹד וּבְנֵי רְאוּבֵן לֵאמֹר אֵת
אֲשֶׁר דִּבֶּר יְהוָה אֶל־עֲבָדֶיךָ כֵּן נַעֲשֶׂה: ^{יא} נַחֲנוּ
נַעֲבֹר חֲלוּצִים לִפְנֵי יְהוָה אֶרֶץ כְּנָעַן וְאֶתְנוּ
אֶחָזָה נִחְלָתָנוּ מֵעֵבֶר לַיַּרְדֵּן: ^{יב} וַיִּתֵּן לָהֶם מֹשֶׁה
לְבְנֵי־גֹד וּלְבְנֵי רְאוּבֵן וּלְחָצִי אֶשְׁכֵּם אֶמְנָשָׁה
בֶּן־יוֹסֵף אֶת־מַמְלַכְתָּ סִיחֹן מֶלֶךְ הָאֱמֹרִי וְאֶת־
מַמְלַכְתָּ עֹוג מֶלֶךְ הַבְּשָׁן הָאֶרֶץ לַעֲרִיָּה בְּגִבְלֹת
עָרֵי הָאֶרֶץ סָבִיב: ^{יג} וַיָּבֹאוּ בְנֵי־גֹד אֶת־דִּיבִין
וְאֶת־עֲטָרָת וְאֶת עֲרֹעֶר: ^{יד} וְאֶת־עֲטָרָת שׁוּפָן
וְאֶת־יַעֲזֹר וַיַּגְבִּהָה: ^{טו} וְאֶת־בֵּית נִמְרָה וְאֶת־בֵּית
הָרֹן עָרֵי מִבְּצָר וְגִדְרֹת צָאן: ^{טז} וּבְנֵי רְאוּבֵן בְּנֵי
אֶת־חֲשָׁבֹן וְאֶת־אֶלְעָלָא וְאֶת קְרִיתִים: ^{יז} וְאֶת־
נָבֹו וְאֶת־בַּעַל מְעֹון מוֹסַפְתָּ שָׁם וְאֶת־שִׁבְמָה
וַיִּקְרָאוּ בְּשֵׁמֹת אֶת־שְׁמוֹת הָעָרִים אֲשֶׁר בְּנוּ:
^{יח} וַיֵּלְכוּ בְנֵי מְכִיר בֶּן־מְנַשֶּׁה גִלְעָדָה וַיִּלְכְּדָהּ
וַיֹּזְרֶשׁ אֶת־הָאֱמֹרִי אֲשֶׁר־בָּהּ: ^{יט} וַיִּתֵּן מֹשֶׁה אֶת־
הַגִּלְעָד לְמְכִיר בֶּן־מְנַשֶּׁה וַיָּשֻׁב בָּהּ: ^כ וַיֹּאֲוִיר

צִדְדָּה: ^ט וַיֵּצֵא הַגָּבֹל וַהֲיוּ תוֹצְאוֹתָיו חֲצֵר עֵינָן וְהִיָּה לָכֶם גָּבֹל צָפוֹן: ^י וְהִתְאוּיֹתֵם לָכֶם לַגָּבֹל קִדְמָה מִחֲצֵר עֵינָן שְׂפָמָה: ^{יא} וַיֵּרֶד הַגָּבֹל מִשְׁפָּם הַרְבֵּלָה מִקֶּדֶם לָעֵין וַיֵּרֶד הַגָּבֹל וּמִחָה עַל־פֶּתַח יַם־כְּנָנִת קִדְמָה: ^{יב} וַיֵּרֶד הַגָּבֹל הַיֵּרֶדְנָה וַהֲיוּ תוֹצְאוֹתָיו יַם הַמֶּלַח זֹאת תִּהְיֶה לָכֶם הָאָרֶץ לַגְּבֻלָּתָהּ סָבִיב: ^{יג} וַיֵּצֵא מֹשֶׁה אֶת־בְּנֵי יִשְׂרָאֵל לֵאמֹר זֹאת הָאָרֶץ אֲשֶׁר תִּתְנַחֲלוּ אֹתָהּ בְּגוֹזֵל אֲשֶׁר צִוָּה יְהוָה לָתֵת לָתֵת לְתִשְׁעַת הַמִּפְטוֹת וַחֲצִי הַמִּפְטָה: ^{יד} כִּי לָקְחוּ מִפְּהַ בְּנֵי הָרְאוּבֵנִי לְבֵית אֲבֹתָם וַחֲצִי הַמִּפְטָה מִנִּשְׁאָה לָקְחוּ נִחְלָתָם: ^{טו} שְׁנֵי הַמִּפְטוֹת וַחֲצִי הַמִּפְטָה לָקְחוּ נִחְלָתָם מֵעֶבֶר לַיֶּרֶדן יֵרָחוּ קִדְמָה מִזְרָחָה: ^פ

~ נקודות משיחות קודש ~ (לקוטי שיחות יג עמ' 126)

זאת הארץ אשר תפל לכם (לד, ב)

אָרֶץ - לשון רצוא, רומז לנשמה, המשתוקקת תמיד לה'. תפל - רומז לירידתה לעולם. מן הגבולין הללו. . . המצות נוהגות - כוננת הירידה היא קיום מצות מעשיות, ה'תלויות בארץ', שנתן לקנמן רק במגבלות של העולם. על שם שנתחלקה בגורל. . . לשון נפילה - על ידי ירידה זו מגיעה הנשמה לבחינת 'גורל', עבודה שלמעלה מטעם ודעת, עצם הנשמה.

שישי ^{טו} וַיְדַבֵּר יְהוָה אֶל־מֹשֶׁה לֵאמֹר: ^{יז} אֵלֶּה שְׁמוֹת הָאֲנָשִׁים אֲשֶׁר־יִנְחֲלוּ לָכֶם אֶת־הָאָרֶץ אֶלְעָזָר הַכֹּהֵן וַיהוֹשֻׁעַ בֶּן־נוּן: ^{יח} וְנָשִׂיא אֶחָד נָשִׂיא אֶחָד מִמִּפְטָה תִקְחוּ לַנָּחַל אֶת־הָאָרֶץ: ^{יט} וְאֵלֶּה שְׁמוֹת הָאֲנָשִׁים לַמִּפְטָה יְהוּדָה בָּלָב בֶּן־יִפְנָה: ^כ וּלְמִפְטָה בְּנֵי שְׁמֵעוֹן שְׁמוּאֵל בֶּן־עַמִּיהוּד: ^{כא} לַמִּפְטָה בְּנִימִן אֶלִידָד בֶּן־כְּסָלוֹן: ^{כב} וּלְמִפְטָה בְּנֵי־דָן נָשִׂיא בָקִי בֶן־יִגְלִי: ^{כג} לַבְנֵי יוֹסֵף לַמִּפְטָה בְּנֵי־מְנַשֶּׁה נָשִׂיא חֲנִיאל בֶּן־אֶפְרַיִם: ^{כד} וּלְמִפְטָה בְּנֵי־אֶפְרַיִם נָשִׂיא קִמּוּאֵל בֶּן־שַׁפְטָן: ^{כה} וּלְמִפְטָה בְּנֵי־זְבוּלֹן נָשִׂיא אֶלִיצָפָן בֶּן־פְּרֻנָּה:

^{טו} וּלְמִפְטָה בְּנֵי־יִשְׁשָׁכָר נָשִׂיא פְּלִמְיָאֵל בֶּן־עֵזֶן: ^{טז} וּלְמִפְטָה בְּנֵי־אֲשֶׁר נָשִׂיא אַחִיהוּד בֶּן־שְׁלֹמִי: ^{כז} וּלְמִפְטָה בְּנֵי־נַפְתָּלִי נָשִׂיא פְּדַחְאֵל בֶּן־עַמִּיהוּד: ^{כח} אֵלֶּה אֲשֶׁר צִוָּה יְהוָה לַנָּחַל אֶת־בְּנֵי־יִשְׂרָאֵל בָּאָרֶץ כְּנָעַן: ^{כט} לָהּ ^ל וַיְדַבֵּר יְהוָה אֶל־מֹשֶׁה בְּעֶרְבַת מוֹאָב עַל־יַרְדֵּן יֵרָחוּ לֵאמֹר: ^ל צֹו אֶת־בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וְנָתַנוּ לָלוּיִם מִנְּחֻלַּת אֲחֻזָּתָם עָרִים לְשֹׁכֵת וּמִגֹּרֶשׁ לָעָרִים סְבִיבֹתֵיהֶם תִּתְּנוּ לָלוּיִם: ^{לא} וַהֲיוּ הָעָרִים לָהֶם לְשֹׁכֵת וּמִגֹּרֶשִׁיהֶם וַהֲיוּ לְבַחֲמֹתָם וּלְרִכְשָׁם וּלְכָל חֵיתָם: ^{לב} וּמִגֹּרֶשִׁי הָעָרִים אֲשֶׁר תִּתְּנוּ לָלוּיִם מִקִּיר הָעִיר וְחוּצָה אֵלָּה אֲמָה סָבִיב: ^{לג} וּמִדֹּתָם מְחוּץ לָעִיר אֶת־פֶּאת־קִדְמָה אֶלְפִים בָּאֲמָה וְאֶת־פֶּאת־נֶגֶב אֶלְפִים בָּאֲמָה וְאֶת־פֶּאת־יָם אֶלְפִים בָּאֲמָה וְאֶת־פֶּאת־צָפוֹן אֶלְפִים בָּאֲמָה וְהָעִיר בִּתְּוֹךְ זֶה יִהְיֶה לָהֶם מִגֹּרֶשִׁי הָעָרִים: ^{לד} וְאֵת הָעָרִים אֲשֶׁר תִּתְּנוּ לָלוּיִם אֶת שְׁש־עָרֵי הַמִּקְלָט אֲשֶׁר תִּתְּנוּ לָנֶם שְׂמָה הַרְצָח וְעֲלִיָּהֶם תִּתְּנוּ אַרְבָּעִים וּשְׁתַּיִם עִיר: ^{לה} וְכָל־הָעָרִים אֲשֶׁר תִּתְּנוּ לָלוּיִם אַרְבָּעִים וּשְׁמֹנֶה עִיר אֶתְּהֶן וְאֶת־מִגֹּרֶשִׁיהֶן: ^{לו} וְהָעָרִים אֲשֶׁר תִּתְּנוּ מֵאֲחֻזַּת בְּנֵי־יִשְׂרָאֵל מֵאֵת הָרֶבֶךְ תִּרְבּוּ וּמֵאֵת הַמַּעֲט תִּמְעָטוּ וְהָיָה אִישׁ כְּפִי נִחְלָתוֹ אֲשֶׁר יִנְחֲלוּ יִתֵּן מֵעָרָיו לָלוּיִם: ^פ

~ נקודות משיחות קודש ~ (לקוטי שיחות כג עמ' 212)

ועליהם תתנו ארבעים ושנים עיר (לה, ו)

ל"ו ערים היו בארץ ישראל ויש בעבר הירדן. ויש לתמה: הבקשה להשאיר בעבר הירדן לא היתה רצויה, ככתוב "נחלה מבהלת בראשונה ואחריתה לא תברך" (שמהרו לטול חלקם בעבר הירדן, רש"י. וברש"י לבראשית רבה רפ"ב: תפסו בעבר הירדן שהיה מצוי להם ראשונה, אף-על-פי שארץ ישראל טובה הימנה). ואף-על-פי-כן צוה ה' להושיב את שבט לוי בעבר הירדן!

שביעי ^ט וַיְדַבֵּר יְהוָה אֶל־מֹשֶׁה לֵאמֹר: ^י דַּבֵּר אֶל־בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וְאָמַרְתָּ אֲלֵיהֶם כִּי אַתֶּם עֹבְרִים

אֶת־הַיָּרְדֵּן אֶרְצָה כְּנָעַן: ^א וְהַקְרִיתֶם לָכֶם עָרִים
 עָרֵי מִקְלָט תִּהְיֶינָה לָכֶם וְגַם שָׂמָּה רֹצֵחַ
 מִכַּה־נֶּפֶשׁ בְּשִׁנְגָּה: ^ב וְהָיוּ לָכֶם הָעָרִים לְמִקְלָט
 מִגֹּאֵל וְלֹא יָמוּת הָרֹצֵחַ עַד־עָמְדוֹ לִפְנֵי הָעֵדָה
 לְמִשְׁפָּט: ^ג וְהָעָרִים אֲשֶׁר תִּתְּנוּ שְׁש־עָרֵי מִקְלָט
 תִּהְיֶינָה לָכֶם: ^ד אֵת ^ו שְׁלֹשׁ הָעָרִים תִּתְּנוּ
 מֵעֵבֶר לַיָּרְדֵּן וְאֵת שְׁלֹשׁ הָעָרִים תִּתְּנוּ בְּאֶרֶץ
 כְּנָעַן עָרֵי מִקְלָט תִּהְיֶינָה: ^ה לִבְנֵי יִשְׂרָאֵל וְלִגֵּר
 וְלִתּוֹשֵׁב בְּתוֹכָם תִּהְיֶינָה שְׁש־הָעָרִים הָאֵלֶּה
 לְמִקְלָט לָנוּם שָׂמָּה כָּל־מִכַּה־נֶּפֶשׁ בְּשִׁנְגָּה:
^ו וְאִם־כִּכְלִי בְּרוֹל ^ז הִכְּהוּ וַיָּמָת רֹצֵחַ הוּא מוֹת
 יוֹמָת הָרֹצֵחַ: ^ח וְאִם בְּאֶבֶן יָד אֲשֶׁר־יָמוּת בָּהּ
 הִכְּהוּ וַיָּמָת רֹצֵחַ הוּא מוֹת יוֹמָת הָרֹצֵחַ: ^ט אֹ
 כִּכְלִי עֵץ־יָד אֲשֶׁר־יָמוּת בּוֹ הִכְּהוּ וַיָּמָת רֹצֵחַ
 הוּא מוֹת יוֹמָת הָרֹצֵחַ: ^י גֹּאֵל הָדָם הוּא יָמִית
 אֶת־הָרֹצֵחַ בְּפָגְעוֹ־בּוֹ הוּא יִמָּתְנוּ: ^{יא} וְאִם־בְּשִׁנְגָּה
 יִהְיֶה־פָגַע אוֹ־הַשְּׁלִיחַ עָלָיו בְּצִדָּה וַיָּמָת: ^{יב} אֹ
 כְּאִיָּה הִכְּהוּ בְּיָדוֹ וַיָּמָת מוֹת־יוֹמָת הַמִּכָּה רֹצֵחַ
 הוּא גֹאֵל הָדָם יָמִית אֶת־הָרֹצֵחַ בְּפָגְעוֹ־בּוֹ:
^{יג} וְאִם־בְּפֶתַע בְּלֹא־אִיָּה הִדְּפוֹ אוֹ־הַשְּׁלִיחַ עָלָיו
 כָּל־כְּלִי בְּלֹא צִדָּה: ^{יד} אֹ כִכְל־אֶבֶן אֲשֶׁר־יָמוּת
 בָּהּ בְּלֹא רְאוּת וַיִּפֹּל עָלָיו וַיָּמָת וְהוּא לֹא־אִוִּיב
 לוֹ וְלֹא מִבְּקֵשׁ רָעָתוֹ: ^{טו} וְשִׁפְטוֹ הָעֵדָה בֵּין
 הַמִּכָּה וּבֵין גֹּאֵל הָדָם עַל הַמִּשְׁפָּטִים הָאֵלֶּה:
^{טז} וְהִצִּילוּ הָעֵדָה אֶת־הָרֹצֵחַ מִיָּד גֹּאֵל הָדָם
 וְהָשִׁיבוּ אֹתוֹ הָעֵדָה אֶל־עִיר מִקְלָטוֹ אֲשֶׁר־נָם
 שָׂמָּה וַיֵּשֶׁב בָּהּ עַד־מוֹת הַכֹּהֵן הַגָּדֹל אֲשֶׁר־
 מִשָּׁח אֹתוֹ בְּשֶׁמֶן הַקֹּדֶשׁ: ^{יז} וְאִם־יָצָא יָצָא
 הָרֹצֵחַ אֶת־גְּבוּל עִיר מִקְלָטוֹ אֲשֶׁר יָנוּם שָׂמָּה:
^{יח} וּמָצָא אֹתוֹ גֹּאֵל הָדָם מִחוּץ לְגְבוּל עִיר
 מִקְלָטוֹ וְרֹצֵחַ גֹּאֵל הָדָם אֶת־הָרֹצֵחַ אִין לוֹ דָּם:
^{יט} כִּי בְּעִיר מִקְלָטוֹ יֵשֶׁב עַד־מוֹת הַכֹּהֵן הַגָּדֹל
 וְאַחֲר־מוֹת הַכֹּהֵן הַגָּדֹל יָשׁוּב הָרֹצֵחַ אֶל־אֶרֶץ

אֶחָזְתוּ: ^כ וְהָיוּ אֵלֶּה לָכֶם לַחֲקֹת מִשְׁפָּט
 לְדֹרֹתֵיכֶם בְּכֹל מוֹשְׁבֵיכֶם: ^{כא} כָּל־מִכַּה־נֶּפֶשׁ
 לְפִי עֵדִים יִרְצַח אֶת־הָרֹצֵחַ וְעַד אֶחָד לֹא־יַעֲנֶה
 בְּנֶפֶשׁ לָמוּת: ^{כב} וְלֹא־תִקְחוּ כֹפֶר לְנֶפֶשׁ רֹצֵחַ
 אֲשֶׁר־הוּא רָשָׁע לָמוּת בִּיָּמוּת יוֹמָת: ^{כג} וְלֹא־
 תִקְחוּ כֹפֶר לָנוּם אֶל־עִיר מִקְלָטוֹ לָשׁוּב לְשִׁבְתָּ
 בְּאֶרֶץ עַד־מוֹת הַכֹּהֵן: ^{כד} וְלֹא־תַחֲנוּפוּ אֶת־הָאֶרֶץ
 אֲשֶׁר אַתֶּם בָּהּ כִּי הָדָם הוּא יַחֲנוּף אֶת־הָאֶרֶץ
 וְלֹא־אֶרֶץ לֹא־יִכָּפֵר לָדָם אֲשֶׁר שָׁפַד־בָּהּ בִּיָּאִם
 בְּדָם שָׁפְכוּ: ^{כה} וְלֹא תִטְמֵא אֶת־הָאֶרֶץ אֲשֶׁר
 אַתֶּם יֹשְׁבִים בָּהּ אֲשֶׁר אֲנִי שֹׁכֵן בְּתוֹכָהּ כִּי אֲנִי
 יְהוָה שֹׁכֵן בְּתוֹךְ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל: ^{כו} פ לו ^{כז} וַיִּקְרְבוּ
 רָאשֵׁי הָאָבוֹת לְמִשְׁפַּחַת בְּנֵי־גִלְעָד בֶּן־מְכִיר
 בֶּן־מְנַשֶּׁה מִמִּשְׁפַּחַת בְּנֵי יוֹסֵף וַיִּדְבְּרוּ לִפְנֵי
 מֹשֶׁה וּלְפָנֵי הַנְּשָׂאִים רָאשֵׁי אָבוֹת לִבְנֵי יִשְׂרָאֵל:
^{כח} וַיֹּאמְרוּ אֶת־אֲדֹנֵי צִוָּה יְהוָה לָתֵת אֶת־הָאֶרֶץ
 בְּנַחֲלָה בְּגוֹרָל לִבְנֵי יִשְׂרָאֵל וְאֲדֹנֵי צִוָּה בִּיהוָה
 לָתֵת אֶת־נַחֲלַת צִלְפַּחֵד אַחִינוּ לִבְנָתָיו: ^{כט} וְהָיוּ
 לְאַחַד מִבְּנֵי שְׁבֹטֵי בְנֵי־יִשְׂרָאֵל לְנָשִׁים וְנִגְרַעַה
 נַחֲלָתָן מִנַּחֲלַת אֲבֹתֵינוּ וְנוֹסֵף עַל נַחֲלַת הַמָּטָה
 אֲשֶׁר תִּהְיֶינָה לָהֶם וּמִגֵּרָל נַחֲלָתָנוּ יִגְרַע:
^ל וְאִם־יִהְיֶה חֵיבֵל לִבְנֵי יִשְׂרָאֵל וְנוֹסֵפֶה נַחֲלָתָן
 עַל נַחֲלַת הַמָּטָה אֲשֶׁר תִּהְיֶינָה לָהֶם וּמִנַּחֲלַת
 מָטָה אֲבֹתֵינוּ יִגְרַע נַחֲלָתָן: ^{לא} וַיֵּצֵא מֹשֶׁה אֶת־בְּנֵי
 יִשְׂרָאֵל עַל־פִּי יְהוָה לֵאמֹר כֵּן מָטָה בְּנֵי־יוֹסֵף
 דְּבָרִים: ^{לב} זֶה הַדָּבָר אֲשֶׁר־צִוָּה יְהוָה לַבָּנוֹת
 צִלְפַּחֵד לֵאמֹר לָטוֹב בְּעֵינֵיהֶם תִּהְיֶינָה לְנָשִׁים
 אֵד לְמִשְׁפַּחַת מָטָה אֲבֵיהֶם תִּהְיֶינָה לְנָשִׁים:
^{לג} וְלֹא־תִסָּב נַחֲלָה לִבְנֵי יִשְׂרָאֵל מִמָּטָה אֶל־מָטָה
 כִּי אִישׁ בְּנַחֲלַת מָטָה אֲבִיתוֹ יִדְּבָקוּ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל:
^{לד} וְכִלְכִּית יִרְשֶׁת נַחֲלָה מִמָּטוֹת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל
 לְאַחַד מִמִּשְׁפַּחַת מָטָה אֲבִיהָ תִּהְיֶה לְאִשָּׁה
 לְמַעַן יִירָשׁוּ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל אִישׁ נַחֲלַת אֲבִיתוֹ:

~ נקודות משיחות קודש ~ (לקוטי שיחות יג עמ' 256)

בן משה בני יוסף דברים (לו, ה)

על הפסוק (פנחס כז, ז) "בן בנות צלפחד דברות" פירש רש"י: "יפה תבעו". והנינו, שלא רק שתביעתן צודקת, אלא היא גם תביעה יפה. ואף כאן: לא רק שהטענה צודקת (ולכן בא צווי ה' לבנות צלפחד), אלא היא גם טענה יפה, ולכן "וכל בת... לאחד ממשפחת משה אביה תהיה לאשה" (אף שלא דברו על כך).

מפטיר יי וְהַתְּיַיְנָה מַחְלָה תְּרֻצָּה וְחֻגְלָה וּמַלְכָּה וְנָעָה בְּנוֹת צִלְפָּחַד לִבְנֵי דִדְיָהן לְנָשִׁים: יי מִמִּשְׁפַּחַת בְּנֵי־מִנְשֶׁה בְּנֵי־יוֹסֵף הָיוּ לְנָשִׁים וְתַהֲיִי נַחֲלָתָן עַל־מִטָּה מִשְׁפַּחַת אֲבִיהֶן: יי אֵלֶּה הַמִּצְוֹת וְהַמְשָׁפְטִים אֲשֶׁר צִוָּה יְהוָה בְּיַד־מֹשֶׁה אֶל־בְּנֵי יִשְׂרָאֵל בְּעֶרְבַת מוֹאָב עַל יַרְדֵּן יְרֵחוֹ:

~ נקודות משיחות קודש ~ (ספר השיחות תשמ"ח ב עמ' 568)

אלה המצוות והמשפטים אשר צוה ה' (לו, יג)

הקניסה לארץ ישראל היתה לאחר הקדמת המסעות במדבר. בהן הכניעו בני ישראל ובררו את הנחש שרף ועקרב. כך נשללה האפשרות שקלפות אלו יבטלו את הקניסה לארץ, שחרי כבר התבררו. לכן הסתיימו המסעות בערבות מואב, הדרך הנמוכה ביותר: מואב הוא חקמה דקלפה, ובנה גופא – ערבות, לשון ערב וחשף. לאחר הכניעת וברור קלפה זו, מוכנים להכנס לארץ ישראל.

קל"ב פסוקים, חול"ה מחל"ה סימן.

וְלֹא־תִפֹּב נַחֲלָה מִמִּטָּה לְמִטָּה אַחֵר כִּי־אִישׁ בְּנַחֲלָתוֹ יִדְבְּקוּ מִטּוֹת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל: יי בְּאִשֶּׁר צִוָּה יְהוָה אֶת־מֹשֶׁה בֶּן עֶשְׂרֵי בָנוֹת צִלְפָּחַד: יי וְתַהֲיִינָה מַחְלָה תְּרֻצָּה וְחֻגְלָה וּמַלְכָּה וְנָעָה בְּנוֹת צִלְפָּחַד לִבְנֵי דִדְיָהן לְנָשִׁים: יי מִמִּשְׁפַּחַת בְּנֵי־מִנְשֶׁה בְּנֵי־יוֹסֵף הָיוּ לְנָשִׁים וְתַהֲיִי נַחֲלָתָן עַל־מִטָּה מִשְׁפַּחַת אֲבִיהֶן: יי אֵלֶּה הַמִּצְוֹת וְהַמְשָׁפְטִים אֲשֶׁר צִוָּה יְהוָה בְּיַד־מֹשֶׁה אֶל־בְּנֵי יִשְׂרָאֵל בְּעֶרְבַת מוֹאָב עַל יַרְדֵּן יְרֵחוֹ:

חזק חזק ונתחזק

חצי קדיש

וְתִגְדַּל וְיִתְקַדַּשׁ שְׁמֹה רַבָּא. אִמֵּן בְּעֶלְמָא דִּי בְּרָא כְּרֻעֵתָהּ וּמַלְיָד מַלְכוּתָהּ, וַיַּצְמַח פּוֹרְקָנָהּ וַיִּקְרַב מְשִׁיחָהּ. אִמֵּן בְּחַיִּיכוֹן וּבְיוֹמִיכוֹן וּבְחַיֵּי דְכָל בֵּית יִשְׂרָאֵל, בְּעֶנְלָא וּבְזִמְן קָרִיב וְאִמְרוּ אִמֵּן: אִמֵּן יְהֵא שְׁמֵה רַבָּא מְבָרַךְ לְעָלְמָא וּלְעָלְמֵי עָלְמַי. יְתַבְּרַךְ, וַיִּשְׁתַּבַּח, וַיִּתְפָּאֵר, וַיִּתְרוֹמֵם, וַיִּתְנַשֵּׂא, וַיִּתְהַדָּר, וַיִּתְעַלֶּה, וַיִּתְהַלָּל, שְׁמֵה דְקֻדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא. אִמֵּן לְעָלָא מִן כָּל בְּרַכְתָּא וְשִׁירָתָא, תִּשְׁבַּחְתָּא וְנַחֲמָתָא, דְּאִמְרוּן בְּעֶלְמָא, וְאִמְרוּ אִמֵּן: אִמֵּן

♦ ♦ ♦

בעת הגבהת הספר תורה ואמירת וזאת התורה – אין מנהגנו להראות באצבע. * מנהגנו: מגביה הספר תורה ולאחרי שמראה אותה לקהל חוזר ומניחה על הבימה וגוללה בעצמו. ואז יושב על הספסל ואחר כורך המפה (= חוגר באבנט ועוטף במעיל). * כשמגביהין הספר תורה להראות הכתב לעם, כל אדם ישתדל לקרב עצמו לבימה כדי שיוכל לקרא מה שכתוב בספר תורה בעת הגבהת הספר תורה, ויאמר:

וְזֹאת הַתּוֹרָה, אֲשֶׁר־שָׂם מֹשֶׁה לִפְנֵי בְנֵי יִשְׂרָאֵל:

עֲזַרְחִים הֵיא לַמַּחְזִיקִים בָּהּ, וְתַמְכִּיהָ מֵאֲשֶׁר. דְּרַכִּיהָ דְּרַכִּי־נַעַם, וְכָל־נִתְיַבְתִּיהָ שְׁלוֹם. אַרְךְ יָמִים בְּיַמִּינָהּ, בְּשִׂמְלָהּ עֶשֶׂר וּכְבוֹד. יי חֲפֵץ לְמַעַן צִדְקוֹ, יִגְדִּיל תּוֹרָה וַיֹּאדִיר:

מדייקים לגלול הספר תורה נגד התפר, שמקום התפר יהיה באמצע הספר תורה מבחוץ. * האבנט חוגרים בתחילת שליש התחתון של הספר תורה.

עטרת מרים

שי למורא

י כי עברו אני כתיים שהיו קרובים לארץ ישראל וראו משפט מנהגם וקדר ששבו במדבר באהלים שלחו מלאכים והתבוננו חקרו מאד לראות מנהגם וראו מעשה תנאים חכם וכי הן באמת היתה ביניהם פתועה הווא: יא התימיר וכי החליף גוי אלהים אלהיו והמה לא אלהים

ועמי המיר בבודו של מקום בעבודה וזה בלוא יועיל שאין בו תועלת: יב שמו השתוממו שמנים והתפלאו על-זאת ושערו ויצטערו על גדל החרון שחרבו ישראל מאד נאם-יהוה: יג כישתנים רעות רעה בפילה עשה עמי אתי עזבו מקור | מעין מים חיים המושפע להם טובות בכל עת, לחצב להפוך להם בארות בארות נשברים אשר לא-יכלו וחייו המים כי המים יצאו מבעד השברים, כן הם הבוטחים באלהים אחרים: יד וכי העבד מקנת כסף הוא ישראל או אס-יליד בית בן האמה הוא להיות נעבד אל המקרים, הלא ה' קרא לו 'בני בכור' ומדוע אם בן ה'ה ישראל לבן לשלל מצד האמונת: מז עליו על ישראל ישאגו כפרים מלכים נתנו קולם וישיתו ושימו ארצו לשמה לשמחה עריו נצתו נשפיו מבלי ישב בהם: (ועל מלכות אפרים יאמר שגלו כבר מארצם) מז גס-בנינג' ותחפנתם הם מצרים שאמם בוטחים עליהם לעזרה ירעוד ויברו לך את הקדקד וגלגולת: יז הלא-זאת תעשה-לך לא בעבור ששנעבים אל המקרים, אלא זאת הרעה היא באה על עובד את יהוה אלתיך ללכת אחרי אלהים אחרים בעת מולכך ה' בדרך השירה: יח ועתה הואיל ותכל בהשגחה מה-לך ללכת לדרך מצרים לשתות מי שחור זה העולם ומה-לך לדרך אשור

לשתות מי נהר פרת, לבקש מהם עזרה להיות נושע על ידיהם: יט בסוף תיפסד רעתך כי תביא עליו יסוריו, ומשבותיך מה שהלכת בדרך לבד, במכאוב תוכיך ודעי וראי כירע ומר עובד את-יהוה אלתיך ולא פחדתי אליך ופחד ה' לא היה אלא נאם-אדני יהוה צבאות: כ הלא עליו יסורים ומשבותיך, השוכבות שלך, תוכיך, תשפט אותך בנמול מעשיו. ולא פחדתי אליך, ולא היה לך פחד ממני (פחד ה'). כ מעולם

וראו וקדר שלחו והתבוננו מאד וראו הן היתה פזאת: יא התימיר גוי אלהים והמה לא אלהים ועמי המיר בבודו בלוא יועיל: יב שמו שמנים על-זאת ושערו חרבו מאד נאם-יהוה: יג כישתנים רעות עשה עמי אתי עזבו מקור | מים חיים לחצב להם בארות בארות נשברים אשר לא-יכלו המים: יד העבד ישראל אס-יליד בית הוא מדוע היה לבן: טו עליו ישאגו כפרים נתנו קולם וישיתו ארצו לשמה עריו נצתו מבלי ישב: טז גס-בנינג' ותחפנתם ירעוד קדקד: יז הלא-זאת תעשה-לך עובד את-יהוה אלתיך בעת מולכך בדרך: יח ועתה מה-לך לדרך מצרים לשתות מי שחור ומה-לך לדרך אשור לשתות מי נהר: יט תיפסד רעתך ומשבותיך תוכיך ודעי וראי כירע ומר עובד את-יהוה אלתיך ולא פחדתי אליך נאם-אדני יהוה צבאות: כ כי מעולם שברתי

שאביא עליכם רעה, אתנפח עמכם עוד על ידי נביאי. ואת בני בניכם אריב, וידע אני שגם עם בני בניכם אריב, כי האשמה תלך מהאבות לבנים דור אחר דור. *) אני כתיים, אני תנאים של רומי. וקדר שלחו, ושלחו שליחים לארץ קדר, והם ערבים. הן היתה פזאת, האם היתה פעלה פזאת, הנוקרת לחלו. יא התימיר גוי אלהים, והמה לא אלהים, וכי המיר גוי מהם את אלהיו, ואפי-על-פי שהמה לא אלהים. בבודו, אשר בו היה נכבד. יב שמו שמנים על זאת, בלומר, ראוי היה שהיו השמים משתוממים על זאת הרעה. ושערו חרבו מאד, ויהיו בסערה ובחרון גדול. יג ששתים רעות, אם תנאים המירו וראתם בכיצא בו, יש כאן רעה אחת. ועכשיו, שאותי עזבו, שאני מקור מים חיים, ללכת אחר עבודות זרות שהם כמו בורות המיערים לחתוק את המים, והם נשברים ונסדקים ומוימים נבלעים בסדקים, הרי שתי רעות. יד העבד ישראל, וכי עבד הוא, שאין הארון משגיח בלךך עליו כמו שמשגיח האב על הבן, אם יליד בית הוא, או הוא יליד השפחה שפכית. לבן, לבנה ושלל. טו עליו ישאגו כפרים, על ישראל ישאגו הכפרים, הם מלכי תנאים. נתנו קולם, נערו בו. וישיתו ארצו לשמה, עשו את ארצו לשמחה. נצתו, נהיו הערים צה ושקמה. טז נה, אלכסנדריה של מצרים. ותחפנתם, שם עיר במצרים. ירעוד קדקד, ויברו לך את ראשך. וזה היה יאשיהו מלך יהודה, שהרגו פרעה נבט. "ירעוד", לשון שבידה ורציצה, כמו "ירעו דליתיו" (ירמיה יא, טז), שפרושו "ירצצו את ענפיו". יז הלא זאת תעשה לך וגו', הלא את הפרענות הזאת תהרג לך האשמה ותעון אשר עובדת את ה'

אלהך. בעת מולכך בדרך, בעת שתהיה מלמד אותך את הדרך הטובה ותהיה. יח מה לך לדרך מצרים, למה תעזבי אותי ורוצה לבטח על מצרים. מי שחור, הוא בני למי נהר גילום. לדרך אשור, ללכת לבקש עזרה ממלך אשור. לשותות מי נהר, בלומר, להנות מעזרת מלך אשור אשר הם שותים ממי נהר פרת. יט תיפסד רעתך, הסוף יהיה שרעתך תביא עליך יסורים ומשבותיך, תשפט אותך בנמול מעשיו. ולא פחדתי אליך, ולא היה לך פחד ממני (פחד ה'). כ מעולם

עטרת מרים

כי מעולם הייתי לך לעזרה וְשִׁבְרָתִי עֲלֶיךָ אֲשֶׁר הִכְבִּידוּ עֲלֶיךָ הָאוֹמוֹת נִתְּקָתִי מוֹסְרוֹתֶיךָ, קִרְעָתִי אֶת רִצּוֹנוֹת הָעוֹר שֶׁל הָעַל שֶׁהִכְבִּידוּ עֲלֶיךָ. וְתֹאמְרִי לֹא אֶעֱבֹר, וְאִי אַחֲרֵי הַתְּשׁוּעָה שֶׁעָשִׂיתִי לְךָ אֶמְרָת לֹא אֶעֱבֹר עוֹר עַל מִצְוֹת ה'. **כִּי עַל כָּל גִּבְעָה וְגו', אֲבָל אֶת לֹא שְׁמֵרַת הַכִּתְּחָתִיד** וְעַד שֶׁעַל כָּל גִּבְעָה וְגו', **צִעָה זֹנָה,** מְטַלְטֶלֶת מִקּוֹם לְמִקּוֹם כְּמוֹ הַיּוֹנָה, כְּלוּמֶר שֶׁהָיוּ הוֹלְכִים מִבֵּית עֲבוֹדַתְהוֹנָה וְלִבֵּית עֲבוֹדַת־זָרָה אַחֲרֶיהָ.

(כא) נִמְעַתִּיד שׁוֹרֵק, מִתְחַלֵּה נִמְעַתִּיד מַעֲנִי גִפֶּן מִשְׁכָּה, כְּלוּמֶר, כְּנִי אֲבוֹת כְּשֵׁרִים וְצַדִּיקִים. סוּרִי הַגִּפֶּן נִכְרִיָּה, לְהִיּוֹת כְּמוֹ עֲנִי הַגִּפֶּן הָרַעִים שֶׁמְסִירִים אוֹתָם מִן הַגִּפֶּן, כִּי פְרוּחִיהָ נִכְרִים, כְּלוּמֶר כְּאִשִּׁים וְלֹא עֲנֻכִּים. **(כב) אִם תִּכְבְּסִי בְּנֶתְרִי, אִם תִּנְקִי אֶת עֲצָמְךָ כְּמוֹ שֶׁמְכַבְּסִים כְּנֶתֶר וּבִכּוּרִית. כְּלוּמֶר, שֶׁתִּשְׁכַּח בְּתִשְׁכּוּחַ. נִכְתָּם עֲוֹנֶךָ, אֶפְלוֹ אִם תַּעֲשִׂי מַעֲשִׂים טוֹבִים לִפְנֵי הַבְּרִיּוֹת, הָרִי לֹא יִכְפְּרוּ עַל הָעוֹנוֹת שֶׁבִּשְׁתָּר. **(כג) לֹא נִמְמָאֵתִי, לֹא עֲבַדְתִּי עֲבוֹדַת־זָרָה. רְאֵי דְרַבְּךָ בְּנִיָּא, רְאֵי מָה עָשִׂיתִי בְּנִיָּא מוֹל בֵּית פְּעוֹר, וְעַד עַכְשָׁיו אֶת מִתְּחַלֵּת בְּאוֹתוֹ הַדֶּרֶךְ. בְּכֶרֶה קָלָה מִשְׁרַכַת דְּרִכֶּיךָ. רְאֵי דְרַבְּךָ בְּנִיָּא, רְאֵי מָה עָשִׂיתִי בְּנִיָּא מוֹל בֵּית פְּעוֹר, וְעַד עַכְשָׁיו אֶת מִתְּחַלֵּת בְּאוֹתוֹ הַדֶּרֶךְ. בְּכֶרֶה קָלָה מִשְׁרַכַת דְּרִכֶּיךָ, פֻּעַם תִּרְוִין הִנֵּה וּפֻעַם תִּרְוִין הִנֵּה, כֵּן אֶת, פֻּעַם עוֹבְדַת עֲבוֹדַת־זָרָה פְּלוּנִית, וּפֻעַם עֲבוֹדַת־זָרָה אַחֲרֶיהָ. "בְּכֶרֶה", גְּמֻלָּה צְעִירָה, "מִשְׁרַכַת", עֲנִין הַמִּשְׁכָּה וְתַקְפָּה וְקִשְׁרָה, כְּמוֹ "שׁוֹרֵךְ נֶעַל"****

הַמְּבַקְשִׁים אוֹתָהּ לֹא יִיעָפוּ אִינֶם צָרִיכִים לְהִתְנַעַץ כִּי בְּחֹדֶשׁ בְּחֹדֶשׁ אֲב יִמְצְאוּנָה שְׁהוֹקֵבֶה בְּכִי לְדוֹרוֹת בְּזִמְן הַמְּרַגְלִים: **כֹּה נִבְיָא אוֹמְרִים לְךָ מִנְעִי רַגְלְךָ מִיִּתְחַף לְלַכֵּת לַעֲוִלָה לַעֲוִלָה, וּמִנְעִי וְגִרְוֹנְךָ מִלְּמוֹת מִצְמָאָה וְתֹאמְרִי עַל דְּכֶרִי הַנִּבְיָאִים נוֹאֵשׁ נוֹאֲשָׁתִי בְּדִבְרֵיכֶם לֹא אֲשׁוּב אֵלָיו כִּי־אֶתְּבַתִּי זָרִים עֹבְדוֹת הַבַּעֲלִים וְאַחֲרֵיהֶם אֶלְךָ לַעֲבֹד אוֹתָם: **כּוּ כְּבִשְׁת גִּבְלִי שְׁהִיָּה מוֹתָק נֶאֱמָן כִּי יִמְצְא בֶן הַבִּישׁוֹ עֲנִיָּה עֹבֶדֶת זָרָה בֵּית יִשְׂרָאֵל שֶׁהִיוּ מוֹתָקִים****

לְמִקְוָמָה. "תִּמְצְאוּנָה", דִּאֲמַתָּה. כְּמוֹ "תִּמְצְאוּנָה וְאִנִּיהָ" (איכה ב.). כָּל הַמְּבַקְשִׁים לְתַפְּשָׁה אִינֶם צָרִיכִים לְהִתְנַעַץ. בְּחֹדֶשׁ יִמְצְאוּנָה, כְּשֶׁתִּתְּמַלֵּא הָרִינוּת וְתִפְשׁוּהָ בְּקִלּוֹת, כִּי אִי הִיא בְּכֶרֶה וְאִנִּיהָ וְכֹלָה לְרִוִין. וְכֵן יִשְׂרָאֵל עַל יְדֵי מַעֲשִׂיהֶם הָרַעִים בָּא עֲלֵיהֶם הָאוֹיֵב, וְהֵם מִשְׁטָמִים לְבָשֶׁת עוֹר מִמְּלִכֵי מִצְרַיִם וְאֲשׁוּרִי. וְכָל הָרִצָּצָה הַזֹּאת בָּאָה בְּאוֹת נִפְשָׁם. וְלִכְסוּף לֹא תִּתֵּן לְאוֹיֵב יָגִיעָה רְבָה, כִּי בְּקִלּוֹת יִכְבְּשׁוּ בְּחֹדֶשׁ שְׁהוֹבֵן לְךָ, וְהוּא חֹדֶשׁ "אֲב" שֶׁהִקְבַּע בְּכִי לְדוֹרוֹת בְּזִמְן הַמְּרַגְלִים. **(כח) מִנְעִי רַגְלְךָ מִיִּתְחַף, כְּלוּמֶר, תִּתֵּן מַעֲשִׂיךָ, כִּי שְׂאֵל תִּלְכִּי בְּגוֹלָה וְיַחְפָּה. וְגִרְוֹנְךָ מִצְמָאָה, וְשִׂילָה תִּצְמָא לִמִּים, וְתֹאמְרִי נוֹאֲשׁ, וְאַמְרָת, אֲנִי מִתְּנַאֲשֶׁת מִעֲבוֹדַת הַקֹּדֶשׁ וְלֹא אֲשׁוּב אֵלָיו. זָרִים, עֲבוֹדוֹת זָרוֹת. **(כז) כִּי****

שי למורא

שִׁבְרָתִי עֲלֶיךָ, תְּמִיד הָיִיתִי לְךָ לְעִזָּרָה לְשִׁבְרֵי הָעַל אֲשֶׁר הִכְבִּידוּ עֲלֶיךָ הַגּוֹיִם. נִתְּקָתִי מוֹסְרוֹתֶיךָ, קִרְעָתִי אֶת רִצּוֹנוֹת הָעוֹר שֶׁל הָעַל שֶׁהִכְבִּידוּ עֲלֶיךָ. וְתֹאמְרִי לֹא אֶעֱבֹר, וְאִי אַחֲרֵי הַתְּשׁוּעָה שֶׁעָשִׂיתִי לְךָ אֶמְרָת לֹא אֶעֱבֹר עוֹר עַל מִצְוֹת ה'. **כִּי עַל כָּל גִּבְעָה וְגו', אֲבָל אֶת לֹא שְׁמֵרַת הַכִּתְּחָתִיד** וְעַד שֶׁעַל כָּל גִּבְעָה וְגו', **צִעָה זֹנָה,** מְטַלְטֶלֶת מִקּוֹם לְמִקּוֹם כְּמוֹ הַיּוֹנָה, כְּלוּמֶר שֶׁהָיוּ הוֹלְכִים מִבֵּית עֲבוֹדַת־זָרָה וְלִבֵּית עֲבוֹדַת־זָרָה אַחֲרֶיהָ.

עֲלֶיךָ נִתְּקָתִי מוֹסְרוֹתֶיךָ וְתֹאמְרִי לֹא אֶעֱבֹר כִּי עַל־כָּל־גִּבְעָה גִבְהָה וְתַחַת כָּל־עֵץ רַעֲנָן אֶת צִעָה זֹנָה: כא וְאִנְכִי נִמְעַתִּיד שׁוֹרֵק כָּלָה יָרַע יִמְרָת וְאִיךָ נִהַפְכָתִי לִי סוּרִי הַגִּפֶּן נִכְרִיָּה: כב כִּי אִם־תִּכְבְּסִי בְּנֶתְרִי וְתִרְבִּי־לְךָ בְּרִית נִכְתָּם עוֹנֶךָ לִפְנֵי נָאִם אֲדֹנִי יְיָהוָה: כג אִיךָ תֹאמְרִי לֹא נִמְמָאֵתִי אַחֲרֵי הַבַּעֲלִים לֹא הִלַּכְתִּי רְאֵי דְרַבְּךָ בְּנִיָּא דְעֵי מָה עָשִׂיתִי בְּכֶרֶה קָלָה מִשְׁרַכַת דְּרִכֶּיךָ: כד פֶּרָה | לְמֹד מְדַבֵּר בְּאוֹת נִפְשָׁה שְׁאֵפָה רוּחַ תִּאֲנַתָּה מִי יִשְׁיבָנָה כָּל־מְבַקְשִׁיהָ לֹא יִיעָפוּ בְּחֹדֶשׁ יִמְצְאוּנָה: כה מִנְעִי רַגְלְךָ מִיִּתְחַף וְגִרְוֹנְךָ מִצְמָאָה וְתֹאמְרִי נוֹאֲשׁ לֹא כִי־אֶתְּבַתִּי זָרִים וְאַחֲרֵיהֶם אֶלְךָ: כו כְּבִשְׁת גִּבְלִי כִּי

(בראשית יד, כג) שְׁהוּא נִמְשָׁךְ מִהַנֶּעַל וְהָיוּ נִהְיִים לְהִקִּיף בּוֹ סָבִיב הַנֶּעַל כְּמֹה פְּעָמִים וְקוֹשְׁרִים אוֹתוֹ. וְכֵן אֶת שֶׁתִּתְּחַלֵּת בְּעֹבְדוֹת בַּעַל פְּעוֹר דְּרַבְּכָת בְּעֹבְדַת־זָרָה עַד הַיּוֹם הַזֶּה. **כֹּה פֶּרָה, הִנֵּה אֶת כְּמוֹ חֲמוֹר הַכֹּר. לְמֹד מְדַבֵּר, שְׁהוּא רִגִּיל לְרִוִין בְּמִדְבָּר. בְּאוֹת נִפְשָׁה שְׁאֵפָה רוּחַ, כְּלוּמֶר, אִין מִי שֶׁמְכַרִּים אוֹתָהּ לְרִוִין וְלִדְרָף, אֵלֶּא הִיא בְּחִפְצָה תִּרְוִין וְתִרְדֵּף כָּל עַת וְשׁוֹאֵפֶת אֲוִיר בְּדֶרֶךְ הָרַצִּים בְּמִהֲרִיּוֹת. תִּאֲנַתָּה מִי יִשְׁיבָנָה, כָּל פֻּעַם שֶׁתִּרְוִין תִּחֲוֹר בְּמִרוּצָה לְמִקְוָמָה, כְּאִלוּ הִיא לֹא דִאֲנָה מִי יִשְׁכָּנָה לְמִקְוָמָה. "תִּמְצְאוּנָה", דִּאֲמַתָּה. כְּמוֹ "תִּמְצְאוּנָה וְאִנִּיהָ" (איכה ב.). כָּל הַמְּבַקְשִׁים לְתַפְּשָׁה אִינֶם צָרִיכִים לְהִתְנַעַץ. בְּחֹדֶשׁ יִמְצְאוּנָה, כְּשֶׁתִּתְּמַלֵּא הָרִינוּת וְתִפְשׁוּהָ בְּקִלּוֹת, כִּי אִי הִיא בְּכֶרֶה וְאִנִּיהָ וְכֹלָה לְרִוִין. וְכֵן יִשְׂרָאֵל עַל יְדֵי מַעֲשִׂיהֶם הָרַעִים בָּא עֲלֵיהֶם הָאוֹיֵב, וְהֵם מִשְׁטָמִים לְבָשֶׁת עוֹר מִמְּלִכֵי מִצְרַיִם וְאֲשׁוּרִי. וְכָל הָרִצָּצָה הַזֹּאת בָּאָה בְּאוֹת נִפְשָׁם. וְלִכְסוּף לֹא תִּתֵּן לְאוֹיֵב יָגִיעָה רְבָה, כִּי בְּקִלּוֹת יִכְבְּשׁוּ בְּחֹדֶשׁ שְׁהוֹבֵן לְךָ, וְהוּא חֹדֶשׁ "אֲב" שֶׁהִקְבַּע בְּכִי לְדוֹרוֹת בְּזִמְן הַמְּרַגְלִים. **(כח) מִנְעִי רַגְלְךָ מִיִּתְחַף, כְּלוּמֶר, תִּתֵּן מַעֲשִׂיךָ, כִּי שְׂאֵל תִּלְכִּי בְּגוֹלָה וְיַחְפָּה. וְגִרְוֹנְךָ מִצְמָאָה, וְשִׂילָה תִּצְמָא לִמִּים, וְתֹאמְרִי נוֹאֲשׁ, וְאַמְרָת, אֲנִי מִתְּנַאֲשֶׁת מִעֲבוֹדַת הַקֹּדֶשׁ וְלֹא אֲשׁוּב אֵלָיו. זָרִים, עֲבוֹדוֹת זָרוֹת. **(כז) כִּי******

עטרת מרים

שי למורא

לְעוֹבְדֵי ה', הַמָּה הַמִּזֵּן הָעַם מִלְכִּיהֶם שְׁרִיָּהֶם וְכַהֲנֵיהֶם כַּהֲנֵי הַמַּעַל וְנִבְיָאֵיהֶם וְנִבְיָאֵיהֶם נִבְיָאֵי הַמַּעַל: כּוּ עַל אֲשֶׁר אֲמָרִים לָעֵץ לִפְסֹל מִעֵץ אָבִי אֶתְּהָ וְלֹאֲבֹן וְלֹעֲלֵם מִמָּבֹן אֶתְּהָ וְלִדְתָּנוּ כִּי־פָנּוּ הָפְנוּ אֵלַי עֶרְף וְלֹא פָנִים וְלֹא יִכְבְּה לְשִׁמּוֹעַ אֲמָרֵינוּ וְכַעַת רַעַתְךָ רֹאִים כִּי אֵין אֱלֹהֵיהֶם יִשְׁעֵם אֹתָם וְאֲמָרֵנוּ

וּמִצָּא, אָדָם שֶׁהָיָה מְחֻזָּק לְנֶאֱמָר וּכְשֶׁנִּמְצָא שֶׁהוּא נִגְבַּה, הַכִּישׁוֹ, לְשׁוֹן בּוֹשֶׁה. הַמָּה, הַמִּזֵּן הָעַם. וְכַהֲנֵיהֶם, כַּהֲנֵי עֲבֹדָה זָרָה. וְנִבְיָאֵיהֶם, נִבְיָאֵי הַמַּעַל. כּוּ (כּוּ) וְכַעַת רַעַתְךָ, כַּעַת שֶׁבָּאָה עֲלֵיהֶם רָעָה, מִתְפַּלְלִים אֵלַי וְאֲמָרִים "קוּמָה וְהוֹשִׁיעֵנו מִן הָרָעָה". (כח) כִּי מִסְפֵּר עָרִיד, לִפִּי

אֵלַי קוּמָה וְהוֹשִׁיעֵנו: כח אֲשִׁיב לָךְ וְאִיהָ אֱלֹהֶיךָ אֲשֶׁר עָשִׂיתָ לָךְ יָקוּמוּ הֵם אִם יוֹכְלוּ וְיִשְׁעוּד כַּעַת רַעַתְךָ כִּי כִמוּ מִסְפֵּר עָרִיד עָשִׂיתָ צוּרוֹת שֶׁל כּוֹכָבִים וְהָיוּ אֱלֹהֶיךָ אֶתְּהָ יְהוּדָה: אִם אִם־תִּשְׁלֹב בַּתְּשׁוּבָה יִשְׂרָאֵל | נֶאֱמַר־יְהוָה אֵין אֵלַי תִּשְׁלֹב לְהוֹיֹת לִפְנֵי סְגוּלָה מִכָּל וְאִם־תִּסְתִּיר שְׁקוּצֶיךָ אִם תַּעֲבִיר תִּפְסִילִים מִפָּנֶי אֵין וְלֹא תִגְדֹּר לְצִאת בְּגוּלָה: בַּנִּשְׁבָּעְתָּ וְאִם תִּשְׁבַּע חַיִּי יְהוָה בְּאֵמֶת לֹא כִמוּ שֶׁאַתָּם נִשְׁבָּעִים עֲתָה לִשְׁקֹר, וְתִתְּנֵנוּ בְּמִשְׁפָּט וּבִצְדָקָה אֵין וְתִתְּכִירוּ כּוּ בְּיִשְׂרָאֵל תְּגוֹזִים לֵאמֹר כִּבְרָכְתֶּם, וְשִׁמְךָ אֱלֹהִים בְּיִשְׂרָאֵל וְכּוּ יִתְחַלְלוּ יֹאמֵר הַנֶּה אֵין מִצְלָח בְּיִשְׂרָאֵל:

וּמִצָּא כֵּן הַכִּישׁוֹ בֵּית יִשְׂרָאֵל הַמָּה מִלְכִּיהֶם שְׁרִיָּהֶם וְכַהֲנֵיהֶם וְנִבְיָאֵיהֶם: כּוּ אֲמָרִים לָעֵץ אָבִי אֶתְּהָ וְלֹאֲבֹן אֶתְּהָ וְלִדְתָּנוּ כִּי־פָנּוּ אֵלַי עֶרְף וְלֹא פָנִים וְכַעַת רַעַתְךָ יֹאמְרוּ קוּמָה וְהוֹשִׁיעֵנו: כח וְאִיהָ אֱלֹהֶיךָ אֲשֶׁר עָשִׂיתָ לָךְ יָקוּמוּ אִם־יִשְׁעוּד כַּעַת רַעַתְךָ כִּי מִסְפֵּר עָרִיד הָיוּ אֱלֹהֶיךָ יְהוּדָה: ד אִם־תִּשְׁלֹב יִשְׂרָאֵל | נֶאֱמַר־יְהוָה אֵלַי תִּשְׁלֹב וְאִם־תִּסְתִּיר שְׁקוּצֶיךָ מִפָּנֶי וְלֹא תִגְדֹּר: ד וְנִשְׁבָּעְתָּ חַיִּי־יְהוָה בְּאֵמֶת בְּמִשְׁפָּט וּבִצְדָקָה וְתִתְּכִירוּ כּוּ גוֹזִים וְכּוּ יִתְחַלְלוּ:

תִּשְׁבֹּן מִסְפֵּר עָרִיד. הָיוּ אֱלֹהֶיךָ יְהוּדָה, הָיוּ תִפְסִילִים שֶׁעָשִׂיתָ, אֶתְּהָ יְהוּדָה. (א) אִם תִּשְׁלֹב יִשְׂרָאֵל נֶאֱמַר ה' אֵלַי, אִם תִּשְׁלֹב בַּתְּשׁוּבָה אֵלַי, אֲמַר ה'. תִּשְׁלֹב, אֵין תִּשְׁלֹב לְחֹד לְכַבֹּדךָ וְתִתְּכִירוּ הָרִאשׁוֹנָה. פְּרוֹשׁ אַחֵר, אֵין תִּתְּכִירוּ בַּתְּשׁוּבָה וְנִחַת בְּאֶרְצְךָ. פְּרוֹשׁ אַחֵר, תִּתְּכִירוּ תִתְּכִירוּ תִתְּכִירוּ, וְלֹא תִתְּכִירוּ עָלֶיךָ גְּזֵרָה רָעָה. וְלֹא תִגְדֹּר, אֵין לֹא תִגְדֹּר מִאֶרְצְךָ לְצִאת בְּגוּלָה. (ב) בְּמִשְׁפָּט, בְּשִׁתְּכִירוּ מִן הַדִּין בְּשִׁבְעָה. וּבִצְדָקָה, שֶׁאִם תִּתְּכִירוּ שֶׁתִּשְׁפָּט אֵין בְּצִדְקָה, לֹא תִתְּכִירוּ הַשְׁבָּעָה וְתִתְּכִירוּ כּוּ גוֹזִים, אִם תִּעֲשֶׂה יִשְׂרָאֵל כּוּ, אֵין תִּתְּכִירוּ כּוּ גוֹזִים. כָּל גוֹי יֹאמֵר לִבְנוֹ "תִּתְּכִירוּ בְּפִלּוֹתֵינוּ יִשְׂרָאֵל". וְכּוּ יִתְחַלְלוּ, כּוּ שִׁיבֹל לְהִדְבֹק בְּיִשְׂרָאֵל, וְתִפְאֹר בְּדָבָר.

לאחר שמסיים ההפטרה יאמר המפטיר ברכות אלו

בָּרוּךְ אַתָּה יי, אֱלֹהֵינוּ מֶלֶךְ הָעוֹלָם, צוּר כָּל הָעוֹלָמִים, צִדִּיק בְּכָל הַדּוֹרוֹת, הָאֵל הַנֶּאֱמָר הָאוֹמֵר וְעוֹשֶׂה, הַמְדַּבֵּר וּמְקִיִּם, שֶׁכָּל דְּבָרָיו אֵמֶת וְצִדִּיק: נֶאֱמָר, אַתָּה הוּא יי אֱלֹהֵינוּ וְנֶאֱמָרִים דְּבָרֶיךָ, וְדָבָר אֶחָד מִדְּבָרֶיךָ אַחֲזָר לֹא יִשׁוּב רִיקָם, כִּי אֵל מֶלֶךְ נֶאֱמָר וְרַחֲמָן אַתָּה. בָּרוּךְ אַתָּה יי, הָאֵל הַנֶּאֱמָר בְּכָל דְּבָרָיו: רַחֵם, עַל צִיּוֹן כִּי הִיא בֵּית חַיִּינוּ, וְלַעֲלוּבָת נֶפֶשׁ תּוֹשִׁיעַ וְתִשְׁמַח בְּמַהֲרָה בְּיָמֵינוּ. בָּרוּךְ אַתָּה יי, מְשַׁמַּח צִיּוֹן בְּבִנְיָה:

שְׁמַחְנוּ, יי אֱלֹהֵינוּ, בְּאַלְיָהוּ הַנְּבִיא עֲבָדְךָ, וּבְמַלְכוּת בֵּית דָּוִד מְשִׁיחֲךָ, בְּמַהֲרָה יָבוֹא וְיִגַּל לִפְנֵינוּ, עַל כִּסְאוֹ לֹא יֵשֵׁב זָר, וְלֹא יִנְחָלוּ עוֹד אַחֲרֵיהֶם אֶת כְּבוֹדוֹ. כִּי בְשֵׁם קֹדֶשְׁךָ נִשְׁבָּעְתָּ לוֹ, שֶׁלֹּא יִכְבֶּה נֵרוֹ לְעוֹלָם וָעֶד: בָּרוּךְ אַתָּה יי, מֶגֶן דָּוִד:

על התורה, ועל העבודה ועל הנביאים ועל יום השבת הזה, שנתת לנו יי
אלהינו לקדשה ולמנוחה, לכבוד ולתפארת. על הכל, יי אלהינו אנחנו
מודים לך, ומברכים אותך, יתברך שמו בפי כל חי תמיד לעולם ועד: פרוך
אתה יי, מקדש השבת:

אגרות קודש

ב"ה, ב' מנ"א, תשי"ט

ברוקלין.

שלום וברכה!

מאשר הנני קבלת מכתבו וכן הפ"ש אשר מסר על ידי הנוסע ממחנו להכא.

ובמה שכותב אודות נסיעה ובקור כאן.

כבר ידוע ומפורסם שאין דעתי נוחה מזה כלל וכלל ומכמה טעמים נוסף על זה שנסיעה כזו
כרוכה בכמה טרדות והוצאות, הוצאות במרץ והוצאות בממון והוצאות גם בעיני בריאות,

וביחד עם זה אשר כר נרחב לכל אחד ואחד מאנ"ש בפאריז וסביבותי לפעול מתאים לתפקיד
האדם וכדבר משנה, אני נבראתי לשמש את קוני, ז.א. הליכה מחיל אל חיל בתורה ומצותי בהנוגע
לעצמו ובהנוגע להשפעה על הזולת.

נוסף על כל הנ"ל, בהתבונני על אלו שבאו לכאן, ובהשינוי שחל בהם, לגבי אופן חייהם לפני
זה בפאריז, מוכרחני לומר אשר ברובם, נתגבר פזור הנפש שלהם ביותר וביותר, כמה מזמנם ניתן
על עניינים שבאופן חייהם לפני בואם לכאן, לא הי' בזה כל הכרח כלל, ויכולים היו להקדיש זמן זה
לרוחניות ועכ"פ לעניינים שיש בהם תכלית, ולא אבוד זמן על עניינים טפלים עניינים של חיי שעה ועוד
פחות מזה. ואם בכלל הודיעונו חז"ל, ששיבת כרכים קשה, עאכו"כ בקור בכרך בארצות"ב, שזוהי
מדינה מפורסמת בפזור הנפש, הנחות העולם, וההוא הא טומעל פון דער גאס, אלא שמוכן שבד' אמות
של בני ישראל, הגאס הוא של היתר, אבל מטשטש ומשפיל את האדם מדרגתו בכמה וכמה שטחים.
והלואי היו רובם של אנ"ש שבאו לכאן מצרפת שומעים לקולי, ובחסד וברחמים מתוך שמחה וטוב לבב
חוזרים לפאריז וסביבותי למלאות שם שליחותם להחזקת היהדות בכלל ולהפצת המעיינות ביחוד.

וכל הנ"ל אמור גם לאלו שבקרו כאן לאיזה שבועות, כמו שהראה הנסיון שבזבו זמנם ומרצם
כנ"ל והעיקר על האפלויות שלהם כאן, שצריך חסיד ליתן הזמן והכחות שלו לא רק על ענייני נה"ב אלא
גם על למטה מזה, על עניינים שלא הי' עולה בדעתם כלל לפני בואם לכאן, ואין להאריך בדבר המצער
ביותר.

והלואי הי' מפרסם דברי אלה באופן שיפעלו גם על אחרים, וגם על אלו שבאו לכאן, לעשות
ככל האמור לעיל.

בברכה לבריאות הנכונה, ואשר מתוך מנוחה שמחה וטוב לבב יעסוק בתורה ובמצות במקומו
עתה, וישמש דוגמא לכל אנ"ש אשר שם וגם אשר מחוצה לשם שיעשו ג"כ ככה, וכבר נאמר עשה
האלקים את האדם ישר והמה בקשו חשבונות רבים.

ובברכה לבשו"ט בכל האמור.

לוח זמנים לשבוע פרשת מטות-מסעי בערים שונות בעולם

זמני יום ראשון ויום שבת

(ח) = שעון חורף (ק) = שעון קיץ

מדינה ועיר	זריחה		סוף זמן קריאת שמע				סוף זמן תפילה		שקיעה		צאת הכוכבים		כניסת שבת	יציאת שבת
			מג"א		אדמוה"ז									
	ש	א	ש	א	ש	א	ש	א	ש	א	ש	א		
באר שבע (ק)	5:45	5:49	8:34	8:36	9:14	9:16	10:26	10:27	19:47	19:45	20:17	20:14	19:26	20:26
חיפה (ק)	5:41	5:44	8:30	8:32	9:11	9:13	10:24	10:25	19:54	19:51	20:20	20:18	19:22	20:30
ירושלים (ק)	5:42	5:46	8:31	8:33	9:11	9:13	10:24	10:25	19:52	19:50	20:17	20:14	19:10	20:26
תל אביב (ק)	5:43	5:47	8:32	8:35	9:13	9:15	10:25	10:27	19:50	19:48	20:19	20:16	19:28	20:28
אוסטריה, וינה (ק)	5:06	5:12	7:52	7:58	9:01	9:04	10:22	10:24	20:53	20:48	21:36	21:30	20:31	21:48
אוסטריה, מלבורן (ח)	7:34	7:31	9:19	9:18	9:58	9:57	10:49	10:48	17:19	17:23	17:48	17:52	17:04	18:04
אוקראינה, אודסה (ק)	5:16	5:22	8:04	8:10	9:07	9:10	10:27	10:29	20:49	20:44	21:29	21:24	20:27	21:41
אוקראינה, דונייצק (ק)	4:41	4:47	7:27	7:34	8:36	8:39	9:57	9:59	20:27	20:22	21:09	21:03	20:05	21:21
אוקראינה, דנייפרופטרובסק (ק)	4:51	4:57	7:36	7:42	8:46	8:49	10:07	10:09	20:40	20:35	21:23	21:17	20:18	21:35
אוקראינה, ז'יטומיר (ק)	5:08	5:15	7:46	7:56	9:07	9:11	10:30	10:32	21:13	21:08	21:59	21:53	20:51	22:12
אוקראינה, קייב (ק)	5:00	5:06	7:37	7:47	8:59	9:03	10:22	10:25	21:07	21:01	21:53	21:46	20:44	22:06
איטליה, מילאנו (ק)	5:46	5:52	8:36	8:41	9:35	9:38	10:54	10:57	21:14	21:09	21:50	21:45	20:52	22:01
אקוואדור, קיטו (ח)	6:16	6:17	8:45	8:46	9:16	9:17	10:19	10:19	18:23	18:24	18:47	18:47	18:05	18:56
ארגנטינה, בואנוס איירס (ח)	7:59	7:57	9:50	9:49	10:27	10:27	11:19	11:19	18:01	18:04	18:29	18:32	17:46	18:43
ארגנטינה, ברילוצ'ה (ח)	9:08	9:05	10:46	10:45	11:28	11:26	12:17	12:16	18:34	18:38	19:06	19:11	18:20	19:23
ארה"ב, בולטימור (ק)	5:50	5:54	8:41	8:44	9:29	9:31	10:45	10:46	20:34	20:31	21:08	21:04	20:13	21:17
ארה"ב, ברוקלין (ק)	5:35	5:40	8:26	8:30	9:16	9:19	10:33	10:34	20:27	20:24	21:02	20:58	20:06	21:12
ארה"ב, גרסי סיטי (ק)	5:35	5:40	8:26	8:30	9:17	9:19	10:33	10:35	20:28	20:24	21:03	20:59	20:07	21:13
ארה"ב, דטרויט (ק)	6:06	6:11	8:57	9:01	9:50	9:53	11:07	11:09	21:09	21:05	21:45	21:41	20:48	21:55
ארה"ב, האוסטון (ק)	6:29	6:32	9:17	9:19	9:56	9:58	11:08	11:09	20:26	20:24	20:53	20:51	20:06	21:02
ארה"ב, לוס אנג'לס (ק)	5:50	5:54	8:40	8:42	9:22	9:24	10:35	10:37	20:05	20:02	20:35	20:32	19:45	20:44
ארה"ב, מיאמי (ק)	6:37	6:40	9:23	9:25	10:00	10:02	11:10	11:11	20:16	20:14	20:43	20:41	19:56	20:52
ארה"ב, ניו הייבן (ק)	5:29	5:34	8:20	8:24	9:11	9:14	10:28	10:30	20:25	20:22	21:00	20:56	20:04	21:11
ארה"ב, שיקגו (ק)	5:26	5:31	8:17	8:21	9:09	9:12	10:26	10:28	20:26	20:22	21:02	20:57	20:05	21:12
בוליביה, לה-פס (ח)	7:02	7:01	9:16	9:16	9:48	9:48	10:46	10:46	18:15	18:16	18:39	18:41	17:58	18:51
בלגיה, אנטוורפן (ק)	5:40	5:47	8:11	8:24	9:42	9:46	11:05	11:08	21:55	21:49	22:43	22:36	21:32	22:56
בלגיה, בריסל (ק)	5:42	5:49	8:17	8:28	9:43	9:47	11:06	11:09	21:53	21:48	22:41	22:33	21:31	22:53
ברזיל, סאן פאולו (ח)	6:49	6:48	8:55	8:55	9:29	9:28	10:25	10:24	17:40	17:43	18:02	18:04	17:25	18:14
ברזיל, ריו דה-ז'נירו (ח)	6:36	6:34	8:43	8:43	9:16	9:16	10:12	10:12	17:25	17:28	17:51	17:53	17:09	18:03
בריטניה, לונדון (ק)	4:57	5:04	7:24	7:39	8:59	9:03	10:23	10:25	21:16	21:10	22:03	21:55	20:56	22:16
בריטניה, מנצ'סטר (ק)	4:55	5:02	7:15	7:15	9:02	9:07	10:28	10:31	21:34	21:27	22:27	22:18	21:13	22:41
גרמניה, ברלין (ק)	4:58	5:05	7:12	7:30	9:03	9:07	10:27	10:30	21:27	21:21	22:16	22:08	21:04	22:30
גרמניה, פרנקפורט (ק)	5:29	5:35	8:08	8:17	9:28	9:31	10:50	10:53	21:33	21:27	22:18	22:12	21:10	22:31
דרום אפריקה, יוהנסבורג (ח)	6:55	6:53	8:58	8:57	9:32	9:31	10:27	10:27	17:38	17:41	17:58	18:00	17:22	18:10
הודו, מומבאי (ח)	6:08	6:10	8:50	8:52	9:24	9:25	10:32	10:33	19:20	19:19	19:46	19:45	19:01	19:55
הודו, פונה (ח)	6:05	6:07	8:47	8:48	9:21	9:22	10:28	10:30	19:15	19:14	19:41	19:40	18:56	19:50
הונגריה, בודפשט (ק)	4:58	5:04	7:45	7:51	8:52	8:55	10:12	10:15	20:40	20:35	21:21	21:16	20:18	21:33
טורקיה, איסטנבול (ק)	5:38	5:43	8:29	8:33	9:20	9:23	10:37	10:39	20:33	20:30	21:08	21:04	20:12	21:18
יוון, אתונה (ק)	6:12	6:16	9:03	9:06	9:49	9:52	11:04	11:06	20:49	20:46	21:22	21:18	20:28	21:31
מולדובה, קישינב (ק)	5:21	5:27	8:09	8:15	9:14	9:17	10:34	10:36	20:59	20:54	21:40	21:34	20:37	21:51

לוח זמנים לשבוע פרשת מטות-מסעי בערים שונות בעולם

זמני יום ראשון ויום שבת

(ח) = שעון חורף (ק) = שעון קיץ

מדינה ועיר	זריחה		סוף זמן קריאת שמע				סוף זמן תפילה		שקיעה		צאת הכוכבים		כניסת שבת	יציאת שבת
			מג"א		אדמוה"ז									
	ש	א	ש	א	ש	א	ש	א	ש	א	ש	א		
מקסיקו, מקסיקו סיטי (ח)	6:05	6:07	8:47	8:49	9:21	9:22	10:29	10:30	19:18	19:17	19:44	19:42	18:59	19:53
ניו-זילנד, קרייטצ'רץ' (ח)	8:07	8:03	9:34	9:32	10:19	10:17	11:06	11:05	17:03	17:09	17:39	17:44	16:50	17:57
נפאל, קטמנדו (ח)	5:16	5:19	8:03	8:05	8:41	8:42	9:51	9:53	19:02	19:01	19:30	19:28	18:43	19:39
סינגפור, סינגפור (ח)	7:04	7:05	9:34	9:35	10:05	10:06	11:08	11:09	19:16	19:16	19:40	19:40	18:58	19:49
פולין, ורשא (ק)	4:29	4:36	6:42	7:04	8:33	8:37	9:57	10:00	20:54	20:48	21:44	21:36	20:31	21:58
פרו, לימה (ח)	6:30	6:30	8:49	8:49	9:20	9:20	10:19	10:20	17:58	17:59	18:22	18:23	17:41	18:33
צרפת, ליון (ק)	6:02	6:08	8:52	8:57	9:52	9:55	11:11	11:14	21:30	21:25	22:09	22:04	21:08	22:20
צרפת, פריז (ק)	6:00	6:06	8:44	8:51	9:56	9:59	11:17	11:20	21:54	21:49	22:36	22:30	21:32	22:48
קולומביה, בוגוטה (ח)	5:51	5:52	8:23	8:24	8:54	8:55	9:58	9:59	18:13	18:14	18:37	18:37	17:56	18:47
קנדה, טורונטו (ק)	5:47	5:52	8:38	8:42	9:33	9:36	10:51	10:53	21:02	20:58	21:36	21:31	20:40	21:47
קנדה, מונטריאול (ק)	5:17	5:23	8:06	8:11	9:06	9:09	10:25	10:28	20:44	20:39	21:21	21:16	20:22	21:32
קפריסין, לרנקה (ק)	5:41	5:45	8:31	8:34	9:14	9:16	10:28	10:29	20:01	19:58	20:32	20:29	19:41	20:41
רוסיה, ליובאוויטש (ח)	4:34	4:42	7:02	7:02	8:46	8:50	10:12	10:15	21:29	21:22	22:26	22:17	21:05	22:42
רוסיה, מוסקבה (ח)	4:01	4:10	6:35	6:36	8:16	8:21	9:44	9:47	21:13	21:05	22:09	21:58	20:48	22:26
רוסיה, רוסטוב על-הדון (ח)	4:37	4:43	7:24	7:30	8:30	8:33	9:50	9:52	20:16	20:11	20:57	20:52	19:54	21:09
שווייץ, ציריך (ק)	5:41	5:47	8:28	8:34	9:34	9:37	10:55	10:57	21:26	21:21	22:03	21:57	21:04	22:14
תאילנד, בנגקוק (ח)	5:57	5:59	8:36	8:37	9:09	9:10	10:15	10:16	18:50	18:50	19:15	19:14	18:32	19:24

סדר מצות הדלקת נרות לשבת קודש

מצוה זו שייכת גם לבנות ישראל, ועד לילדה קטנה ... אפילו אם היא בת שנה וכבר מתחילה לדבר ויכולה להדליק ולברך ... ביחד עם אחיותי, ועל אחת כמה וכמה אמה שמדליקה לאחריהן, כדי שתוכל לעזור להן בהדלקת הנר.

תורת מנחם תשמ"ט חלק ד' עמ' 378

ויש להשפיע גם על בנות קטנות שהגיעו לחינוך, שגם הן תדלקנה נרות שבת וחג, כמדובר כמה פעמים. ואפילו אם הדבר מוטל בספק, אם היא כבר הגיעה לחינוך או לא - גם אז כדאי שיאיר מזלה שבוע קודם או כמה ימים קודם!

משיחת י"ג תשרי תשד"מ סכ"ח - התועודויות תשד"מ ח"א עמ' 162

זמן הדלקת הנרות הוא כפי המתפרסם בכל מקום ומקום על ידי הגורמים המוסמכים - אסור בשום אופן להדליק לאחר זמן זה.

מנהגן הטוב של בנות ישראל ... להפריש לצדקה לפני הדלקת הנרות - כמובן כאשר הדלקת הנרות היא ביום חול. אסור לטלטל ח"ו את קופת הצדקה לאחר ההדלקה ולכן צריכים להניחה לכתחילה [=לפני כניסת השבת ולפני ההדלקה] במקום שתישאר שם עד לאחר הבדלה.

מדליקים את הנרות ואחרי כן מברכים:

**בְּרוּךְ אַתָּה יְיָ אֱלֹהֵינוּ מֶלֶךְ הָעוֹלָם, אֲשֶׁר קִדְּשָׁנוּ בְּמִצְוֹתָיו וְצִוָּנוּ לְהַדְלִיק
נֵר שֶׁל שַׁבָּת קֹדֶשׁ:**

תפלת הדרך

צריך לאומרה כשהחזיק בדרך חוץ לעיר ביום ראשון כשנסוע מביתו, וטוב לומר מעומד אם אפשר בקל. ובשאר הימים שמתעכב בדרך עד שובו לביתו יאמר אותה בכל בוקר אפילו במלון ויחתום ברוך אתה שומע תפלה בלי הזכרת שם: יהי רצון מלפניך יי אלהינו ואלהי אבותינו, שתוליכנו לשלום ותצמידנו לשלום ותדריכנו לשלום ותסמכנו לשלום, ותגיענו למחוז חפצנו לחיים ולשמחה ולשלום, (ואם דעתו לחזור מיד אומר ותחזירנו לשלום), ותצילנו מכף כל־אויב ואורב ולסמים וחיזות רעות בדרך ומכל־פוענניות המתרגשות ובאות לעולם. ותשלח ברכה בכל־מעשה ידינו, ותתנני לחן ולחסד ולרחמים בעיניך ובעיני כל־רואינו, ותגמלנו חסדים טובים ותשמע קול תפלתנו כי אתה שומע תפלת כל־פה: ברוך אתה יי, שומע תפלה:

לזכות

לוי שי' הלוי בן חנה

וזוגתו **אולגה שרח** בת תמר

ויוצאי חלציהם

צבי' ובעלה דוד הלוי אליעזרוב

שלום יצחק הלוי וזוגתו אורלי

רות ובעלה אפרים הלוי יליזרוב

זבולון הלוי וזוגתו רות

חגית ובעלה גבריאל סופייב

שמעי' הלוי וזוגתו מוריאל

אילת ובעלה גדעון יעקובסון

יהושע הלוי ואור אבנר הלוי שיחיו

לבייב

ניתן להשיג שיחות קודש ומאמרי דא"ח אלו

פקס: 9606108 3 (972)

ת.ד. 373 כפר חב"ד 60840 ישראל - P.O.B 373 Kfar Chabad 60840 Israel

E-mail: Israel@DvarMalchus.Org USA@DvarMalchus.Org

להרשמה ומנויים: 9601001 3 (972)

להורדת הקבצים:

Internet: **www.DvarMalchus.Org**

www.otzar770.com * www.lahak.org * www.Chasidut.TV

הערות ותיקונים ניתן לשלוח ל:

E-mail: chazak@zahav.net.il - www.chazak.co.il

Dvar Malchus
Issue # 00486
12/07/2015

P.P.
שולם
1949
תל אביב

